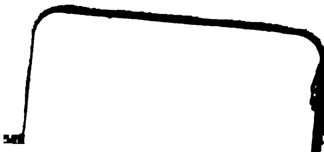

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
VE
RI
TAS

Denmark

DEN

DANSKE STRAFFERET

FREMSTILLET

AF

C. GOOS

FJERDE DEL

DE ENKELTE FORBRYDELSER. I.

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1895

DEN

DANSKE STRAFFERETS

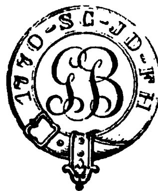
SPECIELLE DEL

FREMSTILLET

AF

C. GOOS

FØRSTE DEL

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN)

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & CO. (M. A. HANNOVER)

1895

Oct. 3. 1929
10|3|29

I nærværende Fremstilling af den danske Strafferets specielle Del er Domstolenes Anvendelse af den gjældende Ret inddraget under Behandlingen i saa stort Omfang, som det har været muligt, og i endnu højere Grad, end Tilfældet var i en tidligere, foreløbig Udgave af Værket. For at lette Værkets Benyttelse for de Studerende, der kun i ringe Grad kunne fordybe sig i Praxis, er imidlertid det meget store Domsmateriale med de dertil knyttede særlige Bemærkninger sondret fra Texten og optaget i Noter under denne.

Domme fra 1894 have for første Dels Vedkommende i Regelen kun kunnet medtages i „Tillæg og Rettelser“. — Med Værkets anden og sidste Del, der vil udkomme til Efteraaret, ville følge de for dets lettere Benyttelse nødvendige fælles Kilde- og Sagfortegnelser m. m.

Forfatteren.

INDHOLDSFORTEGNELSE

TIL FØRSTE DEL.

Side

FJERDE KAPITEL.

Forbrydelser mod Personens Frihed.

I. Forbrydelser mod Handlefriheden.

II. Forbrydelser mod uansvarlige Personers Sædelighed.

FEMTE KAPITEL.

Forbrydelser mod den private Fred.

ANDET AFSNIT.

Forbrydelser i de ved Familieforbindelser og andre snævre Samfund begrundede Retsforhold.

FØRSTE KAPITEL.

Forbrydelser i Retsforhold, begrundede ved Familieforbindelsen.

ANDET KAPITEL.

Forbrydelser i Retsforhold, begrundede ved andre snævre Forbindelser.

Side

TREDIE AFSNIT.

Forbrydelser i det borgerlige Samfunds-forhold.

FØRSTE KAPITEL.

Forbrydelser mod Samfundets Fred.

§ 1.

Indledning.

Gjenstanden for den danske Strafferets specielle Del er Læren om de enkelte Forbrydelsesarter og de særlige for dem gjældende Strafferegler.[1]) Der er ikke Hjemmel for at udelukke nogen Forbrydelsesart af Fremstillingen, hverken Politiforseelser, hvad enten dette Begreb tages i en videre eller snevrere Forstand eller private Forbrydelser.[2]). Af udvortes Grunde ere de i de militære Straffelove omhandlede Forbrydelser holdte udenfor nærværende Fremstilling.[3])

I Fremstillingens Anordning er der ikke tilstrækkelig Grund til at bygge paa Hensynet til Adskillelsen mellem private og offentlige Forbrydelser eller paa Modsætningen mellem Forbrydelser og Politiforseelser.[4]) Ordningen maa følge den ved Retsbrudets Gjenstand angivne Sondring mellem

---

[1]) StR.'s alm. Del I § 1.

[2]) Indledn. t. StR. Side 90 o. ff.

[3]) Straffelov for Krigsmagten 7. Maj 1881 (N. 68).

[4]) Indledn. t. StR. S. 90 o. ff., StR.'s alm. Del I S. 29 o. ff.

Forbrydelsernes Arter og Underarter.[5]) Den Hovedsondring, der paa dette Grundlag maa gjøres, slutter sig nøje til den rationelle Adskillelse mellem de til Retsanordningen hørende Retsforhold, nemlig mellem Retsforholdene i den blotte Samleven, i Familien og andre snevre Samfund, i det borgerlige og i det politiske Samfund.[6]) Der bliver saaledes fire Hovedgrupper af Forbrydelser og fire derpaa byggede Hovedafsnit af Fremstillingen. Herefter kan det videnskabelige System føre til nogen Afvigelse fra den Gruppering, som den positive Lovgivning har fulgt.[7]) Indenfor den angivne Ramme faa de to væsentlig forskjellige Arter af strafbare Handlinger, der i Regelen sammenfattes under Begrebet Politiforseelser, den ved deres Beskaffenhed anviste naturlige Plads.[8])

Første Afsnit.

Forbrydelser i de ved den blotte Samleven begrundede Retsforhold.

§ 2.

Om denne Forbrydelsesgruppe i Almindelighed.

Den aktive Side i de Retsforhold, der begrundes ved den blotte Samleven, er Indbegrebet af de Rettigheder, der tilkomme Personerne i Kraft af

[5]) Indledn. t. StR. S. 93 o. ff.
[6]) StR.'s alm. Del I. S. 33, alm. Retslære I, S. 260 o. ff.
[7]) StR.'s alm. Del I, S. 33 o. ff.
[8]) Indledn. t. StR. S. 94 o. ff., StR.'s alm. Del I, S. 35—40

Personlighedsprincipet. De Forbrydelser, der angribe disse Retsgoder — og fortrinsvis dem —, udgjøre den Gruppe, som bliver at omhandle i dette Afsnit. De forskjellige Klasser af Forbrydelser indenfor Gruppen vilde, strengt systematisk, slutte sig nøje til de Klasser, hvori de paagjældende Retsgoder falde, nemlig: det legemlige Livs Gode, det aandelige Livs Gode, Handlefriheden, Nydelsen af Omverdenen og Særlivets Gode.[1]) Under Klasserne vilde Forbrydelsesarterne paa lignende Maade slutte sig til Retsgodernes Arter. Men denne strenge Systematik er der forskjellige Grunde til noget at lempe i denne Fremstilling. Indenfor nogle af disse Klasser ere de Tilfælde kun faa, hvor et Gode er retsbeskyttet eller retsbeskyttet blot i Kraft af Personlighedsprincipet, og derfor er det ogsaa kun et ringe Tal af Forbrydelser, som kunde opføres under Klassen. Her vil det være naturligt at overspringe Klassen, der noget nær vil falde sammen med Arten. Dernæst er der Tilfælde, hvor den strengt gjennemførte Klasseinddeling vilde føre til Splittelse af Forbrydelser, som baade Lovgivning, Videnskab og almindelig Opfattelse holde samlede, og som derfor ogsaa i denne Fremstilling bør holdes samlede. Dette gjælder særlig om Æreformærmelser.[2]) Ved de fremhævede Hensyn er den i den følgende Fremstilling fulgte Sondring af Forbrydelserne i denne Gruppe bestemt, nemlig: Forbrydelser mod Personens Legeme og Liv, mod Personens Ære, mod Personens Blufærdighed, mod hans Handlefrihed og mod hans Fred.

---

[1]) Alm. Retslære I, S. 321—22.
[2]) Alm. Retslære I, S. 356—70 og S. 392—99.

Som bemærket er det Personernes i Personlighedsprincipet grundede Retsgoder, mod hvilke de omspurgte Forbrydelser ere rettede. Personer ere alle levende Mennesker. Der gives intet Menneske, hvem Retsordenen nægter Retssubjektivitet og dermed alle de omspurgte Retsgoder i Almindelighed eller lige over for Alle. Hvorvidt ved nogle af de nævnte Retsgoder en Udelukkelse af nogle Mennesker finder Sted af særlige Grunde, er et Spørgsmaal, som berøres ved de paagjældende Forbrydelser. Saalænge Negerslaveriet paa de vestindiske Øer bestod, maatte ifølge det til Grund liggende Retssynspunkt Retssubjektivitet frakjendes Slaverne, undtagen i de Retninger, i hvilke Synspunktet efterhaanden blev mildnet, og skjønt det endog for Herren var strafbart at dræbe en Slave,[3]) kunde en saadan Handling, hvad enten den blev begaaet af Herren eller af en anden, dog næppe betragtes som Manddrabsforbrydelse, ikke heller den i ubestemte Udtryk foreskrevne Straf antages at være en Manddrabsstraf.[4]) Men disse Regler, som dog ikke kunde antages at komme til Anvendelse, naar Negerslaven befandt sig i andre Dele af Staten,[5]) ere bortfaldne med Slaveriet.[6]) Saakaldet borgerlig Død, medførende Forbrydelse af alle Retsgoder overfor enhver, kjender Lovgivningen ikke. Endog det at dræbe en dødsdømt Forbryder, for hvis Vedkommende kgl. Resolution har fastsat Straffens Exekution, er Manddrabsforbrydelse, naar det ikke sker i Udøvelse af den

---

[3]) Regl. 3. Fbr. 1755.
[4]) *Ørsted* Eunomia III. S. 32—33.
[5]) *Ørsted*, a. St., S. 33.
[6]) *Deuntzer* Personret S. 6—7.

Ret for det Offentlige, som Dommen og Resolutionen giver. [7])

Om ethvert Væsen, der fødes levende af et Menneske, er et Menneske, mod hvilket derfor disse Forbrydelser kunne begaaes, er et Spørgsmaal, som Retsvidenskaben fra gammel Tid har opkastet. Det Sædvanlige var efter Romerrettens Mønster at opstille et Begreb om *monstra*, der, skjønt fødte af Mennesker, dog manglede Særkjenderne ved den menneskelige Organisme. Saadanne *monstra* vare da ikke Mennesker, og hvis slige Væsner nogensinde existerede som levende, kunde f. Ex. det at skille dem ved Livet ikke betragtes som Manddrab, men var, naar det skete egenmægtig, et *delictum sui generis*, som en mod borgerlig Orden stridende Adfærd. [8]) Da man erkjendte det for faktisk tvivlsomt, om nogensinde slige *monstra* existerede som levende, fik denne Lære især Betydning derved, at den Dræbende vildfarende kunde have antaget et levende født Væsen som et *monstrum* og paa Grund heraf vilde kunne undgaa Straf for forsætligt Manddrab. For Lægevidenskaben paa dens nuværende Standpunkt existerer hint Begreb om *monstra* ikke. Den kjender kun legemlige Misdannelser ved den Fødte, hvilke kunne være forhaanden i meget forskjellig Grad. Er Organernes Misdannelse saa betydelig, at Livets Fortsættelse bliver umulig, vil den tale om en Misfødsel. Men de Særkjender, der skulde være afgjørende for at betragte det levende fødte Væsen som Menneske, maatte den overlade Retsordenen at fastsætte. Da nu i dansk Ret Lovgivningen

---

[7]) *Ørsted* a. St., S. 34—35.

[8]) *Ørsted* a. St., S. 31—32 og *Ussing*, Haandbog, 4. Udg., S. 422.

ingen Regler har givet herom, men hin Teori alene hviler paa den Forudsætning, at Forskjellen mellem Mennesker og *monstra* har naturvidenskabelig Hjemmel, maa den hele Lære herom nu bortfalde, og ethvert af Menneske født levende Væsen erkjendes at kunne være Gjenstand for Forbrydelser mod de personlige Retsgoder, hvor betydelige legemlige Misdannelser der end maatte hæfte ved det. Der er saameget mindre Grund til at fravige dette, som den af *Ussing* p. a. St. omtalte Instrux for Jordemødre § 16 forbyder disse at tilføje Barnet, hvor unaturligt skabt det end maatte forekomme Jordemoderen, nogen Vold eller Skade, hvorimod de skulle gjøre sig ligesaa megen Umage for at holde Liv i det som i et naturlig skabt Barn.

At et nyfødt, levende Barn mangler Evne til at fortsætte Livet, udelukker ligesaa lidt disse Forbrydelser, som de ere udelukkede ved Oldingen eller den Dødssyge, der kun har faae Minutter tilbage. Forbrydelsen forudsætter blot Personens Liv, ikke hans Vitalitet. [9]) At derfor Manddrab ogsaa kan begaaes mod den blot Skindøde, er en Selvfølge. [10]) At Undladelse af at anvende Redningsmidler paa den tilsyneladende Omkomne er et *delictum sui generis,* [11]) ligger ikke i Objektet, men i Handlingens Beskaffenhed. [12])

Hvorvidt andre end levende Mennesker kunne være i Besiddelse af de i Personlighedsprincipet grundede Retsgoder og derfor være Gjenstand for Forbrydelser, der angribe disse, er et Spørgsmaal, som omhandles ved de enkelte Forbrydelser, ved

---

[9]) U. f. R. 1889, S. 748 og 1116, jfr. H. R. T. 1889, S. 350.
[10]) H. R. T. 1871, S. 408.
[11]) Stl.'s § 199, 2. Punktum.
[12]) StR.'s alm. Del I, S. 223—24.

hvilke det opstaaer, saaledes ved Angreb paa Legeme og Liv med Hensyn til Fosteret, ved Ære- og Fredskrænkelser med Hensyn til Afdøde, juridiske Personer m. m. Herom henvises derfor til vedkommende Steder i det Følgende.

Første Kapitel.

Forbrydelser mod Personens Legeme og Liv.

§ 3.

Om disse Forbrydelser i Almindelighed.

Foruden de to Kapitler i Straffeloven, Kap. 17 og 18, der særlig omhandle Forbrydelser mod Personens Legeme og Liv, gives der en Række af Straffebestemmelser andetsteds, for hvis Anvendelse et Angreb paa Legeme og Liv er nødvendig eller mulig Betingelse, men som det dog ikke vil være Stedet her at omhandle. Hertil høre Stl.'s §§ 71—81 og 85, §§ 82, 83, 87, 88, 92, 94, 96, jfr. L. 25. Fbr. 1871, §§ 98, 99, 100, 103, 108, 111, 112, 113, 115, 116, 124, 125, 126, 145, §§ 168, 183, 208, 209, 210, 211. 213, 214, 243, 244, 245, §§ 280, 282, 286, 287, 288, 290, 291, samt forskjellige Straffebud udenfor Straffeloven. I alle disse Tilfælde er imidlertid det paagjældende Angreb paa Legeme og Liv Bestanddel af en Forbrydelse, som er rettet mod et andet retsbeskyttet Objekt, som angiver det Synspunkt, der er bestemmende for Straffebudets Plads i den systematiske Fremstilling. Paa dette Sted maa derfor alle de angivne Straffebud forbigaaes, da her ikkun er Tale om de Forbrydelser,

ved hvilke Retsbrudet alene eller hovedsagelig bestaaer i Angreb paa levende Personers Legeme og Liv.[1])

---

[1]) Af Vigtighed for Retsanvendelsen er det Spørgsmaal, om og i hvilket Omfang den Omstændighed, at en Forbrydelse, der indeholder et Angreb paa Legeme og Liv, falder ind under et af de ovenfor omtalte Straffebud, udelukker den samtidige Anvendelse paa Forbrydelsen af Straffebudene for saadanne Angreb eller kræver denne Anvendelse efter Reglerne om ideel Konkurrence af Forbrydelser. Dette Spørgsmaal kan ikke besvares paa fælles Maade for alle Tilfælde. Afgjørelsen maa bero paa, om og i hvilket Omfang Straffebudet for den Forbrydelse, i hvilket et Angreb paa Legeme og Liv er Bestanddel, har villet udtømme Strafskylden for en saadan Bestanddel. I saa Henseende maa der gjøres en Forskjel mellem de Tilfælde, hvor Angrebet paa Legeme og Liv blot som objektiv, i sig selv altsaa ikke strafbar Kjendsgjerning er gjort til Bestanddel af Forbrydelsen, og dem, hvor Bestanddelen er et tilregneligt og strafbart Angreb paa Legeme eller Liv.

I de sidst nævnte Tilfælde er det givet, at det paagjældende Straffebud i et vist Omfang har villet angive Strafskylden tillige for Angrebet paa Legeme og Liv, og at der altsaa i denne Udstrækning ikke kan blive Tale om samtidig Anvendelse paa Forbrydelsen af Sraffebud for Angreb paa Legeme og Liv. I hvilken Udstrækning dette er Tilfældet, maa afgjøres for hver af de vedkommende Forbrydelser for sig. I nogle Tilfælde har Straffebudet givet en dog ikke udtømmende udtrykkelig Bestemmelse derom, nemlig der, hvor Straffebudet udtaler det Forbehold „forsaavidt Forbrydelsen ikke efter sin Beskaffenhed medfører højere Straf“ eller lign. jvf. §§ 83, 88, 92, 98, 99, 116, 124, 125, 145, 210. Vilde Angrebet paa Legeme eller Liv som saadant ikke medføre højere Straf, er det her givet, at hint specielle Straffebud skal anvendes; men der er ikke sagt noget om det, hvorvidt ogsaa Straffebudet for Angreb paa Legeme og Liv tillige skal anvendes. Vilde derimod Angrebet paa Legeme og Liv hjemle højere Straf, er det givet, at Straffebudet for dette skal anvendes; men om det skal

En anden Kreds af Straffebestemmelser blive derimod at medtage i dette Kapitel, skjønt de ikke

---

anvendes alene eller, om begge Straffebud skulle anvendes, overensstemmende med Stl.'s § 62, er et Spørgsmaal, som Forbeholdet næppe nøder til altid at løse paa den første Maade. Det er neppe nødvendigt at lægge det ind i Bestemmelsen, at den skulde udelukke Antagelsen af *concursus idealis,* og dermed Anvendelsen af begge Bud, hvor en saadan Udelukkelse vilde stride mod Forholdets Natur. H. R.'s Dom i U. f. R. 1882 S. 215 og 695, jfr. H. R. T. 1882 S. 156 er næppe afgjørende for den absolute Udelukkelse af Sammenstødsregler, idet denne i det foreliggende Tilfælde var ganske overensstemmende med Forholdets Natur. Efter Beskaffenheden af Sammenregningsreglerne ved ideel Konkurrence i dansk Ret er Spørgsmaalet iøvrigt væsentlig kun af formel Betydning. Bortset fra, hvad der maatte følge af det omtalte positive udtalte Forbehold, kan Grænsen i nogle Tilfælde bestemmes ved Straffebudets Betegnelse af det Legemsangreb, der kan være Bestanddel af Forbrydelsen, jvf. §§ 82, 1. St., 85, 1. St., 208, 209, 243, 2. Pkt. Indenfor den derved dragne Grænse er Straf for Legemsangrebet efter de særlige Straffebud for dette udelukket, og det, hvad enten de ikke vilde medføre højere Straf (§§ 82, 1. St., 85, 1. St.) eller det Modsatte vilde være Tilfældet (§§ 208, 1. St. jfr. Modsætningen til 2. St., 209). Der gives imidlertid ogsaa en Række af Tilfælde, hvor der i Straffebudet mangler en saadan udtrykkelig Bestemmelse eller Vejledning til at drage Grænsen, saaledes navnlig, hvor Angrebet er betegnet med det almindelige Udtryk „Vold" eller lign. eller uden særlig Betegnelse er underforstaaet som nødvendigt eller muligt Moment i Forbrydelsens Begreb, se §§ 71—81 og 85, 2. St., 82, 2. St., 87, 100, 103, 108, 112, 113, 115, 126, 168. 183, 213, 243, 1 Pkt. jfr. (delvis) § 244 og § 291. I disse Tilfælde vil Afgjørelsen bero paa, hvad Forbrydelsens Begreb ifølge sine naturlige Forudsætninger tilsiger. Ved de Statsforbrydelser, som iværksættes ved Krig, Oprør eller lignende Akter, ere alle Voldsgjerninger, som en lovlig Krig vilde dække, absorberede, selv om de rumme de groveste Legemsbeskadigelser eller Livets Berøvelse, jfr. StR.'s

kunne siges at angaa Forbrydelser mod tilværende Personers Legeme og Liv, nemlig de Straffebud,

---

alm. Del I. S. 122 o. ff. Det Samme gjælder med Hensyn til Sørøveri ifølge den Maade, hvorpaa Sørøveriet fra gammel Tid er opfattet, som en ulovlig Krig mod alle Stater af Personer, der stille sig udenfor Staterne I disse Tilfælde vil der derfor ikke være Plads for Straffebudene for Angreb paa Legeme og Liv, selv om de i noget Tilfælde maatte kunne medføre strengere Straf, jfr. ogsaa, hvad ovfr. er bemærket om Duel (privat Krig). I andre Tilfælde, hvor Vold gaaer ind i Forbrydelsesbegrebet som Tvangsmiddel, vil der derimod være Plads aaben for Anvendelse af mulig strengere Straf efter Reglerne om Angreb paa Legeme og Liv, og derfor særlig, naar dette Angreb rækker udover almindelig Vold, som ikke har medført Skade eller værre Følger; thi den almindelige Vold kan være et tilstrækkeligt Tvangsmiddel og Forbrydelsesbegrebet behøver derfor ikke her, hvor intet særligt Synspunkt gjør sig gjældende, at absorbere mere.

Til den anden Klasse af Tilfælde, hvor en vis Krænkelse af Legeme eller Liv blot som objektiv, i sig selv altsaa ikke strafbar Kjendsgjerning er gjort til Bestanddel af Forbrydelsen, høre af de ovenfor nævnte Bud Stl.'s §§ 211, 2. Pkt., 244 Sl., 280 Sl., 282, 286, 287, 288, 290. Det er her ikke i og for sig givet, at et saadant Straffebud nogensinde udelukker Straf tillige for Legemskrænkelsen, hvis denne i det givne Tilfælde har de subjektive Betingelser for at være strafbar som saadan. Thi dette maa under den angivne Forudsætning i og for sig antages at være et Plus til hvilket Straffebudet ikke synes at have kunnet tage Hensyn. Forholdet synes ikke at kunne være et andet, end hvor Lovgivningen ikke særlig har taget Hensyn til en vis skadelig Følge for Personen, som Forbrydelsen kan have, og hvor det er givet, at Konkurrence af Sraffebud aldrig er udelukket, saaledes ved mange af de i Stl.'s Kapt. 16 omhandlede Forbrydelser. Bortset fra det tidligere omtalte Forbehold med Hensyn til større Staf, der her forekommer i § 290, men i Virkeligheden intet afgjør, jfr. ovfr., kan det Modsatte dog følge af den paagjældende For-

som omhandle Angreb paa det ufødte Barn eller Fosteret,[2]) den blot vordende Person. Ifølge

brydelses Begreb, saaledes i § 244, jfr. ovfr. Selv udenfor saadanne Tilfælde, altsaa ved §§ 211, 2. Pkt., 280, 282, 286. 287 og 288, maa det antages, at særlig Straf for uagtsom Krænkelse af Legeme eller Liv er udelukket indenfor den i Budet forudsatte objektive Grænse. Thi om end Budene hjemle, at selv den utilregnelige, objektive Kjendsgjerning er nok til Anvendelse af den paagjældende strengere Straffebestemmelse, kan et Resultat, der er saa stridende mod Sagens Natur og Lovens anerkjendte Grundsætninger. dog kun forklares og, om end utilstrækkeligt, forsvares ved den Betragtning, at Kjendsgjerningen under de foreliggende Forudsætninger ikke let kan antages ikke at være tilregnelig, i det mindste som uagtsom, hvilket ogsaa kan udtrykkes saaledes, at der er en Lovsformodning for, at Kjendsgjerningen skyldes et som uagtsomt tilregneligt Forhold. Der bliver da kun Plads for de almindelige Strafferegler for Angreb paa Legeme og Liv, naar disse overskride dette Maal, altsaa ere forsætlige.

Med Hensyn til de i denne Anmærkning berørte Spørgsmaal mærkes Domme i U. f. R. 1867 S. 193 jfr. H. R. T. 1866 S. 767 (§§ 190 og 280), U. f. R. 1872 S. 916 jfr. H. R. T. 1872 S. 320 (kun § 210, hvilket forøvrigt allerede vilde følge af, at Straf efter § 200 ikke kunde paalægges under offentlig Sag), U. f. R. 1872 S. 907, jfr. H. R. T. 1872 S. 295 (§ 210. U. R. havde dømt efter § 186 jfr. § 46), U. f. R. 1875 S. 666, jfr. H. R. T. 1875 S. 202 (§ 186 og § 243), U. f. R. 1877 S. 283 (§§ 203 og 210, jfr. § 46), U. f. R. 1877 S, 852, jfr. H. R. T. 1877 S. 138 (§§ 203 og 211), U. f. R. 1877 S. 1202, jfr. H. R. T. 1877 S. 358 (Kr. R. dømte for Vold ombord i engelsk Skib i dansk Havn efter Analogien af L. 23. Fbr. 1866 § 19, H. R. efter § 203, jfr. L. 23. Fbr. 1866 § 19), U. f. R. 1877 S. 162, jfr. H. R. T. 1876 S. 371 (§ 100, jfr. § 198), U. f. R. 1881 S. 707 (§ 210's Anal. for at affyre Skud for at skræmme; Hensigt at tilføje personlig Overlast ikke antagen), U. f. R. 1882 S. 10 (§ 100) U. f. R. 1882 S. 81, jfr. H. R. T. 1881 S. 432 (O. R. § 210, H. R. § 100),

[2]) Stl.'s § 193.

den for Ufødtes Retsstilling gjældende Grundsætning[3]) er det nemlig klart, at der ikke kan anvises de strafbare Angreb paa Fosterets Legeme og Liv nogen anden Plads i den systematiske Fremstilling. Dette er ogsaa Straffelovens Synspunkt, idet den har optaget sit herom handlende Straffebud i det 17de Kapitel, der overskrives om Manddrab. Imidlertid kan der hverken af denne sidste

---

U. f. R. **1882** S. 713, jfr. H. R. T. S. 211 (O. R. § 100 og § 203, H. R. § 100 og § 204; en Tiltalt tillige efter § 108), U. f. R. **1883** S. 882, jfr. H. R. T. 1883 S. 223 (§ 203, ikke § 210, hvorpaa Tiltalen principalt lød. Vedkommende var ramt af et Skud, som var affyret, Til-Tiltalte bevidst, omtrent i Retning af den Ramte), U. f. R. **1884** S. 659, jfr. H. R. T. 1884 S. 3 (§ 243), U. f. R. **1884** S. 1064, jfr. H. R. T. 1884 S. 249 (§ 203 og § 210), U. f. R. **1885** S. 150, jfr. H. R. T. 1884 S. 587 (§ 203 og § 245, § 203 og § 243), U. f. R. **1885** S. 989, jfr. H. R. T. 1885 S. 212, (isl. Stl. § 101, jfr. § 99 = d. Stl. § 100 og § 98, og isl. Stl. § 205 = d. Stl. § 203), U. f. R. **1885** S. 1144. jfr. H. R. T. 1885 S. 380 (§ 100, jfr. § 203), U. f. R. **1887** (§ 203, smh. m. L. 10. Maj 1854 § 26), U. f. R. **1890** S. 897, jfr. H. R. T. 1890 S. 319 (§ 183, 2. St. og § 202, 1. St.), U. f. R. **1891** S. 417, jfr. H. R. T. 1890 S. 732 (§ 210, med Hensyn til en anden Person § 203), U. f. R. **1891** S. 649, jfr. H. R. T. 1891 S. 50 (§ 203 og § 252), U. f. R. **1891** S. 181 og S. 695, jfr. H. R. T. 1891 S. 164 (§ 125, jfr. § 144; O. R. tillige § 203, men af reelle Grunde H. R. ikke), U. f. R. **1891** S. 713, jfr. H. R. T. 1891 S. 193 (§ 203 og Anal. af § 243, 1. St., Kr. og P. R. Anal. af § 245), U. f. R. **1892** S. 221, jfr. H. R. T. 1891 S. 568 (§ 100, 1. St.), U. f. R. **1892** S. 233, jfr. H. R. T. 1891 S. 589 (Tyendelov § 26, ikke tillige § 203), U. f. R. **1892** S. 1230, jfr. H. R. T. 1892 S. 444 (§ 144, jfr. § 125 og § 203, H. R. ikke L. 11. Fbr. 1863 § 16), U. f. R. **1893** S. 763, jfr. H. R. T. 1893 S. 183 (Tyendelov § 26, ikke tillige § 203 Tyendelov § 26 har den ovenfor omtalte Passus „forsaavidt der ikke efter andre Love er forskyldt større Straf").

[3]) *Deuntzer* Personret, S. 4–5.

Omstændighed eller af det fremhævede, almindelige Synspunkt for Strafbarheden af Angreb paa Fosteret sluttes, at disse Angreb kunne henføres under de for tilsvarende Angreb paa de tilværende Personer gjældende Forbrydelsesbegreber eller i alle ikke særlig omhandlede Tilfælde under de for disse Personer gjældende Straffebud. Det Modsatte er Tilfældet. Ombringelse af Fosteret er saaledes ikke Manddrabsforbrydelse. At Straffeloven i denne Henseende skulde gaa ud fra en anden Opfattelse, godtgjøres selvfølgelig ikke ved den Omstændighed, at Straffebestemmelsen for Drab af Foster findes i det 17de Kapitel. Kapitlet indeholder ogsaa Straffebestemmelser for andre, med Manddrab nær beslægtede, men ikke under dette Begreb hørende Forbrydelser[4]), og det Forhold træffes overhovedet idelig i Straffeloven, at Kapitlets Titel er snevrere end Indholdet, idet den er hentet fra den Del af Indholdet, som er Hovedsagen. Selve Beskaffenheden af de Straffebud, der findes i § 193, har kun naturlig Forklaring, naar den rigtige Opfattelse forudsættes. Straffen er betydelig lavere end for Drab af Mennesker, og der findes ingen Forskjel svarende til den mellem § 186 og § 190. Denne mildere Behandling kan ikke forklares af saadanne Grunde som Straffebudet i § 192; thi den gjælder enhver Moder, ikke blot Moderen til et uægte Barn, s. § 193, 1. St., og fremdeles ogsaa Andre end Moderen, s. § 193, 2. St. Selv hvor Moderen ikke har samtykket, naaer Straffen for en anden Gjerningsmand ikke saa højt som efter § 186, endsige § 190. Kun i en forudsat Forskjel med Hensyn til Retsgodet kan Forklaringen findes. Afgjørende er det, at der maatte positiv Hjemmel for at an-

[4]) Se §§ 194, 195, 197 og 199.

tage, at Loven betragtede Ombringelse af Foster som et Species af Manddrab ved Siden af Drab af et Menneske, en Hjemmel, som ikke findes. Praktisk Betydning faaer den rigtige Opfattelse derved, at Straffebestemmelsen i § 198, der betegner den Dræbte med det ubestemte Udtryk „en Anden“, ikke bliver anvendelig paa uagtsom Ombringelse af Foster. Hin Ubestemthed i Udtrykket i § 198, der ikke fjernes ved noget nærmere liggende Fortolkningsdatum, hæves nemlig ved Kapiteloverskriften. Er Fosterdrab ikke Manddrab, bliver derfor § 198 ikke anvendelig paa det. En fra det rigtige Begreb afvigende Opfattelse var heller ikke hjemlet efter den ældre Ret.[5]) Fremdeles har det rigtige Synspunkt praktisk Betydning ved andre Angreb paa Fosterets Legeme end dets Ombringelse, jfr. det Følgende.

Naar Livet udenfor Moders Liv er begyndt, er det ikke længer et blot Foster, selv om Dele af Barnet endnu maatte befinde sig i Moders Liv, eller Navlestrengen endnu binder Barnet til Moderen.[6])

Medens Rammen udvides ved Medtagelsen af Angreb paa Foster, maa derimod strafbar Adfærd med Hensyn til Lig henvises til en anden Plads i Fremstillingen. Retsbrudet er her et væsentligt andet.[7])

---

[5]) *Bornemann*, S. Skr. IV, S. 207—8. Udtrykket i Fdg. 30. Novbr. 1714 § 10 „dræbe Foster“, som *Ørsted* Eun III, S. 39 og *Ussing*, Haandbog 4. Udg. S. 422, paaberaabe sig, beviser kun, at Fosterets Ombringelse af Lovgiveren kaldtes Drab (Chr. V's Lov 6. 10 og 6. 20 tale ogsaa om Dyrs Drab), men ikke, at det opfattedes som Manddrab.

[6]) Mk. § 193 Udtrykket „i Moders Liv“, jfr. §§ 194 og 195 „før Fødselen“, og i Modsætning hertil § 192, hvis Manddrabsstraffebud ere anvendelige ikke blot, naar Barnet dræbes strax efter Fødselen, men ogsaa, naar det dræbes „under Fødselen“.

[7]) Stl.'s § 158.

Retsordenens Begrænsning medfører, at Subjektet for de som saadanne strafbare Angreb paa Legeme og Liv maa være en anden Person end den Angrebne.[8]) Var f. Ex. Selvmord strafbart, maatte det være fra andre Synspunkter, som Angreb paa Samfundet, og Straffebud herfor maatte derfor finde Plads andetsteds i Fremstillingen.[9]) Derimod falder Straffebestemmelsen i Stl.'s § 196, 2. St. for Hjælp til Selvmord indenfor nærværende Kapitels Ramme, kun at det ikke falder ind under Begrebet Manddrab, da Hjælperen ikke i retlig Forstand har foraarsaget Selvmorderens Død.[10]) Straffebudet maa fremstilles i den nedenfor betegnede Gruppe III i nærværende Kapitel.

Hvad angaaer de indenfor Rammen faldende Forbrydelser maa der gjøres en Sondring mellem de Tilfælde, hvor det til Forbrydelsen hørende Retsbrud ikke foreligger, medmindre en vis Lidelse (Overlast, Skade, Død) er indtraadt som Virkning af den foretagne retstridige Handling, og dem, hvor en vis Handlings Foretagelse er tilstrækkelig til Forbrydelsens Begreb. Forbrydelserne af den første Klasse ere de centrale og danne tilsammen et udtømmende System. Indenfor denne Klasse udgjøre Angrebene paa Fosteret en særegen Gruppe, idet Straffebudene for dem vel forudsætte en Virkning af den angivne Art (Fosterets Død), men, efter hvad ovfr. er bemærket, ikke gaa ind under Straffebudene for de tilsvarende Angreb paa tilværende Personer. Forbrydelserne af den anden Klasse have en mere spredt Karakter, idet deres Begreb er dannet paa

---

[8]) StR.'s alm. Del I S. 183 o. ff.

[9]) Om de tidligere herom gjældende Straffebuds Ophævelse ved Straffeloven, s. StR.'s alm. Del I S. 135 o. ff. S. ogsaa Stl.'s § 78.

[10]) S. StR.'s alm. Del I S. 205—6.

Grundlag af særegne Egenskaber ved Handlingen. Indenfor denne Klasse sondres der atter imellem flere Grupper, idet i nogle Tilfælde den strafbare Handling er en Overskridelse af den almindelige Grænse, som Hensynet til Personens Legeme og Liv drager, medens den i andre Tilfælde er en Overtrædelse af en særegen Pligt,[11]) som dette Hensyn paalægger, hvortil saa endelig komme de Politiforseelser, der slutte sig akcessorisk til de her omhandlede Forbrydelser.

I Henhold hertil sondres der mellem følgende Afsnit: I. Legemskrænkelser og Manddrab, II. Forbrydelser mod Foster, III. Forbrydelser, der bestaa i Foretagelse af Handlinger, der ere farlige for et andet Menneskes Legeme eller Liv, IV. Strafbare Brud paa særegne Pligter lige overfor Personers Legeme eller Liv, V. Forseelser mod Politilove, der beskytte Legeme og Liv.

I. Legemskrænkelser og Manddrab.

§ 4.

Begreb og Underarter.

Den Forbrydelse, der betegnes som Legemskrænkelse, foreligger, naar nogen retstridig og med den Tilregnelighed, Loven kræver, indvirker forstyrrende paa et andet Menneskes Legeme. Enhver Forandring til det værre af den fysiologiske Tilstand, hvori Personen befinder sig („Helbred" i videre Forstand), er en saadan Forstyrrelse. Ifølge denne Bestemmelse omfatter Begrebet i og for sig ogsaa den Forstyrrelse, der foraarsager Livets Ophør. Naar Overskriften desuagtet særlig fremhæver Manddrabsforbrydelsen og altsaa ind-

[11]) Alm. Rtl. I S. 350 o. ff.

skrænker Begrebet Legemskrænkelser til de Tilfælde, hvor Manddrab ikke foreligger, skyldes dette ikke en indre Nødvendighed, men har sin Grund i den Særstilling, som Manddrabsforbrydelsen, ɔ: den Forbrydelse, at Nogen retstridigt og tilregneligt foraarsager et andet Menneskes Død, altid har indtaget i den almindelige Opfattelse, Videnskaben og Lovgivningen. Dette forhindrer dog ikke, at Fremstillingen, som det Følgende vil vise, maa sætte Bestanddelene af Fællesbegrebet i den nøjeste Forbindelse med hinanden, ligesom de nedenstaaende almindelige Bemærkninger holde sig til dette Fællesbegreb.

Hvad enten Personens Legeme eller hans Helbred i Betydning af fysiologisk Tilstand nævnes som Forbrydelsesgjenstanden, komme Handlinger, der indvirke paa Personens psykiske Tilstand, ikke som saadanne indenfor Begrebets Ramme. Heri kan imidlertid ikke erkjendes en Mangel. En Forringelse i Personens psykiske Tilstand (Forstyrrelse, Svækkelse i de sjælelige Funktioner) er altid forenet med Forstyrrelser i Personens fysiologiske Tilstand. Den er altsaa i Virkeligheden kun en Underart af den ovenfor bestemte Forbrydelse. Forsaavidt der derimod tænkes paa Handlinger, der, uden at indvirke paa den fysiologiske Tilstand, forhindre Sjælelivets Udvikling til et højere Trin, følger det af almindelige Grundsætninger, at disse ikke i Almindelighed ere retstridige og strafbare, men kun under særegne Forudsætninger, der anvise dem en ganske anden Plads i Forbrydelsernes System. I den positive Ret fremhæves visse Svækkelser af Sjælskræfterne i Stl.'s § 204, jfr. § 211 „skadelig Indflydelse paa Sjælstilstand". Men derved kommer Loven efter det nys Bemærkede ikke udenfor det rigtige Begreb. Naar baade Kapitlets

Overskrift og § 207, der særlig har Hensyn til § 204, alene tale om Legemsbeskadigelser, kan dette derfor heller ikke siges at være ukorrekt.

Hvad den Bestemmelse af Forbrydelsesgjenstanden angaaer, der sætter Helbred i Stedet for Legeme, beroer Berettigelsen heraf, som ovenfor bemærket, paa den vide Betydning, hint Begreb kan have. Denne Betydning er efter almindelig Sprogbrug utvivlsom. Deraf, at Stl.'s § 203, jfr. § 36, kun taler om Skade (Beskadigelse) paa Helbred, kan naturligvis ikke sluttes, at ingen Forbrydelse mod Helbred kan forekomme, som ikke har Karakter af Skade, lige saa lidt som noget Saadant kan sluttes af § 36 med Hensyn til Forbrydelser mod Legeme. I Stl.'s §§ 40, 41, 169, 197 og 199, ved hvilke det er Forudsætningen, at der er Fare for egentlig Helbredsødelæggelse, bruges Ordet ganske vist som Betegnelse for en vis, nærmere bestemt, fysiologisk Tilstand (en saadan, der væsentlig betinger Personens Livsvirksomhed). Men Sproget hjemler netop ved dette Begreb snevrere og videre Betydninger. Af hine Lovbud kan derfor aldeles ikke sluttes, at Loven kun vedkjender sig den snevrere Betydning.

Derved, at forstyrrende Indgreb i den fysiologiske Tilstand bliver Kjendetegnet paa den Forbrydelsesklasse, hvorom her er Tale, faaer den en saadan naturlig Enhed, som bør kræves, baade positivt og negativt. At saadanne Berøringer af Legemet, der ikke forstyrre den fysiologiske Tilstand, ikke falde indenfor Rammen, er derfor ogsaa aldeles naturligt.[1]) De kunne krænke andre Rets-

---

[1]) S. herved f. Ex. frifindende Domme i U. f. R. 1867 S. 877 og U. f. R. 1876 S. 772, jfr. H. R. T. 1876 S. 182 (hvor der kun var Spørgsmaal om § 198, ikke om § 203) og paa

goder, saasom Æren, Blufærdigheden. Men det er af mange Grunde vigtigt at undgaa enhver Sammenblanding, jfr. hvad der nedenfor bemærkes om Begrebet „reelle Injurier". At Stl.'s Kap. 18 ikke gaaer ud over hint Begreb, viser Indholdet af dens enkelte Bestemmelser, jfr. i Modsætning hertil § 217 om „Fornærmelser ved Lader, Fagter eller anden Gjerning, der tilkjendegiver Ringeagt". Om Kapitlet paa den anden Side medtager Alt, hvad der hører under Begrebet, eller har Huller, som maa udfyldes ved Analogi, er et Spørgsmaal, som først Fortolkningen af de enkelte Bestemmelser kan besvare. At Krænkelser af Legeme eller Helbred kunne være Bestanddele af andre Forbrydelser og af den Grund komme udenfor Reglerne i Kap. 18, hvor de ellers vilde høre hen, er naturligvis ingen Anke, jfr. forr. Paragraf.[2])

---

den anden Side U. f. R. 1882 S. 846 (en forsætlig Legemsfornærmelse antagen at ligge deri, at Vedkommende i en Sovendes Mund havde hældt en for aldeles uskadelig anset Vædske; derfor § 203 anvendt, idet Vædsken i Virkeligheden var ætsende Gift, der havde medført flere Forbrændinger i Munden og Svælget), U. f. R. 1867 S. 944, U. f. R. 1891 S. 406, jfr. H. R. T. 1890 S. 718.

[2]) Af andre Bestemmelser og Betegnelser af den her omhandlede Klasse af Forbrydelser er der i og for sig intet at sige paa den, der bruges af An. 4. Okt. 1833 i Overskriften, nemlig „Angreb paa Legeme" eller af Stl.'s § 188 „Legemsfornærmelse". Disse Udtryk betegne nemlig Forbrydelsesgjenstanden korrekt. En Berøring af Legeme, som ikke bringer Forstyrrelse i Legemets Tilstand, men f. Ex. er retstridig som Æreforнærmelse, er netop ikke en Fornærmelse af eller Angreb paa Legeme. Dernæst er den retstridige Handling betegnet tilstrækkeligt omfattende. Derimod er Udtrykket ikke tilstrækkeligt som Begrebsbestemmelse. For at gjøre Fyldest som saadan maa Udtrykkene „fornærme" eller „angribe" nærmere præciseres, hvilket kun kan ske paa den i Texten an-

De Forstyrrelser, i hvis Foraarsagelse Retsbrudet ved de her omhandlede Forbrydelser bestaaer, kunne

---

givne Maade. At derimod Betegnelsen „Legemsbeskadigelser", der af *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 448 bruges for hele Klassen, ikke er adækvat, følger af, at Begrebet „Skade paa Legeme" hverken efter almindelig eller legal Sprogbrug omfatter enhver Legemsfornærmelse (Forstyrrelse i, Forandring til det Værre af den legemlige Tilstand), men har et snevrere Omraade, jfr. Stl.'s §§ 200, 202, 203 og Overskriften til Kap. 18.

Skjønt Overskriften til Kap. 18 tager Udtrykket „Vold paa Person" i Modsætning til „Legemsbeskadigelser" og altsaa ikke bruger det som Betegnelse for hele Klassen, er der dog hverken fra almindelig eller legal Sprogbrug noget til Hinder for at tage hint Udtryk og de tilsvarende „Voldsgjerning" eller „Voldshandling", jfr. §§ 203 og 205, saa omfattende, at ogsaa Legemsbeskadigelser kunne gaa ind derunder, jfr. særlig Stl.'s §§ 200, 201, jfr. §§ 203 og 205. Men mod at bruge dette Udtryk som Betegnelse for hele Klassen frembyder der sig den Indvending, at det kun omfatter de ved Midler af en bestemt Art tilføjede Legemsfornærmelser, nemlig ved de ydre, mekanisk virkende Midler. Det kan ikke kaldes Vold, naar Midlet er kemisk virkende, hvad enten det sker ved ydre Berøring. f. Ex. med Gift eller et Sygdomsstof, der paafører Smitte, jfr. Stl.'s §§ 181. 290 og 291, eller ved Indbringelse af de skadelige Stoffer i Legemets Indre, f. Ex. ved Forgiftning, jfr. § 290. Ej heller kunne Undladelser, der efter de foreliggende Forhold maa erkjendes at have foraarsaget Forstyrrelsen, kaldes Vold, og endelig ikke sjælelige Paavirkninger, om hvilke det Samme maatte siges. Forsaavidt det maatte befindes, at slige Foraarsagelser af legemlige Forstyrrelser ligge udenfor Ordene i Kap. 18, vilde dette være en af de Mangler ved Kapitlet, som maatte afhjælpes ved Analogi, jfr. det Følgende. Med Hensyn til Undladelser synes D. i U. f. R. **1873** S. 1042 jfr. H. R. T. 1873 S. 29 at have miskjendt det rette Forhold, idet der er straffet efter § 198 istedetfor efter § 203.

De i Stl.'s §§ 81, 82, 83, 92 forekommende Udtryk „forgribe sig paa Person", „angribe personligt" rumme

være af saa forskjellig Betydenhed, fra den ubetydeligste Forandring til det Værre til den fuld-

---

vel alle de her omhandlede Forbrydelser. Men Udtrykkene ere mere omfattende. Ogsaa Frihedskrænkelser gaa i og for sig ind under dem, jfr. Stl.'s § 40. Disse Udtryk egne sig derfor ikke til Klassebetegnelse for Forbrydelser, der angribe et bestemt personligt Retsgode.

Naar i Udtrykket „reelle Injurier" eller „Fornærmelser i Gjerning" Injurie eller Fornærmelse tages i den omfattende Betydning af Retskrænkelse mod Personen, bliver Betegnelsen endnu videre, end de nys omtalte, og ubrugbar for Systemet. Heri gjør det naturligvis ingen Forandring, om Anvendelsen indskrænkes til de Tilfælde, hvor slige Fornærmelser ikke ere offentlig Paatale undergivne, s. Fdg. 10. Juli 1795 § 22 og Fdg. 20. Okt. 1819 § 1, Tyendelov 10. Maj 1854 § 26, jfr. § 64, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 450, Anm. I Almindelighed tages imidlertid ved hint, i ældre Systemer sædvanlige Udtryk Injurie eller Fornærmelse i Betydningen af Æreforнærmelse. Forsaavidt vilde Betegnelsen i og for sig slet ikke vedkomme de her omhandlede Forbrydelser. Sagen er imidlertid, at man oprindelig ikke havde Øje for, at disse udgjorde en særegen Klasse med sit ejendommelige Retsgode til Gjenstand. Med Romerretten i Erindring, og uden at tage Hensyn til de Anvisninger, den nationale Ret indeholdt, jfr. hos os Chr. V.s Lov 6—7, indbefattede man Legemsfornærmelserne under Æreforнærmelser' og fremhævede da deres Ejendommelighed ved Tillægsordet „reelle". Selv efter at de grove Legemsfornærmelsers ejendommelige Karakter var erkjendt, fastholdtes ofte med Hensyn til de ringere, som Hug og Slag, hin Opfattelse, enten saaledes, at man ganske oversaa den ejendommelige Forbrydelsesgjenstand, eller saaledes, at man her altid antog dem forbundne med en Ærekrænkelse. Vidnesbyrd om denne Betragtningsmaade indeholder endnu An. 4. Okt. 1833 § 1, jfr. *Ussing* p. a. St. og S. 494. Den rigtige Opfattelse kræver en gjennemgribende Sondring. Der kan være Æreforнærmelser ved Berøring af Legeme, der ikke ere Legemsfornærmelser, og Legems-

stændige Nedbrydelse, at alle Straffelove have anset det for nødvendigt at gjøre visse Sondringer efter Forstyrrelsens Grad og at tillægge disse Sondringer en væsentlig Indflydelse paa Straffebestemmelserne. Vel gaaer denne Indflydelse ikke altid saa vidt, at Lovene opløse Forbrydelsens Enhed i et tilsvarende Antal Underarter af Forbrydelsen, men indskrænker sig ofte til, at Straffen for Forbrydelsen nuanceres efter den indtraadte Forstyrrelses Grad. Men der opnaaes dog den bedste Oversigt over de Kombinationer, som hin Sondring med dens indgribende, strafferetlige Virkning medfører, naar den systematiske Fremstilling følger den først antydede Vej med ligesaa mange Underarter af Forbrydelsen, som der er udsondret Grader i den indtraadte Forstyrrelse. Efter Straffeloven ere de Forstyrrelser, der ikke medfører Døden, henførte til tre Klasser, der med kortfattede Udtryk kunne betegnes som: almindelig Overlast, mindre grov Skade og grov Skade. Naar hertil kommer som sidste Led i opadstigende Række Livets Berøvelse, bliver der fire Underarter af Forbrydelsen at behandle, nemlig: almindelig

---

fornærmelser, ogsaa ringe, der slet ikke ere Ærefornærmelser. Selvfølgelig kan der ogsaa være Tilfælde, hvor baade Legeme og Ære fornærmes ved en og samme Handling. Her vil da være *concursus idealis* af Retskrænkelser. I saa Fald blive Sammenstødsregler at anvende, forsaavidt Loven ikke har stillet det saaledes sammensatte Tilfælde under eet Straffebud. Fastholdes denne rigtige Betragtningsmaade, indses det, at Begrebet „reelle Injurier“ eller „Fornærmelse i Gjerning“ ikke har Interesse for Læren om Legemsfornærmelser. Det vedkommer kun Læren om Ærefornærmelser, hvor da ogsaa dets Bestemmelse maa gives, særlig i Forhold til Begrebet symbolske eller billedlige Injurier, jfr. *Ussing* a. St. S. 449 o. ff.

Overlast, mindre grove Legemsbeskadigelser, grove Legemsbeskadigelser og Manddrab.

Om den Sondring i Forstyrrelsen, der ligger til Grund for dette Skema, bliver Følgende at bemærke.

Loven betegner de forskjellige Klasser af Forstyrrelser paa følgende Maade:

1. Hug, Slag eller anden personlig Vold uden Tilføjelse af Saar eller anden Skade (laveste Grad). [3])

2. Saar eller Skade paa Helbred, dog ikke af saa stor Betydenhed, som under Nr. 3 angivct (Mellemklaseen). [4])

3. Lemlæstelse, Berøvelse af Syn eller Hørelse, Skade, hvorved Haand, Fod, Øje, eller andet Lem af lige Vigtighed bliver ubrugbart, eller hvorved Vedkommendes Sjæls- elser Legemskræfter iøvrigt blive saaledes svækkede, at han er uskikket til at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller for en længere ubestemt Tid. [5])

4. Tab af Livet. [6])

Den Opgave at sondre paa tilfredsstillende Maade mellem de Grader af legemsforstyrrende, ikke Livets Tab medførende Indvirkninger, der skulle lægges til Grund for Sondring mellem Straffebudene, har altid hørt til dem, der have voldt flest Bryderier, og endnu har ingen af nogen Lovgivning gjort Adskillelse undgaaet Kritik. Lige overfor disse Vanskeligheder har man nu almindelig indset Nødvendigheden af at indskrænke Antallet af de Ad-

---

[3]) Stl.'s § 200.
[4]) Stl.'s § 203.
[5]) Stl.'s § 204.
[6]) Stl.'s §§ 186, 190, 198.

skillelser som gjøres, saa meget som muligt.[7]) Den danske Straffelov har bevaret tre Klasser, idet den har holdt sig nær til det hos os historisk Givne. Lige overfor An. 4. Okt. 1833[8]) har den, bortset fra visse Enkeltheder, hvorom senere, kun afskaffet dens Opløsning af Mellemklassen i to Underklasser. Den Antydning af en saadan Opløsning, som Stl.'s § 203, 2. St. giver, er uden væsentlig, strafferetlig Interesse, og der er paa Grund heraf heller ikke i Loven lagt an paa nogen skarp Præcisering af Grænsen. I den Tredeling, som er fælles for Straffeloven og An. 4. Okt. 1833, spores dernæst endnu

[7]) Til et Minimum har den nugjældende tyske Straffelov bragt Adskillelsernes Tal ned. Den kjender nemlig kun to Klasser, hvoraf den ene udhæver de meget grove Beskadigelser, altsaa saadanne, som hos os, om end i Enkelthederne paa anden Maade, ere afgrænsede ved § 204, medens den anden omfatter enhver anden Legemsforstyrrelse.

[8]) An. 4. Okt. 1833 indførte en ny og i Forhold til den ældre Ret mere rationel, objektiv Sondring mellem Legemsangrebene i tre Klasser, af hvilke dog Mellemklassen atter deltes i to Underklasser, der fik Indflydelse paa Strafferammerne. Til den laveste Klasse henførtes Hug og Slag samt anden personlig Vold uden „Skade" for den Angrebne s. An.s § 1, jfr. § 3. Til den groveste Klasse henførtes Legemsbeskadigelser, der bestod i, at den Angrebne mistede Haand, Fod, Øje eller andet Lem af lige Vigtighed eller, at et saadant Lem blev ubrugbart, eller hvorved hans Sjæls- eller Legemskræfter i den Grad svækkedes, at han blev uskikket til at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller dog for en ubestemt Tid uden rimelig Udsigt til, at han kunde hjælpes, An.s § 2. Skade af mindre Betydning faldt ind under Mellemklassen, under hvilken atter udhævedes „betydelige Saar, langvarig eller farlig Sygdom, men uden den Svækkelse, som den groveste Klasse forudsatte, samt vedvarende mærkelig Lyde eller andet saadant Onde", s. An.s § 3.

Paavirkninger fra Inddelingen i Chr. V.'s Lov, hvor stærkt end dennes Klasser ere blevne reducerede.[9]) Af Klasserne i Chr. V.'s Lov kunne nemlig alle de, der angaa forskjellige Slags Saar, betragtes som een Hovedklasse, saa at Klassernes Tal paa denne Maade bringes ned til tre eller fire, og i Maaden, hvorpaa disse Klasser adskilles, er der benyttet Momenter, som endnu stedse have Betydning. Dette gjælder saaledes med Hensyn til Saar, der endnu i Straffeloven have Betydning ved Sondringen.[10]) Ogsaa Begrebet Skade, der nu bruges til det væsentlige Adskillelsesmærke mellem den laveste og de højere Klaser af Legemsangreb, har en historisk Hjemmel, der gaar langt tilbage i Tiden før An. 4. Okt. 1833. Om dette Begreb

---

[9]) Chr. V.'s Lov havde en stor Mængde objektive Sondringer efter Legemsforstyrrelsens Beskaffenhed, nemlig i nedstigende Række efter Straffens Størrelse: Berøvelse af visse Lemmer (Næse, Øre, Tunge, Haand, Fod, Fingre eller deslige Lemmer, samt Øje), eller Mishandling, der gjør saadant Lem dødt og unyttigt, 6—7—1 og 5; — Lydelse af Lemmer, som dog bevare nogen Brugbarhed, 6—7—4; — Saar i Ansigt og paa Hænder (der ej kunne skjules med Klæder eller Haar), hvorpaa der vorder Lyde, Mishandling, hvorved den Angrebne bliver „trælbaaren" samt Hulsaar eller benhugget Saar, der ej kan skjules, om end uden Lyde, 6—7—7, jfr. 6, 6—7—9 og 6—7—3, jfr. 6; — Hulsaar eller benhugget Saar, der kan skjules og er uden Lyde samt Stavshug, Stenshug, Benshug, Næveshug, Haargreb og Jordskuf, 6—7—8 og 6—7—3; — andre Saar, der ej kunne skjules, 6—7—2, jfr. 6; — andre Saar, der kunne skjules, 6—7—2.

[10]) En anden Sag er det, at Chr. V.'s Lov ikke, som den senere Lovgivning, ubetinget satte Saar i Strafbarhed over de i 6—7—8 omhandlede Angreb, meu endog satte de ikke-kvalificerede Saar, der faldt ind under 6—7—2, lavest i Strafferækken.

virkelig i Chr. V.'s Lov havde den indskrænkede Betydning, som det nu har, kan vel omtvistes. Men det blev, ialtfald i den senere Tid, forstaaet saaledes, hvilket især fik Betydning ved Fortolkningen af 6—11—1.[11])

Denne Tredeling, der saaledes har historisk Hjemmel i vor Ret, og som, skjønt meget rettet og forbedret i det Enkelte, minder om en gammel, ufuldkommen Sondring i den strafferetlige Teori mellem Slag, Saar og Lammelser, er ikke uden Mangler, især ved den paa Begrebet „Skade", hvortil Saar henregnes, beroende Grænse, der drages mellem en lavere og to højere Klasser. Dels er denne ikke altid saa skarp, som det vilde være ønskeligt for Retsanvendelsen, dels fører den ikke altid til en Gruppering, der svarer til en naturlig Vurdering af Legemsforstyrrelsernes Grovhed.

Med Hensyn til Legemsforstyrrelsens laveste Grad bemærkes nærmere Følgende. Da enhver Legemskrænkelse forudsætter en forstyrrende Indvirkning paa Legemet, altsaa en Forstyrrelse i fysiologiske Funktioner, og da enhver Forstyrrelse meget godt kan betegnes som Skade, vilde den Terminologi i og for sig kunne forsvares, der i enhver Legemskrænkelse ser en Legemsbeskadigelse.[12]) Imidlertid er det vist, at hverken den almindelige eller den sædvanlige, legale Sprogbrug, til hvilken ogsaa Straffeloven holder sig, i denne Henseende er bestemt ved, hvad der kunde er-

---

[11]) *Bornemann* S. Skr. IV, S. 185.

[12]) Forsaavidt *Bornemann* S. Skr. IV. S. 186 om denne undertiden i juridiske Skrifter og i Lovgivningen, se saaledes An. 4. Okt, 1833 § 28, forekommende Terminologi bemærker, at den er ukorrekt, kan dette derfor ikke erkjendes for rigtigt.

kjendes for begrebsmæssig korrekt, men at den har dannet sig efter en mere umiddelbar Betragtning af Fænomenerne. Men allerede deraf følger, at om en fast videnskabelig Grænsebestemmelse kan der ikke her være Tale, undtagen i de enkelte Retninger, hvor Loven ikke har ladet sig nøje med at henvise til Skadebegrebet, men givet en nøjagtigere Bestemmelse. Mellèm de legemlige Forstyrrelser, som den almindelige Opfattelse vil anerkjende som Skade, og dem, den vil holde udenfor dette Begreb, kan der nemlig ikke gives noget skarpere Skjelnemærke end dette, at det kommer an paa, om Forstyrrelsen er rent forbigaaende eller har en mere vedvarende Karakter, hvilket er en skjønsmæssig Skjelnen uden synderlig fast Holdepunkt. Til dette Skjelnemærke henvise *Bornemann* [13]) og *Ørsted.* [14]) Noget Moment, der kunde tjene til yderligere at skærpe Adskillelsen, er det ikke muligt at finde. Det tjener ikke hertil at fremhæve, hvad der i og for sig er rigtigt, at den Overlast, der ikke er Skade, kun er mindre betydelig. [15]) Dels er Skjønnet ikke sikrere paa dette Grundlag, dels forudsættes det klart i Lovene, at ogsaa Skade kan være ubetydelig. [16]) Det Sidste gjælder ogsaa med Hensyn til det Moment, om Angrebet har en farlig Karakter, hvortil der henvises i Motiverne til Straffelovs-

---

[13]) S. Skr. IV. S. 184: Den, som kun har villet tilføje en Anden en aldeles forbigaaende Smerte, kan ikke efter den almindelige Sprogbrug siges at have villet gjøre ham Skade.

[14]) Eun. III. S. 60: Baade efter den sædvanlige Sprogbrug og efter den, som hersker i Loven, anses et Slag eller et Stød, som ingen videre Følger har, ikke for en Legemsbeskadigelse.

[15]) S. *Bornemann* a. St. S. 183.

[16]) Jfr. Stl.'s § 203, 2. St. og An. 4. Okt. 1833 § 3.

udkastet.[17]) Det er utvivlsomt, at ingenlunde enhver Skade behøver at have nogen farlig Karakter.[18]) Da Hug og Slag, selv om Smerten føles længere, eller de efterlade Mærker, der kunne paavises i ikke ganske kort Tid, ikke er Skade i Lovens Forstand[19]), synes vel hin Adskillelse, eftersom Overlasten har en forbigaaende Karakter eller har mere vedvarende Følger, ikke altid at slaa til. Men Sagen er den, at Loven ikke lader sig nøje med at henvise til Begrebet Skade i Almindelighed, men at den i een Retning har givet det en nærmere Bestemmelse, der henviser til et andet Skjelnemærke.

Dette er nemlig sket ved den Maade, hvorpaa Saar fremhæves som Exempel paa Skade.[20]) Betydningen heraf er nemlig ikke blot den, at Saar ubetinget er Skade, men endvidere, at visse Angreb paa Legeme, der ske ved samme Midler og mod samme Dele af Legemet som Tilføjelse af Saar, men dog ikke medføre saadanne, ikke ere Skade, selv om de iøvrigt ikke ere af en aldeles forbigaaende Karakter. Herved er altsaa forsaavidt Skjelnemærket forflyttet. Begrebet om Saar faaer en selvstændig Betydning. Ved Saar forstaaes en ved mekanisk Vold frembragt Adskillelse af Legemets bløde Dele. Efter Voldens Beskaffenhed sondres der mellem skaarne, revne og knuste Saar — de to sidste Arter frembragte ved stumpe Gjenstande eller stærk Udspænding af Delene, saasom ved Maskiner, Bid, Skud o. s. v. — samt Stiksaar. Efter denne Bestemmelse af Begrebet

---

[17]) S. 243.

[18]) Jfr. især An. 4. Okt. 1833 § 3, Pkt. 1.

[19]) Jfr. Motiverne S. 216: Skade omfatter ikke „ubetydelige Rifter, Hovenhed, blaa Pletter paa Legemet".

[20]) Se Stl.'s §§ 200 og 203 samt An. 4. Okt. 1833 § 3.

bliver Modsætningen saadanne ved mekanisk Vold frembragte, forstyrrende Indvirkninger paa Legemets bløde Dele, der ikke medfører nogen Adskillelse af disse. Saadanne Indvirkninger ere ikke Skade, om end de Følger, de efterlade, ikke ere aldeles forbigaaende. Herved forudsættes det selvfølgelig, at disse Følger blot ere mekaniske Forandringer. Vise de sig i en Indvirkning paa Nervernes Funktioner, bliver Skjelnemærket mellem, hvad der er Skade, hvad ikke, atter Hensynet til, om Virkningen er forbigaaende eller ikke.

Der kan spørges, om det samme Skjelnemærke, som afgjør, om mekaniske Indvirkninger paa Legemets bløde Dele skulle henregnes til Skade, eller ikke, ogsaa bliver at anvende ved voldelige, mekaniske Indvirkninger paa Legemets haarde Dele, Knoglerne eller Benbygningen, saaledes at kun Adskillelser i disse, saasom Brud, blive at henregne til Skade. Dertil er imidlertid ingen Hjemmel, og det vilde heller ikke føre til naturlige Resultater. En Bøjning af et Ben uden Brud kan f. Ex. for længere Tid gjøre et Organ lidet brugbart, og den almindelige Opfattelse vil da utvivlsomt og med Rette anse dette for en Skade.

Det er altsaa kun i een Retning, at der er givet Adskillelsen en større Præcision derved, at Saar gjøres til Skjelnemærke. Men det ses ogsaa, at den derved opnaaede Fordel for Retsanvendelsen ikke er uden mislige Følger. Thi navnlig her kan det forekomme, at Adskillelsen ikke staaer i naturligt Forhold til Legemsforstyrrelsens Grovhed. Et Stiksaar kan f. Ex. have en højst ubetydelig Karakter, men hører dog til Mellemklassen, medens en Vold mod Legemets bløde Dele, der maaske har voldt megen Smerte, og hvis Spor i længere Tid kunne paavises, kun hører til laveste Klasse, naar den

hverken efterlader Saar eller Andet end mekaniske Forandringer ved Legemsdelene[21]). Ofte kunne Tilfældene ogsaa ligge hinanden saa nær, f. Ex. en Rift i Huden og en Adskillelse af denne, som er Saar, at det, at bygge en Forskjel i den straffe-retlige Behandling derpaa, maa synes urimeligt. Med Hensyn hertil er det en nærliggende Fristelse at lade et kvantitativt Hensyn være til en vis Grad medbestemmende ved Grænsen. Det skal da forsvares ved, at den almindelige Opfattelse ikke behøver at følge den strengt begrebsmæssige Grænselinie. Gaaer man ind herpaa, hvortil Retsanvendelsen synes tilbøjelig, mistes imidlertid atter den faste Grænse, som i denne ene Retning synes tilsigtet og opnaaet.

Af det ovfr. med Hensyn til den omspurgte negative Betingelse for Legemsforstyrrelsens laveste Grad Bemærkede følger det ligefrem, at der ved „Hug" i denne Forbindelse kun forstaaes saakaldte tørre Hug og ikke saadanne Hug, der saare, hvilken Betydning ellers jævnlig forekommer.[22])

---

[21]) Jfr. Stl.'s § 202, der viser, at Vold af den i § 200 omhandlede Art kan antage Karakter af Mishandling.

[22]) S. Chr. V.'s Lov 6—7 i flere Artikler og 6—12—1, jfr. *Schweigaard* II. S. 167.

Af Domme, der særlig have Interesse med Hensyn til den omhandlede Grænse for de Legemsangreb, der kun falde ind under § 200, kunne mærkes, før Straffeloven D. i H. R. T. 1857 S. 646 (An. 4. Okt. 1833 § 3 anvendt ved et Spark paa Skinnebenet, der havde afskrabet Huden paa dette i to Tommers Længde og bevirket en i samme Omfang betydelig Hævelse), og efter Straffeloven D. i H. R. T. 1867 S. 60, jfr. U. f. R. 1867 S. 355, hvor Underretten kun havde anset § 200 anvendelig paa en Mishandling, efter hvilken Huden paa Ansigtet fandtes svullen paa tre Steder, paa de to tillige forbundet med Afskrabning af Overhuden og ringe

Om de Legemsforstyrrelser, der udgjøre Mellemklassen, bemærkes Følgende. Naar denne betegnes

Blødning, medens den anvendte Vold ellers ikke havde efterladt synligt Spor, men kun mange, ved Tryk ømme Steder, medens Højesteret „i Betragtning af de tilføjede Læsioners Mængde og den hele Beskaffenhed af den udøvede Mishandling" fandt § 203 anvendelig, s. endvidere U. f. R. 1877 S. 221 (§ 203) samt U. f. R. 1883 S. 1164 (med Dissens Tiltalte frifunden for Justitiens Tiltale (§ 203) for Slag, der bevirkede, at Næsen blødte). Med Hensyn til Legemsangreb, der ikke ere udøvede ved Vold, mærkes Domme i H. R. T. 1866 S. 393 og 1869 S. 90, ved hvilke Stl.'s § 203, jfr. § 46, er anvendt paa Indgivelse af Stoffer, der ingen Ulemper havde medført, og ved hvilke det kun var Hensigten at paaføre den Paagjældende „et Ildebefindende", eller at han skulde „faa Ondt deraf". Det med Hensyn til Varigheden Ubestemte i disse tilsigtede Virkninger gjør, at det ikke kan siges, at disse Afgjørelser staa i Strid med det ovfr. Udviklede om Skjelnemærket. Mk. endvidere herved endel Domme, som angaa § 202, der har samme objektive Grænse mod § 203, som § 200, men fordi den kræver „Mishandling", lettere spiller paa Grænsen. U. f. R. 1876 S. 823, jfr. 1877 S. 114 og H. R. T. 1876 S. 267, hvor O. R. kun havde dømt efter § 202, men H. R. efter § 202 jfr. § 203, U. f. R. 1876 S. 645, jfr. H. R. T. 1876 S. 9 (§ 202), U. f. R. 1875 S. 31, jfr. H. R. T. 1874 S. 309 (§ 202), U. f. R. 1876 S. 1150, jfr. H. R. T. 1876 S. 205 (§ 202), U. f. R. 1877 S. 132, jfr. H. R. T. 1876 S. 330 (§§ 202 og 203), U. f. R. 1877 S. 1045 (§ 202), U. f. R. 1877 S. 1105 (§ 202, jfr. § 203), U. f. R. 1878 S. 413, jfr. H. R. T. 1877 S. 677 (H. R. § 202, O. R. havde frifundet, da Forholdet ikke antoges at være „Mishandling"), U. f. R. 1879 S. 924, jfr. H. R. T. 1878 S. 198 (§ 202), U. f. R. 1878 S. 988 (§ 202), U. f. R. 1879 S. 698, jfr. H. R. T. 1879 S. 7 (§ 202), U. f. R. 1883 S. 109, jfr. H. R. T. 1882 S. 482 (Behandling efter § 38 for Handlinger, der vilde henhøre under §§ 201 og 202), U. f. R, 1887 S. 913, jfr. H. R. T. 1887 S. 179 („efter Stl.'s § 202, dog at der ved Straffens Bestemmelse tillige bliver at tage Hensyn til § 203"), U. f. R. 1889 S. 1133, jfr. H. R. T. 1889 S. 404 (§ 202),

med Udtrykkene „Saar eller Skade paa Helbred, som dog ikke er af saa stor Betydenhed, som den i § 204 ommeldte", følger det af det tidligere Bemærkede, at der ved „Skade paa Helbred" hverken har skullet udelukkes eller efter berettiget Sprogbrug er blevet udelukket nogen Art af Skade. Iøvrigt er Grænsen negativt bestemt. Den beroer paa, hvilken Skade der indbefattes under Legemsforstyrrelsens højeste Grad. Om denne bliver Følgende at bemærke.

Klassen omfatter, som ovfr. bemærket: 1) Lemlæstelse, 2) at Synet eller Hørelsen berøves Vedkommende, 3) saadan Skade, at Haand, Fod, Øje eller andet Lem af lige Vigtighed bliver ubrugbart samt 4) saadan Skade, at den Angrebnes Sjæls- eller Legemskræfter iøvrigt blive saaledes svækkede, at han er uskikket til at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller for en længere, ubestemt Tid. Det fremgaar tydeligt af Motiverne til Straffeloven,[23]) at det har været Meningen at bestemme den Skade, som skulde henføres til den groveste Klasse, netop paa samme Maade, som i An. 4. Okt. 1833[24]), bl. a. for derved at drage Fordel af den Fasthed, som Retsanvendelsen havde givet den i og for sig paa flere Punkter ubestemte Grænse.

U. f. R. **1890** S. 897, jfr. H. R. T. 1890 S. 319 (§ 202). U. f. R. **1893** S. 797, jfr. H. R. T. S. 25 (§ 202). Se endvidere de Domme, der i det Følgende anføres med Hensyn til Anvendelsen af §§ 200 og 203 og særlig Domme, vedrørende Paatalen, i U. f. R. **1870** S. 7, **1871** S. 703 og 1006, **1889** S. 203, **1892** S. 1191, samt med Hensyn til § 201 og 203 U. f R. **1882** S. 465, jfr. H. R. T. 1881 S. 679 („efter § 201, tildels sammenholdt med § 203").

[23]) S. 243—4.

[24]) Se ovfr. Note 8 ved denne Paragraf.

Heldigst havde det under disse Omstændigheder været, om Bestemmelsen var optagen uforandret saaledes, som den forelaa i An. 4 Okt. 1833 § 2. Dette er dog ikke sket. Blandt de Forandringer i de paagjældende Skaders Betegnelse, som have fundet Sted, er der især een, som er saa langt fra at give Grænsen større Fasthed i Overensstemmelse med den ældre Ret, at den tværtimod nødvendig maa fremkalde nye Tvivl. Dette gjælder nemlig om Begrebet Lemlæstelse, som § 204 indfører og stiller i Spidsen, og som i Motiverne endog synes betragtet som det Begreb, der, omend ikke udtømmende, dog er bedst egnet til tilnærmelsesvis at udtrykke Grundtanken for den Grænse, som er dragen, og i en snæver Vending at kunne gjælde som *pars pro toto.*[25])

Ved den nærmere Undersøgelse af den i § 204 dragne Grænse, er det naturligt at henføre de fire Tilfælde under to Klasser, den ene, hvor Skaden bestemmes ved Organet, der lider i sin Funktionsevne, den anden, hvor det alene er den af Skaden følgende Funktionsforstyrrelse, der bruges til Skjelnemærke.

Til den første Klasse høre det første og tredie Tilfælde, altsaa de, der betegnes med Ordene „lemlæster Nogen en Anden eller tilføjer ham saadan Skade, at Haand, Fod, Øje eller andet Lem af lige Vigtighed bliver ubrugbart.“ Lemlæstelse vil man nærmest bestemme som Adskillelse af et Lem fra Legemet. Ubestemtheden herved ligger i, hvad der

---

[25]) Ganske omvendt er den Erfaring, man har gjort i Tyskland. Her fjernede man netop det tilsvarende Begreb („Verstümmelung“), som fandtes i den preussiske Straffelov, fra den nye tyske Straffelov, fordi dets Bestemthed var aldeles tilsyneladende, og det i Virkeligheden var saa ubestemt som muligt.

skal betragtes som et Lem. Mange Dele af Legemet kunne betragtes baade som selvstændige Lemmer og som blotte Dele af et Lem. En Finger, ja et Led af en Finger kan f. Ex. betragtes som Lem, men ogsaa som blot Del af Haandens Lem, og Haanden atter som Del af Armens Lem. Man kan herved komme til meget snævre og til meget vide Grænser. Det kan ogsaa gjøres gjældende med Rette, at Sproget ikke vil forlange, at et helt Lem skal være adskilt. Men er det nok med en Del af et Lem, savnes tilsidst enhver Grænse. Paa den anden Side gives der Dele af Legemet, hvis Fraskillelse af anden Grund ikke vil kaldes Lemlæstelse. Det vil man f. Ex. ikke kalde, at en Tand brækkes ud. Der er herved taget Hensyn til, at Forringelsen af Legemets Brugbarhed er ringe. Men til faste Grænser kan den almindelige Sprogbrug ikke føre, og ikke heller vil man herom med Nytte kunne vende sig til Lægevidenskaben. Grænsen maa da hentes fra Tanken i Lovgivningen. Det vil med andre Ord sige, at Anvendelsen af Begrebet Lemlæstelse ikke giver Loven nogen ny Bestemthed, men at dets egen Ubestemthed tvertimod maa afhjælpes ved de Data, Lovgivningen ellers frembyder. Naar der nu ikke var noget nærmere liggende Datum, vilde man i saa Henseende være henvist til at hente Suplementet fra Karakteren af de Funktionsforstyrrelser, der omtales i Tilfældene 2 og 4.[26]) Et nærmere liggende Suplement findes dog i Angivelsen af de Lemmer, hvis Ubrugbargjørelse er Skade efter § 204. Men den Ubestemthed, der ligger i disses Betegnelse, maa rigtignok atter tildels afhjælpes ved det Synspunkt, der lægger sig for Dagen i Tilfældet 4, jfr. ndfr. Resultatet bliver

[26]) Et Tillæg i denne Retning gav man i den tidligere tyske Ret Begrebet.

da, at kun Fraskillelse af Haand, Fod, Øje eller andet Lem af lige Vigtighed er Lemlæstelse. Man kommer altsaa ad denne Omvej fuldstændig tilbage til Regelen i An. 4. Okt. 1833. Det er de samme Lemmer, hvis Fraskillelse og hvis Ubrugbargjørelse falder ind under § 204. Denne Ligestilling mellem Fraskillelse og Ubrugbargjørelse var godkjendt allerede i Chr. V's Lov, s. 6—7—1 og 5. Den var gjentagen i An. 4 Okt. 1833, og der er, som ovfr. bemærket, ikke Spor af Antydning i Motiverne om, at man har villet gjøre Brud paa dette Princip.

I den foreliggende Klasse af Tilfælde kan altsaa Lovens Regel omsættes saaledes, at kun Skade, hvorved Haand, Fod, Øje eller andet Lem af lige Vigtighed (ɔ: mindst lige Vigtighed, idet naturligvis en endnu større Vigtighed af Lemmet saa meget mere opfylder Betingelsen) fraskilles eller bliver ubrugbart, fyldestgjør Kravet til denne Klasse af Legemsforstyrrelser. Det Ubestemte ligger her i Bedømmelsen af et Lems Vigtighed. Hvilken Maalestok skal her anvendes? Skal der dømmes efter lægevidenskabelig Opfattelse af et Lems Betydning for det menneskelige Legemes Økonomi, eller skal der tages Hensyn til Livsforhold, Stand, Haandtering eller deslige? Skal der kun dømmes efter en Gjennemsnitsmaalestok, eller skal der tages Hensyn til den Skadelidendes personlige, individuelle Forhold? For Lægevidenskaben er ethvert Lem af Legemet vigtigt. Siges der, at vigtigt er for Lægevidenskaben kun det Lem, uden hvilket en væsentlig Legemsfunktion ikke kan udøves i fuldt Maal, undgaaer man ved denne Omskrivning ikke hint Resultat, og den Forskjel endelig, der kan gjøres imellem, om Lemmets Tab sætter Livets Bevarelse paa Spil eller ikke, vilde ikke blot anlægge en meget ubestemt Maalestok, men ogsaa en saa

individuel, at den ikke vilde passe med, at visse Lemmer — Haand, Fod, Øje — ubetinget af Loven erklæres for vigtige. Vigtigheden kan derfor ikke maales efter lægevidenskabelig Opfattelse, men maa bedømmes efter den Betydning, Lemmet har for Livsvirksomheden. Men deraf følger videre, at Hensynet til den Skadelidendes personlige og individuelle Forhold ikke kan lades ude af Betragtning. Det saaledes Antagne stemmer ogsaa med det Synspunkt, der ligger til Grund for Tilfældet 4. Det er netop Livsvirksomheden, der her lægges Vægt paa, og det efter en ganske personlig Bedømmelse. Maalestokken er saaledes given. Men at det Hensyn, den anviser, er ubestemt, og at Anvendelsen let kan blive usikker, er klart. Heller ikke den Fordring, at det ikke fraskilte Lem skal være gjort ubrugbart, er saa bestemt, som det synes. Der menes naturligvis, at det skal være ganske ubrugbart, hvori ogsaa ligger, at det maa være for bestandig.[27]) Men der kan dog her let forekomme Overgangstilfælde, hvor det maa bero paa et Skjøn, om den ringe Brugbarhed, der bliver tilbage, ikke maa sættes i Klasse med fuldstændig Ubrugbarhed.

Til den anden Klasse af Tilfælde, hvor Skjelnemærket alene sættes i den stedfundne Funktionsforstyrrelse, høre de, der betegnes med Ordene „berøver ham Synet eller Hørelsen eller tilføjer ham saadan Skade, at hans Sjæls- eller Legemskræfter blive saaledes svækkede, at han er uskikket til at udføre sine Kaldspligter eller det daglige Livs Sysler enten for bestandig eller for en længere ubestemt Tid“ Det første af disse Tilfælde frembyder ingen Usikkerhed. At ved Tabet af Synet eller Hørelsen

---

[27]) Jfr. Chr. V.'s Lov 6—7—5 jfr. 1.

den Paagjældende bliver i højeste Grad hæmmet i Samkvemmet og berøves de højeste Livsnydelser, giver mere end tilstrækkelig Berettigelse til Udhævelsen af disse Tilfælde. De samme Betragtninger kunde iøvrigt have ført ogsaa til andre, bestemte Tilfældes Udhævelse, f. Ex. at Vedkommende berøves Sproget (ɔ: Evnen til ved artikulerede Lyde at gjøre sig forstaaelig for Andre). Da dette ikke er sket, bliver med Hensyn til alle andre Funktionsforstyrrelser end Synets eller Hørelsens Berøvelse Afgjørelsen at træffe i Henhold til det fjerde Tilfælde i Paragrafen.

Hvad det her kommer an paa, er, at Vedkommende bliver uskikket til sin Livsvirksomhed. Meget klart fremhæves herved Hensynet til den Skadelidendes personlige Forhold. Denne Uskikkethed skal enten være for bestandig eller dog for en længere ubestemt Tid. I sidstnævnte Henseende er der sket en Forandring i den Formulering, som fandtes i An. 4. Okt. 1833. Naar Lægen erklærede, at der ingen rimelig Udsigt var til, at den Skadelidende igjen kunde hjælpes, var det givet, at Uskikketheden ikke kunde erklæres for kortvarig. An. 4. Okt. 1833 indbefattede altsaa den Fordring, der nu ligger i Ordet „længere“ i Stl.'s § 204. Derimod er det ikke udelukket, at der kan være rimelig Udsigt til Hjælp, om end denne maa siges først at ville realiseres efter en længere, ubestemt Tid. Stl.'s § 204 rækker saaledes her videre end An. 4. Okt. 1833. At iøvrigt Anvendelsen af dette Tilfælde i høj Grad bliver skjønsmæssig, ikke blot for Dommeren, men ogsaa for Lægen, hvis Erklæring indhentes, er klart.

Det fælles Synspunkt, der ligger til Grund for de to Klasser af Tilfælde i Stl.'s § 204, er ovenfor fremhævet. Forskjellen ligger væsentlig deri, at

der i den sidste Klasse forudsættes en mere omfattende Uskikkethed til Livsvirksomheden end i den første Klasse. I denne fremhæves f. Ex., at et Øje bliver ubrugbart, i hin, at Synet berøves. Dette sidste Tilfælde foreligger naturligvis ikke, naar det ene Øje berøves, medens det andet er uskadt. Paa den anden Side er det i den anden Klasse nok, at Følgerne vare en længere, ubestemt Tid, medens det i første Klasse maa være for bestandig. Man kan herefter kort udtrykke Lovgiverens Grundtanke med Hensyn til den Skades Bestemmelse, som § 204 forudsætter, saaledes, at den kræver Ophævelse, i det mindste for en længere, ubestemt Tid, af eller væsentlig Forringelse for bestandig i Skikketheden til almindelig eller særlig Livsvirksomhed (Arbejdsdygtighed). Ved Anvendelsen maa naturligvis Lovgiverens nærmere Udførelse af denne Grundtanke paaagtes.[28])

[28]) Som Domme, der have Betydning for Spørgsmaalet om Grænserne for denne Klasse, mærkes Domme i U. f. R. **1867** S. 941 (§ 204 uanvendelig af subjektive Grunde), U. f. R. **1868** S. 1045, jfr. H. R. T. 1868 S. 370 (§ 204; ved et Slag i det ene Øje mistet Synet paa dette), H. R. T. **1869** S. 429 (§ 207; den Angrebne befrygtedes „sent eller maaske aldrig at ville gjenerholde den fulde Brug af højre Arm og Haand"), U. f. R. **1871** S. 1010, jfr. H. R. T. 1871 S. 422 (O. R. § 204, H. R. § 203; Vedk. var helbredet og kunde arbejde, men sandsynligt, at han af og til i et Par Aar vilde føle Mindelse af Mishandlingen, der dog næppe vilde foraarsage nogen videre Forringelse af hans Arbejdsdygtighed), H. R. T. **1871** S. 195 (§ 203), U. f. R. **1872** S. 505 og 585, jfr. H. R. T. 1872 S. 119 (§ 206, sidste Led), H. R. T. **1874** S. 387 (Vib. O. R. § 207, H. R. § 203; Knæbrud, saa at Benet næppe vilde faa fuldstændig Kraft, og tvivlsomt, om Vedk. kunde fortsætte sin Profession. Sandsynligt, at H. R. har anset § 204 uanvendelig af subjektive Grunde, medens O. R.'s D. hviler paa en urigtig Fortolkning af § 203's Rækkevidde, jfr. det Følgende.

Den fjerde og højeste Grad af Legemsforstyrrelser bestaaer i Tab af Livet. Selve Forstyrrelsens

---

medens begge Domstole have antaget Beskadigelsen for objektivt hørende under § 204), H. R. T. 1877 S. 216 (§ 204), U. f. R. 1879 S. 990, jfr. H. R. T. 1879 S. 290 (blivende Tab af det ene Øjes Synsevne; uvist, om ved en Operation efter lang Tids Forløb kunde gjenvindes en Smule Syn; § 204, jfr. § 205), U. f. R. 1880 S. 974, jfr. H. R. T. 1880 S. 281 (O. R. § 204, H. R. § 203; Finger stiv for bestandig og vilde kun meget indskrænket kunne bruges til noget som helst Arbejde), U. f. R. 1880 S. 1107 (Kr. R. straffer efter § 203, fordi de subjektive Betingelser for § 204 manglede), U. f. R. 1881 S. 617, jfr. H. R. T. 1881 S. 48 (§ 204; Tab af Synet paa begge Øjne), U. f. R. 1882 S. 622, jfr. H. R. T. 1882 S. 25 (§ 205; Tab af det ene Øje), U. f. R. 1882 S. 713, jfr. H. R. T. 1882 S. 211 (Skade, der ifølge de H. R. forelagte Oplysninger bevirkede en Politibetjents Utjenstdygtighed og Afskedigelse, straffet efter § 204, Kr. R. ikkun § 203), U. f. R. 1884 S. 202, jfr. H. R. T. 1883 S. 704 (Vib. O. R. havde, ifølge urigtig Fortolkning af § 203, anvendt § 207; H. R. dømte efter § 203, fordi de subjektive Betingelser for § 204 manglede. Ben af Led, aldrig fuld Brug af Benet, først efter et Aars Forløb vil det vise sig, om det nogenlunde kan bruges), U. f. R. 1885 S. 1133, jfr. H. R. T. 1885 S. 335 (vistnok af subjektive Grunde kun § 203 for Paaførelse af Brok, der betydelig forringede Arbejdsførligheden), U. f. R. 1887 S. 141, jfr. H. R. T. 1886 S. 410 (§ 203, fordi de subjektive Betingelser for § 204 manglede), U. f. R. 1887 S. 823, jfr. H. R. T. 1886 S. 723 (§ 204; Kugle forbleven i Brystet, farlig for Helbred og bevirkende Forringelse i Arbejdsdygtigheden), U. f. R. 1888 S. 11, jfr. H. R. T. 1887 S. 322 (Vestindisk Sag. An. 4. Okt. 1833 § 29. 2 anvendt. Amputation af begge Fødder), U. f. R. 1889 S. 150, jfr. H. R. T. 1888 S. 620 (§ 204 jfr. § 46; Hensigt at berøve Synet), U. f. R. 1889 S. 601, jfr. H. R. T. 1889 S. 14 (§ 204 jfr. § 46; Hensigt at gjøre avleudygtig), U. f. R. 1891 S. 22, jfr. H. R. T. 1890 S. 431 (§ 204; Tab af Øje, Mulighed af sympatisk Betændelse i det andet Øje ikke udelukket), U. f. R. 1892 S. 693 (§ 207; Amputation af Ben), U. f. R. 1893 S. 806, jfr. H. R. T. 1893 S. 283

Beskaffenhed frembyder her ingen Grænsetvivl. Tvivl, om Tilfældet hører under denne Klasse, kan derimod fremkomme, naar det skal afgjøres, om en indtraadt Død er en Følge af den Legemet angribende Handling. Vor Lovgivning kjender intet til de i ældre Tiders Strafferet ikke ukjendte *dies critici*. Spørgsmaalet maa afgjøres som et konkret Bevisspørgsmaal. Herved vil den almindelige Dom naturlig lægge Vægt paa, om en, skjønt ikke fuldkommen, Helbredelse er traadt imellem.[29]) Naar en Person, der er bleven saaret, hensygner i Aaringer og derefter døer, fordunkles regelmæssig Aarsagssammenhængen, og det bliver uvist, hvilken Indflydelse andre Omstændigheder have havt, og der kan derfor ikke let blive Tale om at antage et Manddrab.[30]) Faktisk vil, naar tilsyneladende Helbredelse er indtraadt, Tiltale sædvanligvis have fundet Sted for Legemsbeskadigelse eller for Manddrabsforsøg. Er Sagen da endelig paakjendt, vil ialtfald den senere Død, selv om den kunde konstateres at være Følgen, ingen Indflydelse faa. Hvor længe der ved tvivlsom Helbredelse bør ventes med Tiltale for at komme paa det Rene med, om fuldbyrdet Manddrab foreligger eller ikke, er et Spørgsmaal, der vedkommer Straffeprocessen.

§ 5.

Enkelte Momenter i Begrebet.

1. Det objektive Moment i Forbrydelsen er den retstridige, forstyrrende, henholdsvis Livet til-

(§ 207; næppe nogensinde fuld Brug af Benet, ude af Stand til at udføre sin tidligere Gjerning), U. f. R. 1898 S. 1167, jfr. H. R. T. 1898 S. 504 (§ 204 jfr. § 40, i. f.; det ene Øje blindt, næppe Fare for det andet Øje).

[29]) *Schweigaards* Komm., 2. Udg., II, S. 159—60.

[30]) Jfr. ogsaa Stl.'s § 204.

intetgjørende Indvirken paa et andet Menneskes Legeme. Til hvad der herom er udviklet i det Foregaaende bliver særlig Følgende at føje med Hensyn til Subjektet, Handlingen og Virkningen.

a) I visse Tilfælde kræves der hos Gjerningsmanden en særegen, ikke blot den subjektive Strafskyld vedrørende Egenskab, s. Stl.'s §§ 191, 201 og 202.[1]) Den rigtige Opfattelse i disse Tilfælde er den, at en Legemsforstyrrelse, foraarsaget af en saadan Person, hører til de objektive Betingelser for, at Forbrydelsen efter de nævnte Paragrafer kan foreligge. Men dette udelukker ikke Muligheden af, at en Person uden den paagjældende Egenskab maa betragtes som Gjerningsmand til denne Forbrydelse og da maa indbefattes under Straffebudet, skjønt dette er formuleret med det regelmæssige Tilfælde for Øje.[2]) Den objektive Særegenhed ved Forbrydelsen i de nævnte Tilfælde er i Virkeligheden, at der i den ligger et yderligere Retsbrud, nemlig Krænkelse af det særlige Familie- eller Forsorgsforhold. Forholdet er altsaa det samme, som ved de i § 3 omhandlede Tilfælde, og maatte, efter det der angivne Synspunkt for Omraadet af de i dette Kapitel omhandlede Forbrydelser, forbigaaes her. Deres Medtagelse hviler paa, at Lovgivningen ikke har gjort det særlige Retsbrud til det Centrale, men omvendt optaget dette som Bestanddel i Legemskrænkelsen.

b) Den retstridige Handling er selvfølgelig en Handling, der er retstridig i Forhold til Legemets

---

[1]) Vedkommende skal være henholdsvis Descendent eller Ægtefælle, der lever i Samliv med Offeret (§§ 191 og 202) eller være Fader eller Moder eller En, til hvis Omsorg en Andens Barn er betroet (§ 202).

[2]) StR.'s alm. Del I, S. 138 o. ff., s. dog D. i H. R. T. 1867 S. 67.

eller Livets Retsgode ɔ: overskrider de Grænser for Handlefriheden, som Hensynet til disse Retsgoder drager. Den nærmere Bestemmelse heraf er kun en Anvendelse af de i Strafferettens almindelige Del[3]) udførlig udviklede Grundsætninger. Til denne Udvikling henvises her med saa meget mere Føje, som den netop fortrinsvis har Handlefrihedens Begrænsning lige overfor de selvstændige, udvortes Retsgoders Integritet for Øje, og Exemplerne baade i Undersøgelsen efter Forholdets Natur og efter den positive Ret ofte ere tagne fra Legemskrænkelser og Manddrab. Som ikke tvivlsomme Anvendelser af det paa det anførte Sted Udviklede kan det nævnes, at det at forlede Børn eller Afsindige til Selvmord, er Manddrab, men omvendt ikke, naar en Person forledes til Selvmord ved falske Foregivender om Kjendsgjerninger, der ere Motiv for ham til Handlingen, naar han dog ikke er i Vildfarelse om sin Handlings livsfarlige Egenskab, ej heller, naar en moralsk Pression, f. Ex. et Æreshensyn, er anvendt paa Selvmorderen, naar den ikke antager Karakteren af Tvang.[4]) Naar Flere beslutte at dø i Forening ved et Middel, som den Ene skaffer tilveje, f. Ex. ved at lukke Kakkelovnsspjeld og derved bringe samtlige under Indvirkning af Kulos, er det Manddrab (af en Samtykkende), hvis den Paagjældende tillige har hindret den Dræbte i at unddrage sig Indvirkningen ved at bortfjerne sig. Men i modsat Fald er det Hjælp til Selvmord, da den Paagjældendes frivillige Forbliven træder imellem. Naar sjælelige Paavirkningers legemlige Indvirkning paa Nervesystemet og derved deres Livsfarlighed paavises,

[3]) StR.'s alm. Del, I, S. 156 o. ff.

[4]) Jfr. Noten i alm. Del, I, S. 136 (amerikansk Duel).

er der ingen Grund til at betvivle, at en saadan Handling kan have Evne til Dødens Foraarsagelse i retlig Forstand. Men uden saadan Indvirkning kan det, at volde Ærgrelse, Ophidselse, Skade eller deslige, ikke her komme i Betragtning. Afgjørelsen af, om det mindre heldig som moralsk Manddrab betegnede Forhold kan forekomme, beroer altsaa paa et Bevisspørgsmaal. Forførelse til Udsvævelser, som have skadelig Virkning paa Helbreden, er i Almindelighed ikke en saadan psykisk Paavirkning. der kan siges at have foraarsaget Skaden. At Undladelser, f. Ex. det, ikke at yde en Person Næringsmidler, kun under særegne Forhold gjøre den Undladende til det Indtraadtes Aarsag, er ogsaa kun en Anvendelse af de almindelige Grundsætninger. Efter almindelige Grundsætninger bedømmes ogsaa den i og for sig farlige Handlings Retstridighed, jfr. Forskjellen mellem det af en Læge foretagne, for Livets Bevarelse nødvendige og derfor retmæssige, operative Indgreb og den retstridige Lemlæstelse, der paaføres i den Hensigt f. Ex. at bringe Personen til en bedre, moralsk Vandel.

Handlingen kan enten fremtræde som udvortes Berøring eller som Indbringelse af Stoffer i Legemets Indre eller efter Omstændighederne som psykisk Paavirkning eller som Undladelse. Den udvortes Berøring er atter enten en mekanisk eller en kemisk virkende. Det er den udvortes, mekanisk virkende Berøring, som i Regelen, ialtfald nærmest, haves for Øje. For denne er Udtrykket „Vold“ en brugbar Fællesbetegnelse, hvad enten Gjerningsmanden umiddelbart berører den Angrebnes Legeme, som ved Slag, Stød, Biden, eller om det sker middelbart med Benyttelse af levende eller døde Redskaber, saasom ved Hidsen af Dyr, Kasten, Skyden, Stikken, Skæren, Kogen, Brug af Stok o. s. fr.

Kun om Voldsgjerninger tale Stl.'s §§ 200 og 201. De fleste andre Paragrafer i Kap. 18 kunne, isoleret betragtede, udstrækkes til et videre Omraade. Men de maa sættes i en saadan Forbindelse med § 200, at Omraadet dog bliver det samme jfr. ndfr.[5]) Naturligvis medfører den Omstændighed, at kun en enkelt, omend hyppig Fremtrædelsesform af Forbrydelsen gaaer ind under Lovens Ord, ikke i og for sig Uanvendelighed af de paagjældende Straffebud. Der kan blive Spørgsmaal om analogisk Anvendelse.

Handlingens Retstridighed bortfalder i særegne Tilfælde. Den under saadanne Forhold stedfundne Legemskrænkelse eller Livsberøvelse er ingen Forbrydelse. Der foreligger en objektiv Straffriheds-grund. Denne kan have sin Grund i Retshaandhævelsens Medfør i Nødretten eller i den Angrebnes Samtykke.

I Medfør af Krigens Ret (den internationale Retshaandhævelse) bortfalder Retstridigheden saa langt, som den folkeretlige Krigsbrug hjemler.

Naar imidlertid den, der gaaer uden for de folkeretlige Grænser, har sin Stats Autorisation dertil, er han selvfølgelig straffri overfor sin egen Stat, og Handlingens Retstridighed overfor den fjendtlige Stat hjemler kun denne de folkeretlige Selvtægtsmidler. Saaledes vilde f. Ex. Forholdet være, hvis en Stat ved et almindeligt Opraab autoriserede enhver Borger til at tilintetgjøre Fjenden.

Bortset fra saadanne exceptionelle Tilfælde, bliver den folkeretlige Krigsbrug afgjørende.[6]) Den, der dræber uden Hjemmel i Krigsbrugen, er

[5]) Om An. 4. Okt. 1833 var det ifølge dens Ord givet, at den i sin Helhed kun handlede om Voldsgjerninger.

[6]) Jfr. Indledning til Strafferetten S. 110.

altsaa skyldig i Manddrabsforbrydelse. Det vil vel hyppig være Tilfældet, at et saadant Manddrab maa bedømmes efter den militære Strafferet. Men endog bortset fra dennes Henvisninger til den borgerlige Strafferet, kan det dog meget vel forekomme, at det er denne, der maa anvendes, f. Ex. naar en Person, der ikke hører til Krigsmagten, har dræbt en fjendtlig Soldat, og han skal dømmes af sin egen Stat.[7]) Retten til at dræbe er regelmæssig kun anerkjendt for og imod Kombattanterne i den fægtende Hær. Manddrabsforbrydelse er det altsaa, naar en fredelig Borger dræbes af en Soldat, eller omvendt en fjendtlig Soldat dræbes af en Person, der ikke hører til Hærens Kombattanter. Det strider mod Krigsbrug at dræbe den, der er gjort kampudygtig, og den Soldat, der nedlægger sine Vaaben, kan kun dræbes i Nødstilfælde eller som Repressalie. De, der føre Krigen paa egen Haand,[8]) eller som

---

[7]) Om det folkeretlige Omfang af og Grænserne for Retten til at dræbe i Krig henvises til Folkeretten, jfr. *Bornemanns* Forelæsninger over pos. Folkeret §§ 72 og 78, se ogsaa den nyeste, omhyggelige Fremstilling „Les lois de la guerre sur terre“ manuel publié par l'institut de droit international, 1880, hvilken herom, ialtfald i det Væsenlige, kun indeholder, hvad der maa siges at følge af den gjældende Folkeret.

[8]) Den ovennævnte Manuel indeholder om den Grænse, der her bliver at drage, Følgende:

„En Stats væbnede Magt indbefatter:

1. Den egentlige Hær, derunder indbefattet Milits;

2. Nationalgarde, Landstorm, Frikorpser og andre Korpser, som forene følgende tre Betingelser:

a) at de ere under en ansvarlig Førers Ledelse,

b) at de have en Uniform eller et fast og i Afstand kjendeligt Skjelnemærke, baaret af de Personer, som høre til Korpset;

c) at de bære Vaabnene aabenlyst;

3. Besætningerne paa Krigsskibene og andre Krigsfartøjer;

overtræde Krigsbrugen, Spioner og Overløbere, der senere fanges, kunne dræbes uden for de almindelige Regler. Visse Drabsmidler forbyder Krigsbrugen.[9]) Her vilde Grundsætningen om Exces i Nødværge blive anvendelig.[10])

Fremdeles bortfalder Retstridigheden, naar Handlingen foretages i Udøvelse af Statens

---

4. Beboerne i et ikke okkuperet Territorium, som af egen Drift og aabenlyst gribe til Vaaben ved Fjendens Nærmelse for at bekæmpe Invasionstropperne, selv om de ikke have faaet Tid til at organisere sig."

[9]) Se *Bornemann* a. St. § 78. Herom hedder det i den nævnte Manuel:

„Det er forbudt:

a) at gjøre Brug af Gift under hvilken som helst Form;

b) at angribe en Fjendes Liv paa forræderisk Maade, f. Ex. ved at kjøbe Snigmordere eller under forstilt Overgivelse;

c) at angribe Fjenden, idet der lægges Dølgsmaal paa Skjelnemærkerne for den væbnede Magt;

d) uberettiget at bruge Fjendens Nationalflag, militære Skjelnemærker eller Uniform, Parlamentærflag, saa og de Beskyttelsestegn, som ere foreskrevne ved Genfer-Konventionen (det hvide Bind med rødt Kors for Sundhedsplejepersonalet, Kjendeflaget — rødt Kors paa hvid Grund — for Hospitaler, Ambulancer og Evakuationerne. Konv. 22. Aug. 1864. Lovsaml. 1870 S. 408 ff., art. 7).

Det er fremdeles forbudt:

a) at anvende Vaaben, Projektiler eller Stoffer, som ere egnede til at foraarsage overflødige Lidelser eller forværre Saarene — især exploderende eller med Spræng- eller antændelige Stoffer fyldte Projektiler af ringere Vægt end 400 Gram (St. Petersborg Deklaration);

b) at lemlæste eller dræbe en Fjende, som har overgivet sig paa Naade og Unaade, eller, som er kampudygtig, samt at erklære forud, at man ikke vil give Pardon, selv om man ikke gjør Krav derpaa for sig selv.

[10]) Jfr. Stl.'s § 40 i Sl.

Strafferet.[11]) Mangler en Betingelse for Straffens Fuldbyrdelse, og Betingelsen ikke under de givne Forhold er rent formel,[12]) foreligger Forbrydelsen. For denne vil under almindelige Regler Exekventen være ansvarsfri, naar han har adlydt en bindende Befaling, saaledes den til Exekution kommanderede Soldat. Her er Befalingsmanden Forbryderen. Derimod fritager den frit overtagne Bøddelbestilling ikke for at paase Betingelsernes Tilstedeværelse. Den Øvrighedsmyndighed, der i sidste Tilfælde lader Straffen fuldbyrde udenfor de lovlige Betingelser, straffes ikke for Meddelagtighed (jfr. Begrebet om *concursus necessarius*), men efter § 130, 2det jfr. 3die Stykke om Straf for den Embedsmand, der lader en ikjendt Straf fuldbyrde med Tilsidesættelse af de med Hensyn til Dommens Prøvelse ved højere Ret eller Benaadning gjældende Bestemmelser. Anderledes stiller Forholdet sig naturligvis, naar Straffen slet ikke er ikjendt, og det blot er et Skin, at Handlingen udøves som Fuldbyrdelse af en Straf.[13])

---

[11]) S. Stl.'s Kap. 2 om Livs- og Legemsstraffe og om flere ved den særlige Straffelovgivning hjemlede, særegne legemlige Straffe. StR.'s alm. Del i nord. Retsencyklopædi S. 137 o. ff. Jfr. med Hensyn til Betingelserne for Livsstraffens Exigibilitet Fdg. 16. Decbr. 1840 § 1, sidste Punktum, *Larsen* Samlede Skrifter III, 2, Side 295.

[12]) D. i U. f. R. 1889 S. 1061 (Frifindelse for § 200 for Skoletugt, der havde været reelt berettiget, omend Skoledirektionens Samtykke skulde være indhentet), U. f. R. 1891 S. 191 og 685, jfr. H. R. T. 1891 S. 164 (O. R. § 144 jfr. § 125 og § 203, H. R. ikke § 203, for Sindssygeanstalts Opsynsmænds inkompetent en Sindssyg tildelt Revselse).

[13]) Den Vægt, som Chr. V.'s Lov 1—24—55 ved Ansvaret for den, der lod en Livsstraf fuldbyrde med Tilsidesættelse

Ere Betingelserne for en lovlig Exekution af Straffen tilstede, men den exekveres paa ulovlig Maade, f. Ex. Livsstraf ved Hængning i Stedet for med Øxe, foreligger Forbrydelse, i det anførte Exempel, altsaa Manddrabsforbrydelse. Men Analogien af Reglerne om Exces i Nødværge[14]) maa finde Anvendelse. For Øvrighedspersonen, der lader Straffen fuldbyrde saaledes, ville de almindelige Straffebestemmelser i §§ 141—143 finde Anvendelse. Tilsidesættelsen af de Regler, der iøvrigt ere givne med Hensyn til Fuldbyrdelsen, særlig af Livsstraf, men ikke angaa selve Fuldbyrdelsen, f. Ex. Forberedelsen af en Gejstlig,[15]) gjør ikke den ellers lovlige Exekution til en Manddrabsforbrydelse. Disse Regler vedkomme ikke Bøddelen. Denne Tilsidesættelse er en Embedsforbrydelse, som paadrager den paagjældende Embedsmand Ansvar efter de almindelige, ovenfor anførte Bud.

Endvidere bortfalder Retstridigheden, naar Handlingen udøves som Tvangsmiddel til at bryde Modstand eller tilvejebringe Lydighed mod en af Retsordenen anerkjendt Myndighed.

Forsaavidt dette Tvangsmiddel er berettiget, hører det til den oprettende Retshaandhævelse og maa derfor sondres fra Nødværge, som er en Art af den afværgende Retshaandhævelse. Drab samt legemlige Angreb, der sætte Helbreden i snævrere Forstand paa Spil, ere naturligvis de yderste Tvangsmidler, hvortil der ikke maa gribes uden Nødvendighed. Men de ere ingenlunde altid berettigede,

---

af Appelreglerne, lagde paa, at det befandtes, at den Henrettede var uskyldig straffet, bortfalder efter Straffelovens § 130 og med Grund, jfr *Ørsted* a. St. § 35.

[14]) Straffelovens § 40 i Sl.

[15]) S. *Larsen* Samlede Skrifter III, 2, S. 298—99, jfr. ogsaa Straffelovens § 10, 2. Punktum.

selv om de vilde være de eneste virksomme Midler. Bortset fra udtrykkelige Afgjørelser, maa det komme an paa Øjemedets Vigtighed. Har Øjemedet kun relativ Vigtighed, kan det efter de Grundsætninger, der hyldes af Straffeloven ved Nødværge, ikke anses for berettiget for dets Skyld at berøve en Person Livet eller sætte hans Helbred paa Spil.[16])

[16]) Jfr. med Hensyn til Anholdelse *Larsen* Samlede Skrifter III, 2, S. 134—35 samt Lov 11. Febr. 1863 og Lov 4. Febr. 1871. Hermed stemmer ogsaa Sølov 1. April 1892 § 101 (jfr. tidligere Lov om Disciplin i Handelsskibe 23. Febr. 1866 § 3), hvis første Punktum i Almindelighed hjemler Skipperen Ret til at anvende Magt for at skaffe sig Lydighed hos Mandskabet, men hvis andet Punktum kun i Nødstilfælde, særlig naar Skibet er stedt i Fare, eller der viser sig Mytteri blandt Mandskabet, tillader at anvende „ethvert til Ordens og Lydigheds Tilvejebringelse nødvendigt Middel,“ se iøvrigt Slutningsbestemmelsen i Paragrafen, der fritager for Ansvar for den Skade, de Gjenstridige maatte lide ved de anvendte Tvangsmidler, forsaavidt det befindes, at de ikke have været haardere, end Omstændighederne krævede. Jfr. ogsaa Straffelov for Krigsmagten 7. Maj 1881 § 132. „Bestemmelserne i § 131 (om Vold mod Undermænd) komme ikke til Anvendelse, naar det bliver nødvendigt at anvende legemlig Magt eller Trusel herom imod en Undermand, for under Fægtning, i Havsnød, under Oprør eller andre Omstændigheder, som udkræve Krigslydighedens strengeste Haandhævelse, at bringe en ulydig Undergiven til ufortøvet at efterkomme Befalinger, som sigte til at forhindre eller standse Flugt, Oprør, Plyndring, Voldsomheder eller andre grove Forbrydelser, eller iøvrigt i yderst Nød og paatrængende Fare gives til at afvende Ulykke eller fremme Krigens Øjemed. Magt kan i disse Tilfælde lovlig anvendes, og den Skyldige, som derved kommer til Skade eller endog omkommer, tager Skade for Hjemgjæld eller ligger paa sine Gjerninger.“ Jfr. fremdeles samme Paragrafs 2det Stykke. I Kraft af hin Regel i Søloven vil f. Ex. den Skibsfører ikke kunne straffes, som ved et Skibbrud

Her kan ogsaa mærkes den i visse andre Retsforhold hjemlede Revselsesret, der, hvad enten den har Karakteren af Straf eller Tvangsmiddel, betager den derved hjemlede legemlige Revselse Retstridighed.[17])

Straffri er Handlingen endelig, naar den er udøvet i lovligt Nødværge. Om Betingelserne for den lovlige Anvendelse af Forsvarsmidler og særlig saadanne, ved hvilke Angriberens Liv udsættes for øjensynlig Fare — det yderste Nødværge — henvises til StR.'s almindelige Del.[18])

---

lader Baaden sætte ud og truer den med Døden, henholdsvis dræber den, som lægger Hindringer i Vejen for de nødvendige Forholdsregler og til egen Redning springer i Baaden, førend han opfordres dertil.

[17]) D. i U. f. R. **1884** S. 282 og 722, jfr. H. R. T. 1884 S. 137 (Spørgsmaal, om en Haandværksmester havde overtraadt Revselsesrettens Grænser overfor en Lærling. Antaget af O. R., der straffede efter § 202, 2, medens H. R. dels benægtede det, dels ikke antog Mishandling, derfor frifandt for Aktors Tiltale), U. f. R. **1887** S. 392 (Frifindelse for § 200 af en Husbond, der havde givet sin Tjenestepige et Slag paa Øret), U. f. R. **1889** S. 1133, jfr. H. R. T. 1889 S. 404 (§ 202, Overskridelse af Revselsesret), U. f. R. **1890** S. 382 (Frifindelse for § 202 og § 203, uforsætlige Følger af en Faders lovlige Revselse), U. f. R. **1890** S. 415 (Straf efter § 203, 2. Mbr. for en Husbonds Overskridelse af Revselsesrettens Grænser lige overfor en Tjenestedreng), U. f. R. **1891** S. 181 og 695, jfr. H. R. T. 1891 S. 164 (§ 144 jfr. § 125, men ikke § 203 anvendt af H. R. for en af Opsynsbetjente en Sindssyg inkompetent tildelt Revselse), U. f. R. **1892** S. 1230, jfr. H. R. T. 1892 S. 444 (§ 144 jfr. § 125 og § 203, for en Politibetjents Myndighedsmisbrug og Vold paa Posten).

[18]) Jfr. Straffelovens § 40, 1ste Stykke, 2det Punktum. Med Hensyn til Nødværge og tilregnelig Exces i Nødværge mærkes Domme i U. f. R. **1868** S. 39 (Frifindelse ifølge § 40), U. f. R. **1868** S. 1049, jfr. H. R. T. 1868 S. 393 (O. R. straffede efter § 203 jfr. § 40, sidste St., H. R.

Udenfor de Tilfælde, hvor Retshaandhævelseshensyn gjøre et Drab retmæssigt, kjender dansk

---

efter § 203, uden den sidste Henvisning), U. f. R. **1875** S. 662, jfr. H. R. T. 1875 S. 189 (§ 203, ikke § 40), U. f. R. **1875** S. 1084, jfr. H. R. T. 1875 S. 236 (H. R. frifandt ifølge § 40, medens O. R. havde antaget Exces og straffet efter § 40, 2. St. jfr. § 203), U. f. R. **1877** S. 401 (Frifindelse efter § 40), U. f. R. **1877** S. 497 (Frifindelse), U. f. R. **1877** S. 637 (Frifindelse), U. f. R. **1877** S. 805, jfr. H. R. T. 1877 S. 44 (Frifindelse), U. f. R. **1877** S. 1066 (Frifindelse), U. f. R. **1877** S. 586, jfr. H. R. T. 1876 S. 669 (isl. Sag, O. R. antog Handlingen for i det hele uberettiget, H. R. for en Del berettiget), U. f. R. **1877** S. 1117 (§ 203, smh. m. § 40, sidste Passus), U. f. R. **1878** S. 381 (Frifindelse). U. f. R. **1879** S. 1023 og **1880** S. 107, jfr. H. R. T. 1879 S. 488 (O. R. antog Exces og straffede efter § 40, 2. Led, H. R. frifandt efter § 40, 1. Led), U. f. R. **1880** S. 1115 (Frifindelse), U. f. R. **1881** S. 81, jfr. H. R. T. 1880 S. 323 (O. R. dømte efter § 200, H. R. frifandt), U. f. R. **1881** S. 892, jfr. H. R. T. 1881 S. 313 (O. R. dømte efter § 203, H. R. efter § 203 smh. m. § 40 i. f.), U. f. R. **1881** S. 431, jfr. H. R. T. 1880 S. 636 (O. R. frifandt efter § 40, H. R. dømte efter § 203, idet Slagsmaal statueredes), U. f. R. **1882** S. 401, jfr. H. R. T. 1881 S. 670 (O. R. dømte efter § 203, H. R. frifandt efter § 40), U. f. R. **1882** S. 830 (Frifindelse efter § 40), U. f. R. **1883** S. 201, jfr. H. R. T. 1882 S. 661 (H. R. § 203 jfr. § 40 i. f., Kr. og P. R. havde frifundet efter § 40), U. f. R. **1883** S. 752, jfr. H. R. T. 1883 S. 21 (Straf efter § 190, idet Betingelserne for Anvendelsen af § 40 ikke vare tilstede), U. f. R. **1884** S. 1163, jfr. H. R. T. 1884 S. 335 (Frifindelse efter § 40, 1. Led), U. f. R. **1886** S. 807 (Frifindelse efter § 40, 1. Led), U. f. R. **1888** S. 93, jfr. H. R. T. 1887 S. 548 (Straf efter § 203 for Skade tilføjet under uberettiget Modværge), U. f. R. **1889** S. 763 (O. R. frifandt efter § 40, 1. St.. U. R. havde dømt efter § 203, jfr. § 40, 2. St.), U. f. R. **1891** S. 366, jfr. H. R. T. 1890 S. 619 (O. R. efter § 203, H. R. efter § 203, smh. m. § 40, sidste Pkt.), U. f. R. **1891** S 181 og 695, jfr. H. R. T. 1891 S. 164 (Frifindelse med Hensyn til en under en lovlig Kamp og uden Uagtsomhed bevirket Død), U. f. R. **1892**

Ret ingen objektiv Straffrihedsgrund for et Manddrab. Den Omstændighed, at Drabsmanden befandt sig i Nødstilstand, ophæver ikke hans Pligt at respektere Andres Liv.[19]) Heller ikke den Omstændighed, at den Dræbte har samtykket, ja endog begjært at dræbes, frigjør for denne Pligt. Det er ikke anerkjendt, at Nogen kan frasige sig Retsbeskyttelsen for Livets Retsgode.[20]) Derimod kunne indenfor visse Grænser andre Legemskrænkelser, navnlig saadanne, der ikke sætte Helbreden i snevrere Forstand paa Spil, hjemles baade ved Nødret og ved den Angrebnes Samtykke.[21])

S. 1179 (Frifindelse, idet Overskridelsen af Nødværgerettens Grænse ikke ansaaes tilregnelig), U. f. R. **1893** S. 142, jfr. H. R. T. 1892 S. 676 (§ 203 jfr. § 40 i. f.), U. f. R. **1893** S. 1167, jfr. H. R. T. 1893 S. 504 (§ 204 jfr. § 40 i. f.).

[19]) Jfr. Straffelovens § 41 og StR.'s almindelige Del.

[20]) Jfr. Straffelovens § 196, 1. Stykke, StR.'s almindelige Del og nedf.

[21]) Se herom StR.'s alm. Del i nord. Retsencyklopædi III, S. 104 o. ff. Mærk her endvidere Domme i U. f. R. **1880** S. 947, jfr. H. R. T. 1880 S. 231 (Vib. O R. straffede efter § 190, H. R. efter § 196 og 197 [idet Forholdet maatte sættes ved Siden af og paa ingen Maade i Strafbarhed var ringere end de i disse §§ omhandlede Forbrydelser] for at forsyne med og at indgive Brændevin i den Hensigt at hidføre Døden, hvad ogsaa skete, — men ikke uden Vedkommendes Vidende eller mod hans Villie, jfr. U. f. R. **1868** S. 477 og H. R. T. 1868 S. 46), U. f. R. **1889** S. 720 og 1132, jfr. H. R. T. 1889 S. 401 (en skadelidende 12aarig Drengs Samtykke; O. R. fandt tildels med Hensyn hertil kun § 198 anvendelig, hvorimod H. R. dømte efter § 203), U. f. R. **1892** S. 346 (Frifindelse for grov Uagtsomhed, alene fordi Skaden ikke naaede § 204, men intet Hensyn tagen til Paagjældendes egen Fare. Herimod Bemærkninger af Ugeskriftets Redaktion). U. f. R. **1893** S. 1152, jfr. H. R. T. 1893 S. 467 (Spørgsmaal om det i § 193, 2. St., forudsatte Samtykke forelaa, ikke antaget af Kr. og Pol. R., forsaavidt den ogsaa straffede efter § 193, 3. St., hvorimod H. R. alene straffede efter § 193, 2. St.).

c) Om den Legemsforstyrrelse, der som den retstridige Handlings Virkning udkræves til Forbrydelsen, er det Fornødne bemærket i det Foregaaende. Om de enkelte Arter af Legemsforstyrrelser, der have indgribende Betydning for Straffesystemet, henvises hertil. I Rækken af de Lovbud, der omhandle de paagjældende Forbrydelser, forekomme endnu flere Betegnelser for visse Arter af Legemsforstyrrelser, saaledes „Mishandling“,[22]) „Lidelse“, „Ulempe“, „Lyde“, „Vansir“.[23]) Om disse Begreber, der ikke have indgribende Betydning for Straffesystemet, henvises til vedkommende Steder i det Følgende eller til andre Dele af Systemet.

Forstyrrelsen i den legemlige Tilstand er regelmæssig forbunden med Fornemmelse af Smerte, Ildebefindende ell. desl. hos den Angrebne, og det er derfor naturligt, at ofte en saadan Virkning nævnes i Stedet for den, hvorpaa det egentlig kommer an. Nødvendig til Begrebet er imidlertid en saadan subjektiv Fornemmelse hos den Angrebne ikke. Lægevidenskaben anser end ikke Følelsen af Ildebefindende som nødvendig til Begrebet Sygdom, og der kan ikke være Tvivl om, at naturlig eller kunstig fremkaldt Anæsthesi ikke kan bevirke, at en ellers foreliggende Legemskrænkelse maatte betragtes som ufuldbyrdet. Noget andet er, at en Skades Virkning kan tjene til Karakteristik af denne.[24])

Hvad det Spørgsmaal angaaer, naar den indtraadte Legemsforstyrrelse eller Døden maa siges at være foraarsaget ved den retstridige Hand-

---

[22]) Stl.'s § 202.
[23]) Stl.'s § 301.
[24]) S. Stl.'s § 204.

ling, er alt Fornødent udviklet i den almindelige Del.[25])

2. Subjektivt nødvendig til Forbrydelsen er Retsbrudets Tilregnelighed. For de lavere Arter af Forbrydelsen er Uagtsomhed end ikke nok, men Forsæt kræves.[26]) Om disse Momenter i Forbrydelsesbegrebet henvises i det Hele til Udviklingerne i den almindelige Del.[27])

---

[25]) StR.'s alm. Del I, S. 231 o. ff. Af Domme, der have Betydning for dette Spørgsmaal, mærkes: U. f. R. **1868** S. 477, jfr. H. R. T. 1868 S. 46, U. f. R. **1869** S. 845, U. f. R. **1869** S. 1078, jfr. H. R. T. 1869 S. 374, U. f. R. **1870** S. 129, U. f. R. **1872** S. 64 og 428, jfr. H. R. T. 1872 S. 37, U. f. R. **1874** S. 94, U. f. R. **1876** S. 393, U. f. R. **1877** S. 1023, U. f. R. **1878** S. 693 (Note), U. f. R. **1878** S. 937, jfr. H. R. T. 1878 S. 221, U. f. R. **1880** S. 208, 248, U. f. R. **1880** S. 947, jfr. H. R. T. 1880 S. 231, U. f. R. **1880** S. 1110, U. f. R. **1881** S. 439, jfr. H. R. T. 1880 S. 645, U. f. R. **1881** S. 895, jfr. H. R. T. 1881 S. 317, U. f. R. **1882** S. 19, U. f. R. **1884** S. 53, U. f. R. **1889** S. 693, jfr. H. R. T. 1889 S. 276, U. f. R. **1889** S. 781, U. f. R. **1890** S. 407, U. f. R. **1891** S. 366, jfr. H. R. T. 1890 S. 619, U. f. R. **1891** S. 711, jfr. H. R. T. 1891 S. 191, U. f. R. **1891** S. 915, U. f. R. **1892** S. 346 (Bemærkninger), U. f. R. **1892** S. 693, 1140 og 1277, jfr. H. R. T. 1892 S. 562 (J. U. 1856 S. 325).

[26]) S. Stl.'s §§ 198 og 207.

[27]) StR.'s alm. Del I, §§ 14—21 (S. 261—454). Jfr. Domme i U. f. R. **1867** S. 877, 941, **1868** S. 1051, jfr. H. R. T. 1868 S. 401, U. f. R. **1869** S. 158, jfr. H. R. T. 1868 S. 510, U. f. R. **1869** S. 652, jfr. H. R. T. 1869 S. 264 (O. R. § 188, H. R. § 186), U. f. R. **1869** S. 845, U. f. R. **1870** S. 129, jfr. H. R. T. 1869 S. 541, U. f. R. **1872** S. 64 og 428, jfr. H. R. T. 1872 S. 37, U f. R. **1872** S. 451, U. f. R. **1873** S. 340, U. f. R. **1874** S. 94, **1876** S. 772, jfr. H. R. T. 1876 S. 182, U. f. R. **1877** S. 1023, **1878** S. 693, 937, jfr. H. R. T. 1878 S. 221, U. f. R. **1880** S. 1029, jfr. H. R. T. 1880 S. 507, U. f. R. **1880** S. 1107, 1110, **1882** S. 498, jfr. H. R. T. 1881 S. 765, U. f R. **1883** S. 882, jfr. H. R. T. 1883 S. 223, U. f. R. **1884** S. 202, jfr. H. R. T. 1883 S. 704,

Det vil selvfølgelig hyppig kunne indtræffe, at Bestanddele af den ved en retstridig Handling bevirkede Legemsforstyrrelse staa i et forskjelligt Tilregnelighedsforhold til den Handlende. En Del kan være forsætlig, en anden Del uagtsom eller ganske utilregnelig. Saadanne blandede Tilregnelsesforhold vilde, i Mangel af positive Bestemmelser, ikke forvolde teoretiske Vanskeligheder eller give Anledning til at modificere de rationelle Begreber eller disses rigtige Afgrænsning. Praktiske Hensyn have dog i Regelen bragt til at fravige dette. Vel var der for Lovene ingen Anledning dertil, naar hine forskjellige Bestanddele objektivt faldt indenfor Rammen af den samme Forbrydelses-Underart. Men for Dommeren maatte disse praktiske Hensyn allerede her gjøre sig gjældende, nemlig ved de Overvejelser, der anstilles for at træffe Valget af Straffegraden. Høre Bestanddelene ind under Rammen af forskjellige Underarter af Forbrydelsen (Legemskrænkelsens forskjellige Grader, Manddrab), bliver det ikke blot en Opgave for Dommerne, men for Straffelovene at lade hine praktiske Hensyn faa den Indflydelse paa Straffesystemet, som anses nødvendig eller hensigtsmæssig. For at realisere dette, ere Lovgivningerne gaaet forskjellige Veje, og Teorien har, for at give disse et videnskabeligt Grundlag, forsøgt forskjellige Konstruktioner, som for disse blandede Forhold vilde føre til særegne

---

U. f. R. **1884** S. 53, U. f. R. **1888** S. 11, jfr. H. R. T. 1887 S. 322, U. f. R. **1888** S. 378, jfr. H. R. T. 1887 S. 631, U. f. R. **1889** S. 748 og 1116, jfr. H. R T. 1889 S. 350, U. f. R. **1889** S. 1133, jfr. H. R. T. 1889 S. 404, U. f. R. **1890** S. 382, U. f. R. **1891** S. 35, jfr. H. R. T. 1890 S. 460, U. f. R. **1891** S. 619, U. f. R. **1892** S. 346, 693, 1040 og 1277, jfr. H. R. T. 1892 S. 562, U. f. R. **1892** S. 1042, 1179, **1893** S. 806, jfr. H. R. T. 1893 S. 283.

Tilregnelighedsformer eller udvidet Omraade for Forsætsbegrebet, afvigende fra, hvad en rigtig Opfattelse af Tilregneligheden kan anerkjende. Dette er saaledes Tilfældet med det i den ældre Teori gængse Begreb *dolus indirectus,* hvorefter en i og for sig uforsætlig Følge (Død) af et forsætligt Legemsangreb skulde betragtes som indirekte indbefattet i Forsættet.[28]) At dette Begreb savner enhver Hjemmel i Forholdets Natur, er nu almindelig erkjendt, og i Nutidens Love, deriblandt vor Straffelov, findes der ingen Bestemmelser, der behøve eller kræve Forklaring i dette Begreb. Ikke saa erkjendt er det, at ogsaa Begrebet *dolus eventualis,* som i disse blandede Forhold har spillet en betydelig Rolle til Støtte for, at de ikke med (bestemt) Forsæt villede Følger, under visse nærmere Betingelser, skulde betragtes som (ubestemt eller eventuelt) forsætlige, bør opgives. Men at Teorien i Virkelig-

[28]) Om denne Forklaring af visse Regler i Chr. V.'s Lov bemærkes Følgende. Straffebudet i 6—6—1 (Livsstraf) angik vel kun den, der dræbte en Anden, naar det ej skete „af Vaade". Men 6—11—1 viste, at Loven ikke anerkjendte et Vaadedrab, naar Drabsmanden havde det Forsæt at skade den Dræbte. Som forsætlig Drabsmand efter 6—6—1 behandledes altsaa ogsaa den, hvis Forsæt blot var at tilføje en Legemsbeskadigelse, naar denne havde Vedkommendes uforsætlige Død til Følge. Derimod blev 6—6—1 ikke anvendelig paa det i og for sig uforsætlige Drab, naar det retstridige Forsæt gik ud paa et heterogent Onde, f. Ex. uberettiget Jagt, tyvagtigt Indbrud, Brandstiftelse ell. desl., og ikke heller, naar Forsættet vel angik Tilføjelse af legemlig Overlast, men ikke Skade, s. Eun. III, S. 57 o. ff. Om dette Omraade for 6—6—1 hedder det i Intimationen til An. 4. Okt. 1833, at „nogle af de Tilfælde, som efter L. 6—6—1, smh. m. 6—11—1, straffes som forsætligt Manddrab, ikke egentlig have denne Forbrydelses Natur eller egne sig til den derfor satte Straf."

heden ikke har Grund til at beholde dette Begreb, er paavist i den almindelige Del, hvor ogsaa Spørgsmaalet om Straffelovens Forhold til Begrebet er drøftet.[29]) Endelig giver hverken Forholdets Natur eller i Almindelighed Straffeloven nogen Grund til for disse blandede Forhold eller visse af dem at konstruere et Begreb, der ogsaa har spillet en Rolle i Teorien, nemlig om *culpa dolo determinata*. I Almindelighed kan det siges, at Straffeloven kun giver liden Anledning til at forvikle Tilregneligheds-spørgsmaalet med de ovfr. nævnte eller lignende Begreber. Den Vej, som den danske Straffelov, ligesom sædvanlig fremmede Straffelove, gaaer for at give de praktiske Hensyn, som de omspurgte blandede Forhold findes at kræve, tilbørlig Indflydelse, er den, at de uforsætlige Følger behandles som en strafforhøjende Omstændighed ved det forsætlige Legemsangreb. I hvilket Omfang og under hvilke nærmere Betingelser dette er Tilfældet i den danske Straffelov, er en Undersøgelse, der henvises til de følgende Paragrafer. Paa det almindelige Spørgsmaal om Tilregnelighedsbetingelsen ved de omspurgte Forbrydelser har denne Fremgangsmaade ingen Indflydelse. Den hviler ikke paa nye Begreber eller Forrykkelse af Grænsen mellem Begreberne. Det Forsætlige er forsætligt, det Uforsætlige uforsætligt (uagtsomt eller hændeligt), og den rigtige Grænse mellem Forsæt, Uagtsomhed og Hændelse lades urørt. Paa dette Sted er der derfor ikke Anledning til at dvæle nærmere ved denne iøvrigt for Straffesystemet ved disse Forbrydelser saa betydningsfulde Ordning.

---

[29]) S. StR.'s alm. Del I, S. 383 o. ff. samt S. 425 o. ff. Jfr. herved nogle af de ovenfor i Noter 25 og 27 ved denne Paragraf anførte Domme.

Om de subjektive Straffrihedsgrunde ved denne Forbrydelse, som ved andre, henvises til Fremstillingen af Strafferettens almindelige Del.[30])

§ 6.

I. Legemskrænkelser af laveste Grad.

I Henhold til Straffelovens § 200 og de nedenfor givne nærmere Forklaringer til denne og følgende Paragrafer, maa Begrebet om denne Underart af Forbrydelsen gives saaledes, at det omfatter retstridig og forsætlig Tilføjelse af simpel legemlig Overlast (ɔ: Overlast, der ikke er Skade eller Livsberøvelse).

Det objektive positive Moment i Begrebet betegnes i § 200 med Udtrykkene „Overfald med Hug og Slag eller anden personlig Vold“.

Det falder i Øjnene, at denne Betegnelse ikke omfatter enhver Overlast, men kun den mekanisk virkende, jfr. ikke blot Exemplerne „Hug og Slag“,

---

[30]) S. Nord. Retsencyclopædi III, Strafferetten, S. 108 o. ff. Mrk. herved Domme i U. f. R. **1874** S. 916 (§ 38), S. 1082, jfr. H. R. T. 1874 S. 300 (H. R. § 39), U. f. R. **1876** S. 772, jfr. H. R. T. 1876 S. 182, U. f. R. **1883** S. 109, jfr. H. R. T. 1882 S. 482 (§ 38), U. f. R. **1883** S. 178, jfr. H. R. T. 1882 S. 620 (O. R, men ikke H. R., frifandt af Hensyn til Beruselse), U. f. R. **1885** S. 1015, jfr. H. R. T. 1885 S. 294 (§ 38), U. f. R. **1887** S. 610, jfr. H. R T. 1886 S. 779 (H. R. § 39), U. f. R. **1887** S. 1099 (§ 39), U. f. R. **1889** S. 601, jfr. H R. T. 1889 S. 14 (§ 36 og § 21), U. f. R. **1890** S. 521, jfr. H. R. T. 1890 S. 1 (§ 39), U. f. R. **1891** S. 22, jfr. H. R. T. 1890 S. 431 (§ 39), U. f. R. **1892** S. 1042, 1179, 1194, jfr. H. R. T. 1892 S. 373 (H. R. forkaster § 39), U. f. R. **1893** S. 154, jfr. H. R. T. 1892 S. 716, (ikke § 38), jfr. ved denne Dom Afhandling af *Pontoppidan* U. f. R. **1893** S. 1 o. ff., særlig S. 21.

men i Almindelighed Begrebet „personlig Vold", der ikke kan anvendes, hvor Virkemaaden er en anden. Derimod indbefattes baade den umiddelbare og den middelbare mekaniske Indvirkning. Kun en altfor bogstavelig Fastholden af Ordet „overfalder" kunde udelukke visse middelbare, mekaniske Indvirkninger, f. Ex. dem, hvor Volden tilføjes ved ikke-døde Redskaber. Men derom kan der ikke være Tvivl, at hint Udtryk ikke i denne Retning kan hjemle nogen Begrænsning, men omfatter ethvert Tilfælde, hvor den Paagjældende er retlig Aarsag til, at Vold er lidt, derfor bl. a. ogsaa det Tilfælde, at den Lidende selv tilføjer sig Volden under saadanne Omstændigheder, at Trediemand alligevel maatte betragtes som retlig Aarsag til den. [1])

Forskjellige Omstændigheder forklare den Begrænsning, med hvilken Retsbrudet er betegnet i § 200, dels det, at Vold er den overvejende almindelige Form, under hvilken Legemsfornærmelser finde Sted, og at det især vil være langt sjeldnere, at de ved anden Indvirkning paaførte Legemsfornærmelser forløbe uden Skade, dels at Straffeloven her har fulgt som Forbillede An. 4. Okt. 1833, der kun havde Voldsgjerninger for Øje. Det vil dog ikke kunne betvivles, at ogsaa de paa anden Maade iværksatte retstridige Indvirkninger paa Legeme maa være strafbare analogisk under samme Betingelser, som Voldsgjerninger. Det er vel saa, at de Tilfælde, hvor de ikke-mekaniske Indvirkninger paa den fysiologiske Tilstand forløbe uden Skade, efter dette Begrebs vide Omfang i Regelen ville have en saa ubetydelig Karakter, at man vel kunde tænke sig, at en Lovgiver ikke vilde aabne Rum

[1]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 147—48.

for Straf for dem. Men ogsaa Vold kan have og vil ofte have en saadan, aldeles ubetydelig Karakter, at den da med samme Føje maatte udelukkes fra det Strafbare. Ikke desto mindre er det vist, at der i Henseende til Vold ingen Grænse kan sættes for Omraadet af § 200, men at det alene kommer an paa, om Handlingen er retstridig eller ikke. Det er heller ikke ved andre Rettigheder Straffelovens Standpunkt, at et Retsbrud dog maa have en vis Betydning, for at blive Gjenstand for Straf, jfr. f. Ex., hvad der vil blive udviklet om Frihedskrænkelser, Æresfornærmelser og de andre i Kap. 21 omhandlede Forseelser. Dette er ogsaa rigtigt. Ellers vilde ved saadanne Retsgoder, hvor Forholdet udelukker en oprettende Retshaandhævelse, Enhver være prisgiven for de smaa Retskrænkelser. Der er taget fuldt Hensyn til Ubetydeligheden dels derved, at Straffen betinges af privat Paatale, dels ved den lave Grænse, hvortil Straffen kan gaa ned. Derved er der i Almindelighed tilstrækkelig Sikkerhed for, at saadanne Retskrænkelser, der hverken efter deres almindelige eller konkrete Betydning bør stille Fordringer til Retshaandhævelsen, heller ikke ville gjøre det. Det er kun den absolute Udelukkelse, som er principstridig. At Straffeloven i Virkeligheden af mere tilfældige Grunde er ført til i § 200 kun at tale om Voldsgjerninger, bestyrkes ved dens § 188, hvor det rigtige, alle Tilfælde omfattende Udtryk „Legemsfornærmelser" findes, uden at der er nogen som helst Grund til at antage, at Loven særlig i denne Paragraf vil gaa ud over den Grænse, som skulde være sat for § 200 og de Paragrafer, ved hvilke en lignende Begrænsning maatte antages, naar den antoges ved hin.[2])

[2]) Jfr. herved ovfr. § 4 samt de i Note 22 ved denne Paragraf anførte Domme.

I en anden Retning kunde der være Spørgsmaal om Begrænsning af § 200 paa Grund af Ordet „overfalder". Efter almindelig Sprogbrug vil man i Regelen kun tale om Overfald, naar den Angrebne ikke har givet rimelig Anledning til Angrebet, altsaa naar han, som det hedder i An. 4. Okt. 1833 § 6, er sagesløs.[3]) Skulde det antages, at Stl.'s § 200 havde fulgt dennes Sprogbrug, vilde deraf følge en meget betydelig Indskrænkning af Omraadet af strafbare Legemsfornærmelser, en Indskrænkning, der vilde være ganske principstridig, da dog Legemsfornærmelsen ogsaa mod den Ikkesagesløse maa erkjendes at være retstridig, bortset naturligvis fra saadanne Tilfælde, hvor der foreligger et berettiget Nødværge, og fremdeles vilde fremtræde som en aldeles umotiveret Forandring i den ved An. 1833 hjemlede Ordning. Men om end det valgte Udtryk maa erkjendes for lidet heldigt, særlig lige overfor det korrekte og utvetydige Udtryk, som findes i An. 4. Okt. 1833 § 1,[4]) kan det dog ikke siges efter almindelig Sprogbrug absolut at udelukke enhver videre Forstaaelse. At Straffeloven har fulgt denne, har nu ikke blot af de nys antydede Grunde Formodningen for sig, men bliver særlig klart af § 205, hvor en Angreben, der netop aldeles ikke er sagesløs, dog betegnes som den Overfaldne, samt af § 206, 1. St., hvor det bestemmes, at Strafansvaret efter § 200 kan bortfalde for den ene eller begge Parter i visse Tilfælde, hvor den Egenskab, at være sagesløs, mangler, og hvor det altsaa er forudsat, at uden denne Regel og udenfor de Tilfælde, den angaaer, er

[3]) Jfr. med Hensyn til Chr. V.'s Lov 6—12—1 *Bornemann* S. Skr. III, S. 135 o. ff.

[4]) „Uberettiget tilføjer en Anden Hug og Slag eller anden personlig Vold o. s. v.".

Angreb paa en Ikke-sagesløs strafbar efter § 200.[5]) Det er saaledes uomtvisteligt, at Udtrykket „overfalder“ ikke skal udelukke Angreb paa den Ikkesagesløse. Derimod ligger det ganske vist i Udtrykket med sproglig Nødvendighed, at kun det forsætlige Angreb er strafbart efter Paragrafen. Men dermed er ingen Indskrænkning gjort i det Omraade, Forbrydelsen ellers vilde have. Thi at Forsæt maa kræves, vilde ogsaa uden saadan specielt derpaa beregnet Udtryksmaade være givet.

Denne anden Betingelse for Forbrydelsen, at den Legemsfornærmelse, som er Retsbrudet, maa være forsætlig, følger nemlig allerede af Stl.'s § 43.[6]) Den udtrykkelige Hjemmel for Uagtsomhedens Strafbarhed findes ikke ved denne Underart af Forbrydelsen. Det er først i § 207, at de uagtsomme Legemsangreb omtales og indenfor en meget begrænset Kreds belægges med Straf. Anden subjektiv Betingelse end Forsæt opstilles paa den anden Side ikke. Det kræves ligesaa lidt efter Straffeloven, som tidligere, at Angrebet skal være overlagt, for at være strafbart. Overlæg har efter Slutningen i § 200 og § 203 kun en vis Betydning med Hensyn til Straffens Størrelse.

Negativt indskrænkes Forbrydelsens Begreb derved, at Forsættet kun maa angaa „simpel“ Overlast. Bestemmelsen af, hvad der er simpel Overlast, fremgaaer af det i de foregaaende Paragrafer Udviklede. Derimod omfatter Forbrydelsen, som nedenfor vises, Tilfælde, hvor Skade eller Død er den uforsætlige Følge af Forbrydelsen, og er da undergiven særlig, forhøjet Straf.

---

[5]) Se ogsaa Stl.'s §§ 98 og 101, jfr § 102.

[6]) U. f. R. 1867 S 877, U. f. R. 1883 S. 882, jfr. H. R. T. 1883 S 223, U. f. R. 1885 S. 988, jfr. H. R. T. 1885 S. 209.

Hvad Straffen for denne Underart af Forbrydelsen angaaer, er det hensigtsmæssigt, foreløbigt at se bort fra de særegne Omstændigheder, som i visse Tilfælde føre til Forhøjelse eller Nedsættelse af den almindelige Straf. Tildels ere disse særlige Regler fælles for de fleste Underarter af Forbrydelsen. For at fremme Oversigten fremstilles de derfor senere i en fælles Paragraf. Her omtales derfor blot de Straffebud for denne Underart, der ere foreskrevne for den under Hensyn til de Følger, den maatte have havt. Skemaet herfor, hvis Begrundelse lige overfor de Tvivl, der have frembudt sig, gives i det Følgende, er da efter den rigtige og i Retsanvendelsen fulgte Fortolkning følgende:

1. Naar den forsætlige Overlast *ikke har havt Saar eller anden Skade til Følge,* er Straffen *Bøde* eller efter Omstændighederne, navnlig naar Volden har været overlagt, *Fængsel.*[7])

2. Naar den forsætlige Overlasts *uforsætlige Følge er Skade af Mellemklassen eller en ikke som rimelig Følge forudset grov Skade eller Død* er Straffen

a) hvis Forbrydelsen er udøvet *uden Overlæg, Fængsel* eller under skærpende Omstændigheder *Strafarbejde* < *4 Aar* eller under formildende Omstændigheder *Bøder ikke* < *40 Kr.*

b) hvis Forbrydelsen er udøvet *med Overlæg,*

---

[7]) Da Paragrafens Bogstav kun omhandler Voldsgjerninger, vilde det Korrekte være ved legemlig Overlast, foraarsaget paa anden Maade, at paaberaabe Analogi som Hjemmel for Paragrafens Anvendelse. Men dette iagttages ikke i Retsanvendelsen. Se iøvrigt ved denne Straffebestemmelse U. f. R. 1877 S. 283, U. f. R. 1883 S. 1164, U. f. R. 1887 S. 392, U. f. R. 1889 S. 1061, U. f. R. 1892 S. 1191.

Fængsel eller under skærpende Omstændigheder *Strafarbejde* < *4 Aar.*[8])

3. Naar den forsætlige Overlasts *uforsætlige Følge er en Skade af groveste Art, der er forudset som rimelig,* er Straffen Strafarbejde indtil 12 Aar.[9])

4. Naar den forsætlige Overlasts *uforsætlige Følge er Døden, der er forudset som rimelig,* er Straffen Strafarbejde fra 2 til 12 Aar.[10])

Det Hovedpunkt, som er Forudsætningen for det ovenfor opstillede Skemas Rigtighed, og paa hvilket i Virkeligheden den rette Opfattelse af hele Lovens System for Straffen for Legemskrænkelser og Manddrab hviler, er dette, om Straffebudet i Stl.'s § 203 rækker saa vidt, som det ovenfor i Skemaets Nr. 2 er forudsat, og særlig, om dette Bud kan finde Anvendelse, naar Skade af Mellemklassen er den uforsætlige, maaske ganske utilregnelige, Følge af en forsætlig Overlast, eller om

---

8) Stl.'s § 203. Maximum er under a) og b) den Grad af Strafarbejde, der staaer nærmest under 4 Aar. Hvilken denne Grad er, beroer paa den mindste Enhed, hvormed der her regnes. Herom henvises til Læren om Straffen i den alm. Del og *Torps* Fremstilling. I Retsanvendelsen og efter Forudsætningen i An. 13. Febr. 1873 ere Graderne paa dette Trin af Strafarbejde ikke adskilte ved mindre end et Aar. Maximum vil herefter være 3 Aar. Motiverne omtale dog Muligheden af $3^3/_4$ Aar og forudsætte saaledes, at der kan blive Spørgsmaal om Afstand af Fjerdingaar. Utvivlsomt ere saadanne eller endnu kortere Mellemrum ikke afskaarne; men i Retsanvendelsen forekomme de ikke. Se iøvrigt ved dette Straffebud de ndf. i Note 21 gjennemgaaede Domme.

9) Stl.'s § 204. Se om den subjektive Betingelse StR.'s alm. Del I, S. 369 o. ff. Se iøvrigt de ved denne og følgende Paragrafer anførte Domme.

10) Stl.'s § 188. Se de ved denne og følgende Paragrafer anførte Domme.

det kun hjemler Straf for de Tilfælde, hvor Nogen forsætlig har tilføjet en Anden saadan Skade. Var det Sidste rigtigt, vilde den forsætlige Overlast, der har medført uforsætlig Skade af Mellemklassen, kun ifalde Straf efter § 200, og endvidere vilde kun § 200 eller efter Omstændighederne § 207 og § 198 være anvendelig, naar grov Skade eller Døden var den uforsætlige Følge, medmindre de særlige Betingelser efter § 204 og § 188 foreligge. Efter den ovfr. fremsatte Fortolkning vil derimod § 203 være anvendelig ikke blot, hvor den uforsætlige Skade hører til Mellemklassen, men ogsaa *a fortiori*, naar grov Skade eller Død er den uforsætlige, men ikke som rimelig forudsete Følge. Straffeloven har da paa en langt mere gjennemgribende Maade for disse blandede Tilregnelighedsforhold fulgt den Vej, som er den sædvanlige i Nutidens Straffelove, nemlig af praktiske Hensyn at lade de uforsætlige større Følger virke strafforhøjende paa den forsætlige mindre Forbrydelse, end Tilfældet vilde være, naar der blot forelaa de i § 204 og § 188 hjemlede Afvigelser fra den efter Teorien korrekte Fremgangsmaade. Med Hensyn til dette Hovedpunkt i Straffelovens System bliver Følgende at bemærke.

De praktiske Hensyn, der paaberaabes for at fravige den efter Teorien korrekte Fremgangsmaade, ere af dobbelt Art, et formelt og et reelt. I første Henseende fremhæves det, at den Ordning, der holder sig til den foreliggende objektive Følge, medmindre ialtfald subjektive Momenter, der maatte findes at burde føre til strengere Straf, positivt ere givne, fritager for at bringe paa det Rene i ethvert givet Tilfælde, hvorledes Bestanddelene af den objektive Følge subjektivt maatte være at tilregne, en Opgave, som mange Gange vil være vanskelig eller umulig at løse, idet Teoriens skarpe Adskillelser

ofte ikke have eller ikke kunne oplyses at have tilsvarende Virkeliggjørelse i Forbryderens hyppig i saa Henseende uklare Indre. At dette formelle Hensyn dog ikke kan veje stærkt, er klart. Ifølge Straffens Væsen kan der ikke bortses fra det subjektive Moment. Det maa nødvendig bringes paa det Rene. Kan det med Hensyn til en Bestanddel af det objektive Retsbrud ikke oplyses, at den er tilregnelig eller tilregnelig i en mere graverende Grad, bliver dette til Fordel for den Sigtede. Den paagjældende Bestanddel af Retsbrudet maa da betragtes som utilregnelig, henholdsvis som kun tilregnelig i en mindre Grad. Den Opgave, der stilles, er altsaa i Virkeligheden aldrig uløselig. Hvad den modsatte Ordning statuerer er i Grunden, at en for den Sigtede ugunstigere subjektiv Forudsætning skal formodes, medens det Rigtige er, at hvor Tvivl foreligger, skal der gaaes ud fra den for den Sigtede gunstigere Forudsætning (*in dubio pro reo*).

Større Vægt har det reelle Hensyn, som gjøres gjældende, idet det hævdes, at det Resultat, hvortil man ved den nævnte gunstige Formodning, til Fordel for den Sigtede, kommer i disse blandede Tilregnelsesforhold, vil blive altfor mildt. I langt større Omfang, end det er naturligt, ville derved de grove objektive Bestanddele af Retsbrudet blive satte ud af Betragtning ved Strafskyldens Fastsættelse. I de allerfleste Tilfælde maa nemlig den Sigtede dog have indset sin Handlings farlige Karakter (ɔ: dens Evne til at hidføre de omspurgte grove Følger), og det vilde være unaturligt, om dette skulde blive uden Indflydelse paa Strafskylden. Dette Sidste er rigtigt, og det er det, der giver Tanken, just ikke Udførelsesmaaden, i den sædvanlige legislative Behandling af disse Forhold Berettigelse. Mod Udførelsesmaaden,

at nemlig den objektive Følges Indtræden substitueres for dens Forudseen, vil det kunne indvendes, at den dels fører for vidt, idet endog den ikke forudsete grove Følge faaer Indflydelse, dels ikke vidt nok, idet Følgens Forudseen maatte virke, selvom den ikke indtraadte.[11]) Mod disse Indvendinger kan den sædvanlige legislative Ordning dog til Dels dække sig ved at henvise til, at den første hviler paa en i det virkelige Liv lidet sandsynlig Mulighed, og at den sidste ikkun fremhæver et ideligt i Strafferetten forekommende Fænomen at Loven ikke gaaer saa vidt i Strenghed, som Principerne i og for sig tilstede, et Fænomen, som i alt Fald ikke kan være Grundlag for Angreb paa Ordningen fra den Sigtedes Standpunkt. Det maa med Hensyn hertil erkjendes, at den sædvanlige legislative Behandling af de blandede Tilregnelsesforhold har en reel Berettigelse, forsaavidt der ikke er sørget for at fyldestgjøre den tilgrundliggende Tanke ad mere rationel Vej. Da dette ikke er Tilfældet i den danske Straffelov, vil Optagelsen af den almindelige Ordning i denne kunne forsvares af Realitetshensyn. Saadanne legislative Betragtninger kunne vel kun betingelsesvis have Betydning for Fortolkningen af den positive Ret.[12]) Men at de Betingelser, under hvilke de kunne lægge et Lod i Vægtskaalen, foreligge med Hensyn til Fortolkningen af § 203, vil det Følgende vise.

Det Resultat, som ovfr. i det opstillede Skema er antaget med Hensyn til Rækkevidden af den nævnte Paragraf, fremgaaer nemlig ikke med aldeles uanfægtelig Sikkerhed af de Fortolkningsdata, som Straffeloven umiddelbart frembyder. Afgjørende for

---

[11]) StR.'s alm. Del I, S. 473 o. ff.

[12]) Indledn. t. StR. S. 159 o. ff.

Valget mellem det antagne videre Omraade eller det snævrere, hvorom der kan være Spørgsmaal, maatte det være, om § 203 ved Ordene „tilføjer Nogen en Anden Saar eller Skade paa Helbred, som dog ikke er af saa stor Betydenhed som den nedenfor i § 204 ommeldte" vil angive den retsbrydende Handling, for hvilken Paragrafen fastsætter Straffen, eller om den blot vil angive Følgen af en anden retsbrydende Handling, for hvilken Straffen under disse Omstændigheder bestemmes. Gaaer man ud fra det Første, er det uomtvisteligt, at den subjektive Forudsætning for Paragrafens Anvendelse maa hentes fra Regelen i Stl.'s § 43. Med andre Ord, Paragrafen kan kun anvendes, naar Retsbrudet er forsætligt, medmindre der skulde kunne paavises den udtrykkelige Hjemmel i Loven, der tillod at anvende den under nogen anden subjektiv Forudsætning. En saadan Hjemmel vilde det imidlertid være aldeles umuligt at paavise. Direkte findes den ikke. En indirekte Hjemmel, grundet paa Forudsætnings- eller Modsætningsfortolkning, kan hverken udledes af Paragrafen selv eller af de foregaaende eller de efterfølgende Paragrafer i Kapitlet eller af nogen anden i Forbindelse med Æmnet staaende Bestemmelse i Straffeloven, naar man da vil holde sig til de begrebsmæssige Betingelser, som de saaledes betegnede Fortolkningsmaader kræve. Gaaer man derimod ud fra det Andet, er det givet, at Stl.'s § 43 her maa lades aldeles ude af Betragtning. De udenfor de forbryderske Handlinger liggende Følger, der af Loven opstilles enten som Betingelse for Straf eller for kvalificeret Straf, ere denne Paragraf uvedkommende. De maa uden Hensyn til den tages i Betragtning, uden at der bliver Spørgsmaal om deres Tilregnelighed, og derfor ogsaa, om de end ikke kunne tilregnes som uagt-

somme, men ere i subjektiv Forstand tilfældige, forsaavidt Loven ikke udtrykkelig har gjort Indskrænkning.[13]) Men en saadan Indskrænkning har Loven ikke her gjort. En indirekte Hjemmel for den vilde være ligesaa umulig at paavise som for Udvidelsen udover det Forsætlige under den modsatte Forudsætning. Det er f. Ex. indlysende, at det af Indskrænkningerne i §§ 204 og 188 umulig kunde sluttes, at en tilsvarende Indskrænkning maatte gjælde ogsaa ved § 203.

Det kunde nu vel synes, at Valget mellem de to angivne Opfattelser af den omspurgte Passus i § 203 maatte falde ud til Fordel for den første, nemlig at det er den Handling, der straffes, som Paragrafen angiver. Ordene nævne en Handling med en vis Følge. Udtrykkene ere ikke blot rettede paa at beskrive en Følge. Ved dog at forstaa den paagjældende Passus paa den sidste Maade synes man altsaa at tillade sig en Fravigelse fra Ordene, at læse Ordene, som om der stod noget Andet, end der staaer, at substituere et Udtryk, der betegner en blot Følge (f. Ex. „er der tilføjet Saar“ osv.), for det, Paragrafen bruger, og som betegner en Handling („Tilføjer Nogen“ osv.). Men en saadan Operation vilde være utilladelig, endog lige overfor langt stærkere Grunde end dem, der i dette Tilfælde kunne paaberaabes for, at man derved rammer Lovkoncipisternes Mening.

Den Slutning, der i denne Argumentation drages fra det sproglige Udtryk, er dog for stærk. Forskjellen mellem den aktive og passive Udtryksform er ikke saa gjennemgribende, at det tør paastaaes, at hin kun kan være Udtryk for en Handling, denne kun for en Følge. Selv om det er mindre

---

13) StR.'s alm. Del I S. 474—75.

korrekt og noget vildledende, kan en Ombytning af hine Udtryksmaader dog ikke siges at ligge udenfor Sprogbrugen.[14]) Den Omstændighed, at et Straffebud knytter Straffen til Angivelse af en Handling, er derfor ikke et uigjendriveligt Bevis for, at denne Handling er Forbrydelsen. Det maa naturligvis antages, naar Forbrydelsen ikke kan søges andetsteds. Thi den forbryderiske Handling kan et Straffebud ikke undvære. Men under denne Forudsætning maatte ogsaa det passive Udtryk betegne Forbrydelsen. Det maa fremdeles antages, naar der intet andet Afgjørelsesdatum haves end det sproglige Udtryk. Thi da maatte dettes nærmeste Forstaaelse være afgjørende. Men ingen af disse Grunde kan siges at foreligge ved § 203. Dette Straffebud staaer ikke saaledes isoleret, at man er nødt til at søge den Handling, der straffes, i de Udtryk, hvormed den formulerer Straffens Forud-

[14]) Det er her af Interesse at mindes Kommissionens Flertalsforslags § 200, svarende til Stl.'s § 203. Den var formuleret ganske paa samme Maade, som nu § 203 Var det rigtigt, at denne Formulering nødvendig maatte gjøre den beskrevne Handling til Forbrydelsen, maatte hin Paragraf i Flertalsforslaget ogsaa have været fortolket alene om forsætlig Skadetilføjelse. hvor stridende dette end var mod Flertallets Hensigt. Det vilde ikke have været tilstrækkelig Hjemmel til at fravige dette, at Flertalsforslagets § 201, 2. St., lagde Mere ind i § 201, 1. St., paa hvilket ellers den samme Fortolkning havde maattet anvendes. Thi Slutningen fra § 201, 2. St., kunde ikke række ud over denne Paragraf. Men Sagen var, at § 201, 2. St., viste, at Flertallet ved at nævne Handlingen mente Følgen, at den benyttede sig af den Sprogbrug, der tillader dette, og at det da baade af Hensyn til § 201 og af mange andre Grunde var klart, at den samme Sprogbrug var fulgt i § 200. Det korrekte Udtryk fandtes i Flertalsforslagets § 185, ligesom nu i Stl.'s § 188.

sætning. Det er muligt at finde den Forbrydelse, som Straffebudet forudsætter, i den i § 200 angivne Voldsgjerning („at overfalde en Anden med Hug og Slag eller anden personlig Vold“). Forholdet er dernæst ikke det, at ingen andre Afgjørelsesdata haves, end det sproglige Udtryk. Den hele Sammenhæng, hvori hin Passus forekommer, frembyder andre Momenter, som maa tages i Betragtning. Her er derfor virkelig et Tilfælde, hvor Sagen ikke er afgjort ved Henvisning til de Udtryk, hvormed den paagjældende Passus i § 203 er formuleret, men hvor der maa erkjendes at være Plads for begge Muligheder, baade den, at Udtrykket skal betegne Forbrydelsen, og den, at det skal betegne Følgen af en anden Forbrydelse, nemlig den i § 200 angivne Voldsgjerning. Under denne Situation følger det af almindelige Grundsætninger, at den Forstaaelse maa vælges, som efter samtlige foreliggende Forhold er den antageligste. Horledes Afgjørelsen end træffes, er der ikke Spørgsmaal om en Fravigelse fra Ordene, men kun om Valget af en af flere mulige Forstaaelser.

Det kan nu næppe nægtes, at den Opfattelse, der fortolker hine Udtryk i § 203 alene om Følgen af den i § 200 angivne Forbrydelse og altsaa giver Paragrafen det videre Omraade, har mest for sig ifølge Lovens øvrige Indhold. Der er flere Omstændigheder, der pege hen paa en Sammenhæng mellem §§ 200, 203 og 204 samt § 188, som kun opnaaes ved denne Fortolkning, medens Løsrivelsen af denne Sammenhæng, der følger af den modsatte Fortolkning, stiller de samme Omstændigheder i et uforklarligt eller tvivlsomt Lys. Det er tidligere omtalt, at Legemsfornærmelser efter deres naturlige Begreb kunne iværksættes paa anden Maade

end ved Vold.[15]) Alligevel handlede An. 4. Okt. 1833 efter sine Ord alene om dette sædvanligste Tilfælde. I Overensstemmelse hermed er ogsaa Stl.'s § 200, jfr. § 201, affattet. Læses nu § 203 som en Fortsættelse af § 200, omhandlende de Tilfælde, at Volden efter § 200 har havt en vis Skade til Følge, bliver Udtrykket „Voldshandlingen" i § 203, St. 1, Pkt. 2, aldeles naturligt. Forstaaes derimod § 203 som handlende om den selvstændige Forbrydelse, at tilføje en Anden en vis Skade, bliver dette Udtryk umotiveret. Thi de Udtryk, med hvilke hin Forbrydelses Begreb vilde være formuleret, omfatte ikke blot Vold, men enhver Handling, der er Aarsag til Skaden. Ved Sammenhængen med § 200 bliver det fremdeles utvetydigt, hvad der skal forstaaes ved „Gjerningen" i Slutningen af § 204, medens dette Udtryk, naar Paragrafen skal læses isoleret, er højst mangelfuldt og gjør det tvivlsomt, om Betingelsen for Anvendelsen af § 204 paa det Tilfælde, hvor Skaden ikke er forsætlig, overhovedet er, at en forsætlig Legemsfornærmelse har fundet Sted. Man vilde næppe kunde forsvare en saadan Indskrænkning. Men derved vilde atter den utvivlsomt tilsigtede Parallel mellem § 204 og 188, hvor dette udtrykkelig er sagt, være forstyrret. Fremdeles forklarer atter kun Sammenhængen med § 200 Udtrykkene „Voldsgjerning" og „Voldsmand" i § 205 samt Brugen af Udtrykket „den Skyldige"

15) De nye Paragrafer, Kommissionens Mindretal foreslog, vare affattede med Øjet aabent for, at Legemsfornærmelser kunde iværksættes uden Vold I Motiverne S 250 er det ogsaa antaget, at Udkastets §§ 200 og 201 (Stl.'s §§ 203 og 204) omfatte enhver Skade uden Hensyn til Midlet. Den særlig efter Flertallets Forslag nødvendige Sammenhæng mellem Bestemmelserne i Kapitlet er herved overset.

i § 204, førend de subjektive Betingelser med Hensyn til Skaden ere angivne. Vil man fastholde den saaledes paa flere Steder forudsatte Sammenhæng mellem Lovbestemmelserne i dette Æmne og derved tillige Enhed i Tankegangen, maa man derfor foretrække den videre Fortolkning af § 203.

Vægtskaalen maa i Kraft heraf vistnok siges at synke til Fordel for denne Fortolkning. Men en Sikkerhed, der udelukker Muligheden af den modsatte Fortolkning, er aabenbart ikke vunden. Denne kan nu heller ikke vindes ved at se hen til en Ufuldkommenhed, som de paagjældende Paragrafers Formulering frembyder. Thi en saadan er tilstede, hvilken af de to Opfattelser der end følges. Antages det, at § 203 har det videre Omraade, maa Paragrafen fornuftigvis være anvendelig ikke blot, naar den Skade, der er blevet Følgen, kun hører til Mellemklassen, men ogsaa, naar den er af den groveste Art eller Døden, men de subjektive Betingelser for at straffe efter § 204 eller § 188 mangle. Det Mindre er indeholdt i det Mere, og Straffen kan, naar den ikke bliver større, dog i al Fald ikke blive mindre, end naar Skaden blot hører til Mellemklassen. Men efter sit Bogstav angaaer § 203 kun de Tilfælde, hvor Skaden ikke overskrider Grænsen for Mellemklassen. Naar Paragrafen fortolkes saaledes, at den omfatter mere end forsætlig Skadetilføjelse, nødes man altsaa til endvidere at give den et Omraade i objektiv Henseende, hvorpaa den ifølge sin Redaktion ikke er beregnet.[16]) Fortolker man imidlertid § 203

[16]) Efter Udkastet til Straffeloven var dette ikke saa. Thi der faldt ethvert Tilfælde, hvor grov Skade eller Døden var blevet Følgen, ind under §§ 204 og 188. Men efter de ved disse Paragrafer under Rigsdagsbehandlingen gjorte Forandringer, dækker § 203's Redaktion ikke, hvad den skal dække, hvis den ikke indskrænkes til forsætlig Skadetilføjelse.

som kun angaaende forsætlig Skadetilføjelse, rammer en ganske tilsvarende Indvending Stl.'s § 200. Efter sit Bogstav er denne Paragraf kun anvendelig, naar der ikke er tilføjet Saar eller anden Skade ved den udøvede forsætlige Vold, hvad der ogsaa efter Udkastet var rigtigt. Men der maatte efter denne Fortolkning af § 203 blive langt mere udstrakt Anvendelse for den, nemlig i alle Tilfælde, hvor Volden har havt en Skade eller Døden til Følge, der ikke opfylder Betingelserne for strengere Straf efter nogen af §§ 203, 204, 188, 207 eller 198.

Saaledes som Forholdet stiller sig efter det Udviklede, er det ikke udelukket at ty til sekundære Fortolkningsdata for at undersøge, om disse maatte give betydningsfulde Støttepunkter til Fordel for nogen af de modstaaende Opfattelser. Her maa da først ses hen til de historiske Momenter, der kunne have Betydning.

Straffeloven har i de her omhandlede Bestemmelser i Henseende til Anordning, Form og Indhold i det Hele fulgt det af Regeringen forelagte, med Kommissionens Flertals Forslag overensstemmende Udkast. Særlig gjengiver § 203 ganske uforandret Flertalsforslagets § 200. Først i § 204, og i Forbindelse dermed i § 188, fremkommer der en Afvigelse fra Flertalsforslaget, som indskrænker det Omraade, dette Forslags tilsvarende Paragrafer havde.[17]) Efter dette Forhold synes Formodningen

---

[17]) Udgangspunktet for den systematiske Behandling af Legemskrænkelserne i den danske Strafferet er An. 4. Okt. 1833 Systemet i denne Anordning hviler utvivlsomt paa forhøjet Tilregnelse af et forsætligt Angreb paa Grund af den indtraadte, uforsætlige Følge. I enkelte Tilfælde nuanceres Straffebudene efter Følgens Tilregnelighed, men selv da fremtræder denne særlige Tilregnelighed som en Egenskab ved Følgen, der

at være for, først at Loven har godkjendt Flertalsforslagets Grundtanke og kun slaaet af paa nogle

---

kvalificerer det forsætlige Angreb. Det er ikke den paa en særlig Maade tilregnelige Følge, som er Forbrydelsen. Saaledes maatte formelt Sagen endog opfattes efter Anordningen, naar Følgen var forsætlig, uagtet der gjennemgaaende herfor var givet særlige, strengere Straffebud. Der var ikke i Anordningen Tale om flere Rækker af Straffebud, knyttede til de forskjellige objektive Klasser. Den graduerede ikke Forbrydelsen, men kun Følgerne af den.

Systemet var i sine Hovedtræk følgende:

Forsætlige Legemsfornærmelser (at Forsættet dog maatte være rettet paa at „skade“ i teknisk Forstand, benægtedes med Rette af *Bornemann*. S. Skr. IV, S. 182 o. ff., imod en af ham tidligere hyldet Mening),

1. uden videre gaaende Følger. Herunder to Straffebud, eftersom Angrebet var overlagt eller ikke;

2. kvalificerede ved Følgen.

a) Var Angrebet uoverlagt, var der fire Straffebud, nuancerede efter Følgen (§ 3's 2 Underarter, § 2, 1. Pktm., Døden), hvis denne ikke var tilsigtet, og fire andre, hvis den var tilsigtet.

b) Var Angrebet overlagt, var der tilsvarende Rækker af Straffebud, nuancerede paa samme Maade efter Følgen og Hensigten. Men naar Følgen var Døden, udskiltes tre Straffebud, eftersom Døden var tilsigtet, forudset som en Følge, der let kunde indtræde, eller end ikke dette sidste.

I den Kommission, der udarbejdede det Udkast, paa hvilket den nu gjældende Straffelov er bygget, var der Uenighed om Ordningen paa dette Omraade. Flertallet, hvis Forslag optoges i det Rigsdagen af Regeringen forelagte Udkast, fastholdt i det Hele Systemet fra An. 4. Okt. 1833. Forslaget blev i det Væsentlige staaende ved Anordningens tre objektive Klasser, dog uden Opløsning af Mellemklassen i to Underklasser. Afvigelserne fra Anordningen bestode deri, at for det Første Manddrabsforbrydelsen var udskilt som en Forbrydelse for sig selv, med selvstændige Straffebud for Forsæt og Uagtsomhed. Denne Opstilling førtes endog saa vidt, at

af dennes videst førte Konsekvenser, nemlig i §§ 204 og 188, hvor en Forandring er gjort, dernæst særlig,

---

de særlige Straffebud for det Tilfælde, at en forsætlig Legemsfornærmelse havde Døden tilfølge, vare anbragte i Kapitlet om Manddrab, medens de i Virkeligheden, som kvalificerede Straffebud for Legemsfornærmelser, systematisk burde have deres Plads i Kapitlet om disse. Indenfor det Omraade, der herefter blev tilbage, simplificerede dernæst Flertallets Forslag Systemet paa forskjellig Maade, saaledes f. Ex. ved i alt Væsentligt at fjerne den dobbelte Række af Straffebud, eftersom Angrebet var overlagt eller ikke, og hvad der her især er af Vigtighed, ved at opgive de særlige Straffebud for det Tilfælde, at Følgen var forsætlig (bortset fra den forsætlig tilføjede Død, der var udskilt som særegen Forbrydelse). Omvendt fandt en Opløsning i to Straffebud Sted med Hensyn til Følgens Tilregnelighed ikke blot, naar Følgen var Døden, og ikke blot ved overlagt Angreb, men ogsaa, naar Følgen var Legemsbeskadigelse af groveste Art og, naar Angrebet var uoverlagt. Systemet efter Flertallets Forslag var altsaa følgende:

Forsætlig Legemsfornærmelse,

a) uden videre gaaende Følger (Forslagets § 197),

b) kvalificeret ved Følge af Mellemklassen, med fælles Straf, hvad enten Følgen var forsætlig eller ikke, og i sidste Fald uden Sondringer (Forslagets § 200),

c) kvalificeret ved Følge af groveste Art, med to Straffebud efter Hensynet til Følgens Forudselighed, men uden særlig Straf for det Tilfælde, at Følgen var forsætlig (Forslagets § 201),

d) kvalificeret ved, at Døden er blevet Følgen, med to Straffebud efter Hensynet til Følgens Forudselighed (Forslagets § 185). Var Døden forsætlig, faldt Forholdet ind under Straffebestemmelserne for Manddrabsforbrydelse.

Flertallet havde iøvrigt ikke været heldigt med at give den antydede Ordning et klart Udtryk i Forslagets Paragrafer. Indholdet af Forslagets § 200 lagde det nærmest at betragte den som et selvstændigt Straffebud, der havde den Forbrydelse til Gjenstand „at tilføje Saar eller Skade paa Helbred“. Men opfattet paa denne Maade

at § 203, der ikke undergik nogen Forandring fra Forslaget, ogsaa i Loven betyder det Samme, som

---

maatte Udkastets § 41 (svarende til Straffelovens § 43) føre til at kræve Forsæt ved denne Forbrydelse. Det Samme gjaldt om § 201, 1ste Stykke, isoleret betragtet. Men her viste Paragrafens 2det Stykke, at det første Stykke havde et videre Omraade. Kun Straffebudet i Forslagets § 185 var affattet saaledes, som Tanken krævede. Men trods den Ularhed, som Affattelsen af Forslagets § 200 medførte, og som blev paaanket af Mindretallet, s. Kommissionens Motiver S. 251, kunde Sagen i Virkeligheden ikke være tvivlsom. Det nævnte Straffebud maatte ikke læses isoleret, men som umiddelbar Fortsættelse af Forslagets § 197. Dets Indhold maatte ikke betragtes som Straffebud for en selvstændig Forbrydelse. Men det vilde fastsætte Straffen for den i § 197 omhandlede Forbrydelse, naar denne har havt en vis Følge.

I Modsætning til Flertallet lod Kommissionens Mindretal den objektive Sondring, der udførtes paa samme Maade, som af Flertallet, være Grundlag for en Gradation af Forbrydelsen, ikke blot for Forbrydelsens Følger. For hver af de tre saaledes skabte Forbrydelsesgrader fastholdtes Adskillelsen mellem Forsæt og Uagtsomhed, saaledes at denne sidste kun var strafbar ved den højeste Forbrydelsesgrad. Men Mindretallets Forslag blev ikke staaende ved disse Regler. For de Tilfælde, hvor Legemsforstyrrelsen for en Del var forsætlig, for en Del uforsætlig, opstillede Mindretallet mellemliggende Straffebud, forskjellige efter den forsætlige Forbrydelses Karakter. Mindretallet optog herved atter Tanken i An. 4. Okt. 1833, men i den mere komplicerede Skikkelse, at der opstilledes parallele Rækker af kvalificerede Straffebud efter Graden af forsætlig Forbrydelse. Dog gjennemførtes dette kun ved de to lavere Grader af forsætlig Forbrydelse, og ved den laveste ikke for alle, videregaaende Følger. Heller ikke fandtes Sondringer, grundede paa den uforsætlige Følges forskjellige Tilregnelighed. At iøvrigt disse mellemliggende Straffebud vare Straffebud for den forsætlige Forbrydelse, der kvalificeredes ved Følgen, derfor havde Mindretallet i Modsætning til Flertallet Blikket aabent.

den betød i Udkastet. Denne Formodning faaer en særlig Styrke derved, at Landstingsudvalget, der havde bragt de Ændringer til §§ 204 og 188 i Forslag, som bleve vedtagne, selv har forudsat i sin Betænkning, at § 203 beholdt det vide Omraade, den havde efter Udkastet, og udtalt, at dette ifølge Strafferammen i denne Paragraf ikke kunde have nogen Betænkelighed.[18]) Paa den anden Side kan det bemærkes, at Landstingsudvalget, skjønt det holdt sig til Anordningen og Formen i det forelagte Udkast, dog netop meget bestemt har udtalt sig mod Flertalsforslagets Princip, at kvalificere Straffen efter Følgen, særlig naar denne maatte betragtes som tilfældig.[19]) Fra dette Standpunkt bragte det de vedtagne Ændringer i §§ 204 og 188 i Forslag. Forsaavidt disse føre ud over det Rationelle, ligger det altsaa nærmest at betragte dem som exceptionelle Koncessioner til en principielt modsat Opfattelse. En fuldstændig Omstøbning af Udkastet for at give det nye Standpunkt Udtryk ansaa det ligesaa lidt for nødvendig, som Kommissionens Mindretal, der ogsaa i stort Omfang benyttede Flertalsforslagets Anordning og Form som Udtryk for sin væsentlig afvigende Ordning. Men, ligesom

For at give denne Ordning Udtryk benyttede Mindretallet i en Række af Paragrafer den samme Formulering, som Flertallet, idet den kun for Flertalsforslagets § 201, 2. Stykke, samt for dets § 185 (og § 186) satte nye Paragrafer i Stedet. Men særlig af den i Stedet for § 201, 2. St., foreslaaede nye Paragraf indlyste det, at det enslydende Forslag til § 200 (nu Stl.'s § 203) i Mindretallets System betød noget ganske andet end i Flertallets, at det nemlig i hint betød en Straffebestemmelse for en selvstændig, forsætlig Forbrydelse.

[18]) Rigsdagst. 1864—65 Tillæg B., s. Landstingsudv.'s Bet Sp. 321.

[19]) Rigsdagst. 1864—65 Tillæg B., s. Landstingsudv.'s Bet. Sp, 314 og 322.

i Mindretallets Forslag, § 203 (Udkastets § 200), skjønt i Formen uforandret, fik en ganske anden Betydning, end i Flertallets, saaledes kræver Konsekvensen af Landstingsudvalgets Standpunkt det Samme nu. Udvalget troer vel paa en Inkonsekvens i denne Paragraf og undskylder den. Men Spørgsmaalet er, om denne Antagelse ikke er en Fejltagelse.[20])

Disse Grunde for at tillægge Landstingsudvalget et Fejlsyn ere dog ikke meget vægtige. I og for sig er det antageligst efter den Maade, hvorpaa Straffeloven forholder sig til Flertalsforslagets Form og Anordning, at det i Formen Uforandrede ogsaa er blevet uforandret i Mening. At dette ikke vilde være blevet Tilfældet efter Mindretalsforslaget, kan ikke paaberaabes herimod. Thi at § 203 efter dette vilde faa et snævrere Omraade, vilde ikke have været Følgen af Principforandringen alene, men deraf, at de ny tilføjede Paragrafer gjorde Indskrænkningen paa den angivne Maade nødvendig. Der er derfor ingen Grund til at bortforklare hin Ytring af Landstingsudvalget. Vel vilde den efter almindelige Grundsætninger ikke kunne hjemle en Fravigelse fra Loven, hvis dennes Ord utvetydig gav et modsat Resultat. Men saaledes som Fortolkningsspørgsmaalet i Virkeligheden stiller sig efter det ovfr. Udviklede, er det fuldt berettiget at tillægge den Betydning til yderligere at støtte den Forstaaelse af § 203, hvorefter denne har det i Skemaet forudsatte vide Omraade.

Som en sidste Grund til at vælge denne Forstaaelse af § 203 maa det endelig blive af Betydning, at Straffelovens Ordning under den modsatte Forudsætning vil være særdeles utilfredsstillende i

---

[20]) Jfr. om disse historiske Betragtninger U. f. R. **1867** S. 385 o. ff., 1025 o. ff. og 1121 o. ff.

Realiteten. Det snævre Omraade for § 203 vilde, som paavist, medføre, at § 200 med sin lave Straffesats og sin udelukkende private Paatale vilde faa Anvendelse paa alle disse blandede Forhold, bortset fra de særegne Tilfælde, som vilde rammes af §§ 198 og 207, og som forøvrigt kun sjældent vilde udbringe et for Straffens Vedkommende rimeligere Resultat. Herved henvises til, hvad der ovfr. er bemærket om den relative Berettigelse af den sædvanlig legislative Ordning med Hensyn til disse blandede Tilregnelsesforhold. Ogsaa her viser det sig, at det ikke gaaer an at overføre Betragtninger, som ere rigtige ved Mindretalsforslaget, paa Straffeloven, udover hvad der er sket udtrykkelig i § 204 og § 188. Thi i dette Forslag var der opstillet Mellemstraffe for de blandede Forhold, som udelukkede de unaturlige Resultater, hvortil i Straffeloven den snævre Anvendelse af § 203 vilde føre.

I Henhold til det Udviklede, støttes altsaa det i Skemaet forudsatte vide Omraade af § 203 paa følgende tre Betragtninger: Den indre og ydre Sammenhæng mellem denne Paragraf og Kapitlets andre Hovedparagrafer, Paragrafens Historie samt den i Realiteten rimeligere strafferetlige Behandling, som derved bliver de blandede Tilregnelsesforhold til Del. Denne Forstaaelse er ogsaa fulgt i Retsanvendelsen.[21])

---

[21]) Af den i det Følgende anførte Række Domme vil det ses, at det i Begyndelsen ikke stod ganske uomtvisteligt for alle Domstolene, at der maatte gives § 203 det i Texten hævdede vide Omraade, at navnlig Viborg L. O. R. temmelig længe holdt fast ved den modsatte Opfattelse, og at der ogsaa er Spor af Forsøg paa at gaa den Mellemvej, at tillægge § 203 et lignende Omraade, som ved Lovens Ord er tillagt § 204 og § 188, men ej videre. Selv om enkelte af de nedenfor anførte Domme i og for

§ 7.

II. De mindre grove Legemsbeskadigelser.

Da der heller ikke her er Hjemmel for at straffe

---

sig kunne forenes med denne sidst nævnte Opfattelse, er der dog aldeles tilstrækkelige Vidnesbyrd for, at Retsanvendelsen ikke er bleven staaende ved denne, mindst holdbare Mellemvej, baade i Domme, der have anvendt § 203 eller straffet efter Meddelagtighedsregler i Forbindelse med denne Paragraf, uagtet Følgen hverken var tilsigtet eller forudset som rimelig, og i den Omstændighed, at Dommene nu overhovedet ved Anvendelsen af § 203 tie om det Spørgsmaal, hvorledes det subjektive Forhold til Følgen har været, og ligeledes betragte det som en Selvfølge, at § 203 bliver at at anvende, hvor den objektive Følge af en forsætlig Legemsfornærmelse vel er den i § 204 omtalte, men de subjektive Forudsætninger for denne Paragrafs Anvendelse mangle.

S. Domme i U. f. R. 1867 S. 409 jfr. 412 (*Vib. O. R.* straffer en Meddelagtig efter § 47 jfr. § 203, medens et dissentierende Votum, der deducerer, at § 203 kræver Forsæt til Skaden, kun vil finde den Meddelagtige strafskyldig efter § 52 jfr. § 200, hvilken Paragraf imidlertid forudsætter privat Paatale, hvorfor det vil have den Meddelagtige frifunden for Justitiens Tiltale), 877 (*L. O. s. H. og St. R.* frifinder i et Tilfælde, hvorom det hedder, at Paagj. ikke havde havt til Hensigt at tilføje Skade, og at det end ikke havde været tilsigtet, at Vedk. skulde falde, (ɔ: end ikke at tilføje forsætlig Vold), hvorfor det i Redaktionens Anmærkning hedder, at Dommen ikke er afgjørende), U. f. R. 1867 S. 941 (*L. O. s. H. og St. R.* — § 204 uanvendelig, men § 203 anvendt, da Tiltalte ikke havde villet saadan Skade, som sket, eller forudset den som rimelig Følge af at have puffet Skadelidende ud i en Dam), 944 (*L. O. s. H. St. R.* anvendte § 203, da der var tilføjet Skade paa Helbred ved en Februar-Nat at henlægge Vedk. afklædt paa Møddingen), 946 (*Kr. og Pol. R.* — § 203 anvendt paa en Tiltalt, der kun vilde med Stok give Prygl paa Kroppen, men som ved, at en Tililende greb

Uagtsomhed, maa denne Underart af Forbrydelsen

---

ham i Armen, mod sin Villie gav et Slag paa Panden, der medførte Saar — en Dom, der utvetydig angiver Kriminalrettens Standpunkt til Fordel for det vide Omraade for § 203), 1081 og 1868 S. 71, jfr. H. R. T. 1867 S. 457 (*Vib. O. R.* straffede efter § 203 for et ved Kniv tilføjet Saar, „idet Tiltalte maatte indse, at han ved sin Handling udsatte Vedk. for Fare, hvorfor Beskadigelsen maa tilregnes til Straf“ [altsaa en Begrænsning af § 203]; et dissentierende Votum vil Frifindelse, fordi § 203 kræver Forsæt til Skaden og er udelukket, naar Skaden blot har været forudset som rimelig eller blot er tilføjet ved Uagtsomhed; et andet diss. Votum vil frifinde, fordi den Betingelse for § 203, at Skaden er tilføjet ved forsætlig Voldsgjerning, ikke anses at foreligge. *H. R.* billigede i Henhold til Dommens faktiske Fremstilling Anvendelsen af § 203), U. f. R. 1868 S. 355 (*L. O. s. H. og St. R.* En Tiltalt, der havde holdt paa en Mand, medens en Anden tilføjede ham Saar [§ 203], frifunden, da han ikke havde kunnet forudse Følgen som rimelig. Bemærkning af Red. udvikler, at denne Dom maa antages at hvile paa den Fortolkning, der i Henseende til subjective Betingelser jævnstiller § 203 med § 204), H. R. T. 1868 S. 373 (Vib. O. R. og H. R. domfældte efter § 203. Men da i altfald en Del af Skaden maatte anses at være forsætlig, er Dommen ikke afgjørende), U. f. R. 1870 S. 540, jfr. H. R. T. 1869 S. 789 (*Kr. og P. R.* og *H. R.* dømte efter § 198 og 203 i et Tilfælde, hvor Vedkommende ikke havde til Hensigt at dræbe eller at tilføje noget bestemt Onde, og ikke havde kunnet forudse Døden som en mulig (sic) eller ikke usandsynlig Følge), U. f. R. 1873 S. 1042, jfr. H. R. T. 1873 S. 29 (*Kr. og Pol. R.* straffede efter § 198, hvor Døden var bleven utilsigtet Følge af Mangel paa Pleje. Efter rigtig Fortolkning burde § 203 være anvendt. Den Omstændighed, at den forsætlige Handling var en retstridig Undladelse, burde ikke forandre dette), H. R. T. 1874 S. 387 (*Vib. O. R.* straffede efter § 207 i et Tilfælde, hvor en forsætlig Voldsgjerning foraarsagede Beskadigelse efter § 204, for hvis Anvendelse de subjektive Betingelser dog manglede. *H. R.* straffede derimod — overensstemmende med det i Texten

bestemmes som den retstridige og forsætlige

Antagne — efter § 203), U. f. R. 1876 S. 823 og 1877 S. 114 (*L. O. s. H. og St. R.* straffede kun efter § 202, skjønt Handlingen tildels gik ind under § 203; *H. R.* tog „tillige Hensyn til § 203." Hvorvidt en urigtig Opfattelse af § 202 ligger til Grund for O. R.'s Dom, derom henvises nærmere til § 11), U. f. R. 1880 S. 30, jfr. H. R. T. 1879 S. 347 (*Kr. og Pol. R.* og *H. R.* dømte efter § 203 i et Tilfælde, hvor et Slag i Ansigtet medførte et Fald og Benbrud. Det bør dog bemærkes, at Slaget ogsaa medførte et knust Saar af Underlæben, der nærmest maatte betragtes som forsætligt), U. f. R. 1880 S. 1029, jfr. H. R. T. 1880 S. 507 (*L. O. s. H. og St. R.* og *H. R.* straffede efter § 203, jfr. § 52 uden Hensyn til, at Vold var sket i større Grad end af Anstifteren tilsigtet), U. f. R. 1880 S. 1107 (*Kr. og Pol. R.* straffede efter § 203 i et Tilfælde, hvor en Person i Kaadhed havde stødt en Anden omkuld og derved foraarsaget en Beskadigelse af den i § 204 omhandlede Art, medens de subjektive Betingelser for denne Paragrafs Anvendelse manglede), 1116 (*Kr. og Pol. R.* dømte efter § 203 og § 198 i et Tilfælde, hvor Døden var blevet Følge, men uden Hensigt til at paaføre virkelig Skade, end sige Døden, og denne heller ikke kunde forudses som rimelig), U. f. R. 1882 S. 846 (*L. O. s. H. og St. R.* straffede efter § 203 i et Tilfælde, hvor Beskadigelse var Følge af en en Sovende indgiven Gift, men som Tilt. havde anset for aldeles uskadelig), U. f. R 1884 S. 202, jfr. H. R. T. 1883 S. 704 (*Vib. O. R.* straffede efter § 207 for en Beskadigelse af § 204's objective Art, foraarsaget ved et Skub, der fik Angriberen til at falde ned ad en Trappe, hvilket ej var tilsigtet, *H. R.* straffede efter § 203). U. f. R. 1885 S. 1133, jfr. H. R. T. 1885 S. 335 (*Kr. og Pol. R.* og *H. R.* dømte efter § 203 i et Tilfælde, hvor et Skub havde medført det ikke tilsigtede Fald ned i en Byggegrund og derved Skade), U. f. R. 1885 S. 1141, jfr. H. R. T. 1885 S. 377 (*O. R.* ikke, men *H. R.* straffede efter § 203 jfr. § 47), U. f. R. 1886 S. 93, jfr. H. R. T. 1885 S. 499 (*L. O. s. H. og St. R.* dømte efter § 203, „da Tiltalte havde overfaldet Skadelidende og tilføjet ham Legemsbeskadigelse", *H. R.* ligeledes, „da Tiltalte havde fremkaldt et Sammenstød med Skade-

lidende, der medførte, at denne faldt og fik Benbrud"', U. f. R. **1887** S. 141, jfr. H. R. T. 1886 S. 410 (*Vib. O. R.* og *H. R.* straffede efter § 203 for et Slag, der havde medført Skade efter § 204, men som hverken var tilsigtet eller forudset som rimelig), U. f. R. **1888** S. 991, jfr. H. R. T. 1888 S. 171 (*Vib. O. R.* og *H. R.* straffede efter § 203 for en Skade, der bevirkedes ved en Voldshandling, foretagen uden Hensigt at tilføje Skade), U. f. R. **1889** S. 100, jfr. H. R. T. 1888 S. 505 (*L. O. s. H. og St. R.* og *H. R.* straffede efter § 203 for Vold, der havde medført utilsigtet Skade), U. f. R. **1889** S. 1133, jfr. H. R. T. 1889 S. 408, U. f. R. **1890** S. 415, U. f. R. **1890** S. 576, jfr. H. R. T. 1890 S. 138 (*L. O. s. H. og St. R.* og *H. R.* straffede to Tiltalte efter § 203, idet begge maatte bære Ansvaret for Følgerne, der vare utilsigtede), U. f. R. **1891** S. 649, jfr. H. R. T. 1891 S. 50 (§ 203 anvendt af *Kr. og Pol. R.* og *H. R.* paa Vold, der havde medført Skade; det var ikke Tiltaltes Hensigt at tilføje alvorlig Skade paa Helbred), U. f. R. **1891** S 711, jfr. H. R. T. 1891 S. 164 (*L. O. s. H. og St. R.* og *H. R.* straffede efter § 203 for Vold, der havde bevirket utilsigtet Skade).

De ovfr. anførte Domme give iøvrigt Anledning til to Bemærkninger. Naar Skaden er grov eller Døden er Følgen, vilde det, da Tilfældet ligger udenfor Bogstaven i § 203, være korrektest, at Analogien af Paragrafen paaberaabtes som Hjemmel for dens Anvendelse. Men dette ses ikke iagttaget i Dommene, ligesaa lidt som, hvor den forsætlige Overlast ikke er en V o l d s gjerning, jfr. ovfr. Note 7 S. 63. I de Tilfælde, hvor den uforsætlige, men dog uagtsomme Følge er Døden, have Dommene som Hjemmel for Straffen anført § 203 i Forbindelse med § 198. Konsekvent burde da ogsaa, hvor den uforsætlige, men dog uagtsomme Følge er grov Skade, § 203 i Forbindelse med § 207 anføres som Hjemmel for Straffen. Begge Dele ere imidlertid ukorrekte. Paa Grund af vor Straffelovs Regler om Straffens Bestemmelse i Sammenstød har Sagen ingen væsentlig reel Betydning. Men principielt er denne Behandling, som om der forelaa en dobbelt Strafskyld, urigtig. Dette vilde være aldeles givet, hvis de omtalte Kombinationer havde ligget inden-

gaaer udover Mellemklassen, altsaa hører til de mindre grove.[1])

Saaledes som § 203 i Henhold til det i forrige Paragraf Udviklede maa forstaaes, er denne Underart af Forbrydelsen ikke selvstændig omtalt i Straffeloven. Den udsondres ikke fra det Tilfælde, at Skaden er den uforsætlige Følge af en forsætlig Voldsgjerning. Den falder derfor ogsaa ganske ind under de samme Straffebestemmelser, som gjælde for dette Tilfælde, altsaa de i forrige Paragrafs

---

for Ordene i § 203. Thi denne Paragraf havde da udtrykkelig tillagt den omtalte, uagtsomme Følge den Betydning for Strafskylden, som Lovgiveren mente at burde tillægge den, og det vilde være en dobbelt Tilregnelse til Straf tillige at straffe efter § 207 eller § 198, jfr. Note 1 ovfr. S. 8. Da Forholdet nu imidlertid er det, at Anvendelsen af § 203 paa de nævnte Tilfælde er analogisk og grundet paa en Slutning *a fortiori*, kan det anførte Argument fra Loven selv ikke gjøres gjældende. Men Betragtningen fra Forholdets Natur fører til det samme Resultat. Der kan ikke tales om en Flerhed af Forbrydelser, hvor der ikke er en Flerhed af objektive Retsbrud, men kun Bestanddele af ét Retsbrud, der forholde sig saaledes til hinanden, at den større Bestanddel rummer den mindre i sig. Ere de paagjældende Bestanddeles Tilregnelsesforhold det samme (begge Dele forsætlige eller begge Dele uagtsomme), vil Ingen falde paa i et saadant Tilfælde at regne med en dobbelt Strafskyld efter Straffebudene baade for den mindre og for den større Bestanddel. Men Sagen maa blive den samme, naar Tilregnelsesforholdet er afvigende. Der kan kun være Valg mellem Straffen for den større Bestanddel med den ringere Tilregnelsesgrad eller for den mindre Bestanddel med den større Tilregnelsesgrad, altsaa § 203 eller § 198, henholdsvis § 207 — ikke § 203 og § 198, henholdsvis § 207. Naturligvis maa da det Straffebud, der vil føre til den største Strafskyld, vælges.

[1]) S. Domme i U. f. R. 1876 S. 553, U. f. R. 1889 S. 720 og 1132, jfr. H. R. T. 1889 S. 401, U. f. R. 1892 S. 346.

Skema under Nr. 2—4 opførte. Det er dog ikke blot systematiske Hensyn, der kræve den selvstændige Omtale, men ogsaa Realitetsforskjelligheder i den strafferetlige Behandling. Særlig mærkes den Forskjel, som følger af, at Skadeforsættet aabner Rum for Forsøgsreglernes Anvendelse, medens disse ere udelukkede, naar en ikke indtraadt Skade heller ikke var tilsigtet ved Voldsgjerningen.[2])

---

[2]) Som Domme, der med Rette have straffet efter § 203 jfr. 46, fordi der var Skadeforsæt, mærkes D. i U. f. R. **1876** S. 94, jfr. H. R. T. 1875 S. 439, U. f. R. **1876** S. 456, jfr. H. R. T. 1875 S. 627, U. f. R. **1885** S. 326. At paa den anden Side Forsøgsreglerne ere udelukkede, naar en ikke indtraadt Skade ikke var tilsigtet — hvad der følger af Forsøgsbegrebet og Stl.'s § 45 — er miskjendt i nogle Domme, der have dømt efter § 188 jfr. § 46, s. U. f. R. **1874** S. 1082. jfr. H. R. T. 1874 S. 300 (*L. O. s. H. og St. R.* dømte efter § 188 jfr. § 46, *H. R.* efter § 186 jfr. § 46), U. f. R. **1876** S. 456, jfr. H. R. T. 1875 S. 627 (*L. O. s. H. og St. R.* og *H. R.* dømte den ene Tiltalte efter § 188 jfr. § 46), U. f. R. **1886** S. 777 (*Vib. O. R.* straffer efter § 188 jfr. § 46), U. f. R. **1887** S. 556, jfr. H. R. T. 1886 S. 723 (*Vib. O. R.* dømte efter § 188 jfr. § 46, men *H. R.* dømte [rigtig] efter § 203), U. f. R. **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (atter dømte *Vib. O. R.* efter § 188 jfr. § 46, og atter forandrede *H. R.* Dommen rigtig til Straf efter § 203).

Ogsaa i andre Retninger kan Adskillelsen mellem den forsætlige Overlast, der har uforsætlig Skade til Følge, og den forsætlige Skadetilføjelse have Betydning. Spørges der saaledes, om Handlingen er straffri paa Grund af dens Lovlighed, f. Ex. som Revselse eller Nødværge, beroer dette i første Tilfælde alene paa en Dom om den forsætlige, simple Overlast. Er denne lovlig, ophæver det ikke dens Straffrihed, at den har havt utilsigtet Skade til Følge; denne kan efter Omstændighederne højst paadrage Ansvar efter Uagtsomhedsreglerne. I det andet Tilfælde er det Skadetilføjelsen, om hvis Lovlighed Spørgsmaalet maa dreje sig. Jfr. herved de ved § 5, Noter 17 og 18 anførte Domme (S. 50).

Straffeskemaet for denne Underart af Forbrydelsen falder, som bemærket, sammen med det i forrige Paragraf under Nr. 2—4 opførte, og er altsaa følgende:

1. Naar den forsætlige Legemsbeskadigelse ikke har havt en som rimelig forudset grov Skade eller Død til Følge

a) hvis Forbrydelsen er udøvet *uden Overlæg, Fængsel* eller under skærpende Omstændigheder *Strafarbejde < 4 Aar* eller under formildende Omstændigheder *Bøder ikke < 40 Kr.;*

b) hvis Forbrydelsen er udøvet med *Overlæg, Fængsel* eller under skærpende Omstændigheder *Strafarbejde* < 4 Aar[3])

---

[3]) Stl.'s § 203. Mærk herved Domme i U. f. R. **1871** S. 1010, jfr. H. R. T. 1871 S. 422 (O. R. § 204, H. R. § 203), U. f R. **1875** S. 668. jfr. H. R. T. 1875 S 204, U. f. R. **1877** S. 221, 283, U. f. R. **1877** S. 586, jfr. H. R. T. 1876 S. 669, U. f. R. **1877** S. 852, jfr. H. R. T. 1877 S. 138, U. f. R. **1877** S. 1105, 1117, 1202, jfr. H. R T. 1877 S. 358, U. f. R. **1878** S. 142, jfr. H. R. T. 1877 S. 572, U. f. R. **1879** S. 140, jfr. H. R T. 1878 S. 604, U. f. R. **1880** S. 30, jfr. H. R. T. 1879 S. 347, U. f. R. **1880** S. 34, jfr. H. R. T. 1879 S. 354, U. f. R. **1880** S. 278, jfr. H. R. T. 1879 S. 522, U. f R. **1880** S. 852, jfr. H. R. T. 1880 S. 86, U. f. R. **1880** S. 974, jfr. H. R. T. 1880 S. 281 (H. R. § 203, O. R. § 204), U. f. R. **1881** S. 272, U. f. R. **1881** S. 431, jfr. H. R. T. 1880 S. 636, U. f. R. **1881** S. 892, jfr. H. R. T. 1881 S. 313, U. f. R. **1882** S. 114, jfr. H. R. T. 1881 S. 491, U. f. R. **1882** S. 177, jfr. H. R. T. 1881 S. 587, U. f. R. **1882** S. 401, jfr. H. R. T. 1881 S. 670, U. f. R. **1883** S. 178, jfr. H. R. T. 1882 S. 620, U. f. R. **1883** S. 201, jfr. H. R. T. 1883 S. 223, U. f. R. **1883** S. 882, jfr. H. R. T. 1883 S. 223, U. f. R. **1884** S. 220, jfr. H. R. T. 1883 S. 738. U. f. R. **1884** S. 1084, jfr. H. R. T. 1884 S. 241, U. f. R. **1885** S. 150, jfr. H. R. T. 1884 S. 587, U. f. R. **1885** S. 457, jfr. H. R. T. 1884 S. 663, U. f. R. **1885** S. 989, jfr. H. R. T. 1885 S. 212, U. f. R. **1884** S. 1144, jfr. H. R. T. 1885 S. 380, U. f. R. **1887** S. 111, jfr. H. R. T.

2. Naar den forsætlige Legemsbeskadigelses uforsætlige Følge er Skade af groveste Art, der er forudset som rimelig, er Straffen *Strafarbejde indtil 12 Aar.*[4])

3. Naar den forsætlige Legemsbeskadigelses uforsætlige Følge er Døden, der er forudset som rimelig, er Straffen Strafarbejde fra 2—12 Aar.[5])

1886 S. 355, U. f. R. **1887** S. 556. jfr. H. R. T. 1886 S. 723, U. f. R. **1887** S. 1099, 1135, U. f. R. **1891** S. 22, jfr. H. R. T. 1890 S. 431, U. f. R. **1891** S. 713, jfr. H. R. T. 1891 S. 193, U. f. R. **1891** S. 417, jfr. H. R. T. 1890 S. 732, U. f. R. **1891** S. 366, jfr. H. R. T. 1890 S. 619. U. f. R **1892** S. 759, jfr. H. R. T. 1892 S. 106, U. f. R. **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143, U. f. R. **1892** S. 1230, jfr. H. R. T. 1892 S. 444, U. f. R. **1892** S. 1277, jfr. H. R. T. 1892 S. 564, U. f. R. **1893** S. 142, jfr. H. R. T. 1892 S. 676, U. f. R. **1893** S. 440, jfr. H. R. T. 1892 S. 828, U. f. R. **1893** S. 763, jfr. H. R. T. 1893 S. 183.

4) Strl.'s § 204. Domme i U. f. R. **1871** S. 1010, jfr. H. R. T. 1871 S. 422 (O. R. § 204, H. R. § 203), U. f. R. **1879** S. 990, jfr. H. R. T. 1879 S. 230, U. f. R. **1880** S. 974, jfr. H. R. T. 1880 S. 281 (O. R. § 204, H. R. § 203), U. f. R. **1881** S. 617, jfr. H. R. T. 1881 S. 48, U. f. R. **1882** S. 713, jfr. H. R. T. 1882 S. 211 (H. R. § 204, O. R. § 203), U. f. R. **1887** S. 823, jfr. H. R. T. 1887 S. 4, U. f. R. **1891** S. 22, jfr. H. R. T. 1890 S. 431, U. f. R. **1893** S. 1167, jfr. H. R. T. S. 504.

5) Strl.'s § 188. S. U. f. R. **1867** S. 851, jfr. H. R. T. 1867 S. 268 (O. R. § 198, H. R. 186), U. f. R. **1869** S. 652, jfr. H. R. T. 1869 S. 264 (O. R. § 188, H. R. § 186), U. f. R. **1872** S. 220, jfr. H. R. T. 1871 S. 594 (§ 189), U. f. R. **1873** S. 831, jfr. H. R. T. 1873 S. 149, U. f. R. **1874** S. 230, U. f. R. **1875** S. 625, jfr. H. R. T. 1875 S. 136 (§ 189), U. f. R. **1876** S. 1143, jfr. H. R. T. 1876 S. 195, U. f. R. **1880** S. 965, jfr. H. R. T. 1880 S. 271, U. f. R. **1882** S. 732, jfr. H. R. T. 1882 S. 240 (H. R. § 188, Kr. og P. R. § 203 og § 198), U. f. R. **1883** S. 70, jfr. H. R. T. 1882 S. 401, U. f. R. **1885** S. 130, jfr. H. R. T. 1884 S. 538, U. f. R. **1886** S. 1060, U. f. R. **1891** S. 1018, jfr. H. R. T.

§ 8.

III. Grove Legemsbeskadigelser.

Da Uagtsomheden her er strafbar (§ 207), bliver Begrebet om denne Underart af Forbrydelsen at

---

1891 S. 264, U. f. R. 1891 S. 406, jfr. H. R. T. 1890 S. 718, U. f. R. 1891 S. 1018, jfr. H. R. T. 1891 S. 264, U. f. R. 1893 S. 154, jfr. H. R. T. 1892 S. 716.

Naar den forsætlige Legemsbeskadigelse vel har havt grov Skade eller Død til Følge, men denne Følge ikke har været forudset som rimelig, bliver der altsaa ikke strengere Straf anvendt, end efter § 203. Hvis imidlertid Døden maa tilregnes som uagtsom, er Retsanvendelsen tilbøjelig til tillige at straffe efter § 198 (næppe, hvis Følgen er grov Skade, tillige efter § 207). Som bemærket i Note 21 Side 84 ved forrige Paragraf, kan dette ikke betragtes som rigtigt. Der er kun Valg mellem at straffe for den forsætlige, objektivt mindre grove Forbrydelse med dens uforsætlige grove Følge, altsaa efter § 203, eller, hvis dette kunde føre til et strengere Resultat, for den uagtsomme, objektivt grovere Forbrydelse, altsaa efter § 207 eller § 198. Sagen har efter vor Rets Sammenstødsregler væsentlig kun formel Interesse, medens den, hvis Straffekumulation var Regel ved Sammenstød, vilde have havt en betydelig reel Interesse. Til det i den anførte Note Bemærkede kan som Modprøve for Rigtigheden af det der Antagne bemærkes. Var det rigtigt at betragte det objektive Retsbruds mindre og større, henholdsvis forsætlige og uagtsomme Del som to forskjellige Forbrydelser, maatte der ogsaa konsekvent, naar disse Dele begge vare forsætlige, tales om to forsætlige Forbrydelser. Der maatte, naar den forsætlige Legemsbeskadigelse forsætlig har hidført Døden, straffes efter § 203 og § 186. Hvis Sammenstødsreglerne gik ud paa ligefrem Sammenlægning af Straffe, vilde det være urimeligt, om Tilfældet „forsætligt—uagtsomt" skulde behandles efter denne strengere Grundsætning, medens i Tilfældet „forsætligt—forsæt-

bestemme som **den retstridige og tilregnelige Tilføjelse af en grov Legemsbeskadigelse.** Om Grænsen for den grove Legemsskade lige overfor den mindre grove Skade henvises til § 204, og hvad derom er udviklet tidligere.[1])

Ifølge hvad der er udviklet i § 6, maa § 204, ligesom § 203, læses som Fortsættelse af § 200, saaledes at Forbrydelsen er den i § 200 nævnte forsætlige Voldsgjerning, medens § 204 beskriver de Følger af denne Forbrydelse, der under visse subjektive Betingelser bevirke forhøjet Straf for hin Forbrydelse, jfr. Skemaet i § 6 Nr. 3. Forsaavidt maa det ogsaa om denne Underart af den i nærværende Kapitel omhandlede Forbrydelse siges, ligesom om den i forrige Paragraf omtalte, at Straffeloven ikke giver den en selvstændig Plads i Systemet. Der er dog her ikke blot den samme Grund, som ved § 203, til at optage den som selvstændigt Led i den videnskabelige Fremstilling,

---

ligt" kun den ene af Forbrydelserne skulde paadrage Straf. Naar nu Alle med Rette erkjende, at der i det sidste Tilfælde ikke er Sammenstød af Forbrydelser, kan der derfor heller ikke være det i det første. Ogsaa vilde det være urimeligt, at Forskjellen i Villiens Forhold til den objektive Enheds Bestanddele kun da skulde hjemle Opløsning i flere Forbrydelser, naar disse Bestanddele i og for sig hørte ind under forskjellige Straffebud, men ikke, naar de alle hørte ind under det samme Straffebud. Men i dette Tilfælde — altsaa naar Følgerne alle faldt indenfor den samme af Lovgivningen dannede Klasse, — vilde Ingen tale om Flerhed af Forbrydelser. Sagen er, at ifølge de objektive Følgers Forhold til hinanden — at den større omfatter den mindre — er Strafskylden udtømt ved det af de paagjældende Straffebud, der fører til det strengeste Resultat.

[1]) Se ovfr. § 4, Side 32 o. ff.

nemlig Hensynet til Forsøgsreglernes Anvendelighed, naar den grove Skade er forsætlig. Ved de subjektive Betingelser, af hvilke § 204 gjør sin Straffebestemmelse afhængig, er den i Realiteten, omend ikke i Formen, kommen meget nærmere end § 203 til det Punkt, hvor Opstillingen som selvstændig Forbrydelse er naturlig ikke blot fra et almindeligt Synspunkt, men ogsaa fra Straffelovens eget. Ganske særligt gjælder dette, naar den af de alternativt opstillede subjektive Betingelser, som paa dette Sted kommer i Betragtning, er tilstede, nemlig at den Skyldige „har villet saadan Skade“. At subsumere dette Tilfælde under den i § 200 omhandlede Forbrydelses Begreb, istedetfor at betragte det som en selvstændig Underart af Forbrydelsen, vilde være ligesaa unaturligt, som Straffeloven selv har anset det for ved Manddrab.[2]) Dertil kommer endelig, at Straffeloven ved § 207 har givet den uagtsomme grove Legemsbeskadigelse en selvstændig Plads i Systemet.

Straffeskemaet for denne Underart af Forbrydelser er følgende:

A. *Forsætlig grov Legemsbeskadigelse* straffes,

a) naar den ikke har havt Døden til sin som rimelig forudsete Følge med Strafarbejde indtil 12 Aar,[3])

---

[2]) Se § 186 i Modsætning til § 188.

[3]) Stl.'s. § 204. S. Domme i U. f. R. 1868 S. 1045, jfr. H. R. T. 1868 S. 370, U. f. R. 1871 S. 1010, jfr. H. R. T. 1871 S. 422, (O. R. § 204, H. R. § 203), U. f. R. 1879 S. 990, jfr. H. R. T. 1879 S. 230, U. f. R. 1881 S. 617, jfr. H. R. T. 1881 S. 48, U. f. R. 1887 S. 823, jfr. H. R. T. 1887 S. 4, U. f. R. 1889 S. 150, jfr. H. R. T. 1888 S. 620, U. f. R. 1889 S. 601, jfr. H. R. T. 1889 S. 14, U. f. R. 1891 S. 22, jfr. H. R. T. 1890 S. 431.

b) naar dens uforsætlige, men som rimelig forudsete Følge er Døden, med Strafarbejde fra 2—12 Aar.[4]

B. *Uagtsom grov Legemsbeskadigelse* straffes med *Fængsel* eller *Bøde.*[5])

Ses § 204 isoleret, kunde det Spørgsmaal rejses, om der ikke under B maatte opføres ogsaa § 204, nemlig for det Tilfælde af grov Uagtsomhed, at Skaden havde været forudset som rimelig Følge af „Gjerningen". Thi der vilde da ikke være afgjørende Grund til at indskrænke dette Udtryk til den i § 200 omhandlede forsætlige Voldsgjerning og dermed Paragrafens Anvendelse til det Tilfælde, at Skaden er Følge af en saadan. At imidlertid den Sammenhæng, der er i Kapitlet, medfører denne Forstaaelse af Ordet „Gjerningen", og at som Følge deraf den paagjældende Bestemmelse alene har Hensyn til de blandede Tilregnelsesforhold og forsaavidt har maattet medtages i de foregaaende Paragrafer, er paaviist i det Foregaaende.[6])

§ 9.

IV. Manddrab.

I Modsætning til de i §§ 7 og 8 omhandlede Underarter af den Forbrydelse, der er Gjenstanden for dette Kapitel, har Straffeloven fuldt ud givet Manddrabsforbrydelsen selvstændig Plads i Systemet,

---

[4]) Stl.'s § 188. Jfr. de ved forrige Paragraf Note 5 citerede Domme.

[5]) Stl.'s § 207. Domme i H. R. T. **1869** S. 429, **1874** S. 387, U. f. R. **1874** S. 436, U. f. R. **1888** S. 11, jfr. H. R. T. 1887 S. 322 (Vestindien), U. f. R. **1892** S. 693, U. f. R. **1893** S. 806, jfr. H. R. T. 1893 S. 283.

[6]) Se ovfr. § 6 S. 64 o. ff.

idet den endog formelt har løsrevet den fra sin naturlige Forbindelse med de andre Forbrydelser mod Personens Legeme ved at tildele den et særeget Kapitel forud for Kapitlet om „Vold og Legemsbeskadigelser" (Kap. 17) [1]) Straffeloven er derved tillige kommen til at forrykke den naturlige Grænse mellem Manddrabet og de øvrige Underarter af Forbrydelsen mod Legeme og Liv, ved at indlemme i Manddrabskapitlet Straffebudet i § 188 jfr. § 189, der efter rigtig Systematik kommer ind under det attende Kapitels Ramme, jfr. Straffeskemaerne i §§ 6—8.

Da det uagtsomme Manddrab er strafbart, bestemmes Manddrabsforbrydelsen som den retstridige og tilregnelige Foraarsagelse af et Menneskes Død. De Straffebestemmelser for Forbrydelsen, paa hvilke det her kommer an, indeholdes i §§ 186, 190 og 198. Herefter er Straffeskemaet følgende:

A. Forsætligt Manddrab.

1. Er Manddrabet uoverlagt, er Straffen *Tugthusarbejde fra 8 Aar til paa Livstid, under skærpende Omstændigheder Livsstraf.* [2])

2. Er Manddrabet overlagt (Mord), er Straffen *Livsstraf.* [3])

---

[1]) Ogsaa i Chr. V.s Lov var Manddrab Gjenstand for et selvstændigt Kapitel (6—6). An. 4. Okt. 1838 opretholder derimod helt igennem den naturlige Forbindelse mellem Manddrab og andre Angreb paa Legeme, medens den dog indenfor Rammen tildeler Manddrab sin Plads som selvstændig Underart, hvad den iøvrigt ogsaa gjør ved de andre Underarter, forsaavidt med rigtigere systematisk Blik end Straffeloven.

[2]) Stl.'s § 186.

[3]) Stl.'s § 190.

B. Uagtsomt Manddrab straffes med *Fængsel, ikke under 14 Dages simpelt Fængsel eller Bøde ikke under 40 Kr.*, eller *under særdeles skærpende Omstændigheder med Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar.*[4])

Med Hensyn til Grænsen mellem de to Straffebestemmelser for det forsætlige Manddrab bemærkes, at § 186's Omraade kun er negativt bestemt lige overfor § 190. Der fordres ikke Affekt eller Overilelse som positiv Betingelse. De positive Betingelser for Paragrafens Anvendelse angives objektivt ved Ordene „skille et andet Menneske ved Livet", hvorved selvfølgelig forudsættes, at Handlingen er retstridig, subjektivt ved Kravet om Forsæt. Om disse positive Betingelser henvises til, hvad der ovenfor i § 5 er bemærket, samt til den alm. Del.[5])

---

4) Stl.'s § 198. U. f. R. **1869** S. 845.

5) Om Retsanvendelsen med Hensyn til Grænsen mellem det forsætlige Manddrab, der straffes efter § 186, og den forsætlige Legemskrænkelse, der medfører en som rimelig eller ikke usandsynlig Følge forudset Død, henvises særlig til de i alm. Del I, S. 440—41 citerede Domme, jfr. ovfr. S. 88 Note 4 og 5. Se nærmere Domme i U. f. R. **1867** S. 1086, U. f. R. **1868** S. 477, jfr, H. R. T. 1868 S. 46, U. f. R. **1869** S. 158, jfr. H. R. T. 1868 S. 510, U. f. R. **1869** S. 622, jfr. H. R. T. 1869 S. 256, U. f. R. **1869** S. 264, S. 652, U. f. R. **1874** S. 1082, jfr. H. R. T. 1874 S. 300, U. f. R. **1875** S. 666, jfr. H. R. T. 1875 S. 202, U. f. R. **1877** S. 174, jfr. H. R T. 1876 S. 398, U. f. R. **1878** S. 631, jfr. H. R. T. 1877 S. 890, U. f. R. **1879** S. 716, jfr. H. R. T. 1879 S. 23, U. f. R. **1882** S. 2 (§ 187), U. f. R. **1882** S. 373, jfr. H. R. T. 1881 S. 628, U. f. R. **1882** S. 498, jfr. H. R. T. 1882 S. 765, U. f. R. **1887** S. 239, jfr. H. R. T. 1886 S. 655, U. f. R. **1888** S. 1071, jfr. H. R. T. 1888 S. 336 (H. R. § 186, O. R. § 190), U. f. R. **1889** S. 748 og 1116, jfr. H. R. T. 1889 S. 350, U. f. S. **1890** S. 521,

For dette ikke-overlagte Manddrab er den sædvanlige Betegnelse Drab i Modsætning til det overlagte, der betegnes som Mord. Sproglig har Udtrykket Drab en saadan Vidde, at det rækker udover Manddrabet, end sige det strafbare Manddrab. Teknisk bruges det snart som Betegnelse for alle strafbare, forsætlige Manddrab, snart og sædvanligst blot for forsætlige Manddrab, der ikke ere Mord.[6]) Drab, som modsat Mord, bliver i dette Forhold et negativt bestemt Begreb, og Straffebestemmelserne for det blive de almindelige, medens Mord er den positivt kvalificerede Undtagelse. Grænsen mellem Regelen og Undtagelsen beroer naturligvis paa, hvad der er Særkjendet for Mord,[7]) eller for den efter § 190 strafbare Forbrydelse.

---

jfr. H. R. T. 1890 S. 1, U. f. R. 1891 S. 406, jfr. H. R. T. 1890 S. 718, U. f. R. 1892 S. 1194, jfr. H. R. T. 1892 S. 373.

[6]) Jfr. med Hensyn til den sidstnævnte Betydning *Bornemann* saml. Skr. IV, S. 199 o. ff. og Motiv. til Straffelovsudkast S. 231.

[7]) Straffeloven bruger i det 17de Kapitel ligesaa lidt Drab som Mord til teknisk Betegnelse for Arter af forsætligt Manddrab, men den indeholder intet, som kan udelukke Betegnelsen Drabs Anvendelse paa forsætligt Manddrab, der ikke er begaaet med Overlæg. At Udtrykket i § 86 er taget i en anden Betydning, der medtager Mord, er ingen Indvending. Der var ingen Grund paa dette Sted til den Vidtløftighed, at anvende begge Udtrykkene, da det der Udtalte selvfølgelig i endnu højere Grad maatte gjælde om Mord end om det ikke-overlagte, forsætlige Manddrab. Heller ikke mod at anvende Betegnelsen Mord paa Forbrydelsen efter § 190 er der Grunde i Straffeloven. I § 109 findes Udtrykket brugt i en Sammenhæng, der snarere bestyrker, at Straffeloven gaaer ud fra den her forudsatte Betydning. Det kan ikke miskjendes, at Paragrafen netop af den Grund benytter Udtrykket, fordi det svarer til den Situation, Lovstedet har

For Anvendelsen af § 190 ere følgende Spørgsmaal af Vigtighed.

---

for Øje, et „paatænkt" Drab. Om der end kan være Tvivl, om en forudgaaende Plan er et usvigeligt Kriterium for Overlæg, er det dog ialtfald et hyppigt afgjørende Indicium derfor. Udenfor dette Lovsted findes Udtrykket ellers kun i Straffeloven i § 196, 2det Stykke i Sammensætningen „Selvmord". Denne Anvendelse vilde tale imod den forudsatte Betydning, da Selvmordet sjeldnere vil være overlagt, hvis det ikke var klart, at Udtrykket er brugt, fordi det her staaer fast i den almindelige Sprogbrug, der i visse Sammensætninger, jfr. f. Ex. ogsaa „Fostermord", har bevaret Levninger af en videre eller anden Betydning af Udtrykket, som den udenfor disse Sammensætninger ikke længere vedkjender sig. I den ældre Lovgivning forekommer Udtrykket jævnlig. Som det paavises af *Bornemann* S. Skr. IV, S. 199 o. ff., har det her en dobbelt Betydning. Dels bruges det i Overensstemmelse med den her forudsatte Betydning, altsaa som Betegnelse for det ved Overlæg kvalificerede Drab, hvorved atter flere Nuancer komme frem, jfr. nedenfor, dels bruges det for at betegne ethvert med en i Forhold til den almindelige Straf for forsætligt Manddrab kvalificeret Straf belagt Drab, se som Vidnesbyrd om den første Betydning Chr. V's L. 6—9—14, jfr. 6—9—12, Fdgg. 16. Oktober 1697, 7. Februar 1749, 18. December 1767, 15. April 1840 § 3, 26. Marts 1841 § 1, og med Hensyn til den anden Betydning Fdgg. 20. April 1825 § 1, 4. Oktober 1833 § 10, 4. Membrum, jfr. 21. Marts 1705 § 5, 11. April 1840 § 34, 4. Membrum. Det Spørgsmaal, der herefter frembyder sig, er det, om der er Føje til i Straffeloven at forbeholde Udtrykket Mord som Betegnelse for Drab, strafbart efter § 190, eller om det ikke med ligesaa megen Føje kan omfatte ogsaa de Drab, der omhandles i § 191. Det vilde ikke være afgjørende mod det sidste, at Motiverne til Udkastet, Side 230 og 231, gaa ud fra, at kun det overlagte Drab er Mord. Sagen er imidlertid, at selv Fastholdelsen af den videre Betydning, som den ældre Lovgivning ogsaa kjender, saaledes som Straffeloven er, ikke vilde føre udover § 190. Det er kun tilsyneladende, at § 191

1) Hvad skal være overlagt?
2) Hvad udkræves til Overlæg? og
3) Naar skal Overlæg have foreligget?

Om disse Spørgsmaal bliver Følgende at bemærke:

1. Overlagt kan kun en villet Handling være. Overlæget betegner en nærmere Egenskab ved en Handlevillie. Men om det nødvendige Indhold af den Handlevillie, hvis overlagte Karakter gjør et Manddrab til Mord, har der til forskjellig Tid og Sted gjort sig forskjellige Opfattelser gjældende, saaledes ogsaa i vor Ret. Efter Chr. V's Lov kunde det omtvistes, om der til Mord udkrævedes, at den overlagte Handlevillie skulde gaa ud paa at dræbe, altsaa at kun et overlagt Drabsforsæt kunde udgjøre denne Forbrydelse, eller om det var nok, at et voldeligt Angreb, hvorved Drab var bevirket, var overlagt, uden Hensyn til, om Drabet selv var forsætligt, endsige overlagt forsætligt.[8]) I senere Love, der bestemme, at en Person

har en strengere Strafferamme end § 186. I Virkeligheden er, som Indholdet viser, Rammen den samme, nemlig fra 8 Aars Tugthusarbejde op til Livsstraf. Det har derfor fuld Hjemmel i den nugjældende Ret at forbeholde Betegnelsen Mord for Manddrab, der straffes efter § 190, eller for det overlagte, ikke af særlige Grunde mildere behandlede Manddrab.

[8]) Besvarelsen af dette Spørgsmaal beroede paa, om Lovens 6—9—14 sigtede ikke blot til Lovens 6—9—12, men ogsaa til 6—9—1, saa at „myrder" i 6—9—12 betød det samme, som „dræber" i 6—9—1. I saa Fald maatte den sidste Opfattelse hyldes. Angik 6—9—14 derimod blot 6—9—12, og maatte det Kvalificerende ved denne i Forhold til 6—9—1 netop lægges ind i Ordet „myrder", blev det nødvendigt hertil at kræve enten Overlæg til at dræbe eller dog ialtfald et overlagt Angreb forbundet med bestemt Drabsforsæt. At denne sidstnævnte Op-

skal straffes som en Morder — Fdg. 15. April 1840 § 3 og Fdg. 26. Marts 1841 § 1 — sigtes til den i Lovene 6—9—1 kvalificerede Livsstraf, og denne Mordstraf var efter Fdg. 4. Oktober 1833 § 10 anvendelig, naar Drabet var bevirket ved en overlagt beskadigende Handling, forbunden med bestemt Drabshensigt. Efter Straffelovens § 190 kræves der Overlæg til „at skille et andet Menneske ved Livet". Den Handlevillie, hvis overlagte Karakter gjør Paragrafen anvendelig, maa altsaa gaa ud paa at dræbe. Nu fyldestgjør, i Overensstemmelse med Forholdets Natur, kun det overlagte Drabsforsæt Fordringerne til et Mord.[9])

Overlæget maa referere sig til alle de Momenter, der have Betydning for et forbryderisk Drabsforsæts Existens. I samme Omfang, i hvilket en Vildfarelse udelukker et saadant Forsæt, udelukker Mangel paa Overlæg Anvendelsen af § 190. Dette kan saaledes være Følgen af, at det under en given Situation vel er bevidst, at Drabshandlingen ikke berettiges ved et eller andet Moment, med Hensyn til hvilket der under de givne Forhold kunde tænkes en Vildfarelse, men at der dog mangler Overlæg med Hensyn til denne Bevidsthed.

2. Temmelig forskjelligt har i Tidernes Løb det været opfattet, som er Særkjendet for Overlæg.

---

fattelse havde mest for sig, viser *Bornemann* S. Skr. IV, S. 199 o. ff., og i Fdgg. 16. Oktbr. 1697, 7. Febr. 1749 og 18. December 1767 fremtræder bestemt Forudsætningen om det overlagte Drabsforsæt.

[9]) Jfr. Motiverne S. 231. At den saakaldte *dolus eventualis* ikke er nok, følger af, at denne hverken efter Forholdets Natur eller Lovgivningen kan betragtes som Forsæt. Kunde det Modsatte antages, vilde der ikke være Hjemmel for at udelukke Tilfældene fra § 190, som Motiverne Side 231 synes at forudsætte.

Forældet er det at lægge Vægten paa Formaalet (jfr. f. Ex. Rovmord) eller Midlerne (Stimænd, der ligge paa Lur, Baghold, Giftmord). Selvstændig Betydning har det dernæst ikke, naar undertiden et fysiologisk Kriterium bruges („koldt Blod"). Hensigten er i Virkeligheden hermed at betegne det psykologiske Særkjende, om Forstand og Reflektion har haft Herredømme over Sindet og Villien.[10]) I Modsætning hertil staaer da den Opfattelse, der lægger Vægten paa et Tidsmoment, nemlig om der har været handlet efter forudfattet Plan (i Kontinuitet af en saadan), med Forberedelse af Midler, og i det Hele efter en Overvejelse, der har taget Tid.[11]) Et etisk Kriterium (Forstokkethed, — Anger), hvorpaa nogle lægge Vægt, kan kun betragtes som et Bidrag til Belysning af det psykologiske Særkjende. Det maa erkjendes, at saavel Udtrykket Overlæg, som det Udtryk, der stilles i Modsætning dertil, Overilelse, sproglig set, bygge paa Tidshensynet (Langsomhed — Ilsomhed), og dette gjælder for Overlægs Vedkommende, selv om der til det ikke knyttes Tillægsordet „foregaaende", der i Anordning 4. Oktbr. 1833 § 6, 1. Punktum forbindes med det. Spørgsmaalet er da, om enten den legale Sprogbrug har uddannet en modificeret Betydning af Udtrykket, eller om Strafferetsgrundsætninger, hvorpaa Lovgivningen hviler, kræve en saadan Modifikation. Sidstnævnte Antagelse vil ikke paa Forhaand kunne afvises, da det meget ofte er Tilfældet, at et juridisk Begreb maa udtrykkes ved en sproglig Betegnelse, der vel sædvanlig, men ikke altid, er adækvat, og saaledes at ikke desto mindre Begrebet, ej det sproglige

---

[10]) Jrf. *Bornemann* S. Skr. III, S. 333 o. ff.

[11]) Jfr. *Ørsted* A. f. R. III, S. 167 og Eun. II, S. 283.

Udtryk, bliver bestemmende for Anvendelsen. Bevis for det første Alternativ vil ikke kunne føres. Derimod har det andet Alternativ god Hjemmel, naar henses til Straffelovens § 57, der i Overensstemmelse med Forholdets Natur fremhæver den større eller mindre Styrke og Fasthed i Gjerningsmandens Villie som Udmaalingshensyn, og til Grundsætningen i Straffelovens § 187 og § 191, 2. Punktum, fremdeles til den ældre Lovgivning udenfor Anordning 4. Oktbr. 1833, og til, at selve denne Anordning til en vis Grad har set sig nødsaget til paa anden Maade at afbøde Konsekvenserne af, at lade Tidshensynet være afgjørende,[12]) og endelig til Udtalelserne i Motiverne S. 231 o. ff., der ganske stemme med denne Opfattelse. Naturligvis bevare de Momenter, som den nærmest fra den sproglige Betegnelse hentede Opfattelse lægger særlig Vægt paa, deres Betydning som vigtige og i mange Tilfælde afgjørende Data for Konklusionen. Det samme gjælder i mere eller mindre Grad om de Hensyn til Formaal, Midler og etiske Momenter, der have været gjorte til Særkjender.[13])

---

[12]) Se *Bornemann* a. St. S. 333 o. ff.

[13]) Retsanvendelsen synes i nogle Tilfælde at have holdt sig til den Opfattelse, som *Ørsted* hævder, se H. R. T. 1870 S. 286 (U. f. R. 1872 S. 904), jfr. H. R. T. 1870 S. 222 og 1869 S. 546, der endog anvender § 190, skjønt en endelig, forudgaaende Beslutning næppe er antagen at foreligge. I alle disse Tilfælde forelaa næppe Overlæg i den her forsvarede Betydning. Se derimod senere Domme i U. f. R 1884 S. 1112, jfr. H. R. T. 1884 S. 252 (§ 190 anvendt, skjønt Beslutning var fattet umiddelbart iforvejen), U. f. R. 1888 S. 1071, jfr. H. R. T. 1888 S. 336 (O. R. § 190, H. R. kun § 186 ifølge Paagjældendes Sindstilstand), U. f. R. 1890 S. 521, jfr. H. R. T. 1890 S. 1 (ikke § 190, men § 186. da Vedkommende ogsaa vilde dræbe sig selv), jfr. ogsaa U. f. R. 1891 S. 406,

Ved den Forstaaelse af Overlæg, der efter det ovenfor Anførte maa antages at være hjemlet, vil en Anvendelse af § 190, der i givne Tilfælde i høj Grad kan komme i Strid med Forholdets Natur, være undgaaet. Dermed skal det dog ikke være sagt, at den i det Hele bringer dens Straffebestemmelse i Harmoni med Forholdets Natur. Aldeles bortset nemlig fra Spørgsmaalet om Dødsstraffens Forhold til Strafferetsgrundsætningerne, vil en absolut lovbestemt Straf, som den i § 190, kun have naturlig Berettigelse, naar det eller de Momenter, hvorpaa den grundes, ingen Grader har. Men dette vil ikke kunne siges om Overlæg, selv efter hin Forstaaelse. At der psykologisk er en flydende Grænse mellem Overlæg og Overilelse, og altsaa ogsaa Grader i dem, maa nødvendig indrømmes, og erkjendes af Lovgivningen, jfr. Fdg. 1. Marts 1818 § 4 („større eller mindre Overlæg") og Fdg. 11. April 1840 § 3 Nr. 2 („særdeles Overlæg"). Men naar dette er Tilfældet, er den absolut lovbestemte Straf unaturlig og vil jævnlig kræve Afhjælp ved Benaadning. Klart er det, at det vilde være uberettiget, at indskrænke Paragrafens Anvendelse til saadanne Tilfælde, hvor Overlæget forelaa i en saadan tænkt højeste Grad, som ingen videre Gradation tillod. Herved vilde man forlade Lovens Ord og i Virkeligheden berøve Paragrafen enhver Anvendelse, da en højere Grad af Overlæg, end den i et givet Tilfælde foreliggende, altid vil

---

jfr. H. R. T. 1890 S. 718, U. f. R. 1891 S. 1082, jfr. H. R. T. 1891 S. 289 (der var ingen forudfattet Plan, men fuldstændig Sindsro; § 190 anvendt). At Domme i H. R. T. 1869 S. 256 (U. f. R. 1869 S. 622) og 1870 S. 636 (jfr. U. f. R. 1871 S. 302) kun have straffet efter § 186, er efter begge Opfattelser rigtigt.

kunne tænkes. Noget Andet er det, at det er positiv Betingelse for Anvendelsen af § 190, at Overlæg maa antages. Naar denne Betingelse mangler, kommer § 186 til Anvendelse. Forholdet er ikke det, at dennes Anvendelse er positivt betinget af Overilelse, saa at § 190 rammer alle de Tilfælde, hvor denne Betingelse mangler. Overlæget, som hjemler Anvendelsen af § 190, er med andre Ord Undtagelsen, Straffen efter § 186 Regelen.

3. Idet § 190 fordrer, at den Paagjældende „skiller et andet Menneske ved Livet med Overlæg“, fordrer den denne Egenskab ved Iværksættelseshandlingen. Det er altsaa ikke nok, at der paa tidligere Stadier har været Overlæg, naar der ikke er det paa dette Tidspunkt. Efterfølges en frugtesløs, med Overlæg foretagen Iværksættelseshandling af andre, foretagne uden Overlæg, mangler ogsaa Betingelsen. Der vilde kun være et forsøgt Mord, hvilket især kan faa Betydning, naar ogsaa den senere, ikke-overlagte Handling bliver frugtesløs. Naar *Bornemann* a. St. S. 335 udtaler, at Forbrydelsen ikke ophører at være overlagt, fordi Gjerningsmanden under Iværksættelsen, f. Ex. fordi han møder Modstand, kommer i Affekt, idet Alt skal komme an paa hans Sindstilstand i det Øjeblik, han beslutter sig til nu at skride til Iværksættelsen, kan dette derfor ikke billiges. Forsaavidt det maatte være hans Mening hermed, at forlægge det afgjørende Øjeblik fra selve Iværksættelseshandlingen til de forberedende Handlinger, der udgjøre *actus continuus* med denne, har dette ikke Hjemmel i Straffelovens Ord, og Forholdets Natur kan heller ikke siges at nødvendiggjøre en saadan Forstaaelse. Det er altid muligt og efter Omstændighederne nærliggende, at Vedkommende

vilde være veget tilbage fra selve Iværksættelsen, hvis han havde bevaret sin Sindsro.[14])

For den, som ved Uagtsomhed bliver Aarsag til en andens Død, har Straffeloven kun een Straffebestemmelse, § 198. Alle Forskjelligheder i Uagtsomheden i objektiv og subjektiv Henseende faa kun Betydning indenfor den saaledes givne Strafferamme.

Det er kun, „forsaavidt Handlingen ikke efter sin Beskaffenhed medfører større Straf," at det uagtsomme Manddrab belægges med den i § 198 fastsatte Straf. Om Betydningen af dette jævnlig forekommende Forbehold henvises til, hvad der ovfr. i Note 1 til § 3 er bemærket, hvormed jævnføres, hvad der er bemærket i § 7 Note 5 om § 198's Forhold til Strl.'s § 203. At iøvrigt § 198 kan være udelukket ogsaa i Tilfælde, hvor Straffen efter et andet Lovbud vilde kunne blive mindre (saaledes efter § 208), fremgaaer af det paa det førstnævnte Sted Bemærkede. Herimod kan naturligvis ingen Modsætningsslutning gjøres fra det omtalte Forbeholds Formulering.

Om de objektive og subjektive Betingelser for Straf efter § 198 maa i det Hele henvises til Udviklingerne i den almindelige Del.[15])

---

[14]) Af ikke tidligere anførte Domme, som vedkomme § 190, mærkes D. i U. f. R. 1867 S. 198, jfr. H. R. T. 1866 S. 767, U. f. R. 1868 S. 477, jfr. H. R. T. 1868 S. 46, U. f. R. 1869 S. 407 og 671, jfr. H. R. T. 1869 S. 303, U. f. R. 1876 S. 686, jfr. H. R. T. 1876 S. 81, U. f. R. 1878 S. 580, jfr. H. R. T. 1877 S. 797, U. f. R. 1878 S. 631, jfr. H. R. T. 1877 S. 890, U. f. R. 1879 S. 473, jfr. H. R. T. 1878 S. 828, U. f. R. 1882 S. 373, jfr. H. R. T. 1881 S. 628, U. f. R. 1883 S. 752, jfr. H. R. T. 1883 S. 21, U. f. R. 1883 S. 819, jfr. H. R. T. 1883 S, 161, U. f. R. 1885 S. 24, jfr. H. R. T. 1884 S. 410 (jfr. U. f. R. 1886 S. 924, jfr. H. R. T. 1886 S. 178), U. f. R. 1889 S. 693, jfr. H. R. T. 1889 S. 276, U. f. R. 1892 S. 1194, jfr. H. R. T. 1892 S. 373.

[15]) I førstnævnte Henseende henvises særlig til Under-

§ 10.

Om Forhøjelse af de almindelige Straffe for Legemskrænkelser og Manddrab.

Der bortses her fra saadanne Tilfælde, hvor en højere Straf indtræder ifølge Lovbud udenfor det

søgelsen om Betingelserne for Drabshandlingens Retstridighed, dels Str. R.'s alm. Del I S. 152 o. ff., dels S. 193 o. ff. Af herhen hørende Spørgsmaal have især hyppig praktisk Betydning de, der angaa Ansvaret, naar andre Personers Handlinger ere nærmere Aarsag til Døden, baade Hovedregelen *(compensatio culpæ)* og Undtagelsen fra denne, især naar der paahvilede den fjernere Aarsag en særegen Tilsyns- eller Afværgelsespligt, jfr. herom den almindelige Undersøgelse i den alm. Del I, S. 173 o. ff., S. 183 og S. 187—88, og hvad den positive Lovgivning og Retsanvendelse angaaer, a. St. S. 204 o. ff. med adskillige der angivne Domme, der angaa uagtsomt Manddrab. Ogsaa de Spørgsmaal, der angaa den Forsigtighed, som maa iagttages, for at den i og for sig farlige, men derfor ikke i Almindelighed uberettigede Handling kan erkjendes for retmæssig, faa idelig praktisk Vigtighed, se herom med Hensyn til Forholdets Natur alm. Del I. S. 189 o. ff. samt om Lovgivning og Retsanvendelse a. St. S. 225 o. ff. og de der anførte, om uagtsomt Manddrab handlende Domme. En betydningsfuld Anvendelse af disse Synspunkter finder Sted, naar det gjælder Kunstfejl i et særeget Kald, f. Ex. som Læge. Uforsigtigheden kan her f. Ex. bestaa i en overfladisk Undersøgelse af de Diagnosen bestemmende, væsentlige Forhold, Ikke-Iagttagelse ved Lægemidlernes Anvendelse af Forskjellen mellem Individerne, f. Ex. mellem Voxne og Børn, Undladelse af de ved kirurgiske Operationer nødvendige Forsigtighedsregler o. s. fr.

Med Hensyn til den subjektive culpa, som betinger Straf efter § 198, henvises til den alm. Del I, S. 285—94 og, hvad Retsanvendelsen angaaer, til de S. 223—25 og S. 357 citerede Domme. Iøvrigt mærkes med Hensyn til § 198 Domme i U. f. R. 1869 S. 845, U. f. R. 1870 S. 540, jfr. H. R. T. 1869 S. 789, U. f. R. 1870 S. 129,

17de og 18de Kapitel, fordi Legemskrænkelsen eller Manddrabet er Bestanddel af en Forbrydelse, rettet mod et andet retsbeskyttet Objekt, der angiver det for Forbrydelsens Plads bestemmende Synspunkt, jfr. ovfr. § 3. Herefter bliver paa dette Sted kun at nævne den ifølge flere Bestemmelser i det 17de og 18de Kapitel indtrædende Forhøjelse af Straffen, der grunder sig paa de særlige Pligter, som Familiebaand, eller hvad dermed staaer i Klasse, begrunde mellem Forbryderen og hans Offer. I og for sig kunde det forsvares ogsaa at henvise disse Lovbud til Omtale i en anden Sammenhæng, nemlig i Læren om Forbrydelser i Familieforholdet, hvor de dog ikke kunne forbigaaes. Men efter den Maade, hvorpaa Straffeloven har stillet disse Tilfælde i Forhold til de almindelige Straffe for Legemskrænkelser og Manddrab, fremmes Oversigten bedst ved at medtage dem paa dette Sted og i den anden Forbindelse at nøjes med en Henvisning, en Ordning, der ogsaa fra almindeligt Synspunkt kan forsvares, da Familiepligtens Krænkelse dog er det mere underordnede Led i Forbrydelsen som Helhed.

---

jfr. H. R. T. 1869 S. 541, U. f. R. **1872** S. 64 og 428, jfr. H. R. T. 1872 S. 37, U. f. R. **1872** S. 951, U. f. R. **1873** S. 340, 1042, jfr. H. R. T. 1873 S. 291, U. f. R. **1874** S. 94, U. f. R. **1876** S. 393, 772, jfr. H. R. T. 1876 S. 182, U. f. R. **1877** S. 162, jfr. H. R. T. 1876 S. 371, U. f. R. **1877** S. 1023, U. f. R. **1878** S. 693, 937, jfr. H. R. T. 1878 S. 221, U. f. R. **1880** S. 248, 1110, U. f. R. **1881** S. 439, jfr. H. R. T. 1880 S. 645, U. f. R. **1881** S. 895, jfr. H. R. T. 1881 S. 317, U. f. R. **1882** S. 19, U. f. R. **1884** S. 53, U. f. R. **1888** S. 378, jfr. H. R. T. 1887 S. 631, U. f. R. **1889** S. 781, U. f. R. **1890** S. 407, U. f. R. **1891** S. 181, 695, jfr. H. R. T. 1891 S. 164, U. f. R. **1891** S. 619, U. f. R. **1892** S. 1040 og 1277, jfr. H. R. T. 1892 S. 562 (J. U. 1856 S. 325).

De Straffebud, som her blive at omtale, angaa Tilfælde, der efter den almindelige Regel vilde være at straffe efter §§ 200, 203 og 186. De omhandle to Grupper af Tilfælde, nemlig dels Angreb paa „Slægtninge i opstigende Linie“ og „Ægtefælle, med hvem Vedkommende lever i Samliv“, dels Angreb paa „egne eller Andres til Vedkommendes Omsorg betroede Børn“.

1. a. Naar en Legemskrænkelse, der vilde være strafbar efter § 200, udøves mod *Slægtninge i opstigende Linie* bliver Strafferammen ifølge § 201 fra 4 Maaneders simpelt Fængsel til Forbedringshusarbejde i 2 Aar.[1]) Med Fængsel (uden Grænse nedad) eller under skærpende Omstændigheder med Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar straffes dernæst ifølge § 202, 1. St., den, der *mishandler sin Ægtefælle, med hvem han lever i Samliv, „om Mishandlingen end ikke efterlader Saar eller anden Skade“* (ɔ: naar den ellers vilde falde ind under § 200, jfr. ovfr. om Omraadet for § 203).[2]) Ordet „mishandler“ viser,

---

[1]) Se Domme i H. R. T. 1875 S 426, 1878 S. 648. 1880 S. 687, U, f. R. 1882 S. 465, jfr. H. R. T. 1881 S. 679, U. f. R. 1883 S. 109, jfr. H. R. T. 1882 S. 482.

[2]) Isoleret set, maa § 202 erkjendes at ramme ikke blot de Tilfælde, hvor Mishandlingen vilde falde ind under § 200, men ogsaa dem, hvor den vilde høre under § 203 (mærk Ordene „om ... end ikke“). Sandsynligvis støttet herpaa har der været nogen Tilbøjelighed til ogsaa i det sidste Tilfælde at paaberaabe § 202 alene som Hjemmel for Straffen. Af Indholdet af § 203 fremgaaer det imidlertid, at Mishandlingen, naar den efterlader Saar eller anden Skade, rammes af denne Paragraf, hvad der da ogsaa paa Grund af det højere Maximum maatte være selvfølgeligt. Regelen i § 203 om dette Tilfælde er imidlertid ufuldstændig, idet den ikke giver en særlig Regel for Straffens Minimum, som der trænges til, for at Straffen

at ikke enhver Voldshandling mod Ægtefællen falder ind under denne strengere Straf. Men iøvrigt har det valgte Udtryk ikke nogen saadan bestemt, kriminalistisk Betydning, at det just kan siges at angive en klar Grænse. Om Mishandling tales der ogsaa udenfor Legemskrænkelser, og Betydningen paa ethvert Sted maa overhovedet bestemmes med særligt Hensyn til de der bestemmende Grunde. Paa dette Sted, hvor Grænsen drages, for paa den ene Side at skaane indre Familieforhold for at drages frem for Offentligheden,[3]) paa den anden Side, for at skabe tilbørligt Værn mod Misbrug af Familielivets Ly til brutal Behandling af svage og værgeløse Personer, maa Forudsætningen være, at den retstridige Vold har en grovere Karakter, enten ved Smertens Intensitet, som den forvolder, eller ved dens Omfang, Gjentagelse eller lign.[4])

---

i dette Tilfælde ikke skal kunne blive lavere end efter § 200. Med Hensyn hertil forklares det, at baade § 203 og § 202 paaberaabes, naar Mishandlingen efterlader Saar eller Skade, jfr. de i Note 4 citerede Domme. Forholdet er forøvrigt i saa Henseende det samme med Hensyn til § 201 og § 203.

[3]) Paatalen er her offentlig, medens den efter § 200 er privat, jfr. ndfr. § 12.

[4]) S. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 248. Domme i H. R. T. 1864 S. 109, U. f. R. 1873 S. 1042, jfr. H. R. T. 1873 S. 29 (§ 202, 2. St.), H. R. T. 1873 S. 42, U. f. R. 1875 S. 31, jfr. H. R. T. 1874 S. 309, H. R. T. 1875 S. 361 (kun § 202, 2 St., medens der synes at være Grund for Anvendelse af § 203), S. 426, U. f. R. 1876 S. 645, jfr. H. R. T. 1876 S. 9, U. f. R. 1876 S. 823 og 1877 S. 114, jfr. H. R. T. 1876 S. 267 (O. R. kun § 202, H. R. tog „tillige Hensyn til Stl.'s § 203"), U. f. R. 1876 S. 1150, jfr. H. R. T. 1876 S. 205, H. R. T. 1876 S. 276, 398, H. R. T. 1877 S. 420, 503, 779, U. f. R. 1877 S. 1045, U. f. R. 1878 S. 413, jfr. H. R. T. 1877 S. 677 (O. R. antog ikke Mishandling, derimod H. R.), U. f. R. 1878 S. 924, jfr. H. R. T. 1878

b. Naar en Legemskrænkelse, der vilde være strafbar efter § 203, er udøvet mod *Slægtning i opstigende Linie,* rækker Straffen fra Fængsel, ikke under 4 Maaneders simpelt Fængsel, til Strafarbejde i 4 Aar. Med Fængsel (uden Grænse nedad) indtil Strafarbejde i 4 Aar rammes den efter § 203 strafbare Handling, naar den er udøvet mod *Ægtefælle, med hvem Vedkommende lever i Samliv,* forudsat at Forbrydelsen har Karakter af Mishandling.[5]) Den Nedsættelse i Straffen for

S. 198 (§ 202 2. St. ogsaa anvendt for Mishandling af en 19 Aar gammel Datter. Justitsm. Resol. erhvervet efter O. R. D.'s Afsigelse om Medtagelse af Mishandling over 10 Aar gammel, jfr. ndfr. D. i U. f. R. 1893 S. 797), U. f. R. 1878 S. 988, H. R. T. 1878 S. 244, 291, 297, 378, 698, U. f. R. 1879 S. 698, jfr. H. R. T. 1879 S. 7, H. R T. 1880 S. 55, 628, U. f. R. 1882 S. 1122 (Mishandling ikke antagen), U. f. R. 1883 S. 109, jfr. H. R. T. 1882 S. 482, U. f. R. 1889 S. 1133, jfr. H. R. T 1889 S. 404, U. f. R 1893 S. 797, jfr. H. R. T. 1893 S. 251 (Mishandling ældre end 10 Aar tagen i Betragtning af H. R. uden Justitsministeriets Resolution). I denne sidste Dom statuerer H. R., at „Mishandling" er en saakaldt fortsat Forbrydelse, jfr. StR.'s alm. Del I S. 48 o. ff., og drager deraf en Konsekvens, som i tidligere Domme ikke har været forudsat at gjælde. En videre Konsekvens maa det da imidlertid være, at det ikke er rigtigt, som oftere er sket, at straffe „efter § 202 jfr. tildels § 203". Er nogen Del af Forholdet strafskyldigt efter § 203, er den hele fortsatte Forbrydelse det. Derimod er det af rent formelle Grunde forsvarligt at anføre som Hjemmel § 203, jfr. § 202, da, som tidligere bemærket, Straffebestemmelsen i § 203 for dette Tilfælde er ufuldstændig og maa have sit Minimum supleret fra § 202.

[5]) § 202 og § 203. Domme i H. R. T. 1876 S. 151, 267, 330, U. f. R 1876 S. 823 og 1877 S. 114, jfr. H. R. T. 1876 S. 267 (O. R. kun § 202, H. R. tog „tillige Hensyn til § 203"), U. f. R. 1877 S. 132, jfr. H. R. T. 1876 S. 330 (§ 202 og § 203. Mishandlingen havde strakt sig over et Tidsrum af 20 Aar; Justitsministeriet afgav i Henhold til Stl.'s § 70 Resolution for, at Ansvar skulde gjøres

uoverlagt Forbrydelse, som § 203 aabner Adgang til, kan ikke finde Anvendelse her. Det udelukkes vel ikke ved § 203, men ved § 201 og § 202. Thi naar Volden mod saadanne Personer ikke har havt Skade til Følge, kan Straffen ikke gaa lavere, end hjemlet ved de sidstnævnte Paragrafer. Saa meget mindre kan der da være Tale herom, naar Skade er bleven Følgen.[6])

c. For forsætligt Drab paa *Slægtninge i opstigende Linie eller Ægtefælle, med hvem Drabsmanden levede i Samliv,* fastsætter § 191 Livsstraf eller Tugthusarbejde paa Livstid eller under særdeles formildende Omstændigheder tidsbestemt Tugthusarbejde, der kan gaa ned til 8 Aar.[7]) Straffebestemmelsen ses at have ganske det samme Maximum og Minimum, som § 186. Den afviger kun fra denne derved, at de højeste Straffemaal forudsættes at være de almindelige, de lavere kun at skulle anvendes „*under særdeles formildende Omstændigheder*“, medens Forholdet er omvendt ved § 186. Men nogen bindende Forskrift for Domstolene er herved ikke given.

---

gjældende uden Hensyn til den forløbne Tid, jfr. imidlertid ndfr. D. i U. f. R. 1893 S. 797, jfr. H. R. T. 1893 S. 251), U. f. R. 1877 S. 1105 (§ 202 jfr § 203), H. R. T. 1878 S. 141, 321 (U. R. D. alene efter § 202, H. R. efter § 202 jfr. § 203), H. R. T. 1880 S. 308 (§ 202 jfr. tildels § 203), H. R. T. 1880 S. 169 (§ 203 jfr. § 202), U. f. R. 1887 S. 913, jfr. H. R. T. 1887 S. 179 (§ 202, „dog at der ved Straffens Bestemmelse tillige bliver at tage Hensyn til Stl.'s § 203“).

[6]) S. § 203 og 201, Domme i H. R. T. 1875 S. 426, U. f. R. 1882 S. 465, jfr. H. R. T. 1881 S. 679.

[7]) Om den anden Del af Straffebudet i § 191 henvises til den følgende Paragraf. Se herved Dom i U. f. R. 1876 S. 1150, jfr. H. R. T. 1876 S. 205.

Med Hensyn til den fælles Betingelse for de under a—c omhandlede Straffebud, nemlig at den Dræbte skal være Drabsmandens „*Slægtning i opstigende Linie eller Ægtefælle, med hvem han lever i Samliv*“, spørges bl. a., om ogsaa ulovligt Slægtskab er nok til Anvendelsen. Spørgsmaalet maa besvares bekræftende, da Ordene indbefatte det, og Hjemmel for indskrænkende Fortolkning ikke vilde haves.[8]) Er dette givet, ses der heller ikke at være Hjemmel for med Hensyn til et uægte Barns Fader at kræve mere end, at Slægtskabet er beviist, og at Barnet har kjendt det, saa at Forsæt med Hensyn til dette kvalificerende Moment ikke er udelukket. At kræve, at Slægtskabet for det uægte Barns Faders Vedkommende skal være konstateret paa særegen Maade, som Motiverne udtale, har ingen Hjemmel i Paragrafen. Skulde man indskrænke efter Forholdets Natur, hvad der dog ikke er Hjemmel til i Fortolkningsregler, maatte man vistnok ikke blot udelukke Paragrafen, hvor et saadant Faderforhold ikke var objektivt konstateret, f. Ex. ved Dom, men ogsaa, naar den juridisk anerkjendte Fader vedblivende bestrider Faderforholdet, og maaske i flere andre Tilfælde, hvor Grundlaget for et Barns Pietet mod Faderen mangler. Naar slige Indskrænkninger ikke kunne gjøres, afbødes dog de unaturlige Resultater i de fleste Tilfælde ved Strafferammen, der i stort Omfang falder sammen med de almindelige.

2. Med Hensyn til Legemskrænkelser *af egne Børn eller Andres Børn, der ere betroede til Forbryderens Omsorg,* gjælder forhøjet Straffeansvar i to Tilfælde, nemlig:

---

[8]) Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 233.

a. Naar Forbrydelsen ellers vilde være strafbar efter § 200 og har Karakter af Mishandling, er Straffen ifølge § 202, 2. St., Fængsel eller under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar,[9] — og

b. naar Forbrydelsen ellers vilde være strafbar efter § 203, og iøvrigt ligeledes under den Betingelse, at den har Karakter af Mishandling, Fængsel eller Strafarbejde indtil 4 Aar. Se § 203 jfr. § 202. Herved finder det under 1. b. Bemærkede tilsvarende Anvendelse.[10])

§ 11.

Om Nedsættelse af de almindelige Straffe for Legemskrænkelser og Manddrab.

Her mærkes følgende Regler:

1) For Slagsmaal bestemmer Stl.'s § 206 i 1. St., at for den under § 200 faldende Overlast kan i saa Fald Straffen for en eller begge Parter efter Omstændighederne bortfalde, og i 2det Stykke, at for den under § 204 faldende Legemsbeskadigelse kan Straffen under iøvrigt formildende Omstændigheder nedsættes endog til 2 Maaneders simpelt Fængsel.

Omfanget af den først nævnte Regel er noget tvivlsom. Ordene synes at omfatte ethvert Tilfælde, hvor to Personer gjensidig have udøvet Vold mod hinanden, altsaa uden at det fordres, at der skal være en vis Forbindelse mellem de gjensidige Voldshandlinger. Det vilde ikke absolut kunne anføres for en Begrænsning, at § 206, 2. St., kun taler om

---

[9]) Se en Del af de ovfr. Note 4 anførte Domme.

[10]) Se herved en Del af de ovfr. i Note 5 anførte Domme.

Slagsmaalstilfælde. Det kunde i og for sig tænkes, at Regelen med Hensyn til den grove Vold havde et snævrere Omraade end med Hensyn til den ringe. Men et saa vidtstrakt Omraade for § 206, 1. St., kunde kun hvile paa et meget materielt Kompensationsprincip, der er i Strid med Straffens Væsen, og for hvilket her end ikke Ligheden med Fordringers Kompensation kunde paaberaabes, da Sagen vel er privat, men Straffen offentlig, og der altsaa ikke her er gjensidige Fordringer, der kunne gaa op mod hinanden. Som Følge heraf ville heller ikke de almindelige, processuelle Regler hjemle Kontrasøgsmaal i Anledning af den Vold, som den Indstævnte i Hovedsagen havde lidt, medmindre der er Konnexitet mellem Voldshandlingerne, og da nu § 206, 1. St., forudsætter, at de gjensidige Voldshandlinger finde deres Afgjørelse under eet, jfr. Ordene „*og Sag i den Anledning finder Sted*“ og „*den ene eller begge Parter*“, haves der derved indirekte Tilkjendegivelse af, at der maa være Konnexitet mellem de gjensidige Voldshandlinger, for at Bestemmelsen kan finde Anvendelse. Det kan da kun være Spørgsmaalet, om det er nok, at den fra den ene Side udøvede Voldshandling er Anledning til den anden, eller om det maa kræves, ligesom i Paragrafens andet Stykke, at den gjensidige Vold er tilføjet under Slagsmaal, *in continenti*, og selvfølgelig, uden at nogen af Parterne indskrænker sig til lovligt Nødværge. Under begge Forudsætninger kan Regelen have en fornuftig Begrundelse. Men ved det mere indskrænkede Omraade tiltager selvfølgelig Grundenes Vægt.[1]) Ogsaa den Maade, hvorpaa den Konnexitet, der udkræves til et Kontrasøgsmaal, forstaaes i Processen, fører

[1]) Jfr. ogsaa Stl.'s § 219.

til det samme Resultat. At Bestemmelsen kun angaaer Slagsmaal, var ogsaa forudsat i Motiverne til Udkastet.[2]) Ved Straffeloven undergik § 206 ingen anden Forandring end den, at de to Stykker byttede Plads. Derved blev det vel noget mindre klart, at begge Stykkerne havde samme Forudsætning. Men nogensomhelst Realitetsforandring laa ganske udenfor Hensigten med den skete Ombytning.

Den anden Regel i § 206 finder kun Anvendelse, naar baade de objektive og subjektive i § 204 indeholdte Betingelser ere tilstede. Dette følger baade af Sammenhængen mellem Paragraferne og af den i § 206, 2. St., fastsatte laveste Strafs Størrelse, som viser, at Paragrafen ikke kan faa Anvendelse paa Tilfælde, der straffes efter § 203, fordi den subjektive Betingelse for Straf efter § 204 mangler.[3])

2) I visse Tilfælde tillægger Straffeloven Provokationer fra den Angrebnes Side Evne til at bevirke Strafnedsættelse. Som Grund fremhæves den Angrebnes oprørte Sindsstemning. Naar nemlig Forbrydelsen er udøvet i en ved Mishandling eller grov Fornærmelse mod den Skyldige eller hans Nærmeste fremkaldt oprørt Sindsstemning, hjemler § 205 Nedsættelse af Straffen for den efter § 204 strafbare Legemsbeskadigelse under iøvrigt formildende Omstændigheder indtil 3 Maaneders simpelt Fængsel, § 189 for det efter § 188 strafbare For-

---

[2]) S. 253.

[3]) S. D. i H. R. T. 1878 S. 604. S. iøvrigt herved Domme i H. R. T. 1868 S. 370 (U. f. R. 1868 S. 1045), U. f. R. 1868 S. 746, U. f R. 1872 S. 505 og 585, jfr. H. R. T. 1872 S. 119 (et dissentierende Votum ved O. R. fremhæver, at § 206, 2. Pkt., er afhængig af Betingelserne i § 204), U. f. R. 1879 S. 140, jfr. H. R. T. 1878 S. 604 (H. R. sletter Anvendelsen af § 206), U. f. R. 1882 S. 114, jfr. H. R. T. 1881 S. 491 (H. R. sletter Anvendelsen af § 206).

hold indtil 6 Maaneders simpelt Fængsel, § 187 for det under § 186 faldende Manddrab indtil 2 Aars Forbedringshusarbejde eller under særdeles formildende Omstændigheder indtil Fængsel i 1 Aar, og endelig § 191 indtil 2 Aars Strafarbejde, naar denne Paragraf vilde finde Anvendelse, jfr. forrige Paragraf.

Det, der begrunder Strafnedsættelsen i Henhold til disse Paragrafer, der ikke have noget tilsvarende i vor ældre Ret,[4]) men derimod i de fleste fremmede Lovgivninger, er Skylden hos den Dræbte og det derved fremkaldte Sindsoprør hos Drabsmanden, — *justus dolor,* som den ældre Straffevidenskab sagde. Hin Skyld maa dog ikke være en saadan, at den gjør Drabet til en lovlig Nødværgehandling. I saa Fald er Drabet som retmæssigt straffrit.[5]) Foreligger vel et Nødværgetilfælde, men den Angrebne ved Drabet tilregnelig har overskredet Nødværgerettens Grænser, hjemler Straffelovens § 40, 2 St. 2. Pkt., Nedsættelse af Lovens almindelige Straf. Men herved er der nærmest taget et objektivt Hensyn („Overskridelsens Grad"), og denne Bestemmelse kan derfor ikke udelukke den paa et subjektivt Hensyn grundede § 187, hvis Betingelserne for denne tillige er tilstede. Det vil da være den i Henhold til denne Paragraf bestemte Straf, som udtrykker „Lovens almindelige Straf", men i hvilken § 40, 2. St., hjemler en yderligere Nedsættelse.

Den Skyld hos den Dræbte, som har fremkaldt den oprørte Sindsstemning hos Drabsmanden, angives

---

[4]) For et herhen hørende Tilfælde hjemlede Chr. V.'s L. 6—12—4 Straffrihed. Dette er nu bortfaldet, se Straffelovens § 308.

[5]) Jfr. Straffelovens § 40, 1. St.

i Paragrafen som Mishandling eller grov Fornærmelse mod Drabsmanden eller hans Nærmeste. Medens Paragrafen viser, at Mishandlingen ikke, saaledes som Fornærmelsen, behøver at være grov, for at retfærdiggjøre Drabsmandens Sindsoprør,[6]) har den ingen Bestemmelse af, hvad der skal anses som Mishandling eller grov Fornærmelse. Ifølge Bestemmelsens Grund kan det ikke her komme an paa visse bestemte Forbrydelsesbegreber, derfor f. Ex. ikke paa, om Mishandlingen er af den legemlige Slags, som forudsættes i § 202, eller om Fornærmelsen er en strafbar Æresfornærmelse. Men Udtrykkene maa her tages i en mindre teknisk Forstand, for hvis Omraade det Synspunkt bliver afgjørende, om Krænkelsen efter sin Natur kunde fremkalde retfærdig Harme. Frihedsberøvelser, Bortførelser, Husfredskrænkelser, Trusler o. s. fr. kunne efter Omstændighederne have denne Karakter. Ja selv Handlinger, der ikke ere retstridige, men dog usædelige, kunne ikke være udelukkede. Hvad særlig Fornærmelser angaaer, er deres grove Karakter ikke udelukket, om de end kun bestaa i Ord eller Fagter.[7]) En saadan Karakter kunne f. Ex. utugtige Begjæringer, rettede til en ærbar Kone eller uskyldig Pige, have. Ej heller kan det udelukke Bestemmelserne, at Fornærmelsen ikke særlig er rettet mod den Skyldige, naar den dog ved at give offentlig Forargelse, jfr. § 185, tillige rammer ham. En lignende, mere faktisk end retlig Bestemmelse har Begrebet „Nærmeste", et Udtryk, der forekommer flere Steder i Straffeloven.[8]) Der vil vel være Personer, der regelmæssig maa falde ind her-

---

[6]) Jfr. Motiverne S. 220.
[7]) Jfr. Motiverne S. 221.
[8]) Se § 109 og § 169.

under.[9]) Men der kan dog tænkes særegne Forhold, der maa udelukke dem. Omvendt kunne faktiske Forhold begrunde, at Personer uden for hin Kreds maa tages med.[10])

De paagjældende Bestemmelser have ikke, som de fleste fremmede Love, betinget deres Regels Anvendelighed af, at Mishandlingen eller Fornærmelsen har funden Sted uden Skyld paa Forbryderens Side, eller af, at han er bleven henreven til Gjerningen paa Stedet. Hvad det sidste Punkt angaaer, sigte de fremmede Love ikke, som Motiverne S. 220 gaa ud fra, til et lokalt, men til et Tidshensyn, jfr. fra Straffeprocessen Begrebet „paa fersk Gjerning". Den virkelige Mening med denne Bestemmelse er kun at kræve den psykologiske Kontinuitet. Men Udtrykket herfor „paa Stedet" er ganske vist ikke heldigt, da det nærmest maa forstaaes som fordrende en øjeblikkelig Efterfølge, medens det ikke er psykologisk utænkeligt, at den oprørte Sindsstemning kan vedblive endog i en længere Tid.[11]) Derved, at Strafnedsættelsen er fakultativ, bliver det muligt i denne Henseende at holde Anvendelsen i Overensstemmelse med Forholdets Natur. Med denne sidste Bemærkning forsvare Motiverne[12]) ogsaa med Føje Ikke-Optagelsen af Betingelsen „uden egen Skyld". Det er klart, at denne Tilføjelse ikke behøves, for at holde det Tilfælde uden for Bestemmelserne, hvor en Provokation har fundet Sted i det Øjemed at fremkalde en Handling af den Art, som de omtale, for da at begaa et undskyldeligt Drab. Der vil nemlig da,

---

[9]) Jfr. § 109, 3. St.
[10]) Jfr. Motiverne S. 220.
[11]) S. D. i U. f. R. 1882 S. 2.
[12]) S. 220—21.

regelmæssig i det Mindste, ikke kunne antages en virkelig oprørt Sindsstemning, men kun en hyklet, der naturligvis ikke kommer i Betragtning. Hvad de uagtsomme Provokationer angaaer, gjælder dernæst ogsaa her, at Fordringen om, at der ikke maa være egen Skyld, i saadan Almindelighed er for streng, og at Regelens fakultative Karakter gjør det bedre muligt at blive ved de naturlige Grænser.[13])

3) For den *„Moder, som forsætlig dræber sit uægte Barn under eller strax efter Fødselen“* (Barnemord), bestemmer § 192 Straf af Strafarbejde fra 2 til 12 Aar, men naar Gjerningen er udført efter en før Fødselen fattet Beslutning, Strafarbejde fra 4 Aar indtil paa Livstid.

For letfærdige Kvindfolk, som ombringe deres Foster, bestemte Lovens 6—6—7 kvalificeret Livsstraf. Denne Bestemmelse maatte vel antages kun at handle om det ufødte Foster. Men af Lovens 6—6—8 fremgik det, at samme Straf maatte anvendes paa saadanne Kvindfolk, som dræbte det nyfødte Barn umiddelbart efter en hemmelig Fødsel.[14]) I Modsætning til denne strengere Behandling af visse Drab af nyfødte Børn er Straffelovens § 192, i Overensstemmelse med den nu i nyere Straffelove almindelige Regel, gaaet den modsatte Vej og har af subjektive Hensyn foreskrevet mildere Straffebestemmelser, end de almindelige, for nogle herhen hørende Tilfælde. Den for Nedsættelsen til Grund

---

[13]) Se iøvrigt herved Domme i U. f. R. 1882 S. 622, jfr. H. R. T. 1882 S. 25 (§ 205), U. f. R. 1882 S. 114, jfr. H. R. T. 1881 S. 491 (ad § 205), U. f. R. 1872 S. 220, jfr. H. R. T. 1871 S. 594 (ad § 189), U. f. R. 1875 S. 625, jfr. H. R. T. 1875 S. 186 (§ 189), U. f. R. 1888 S. 2 (§ 187), U. f. R. 1882 S. 775, jfr. H. R. T. 1882 S. 319 (§ 191 jfr. § 187), U. f. R. 1886 S. 1060 (ad § 189).

[14]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, Side 206—7 og 208.

liggende Betragtning er ikke just det almindelige Hensyn til en ved Fødselssmerterne mulig svækket Tilregnelighed, en Betragtning, der maatte have ført ud over de Grænser, § 192 drager for sin Anvendelse, men Hensynet til den Indflydelse af Følelserne af Ulykke og Skam, under hvilken de, der føde udenfor Ægteskab, jævnlig ville være, og hvis Vægt den hele ved Fødselen stedfindende aandelige og legemlige Afkræftelse er egnet til i særlig Grad at forøge. Den Erfaring har bestemt Lovgiveren, at under slige Forhold ere hine Følelser hyppig stærkere end den naturlige Kjærlighed til Barnet. Om denne Lovgrund iøvrigt i et givet Tilfælde ikke maatte slaa til (mulig, fordi Moderen ej var uberygtet eller ikke var første Gang fødende), har ikke til Følge, at Paragrafen bliver uanvendelig. Det kan kun faa Indflydelse paa Strafudmaalingen. Af det Anførte følger ogsaa, at de almindelige Tilregnelighedsregler finde Anvendelse ved Siden af § 192, altsaa efter Omstændighederne § 39. Regelen i § 192 kan ikke opfattes som et ved denne Forbrydelse istedetfor det almindelige Bud i § 39 trædende, særligt Bud,[15]) og omvendt bliver, naar § 39 skal anvendes, dennes Nedsættelse ikke at beregne i Forhold til de almindelige Straffe for forsætligt Manddrab, naar Betingelserne for § 192 foreligge.

Paragrafen kræver til sin Anvendelse først, at den Dræbte er et uægte Barn. Det er herefter givet, at den ogsaa maa anvendes, naar Moderen er en gift Kone, der maa antages at have avlet Barnet i Hor. Maa denne objektive Betingelse benægtes, men den gifte Moder dog har havt den Tro, at Barnet var uægte, hvortil naturligvis maa

---

[15]) Jfr. Motiverne S. 233—34 og D. i U. f. R. 1874 S. 916.

forudsættes nogen faktisk Grund, er Paragrafen efter sit Bogstav ikke anvendelig, og den Betragtning, at de strengere Straffebud maa blive uanvendelige, fordi et væsentligt Moment ved dem ligger udenfor Forsættet, er uberettiget, da § 192 ikke er grundet paa en objektivt ringere Retsbeskyttelse af det uægte Barn. Derimod maa det erkjendes, at den subjektive Nedsættelsesgrund, hvorpaa Paragrafen hviler, ogsaa passer her, og en analogisk Anvendelse er derfor begrundet. Er Barnet avlet før, men fødes efter Ægteskabet med Faderen, udelukker Udtrykket Paragrafens Anvendelse, skjønt Grundtanken ikke just nødvendig vilde kræve det. Andre Love maa antages at lægge Vægten alene paa, om Avlingen har fundet Sted udenfor Ægteskab.

Barnet maa naturligvis ikke være dødt før Drabshandlingen, end sige dødfødt. Men paa Vitalitet kommer det ligesaa lidt her, som ellers ved Manddrab, an.

Som Subjekt nævner § 192 Moderen til det uægte Barn. Var der her Tale om en paa et objektivt Hensyn grundet Straffebestemmelse, vilde dette dog ikke have udelukket dens Anvendelse paa andre Gjerningsmænd.[16]) Men den subjektivt begrundede Strafnedsættelse kan kun komme Moderen tilgode. Andre Gjerningsmænd til eller Meddelagtige i Drabet maa behandles efter den almindelige Straffebestemmelse for forsætligt Manddrab.[17])

Det fordres endelig, at Moderen skal dræbe Barnet *„under eller strax efter Fødselen.“* Den

[16]) Jfr. alm. Del I, S. 138 o. ff.

[17]) Jfr. alm. Del I, S. 153, og Motiverne S. 233. Jfr. D. i U. f. R. 1885 S. 24, jfr. H. R. T. 1884 S. 410, ved hvilken Dom iøvrigt mærkes U. f. R. 1886 S. 924, jfr. H. R. T. 1886 S. 178.

Tvivl, som Betegnelsen „et nyfødt Barn" kan fremkalde med Hensyn til de Børn, der dræbes under Fødselen, er herved hævet. Af Lovgrunden og Sondringen mellem de to Tilfælde („under" og „strax efter") er det iøvrigt klart, at Fødsel ikke her kan tages i den videre Betydning, indbefattende Tidsrummet fra de første Veer til Ophøret af Barselsengen, men alene har selve Fødselsakten for Øje. Det er kun Drab af Foster, naar Livsfrugten dræbes, medens det endnu er i Moders Liv, skjønt efter Veernes Begyndelse, og det er almindeligt Manddrab, naar Drabet sker længere Tid efter selve Fødselen.[18]) Det har herefter ingen Vanskelighed at præcisere Grænserne for det ene Tilfælde, at Barnet dræbes *„under Fødselen"*. Det omfatter Tiden fra Begyndelsen af Barnets Liv uden for Moders Liv og til dets Tilværelses fulde Selvstændighed ved Navlestrængens Løsning. Hvor langt det andet Tilfælde *„strax efter Fødselen"* rækker, kan ikke angives med lignende Nøjagtighed. Tidligere fandtes her hyppig bestemte Tidsgrænser fastsatte i Lovene (3 Dage, et Døgn). Men denne Afgjørelse volder ikke blot Bevisvanskeligheder, men fører ogsaa ofte til Vilkaarligheder i Anvendelsen. Den er derfor nu i Almindelighed forladt. Det afgjørende Synspunkt angives i Motiverne S. 234 saaledes, at der skal ses hen til, om Moderen endnu var i den ved Fødselen fremkaldte Afkræftelsestilstand. Rigtigere maatte Motivernes Tanke udtrykkes saaledes, at det kommer an paa, om den hele ejendommelige Sindstilstand, hvorpaa Paragrafen er grundet, endnu er tilstede. Men herved er dog at mærke, at Paragrafen vel er be-

---

[18]) Jfr. H. R. T. 1869 S. 546, 1870 S. 636 (U. f. R. 1871 S. 302).

grundet ved Forudsætningen om hin Afkræftelse og Sindstilstand, men ikke betinget af, at i det givne Tilfælde denne Forudsætning virkelig er tilstede, jfr. ovfr. I manglende Fald vil hint Kriterium blive ubrugbart. Det kan derfor kun tillægges det angivne Hensyn Betydning som et ofte brugbart Hjælpemiddel ved Afgjørelsen. Med større Ret efter Ordene og Paragrafens Omraade vil man kunne lægge Vægten paa, om Drabshandlingen foregaaer i Kontinuitet af Fødselsakten. Den Moder, der efter Fødselen gjemmer det nyfødte Barn, besørger sine sædvanlige Anliggender og saa vender tilbage og dræber Barnet, vil ikke let kunne nyde godt af Paragrafens Strafnedsættelse.[19]) I øvrigt er det klart, at det kun kan komme an paa, om den dræbende Handling foregaaer strax efter Fødselen. Er dette Tilfældet, udelukker det ikke Paragrafens Anvendelse, at Døden først indtræder senere. At den dræbende Handling her særlig ofte kan fremtræde som en Undladelse, følger af almindelige Grundsætninger.[20])

Straffebudet i § 192 kræver Drabsforsæt, og den Formodning, som L.'s 6—6—8 bl. a. opstillede

---

[19]) Se dog U. f. R. 1884 S. 1092.

[20]) Jfr. alm. Del I, S. 137 o. ff. samt S. 223 o. ff. og de der anførte Domme, jfr. H. R. T. 1873 S. 241. Se endvidere U. f. R. 1870 S. 132, jfr. H. R. T. 1869 S. 546, U. f. R. 1873 S. 443, jfr. H. R. T. 1872 S. 616, U. f. R. 1880 S. 1101 (§ 192, 2. Mbr.), U. f. R. 1885 S. 594, jfr. H. R. T. 1885 S. 1 (§ 192 ikke, men § 194 anvendt), U. f. R. 1885 S. 1044, jfr. H. R. T. 1885 S. 95 (§ 192, 1. Mbr.), U. f. R. 1891 S. 35, jfr. H. R. T. 1890 S. 460 (ikke straffet efter § 192 eller 195, fordi Vedkommende var i Vildfarelse med Hensyn til, hvad der burde gjøres ved Barnet). Jfr. om Anvendelse af § 186 paa en Moders Drab af uægte Barn U. f. R. 1867 S. 1086.

herfor, naar Barnefødsel i Dølgsmaal havde fundet Sted, er bortfalden. Paragrafen har to Straffebestemmelser. Den strengeste kommer til Anvendelse, naar „*Gjerningen er udført efter en før Fødselen fattet Beslutning.*“ Forholdet mellem de to Straffebestemmelser kan paralleliseres med Forholdet mellem § 186 og § 190. Med Villie har imidlertid Straffeloven her ikke sat Overlæg som Betingelsen for den strengere Regel,[21]) og det er selvfølgelig uberettiget at tillægge den Betydning, som rigtig Fortolkning af dette Udtryk i § 190 kommer til, Indflydelse ved § 192, 2. Sætning, hvis Udtryk ikke lade Rum aaben for mere end een Forstaaelse. Motiverne synes at gaa ud fra, at Formuleringen i § 192 nærmest er til Gunst for Moderen, ved at udelukke Tilfælde fra den strengere Regel, som vilde komme ind under den, hvis Overlæg var afgjørende. Ligesaa hyppig, om ikke hyppigere, vil Bestemmelsen dog virke i omvendt Retning, — naar Overlæg forstaaes paa den tidligere forsvarede Maade, — saa meget mere, som ogsaa i Udtrykket „*før Fødselen*“ Ordet Fødsel maa tages i den ovenfor nævnte snævrere Betydning som enstydig med selve Fødselsakten.

4) For „*den, som dræber en Anden efter dennes bestemte Begjæring,*“ fastsætter § 196, 1ste Stykke, Straf af Forbedringshusarbejde eller under særdeles formildende Omstændigheder af Fængsel, dog ikke under 3 Maaneders simpelt Fængsel.

Medens det af Grunde, der udvikles i den almindelige Del, ikke kan anerkjendes, at Drab af en Samtykkende bør være straffrit, er det dog vel begrundet, at der, ialtfald for visse Tilfælde, fastsættes en betydelig ringere Straf, end den sædvan-

---

[21]) Jfr. Motiverne S. 233—34.

lige, fornemmelig fordi det objektive Retsbrud er væsentlig ringere, hvortil kommer, at der ofte vil foreligge undskyldende Motiver til Handlingen. Naar Straffelovens § 195, 1. St., i Overensstemmelse hermed har en betydelig lavere Straf end de almindelige, er det klart, at denne Nedsættelse maa komme til Anvendelse ogsaa, om Drabet er overlagt, hvad netop let kan være Tilfældet, og fremdeles ogsaa, om den Dræbte hører til de i § 191 nævnte Personer.

Betingelsen for den nedsatte Straf er efter § 196 den Dræbtes „bestemte Begjæring". Herved er draget en snævrere Grænse end den, som angives ved „Samtykke", jfr. § 281. Tanken herved er, at der, for at anvende den lavere Straf, ikke bør være Tvivl om, at det virkelig var den Dræbtes alvorlige Mening at blive Livet berøvet, en Tvivl, for hvilken en videre rækkende Betingelse jævnlig vilde aabne Døren. Iøvrigt vil der ved den nærmere Anvendelse af Regelen ikke kunne tages Hensyn til civilretlige Regler om forbindende Villieserklæringer, hvorom der jo slet ikke her er Tale. Spørgsmaalet er, ligesom ved Anvendelse af Sætningen *volenti non fit injuria*, hvis den gjaldt i dette Forhold, om den, mod hvem Handlingen foretages, i Handlingens Øjeblik virkelig havde Villien at lide Døden paa denne Maade. Det er derfor paa den ene Side ikke utænkeligt, at Paragrafens Betingelse kan være opfyldt, om end den Dræbte var personlig umyndig eller sindssyg. Det kan fremdeles ikke stilles som absolut Betingelse, at Begjæringen skal have været rettet til Drabsmanden, om dette end maa fordres, naar den Dræbtes Villie kun har været at miste Livet ved en bestemt Persons Haand. Det er paa den anden Side ikke nok, at den Dræbte tidligere har udtalt Begjæringen, naar den før Hand-

lingen forløbne Tid gjør det usikkert, om Villien endnu er tilstede. Derfor er fremdeles en betinget eller til Realisering engang i Fremtiden udsat Begjæring utilstrækkelig. Dog hører hertil ikke det Tilfælde, at det gjælder en potestativ Betingelse, der 'først skal opfyldes, efter at Drabet har fundet Sted. Naar f. Ex. to Kjærestefolk blive enige om, at den ene først skal dræbe den anden og derefter sig selv, saaledes at det sidste betinger det første, kommer § 196 til Anvendelse, hvis den Paagjældende virkelig bagefter foretager et alvorligt ment Selvmordsforsøg, — thi strengere kan Betingelsen ikke opfattes, — hvorimod han ikke kan nyde godt af Nedsættelsen, dersom han allerede ved Drabet var besluttet paa ikke at berøve sig selv Livet bagefter, og næppe heller, om han først efter Drabet forandrer sin Beslutning.

Fordringen om, at Begjæringen skal være bestemt, udelukker, at der kan tages Hensyn til en paa Slutninger grundet, præsumeret Villie. Men en utvetydig Tilkjendegivelse ved Tegn kan naturligvis tænkes. Det ligger endvidere i Betingelsen og i Sagens Natur, at Begjæringen skal være alvorlig ment, en Fordring, som andetsteds findes udtrykkelig udtalt. Hvilket Motiv den Dræbte har havt til Begjæringen, er ligegyldigt, og det udelukker ikke Nedsættelsen, at den Dræbte er blevet overtalt af Drabsmanden til at fremkomme med Begjæringen. Har Drabsmanden anvendt falske Forestillinger for at bestemme den Dræbte, maa det komme an paa, om deres Rigtighed maa antages at have været Forudsætning hos den Dræbte for hans Begjæring. I saa Fald vil Nedsættelsen ikke kunne anvendes. Indeholder Begjæringen bestemte Fordringer med Hensyn til Drabsmaaden, og disse ikke opfyldes, bliver Paragrafen uanvendelig. Mangler Betingelsen

i Virkeligheden, men der er Vildfarelse hos Drabsmanden, blive de almindelige Straffebud uanvendelige, fordi Forsæt forsaavidt mangler, og Analogien af § 196 maa derfor bruges.

Om Nedsættelse af Straffen efter § 204 i det til § 196 svarende Tilfælde findes ingen Regel. I den almindelige Del paavises, at Handlingen ikke kan være straffri. Men det er klart, at § 196 ikke ubetinget kan være uden Betydning i et saadant Tilfælde, f. Ex. naar en Person har villet dræbe en Anden efter dennes bestemte Begjæring, men han kun er naaet til at tilføje ham Skade efter § 204.[22])

§ 12.

Almindelige Regler med Hensyn til Legemskrænkelser og Manddrab.

1) Paatalen af de i dette Afsnit omhandlede Forbrydelser er for de efter § 200 straffede Handlinger altid privat,[1]) i alle andre Tilfælde ubetinget offentlig.[2]) Kun udtaler § 203, 2det Stykke, at i

---

[22]) Jfr. ved § 196, 1. St., Domme i U. f. R. 1880 S. 997, jfr. H. R. T. (ikke § 190, men Anal. af § 196 [og § 197] anvendt).

[1]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 455 o. ff. Det særlige Sted, hvor Forbrydelsen er begaaet, begrunder nu ingen Undtagelse, som forhen efter An. 4. Okt. 1833 § 19 jfr. § 30. Noget Andet er, at Handlingen kan være offentlig Paatale undergiven som Politiforseelse. Se herved Domme i U. f. R. 1877 S. 283, 1880 S. 1115, 1883 S. 1164, 1887 S. 392, S. 1050 (Slagsmaal og Ufred paa Landevej off. paatalt og straffet efter Fdg. 22. Okt. 1701, II. Kap. 9), 1889 S. 1061.

[2]) Stl.'s § 298, jfr. Domme i U. f. R. 1870 S. 7, 1871 S. 703 og 1006, jfr. H. R. T. 1871 S. 418, 1875 S. 282, 1881 S. 301, 663, 1882 S. 1148, 1886 S. 597, 1889 S. 203, 1891 S. 1191, jfr. med Hensyn til Appel U. f. R. 1893 S. 440, jfr. H. R. T. 1892 S. 828.

de i denne Paragraf omhandlede Tilfælde kan ifølge den Fornærmedes Begjæring Tiltale bortfalde, naar ingen betydelig Skade er sket.[3]) Trods Udtrykkenes Vidde kan denne Bestemmelse ikke anvendes, naar de Forhold ere tilstede, som angives i §§ 201 og 202, da ingen tilsvarende Regel er given ved disse Paragrafer, hvor Forbrydelsen er ringere.

2) Angaaende Skadeserstatning for Legemskrænkelser bestemmer Stl.'s § 301: „*Foruden den Erstatning for Helbredelsesudgifter og for Næringstab, som den, der forsætlig eller af Mangel paa tilbørlig Agtsomhed har tilføjet en Anden en Legemsbeskädigelse, er pligtig at udrede denne, vil den Skyldige derhos kunne dømmes til at betale den Skadelidende en af Retten fastsat Godtgjørelse for de Lidelser, som ere ham paaførte, saavelsom for den Ulempe, Lyde og Vansir, der maatte flyde af den ham tilføjede Skade.*“ Med Hensyn til Manddrab bestemmer Stl.'s § 302: „*Ligeledes vil den, som paa en strafbar Maade har forvoldt en Andens Død, kunne tilpligtes, paa derom sket Begjæring, at give den Afdødes Ægtefælle eller Børn Erstatning for Tabet af deres Forsørger, fastsat enten til en bestemt Sum engang for alle eller til fortløbende Underholdningsbidrag for et vist Tidsrum.*“ [4])

3) Endelig mærkes endnu Stl.'s § 304, der bestemmer, at *den, der øver Vold mod sine Forældre i opstigende Linie, forbryder sin Arveret efter den, mod hvem han saaledes har forbrudt sig, medmindre den Paagjældende udtrykkelig erklærer for sin Villie, at*

---

[3]) Motiv. S. 249.

[4]) Se herved en Række af de i de forrige Paragrafer anførte Domme, og særlig D. i U. f. R. 1876 S. 686, jfr. H. R. T. 1876 S. 81.

Arveforholdet ikke desto mindre skal forblive uforandret. Den forbrudte Arveret kan dog i det Hele eller for en Del senere tilbagegives den Skyldige ved en testamentarisk Bestemmelse.[5])

II. Forbrydelser mod Foster.

§ 13.

Drab eller Fordrivelse af Foster.

Det er ovenfor udviklet, hvorfor Drab af Foster ikke kan betragtes som Manddrabsforbrydelse eller henføres under de for denne Forbrydelse gjældende Straffebestemmelser. Naar i Modsætning til ældre Tiders Opfattelse nu Fosterets Liv allevegne er retsbeskyttet, fastholdes dog den væsenlige, objektive Forskjel, der er imellem Retsbeskyttelsen for det tilværende Menneskes Liv og for et blot vordende Menneskes Liv. Selvstændig, sædelig Betydning har Fosterlivet ikke. Dets Betydning ligger alene i Sandsynligheden af det virkelige, senere Menneskeliv, der kan udvikle sig af det. Om denne Sandsynlighed, bortset fra Fordrivelser, vilde blive virkeliggjort eller vilde forspildes ved Fosterets Død før Fødselen, kan aldrig med Bestemthed oplyses. Derved er den væsentlige Forskjel begrundet. Drabsmanden tilintetgjør et virkeligt Menneskeliv. Den, der fordriver Foster, tilintetgjør kun Sandsynligheden af et senere Menneskeliv. Udvortes træder Forskjellen frem i særegne Straffebestem-

[5]) Se ligeledes en Del af de ved de foregaaende Paragrafer anførte Domme, særlig D. i U. f. R. 1882 S. 465, jfr. H. R. T. 1881 S. 679.

melser. Men ogsaa i flere vigtige Realitetspunkter faaer den Betydning, jfr. det Følgende.

De gjældende Straffebestemmelser om dette Forhold indeholdes i Stl.'s § 193. Efter dennes første og andet Stykke anses med Strafarbejde indtil 8 Aar *„et frugtsommeligt Fruentimmer, der forsætligt fordriver sit Foster eller dræber det i Moders Liv"* samt *„den, som med Moderens Samtykke i saadan Hensigt anvender Midler paa hende med den anførte Virkning."* Med Strafarbejde fra 4 til 16 Aar og under særdeles skærpende Omstændigheder paa Livstid straffes ifølge Paragrafens tredie Stykke den sidst omtalte Gjerningsmand, naar det *„sker uden hendes (Moderens) Vidende og Villie."*

Objektet for Forbrydelsen er et i Moders Liv (Fødselsorganet) værende, endnu ikke dødt, menneskeligt Foster. Det Tidsrum, i hvilket et saadant Objekt er forhaanden, begynder med Ægcellens Befrugtning og slutter med Begyndelsen af selvstændigt Liv udenfor Moders Liv. I sidst nævnte Henseende henvises til § 193, Udtrykket *„i Moders Liv"*, og til, hvad der er bemærket ovenfor S. 10 o. ff. I førstnævnte Henseende er det klart, at Tilintetgjørelse af ubefrugtede Æg i Moders Liv ikke falder ind under Paragrafen. Sker det f. Ex. ved Ovariotomi, foreligger der ligesaa lidt noget Strafbart, som ved andre kunstige Foranstaltninger, der sigte til at hindre Befrugtning ved Samleje. Inden for det angivne Tidsrum maa undtages ufuldkomne Fostere (Mola), og fremdeles saadanne Fosterdannelser, hvis Misdannelse er saa betydelig, at det er udelukket, at Svangerskabet havde kunnet føre til Fødsel af noget Levende. I disse Tilfælde mangler der et saadant Objekt, som Forbrydelsen forudsætter, netop fordi Fosterlivet kun beskyttes

for det Menneskelivs Skyld, hvortil det kan føre. Deraf følger bl. a., at Afgjørelsen maa blive forskjellig ved monstrøse Fosterdannelser — for at bruge det traditionelle, juridiske Udtryk, — end ved levende fødte, saakaldte *monstra.*[1]) Derimod mangler der enhver Hjemmel til at kræve en vis Udvikling af Fosteret, saa at Forbrydelsen ikke skulde kunne begaaes i Svangerskabets første Tid (saa længe Fosteret ikke har viist Livstegn). Naar i ældre Tider en Forskjel gjordes mellem besjælede og ubesjælede Fostere, beroede dette paa urigtige Forestillinger om Fosterlivet. Naar endnu hyppig Reminiscenser af disse, med de af Fysiologien paaviste Kjendsgjerninger stridende Forestillinger forefindes, og det heller ikke kan nægtes, at disse hos mange, ellers ingenlunde umoralske Personer, have den Virkning, at der fældes en ganske anden Dom om Tilstedeligheden af et Fosters Tilintetgjørelse i den første Svangerskabstid, end naar det sker i et længere fremrykket Svangerskab, maa dette blive uden Betydning lige overfor Loven.[2]) At Fosteret ikke maa være dødt paa den Tid, Handlingen foretages, er efter Stl.'s § 193 og dens Grund utvivlsomt.[3]) Nogen Formodning herfor, som for Barnets Liv ved §§ 194 og 195, kjender Loven ikke.

Til Forbrydelsen hører Foretagelsen af en for Fosterets Liv farlig og derfor retstridig Handling,

---

[1]) Jfr. ovenfor S. 5.

[2]) Jfr. Stl.'s § 42.

[3]) Jfr. Motiv. S. 235, U. f. R. 1869 S. 309, jfr. H. R. T. 1869 S. 292. Naar *Schweigaard* Komm. 2. Udg. II, S. 143 udtaler sig i modsat Retning, kunde dette mulig have Hjemmel i de Udtryk, som fandtes i den n. Stl.'s daværende Kap. 14 § 22; men den danske Straffelovs aldeles forskjellige Formulering har Intet, der nøder til et saa uantageligt Resultat.

samt som Virkning heraf Dødens Hidførelse enten i Moders Liv (saa at Udstødelsen af Fødselsorganerne følger efter) eller saaledes, at den for tidlige Adskillelse fra Moders Liv er Aarsag til Døden. Til disse to Muligheder har § 193 Hensyn ved Ordene *„fordriver sit Foster* *eller* *dræber det i Moders Liv"*. Der kunde spørges, om der i og for sig ligger mere i Ordene *„fordrive sit Foster"* end at fremkalde en Fødsel før Tiden, og om det altsaa er berettiget til Forbrydelsens Fuldbyrdelse i dette Tilfælde at kræve, at denne Handling medfører Døden. Men hvis det ikke krævedes, kunde der heller ikke til denne Form af Forbrydelsen kræves Drabsforsæt. Thi Fuldbyrdelsen bestod da i at foretage den for Fosterets Liv farlige og derfor retstridige Handling, at fremkalde en for tidlig Adskillelse fra Fødselsorganerne, og det Forsæt, der maa kræves, kunde da blot bestaa i Bevidstheden om denne Handlingens Farlighed, hvormed ikke Drabsforsættet behøver at være forbunden. Men den Forskjel, der herefter vilde blive imellem dette Tilfælde og det andet, hvor det utvivlsomt er Fordringen, at Fosteret dør, vilde være aldeles umotiveret. Denne Forskjel er en rent ydre, i sig selv ligegyldig, og derfor ere ogsaa Tilfældene satte under samme Straffebestemmelse. Desuagtet vilde denne i det ene Tilfælde faa et ulige større Omraade og i Virkeligheden føre til en uforholdsmæssig Strenghed for dets Behandling, idet her Uagtsomheden i Relation til Fosterets Liv vilde blive behandlet lige med det paa Dødens Hidførelse rettede Forsæt. Sagen er, at, om end Begrebet Fosterfordrivelse rent sproglig kan omfatte det Tilfælde, hvor Livets Tab ikke bliver Følgen af den i Utide fremkaldte Fødsel, kan Begrebet dog ogsaa meget vel indskrænkes paa den Maade, som de angivne Hensyn

kræve. Naturligst er det ogsaa at lade Modsætningen mellem de to Tilfælde være betegnet ved Ordene „*i Moders Liv*". At Fosterets for tidlige Fødsel og deraf følgende Død er en Følge af anvendte Abortivmidler, maa iøvrigt bevises. Nogen Formodning i saa Henseende opstiller Loven ikke.[4]) Ved de indre (dynamisk) virkende Abortivmidler (i Modsætning til den mekanisk fremkaldte Abort) er Vished herfor vanskelig at opnaa, og der vil derfor her ofte kun blive Tale om Straf for Forsøg, idet den af Motiverne paa det anførte Sted antagne faktiske Formodning ikke tør antages i saa vid Udstrækning, som dér forudsat. Fra dette Synspunkt vilde der ikke have været noget Urimeligt i, om Loven havde ladet Forbrydelsen bestaa i Anvendelse af Abortivmidler i Drabshensigt. Men ad Fortolkningsvejen kan man ikke naa til et saadant Resultat.

Fosterfordrivelsen kan bevirkes enten ved indre (dynamiske) eller ved ydre (mekaniske) Midler.[5]) Men altid forudsættes fysisk virkende Midler. Psykiske Indvirkninger, f. Ex. pludselige Forskrækkelser fra en Trediemands Side kunne ligesaa lidt gjøre denne strafskyldig efter Paragrafen, som Moderen selv kan blive det, hvis hun foresatte sig at fordrive sit Foster ved at sætte sig i sjælelige Affekter.

Handlingen maa dernæst være retstridig i Forhold til Fosterets Liv. Den maa derfor finde Sted, førend Fødselsakten begyndte. Hvad der tjener til at fremskynde en alt begyndt Fødsel, er ikke Fordrivelse af Foster, men Fødselshjælp. Ret-

---

[4]) S. Motiverne S. 285, jfr. derimod n. Stl.'s tidligere Kap. 14 § 22.

[5]) Jfr. Motiv. S. 285.

stridigheden bortfalder dernæst, naar en Fødsel i Utide kunstig fremkaldes, fordi Bevarelsen af Moderens Liv kræver det. Fosterlivet kan ikke retlig komme i Betragtning lige overfor Menneskelivet. En Perforations Retmæssighed kan derfor heller ikke indskrænkes ved Muligheden af Kejsersnit. Moderens Ret er i nævnte Henseende ikke ringere end Lægens. Den Moder kan ikke straffes, som paa Grund af en hende selv umiddelbart truende Livsfare til sin Redning dræber eller fordriver Fosteret. Af en lignende Betragtning følger det, at kun direkte Angreb paa Fosteret kunne medføre Anvendelse af § 193, ikke derimod de, der umiddelbart ere rettede mod den frugtsommelige Moder, være sig af en Trediemand eller af Moderen selv (Selvmord), skjønt de ikke kunne undgaa ogsaa at medføre Følger for Fosteret. Retstridigt er heller ikke Drab af det Foster, der ikke kan fødes paa naturlig Maade eller ved Lægens Hjælp. Den afgjørende Grund herfor ligger i det ovenfor Bemærkede, at Fosterlivets Retsbeskyttelse er betinget af Muligheden af den senere Fødsel.

Gjerningsmand til Forbrydelsen kan for det Første den frugtsommelige Kvinde være, men dernæst ogsaa enhver Tredie, der — som det hedder i § 193, 2. St. — „*anvender Midler paa Moderen med den anførte Virkning*“ (nemlig at Fosteret fordrives eller dræbes i Moders Liv). Sker dette med Moderens Samtykke, hvad enten hun medvirker aktivt eller blot lader sig behandle, er hun og vedkommende Tredie Medgjerningsmænd. Til et saadant Samtykke forudsættes det naturligvis, at Moderen har indset, at det gjaldt Anvendelse af Abortivmidler. Ellers bliver vedkommende Tredie alene Gjerningsmand. Ej heller vilde Samtykket have Betydning, naar det var fremkaldt ved Svig

eller kompulsive Tvangsmidler. Det er nok til at udelukke Samtykket, at Moderen nægter det eller stiller sig afværgende. Anstrengelser for at forhindre Trediemands Handling kunne ikke kræves. Til at denne kommer til at bære Ansvaret alene og det et saadant forhøjet Ansvar, som § 193, 3. St. hjemler, udfordres der altsaa ikke, at der fra hans Side er anvendt Tvangsmidler, som ved Voldtægt eller Røveri.[6])

Subjektivt kræves til Forbrydelsen Forsæt. I § 193, 1 St. er det sagt udtrykkelig (ved „*fordrive Foster*" ligger det maaske allerede i det sproglige Udtryk). Ved § 193, 2. og 3. St. følger det af den almindelige Regel i Stl.'s § 43. Uagtsom Hidførelse af Abort eller Drab af Foster i Moders Liv er overhovedet ikke strafbar i Almindelighed.[7]) Om Strafbarheden, naar Saadant bevirkes ved Kunstfejl af en Jordemoder eller Akkuchør, henvises til Læren om Overtrædelser af de disse paahvilende særlige Pligter. Det Forsæt, som § 193 kræver, er f. Ex. udelukket, naar Svangerskab ikke er antaget (Tanken om mulig at være svanger, som enhver gift Kone i en vis Alder kan have, er ikke

---

[6]) Med Hensyn til Sondringen mellem den Tredie, der med Moderens Samtykke anvender Abortivmidler paa hende og derfor maa betragtes som Medgjerningsmand, og den Tredie, der maa betragtes som Meddelagtig (fysisk eller psykisk) i den af Moderen alene begaaede Forbrydelse, henvises til den alm. Del I, S. 173 o. ff. o. S. 204 o. ff. samt Læren om Meddelagtighed, jfr. H. R. T. 1868 S. 118, 1869 S. 292, 1873 S. 307, 371, U. f. R. 1885 S. 1013, jfr. H. R. T. 1885 S. 272 (O. R. § 193 jfr. § 48, H. R. § 193 jfr. § 47), U. f. R. 1889 S. 516 (§ 193 jfr. § 52, 3), U. f. R. 1893 S. 1152, jfr. H. R. T. 1893 S. 467 (H. R. § 193, 2 jfr. § 46, O. R. § 193, 1, jfr. §§ 47 og 49, 52, 193, 2. jfr. § 46, 193, 3 jfr. § 46).

[7]) Jfr. ovfr. S. 10 o. ff..

nok til Forsæt) eller, naar det Anvendtes Evne til at bevirke Fosterfordrivelse ikke har været kjendt. Har der været Forsæt, men Forbrydelsens objektive Momenter mangle, bliver der Spørgsmaal om Anvendelse af de almindelige Forsøgsregler, se Læren herom. Hyppig forekomme herved Spørgsmaal om Forsøg med utjenligt Middel eller, hvor et egnet Objekt mangler[8]).

Den mod Fosterlivet rettede Handling vil regelmæssig tillige være en for Moderens Liv eller Helbred farlig Handling. Er blot Moderen den skyldige, bliver her ikke nogen yderligere Forbrydelse. For Trediemands Vedkommende komme dog heller ikke i Almindelighed Straffebestemmelserne for Forbrydelser mod Moderens Liv eller Helbred til Anvendelse ved Siden af § 193. Har Trediemand ikke det Forsæt at dræbe eller skade Moderen, bliver § 193 alene at anvende. Selv om Handlingen har medført uagtsomt Manddrab (henholdsvis Legemsbeskadigelse) af Moderen, kommer det ikke i Betragtning som ny Forbrydelse. Er der handlet med Moderens Samtykke, kommer denne Side ikke i særlig Betragtning, s. § 193, 2. St. Er der handlet uden Moderens Samtykke, er der taget Hensyn til den ved den forhøjede Straffebestemmelse i § 193, 2. St. Anderledes, naar Trediemand har handlet med Forsæt til Drab (henholdsvis Skade) ogsaa af Moderen. I saa Fald kan den strengere Straf, som mulig kan være forskyldt efter Manddrabsreglerne, ikke undgaaes, fordi § 193

---

[8]) Jfr. U. f. R. 1867 S. 500, 1868 S. 605, jfr. H. R. T. 1868 S. 81, 118, 1869 S. 292, 1878 S. 871, U. f. R. 1879 S. 704, jfr. H. R. T. 1879 S. 13, U. f. R. 1888 S. 363, jfr. H. R. T. 1887 S. 592, U. f. R. 1893 S. 1152, jfr. H. R. T. 1893 S. 467.

ogsaa er anvendelig. De almindelige Regler for *concursus idealis* maa gjælde.

For Moderen — det er her ligegyldigt, om Avlingen har fundet Sted i eller udenfor Ægteskab [9]) — og for den Trediemand, der har handlet med Moderens Samtykke, er, som ovenfor bemærket, Straffen Strafarbejde indtil 8 Aar. For Trediemand, der har handlet uden Moderens Villie og Vidende, hvilket maa forstaaes som enstydigt med „*uden Moderens Samtykke*", jfr. om Grænsen det ovenfor Bemærkede, er Straffen Strafarbejde fra 4—16 Aar og under særdeles skærpende Omstændigheder paa Livstid. Der er ved denne Forhøjelse taget Hensyn dels til Angrebet paa Moderens Person, jfr. ovenfor, dels til Krænkelsen af hendes Ret til Barnet.[10]) Den særegne Straffebestemmelse for en Jordemoder, der med Raad eller Daad bidrager til, at Fosteret fordrives, s. Rgl. 21. Novbr. 1810 § 41, er ophævet ved Stl.'s § 309.[11])

For Handlinger, der gribe forstyrrende ind i Fosterets Befindende, men som ikke bevirke dets Død, er ingen Straf fastsat, selv om de medføre Beskadigelser for Fosteret.

III. Forbrydelser, der bestaa i Foretagelse af Handlinger, der ere farlige for et andet Menneskes Legeme eller Liv.

§ 14.

Om disse Forbrydelser i Almindelighed.

Det er ovfr. i § 3 bemærket, at den for en enkelt Persons Liv eller Legeme farlige, retstridige

---

[9]) Jfr. Motiverne S 235.

[10]) S. Motiverne S. 235.

[11]) Se med Hensyn til § 193 foruden de tidligere anførte Domme endvidere U. f. R. 1880 S. 1101 (§ 193, 1).

Handling i Regelen kun behandles som fuldbyrdet Forbrydelse, naar den har havt Døden eller en Legemsforstyrrelse til Følge.[1]) Undtagelser herfra finde kun Sted i enkelte Tilfælde, hvor Handlingen tillige indeholder en anden Retskrænkelse. Afgiver denne Hovedsynspunktet for Strafbarheden, bliver Forbrydelsen at fremstille i en hel anden Sammenhæng. I nogle Tilfælde har imidlertid den positive Lovgivning lagt for Dagen, at den betragter Handlingens Farlighed for en Persons Liv eller Legeme som Hovedsagen, uagtet Betingelsen for Strafbarheden som saadan er, at der foreligger et Brud paa et særligt Pligtforhold, og denne Opfattelse vil her ogsaa kunne hævdes fra et almindeligt Synspunkt. Det Naturlige er da, at fremstille disse Forbrydelser paa dette Sted og paa andet Sted at lade sig nøje med Henvisning.[2]) Dette gjælder om de i Stl.'s § 197 og §§ 194 og 195 omhandlede Forbrydelser: Prisgivelse af Hjælpeløse og uforsvarlig Omgang ved Barnefødsel.

§ 15.

Prisgivelse af Hjælpeløse.

Straffebestemmelserne for dette Forhold findes i Stl.'s § 197, der handler om den, der „*udsætter et spædt Barn eller forlader en under hans Varetægt staaende Person i hjælpeløs Tilstand.*" Til den tilsvarende Paragraf i den islandske Straffelov 25. Juni 1869 (§ 198) knytter denne Lov en Paragraf (§ 199), efter hvilken den undergives samme Straf, „*som enten nægter en Vejfarende Husly eller*

[1]) S. Domme i U. f. R. 1880 S. 208.
[2]) Jfr. ovfr. § 10.

viser ham urigtig Vej under saadanne Forhold, at han burde have kunnet indse, at denne derved bringes i en hjælpeløs Tilstand.“

At *„udsætte“* en Person er at bortskaffe og derefter forlade ham i hjælpeløs Tilstand.[1]) Forsaavidt udgjør altsaa det første, i § 197 omtalte Tilfælde en særegen Art af det andet i Paragrafen omtalte Forhold, der kun kræver, at Personen forlades i saadan Tilstand. Det samme Forhold er der mellem de to Tilfældes Objekt, forsaavidt dette, ved Udsættelse, alene er et spædt Barn, medens det i det andet Tilfælde kan være ogsaa andre. At omvendt det andet Tilfælde skulde være snævrere end det første, forsaavidt der til hint kræves, at den Person, der er Objektet, staaer under den Skyldiges Varetægt, hvad der ikke omtales i det første Tilfælde, kan næppe antages. Thi Enhver, der paatager sig at raade over et spædt Barns Opholdssted, paadrager sig derved i det Mindste en midlertidig Forpligtelse *ex re* til Varetægt, selv om han ellers ikke stod i noget Forhold til Barnet, der begrundede Varetægtspligt. Paa den anden Side omfatter Udtrykket *„under hans Varetægt staaende“* i det andet Tilfælde ogsaa saadanne *re* begrundede Forpligtelser, jfr. ndf. Det frembyder sig derfor som den naturlige Orden at begynde med det andet i Paragrafen omtalte Tilfælde som det almindelige og derefter at fremstille det første Tilfælde, der udgjør en særlig Art. Iøvrigt er det dette særlige Tilfælde, som altid fortrinsvis har tildraget sig Lovgivningernes Opmærksomhed, ligesom det ogsaa er det eneste, for hvilket der i den tidligere, danske Straffelovgivning var givet Regler.[2])

---

[1]) Jfr. L.'s 6—6—10 („henlægge og forlade“).

[2]) S. L.'s 6—6—10 og Pl. 20. Sept. 1709, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 432 o. ff., jfr. derimod n. L. 3—12—24.

For at en Person skal kunne komme i hjælpeløs Tilstand, er den første Forudsætning, at han ikke kan hjælpe sig selv, ɔ: uden fremmed Hjælp maa omkomme. Kun mod saadanne Personer kan altsaa den Forbrydelse begaaes, der i § 197 beskrives med Ordene *„forlader en under hans Varetægt staaende Person i hjælpeløs Tilstand.“* Dertil høre da ikke alene spæde Børn. Men det Samme kan gjælde om Børn ud over den ved hint Udtryk betegnede Aldersgrænse, og fremdeles om Andre end Børn, være sig paa Grund af Legemsmangler, saasom Blinde, Lamme, Krøblinger, eller paa Grund af Sygdom, legemlig eller aandelig, eller paa Grund af Alderdomssvaghed, o. s. fr.[3]) Afgjørelsen er ikke bunden ved positive Regler, men er som et faktisk Spørgsmaal henvist til Skjøn over det konkrete Tilfælde.[4]) Om Tilstanden er varig eller forbigaaende, uforskyldt eller selvforskyldt, har ingen Betydning. Derfor kunne heller ikke Personer, der paa Grund af Beruselse mangle Bevidstheden, udelukkes. Da § 197 ikke, som mange andre Love, indeholder nogen Begrænsning med Hensyn til Objektet, kan det endelig heller ikke være udelukket, at Personer, som ere fuldt normale i legemlig og aandelig Henseende og altsaa i Almindelighed kunne hjælpe sig selv, blive egnede Objekter for den omhandlede Forbrydelse, naar nemlig i en given Situation de Forhold, hvorunder de befinde

---

[3]) Jfr. n. L. 3—12—24.

[4]) Jfr. herved H. R. T. 1874 S. 309 (U. f. R. 1875 S. 31 og jur. U. 1875 S. 12), hvor Analogien af § 197 anvendtes paa en Tiltalt, der forsætlig havde unddraget sin sindssyge Hustru den fornødne Hjælp under hendes Barselfærd. At kun Analogien anvendtes, var ikke begrundet ved Objektet, men ved Handlingen, jfr. herom ndfr. Se ogsaa U. f. R. 1880 S. 947, jfr. H. R. T. 1880 S. 231.

sig, sætte dem ud af Stand til at hjælpe sig. Forsaavidt er der ikke i den islandske Straffelovs § 199 Noget, der gaaer ud over Rammen for den kongerigske Straffelovs § 197, isl. Stl. § 198. Et andet Spørgsmaal er det, om ved saadanne normale Personer den Forudsætning med Hensyn til Gjerningsmanden, der fremgaaer af Ordene „under hans Varetægt staaende", kan være forhaanden. Men herom henvises til det Følgende. Maa end dette besvares bekræftende,[5]) vil det dog vise sig, at paa dette Punkt gaaer hin islandske Regel ud over det, som er Grænsen for § 197 i Kongerigets Straffelov, isl. Stl. § 198.

For at en Person, der ikke kan hjælpe sig selv, skal komme i hjælpeløs Tilstand, er det dernæst Forudsætningen, at han ikke har fremmed Hjælp saaledes til sin Raadighed, at han er i Stand til at paakalde den og efter Tingenes almindelige Gang derved ogsaa vil erholde den, at altsaa hans Liv og Helbred ere prisgivne Tilfældet. Det vil ikke udkræves dertil, at han befinder sig paa et ensomt eller øde Sted i strengeste Forstand. Med Hensyn til Børns Udsættelse skjelnede L.'s 6—6—10 mellem tre Tilfælde, der alle henførtes herunder, om end med Forskjel i Straffen, nemlig om Barnet henlagdes „*paa vilde Mark, hvor Folk ikke ere eller lettelig formodes at komme*", eller „*i Marken paa alfar Vej eller saa nær ved By, at det Folk lettelig kan forekomme*", eller endelig „*i Hus eller By, hvor det strax af Folk kan findes og reddes.*" Efter det Anførte var det rigtigt, at ogsaa det sidste Tilfælde henførtes under det samme Forbrydelsesbegreb, som de to først nævnte. Thi hvor let end Hjælpen i det kunde indtræde, var den dog

---

[5]) Jfr. Motiv. S. 241.

Tilfældets Værk, da det spæde Barn ikke selv vilkaarlig kunde paakalde den og derved efter Rimelighed opnaa den. Ved andre Personer end spæde Børn stiller Forholdet sig naturligvis forsaavidt anderledes.[6]) Den Blinde f. Ex., som forlades af den, der har ham i sin Varetægt, men i Omgivelser, svarende til dem, L.'s 6—6—10 tænker paa i det sidste Tilfælde, er ikke forladt i hjælpeløs Tilstand. At han forlades af den Varetægtspligtige, er nok et Pligtbrud, men ikke den Forbrydelse, som § 197 omtaler. Spørgsmaalet, naar den omspurgte Forudsætning foreligger, er ligesom det foran omtalte et faktisk, der maa bedømmes efter de konkrete Forhold. Det kommer herved selvfølgelig ogsaa i Betragtning, hvilken Art af Hjælp der trænges til. Der kan under givne Omstændigheder være hjælpeløs Tilstand, naar en særegen Art af Hjælp ikke staaer til Raadighed, uagtet den Hjælp, som under almindelige Forhold er nok, ikke mangler.[7])

Med Hensyn til det Ansvar, som kan komme til at paahvile Nogen for den hjælpeløse Tilstand, hvori en Person, der ikke kan hjælpe sig selv, befinder sig, maa der gjøres en væsentlig Adskillelse mellem, om den Paagjældende har bragt Personen i en saadan Tilstand, eller om han ikkun har undladt at bringe denne ud af en hjælpeløs Tilstand, hvori han iforvejen var, uden at dette skyldes dens Forhold, om hvis Ansvar der er Tale.

I det sidste Tilfælde er den Paagjældende ikke retlig Aarsag til den farefulde Tilstand, hvori den Hjælpeløse befinder sig. Vel er hans Undladelse af at bringe Hjælp et medvirkende Led til den hjælpeløse Tilstands Vedbliven. Men af de alminde-

[6]) Jfr. n. L. 3—12—24.

[7]) Jfr. den ovfr anførte Dom. D. i U. f. R. 1890 S. 770 straffede ikke efter § 197, vistnok fordi den her omtalte Betingelse ikke forelaa.

lige Grundsætninger om Undladelsers retlige Betydning[8]) følger, at den ikke kan regnes som Aarsag i retlig Forstand til denne Kjendsgjerning. Forsaavidt der er en retlig Pligt til under Straf at komme den i Fare Stedte til Hjælp, maa det opfattes som et *delictum sui generis*, en egentlig Undladelsesforbrydelse, og det er herved ligegyldigt, om hin Pligt er en almindelig Borgerpligt eller grunder sig i et særligt Retsforhold, der paalægger en Pligt til at tage sig af den Hjælpeløse. Den særlige Pligt kan strække sig udover den almindelige Borgerpligts Grænser, og hvor begge foreligge, er Brudet paa hin et graverende Moment ved den retstridige Undladelse. Men det forandrer ikke dennes Karakter som Undladelsesretsbrud. At Undladelsen er forsætlig, gjør heri ingen Forandring. Grundsætningerne om *dolus subsequens* kunne ikke paaberaabes. For at der kan være Tale om saadan *dolus*, maa først den Forudsætning være given, at Handlingen er Aarsag til det Faktum, hvori Retsgodets Forstyrrelse ligger, og det er her ikke Tilfældet.[9]) Ganske i Overensstemmelse hermed er ogsaa Regelen i Stl.'s § 197. Den straffer kun den, der „*forlader en under hans Varetægt staaende Person i hjælpeløs Tilstand*“. Heri ligger, at Personen ikke før var hjælpeløs. Han bliver det først derved, at den Paagjældende forlader ham. Selv om der ved Udtrykket „*under hans Varetægt staaende*“ kun sigtes til Varetægtspligten, ligger det i Udtrykket „*forlader*“, at Varetægten ogsaa faktisk maa have været realiseret. Man kan kun forlade, hvad man har under sin Beskyttelse. Enhver Dereliktion forudsætter en forhen bestaaende

---

[8]) Jfr. alm. Del I, S. 185 o. ff.

[9]) Jfr. alm. Del I, S. 416.

Indehavelse. For et Forhold af den ovennævnte Art er det Stl.'s § 199, der maa komme til Anvendelse, jfr. Fdg. 4. Aug. 1819 § 2, eller efter Omstændighederne de Straffebud, der maatte være fastsatte for visse særlige Pligter, f. Ex. Embedspligters Opfyldelse. Af det Anførte skjønnes, at den islandske Straffelovs § 197 er anomal, idet den jævnstiller i Henseende til Straffen to Tilfælde af den her omtalte Beskaffenhed med Tilfældene efter § 197 (isl. Stl. § 198).

Naar derimod den til Hjælp Trængende ikke var hjælpeløs forud, idet han ialtfald var under dens Varetægt, om hvis Ansvar der spørges, men først bliver hjælpeløs ved dennes Handling, er Faren, hvori hin er stedt, foraarsaget af denne Person. Hans Handling er da en Overskridelse af de Grænser for Handlefriheden, som en anden Persons Liv eller Helbred drager. Under dette Synspunkt kunne baade positive Handlinger og Undladelser falde. Det Sidste vil være Tilfældet, naar Personen har den Hjælpeløse under sin udelukkende Varetægt og nu undlader at bringe eller skaffe den Hjælp, som det i denne Situation beroer paa ham at bringe eller skaffe.[10])

At de Tilfælde, som den omspurgte Bestemmelse i § 197 rammer, have den nys omspurgte Karakter, er ikke tvivlsomt. Spørgsmaalet er, om den medtager dem alle, eller om den kun rammer nogle af de herunder hørende Tilfælde, ved hvilke visse ejendommelige Egenskaber ere tilstede. Det er vel givet, at Ingen kan falde ind under Budet, som ikke faktisk havde den Paagjældende i Varetægt. Men der spørges, om enhver Varetægt, uden Hensyn til dens retlige Grund, fyldestgjør Lovbudets Forudsætning. Udtrykket *„staa under Varetægt“* kan

---

[10]) Jfr. alm. Del I, S. 188.

ikke bruges, medmindre der er en Pligt til Varetægt, og Udtrykket leder ganske vist nærmest Tanken hen paa Pligtforhold af offentligretlig, familieretlig eller lignende varig, over det rene Kontraktsforhold staaende Karakter. Det er hævet over Tvivl, at Bestemmelsen omfatter alle i slige Forhold grundede Varetægtspligter, saasom dem, der paahvile Forældre, Værger, offentlige Lærere, Funktionærer ved Hospitaler, Sindssygeanstalter og lignende Stiftelser, offentlige Læger, Fangevogtere, Husbønder, Tyende o. s. fr. Tvivlen angaaer saadanne Tilfælde, hvor Varetægten grunder sig paa et simpelt Kontraktsforhold, indgaaet f. Ex. med en privat antagen Læge, Sygepasser, Fører eller Vejviser under farefulde Forhold el. dsl., dernæst saadanne Tilfælde, hvor en Person ensidig har faaet en til Hjælp Trængende i sin Varetægt, f. Ex. naar han tilfældigt træffer paa en saadan og tager sig af ham, eller naar han ved en retstridig Handling har faaet ham i sin Magt. At der i det første Tilfælde er begrundet en retsgyldig Varetægtspligt, er utvivlsomt. Men ogsaa i Tilfælde af den sidstnævnte Art maa en saadan Pligt anerkjendes begrundet *ex re.* Noget andet er det, at i disse Forhold Pligten kan være mere begrænset baade i Tid og Udstrækning end ved de Pligter, der have deres Grund i et varigt, over Personernes Villie staaende Retsforhold. Dette faaer Indflydelse paa Bedømmelsen af, om det foreliggende Forhold er retstridigt eller ikke. Spørgsmaalet er kun, om det indenfor de Grænser, der maa drages for Retstridigheden, kommer i Betragtning til Fyldestgjørelse af den herom handlende Forbrydelses begrebsmæssige Krav efter Loven.

---

[11]) Vistnok af en anden Grund, jfr. Note 7, antoges § 197 ikke anvendelig i D. i U. f. R. 1890 S. 770.

Hvad nu angaaer det sidstnævnte Tilfælde, at Paagjældende paa retstridig Maade har faaet den Hjælpbehøvende i sin Magt, og derefter bringer ham i hjælpeløs Tilstand, da vil der foreligge en kvalificeret Frihedsberøvelse, som bringer Tilfældet ind under Stl.'s § 211, 2. Punktum, hvis Straf er strengere, idet det fælles Maximum ikke her udkræver de Betingelser, som § 197, 2. Punktum kræver. Der bliver saaledes ikke her Anvendelse for § 197. Hvad de andre Tilfælde angaaer, vil Udelukkelsen fra § 197, naar der bortses fra Drabsforsæt, medføre, at de kun kunne straffes for uagtsomt Drab eller Legemsbeskadigelse (§ 207), hvis saadan bliver Følgen, og ellers kun efter § 199, der naturligvis ikke kan være udelukket, fordi her foreligger Mere, end denne Paragraf nødvendig kræver. Det maa imidlertid antages, at § 197 omfatter ogsaa disse Tilfælde. Ordene kunne indbefatte dem, og for at medtage dem taler særlig den Omstændighed, at der ikke er Tvivl om, at et saadant Varetægtsforhold er tilstrækkeligt, naar Talen er om Udsættelsen af spæde Børn. Antoges det ikke, vilde ikke engang den Omstændighed, at andre hjælpeløse Personer end spæde Børn udsættes (ɔ: bortskaffes og forlades), bringe Tilfældene ind under Paragrafen. Denne vilde da faa et langt mere begrænset Omraade, end tilsvarende Bestemmelser i andre Love, hvor den samme Tvivl vel er opstaaet med Hensyn til Betydningen af Varetægt, men som med Hensyn til Udsættelse dog have jævnstillet andre hjælpeløse Personer med de spæde Børn. Naar den danske Straffelov alene nævner disse som Objekter for Udsættelsesforbrydelsen, har dette kun en rimelig Forklaring derved, at det er forudsat, at Udsættelsen af andre Hjælpeløse altid vil falde ind under det andet Til-

fælde. Med en modsat Fortolkning bliver Paragrafens Indskrænkning til spæde Børn ved Udsættelse aldeles vilkaarlig og urimelig.[11])

Naar den Varetægt, hvorunder en til Hjælp Trængende befinder sig, er udelukkende (d. v. s. at det ikke staaer i hans Magt frit at paakalde og da regelmæssig at vente anden Hjælp end fra den, der har ham under Varetægt, jfr. ovfr.), er det nok til at bringe ham i hjælpeløs Tilstand, at den, der har ham under Varetægt, unddrager ham sin Hjælp. Dette sædvanlige Tilfælde har § 197 for Øje ved Ordet „forlade". Men Unddragelsen kan naturligvis ogsaa tænkes at finde Sted, uden at han forlader ham. Her vil da Analogien af Bestemmelsen være hjemlet, idet den fuldt opfylder de Krav, som Stl.'s § 1 stiller.[12]) Er Varetægten ikke paa forannævnte Maade udelukkende, kan Vedkommende kun komme i hjælpeløs Tilstand, naar den, der har ham under Varetægt, foruden at unddrage ham sin Hjælp (forlade ham), tillige ophæver det Forhold til andre, omgivende Personer, der sætter ham i Stand til at erholde Hjælp fra disse. Dette kan ske enten ved at fjerne disse fra ham eller ved at bringe ham bort fra Omgivelserne. I sidste Fald foreligger en Udsættelse. Da enhver saadan indbefatter, at Beskytteren forlader den Beskyttede, er det klart, at Paragrafens omspurgte Bestemmelse er ligefrem anvendelig paa Tilfældet. Men dersom

---

[11]) Motiverne S. 241 udtale sig forbeholdent om dette Spørgsmaal, men dog ikke imod dets bekræftende Besvarelse. I den norske Straffelovs (1842) Kap. 15 § 18 er det ligefrem foreskrevet, at den tilsvarende Bestemmelse er anvendelig paa den, der forlader en Person, hvem han har paataget sig at skydse, befordre eller ledsage.

[12]) Jfr. de ovfr. i Note 4 anførte Højesteretsdomme.

Objektet for Udsættelsen er et spædt Barn, er det den for denne Form af Forbrydelsen særlig givne Bestemmelse, som kommer til Anvendelse.

Den Forudsætning maa naturligvis underforstaaes, at den Handling, der udgjør Retsbrudet, er retstridig. Naar dette er Tilfældet, kan ligesaa lidt her som ellers afgjøres ved en almindelig Regel, men efter en Vurdering af Forholdene af den Art, som omtales i den alm. Del I, S. 189 o. ff. Blandt Andet maa det her komme i Betragtning, at de blot *re* eller ved Kontrakt begrundede Varetægtspligter have en henholdsvis blot foreløbig eller ved Personernes Villie opløselig Karakter, og at det, bortset herfra, kan tænkes, at den Paagjældendes Adfærd mod den, der sørger for ham, saasom Fornærmelser, Mishandlinger, utugtige Begjæringer, kan berettige denne til at opgive Varetægten.

Subjektivt kræves der til Forbrydelsen Forsæt.[13]) Derved forstaaes selvfølgelig ikke Forsæt til at dræbe eller skade, da det Retstridige kun ligger i Faren, som den Hjælpeløse kommer i. Det kan endog meget vel tænkes, at den Skyldige gjorde Regning paa, at Andres Medlidenhed snart vilde hjælpe den Forladte.[14]) Derimod kræves der Bevidsthed om den Fare, hvori den Forladte kommer. Ogsaa her er et Punkt, hvor den isl. Stl.s § 199 gaaer ud over Rammen for § 197. Den fordrer nemlig ikke, at den Skyldige har indset (maattet indse), at den Vejfarende bragtes i hjælpeløs Tilstand, men kun, at han *„burde have kunnet indse“* dette. Med andre Ord Uagtsomhed er nok. Af den almindelige Regel følger, at det maa være Hensigten definitivt at forlade den Paagjældende.

---

[13]) Jfr. Stl.'s § 43 og Motiv. S. 241.
[14]) Jfr. L.s § 6—6—10.

Er der *animus revertendi*, mangler Forsæt, selv om den midlertidige Forladen maatte være pligtstridig.[15]) Undlader han bagefter af Glemsomhed at vende tilbage, — et f. Ex. paa en Valplads let tænkeligt Tilfælde, — mangler ligeledes det til Forbrydelsen nødvendige Forsæt. Ogsaa en urigtig Opfattelse af Pligtforholdets Karakter og Rækkevidde vil udelukke Forsættet. Dette vil nemlig ikke høre til de Retsvildfarelser, paa hvilke Stl.'s § 42 er anvendelig.[16])

Som særligt Tilfælde udhæver § 197 det, at et spædt Barn udsættes. Tilfældet kan ikke kaldes kvalificeret, da det er ganske de samme Straffe, der finde Anvendelse paa det. Efter det ovfr. Udviklede har dets Udhævelse heller ikke den Betydning, at det i nogen Retning udvider Strafbarhedens Omraade ved at opstille færre Betingelser end i det almindelige Tilfælde. Det har altsaa ingen anden Interesse end den at fremhæve et Exempel, hvortil der er den historiske Anledning, at det er et Udgangspunkt for den almindelige Formulering af denne Forbrydelse, med hvilket næsten alle Lovgivninger, og saaledes ogsaa vor, forhen alene beskæftigede sig.[17]) Til den rette Fortolkning af det saaledes udhævede Delikt „*udsætte spæde Børn*", — en Fortolkning, der af den angivne Grund har mindre praktisk Interesse, — indeholder det ovfr. Udviklede de fornødne Momenter. Der udkræves en Bortskaffelse fra den sædvanlige Omgivelse, der gjør et vedblivende Kjendskab hos Husfæller eller Naboer til Barnets Liv og Befindende mulig, til et fremmed Sted og dernæst, at den, der saaledes

---

[15]) Jfr. Motiv. S. 241.
[16]) Jfr. alm. Del I, S. 293 o. ff. og S. 325 o. ff.
[17]) Jfr. Motiv. S. 240.

bortskaffer Barnet, forlader det i hjælpeløs Tilstand. Med Hensyn hertil er intet Nyt at tilføje.[18]) Hvilke Børn der ere at betragte som „*spæde*“, et Udtryk, der fandtes brugt ogsaa i Pl. 20. Sept. 1709, medens L.'s 6—6—10 vel kun angik Børn, men ej blot de spæde, har Loven ikke nærmere bestemt. Det maa herved efter det Ovenanførte komme an paa, om Barnet er i Stand til at paakalde fremmed Hjælp. Men det har iøvrigt liden Betydning, om Grænsen drages noget snævrere eller videre, da det almindelige Tilfælde optager, hvad der ikke kan inddrages under det særlige. Klart er det, at Bestemmelsen gjælder, hvad enten det er eget eller Andens Barn, der udsættes, — hvad der udtrykkelig udtaltes i L.s 6—6—10, — og at den fremdeles omfatter baade det Tilfælde, at det fremmede Barn er betroet, og det, at det kun tilfældigt er kommet under Personens Varetægt. Forsættet maa ogsaa her bestemmes paa den ovenfor angivne Maade. Bliver den Paagjældende i Nærheden for at tage Barnet igjen, hvis det ikke hjælpes af Andre, mangler Forsættet til at forlade Barnet, og § 197 bliver uanvendelig.[19]) Endelig er det indlysende, at For-

---

[18]) Jfr. D. i U. f. R. 1871 S. 1022 og 1872 S. 15, jfr. H. R. T. 1871 S. 505, U. f. R. 1875 S. 31, jfr. H. R. T. 1874 S. 909 (H. R. anvendte ikke § 197), U. f. R. 1890 S. 1125.

[19]) Naar tidligere et saadant Forhold antoges strafbart efter Lovgivningens Grundsætninger og, hvad Kjøbenhavn angik, antoges ligefrem at gaa ind under Pl. 20. Sept. 1709, er det nu indlysende, at Analogien af § 197 ikke kan anvendes. Retstridigheden ligger her i ganske andre Momenter, og Spørgsmaalet om dets Strafbarhed (hvilket udenfor ejendommelige Kombinationer maatte være som særlig Forbrydelse i Kraft af den Frihed til analogisk Anvendelse, der gjælder ved saadanne) maa undersøges i anden Sammenhæng. Det Samme vilde gjælde om det Tilfælde, som en ældre Dom har straffet, at en Moder

udsætningen for § 197 er, at Barnet er levende paa den Tid, det udsættes, i hvilken Henseende ingen Formodning er opstillet.[20])

For den i § 197 omhandlede Forbrydelse er der en dobbelt Straffebestemmelse. Den regelmæssige Straf er Forbedringshusarbejde eller under formildende Omstændigheder Fængsel, ikke under 2 Maaneders simpelt Fængsel. Som formildende Omstændighed, der navnlig skal komme i Betragtning, fremhæver Loven den, *„at Gjerningen ikke har medført Fare for den Paagjældendes Liv eller Helbred."* Herved mærkes, at Forudsætningen om, at Vedkommende skal være bragt i hjælpeløs Tilstand, jfr. herom ovenfor, altid maa være opfyldt, og forsaavidt maa Fare have været forhaanden. Mangler dette Moment, kan der i det Højeste være Tale om en putativ Forbrydelse, altsaa Forsøg. Hin Passus i Paragrafen kan ikke komme i Betragtning mod, hvad Forbrydelsens Betegnelse i Loven

---

under et urigtigt Foregivende havde faaet en Anden til at modtage sit spæde Barn og derefter pludselig undveg, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg., S. 434 Note. Barnet var her ikke udsat. I Motiv. S 241 findes Ytringer, hvorefter det synes antaget, at § 197 kunde være anvendelig paa Tilfælde, hvor der ikke var Fare for Barnets Liv, men vel for andre Rettigheder. Dette vilde imidlertid være at opgive, hvad der begrebsmæssig ligger i den beskrevne Forbrydelse, og herimod kan den senere ved Straffens Fastsættelse i Paragrafen indeholdte Forudsætning ikke komme i Betragtning, jfr. ndfr.

[20]) Jfr. hvad der bemærkes ved §§ 194 og 195, se Dom i H. R. T. 1871 S. 505 (U. f. R. 1872 S. 15). Naar Henlæggelse af et dødt Barn ogsaa tidligere antoges abitrært strafbart, s. *Ussing* a. St. S. 433, vedkommer heller ikke dette § 197. Om Forholdet kan straffes, maa for den nu gjældende Rets Vedkommende prøves efter helt andre Synspunkter end dem, hvorpaa denne Paragraf hviler.

indeholder. Enten maa den tilsidesættes som betydningsløs, eller den maa henføres til saadanne Tilfælde, hvor den fremmede Hjælp, skjønt den ikke egentlig kunde paakaldes af den Paagjældende, dog under de givne Forhold var saa nær, at Tilfældets Herredømme var omtrent hævet.

En strengere Straffebestemmelse kommer til Anvendelse, naar Handlingen har medført det udsatte Barns eller den forladte Persons Død eller en betydelig Legemsbeskadigelse (sc. for ham). Er dette saa, uden at dog Døden eller Skaden har været tilsigtet, — i hvilket Fald andre Straffebud finde Anvendelse, — kan Straffen stige til Tugthusarbejde i 12 Aar. Ved betydelig Legemsbeskadigelse sigtes til saadan Skade, som beskrives i Stl.'s § 204, til hvilket Bud § 197 henviser.[21])

§ 16.

Uforsvarlig Omgang ved Barnefødsel.

Herom handle Straffelovens §§ 194 og 195.[1])

Ved Fremstillingen af Reglerne efter disse Paragrafer bestemmes Ordenen ved det Hensyn,

---

[21]) S. med Hensyn til § 197 foruden tidligere anførte Domme U. f. R. 1888 S. 1134, jfr. H. R. T. 1888 S. 609 (O. R. anvendte ikke § 197, men H. R. „i Henhold til"). U. f. R. 1889 S. 848, U. f. R. 1890 S. 770 (§ 197 ej anvendt).

[1]) Ifølge disse Lovbud er det kun, naar der af et udenfor Ægteskab besvangret Fruentimmer vises uforsvarlig Omgang ved hendes Barnefødsel, at dette Forhold er strafbart som saadant, og en Betingelse for dets Strafbarhed er det da endvidere, *„at Barnet derefter findes at være dødt, uden at det kan oplyses, at Døden er indtraadt før Fødselen."* Denne Ordning er principstridig i en dobbelt Retning, dels ved den Forskjel, der gjøres mellem udenfor Ægteskab besvangrede Fruentimmer og andre Mødre,

at § 195, om den end praktisk finder sjeldnere Anvendelse, indeholder den almindelige Regel, medens

---

dels, bortset herfra, ved den Betingelse, hvortil Forholdets Strafbarhed knyttes.

I førstnævnte Henseende bemærkes Følgende. Skulde det hænde, at et i Ægteskab besvangret Fruentimmer omgaaes uforsvarlig med sin Barnefødsel, og der bortses fra et muligt Drabsforsæt, hvilket ogsaa ligger udenfor Forudsætningerne for §§ 194 og 195, vil hun kun ifalde Straf under de Betingelser, § 198 kræver, altsaa, at hendes Uagtsomhed er blevet Aarsag til Barnets Død. Straffen vil derhos kun blive den i den sidstnævnte Paragraf foreskrevne, der i Almindelighed, og særlig i Henseende til Minimum, er ikke lidet lavere end de Straffe. som §§ 194 og 195 fastsætte. Principielt lader denne Forskjel sig ikke forsvare. Forsaavidt Omraadet af de Tilfælde, hvor det udenfor Ægteskabet besvangrede Fruentimmer straffes for sit uforsvarlige Forhold, er videre end for andre Mødre, fremtræder Uretfærdigheden vel mindre grelt, end om ingen andre Betingelser gjaldt for Straf efter §§ 194 og 195 end de, der følge af selve Begrebet „*uforsvarlig Omgang ved sin Barnefødsel,*“ og forsaavidt kan der tales om Skaansel mod det uægte Barns Moder, se Motiverne S. 236. Men Uretfærdigheden til Skade for en saadan Moder inden for det begrænsede Omraade er dog lige fuldt tilstede. Principielt maatte enten den uforsvarlige Omgang gjøres til et for alle Mødre under fælles Betingelser strafbart Forhold, eller ogsaa maatte den for alle Mødre føres ind under Reglerne om uagtsomt Manddrab og undergives de heraf flydende, fælles Betingelser. At Forholdet er mindre praktisk med Hensyn til ægte Børn, — Motivernes eneste Forsvar, se S. 238, — er ingen Retfærdiggjørelse. Er der overhovedet Grund til at straffe uforsvarlig Omgang ved Barnefødselen som saadan, er dette praktiske Hensyn ingen Grund til ikke at gjøre Regelen almindelig. De upraktiske Tilfælde behøver man ingen Lovbestemmelse for at unddrage fra Regelens Anvendelse. De ville jo ikke forekomme. Heller ikke har man tænkt paa ifølge denne Betragtning at gjøre en Indskrænkning i Omraadet for § 193 eller § 197, skjønt den ligesaa fuldt maatte være anvendelig der. Ligesaa lidt kan den Forskjel i Straffen retfærdig-

§ 194 angaaer et ved et særeget, om end hyppig forekommende Moment kvalificeret Tilfælde, der

gjøres, som en Anvendelse af henholdsvis § 194 eller § 195 og af § 198 vil føre til paa iøvrigt ensartede Forhold. For den strengere Behandling i denne Retning af det udenfor Ægteskab besvangrede Fruentimmer antydes i Motiverne S. 236 Hensynet til, at hendes Forhold ofte vil tjene til at skjule den større Forbrydelse, forsætligt Drab af Barnet. Men kan en saadan Forbrydelse ikke bevises, strider det mod Retfærdighed at anordne en Straf, der vil grunde sig paa blot Mistanke. I og for sig behøver Straffen efter §§ 194 og 195 ikke at være for høj. Men den bør da i lige Grad ramme alle Mødre. Her, som paa andre Punkter, har Straffeloven givet Forskjellen en større Udstrækning end den ældre Ret. Efter denne straffedes uforsvarlig Omgang ved Barnefødsel arbitrært udenfor det Tilfælde, som falder ind under Lovens 6—6—9, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 431. Til en Forskjel forsaavidt mellem Mødrene var i og for sig ingen Hjemmel. Kun Reglerne i Lovens 6—6—8 og 9 vare særlige for „letfærdige Kvindfolk“.

Hvad angaaer den Betingelse, til hvilken Straffen efter §§ 194 og 195 er knyttet, forsvare Motiverne S. 236 den ved Betragtninger, som ere omtalte i den alm. Del I, S. 576 o. ff., samt ovfr. i § 6. Resultatet af de Regler om Strafbarhedens Betingelser, som indeholdes i §§ 194 og 195, bliver praktisk ensbetydende med, at Forholdet behandles som uagtsomt Manddrab, men saaledes, at der opstilles en Formodning mod Moderen om, at hun ved Uagtsomhed har foraarsaget Barnets Død. Heri ligger vel en væsentlig Formildelse i Forhold til den ældre Ret, der i de til § 194 svarende Tilfælde opstillede en Formodning mod Moderen for, at hun forsætlig havde ombragt Barnet. Men i Virkeligheden er dog ogsaa hin Formodning i Strid med Straffeprocessens Grundsætninger om Bevis. Selv om man af tidligere omtalte reelle Hensyn kan gaa ind paa Motivernes Forsvar herfor med Hensyn til den Del af Betingelsen, der angaaer det efter Fødselen Passerede, fordi Loven kunde have straffet Forholdet uden nogen Betingelse i denne Henseende, bliver den uomtvistelige Principstridighed tilbage, at Loven ogsaa opstiller en Formodning for en af

iøvrigt har Betingelser for Strafbarheden tilfælles med de Tilfælde, der falde ind under § 195.[2]) Det er naturligt at omtale det, som er fælles, først. Indenfor det saaledes afgrænsede Omraade optager da den almindelige Regel Alt, hvad der ikke særlig er henført under det kvalificerede Straffebud.

Det Forhold, der under en vis Betingelse straffes efter en af de ommeldte Paragrafer, foreligger, naar et udenfor Ægteskabet besvangret Fruentimmer viser uforsvarlig Omgang ved sin Barnefødsel.

Hvad angaaer den Fordring, der her stilles til Subjektet, kan for en Del henvises til, hvad der ovenfor i § 11 N. 3 er bemærket med Hensyn til § 192. Ordene ere imidlertid anderledes formulerede og indbefatte det Tilfælde, at Moderen ved Fødselens Tid befinder sig i Ægteskab med Barnets Fader, af hvem hun er besvangret før Ægteskabet. Til en indskrænkende Fortolkning savnes Hjemmel.[3])

---

de Betingelser, hvorfor der efter almindelige Regler maatte kræves Bevis, endog naar Forholdet betragtes som selvstændig Forbrydelse, nemlig at Barnet ikke var dødt før Fødselen.

Principielt kan kun et af to forsvares, enten at gjøre uforsvarlig Omgang med Barnefødsel som saadan til en selvstændig Forbrydelse uden andre Betingelser end dem, Begrebet kræver, men med Bevis for alle disse, og, som bemærket, for alle Mødre, eller ogsaa lade sig nøje, ligeledes for alle Mødre, med Reglerne om uagtsomt Manddrab og kun straffe Forholdet, naar alle Betingelserne for denne Forbrydelse paa almindelig Maade ere beviste. Det Sidste er Regelen i de fleste, nyere Straffelove. Det Første antoges at have Hjemmel i den ældre, danske Ret, jfr. *Ussing* a. St., og for denne Behandlingsmaade kan der, som i nærværende Paragrafs Begyndelse og paa de Steder, til hvilke der er henvist, bemærket, anføres Grunde af Vægt.

[2]) Jfr. Ordet „ellers" i § 195 og Motiverne S. 237.

[3]) Iøvrigt kommer med Hensyn til denne Betingelse det til Anvendelse, som er udviklet i den alm. Del I, S. 138 o. ff., se særlig S. 153—54.

Er en gift Kone i den Tro, at hendes Foster er avlet i Hor, men der mangler tilstrækkelig objektiv Konstatering for denne Antagelse, vilde Forholdet kun kunne straffes efter de almindelige Regler om en putativ Forbrydelse (Forsøg paa ukvalificeret Objekt).

Der opstaaer dernæst Spørgsmaal om, hvor langt det Tidsrum rækker, under hvilket den uforsvarlige Omgang skal have fundet Sted, for at Paragraferne kunne finde Anvendelse. Ved Bestemmelse heraf kommer det an paa Forstaaelsen af Udtrykket „ved sin Barnefødsel“. I saa Henseende bemærkes, at „*Barnefødsel*“ her ligesaa vel som „*Fødsel*“ i § 192 maa tages i den snævrere Betydning om selve Fødselsakten og ikke kan tages i en videre Betydning. Hin Betydning er den nærmest liggende, og der maatte foreligge vægtige Grunde til at fravige den. Men det er saa langt fra, at saadanne findes, at tvertimod de øvrige Betingelser for Straffens Anvendelse afgjørende bestyrke det Antagne. Det er nemlig foreskrevet, at Paragraferne ere uanvendelige, naar Barnet er dødfødt, og det gjør herved ingen Forskjel, om dette endog maatte være hidført ved et uforsvarligt Forhold med Hensyn til Fosteret. Kun det forsætlige Drab af Foster i Moders Liv er strafbart, se § 193. Men det vilde savne al rimelig Grund, om den uforsvarlige Omgang før Fødselsakten skulde være straffri, hvis den har Fosterets Død før Fødselen tilfølge, men kunde blive strafbar, naar Barnet endnu lever ved Fødselen. Det er herefter klart, at Gjenstanden for Paragrafernes Forbrydelse er Barnet, ikke Fosteret, og at Begyndelsespunktet for det Tidsrum, i hvilket den uforsvarlige Omgang maa have fundet Sted, maa være selve Fødselsaktens Begyndelse. Med Hensyn til Tidsrummets Slutningspunkt er Forholds-

ordet „*ved*" Vejledningen. „*Ved Fødselen*" indbefatter Mere end „under Fødselen". Slutningspunktet kan derfor ikke sættes ved det selvstændige Barnelivs Begyndelse ved Navlestrængens Løsning.[4]) Paa den anden Side ligger der i hint Forholdsord Fordringen om et nært Tidsforhold til Fødselsakten. Den rigtige Fortolkning er derfor at give Tidsrummet en lignende Udstrækning som den, der i § 192 betegnes med Udtrykkene „under eller strax efter Fødselen."[5]) Da imidlertid Reglerne i §§ 194 og 195 ikke ere bestemte ved noget subjektivt Hensyn, kan det her endnu mindre, end ved § 192, være afgjørende for, hvad der er „*strax efter*", om Fødselsaktens Indflydelse paa Moderen endnu kan antages at være tilstede. Men Vægten maa lægges paa det objektive Hensyn, om Forholdet i Henseende til Arten af den Omsorg, der kræves for Barnets Vedkommende, er væsentlig uforandret. Et vigtigt Moment bliver derfor her som hist Kontinuiteten.

For at der skal kunne være Tale om en uforsvarlig Omgang mod Barnet, maa dette forudsættes at være levende. Det er Hensynet til Barnets Livs Bevarelse, der gjør visse Handlinger eller Undladelser ved Barnefødsel retstridige. Er Barnet dødt, falder dette Hensyn bort. Et strafbart Forhold foreligger derfor ikke, naar Barnet er dødt før det Tidsrums Begyndelse, indenfor hvilket den uforsvarlige Omgang skal finde Sted, d. v. s. er dødfødt. Dette udtales i begge Paragraferne i Ordene „*uden at det kan oplyses, at Døden er*

---

[4]) Jfr. Domme i H. R. T. 1866 S. 651, 1867 S. 174, 227 og 331.

[5]) Jfr. Motiverne S. 238, hvoraf det fremgaaer, at en oprindelig Redaktion, som benyttede dette Udtryk, blev opgiven, men af ganske andre Grunde.

indtraadt før Fødselen." Men den anførte Sætning indeholder, som det ses, tillige den ejendommelige Bevisregel, at Mangelen af denne Strafbarhedsbetingelse skal oplyses. Ellers indtræder Straffen. Efter almindelige, straffeprocessuelle Regler maatte der kræves Bevis for denne, som for andre Strafbarhedsbetingelser. Her opstilles altsaa en ejendommelig, legal Præsumtion, og denne rammer, som i Note 1 bemærket, en af de Betingelser, der vedkomme Handlingen, som selvstændig Forbrydelse betragtet.[6])

Af det angivne Synspunkt følger imidlertid endvidere, at Straf for uforsvarlig Omgang ved Barnefødselen maa være udelukket, naar Barnet vel er født levende (ɔ: ikke kan oplyses at være dødt før Fødselen), men døer (ɔ: oplyses at være dødt), før end den uforsvarlige Omgang begyndte. Tilfældet er ikke utænkeligt, da den uforsvarlige Omgang, som nys bemærket, kan finde Sted, efter at Fødselen er til Ende, f. Ex. ved de Foranstaltninger, der træffes med Hensyn til at skaffe et formentlig, men ikke virkelig dødt Barn til Side.[7]) Grunden til Straffrihed i dette Tilfælde er ganske den samme, som i det foran omtalte Tilfælde. I Paragrafernes Aand maa der imidlertid kræves Bevis for Døden

---

[6]) Det er netop et af de mest praktiske Tilfælde, hvor Paragraferne have faaet Anvendelse, at det ikke har været konstateret, om Barnet var levende født eller ikke, se Domme i H. R. T. 1867 S. 174, 227, 331, endvidere Dom s. St. 1871 S. 408, der anvender § 194 i et Tilfælde, hvor det ikke lod sig afgjøre, om Barnet, der ikke havde aandet efter Fødselen, blot havde været skindødt og saaledes mulig kunde være kaldt til Live ved Anvendelse af hensigtsmæssige Midler, og hvor det derfor ikke kunde anses tilstrækkelig oplyst, at en virkelig Død var indtraadt før Fødselen.

[7]) Jfr. Motiverne S. 237—38.

før hint Tidspunkt, hvis Straffrihed skal vindes. Barnets Liv formodes. Ordene omtale ikke denne Straffrihedsgrund. De hjemle kun Straffrihed, naar Barnet bevises at være dødt før Fødselen. Men da Tilfældet ganske maa sættes i Klasse med det udtrykkelig nævnte, og en Modsætningsfortolkning ikke kan antages at udelukke denne Analogi, er det dog berettiget at blive ved det med Sagens Natur stemmende Resultat.[8])

Hvilken Omgang ved Barnefødselen der er uforsvarlig, kan selvfølgelig ikke paa udtømmende Maade angives ved Opregning. Det almindelige Synspunkt, efter hvilket Bedømmelsen maa foretages, er naturligvis det, om der vises Barnet den ejendommelige Omsorg, som Bevarelsen af dets Liv udkræver ved Fødselen. Denne Omsorg indbefatter dels den fornødne personlige Bistand,[9]) dels det materielle Behovs Fyldestgjørelse, som Barnets øjeblikkelige Sikring imod de forskjellige Farer, der true dets Liv, kræver i Henseende til Ernæring, Beklædning m. m. Mangelen paa Omsorg kan ligge baade i det rent Negative, at den ikke ydes Barnet, og i en positiv Behandling af Barnet, der har til nødvendig Følge, at det ikke sker. Naar det levende Barn (det vil paa Grund af Lovstedernes For-

---

[8]) Jfr. ogsaa Motiverne S. 237, hvor det med Hensyn til § 195 omtales som Straffens selvfølgelige Forudsætning, at det ikke oplyses, at Barnet virkelig var dødt den Gang, det skaffedes til Side. Naar Motiverne kun tænke sig Muligheden af en saadan Kombination ved § 195, beroer dette paa en vistnok mindre rigtig Opfattelse af, hvad der ligger i § 194's Ord *„føde i Dølgsmaal“*.

[9]) Jfr. Lovens 6—6—8 (*„ikke bruger de ordentlige, beskikkede Midler, som hende og Fosteret i saadant Tilfald kunde betjene“*), hvorved dog mærkes, at ogsaa anden Bistand end den, der er *„ordentlige“* eller *„beskikket“*, kan være saadan, at der intet Uforsvarligt foreligger.

modning sige: det Barn, hvis Død ej er konstateret) behandles som dødt, f. Ex. jordes eller paa anden lignende Maade skaffes til Side (til Anvendelsen af Paragraferne maa det forudsættes, at det sker uden Drabsforsæt), er det saaledes en Selvfølge, at der ikke ydes det den Omsorg, som Hensynet til dets Liv kræver, og at altsaa et sligt Forhold er uforsvarligt.[10]) Naar den uforsvarlige Omgang antager den særlige Karakter af Barnets Udsættelse saaledes, som § 197 omhandler, vil det iøvrigt i Regelen ikke være §§ 194 og 195, hvorefter Forholdet straffes, men § 197. Forsaavidt dennes Straffebud nemlig er strengere eller ligesaa streng som Straffen efter hine Paragrafer, maa den som speciellere gaa forud. Herved mærkes imidlertid, at § 197 ingen Formodning opstiller for Barnets Liv paa den Tid, Udsættelsen finder Sted. Det maa derfor være konstateret, at Barnet levede, hvis § 197 skal anvendes fremfor §§ 194 og 195.[11])

Hvad endelig angaaer den subjektive Betingelse for Strafbarheden af uforsvarlig Omgang ved Barnefødselen, er det i Medfør af Straffelovens § 43 givet, at der kræves Forsæt. Heri ligger naturligvis blot Fordringen om Forsæt med Hensyn til selve den uforsvarlige Omgang og ikke nogen Fordring om, at den mulige Følge, Døden, skal være indbefattet i Forsættet. Er der Drabsforsæt, kommer Paragrafen ikke til Anvendelse, fordi Forholdet falder ind under strengere Straffebestemmelser, jfr. Forbeholdet i § 194 („*forsaavidt hendes Forhold iøvrigt ikke medfører højere Straf.*") Naar det objektivt Uforsvarlige ligger i den blot negative Mangel af Omsorg,

---

[10]) Se Motiverne S. 237 og H. R. T. 1867 S. 174, 331.

[11]) Jfr. herved H. R. T. 1871, S. 505 (U. f. R. 1872 S. 15 og U. f. R. 1871 S. 1022).

vil det hyppig være Tilfældet, at den skyldes en i Øjeblikket uafhjælpelig Mangel paa Adgang til de personlige eller materielle Midler, som Omsorgen udkræver. Den derved begrundede Mangel paa Omsorg vil som saadan ikke kunne tilregnes.[12]) Men meget hyppig er Forholdet det, at Moderen forsætlig har hidført den Situation, som nu ikke kan afhjælpes, og deri vil da Ansvaret efter Paragraferne være begrundet.[13]). Den ovenomtalte Tidsgrænse vedkommer naturligvis blot det objektive Forhold, Mangelen paa Omsorg.

Strafbarheden af den forsætlig af en udenfor Ægteskab besvangret Moder udviste uforsvarlige Omgang ved et (præsumtivt) levende Barns Fødsel er imidlertid ved §§ 194 og 195 knyttet til den uden for Retsbrudet liggende Betingelse, at *„Barnet derefter findes at være dødt."*

Heri ligger ikke nogen Fordring om, at Barnet døer som Følge af den uforsvarlige Omgang, en Betingelse, der heller ikke kunde stilles, siden det ikke engang behøver at være oplyst, at Barnet var født levende. Betingelsen er kun, at Barnet overhovedet er dødt. Vedbliver Barnet at leve, er denne Betingelse ikke opfyldt, og Straffrihed indtræder. Men det Spørgsmaal opstaaer da, inden hvilket Tidspunkt Barnet skal være dødt, for at Straf kan paalægges, eller ud over hvilket Tidspunkt dets fortsatte Leven fritager for Straf. Et saadant Tidspunkt maa der være, da Dødens Indtræden engang jo er sikker, og Strafbetingelsen altsaa ellers vilde blive illusorisk. At gjøre Undersøgelsens Begyndelse

[12]) Jfr. den alm. Del I, § 16.

[13]) Jfr. alm Del a. St. S. 285, jfr. U. f. R. 1867 S. 345 (Vestindien), U. f. R. 1891 S. 35, jfr. H. R. T. 1890 S. 460 (Frifindelse for § 195, fordi Tiltalte havde været i Vildfarelse med Hensyn til, hvad der burde gjøres).

eller Tiltalens eller Dommens Øjeblik til dette Tidspunkt kan der ikke være Tale om. Derved vilde Spørgsmaalet om Straf eller Straffrihed komme til at bero paa Tilfælde og Vilkaarlighed. Heller ikke kan det komme an paa det Tidspunkt, da Barnets Tilværelse bliver bekjendt. For det Første er det vel det sædvanlige, at et saadant Barns Tilværelse holdes skjult. Men for Anvendelsen af § 195 er dette dog ingen Betingelse. Dernæst vilde ogsaa en saadan Regel føre til at lade Tilfældet faa en urimelig Indflydelse. Endelig vilde dette heller ikke kunne forenes med Ordene. Der staaer ikke *„og Barnet derefter findes dødt,"* men *„og Barnet derefter findes at være dødt."* I denne Forbindelse kan „finde" ikke betyde hitte (trouver), men maa betyde konstatere.[14])

Hvorledes hint Tidspunkt maa bestemmes i Medfør af den Tanke, som ligger til Grund for Betingelsen, kan ikke være tvivlsomt. Loven har

---

[14]) At Dom i H. R. T. 1871 S. 505 (U. f. R. 1872 S. 15) ikke i et Tilfælde, hvor Barnet fandtes levende, medens det næste Dag døde, straffede efter § 194, hvis Betingelser iøvrigt vare tilstede, men efter § 197, har en anden Forklaring, jfr. ovenfor. I fremmede lignende Love fra ældre Tid, saaledes ogsaa for Slesvig, har Vægten været lagt paa, at Barnet findes dødt. Men det er klart, at hvis det har været Meningen at udtale dette i Straffeloven, er det ikke lykkedes at give denne Mening et Udtryk. Da det vilde være urimeligt, om Straffen ikke skulde anvendes, naar enten Barnets Lig ikke findes, eller det findes levende, men døende, er Resultatet i alt Fald ikke at beklage. Naar Højesteret i et Tilfælde, hvor Barnets Lig ikke fandtes, kun har anvendt Analogien af § 194, og i et Tilfælde, hvor Barnet fandtes levende, har anvendt § 197, kan der opstaa en Mistanke om, at hin Opfattelse mulig har paavirket Retten. Men ialt Fald den sidste Dom har, som bemærket, en god Forklaring i andre Hensyn.

kun villet have Forholdet straffet, hvor det virkelig har medført Fare for Barnets Liv, og som afgjørende Indicium herfor har den holdt sig til den Kjendsgjerning, at Barnet er dødt. For at denne kan være et saadant Indicium, maa Døden være indtraadt paa et Tidspunkt, hvor det er muligt, at den uforsvarlige Omgang kan være Aarsag til den. Indtræder den paa et Tidspunkt, hvor en saadan Aarsagsforbindelse er umulig, er dens Evne til at indicere hint Forholds Farlighed udelukket. Dette kan ogsaa udtrykkes saaledes, at Loven i og for sig vil have Strafbarheden betinget af, at Barnet døer som Følge af den uforsvarlige Omgang, men samtidig opstiller en Præsumtion for dette Aarsagsforhold, indtil det Modsatte oplyses, hvilket selvfølgelig sker, naar det er givet, at Døden er indtraadt saa sent, at den ikke kan have hin Aarsag. Der bliver saaledes to Præsumtioner i Lovstederne, den ene, at Barnet er levende født, den anden, at dets Død, som maa være konstateret, er foraarsaget ved den uforsvarlige Omgang. I Konsekvens heraf maa imidlertid ikke blot Overlevelsen af det Tidspunkt, der betegner den yderste Grænse for Muligheden af et Aarsagsforhold, være Straffrihedsgrund, men ogsaa Oplysning om, at Døden, skjønt indtraadt inden hint Tidspunkt, dog virkelig har en anden Aarsag.

Spørgsmaalet er nu, om disse af den til Grund liggende Tanke udledede Resultater kunne siges at være hjemlede ved Lovens Ord. Hertil maa svares, at det er nok, at Ordene ikke udelukke dem. Ere de flertydige, maa af de flere Tidspunkter, hvis Valg kan forenes med dem, det vælges, som alene fører til rimelige og med Tanken stemmende Resultater. Men selv ved en blot Betragtning af Ordene er det naturligst at suplere dem med „som

spædt Barn" ell. desl., saa at de kræve, at Barnet skal være dødt i en Alder, som ikke udelukker, at Døden kan være foraarsaget ved en uforsvarlig Omgang ved Fødselen.[15])

For Straffrihed af andre Grunde end Barnets Overleven af et Tidspunkt, der fjerner Muligheden af Dødens Foraarsagelse ved Moderens Forhold, vil der vel ikke kunne findes Hjemmel i Ordene. Men Analogiens almindelige Betingelser ere tilstede, og Hindringer for at følge denne Analogi er der ikke.[16]) At derimod enhver Tvivl med Hensyn til Aarsagsforholdet maa blive til Moderens Skade, er givet.[17]) Har Tvivlen sin Grund i, at Barnets Lig ikke findes, og der altsaa Intet kan oplyses, kræver den samme Lovgrund Straf, jfr. Lovens 6—6—8 („og samme Barn borte bliver"). Ej heller er der Hjemmel for at betragte dette Tilfælde som liggende udenfor Ordene. Disse kræve blot, at det skal være konstateret, at Barnet er dødt som spædt Barn, men ikke, at Beviset herfor skal føres paa en særegen Maade. Maa hint under foreliggende Omstændigheder antages, uagtet Barnets Lig ikke findes, er Betingelsen fyldestgjort.[18])

Foreligge de i det Foregaaende omhandlede Betingelser, uden at det Særegne kommer til, som § 194 kræver, bliver § 195 anvendelig. Straffen efter denne er Forbedringshusarbejde indtil to Aar

[15]) Ved enhver Forklaring bliver Ordet „derefter", som ikke kan forbindes med „dødt", eftersom det ikke behøver at være konstateret, at Barnet overhovedet har levet, overflødigt.

[16]) Dog synes Motiverne S. 237 at gaa ud fra det Modsatte.

[17]) Jfr. Dom i H. R. T. 1866 S. 651 (J. U. 1867 S. 240), 1871 S. 505 (U. f. R. 1872 S. 15).

[18]) En Dom i H. R. T. 1867 S. 331 har dog i et saadant Tilfælde vel straffet efter § 194, men kun efter Analogien af Paragrafen.

eller under formildende Omstændigheder Fængsel, dog ikke under to Maaneders simpelt Fængsel. Foreligger der derimod det Særlige, som § 194 kræver, nemlig at Moderen *„føder i Dølgsmaal,“* anvendes den strengere Straf efter denne Paragraf, nemlig Forbedringshusarbejde uden anden Grænse opad, end Strafarten medfører, altsaa indtil 6 Aar, eller under formildende Omstændigheder Fængsel, dog ikke under 4 Maaneders simpelt Fængsel. Det staar altsaa nu tilbage at omhandle, hvad der ligger i dette kvalificerende Moment, der af § 194 betegnes med *„føder i Dølgsmaal“*.

Affattelsen af § 194, jfr. Ordet *„ellers“* i § 195, maa nærmest føre til den Forstaaelse, at selve det at føde i Dølgsmaal er en kvalificeret uforsvarlig Omgang ved Barnefødselen. Var dette rigtigt, kunde imidlertid Udtrykket ikke forstaaes overensstemmende med dets naturlige Betydning, nemlig at Fødselen sker hemmelig, d. v. s. hemmelig for den Omgivelse, for hvem den, naar Intet paa kunstig Maade holdes skjult, efter Tingenes naturlige Gang maatte blive bekjendt.[19]) Thi en saadan hemmelig Fødsel har ikke nødvendigvis Karakteren af en uforsvarlig Omgang ved Barnefødselen. Der kan desuagtet være sørget for Alt, hvad der trænges til af personlig Bistand og materielt Behov. Man maatte da forstaa Udtrykket saaledes, at Fødselen foregik hemmelig for ɔ: uden Bistand af saadanne Personer, hvis Hjælp er nødvendig, og saaledes synes ogsaa Motiverne S. 236 at ville have Udtrykket forstaaet, idet de, under Henvisning til L.s 6—6—8, lægge det Strafbare i, at Barnemoderen *„ikke bruger de ordentlige, beskikkede Midler, som hende og Fosteret i saadant Tilfald*

[19]) Jfr. *Ørsted* Eun. II, S. 90 og 100.

kunde betjene,“ eller i alt Fald anden Bistand og derved udsætter Barnets Liv for den største Fare. Denne Opfattelse vilde da efter Omstændighederne kunne føre til et noget afvigende Omraade for § 194 fra det, som fremkommer, naar enhver uforsvarlig Omgang ved Barnefødselen, men altid kun under Forudsætning af hemmelig Fødsel i den naturlige Betydning, antages at falde ind under Paragrafen. Men hin Forstaaelse er næppe rigtig. Det er en Fejltagelse af Motiverne, naar de betragte den citerede Udtalelse i Lovens 6—6—8 som en Slags autentisk Fortolkning af det foranstaaende Udtryk i Lovstedet *„med sin Barnefødsel i Dølgsmaal omgaaes.“* De ere ikke forbundne sammen med *„eller“*, men med *„og“*. Lovstedet fordrer altsaa to forskjellige Betingelser for sin Lovsformodning.[20]) Historisk Hjemmel i den ældre Lovgivning har hin Forstaaelse af Udtrykket derfor ikke, saa lidt som i den ældre tekniske Sprogbrug. Men til at antage en anden Mening af Udtrykket end den, der baade efter almindelig og overleveret teknisk Sprogbrug ligger i det, maatte det kræves, at § 194 ikke ellers kunde give en fornuftig Mening. Forbindelsen med § 195 (Ordet *„ellers“*) og det historiske Forhold tillade imidlertid lige saa vel at underforstaa i § 194 den uforsvarlige Omgang ved Siden af Dølgsmaalet, som at lægge det Uforsvarlige ind i dette som Moment. Forstaaet paa denne Maade, er der ingen Grund til at fravige den naturlige og overleverede Sprogbrug. Naar den hemmelige Fødsel (i almindelig Forstand) kvalificerer den uforsvarlige Omgang, er Forklaringen, at Moderen derved, foruden selv ikke at udvise pligtmæssig Omsorg for Barnet, tillige gjør sit til at hindre, at Andre kunne

---

[0]) Jfr. *Larsen* S. Skr. III 2, S. 205.

skaffe den fornødne Hjælp tilstede, jfr. som et analogt Tilfælde, hvad der er bemærket ved § 197 i § 15 og fra et andet Forhold § 211 („*hensat paa et afsondret Sted*").

Baade Udtrykket i § 194 („*Dølgsmaal*") og § 43 medføre, at kun den forsætlige, hemmelige Fødsel hjemler Anvendelse af § 194. Mangler saadant Forsæt, kan den Omstændighed, at Moderen, efter at Fødselen uden hendes Forsæt er foregaaet hemmelig, forsætlig holder det Skete skjult, ikke bringe hende ind under § 194. Den Tvivl, som *Larsen*[21]) opkaster, om ikke dette Tilfælde maatte henføres under Lovens 6—6—8, kan ikke paa samme Maade rejses med Hensyn til § 194, der har ombyttet det tvetydige Udtryk „*med sin Barnefødsel i Dølgsmaal omgaaes*" med „*føder i Dølgsmaal*", der bestemt betegner selve Fødselsakten.[22]) Iøvrigt forstod ogsaa, som *Larsen* indrømmer, Retsanvendelsen Lovens Udtryk paa samme snævre Maade.

IV. Strafbare Brud paa særegne Pligter ligeoverfor Personers Legeme eller Liv.

§ 17.

Om disse Forbrydelser i Almindelighed.

I de foregaaende Afsnit ere omhandlede de Forbrydelser, der have til fælles Forudsætning en

---

[21]) A. St. S. 204.

[22]) Se D. i H. R. T. 1866. S. 651, der straffede efter § 195, idet der ikke forelaa tilstrækkeligt Bevis for forsætlig, hemmelig Fødsel, men kun for Fordølgelsen af den stedfundne Fødsel, medens Moderen havde vist forsætlig, uforsvarlig Adfærd ved at undlade at søge den

Handling, der overskrider de almindelige Grænser for Handlefriheden, som Hensynet til en Andens Liv og Legeme drager, og derfor ligeoverfor dette Gode er retstridige. Herunder behandledes da dels de Forbrydelser, som fremkomme, naar denne retstridige Handling har havt en Legemsforstyrrelse eller Døden til Følge, dels de Forbrydelser, til hvilke undtagelsesvis kun kræves Foretagelsen af hin retstridige Handling, og som altsaa begrebsmæssig foreligge, selv om de ikke have nogen af de ommeldte Følger.

Der staaer nu tilbage at omtale en Række strafbare Handlinger, hvis Strafbarhed vel ogsaa er begrundet ved Hensyn til en enkelt Persons Liv og Legeme, men som dog ikke ere retstridige i hin Forstand. Disse falde i to Klasser. Den ene omfatter de Tilfælde, hvor der under Straf er paalagt Pligt til at forebygge eller undlade at fremme Kræfter, der true en Andens Liv eller Legeme, men hvor efter de almindelige Regler denne Pligts Ikke-Opfyldelse ikke gjør Paagjældende til Aarsag i retlig Forstand til den ved slige Kræfter hidførte Følge. Handlingen er ikke som saadan i retlig Forstand farlig for den Anden, men et Brud paa en særlig Pligt mod denne.[1]) Disse Tilfælde

---

Hjælp, hun kunde have faaet. Se foruden tidligere anførte Domme med Hensyn til §§ 194 og 195 U. f. R. **1867** S. 345, **1878** S. 337 (§ 195), **1884** S. 62 (§ 194, Note i U.), U. f. R. **1885** S. 594, jfr. H. R. T. 1885 S. 1 (ikke § 192, men § 194), U. f. R. **1886** S. 1187 (Frifindelse), U. f. R. **1887** S. 610. jfr. H. R. T. **1886** S. 779 (§ 195 jfr. § 39), U. f. R. **1889** S. 576, jfr. H. R. T. 1889 S. 453, U. f. R. **1892** S. 679 og 846, jfr. H. R. T. 1892 S. 277.

[1]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 187 o. ff., alm. Retslære I, S. 350 o. ff. og ovfr. i § 3.

ombandles i dette Afsnit. Den anden Klasse omfatter de Handlinger, som udover de almindelige Grænser for Handlefriheden forbydes af præventive Hensyn, Handlinger, som vel under givne Forhold kunne være farlige og derfor retstridige ligeoverfor den Paagjældendes Liv, eller kunne have den i nærværende Paragraf forudsatte Retstridighed, men som forbydes under Straf, selv om dette *in concreto* ej er Tilfældet, og derfor uafhængig af, om de Betingelser ere tilstede, som kræves til den efter de almindelige Regler retstridige Handling og altsaa til de paa Forudsætningen om en saadan grundede Forbrydelser. Talen er her om de Politiforseelser, som ere grundede i det Formaal, at forebygge Farer for Enkeltmands Liv.[2]) Om disse henvises til Afsnit V. For begge Klasser gjælder det, at her kun medtages de Handlinger, for hvis Strafbarhed Hensynet til en bestemt Enkeltperson er afgjørende, medens de Handlinger, hvis Strafbarhed bestemmes ved Hensynet til Farer for ubestemt mange eller tilfældige Personer, henvises til Omtale i Forbindelse med Læren om almenfarlige Forbrydelser, hvis Udsondring fra Forbrydelserne mod Enkeltmands Liv og Legeme beroer paa det samme Hensyn. Undertiden kan Grænsen være tvivlsom, saaledes med Hensyn til Stl.'s § 181 og L. 10. April 1874 § 2. Men det er dog rigtigst og stemmende med Straffelovens Synspunkt, ikke at medtage disse Bud paa dette Sted. Som Følge heraf er det de færreste, ved Hensynet til Værn for Liv og Legeme begrundede Politiforseelser, som kunne finde Omtale i denne Forbindelse.

---

[2]) Jfr. alm. Del I, S. 35 o. ff.

§ 18.

Undladelse af at komme en Person, der er i Livsfare, til Hjælp.

Undladelse af at komme en Person, der er i Livsfare, til Hjælp, kan være en Handling, der har retlig Evne til at foraarsage Paagjældendes Død.[1]) Har Undladelsen denne Egenskab, er den egnet til at være Led af en af de i det Foregaaende omhandlede Forbrydelser.[2]) Har Undladelsen derimod enten ikke denne Karakter, eller kan der af andre Grunde ikke derpaa bygges noget Strafansvar, er det af Betydning, at Lovgivningen under visse nærmere Betingelser gjør det til Retspligt, under Straf at være virksom for at forebygge en Andenmand truende Livsfare, hvorved der fremkommer nogle særegne Forbrydelser.

Straffeloven indeholder tre herhen hørende Straffebud, nemlig dels det almindelige i § 199, 1. Pkt., der har Hensyn til enhver Livsfare, dels Budene i § 199, 2. Pkt. og § 109, 2. St., der have Hensyn til en Livsfare under særegne Forhold eller af særeget Udspring.

1. Ifølge § 199, 1. Pkt. straffes den med Fængsel eller Bøder, som *undlader at komme den, der er stedt i Livsfare, til Hjælp, uagtet det var ham muligt uden Fare for Liv eller Helbred,* dog kun under den nærmere Betingelse, *at den Anden omkommer.*

Den Retspligt, som denne Bestemmelse sanktionerer, var alt udtrykkelig udtalt tidligere i Fdg. 4. Aug. 1819 som Noget, der havde Hjemmel baade

---

[1]) Jfr. alm. Del I., S. 187 o. ff.
[2]) Jfr. ovfr. §§ 15 og 16.

i Sagens Natur og Lovgivningens Grundsætninger, se Fdg.'s §§ 1 og 2, der ved Siden af særlige Regler for Tilfælde af den Art, som nu ere Gjenstand for § 199, 2. Pkt., tillige udtale hin almindelige Regel.[3]) Den naturlige Forudsætning, at Pligten ikke strækker sig længer end til det Mulige, er ogsaa udtalt i den nævnte Fdg.'s § 1. Derimod hedder det ikke udtrykkelig der, som nu i § 199, at Retspligten ikke gjælder, naar det ikke er muligt at bringe Hjælp uden Fare for eget Liv eller Helbred. Imidlertid maatte denne Forudsætning ogsaa tidligere anses som indeholdt i selve det Grundlag, hvorpaa Pligten støttedes.[4]) Hvad der med Hensyn til Lovgivningens Grundsætninger i saa Henseende nu kan udledes af Stl.'s §§ 40 og 41, er ikke noget Nyt, men stemmer med den tidligere Ret.[5]) Begge Bestemmelser falde fremdeles sammen, forsaavidt de omfatte baade Tilfælde, hvor Redningspligten har Hjemmel i et særligt Retsforhold, og dem, hvor der kun er Tale om en almindelig Borgerpligt, jfr. Fdg. 1819 § 4, 2. Pkt. og ovfr. § 15 med Hensyn til § 197. Derimod var det ikke hjemlet efter Fdg. 4. Aug. 1819, at Undladelsen af at opfylde Pligten kun straffedes, hvis den Paagjældende omkom.[6]) Det videre Omraade, Strafbarheden saaledes havde efter Fdg. 1819, foranlediger det Spørgsmaal, om den Omstændighed, at Stl.'s § 308 kun nævner som ophævet Fdg. 4. Aug. 1819 § 4, der fastsætter Straffen for Over-

---

[3]) Jfr. D. i H. R. T. 1858 S. 207, U. f. R. 1869 S. 1078, jfr. H. R. T. 1869 S. 374.

[4]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg S. 36—37 Note.

[5]) Jfr. *Bornemann* Krim. R.'s alm. Del S. 124 o. ff. og S. 153 o. ff.

[6]) Se med Hensyn til denne Betingelse Motiv. S. 242 og alm. Del I, S. 473 o. ff.

trædelsen, hjemler den Antagelse, at der ved Siden af § 199, 1. Pkt. bestaaer en Kreds af strafbare Tilfælde i Medfør af den ældre Ret uden den Betingelse, hvortil Straffen efter § 199, 1. Pkt. er knyttet, og uden at de høre til de i § 199, 2. Pkt. omhandlede Tilfælde. Det er imidlertid klart, at dette ikke kan antages. Stl.'s § 199 har ikke indskrænket sig til at sætte en anden Straf i Stedet for den, der fastsattes i Fdg. 1819 § 4. Den har tillige angivet Betingelserne for Forholdets Strafbarhed. For Pligtovertrædelsen uden disse Betingelser er der, efter at Fdg. 1819 § 4 er ophævet, ingen Straf. For Strafferetten har Fdg. 1819 §§ 1—3 derfor ingen selvstændig Betydning mere. Derimod maa, som endnu bestaaende, ved Siden af § 199, 1. Pkt. nævnes Fdg. 28. Decbr. 1836 § 37 I, der vel tildels angaaer blotte Politiforseelser, men tillige rammer Undladelser i Strandingstilfælde, der ellers maatte falde ind under § 199, 1. Pkt. Foruden det Særegne med Hensyn til Straffen mærkes, at det nævnte Bud ikke er betinget af, at nogen Strandet omkommer.

Objektivt forudsætter § 199, 1. Pkt., at Personen endnu er i Live paa den Tid, Undladelsen finder Sted. Er dette ikke Tilfældet, men Personen antog det, vilde der være putativ Forbrydelse (Forsøg), hvis Strafbarheden ikke var bunden til den Betingelse, at den paagjældende Person omkom. Men paa Grund af denne Betingelse bliver Forholdet straffrit. Det kræves fremdeles, at Livsfaren er nærværende eller umiddelbart overhængende, mærk Ordene *„er stedt i Livsfare“*. Subjektivt kræves i Henhold til § 43 Forsæt, d. v. s. Bevidsthed om de Forhold, der gjøre Undladelsen retstridig, altsaa, at han ikke antager Personen for død, at han ikke overser, at han er i Livsfare, eller har et fejlagtigt

Syn paa, hvad der var muligt at gjøre uden Fare for Liv og Helbred.

I Forbindelse med § 199 mærkes L. om Dag- og Natsignaler for danske Skibe i Havsnød samt om Forholdsregler i Tilfælde af Skibes Sammenstød 23. Marts 1888 § 2 og nu Sølov 1. April 1892 § 223 jfr. § 294 og § 315, hvor det bestemmes ved Skibssammenstød, at enhver af Skipperne, forsaavidt det kan ske uden Fare for eget Skib, dets Besætning og Passagerer, skal yde det andet Skib og dettes Besætning og Passagerer al Hjælp, som er mulig og fornøden til Frelse fra den ved Sammenstødet opstaaede Fare. Den Skipper, som uden gyldig Grund undlader dette, straffes med Fængsel eller Bøder, ikke under 100 Kr.[7])

2. Samme Straf (Fængsel eller Bøder) som efter § 199, 1. Pkt., rammer efter § 199, 2. Pkt., *„den, der ikke sørger for de efter Omstændighederne mulige Redningsmidlers Anvendelse paa Hængte, Druknede eller paa anden Maade tilsyneladende Omkomne"*.

Under de særlige Forhold, som denne Bestemmelse forudsætter, bortfalder i to vigtige Punkter de Betingelser for Strafbarheden, som udkræves efter § 199, 1. Pkt. For det Første kommer Straffen til Anvendelse, selv om den Paagjældende ikke omkommer, men hans Liv reddes.[8]) Dernæst er det ikke Betingelse for Straffen, at det

---

[7]) Se iøvrigt med Hensyn til § 199 D. i U. f. R. 1871 S. 468 (Dissens om 1. eller 2. Pkt., Note i U.), U. f. R. 1879 S. 1023 og 1880 S. 107, jfr. H. R. T. 1879 S. 488, U. f. R. 1880 S. 996, U. f. R. 1891 S. 915. — Med Hensyn til L. 23. Marts 1888 mærkes med Hensyn til det ufuldstændige Udtryk for Straffen „Fængsel" Indl. til StR. S. 206—7. Se nu Sølov 1. April 1892 § 312.

[8]) Jfr. Motiv. S. 243.

maatte befindes, at den Paagjældende virkelig, og ikke blot tilsyneladende, var død, da Undladelsen fandt Sted, naar dette dog ikke har været aldeles tydeligt. I Fordringen, at Vedkommende skal være „tilsyneladende omkommen", ligger nemlig blot Udelukkelsen af de Tilfælde, hvor det var klart, at den Paagjældende var i Live eller var død, medens alle de Tilfælde, hvor det ikke strax, efter hvad der ved første Øjekast kan ses, kan afgjøres, om han endnu er i Live eller ikke, falde indenfor Rækkevidden af Ordene *„tilsyneladende omkommen"*.[9]) Forsaavidt saaledes Straf efter § 199, 2. St. indtræder, uagtet det oplyses, at den Paagjældende alt den Gang, Undladelsen finder Sted, var død, kan Handlingen naturligvis ikke betegnes som en Forbrydelse, der bestaaer i at undlade at komme en Person i Livsfare til Hjælp. For en saadan er Forudsætningen nødvendigvis, at Personen ikke alt var død. Men Handlingen er forsaavidt en Politiforseelse, ɔ: en Overtrædelse af en i præventivt Øjemed given ubetinget Lov, jfr. forrige Paragraf. For denne Kombinations Vedkommende maa Straffebudet i § 199, 2. Pkt. derfor nævnes i Rækken af de Politiforseelser, der skulle omtales i det Følgende. Naar der i § 199, 2. Pkt. kun tales om *„de efter Omstændighederne mulige Redningsmidlers Anvendelse"* og ikke udtrykkelig, som i § 199, 1. Pkt., siges, at det kun er den Mulighed, der ikke medfører Fare for eget Liv eller Helbred, som kommer i Betragtning, kan der i Modsætning til de to foran omtalte Punkter ikke heri antages at ligge en Forskjel i Strafbarhedsbetingelserne. En saadan Forskjel gjordes ikke tidligere,[10]) og

---

[9]) Jfr. Motiv. S. 243.

[10]) Jfr. den ovfr. anførte Note i *Ussings* Haandbog.

den vilde ikke have Hjemmel i de retlige Grundsætninger, der her ere de normgivende. Undladelsen af den udtrykkelige Tilføjelse har kun sin Grund i, at et sligt Forbehold under de i andet Punktum forudsatte Forhold sjeldnere har praktisk Betydning.[11]) Det er endelig klart, at man ved ogsaa her at godkjende denne Forudsætning ikke gaaer uden for Ordene, idet den Vidde, Udtrykket „*efter Omstændighederne mulige*“ har, ogsaa rummer dette Hensyn.

Den særegne Omstændighed, der medfører Anvendelse af den i Henseende til Betingelserne strengere Regel i § 199, Pkt. 2, er den, at Objektet for Forbrydelsen er, som det hedder, en Hængt, Druknet eller paa anden Maade tilsyneladende Omkommen. Det Særegne er der altsaa, at der ikke blot er en nærværende eller umiddelbart overhængende Livsfare, men at Virkningen af denne, Døden, alt tilsyneladende er indtraadt. Den Paagjældende forudsættes at være, om ikke død, saa dog skindød, ɔ: Aandedrættet er eller synes at være ophørt, medens dog de afgjørende Dødstegn mangle, og der altsaa er en Mulighed for Redning, da Livsvirksomheden i nogen Tid kan bevare sig, skjønt berøvet sin væsentlige Betingelse, Respirationen. I et saadant Tilfælde kræves det, hvis Redning er mulig, at Hjælpen ydes øjeblikkelig og er rettet paa at bringe Livsfunktionerne tilbage, hvilket bestemmer dens særlige Karakter og Varighed. Da Tvivl om Livsfaren ikke kan opstaa under disse Omstændigheder, foreligger dels ikke den Grund, som i § 199, 1. Pkt. har ført til at betinge Strafbarheden af, at den Paagjældende omkommer, dels har Nødvendigheden af at holde strengt paa

---

[11]) Jfr. Motiv. S. 243.

den Pligt, som disse Forhold begrunde, ført til at hævde den, selv om det senere viser sig, at Paagjældende virkelig var død, altsaa selv om Overtrædelsen blot er en Politiforseelse.[12]) For Anvendelsen af Bestemmelsen er det ligegyldigt, om Tilstanden maa antages at hidrøre fra Ulykkestilfælde eller fra Forbrydelser, jfr. Fdg. 4. Avg. 1819 §§ 2 og 3. Ogsaa Sygdomsanfald, som Epilepsi, Apoplexi, kunne fremkalde Tilstanden.

I Fdg. 4. Avg. 1819 § 1 findes med Hensyn til Druknede en nærmere Bestemmelse af Pligten, der ikke gaaer ud over, hvad Regelen i § 199, 2. Pkt. rummer, og derfor endnu har Betydning. Det hedder paa det anførte Sted, at Enhver, som bliver var, at Nogen er sunken i Vandet, skal uopholdelig, enten selv eller ved tilkaldt Hjælp, foretage Alt, hvad Omstændighederne tillade, for at faa den Druknede optagen og de hensigtsmæssigste Redningsmidler anvendte, ligesom heller Ingen maa vægre sig for, ved saadan Lejlighed at yde den Hjælp, hvortil han maatte være i Stand, jfr. § 2, hvor der med Hensyn til Hængte fremhæves Pligten at sørge for den hurtigste Nedtagelse. Ej heller gaaer det ud over Grænsen for den Pligt, som § 199 forudsætter, naar Fdg.'s § 3, ved Siden af de øjeblikkelig nødvendige Foranstaltninger og de foreløbige Hjælpemidler, paalægger snarest mulig at kalde en Læge til Hjælp, hvor Omstændighederne ikke ere saaledes beskafne, at de Vedkommende se sig i Stand til, uden saadan Hjælp med Sikkerhed at redde den, som er i Fare. Naar Fdg.'s § 3 endvidere paalægger, at anmelde Tildragelsen strax for Politimesteren eller paa Landet Sognepræsten eller Sognefogeden, hvis disse ere nærmere, kan dette

[12]) Jfr. Motiv. S. 243.

ligeledes være en Pligt, der falder indenfor § 199's Forudsætninger, men dog kun, forsaavidt det paabydes af Hensyn til det ene Motiv, Fdg. nævner, nemlig at disse Embedsmænd eller Betjente kunne, indtil Lægen kommer tilstede, sørge for den hensigtsmæssigste Behandling, hvorimod det falder udenfor § 199 og dens Straf, forsaavidt hin Pligt i et givet Tilfælde kun er motiveret ved det andet Hensyn, Forordningen fremhæver, nemlig, at hine Embedsmænd kunne sættes i Stand til at foranstalte det Fornødne, hvis der er Anledning til at drage Nogen til Ansvar.

Ogsaa for Anvendelsen af den her omhandlede Bestemmelse i § 199 er Forsæt Betingelse ifølge § 43, dette forstaaet paa lignende Maade som ved § 199, 1. Pkt. Et fejlende Skjøn om, hvad der er hensigtsmæssig Foranstaltning, om Læges Tilkaldelse er fornøden o. s. fr., kan udelukke saadant Forsæt. Derimod er det ogsaa nu i Henhold til Stl.'s § 42 klart, at det vedblivende gjælder, hvad Fdg. 4. Avg. 1819 § 4 udtaler, at det ikke tjener til Undskyldning for Overtræderen, „at han har staaet i den *vrange og ukristelige Mening, at det er vanærende at røre ved Personer, der paa voldsom Maade ere ombragte eller beskadigede, inden en Øvrighedsperson eller Præst er tilkaldt.*" [13])

3. Naar Livsfaren skriver sig fra *noget paatænkt Mord, Røveri eller anden Forbrydelse, hvorved Menneskers Liv udsættes for Fare, og den, der herom har erholdt sikker Kundskab, ikke gjør, hvad der uden Fare for hans eget eller hans Nærmestes Liv og Velfærd staaer i hans Magt, for*

---

[13]) Jfr. H. R. T. 1865 S. 407. Se iøvrigt med Hensyn til § 199, 2. Pkt. D. i U. f. R. 1879 S. 1023 og 1880 S. 107, jfr. H. R. T. 1879 S. 488.

at forebygge Forbrydelsen ved at advare den Person, der er udsat for Fare, eller paa anden efter Omstændighederne hensigtsmæssig Maade, om fornødent ved Anmeldelse til Øvrigheden, straffes han ifølge Stl.'s § 109, 2. St. med Fængsel eller Forbedringshusarbejde, dog kun, hvis Forbrydelsen kommer til Udførelse. Ved § 109. 3. St. ere Børn under 15 Aar undtagne fra dette Straffebud i det Hele, og fra Straf for undladt Angivelse til Øvrigheden ere undtagne den Skyldiges Ægtefælle, Slægtninge eller Besvogrede i op- og nedstigende Linie, hans Fosterforældre og hans Fosterbørn.[14])

---

[14]) I Kommissionens Udkast var der givet den til § 109 svarende Straffebestemmelse Plads i Kapitlet om Meddelagtighed. Det mindre rigtige Synspunkt, som laa til Grund herfor, jfr. H. R. T. 1869 S. 374 (U. f. R. 1869 S. 1078), foranledigede under Rigsdagens Behandling Paragrafens Flytning til dens nuværende Plads i Kap. 12, der handler om „*Forbrydelser mod den offentlige Myndighed og Orden*". Hvis der var Tale om en egentlig Angiverpligt, ogsaa vedkommende en fuldbyrdet Forbrydelse, var det klart, at denne Plads var rigtig valgt. Men baade Paragrafens første og andet Stykke har kun Forebyggelse af Forbrydelser for Øje og sanktionerer kun en paa dette Synspunkt grundet og ved det begrænset Angivelsespligt. Om Paragrafen har faaet den rette Plads, maa herefter bero paa, hvem den Forbrydelse er rettet mod, som det er Pligt at forebygge. Fra dette Synspunkt er det fuldstændig begrundet, at Paragrafens første Stykke har sin Plads i Kap. 12. Thi de Forbrydelser, hvis Forebyggelse her paabydes, ere Statsforbrydelser. Det Samme kan derimod ikke erkjendes med Hensyn til Paragrafens andet Stykke, der sanktionerer en Pligt til at forebygge Forbrydelser, der true Menneskers Liv. Straffebud for Undladelse af denne Pligt maa sammenstilles med Straffebudene i § 199, forsaavidt den truende Forbrydelse ikke er en almenfarlig, i hvilket Fald Straffebestemmelsen maa omtales i Sammenhæng med Læren om disse Forbrydelser.

Sammenholdt med den almindelige Straffebestemmelse i § 199, 1. Pkt., viser Hovedejendommeligheden ved den særegne Regel i § 109, 2. St. sig i den betydelig højere Strafferamme. Der er vistnok ogsaa, som det Følgende vil vise, Forskjelligheder i Henseende til Strafbarhedens Betingelser. Men dog staaer paa dette Punkt § 109, 2. St. den almindelige Regel nærmere, end Straffebudet i § 199, 2. Pkt.

Til Anvendelsen af § 109, 2. St. kræves en Fare for Menneskeliv, som hidrører fra *„noget paatænkt Mord, Røveri eller anden Forbrydelse, hvorved Menneskers Liv udsættes for Fare.“* Ved den sidste Tilføjelse er Omraadet blevet saa vidt, at de specielt udhævede Forbrydelser kun faa Betydning som Exempler. Deraf, at Mord særlig fremhæves, kan derfor ikke sluttes, at Pligten ikke gjælder ved Drab. Udhævelsen har sin Forklaring i, at under den Situation, Paragrafen har for Øje, vil Manddrabsforbrydelsen sædvanlig være Mord. Paa den anden Side kan den Omstændighed, at Røveri er særlig nævnt, ikke berettige til den Antagelse, at Forebyggelsespligten altid finder Sted ved denne Forbrydelse. Det maa bero paa, om det paatænkte Røveri *in concreto* udsætter et Menneskes Liv for Fare, hvad der efter denne Forbrydelses Begreb, jfr. Stl.'s § 243, ikke nødvendig behøver at være Tilfældet.

Den Fare for Menneskeliv, der truer fra Forbrydelser, behøver ikke at være umiddelbart overhængende, — som Forudsætningen er i § 199, — for at begrunde Forebyggelsespligt. Der fordres kun, at Forbrydelsen er „paatænkt“. Hertil kræves selvfølgelig dog mere end løse Tanker. Meningen er en endelig besluttet Forbrydelse.

Et vigtigt Spørgsmaal er det, om Forebyggelsespligten ophører, naar Forbrydelsen er mere end paatænkt, altsaa naar der alt er sket Noget til Tankens Udførelse, og hvis det antages, da, paa hvilket Stadium af Udførelsen Pligten ophører. Spørgsmaalet falder praktisk sammen med det, om Forebyggelsespligten paahviler, naar der alt er begaaet Noget, som paadrager Straf, og dens Øjemed derfor ikke kan naaes uden tillige at angive en Skyldig til Straf.

Da det er givet, at en Angivelsespligt i sidstnævnte, egentlige Forstand ikke paahviler Borgerne, ligger det nær at slutte, at Forebyggelsespligten heller ikke paahviler i Tilfælde, hvor den ikke kunde opfyldes uden en saadan Angivelse. Den maatte da bortfalde, saasnart Beslutningen om Forbrydelsen er traadt frem paa den objektive Maade, der kræves til Straf, og kunde kun paahvile, naar Forebyggelsen, selv om den sker ved Anmeldelse til Øvrigheden, ikke kan medføre Straf for Nogen, fordi intet Strafbart endnu er sket. I Straffelove, der regelmæssig kun straffe Forsøget, naar det har naaet det Stadium, der sædvanlig betegnes med Udtrykket „Begyndelse paa Iværksættelsen“, vilde Forebyggelsespligten herefter endnu gjælde, om end forberedende Handlinger til Udførelsen havde fundet Sted, undtagen i de enkelte Tilfælde, hvor slige forberedende Handlinger særlig vare erklærede for strafbare. I dansk Ret, hvor de forberedende Handlinger altid ere tilstrækkelige til at udgjøre et strafbart Forsøg, vilde Forebyggelsespligten ophøre, saasnart nogen saadan Handling var foretagen. For at dette ogsaa var Meningen, kunde man da fra selve § 109, 2. St. søge Støtte dels i Udtrykket „paatænkt“, idet For-

brydelsen er mere end blot paatænkt, naar den er naaet til Forsøg, og fremdeles deri, at Ordene „forebygge Forbrydelsen“, hvormed Pligten betegnes, korrekt maa forstaaes som enstydige med „forebygge den strafbare Handling“, hvorefter det er givet, at den i den omtalte Kombination ikke paahviler, eftersom en strafbar Handling alt har fundet Sted.[15])

Denne Fortolkning af Stl.'s § 109, 2. St. kan imidlertid ikke anses for rigtig. For det Første er det klart, at den Omstændighed, at en selvstændig Angivelsespligt ikke er paalagt, ikke berettiger til den Slutning, at Forebyggelsespligten skal være indskrænket til de Tilfælde, hvor den kan opfyldes uden at medføre nogen Angivelse. Spørgsmaalet er netop, om Lovgivningen har lagt stærkest Vægt paa Fritagelsen for Angivelsespligt og derefter indskrænket Forebyggelsespligten, eller omvendt lagt stærkest Vægt paa den sidste og derfor indskrænket hin Fritagelse til de Tilfælde, hvor Angivelse ikke kræves for Forebyggelsens Skyld. At nu dette sidste er Standpunktet i § 109, 2. St., bliver sandsynligt allerede, naar henses til den Maade, hvorpaa den omtaler de forskjellige Veje, ad hvilke Forebyggelsen kan ske. Der vilde ingen Grund være til at tage saa skaansomt, som sket er („*om fornødent*“), paa det Forebyggelsesmiddel, at anmelde til Øvrigheden, naar der dog ikke ved dette kunde paadrages Nogen en Straf.[16]) Endmere klart bliver dette ved

---

[15]) Paa denne Maade fortolke Mange den væsentlig tilsvarende Bestemmelse i den tyske Straffelov § 139.

[16]) Jfr. Motiv. S. 85.

Regelen i Paragrafens 3die Stykke om visse Personers Fritagelse for Pligten til at gjøre Brug af dette sidste Forebyggelsesmiddel. Det har netop sin Forklaring derved, at det er haardt at paalægge disse nærstaaende Personer en Pligt, der indbefatter en Angivelse til Straf (mærk ogsaa her Ordene „*Angivelse*“ og „*den Skyldiges*“).[17]) Det er endelig snarere tænkeligt, at fremmede Love, der ikke regelmæssig straffe forberedende Handlinger, kunne fritage for Forebyggelsespligten, hvor den involverer en Angivelse, end at den danske Straffelov, der straffer alle forberedende Handlinger, kan gjøre det. Den vilde derved opgive Forebyggelsespligten i ulige større og i Virkeligheden aldeles urimelig Udstrækning. Den Støtte, som den modsatte Fortolkning kan ville søge i visse af Lovens Udtryk, betyder heller intet. „Paatænkt“ er Forbrydelsen, saalænge der endnu er Noget af Iværksættelseshandlingerne tilbage. Der staaer Intet om, at den kun maa være en Tanke. Det er nok, at der endnu er Noget at udføre i Henhold til Tanken. Hvad Ordene „*forebygge Forbrydelsen*“ angaaer, erindres her om de forskjellige Betydninger, hvori Udtrykket „*Forbrydelse*“ kan tages.[18]) At det her skulde være taget i Betydningen „strafbar Handling“, er paa Forhaand lidet troligt. Der er ikke nogen Grund til at sætte Forebyggelsespligten i Afhængighed af, om Faren har sit Udspring for en paatænkt Handling, der har alle Strafbarhedens Betingelser. Det vilde saaledes være aldeles urimeligt, om den ikke skulde finde Anvendelse, naar en

---

[17]) Jfr. Motiv S. 85.

[18]) S. alm. Del I S. 1 o. ff.

Person havde sikker Kundskab om en paatænkt Drabshandling, fordi han tillige vidste, at den Paagjældende, som havde foresat sig den, var afsindig og af den Grund ikke kunde straffes. Men kan Udtrykket Forbrydelse ikke i denne Retning tages lig med strafbar Handling, er der heller ikke Hjemmel til paa dette Udtryk at støtte, at hvor en strafbar Forsøgshandling er foretagen, gjælder Forebyggelsespligten ikke, fordi der da alt er sket noget Strafbart. Hvad „*Forbrydelse*" her betyder, kan efter hele Sammenhængen ikke være tvivlsomt. Det betyder det Moment i Forbrydelsen, der betegnes som den retstridige Iværksættelseshandling. Det er denne, hvortil der sigtes i den Betingelse for Strafbarheden, som i Paragrafens første Stykke udtrykkes ved, at „*Forbrydelsen kommer til Udførelse*".[19]) Det maa efter det Udviklede antages, at Forebyggelsespligten vedvarer, saalænge den retstridige Iværksættelseshandling endnu kan forebygges, selv om dette ikke kan ske uden en Angivelse af strafskyldige Personer, og at kun de i Paragrafens tredie Stykke nævnte Personer ere fritagne for Forebyggelsespligt, naar den i et givet Tilfælde ikke kunde opfyldes uden at angive en til dem i det angivne Forhold staaende strafskyldig Person. Naar derimod Iværksættelseshandlingen er afsluttet, og der kun er Mulighed for at forebygge Virkningen, bliver der ikke længere Tale om Straf efter § 109, 2. St., men alene om Anvendelse af § 199.[20])

Forebyggelsespligten er betinget af, at den Paagjældende har erholdt „*sikker Kundskab*" om

---

[19]) Jfr. Motiv. S. 86 og ndfr.
[20]) Jfr. H. R. T. 1867 S. 56 (U. f. R. 1867 S. 350).

den paatænkte Forbrydelse. Dette er en objektiv Betingelse. Det er ikke nok, at den Paagjældende havde en subjektiv Tro paa, at Forbrydelsen var paatænkt. Men der kræves, at denne Tro har et objektivt troværdigt Grundlag. Har den vel det, men den Paagjældende ikke kan antages at have tillagt sin Kundskab denne Karakter, bliver han straffri af den subjektive Grund, at det fornødne forbryderske Forsæt mangler.[21])

Endelig er Pligten betinget af, at den kan opfyldes uden Fare for Personens eget eller hans Nærmestes Liv eller Velfærd. Paragrafens andet Stykke henviser til denne Betingelse, som findes udtalt i det første Stykke, ved Begyndelsesordene „*under de nævnte Betingelser*".[22]) Under denne almindelige Betingelse er dog ikke indbefattet Hensyn til Straf, der kunde ramme de Nærmeste. Forsaavidt gjælder nemlig den særlige Regel i Paragrafens tredie Stykke.

Af de forskjellige Veje, som kunne tjene til Forebyggelse, nævner Loven i første Række Advarsel til den Person, der er udsat for Fare. Men ved Siden heraf sættes enhver anden efter Omstændighederne hensigtsmæssig Maade, som staaer i Paagjældendes Magt. Pligten gaaer altsaa ud paa at anvende den Forebyggelse, som under de givne Omstændigheder er egnet til at opnaa Øjemedet. Er Advarsel til Personen ikke egnet hertil, er der objektivt ikke gjort nok. „*Om fornødent*" (objektivt bedømt), kan kun Anmeldelse til Øvrigheden gjøre Fyldest. Fejlagtigt Skjøn, ifølge hvilket et Middel, der ikke er egnet til Forebyggelse, vælges,

---

[21]) Jfr. H. R. T. 1867 S. 56 (U. f. R. 1867 S. 350).
[22]) Jfr. Motiv. S. 86.

vil imidlertid udelukke det nødvendige Forsæt, forudsat naturligvis, at det virkelig er et Fejlskjøn og ikke et blot Paaskud.

For at den objektivt retstridige Undladelse af at forebygge skal kunne paadrage Straf, kræves der endelig ifølge Stl.'s § 43 Forsæt, hvilket er udelukket, naar den Paagjældende har svævet i Vildfarelse med Hensyn til noget af de Momenter, der gjøre Undladelsen retstridig. Paa Anvendelsen heraf er der ovenfor paapeget nogle Exempler.

Den forsætlige, retstridige Undladelse af Forebyggelsen straffes dog kun, hvis „*Forbrydelsen kommer til Udførelse*". Ogsaa denne Betingelse fremgaaer af Stykkets Henvisning i Begyndelsen til det første Stykke, som udtrykkelig udtaler den. Sit Tilsvarende har denne Betingelse i Regelen i § 199, 1. Punktum, at Straf kun finder Sted, naar den, der er i Livsfare, omkommer. Imidlertid gaaer Betingelsen ikke saavidt. Udtrykket kan nemlig ikke forstaaes som enstydigt med, at Forbrydelsen fuldbyrdes, og selv ved denne Forstaaelse vilde det, at den Truede skulde være omkommen, kun kunne fordres, naar Forbrydelsen hører til dem, til hvis Begreb den indtraadte Død fordres, hvad jo ikke her behøver at være Tilfældet. Som ovenfor bemærket, betyder „*Forbrydelsen*" her den retstridige Iværksættelseshandling, og hvad der kræves, er altsaa ikke, at Virkningen skal være indtraadt, men kun, at denne Handling foretages, eller endog blot, at den begyndes. At dette sidste er nok, forudsætte Motiv. S. 86, og det ligger ogsaa nærmest i Ordene „*kommer til Udførelse*". Om de i sig selv kun forberedende Handlinger, der paaregnes at være *actus continui* med Iværksættelseshandlingen, herefter ere nok til at fyldestgjøre Be-

tingelsen, derom henvises til den alm. Del, særlig i Læren om Forsøg og Meddelagtighed.[28])

§ 19.

Fremme af Selvmord.

Ifølge det Synspunkt, der i § 17 er angivet som Særkjendet for de Forbrydelser, som omhandles i dette Afsnit, maa ogsaa Hjælp til Selvmord nævnes her, et Forhold, for hvilket Stl.'s § 196, 2. St. (*„hjælper Nogen en Anden til at begaa Selvmord"*) fastsætter Straf af Fængsel (jfr. Stl.'s § 25). Til nærmere Belysning heraf og til Bestemmelse af dette Straffebuds Rækkevidde bliver Følgende at bemærke.

Den, der har hjulpet til Selvmord, har ydet et Bidrag til, at Selvmorderen har mistet Livet. Men Aarsag i retlig Forstand er Handlingen dog ikke, og der kan derfor ikke være Tale om at betragte Hjælperen som Gjerningsmand til et Drab.[1])

Heller ikke kan Hjælp til Selvmord blive strafbar i Henhold til de Synspunkter, hvorpaa Strafbarheden af Meddelagtighed i Forbrydelse beroer. Som Meddelagtighed i Selvmord vilde den kun være strafbar, hvis Selvmord var et strafbart Forhold, men forsaavidt fra ganske andre Synspunkter, end Meddelagtighed i Manddrab. Og som Meddelagtighed i Manddrab kan Forholdet ikke

---

[28]) Jfr. med Hensyn til § 109, 1. D. i U. f. R. 1869 S. 1078, jfr. H. R. T. 1869 S. 874.

[1]) Jfr. Udviklingen i den alm. Del I, S. 174 o. ff. og S. 207.

betragtes, da det ikke er en Manddrabsforbrydelse, til hvilken Hjælpen ydes.[2])

Skal overhovedet Hjælp til Selvmord være strafbar, maa det være som et *delictum sui generis*, og det Synspunkt, fra hvilket en saadan Regel kan

---

[2]) Mange have dog ment, at Analogien af det sidstnævnte Synspunkt maa finde Anvendelse paa Hjælp til Selvmord. Dette støttes da paa den Betragtning, at Forskjellen mellem Gjerningsmænd og Meddelagtige ingen Betydning har for Strafbarhedens Betingelser. Begge Klasser af medvirkende Personer overtræde den samme Lov. Forskjellen angaaer alene Karakteren af den Virksomhed, ved hvilken Krænkelsen sker, og kan kun faa Indflydelse paa Straffens Størrelse. Den, der hjælper til Selvmord, krænker ligesaa vel som den, der er Gjerningsmand til et Drab, den Paagjældendes Ret til Livet, som ikke ophører, fordi han samtykker i at miste det. Men den Maade, hvorpaa hin realiserer denne Krænkelse, stiller ham i Klasse med den, der hjælper en Trediemand til at begaa et Drab. Analogien af Straffebestemmelserne for saadan Meddelagtighed maa derfor finde Anvendelse. Paa dette Synspunkt hvile f. Ex. de Sætninger, som *Bornemann* udvikler i Bidrag til Læren om Meddelagtighed i Forbrydelsen, S. Skr. III, Tillæg II, S. LV—LVI, og det er fremdeles dette Synspunkt, der ligger til Grund for Dom i H. R. T. 1858 S. 383 (Analogien af Adg. 4. Okt. 1833 § 27, mbr. 3), jfr. alm. Del I, S. 207. Men at hele denne Betragtningsmaade er skjæv, fremgaaer af, hvad der er udviklet i den alm. Del I, S. 174 o. ff., jfr. med Læren om Meddelagtighed. At den ikke har Hjemmel i den gjældende Ret, er indlysende. Formelt behandles her Hjælp til Selvmord som en selvstændig Forbrydelse, og reelt viser det sig, at den i § 196, 2. St. fastsatte Straf er en anden, end Analogien af Straffereglerne i Stl.'s Kap 5 i Forbindelse med Manddrabsreglerne vilde føre til. Straffen er især betydelig lavere, selv om det forudsættes, at det var Analogien af § 196, 1. St. og af den mildest straffede Form af Meddelagtighed (§ 48), som vilde være at følge, hvad naturligvis ingenlunde altid vilde være Tilfældet.

forklares, bliver da ganske det samme som det, hvorpaa de i forrige Paragraf omhandlede Forbrydelser hvile.[3])

Hvad de nærmere Betingelser for Strafbarheden angaaer, mærkes Følgende. Det er kun Hjælp til at begaa Selvmord, som § 196, 2. St. straffer. Til Selvmord kræves, at en Person forsætlig dræber sig selv. At det skal være med Overlæg, kan, som tidligere bemærket, ikke kræves. Det er en særlig, traditionel, ikke den sædvanlige, kriminalistiske Sprogbrug, der har medført Brugen af Udtrykket Mord i denne Forbindelse. Hjælp til en livsfarlig Handling, der foretages uden Drabsforsæt, kan ikke straffes efter Bestemmelsen. Men foreligger der en Vildfarelse eller Andet, der gjør den ved egen Haand Omkomnes Handling subjektivt anomal, vil Hjælperen være Gjerningsmand til Drabet og strafbar efter Reglerne om Manddrab.[4])

Det er kun den, der hjælper en Anden til at begaa Selvmord, som § 196, 2. St. belægger med Straf.[5]) Psykologisk Meddelagtighed i Selvmord og særlig Anstiftelse har Straffeloven ikke omtalt. Hvis Forholdet kunde behandles eller var behandlet efter Analogien af Reglerne om Meddelagtighed i Manddrab, vilde det være klart, at den psykologiske Paavirkning til Selvmord maatte straffes efter Analogien af Bestemmelsen. Betingelsen herfor efter Stl.'s § 1 vilde fuldt ud være opfyldt. Det Spørgsmaal kunde endog rejses, om Anstifteren ikke maatte straffes haardere, nemlig efter Analogien af

---

[3]) Jfr. Motiv. S. 289.
[4]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 181 og 207 o. ff.
[5]) Jfr. alm. Del, Læren om Meddelagtighed med Hensyn til Begrebet Hjælp eller Bistand (ved Raad eller Daad) i Modsætning til den psykologiske Meddelagtighed.

Manddrabsbestemmelserne i Forbindelse med Reglerne i Kap. 5, Noget, hvortil der dog ej vilde være Føje, da den lavere Straf for Hjælpen, i Forhold til Meddelagtighedsreglerne, dog ialtfald maatte kræve en Nedsættelse i tilsvarende Forhold for Anstifteren. Analogien vilde altsaa kun være en partiel og som Følge deraf i Kraft af Stl.'s § 1 utilstedelig. Men da Straffelovens Regel i § 196, 2. St. ikke har noget med hint Synspunkt at gjøre, bortfalder ikke blot det sidstnævnte Spørgsmaal. Men det kan end ikke antages, at Analogien af selve § 196, 2. St. kan anvendes paa psykologisk Paavirkning, særlig Anstiftelse til Selvmord. Fra Synspunkt af et *delictum sui generis* er det ikke givet, at saadan Virksomhed kan stilles ganske i Klasse med Hjælp.[6])

Ifølge Stl.'s § 43 maa der kræves Forsæt hos Hjælperen ɔ: han maa have til Formaal at hjælpe til et Selvmord.

Bliver Selvmordet ikke begaaet, foreligger der ikke, hvad § 196, 2. St. kræver til Straffen. Selv om Anstiftelse kunde behandles efter Bestemmelsens Analogi, vilde altsaa en unyttig eller mislykket Anstiftelse (Stl.'s § 52, 2. og 3. Pkt.) ikke være nok.[7]) Selve Udtrykket „*begaa Selvmord*" er imidlertid tvetydigt. Det kan spørges, om ikke blot Iværksættelseshandlingen skal være foretagen, men ogsaa dens Virkning, Døden, være indtraadt. Kræves det Sidste, er Betingelsen for Strafbarheden ensartet med den, der gjælder efter § 199, 1. Pkt. Kræves kun det Første, er der Lighed med Reglen i § 109, 2. St. Udtrykket „*Selvmord*" fører nærmest

---

[6]) Jfr. hermed alm. Del I, S. 207 og den der omtalte, noget uklare Dom i H. R. T. 1866 S. 529.

[7]) Jfr. den ovenfor nævnte Dom i H. R. T. 1866 S. 529.

til at kræve, at Døden skal være blevet Følgen. Men Ordet *„begaa“* peger i modsat Retning. Sprogrigtig kan kun en Handling begaaes.[8]) Taget i sin Helhed kan det næppe være tvivlsomt, at det kortfattede Udtryk maa læses som ligt med *„begaa en selvmorderisk Handling“*, saa at Virkningens Indtræden altsaa ikke kan kræves.

V. Forseelser mod Politilove, der beskytte Enkeltmands Legeme og Liv.

§ 20.

Kredsen af de Politiforseelser, som her blive at omtale bestemmes ved det tidligere angivne Synspunkt. Der bliver for det Første kun at medtage Overtrædelser af saadanne præventive Love, hvis Formaal er at forebygge Livs- og Legemsfare. Af disse udskydes dernæst de Tilfælde, hvor den mulige Fare ikke truer enkelte bestemte Personer, men enten ubestemmelig mange eller enhversomhelst tilfældig. Disse Politiforseelser maa fremstilles i Forbindelse med Læren om de almenfarlige Forbrydelser.

Efter det angivne Synspunkt kan her nævnes

1. Stl. § 199, 2. Punktum under den Forudsætning, under hvilken denne Handling kun kan betragtes som Politiforseelse, jfr. § 18.

2. Fdg. 28. Decbr. 1836 § 37 I, jfr. §§ 1 og 2, om Forsømmelse af Pligter i Anledning af Strandinger,

---

[8]) Jfr. Stl.'s § 2 og Indledn. S. 247 o. ft.

forsaavidt Forholdet ikke har den i § 18 omhandlede, strafbare Karakter.

3. L. om Ligsyn 2. Jan. 1871 § 7 om Straf for Overtrædelser af denne Lov, forsaavidt Gjerningen ikke efter sin Beskaffenhed maatte medføre en større Straf. Lovens Synspunkt (at forebygge Skindødes Begravelse m. m.) fremgaaer af § 1, der bestemmer, at, før end Ligsyn har fundet Sted og Dødsattest er udstedt efter de i Loven givne Regler, maa intet Lig jordes, ikke heller maa Kisten lukkes over Liget eller Liget føres bort en længere Vej, og har Døden været pludselig (uden foregaaende Dødskamp), maa Liget ikke, før end hine Betingelser ere fyldestgjorte, henflyttes paa afsides Sted uden stadigt Tilsyn, ej heller anbringes i et Lokale, hvor det ikke er tilstrækkelig beskyttet imod Kulde. Liget af den, som er død i sin Seng, maa ikke tages ud af Sengen, før end i det mindste 6 Timer ere forløbne efter Døden. — Loven angaaer ogsaa dødfødte Børn, se Lovens § 3, sidste Stykke. I Forbindelse hermed mærkes Straffen for Jordemødre, som ikke gjøre den befalede Anmeldelse om dødfødte Børn.[1])

4. L. 10. Maj 1854 § 36 om Straf for uberettiget Flytning af sygt Tyende. Forsaavidt dette Lovbud særlig omtaler det Tilfælde, at Sygdommen er smitsom, hører Forholdet til den Kreds af Politiforseelser, der slutte sig til de almenfarlige Forbrydelser.

5. Nogle Bestemmelser i de Politivedtægter, der ere affattede i Henhold til L. 11. Febr. 1863 og L. 4. Febr. 1871, samt i de i Henhold til L. 1858 affattede Sundhedsvedtægter høre ogsaa herhen. I Regelen have dog Budene i disse Vedtægter Hensyn til Almenfare og vedkomme forsaavidt ikke

---

[1]) *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 373 Nr. 4.

Fremstillingen her. Om Straffebestemmelserne for Brud paa Vedtægterne se Indl. t. StR. S. 152.[2])

Andet Kapitel.

Forbrydelser mod Personens Ære.

§ 21.

Om disse Forbrydelser i Almindelighed.

Æresbegrebet hviler paa Forudsætningen om Menneskets sædelige Værd. Men selve dette kan ikke i Almindelighed være et Retsgode. Thi ingen Krænkelse, mod hvilken Beskyttelse kunde gives, kan ramme det. Opfattes det som den absolute Menneskeværdighed, er dette en Egenskab, som hverken Personen selv eller Andre kunne forringe eller forspilde. Opfattes det som den sædelige Vandel, kan det vel forringes eller forspildes af Personen selv, men Paavirkninger af Andre, der føre hertil, blive kun Retskrænkelser, naar de enten have været udøvede mod uansvarlige Personer, eller Betingelserne for et Angreb paa den almindelige Sædelighed foreligge. Hvad der derimod kan være et retsbeskyttet Gode, er en paa Forestillingen om Personens sædelige Værd grundet menneskelig Dom. Thi denne kan afficeres ved Andres Handlinger. Det er denne Dom, som i Retssproget betegnes med Navnet Ære. En saadan Dom har Personen for det Første hos sig selv. Hans Ære er forsaavidt hans Æresfølelse. Retsbeskyttelse for denne Ære er Rets-

---

[2]) Jfr. ogsaa Fdg. 18. Decbr. 1798 § 89. D. i U. f. R. 1873 S. 340.

beskyttelse for en Side af Personens Aandsliv. At dette vel ikke i Almindelighed er retsbeskyttet, men at der herfra kan være visse Undtagelser med Hensyn til Følelseslivet, er udviklet i den almindelige Retslære.[1]) Dernæst fældes en saadan Dom af andre Samlevende. En Retsbeskyttelse for den heri liggende Anerkjendelse af Personens sædelige Værd er en Retsbeskyttelse for et i Omverdenen existerende Gode, som har alle Betingelserne for at være et Retsgode.[2]) Ærens Retsgode har saaledes to Forgreninger: Selvagtelsen og Andres Agtelse.

Til denne dobbelte Side af Ærens Retsgode svarer naturlig to Klasser af retstridige Angreb paa Æren, de, der angribe Selvagtelsen, og de, der angribe Agtelsen hos Andre. Men da en Handling ogsaa paa en Gang og i væsentlig lige Grad kan angribe begge de nævnte Sider af Ærens Retsgode, kræves der en Sondring mellem tre Klasser af Æresfornærmelser: dem, der alene, eller væsentlig kun, angribe Selvagtelsen, dem, der paa en Gang, og i væsentlig lige Grad, angribe Selvagtelsen og Agtelsen hos Andre, og dem, der alene, eller væsentlig kun, angribe Agtelsen hos Andre. Denne Klassificering, som en Betragtning *a priori* fører til, viser sig nu ogsaa i Hovedsagen at svare til væsentlige Forskjelligheder i Æresfornærmelsernes Fremtrædelsesformer, nemlig Forskjellen mellem den blotte Ringeagtsytring, den ærefornærmende Sigtelse og Udbredelsen af Ærefornærmelser, hvilken Adskillelse paa Grund af sin retlige Betydning bør lægges til Grund for Fremstillingen. Den blotte Ringeagtsytring krænker alene, eller i al Fald væsentlig kun, Selvagtelsen. For-

---

[1]) Se Forelæsn. ov. den alm. Retslære I S. 354 o. ff.
[2]) Se Forelæsn. ov. den alm. Retslære I S. 392 o. ff.

saavidt den, ved at fremsættes i Tredjemænds Nærværelse og derved mulig nedværdige Personen i disses Øjne, tillige kan siges at indeholde et Moment af Krænkelse af Agtelsen hos Andre, er dette i ethvert Fald et underordnet Moment ved Siden af den her altid foreliggende Krænkelse af Selvagtelsen.[3]) Den ærefornærmende Sigtelse angriber altid Selvagtelsen, men tillige, naar den ikke er fremsat til eller for den Sigtede alene, i væsenlig lige Grad Agtelsen hos Andre. Kun naar Sigtelsen er fremsat til eller for den Sigtede alene, bortfalder den sidste Side af Retskrænkelsen. Det angrebne Retsgode er da, ligesom ved Ringeagtsytringen, kun Selvagtelsen.[4]) Men da alle de retlige Spørgsmaal, som opstaa særlig med Hensyn til den ærefornærmende Sigtelse, maa løses paa samme Maade, hvad enten den fremsættes alene til eller for den Sigtede eller tillige eller alene for Trediemand, bør denne Fremtrædelsesform af Ærefornærmelsen dog behandles under Et. Forsaavidt vil altsaa her Fremstillingen af praktiske Grunde gjøre en Afvigelse fra det *a priori* indicerede System. Hvad endelig angaar Udbredelse af Ærefornærmelser som saadan, — ɔ: ikke som Fornærmelse i eget Navn, — kan Retstridigheden kun findes i Krænkelse af Agtelsen hos Andre. Den blotte Meddelelse til Paagjældende under fire Øjne om virkelig stedfundne Fornærmelser er nemlig ikke retstridig, forudsat at ikke Meddelelsens Form krænker Selvagtelsen.[5]) Mellem de angivne tre Arter af Ærefornærmelser er der væsentlige retlige Forskjelligheder, som det Følgende vil vise. De betegne

[3]) Se Forelæsn. ov. den alm. Retslære I S. 396.
[4]) Se de i foranstaaende Noter anførte Steder i Forelæsn. ov. den alm. Retslære.
[5]) Se Forelæsn. ov. den alm. Retsl. I S. 397—98.

derfor de Underarter, hvori Forbrydelsen Ærefornærmelse spalter sig.

At imidlertid disse Underarter have en stor Del Retsregler tilfælles, vil fremgaa af det Følgende. Paa dette Sted er der Anledning til at fremhæve en fælles Ejendommelighed, der er af mere eller mindre gjennemgribende Betydning for dem alle, den nemlig, at retstridige Angreb ikke blot kunne foreligge, naar et virkeligt bestaaende og hjemlet Agtelsesforhold virkelig krænkes, men allerede, naar blot en uhjemlet Indblanding i Andres Agtelsesforhold foreligger. Æren anerkjendes med andre Ord ikke blot at være retsbeskyttet mod egentlige Forulempelser, men ogsaa i en vis Udstrækning mod blotte Fredsforstyrrelser.

Mest udpræget viser dette sig ved Krænkelser af den Agtelse (Selvagtelse eller Agtelsen hos Andre), der grunder sig paa Dommen om Personens Livsførelse, altsaa ved Sigtelser eller Udbredelse af Sigtelser. Den Agtelse, der her er Tale om, staaer i et nødvendigt Forhold til den Livsførelse, hvorpaa den grundes. Forringer denne Personens sædelige Værd, forringer den ogsaa, forsaavidt den er bekjendt, Personens Agtelse. Gik man nu ud fra, at Personen ikke bør have Retsbeskyttelse for en større Agtelse, end han fortjener, vilde en Handling ikke være en Retskrænkelse, naar Sigtelsen for Noget, der er egnet til at forringe Agtelsen, er sand. Kun mod den usande Sigtelse vilde Personen have Retsbeskyttelse, og kun den bevidst usande Sigtelse vilde være en forsætlig Ærefornærmelse. Men hertil har ingen Lovgivning indskrænket Retsbeskyttelsen.

Den skarpeste og derfor mest oplysende Modsætning til den antydede Bestemmelse af Retskrænkelsen vil en Regel være, der ganske udelukker

et Sandhedsbevis. Dette kan kun bygges paa den Tanke, at Personen overhovedet skal være beskyttet mod Andres Indblanding i hans Agtelsesforhold, og at derfor selv en sand Sigtelses Fremsættelse er en ubeføjet, fredsforstyrrende og retstridig Handling. Man kan da gjøre en Sondring mellem de bevidst usande Angreb paa Agtelsen (dette fører ind paa Forbrydelsesbegrebet *calumnia*, Bagtalelse), og de bevidste Indgreb i Agtelsesforholdet ved Sigtelser, der ere egnede til at virke forringende paa dette, men uden Hensyn til, om Sigtelsen maatte være sand eller usand. De første ere da naturligvis grovere Forbrydelser end de sidste.

En Mellemvej gaa de fleste Lovgivninger, iøvrigt indbyrdes med mange Afvigelser. De indskrænke ikke Retsbeskyttelsen til at gjælde mod usande Sigtelser, hvilket objektivt vilde kræve, at Straffen betingedes af Bevis for Sigtelsens Usandhed, og subjektivt, — hvis Forsæt kræves, — af Bevidstheden om dens Usandhed. De udelukke paa den anden Side ikke Sandhedsbeviset. Men de yde Retsbeskyttelsen ikke blot mod de bevislig usande Sigtelser, men ogsaa mod saadanne, der ikke kunne bevises at være sande. Forskjellighederne komme frem ved de større eller mindre Indskrænkninger i Maaden, hvorpaa Sandhedsbeviset tillades ført. I denne Ordning ligger nu ikke blot en Forandring i Bevisbyrden. Betragtet saaledes, vilde den komme i Strid med de Bevisbyrderegler, der i Almindelighed gjælde ved Spørgsmaal om Straf, og om end dette lod sig forklare, naar Æreformærmelser forfølges som civile Sager, skulde man dog tro, at Regelen maatte undergaa en Forandring, naar Forfølgning af Æreformærmelser inddrages under Straffeprocessen, hvilket den akkusatoriske Proces tillader

uden at opgive den private Paatale.[6]) Men en saadan Forandring i Stillingen med Hensyn til Sandhedsbeviset er ikke tilsigtet af nogen Lovgivning, der har ordnet Æreformærmelsernes Forfølgning efter Straffeprocessens Regler, ligesaa lidt som de Love, der i større Omfang begrænse Maaden, hvorpaa Sandhedsbeviset tillades ført, have gjort nogen Forandring heri af processuelle Hensyn. Baade af Lovene og Teorien er hele dette Spørgsmaal betragtet som vedkommende den materielle Strafferet, ikke væsentlig den processuelle. Den rette Forklaring maa søges deri, at de her omtalte Love staa paa det samme principielle Standpunkt, som den Regel, der ganske udelukker Sandhedsbeviset, og at Forskjellen kun er en Gradsforskjel. Ogsaa her er Tanken, at foruden Retsbeskyttelsen for Agtelsen mod usande Sigtelser har Personen tillige et vist Krav paa Fred for sit Agtelsesforhold, kun at Kravet af disse Love ikke anerkjendes ubetinget, men kun som betinget af, at Bevis for Sigtelsens Sandhed paa den af Loven tilladte Maade ikke tilvejebringes. Æreretten har altsaa her Retsbeskyttelse mod den Fredsforstyrrelse, der ligger i ubevislige Sigtelser, der ere egnede til at forringe Agtelsen. En Vildfarelse, der udelukker Forsættet ved en Ærekrænkelse af denne Art, foreligger da selvfølgelig ikke, fordi Personen med Urette har Tro paa Sigtelsens Sandhed, men kan kun tænkes i den ikke saa let praktiske Skikkelse som en urigtig Tro paa Bevisligheden. Selvfølgelig kan der ogsaa efter denne Ordning være Grund til at skjelne mellem den forsætlige Fremsættelse af en usand Sigtelse, som en grovere Forbrydelse, og den for-

---

[6]) Jfr. Motiv. til Udk. t. L. om Strafferetsplejen S. 5—6 og 174.

sætlige Fremsættelse af en ikke paa tilladt Maade bevislig Sigtelse, som en mindre grov Forbrydelse, og mange Love fastholde denne Adskillelse i Behandlingen af Æreformærmelser. Vor Lovgivning, der tillader Sandhedsbeviset uden andre Indskrænkninger i Maaden end dem, der følge af den civile Procesmaades Anvendelse, jfr. paa sit Sted i det Følgende, kjender derimod ikke hin Adskillelse. Bagtalelsen, som bevidst Fremsættelse af usande Sigtelser, er ikke undergiven strengere Straffebud end Fremsættelsen af en ubevislig Sigtelse, et Delikt, der naturligvis er indeholdt i hint.

Hvad angaaer den Agtelse, der grunder sig paa den absolute Menneskeværdighed, vil det vise sig, at ogsaa de strafbare Handlinger, der staa i Forbindelse hermed, Ringeagtsytringer eller Udbredelse om saadanne, have en Udstrækning, der kun fuldt ud kan forklares ved, at Fredsforstyrrelsen, den uhjemlede Indblanding, er nok til at medføre Retstridighed. Vel kan man nemlig sige, at naar Handlingen blot er egnet til at krænke Æresfølelsen, kan det ved slige Krænkelser af ideelle Retsgoder ikke fordres, at det skal paavises, at den Virkning, at Æresfølelsen har lidt, foreligger, men at man maa blive staaende ved, hvad en almen psykologisk Erfaring tilsiger.[7]) Selv om man imidlertid med denne Betragtning for Øje ikke kræver Bevis for Virkningen, maatte det dog erkjendes, at Forbrydelsens Begreb ikke var fyldestgjort, naar der foreligger Bevis for, at Æresfølelsen ikke er krænket, f. Ex. ved den Angrebnes Indrømmelse. Desuden maatte her en Betragtning gjøres gjældende, som i Læren om Frihedskrænkelse udvikles, nemlig, at Spørgsmaal om psykologiske

---

[7]) Jfr. alm. Del I S. 233—234.

Virkninger i Strafferetten ikke udelukkende bør afgjøres efter en Gjennemsnitsmaalestok. Vilde man endelig hævde, at der til Æreformærmelsens Fuldbyrdelse slet ikke behøvede at kræves nogen Virkning, kunde dette gjerne indrømmes. Men det vilde ikke fjerne Problemet. Spørgsmaalet vilde blot forandres derhen: Er den Handling, der i Almindelighed er egnet til at afficere Æresfølelsen, retstridig, om det end er givet, at den i det konkrete Tilfælde ikke var egnet dertil? Naar det nu undtagelsesfrit gjælder, at den Handling, der blot i Almindelighed er egnet til at afficere Æresfølelsen, er retstridig og objektivt tilstrækkelig til Forbrydelsen, er dette kun forklarligt derved, at det er nok til Retsstridigheden, at Handlingen griber ind paa et Omraade, der er fredhelligt.[8]) Æreformærmelserne i deres hele Omraade kunne derfor, og maa i dansk Ret fuldstændig, betragtes fra dette Synspunkt.

Forbrydelserne mod Personens Ære omhandles i Straffelovens Kap. 21, der overskrives „om Æreformærmelser". Dog angaa ikke alle Kapitlets Paragrafer Forbrydelser mod Æren, men omhandle andre Fredsbrud, se §§ 220—222. Disse forbigaaes derfor i denne Sammenhæng. Omvendt findes der udenfor Stl.'s 21de Kapitel adskillige Straffebestemmelser for Handlinger, der rumme eller kunne rumme i sig Angreb paa en Persons Ære, se i Straffeloven § 82, 3. og 4. St., § 83, 2. og 3. St., § 89, § 93, § 101, §§ 145, 146 og 155 (i Kap. 14 „*om Mened*"), § 156, §§ 225—227 (i Kap. 22 „*om falsk Angivelse af Klagemaal*"), samt forskjellige Straffebud udenfor Straffeloven. I alle disse Tilfælde er imidlertid den personlige Æreformærmelse Bestanddel af en Forbrydelse, som er rettet mod

---

[8]) Se Forelæsn. over alm. Retsl. I S. 366.

et andet retsbeskyttet Objekt end Personen som saadan, og som angiver det Synspunkt, der, ligesom i Loven, saaledes ogsaa i den systematiske Fremstilling, maa blive bestemmende for dens Plads. De nævnte Straffebud maa derfor forbigaaes paa dette Sted.[9])

---

[9]) Det samme Spørgsmaal, der ovfr. i § 3 Note 1 er rejst med Hensyn til Forbrydelser mod Personens Legeme og Liv, kan ogsaa rejses her, nemlig om Anvendelsen af noget af de ovfr. omtalte Straffebud udelukker samtidig Anvendelse paa Forbrydelserne af Straffebudene i det 21de Kapitel. Spørgsmaalet er naturligvis ikke i Realiteten udelukket ved den formelle Omstændighed, at Paatalen af Ærefornærmelser i Henhold til Kap. 21 altid er privat, medens Forbrydelsen i hine Tilfælde i Regelen, — i de fra Straffeloven citerede Tilfælde altid, — er offentlig Paatale undergiven. Men iøvrigt løses Spørgsmaalet her lettere end ved Forbrydelserne mod Liv og Legeme. For det Første foreligger her kun den ene Kombination af de to i Noten ved § 3 berørte, nemlig den, at en som saadan strafbar Ærefornærmelse af Personen er Bestanddel af en anden Forbrydelse. Dernæst foreligger der her kun det Tilfælde, at Straffen efter de angivne Lovbud i Straffeloven, udenfor Kap. 21, altid er strengere. Anvendelsen af de samme Synspunkter, som ere udviklede i Noten i § 3, maa føre til, at i disse Tifælde er i den Udstrækning, hvori Ærefornærmelsen er Bestanddel, samtidig Straf efter Bestemmelserne i Kap. 21 udelukket. Udenfor Straffeloven findes der i L. 10. Maj 1854 § 26 Exempel paa en Straf, der ikke kan gaa saa højt, som Straffen efter §§ 215—217. Men her findes til Gjengjæld det bekjendte Forbehold *„forsaavidt der ikke efter andre Love er forskyldt en større Straf“*, om hvilket Forbeholds Betydning der henvises til, hvad der i Noten til § 3 er bemærket. Se herved D. i U. f. R. 1883 S. 208, jfr. H. R. T. 1882 S. 663 (§ 101), U. f R. 1883 S. 596, jfr. H. R. T. 1882 S. 870 (Forhold mellem Straffen for Uskikkelighed for Retten og de i en saadan indeholdte Ærefornærmelser), U. f. R. 1883 S. 1274 (idem), U. f. R. 1884 S. 1125. jfr. H. R. T. 1884 S. 269 (idem), U. f. R. 1886 S. 1204 (§ 101), U. f. R. 1887 S. 322 (forel. L. 2. Novbr. 1885 § 3), U. f. R. 1887

§ 22.

De for Underarterne fælles Begrebsmomenter.

I Henhold til det i forrige Paragraf Bemærkede og den nærmere Udvikling i det Følgende bestemmes de strafbare Æreformærmelsers Begreb saaledes, at de foreligge, naar nogen forsætlig og retstridig krænker en anden Persons Æreret. Forbrydelsen spalter sig i de i forrige Paragraf angivne Underarter. Men en Del af de begrebsmæssige Momenter i disse er med Nødvendighed fælles for dem alle. Disse fælles Momenter er der Anledning til at fremstille, førend der gaaes over til Fremstilling af de for hver Underart særlige Begrebsmomenter.

1. Den fælles Gjenstand for Æreformærmelserne er Ærens Retsgode. I Henhold til, hvad der i forrige Paragraf er bemærket om Udstrækningen af Ærens Retsbeskyttelse til Udelukkelse af al uhjemlet, fredsforstyrrende Indblanding i en Persons Æresforhold, kan der ikke kræves Mere, end at Grund-

---

S. 1121 (§ 82, 4), U. f. R. 1887 S. 1221 (Straf efter §§ 215 og 217. Ved Straffens Bestemmelse toges Hensyn til, at vedk. Politibetjent for sin i Forholdet liggende Pligtovertrædelse var anset efter L. 11. Febr. 1863 § 16), U. f. R. 1888 S. 1086, jfr. H. R. T. 1888 S. 265 (§ 101), U. f. R. 1890 S. 527, jfr. H. R. T. 1890 S. 24 (isl. Stl. § 102 [= d. Stl. § 101] foruden Straf for usømmelig Skrivemaade), U. f. R. 1892 S. 905 (Spørgsmaal om Rækkevidden af Tyendelov 10. Maj 1854 § 26), U. f. R. 1892 S. 1019 (Spørgsmaal om Rækkevidden af § 101), U. f. R. 1893 S. 491, jfr. H. R. T. 1892 S. 911 (Æreformærmelser i en til Fremlæggelse i Retten bestemt Skrivelse straffet under særlig Sag efter § 215), U. f. R. 1893 S. 514, jfr. H. R. T. 1893 S. 21 (Fornærmelse mod Dommeren i Indlæg straffet under særlig Sag efter § 215).

laget for et Æresforhold, ɔ: sædeligt Værd hos den Angrebne, foreligger, og at derved Muligheden af Ærens Gode er tilstede, men ikke, at dette virkelig existerer, som Selvagtelse eller Agtelse hos Andre. Heraf følger bl. A., at bevislig Existens af et Vanrygte ikke medfører, at Sigtelser for det, Vanrygtet angaaer, ophører at være retstridig, ligesom det ikke er paa Grund af manglende Gjenstand, men af andre Grunde, at Gjengivelse af Rygtet, uden at det udtales som nogen Sigtelse, ikke altid er retstridig.[1])

Naar Æren er den paa Menneskets sædelige Værd — dels den absolute Menneskeværdighed, dels den sædelige Livsførelse — grundede Følelse eller Dom, Selvagtelsen og Andres Agtelse, ligger udenfor Begrebet og altsaa udenfor det, som kan være Gjenstand for Æreformærmelser, enhver Følelse eller Dom, der har en anden Oprindelse end den etiske: Menneskets sædelige Værd. Derfor ere Handlinger, der kun saare en æstetisk Følelse, f. Ex. Følelsen for, hvad Takt, Anstand, god Levemaade, Høflighed o. s. v. tilsige, ikke Æreformærmelser.[2]) Derfor ere fremdeles Paasagn, Be-

---

[1]) Jfr. herved ndfr. i Læren om strafbar Udbredelse af Æreformærmelser. Se herved Domme i U. f. R. **1867** S. 440, **1879** S. 1195, **1881** S. 983, **1882** S. 492, **1883** S. 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 894, U. f. R. **1884** S. 186, jfr. H. R. T. 1883 S. 674, U. f. R. **1886** S. 537, jfr. H. R. T. 1885 S. 716, U. f. R. **1889** S. 722 og 777, **1890** S. 651, **1891** S. 126.

[2]) S. Stl.'s § 217 og *Ussings* Hdbg., 4. Udg. S. 474—75 samt Domme i j. U., 2. Aarg. S. 341, U. f. R. **1871** S. 386, **1877** S. 369, **1878** S. 1228, **1880** S. 211 („Mangel paa Dannelse"), U. f. R. **1884** S. 871 („hensynsløs"), U. f. R. **1885** S. 333 („ikke Gentleman") U. f. R. **1885** S. 543 („Inhumanitet"), U. f. R. **1885** S. 1161 (en Talopgivelse „fræk"), U. f. R. **1888** S. 513 („udannet"), jfr. derimod til Sammenligning Domme i U f. R. **1876** S. 372, U. f. R. **1881** S. 511.

nævnelser eller andre en Sigtelse indeholdende Handlinger, der ikke have Hensyn til Personens sædelige Karakter, Vandel eller Forhold, hvor uhjemlede de end maatte være, ikke Ærefornærmelser og kunne ikke paadrage Straf efter Bestemmelserne om disse.[3]) Som Følge heraf ere forulempende Paasagn m. m., der have Hensyn til en Persons Formueforhold, f. Ex. at han er insolvent ell. desl. ikke som saadanne Ærefornærmelser.[4]) Det samme gjælder om dadlende Domme om videnskabelige, kunstneriske eller industrielle Præstationer, om Kvalifikationer i Henseende til Dannelse, Kundskaber o. s. v.[5]) Det Anførte gjælder selvfølgelig ikke, naar Paasagnet fremsættes i en saadan Form, at det af denne Grund bliver ærekrænkende, eller naar Udtalelsen ikke holder sig indenfor det angivne, Sædeligheden uvedkommende Omraade, men gaaer

---

U. f. R. 1882 S. 415 („fri Kjærlighed"), U. f. R. 1883 S. 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 894, U. f. R. 1884 S. 855 („i høj Grad ublu"), U. f. R. 1884 S. 1007 („Vilkaarlighed"; Dissens), U. f. R. 1885 S. 338 („Vinkelskriver"), U. f. R. 1885 S. 543 („Forretningsblod"), U. f. R. 1888 S. 519 („uforskammet og uopdragen"), U. f. R. 1889 S. 242 („Skruebrækker"), U. f. R. 1890 S. 635, 1891 S. 174, 1892 S. 1191 („Gadedreng"), U. f. R. 1893 S. 899 („Skandaleblad af laveste Rang").

[3]) Jfr. Udtrykkene i §§ 215 og 217.

[4]) Jfr. D. L. 1. 21. 21, der for en ulovlig Arrest paalægger at „oprette den Arresterede hans Spot og Skade", men ikke Straf. D. i U. f. R. 1868 S. 174, 1871 S. 182, 1876 S. 131, 1879 S. 676, 1880 S. 1045, 1884 S. 563, derimod U. f. R. 1887 S. 313 (Dissens), U. f. R. 1891 S. 857.

[5]) Jfr. *Ussings* Hdbg. 4. Udg. S. 474—75 og 485, Mot. t. Udk. t. Stl. S. 263, samt Domme i j. T. XXVIII, S. 334, U. f. R. 1867 S. 108, 205, 1868 S. 353, U. f. R. 1882 S. 1022 („uskikket til Rigsdagsmand"), 1884 S. 563, 898, 1007, 1887 S. 313, 1888 S. 570 („bruges som Prøveklud"), 1892 S. 64, jfr. H. R. T. 1891 S. 381.

videre saaledes, at tillige et sædeligt Forhold berøres.[6]) Af Vigtighed er det dernæst, at visse Kvalifikationer i Henseende til Formueforhold, Indsigt, Dygtighed m. m. kunne være Betingelse for et pligtmæssigt Forhold i specielle Livsstillinger, og at nedsættende Udsagn om Mangel af disse Forudsætninger da angribe den borgerlige Agtelse, der ikke blot beroer paa sædelig Færd i almenmenneskelige Forhold, men ogsaa i de særegne Pligtforhold, hvori en Person maatte befinde sig (særlig, speciel, relativ Agtelse). Derfor blive f. Ex. Udsagn om en Dommers Uvidenhed i Lov og Ret, om en Sagførers Mangel paa Evne til at varetage en Klients Interesser eller efter Omstændighederne hans økonomiske Uvederhæftighed ærefornærmende.[7])

[6]) Jfr. om saadanne Tilfælde den noget vidt gaaende Dom i j. U. 2. Aarg. S. 46, samt Domme i U. f. R. **1867** S. 108, **1869** S. 246, **1880** S. 211, 288, 894, **1881** S. 541, **1893** S. 298

[7]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1873** S. 298, **1877** S. 165, 369, 811, 994 (jfr. 1879 S. 715 og H. R. T. 1879 S. 44), 1011, **1879** S. 428, 438, **1880** S. 781, 894, jfr. H. R. T. 1880 S. 158, U. f. R. 1882 S. 492 (vestind. Sag; militære Agtelse), U. f. R. **1884** S. 855 (Sagfører), 1007 (Embedsmand; Dissens), **1885** S. 1007, jfr. H. R. T. 1885 S. 259 (militære Ære), **1886** S. 405 (Handelscommis), **1886** S. 861, jfr. H. R. T. 1886 S. 68 (Ministeriet), U. f. R. **1886** S. 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S. 219 (Administrationen), U. f. R. **1887** S. 313 (Grosserer; Dissens), 322 (Præster), 844 (Journalister), 672 (Læge), 869, jfr. H. R. T. 1887 S. 64 (Ministeriet), U. f. R. **1888** S. 372, jfr. H. R. T. 1887 S. 619 (Ministeriet), U. f. R. **1888** S. 537 (Sagfører), 570 (Sagfører), 1176 (Officerer), **1889** S. 375, 376, 377, 380, jfr. H. R. T. 1888 S. 733, 736, 739, 743 (Dommer), U. f. R. **1890** S. 115, jfr. H. R. T. 1889 S. 717 (Officersstand), U. f. R. **1890** S. 148 (Sogneraad), **1890** S. 565, jfr. H. R. T. 1890 S. 117 (Gendarmofficer), 635 (Minister), **1891** S. 924 (Sagfører), 857 (Kjøbmand), **1892** S. 64, jfr. H. R. T. 1891 S. 50 (Gendarmerichef), **1892** S. 1280, jfr. H. R. T. 1892

Som Følge af det Udviklede gjælder det særlig om Udtalelser, der angribe en Persons politiske Virksomhed, at de kun ere ærefornærmende, naar de enten blive det ved deres Form, eller de ikke holde sig indenfor den politiske Virksomheds Omraade, men angribe Personens almindelige, sædelige Forhold, f. Ex. med Hensyn til Maaden, hvorpaa der handles (Brud paa Tro og Love) eller Øjemedet, hvori der handles (f. Ex. Statsforræderi, privat Fordel o. s. v.), eller de endelig gaa ud paa, at Personen i sin politiske Færd ikke fyldestgjør dennes særlige, sædelige Forudsætninger. I sidstnævnte Henseende er det imidlertid kun, naar det insinueres, at det ikke er den Paagjældendes politiske Overbevisning, der er hans Rettesnor, at der kan komme til at foreligge en Ærefornærmelse, da en fri eller paa Valg baseret politisk Virksomhed kun har særlige sædelige, i Retsordenen anerkjendte Forudsætninger i denne Henseende, ikke f. Ex. med Hensyn til politisk Dygtighed ell. desl.[8])

Da Æren omfatter den paa det sædelige Værd begrundede Dom, behøver det ærefornærmende Paa-

---

S. 568 (Sagfører), **1893** S. 298 (Læge), **1893** S. 1287 (Embedsmand), **1893** S. 819, jfr. H. R. T. 1893 S. 331 (Justitsministeriet), U. f. R. **1894** S. 780.

[8]) Jfr. Grundl. § 56. Til Oplysning om Retsanvendelsens Overensstemmelse med de anførte Grundsætninger for Bedømmelsen af nedsættende Ytringer om politisk Virksomhed jævnføres Domme i U. f. R. **1867** S. 108, 636, **1874** S. 578, **1876** S. 36, jfr. H. R. T. 1875 S. 328, U. f. R. **1874** S. 372, **1877** S. 428, jfr. H. R. T. 1876 S. 480, U. f. R. **1878** S. 855, jfr. H. R. T. 1878 S. 27, U. f. R. **1878** S. 1158, 1228, **1879** S. 212, **1880** S. 211, 228, jfr. 1881 S. 84 og H. R. T. 1880 S. 326, U. f. R. **1881** S. 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375, U. f. R. **1881** S. 541, U. f. R. **1882** S. 1022, **1885** S. 256, 539 (her: Straf), **1887** S. 1149, **1892** S. 1213, jfr. H. R. T 1892 S. 410.

sagn ikke at angaa en retstridig eller endog strafbar Handling.[9]) Omvendt kan det ikke siges, at Sigtelser for enhver retstridig eller endog strafbar Handling ere Ærefornærmelser, da ikke enhver saadan er i Stand til at nedsætte den Angrebnes borgerlige Agtelse, hvilket Kriterium ogsaa Loven henholder sig til.[10]) Dette udelukker naturligvis ikke, at Sigtelsen kan betragtes som retstridig og mulig som saadan have visse Retsvirkninger, men da ikke som Ærefornærmelse.[11]) Selv indenfor den angivne Grænse kan det Ærefornærmende komme til at mangle af den Grund, at der kun sigtes for et objektivt retstridigt Forhold, ikke for et subjektivt tilregneligt og derfor Agtelsen forringende Forhold. Kun da foreligger nemlig overhovedet en ærefornærmende Sigtelse, nàar den angaaer en subjektiv Tilsidesættelse af den sædelige Fordring. Thi det sædelige Værd, der bestemmer Ærens Grænser, kan ikke stige eller falde efter utilregnelige Kjendsgjerninger.[12]) Derfor ere civile Søgsmaal, der sigte

[9]) Jfr. Domme i U. f. R. **1867** S. 40, **1868** S. 353, **1873** S. 298, **1878** S. 1228, **1879** S. 43, jfr. H. R. T. 1878 S. 499, U. f. R. **1880** S. 67, jfr. **1881** S. 84 og H. R. T. 1880 S. 326, U. f. R. **1882** S. 415, **1883** S. 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 394, U. f. R. **1887** S. 313, **1890** S. 635, **1891** S. 857, samt de mange Tilfælde, hvor Betegnelsen af en Anden som „Løgner" eller med tilsvarende Udtryk er betragtet som Ærefornærmelse.

[10]) S. Stl.'s § 217. U. f. R. **1883** S. 946 (Dissens), jfr. **1882** S. 1102.

[11]) Jfr. *Ussings* Hdbg. 4. Udg. S. 474.

[12]) Jfr. Domme i U. f. R. **1872** S. 429. jfr. H. R. T. 1872 S. 43, U. f. R. 1881 S. 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375, U. f. R. 1881 S. 391, **1883** S. 693, 1170 (Dissens), **1884** S. 221, jfr. H. R T. 1883 S. 741, U. f. R. **1885** S. 323, jfr. endvidere f. Ex. D. i U. f. R. **1882** S. 1137 (Straf for Sigtelse mod en 14aarig Pige for Løgn og Tyveri), **1887** S. 869, jfr. H. R. T. 1887 S. 64 (Indsigelse, at Minist. ikke sigtedes for Handling mod bedre Vidende, forkastet), jfr. U. f. R·

til Oprettelse, om de end føre til den Sagsøgtes Frifindelse, ikke Æreformærmelser, saa lidt som Forsvaret mod et saadant Søgsmaal, omend Sagsøgte domfældes. Thi der ligger i et sligt Søgsmaal og Forsvar ingen Sigtelse for ulovlig Berigelseshensigt eller desl. Paa lignende Maade forholder det sig med Hensyn til Paaanke, Rekursforanstaltninger mod Øvrighedsbeslutninger og desl. Naar intet Andet kommer til, ligger der i saadanne Skridt kun en Paastand om, at det paaankede Dekret eller Handling er objektivt urigtig og ulovmedholdelig, ikke nogen Sigtelse om et saadant subjektivt pligtstridigt Forhold fra vedkommende Embedsmands Side, der kunde nedsætte dennes borgerlige Agtelse.[13])

2. Subjekter for den Ret, som angribes ved Æreformærmelser, ere alle Mennesker. Æren er et Retsgode, der tilkommer Alle. Kun den ældre Lovgivning kjendte Æreløse, nemlig dem, hvem Æreløshedens Straf havde ramt. Men denne Straf, der havde den dog ikke uomtvistede Betydning, at Æreformærmelser ikke kunde begaaes mod den Paagjældende, kjendes nu ikke mere, hverken i den borgerlige eller militære Straffelovgivning.[14]) Exempel paa delvis Unddragelse af Retsbeskyttelsen frembyde dog de endnu gjældende, men ikke meget praktiske Tilfælde, hvor en partiel, lovbestemt

---

1888 S. 372 og H. R. T. 1887 S. 619 samt U. f. R. 1888, jfr. H. R. T. 1887 S. 666 (id). Se ogsaa U. f. R. 1891 S. 174 (anset strafbart at udsige om en Kvinde, at hun led af venerisk Sygdom, skjønt uden Antydning om, at dette skyldtes Løsagtighed).

[13]) Jfr. herved *Ussings* Hdbg. 4. Udg. S. 474.

[14]) S. Nord. St. R. S. 107—8, *Ussing* a. V. S. 475—76, *Bornemann* S. Skr. III., S. 118—19.

Vanære er fastsat.[15]) At ogsaa Børn og Afsindige og andre utilregnelige Personer i og for sig ere beskyttede mod Æreformærmelser, er ikke tvivlsomt. At de selv maatte mangle den Bevidsthed, som betinger Selvagtelsen, udelukker efter det ovfr. Bemærkede ikke Anerkjendelsen af Retsgodet. Retsordenen kan ikke frakjende noget Menneske sædeligt Værd.[16]) Heller ikke kan med Hensyn til Sigtelser den retlige Utilregnelighed ubetinget borttage det Æreformærmende, idet Vægten ikke ligger paa Lovens, men paa Medborgeres almindelige Opfattelse af, naar et subjektivt pligtstridigt og derfor Agtelsen forringende Forhold er tilstede. Spørgsmaalet angaaer desuden tillige Sigtelser, vedrørende utilregnelige Personers Forhold, førend de kom i denne Tilstand. Noget Andet er, at visse Handlinger, der mod Andre vilde være Forhaanelser, ved disse Personer ikke ville være det, jfr. ndfr. om den æreformærmende Handling, og at der selvfølgelig ogsaa i den almindelige Opfattelse er en Grænse for den subjektive Tilregnelighed, som Æreformærmelsen forudsætter.[17])

I og for sig hører Spørgsmaalet, om Straf kan paalægges for Fornærmelser mod Personer, der ere døde, kun herhen, forsaavidt det forudsættes, at den Paagjældende er død allerede paa Fornærmelsens Tid. Men baade en positive Ret og de almindelige Principer, der her komme til Anvendelse, gjøre

[15]) Jfr. Nord. Str. R. S. 169. *Ussing* a. V. S. 107—9, *Scheel* Personret, 2. Udg. S. 356 o. ff.

[16]) Jfr. Forel. ov. alm. Retsl. I S. 168—69.

[17]) Jfr. herved *Ussing* a. V. S. 478, *Bornemann* S. Skr. IV, S. 6, D. i U. f. R. **1869** S. 1038 (Stl.'s § 215 anvendt for at have udskjældt en otteaarig Dreng for en Tyveknægt) og U. f. R. **1882** S. 1137, jfr. ogsaa tildels Forudsætningen for D. i U. f. R. **1874** S. 1003, jfr. **1875** S. 644, H. R. T. 1875 S. 159.

det rigtigt, ikke at skille dette Spørgsmaal fra det andet, om Straf kan idømmes efter en Persons Død for en Fornærmelse, fremsat i hans levende Live. At der i dette sidste Tilfælde oprindelig ikke mangler den Betingelse for en Forbrydelse, at et Retsgode er krænket, er indlysende. Men den Omstændighed, at Æreforнærmelsen er privat Paatale undergiven, vil medføre, at Straffen maa bortfalde, naar der ikke længer er en kompetent Person til at begynde eller til at fortsætte en mulig begyndt Paatale.[18] Spørgsmaalet er altsaa, om der ved Æreforнærmelser er Nogen, man efter almindelige Retsgrundsætninger kan tillægge en saadan Beføjelse efter den Fornærmedes Død. Naar denne havde begyndt Paatalen, vilde man uden nogen nyt Princip kunne begrunde dette, eftersom Lovgiveren med Føje kan betragte Strafbetingelsens Øjemed for fyldestgjort derved, at Sagen er begyndt af den Afdøde. I modsat Fald kan dette Øjemed derimod ikke længer opfyldes, og Kompetencen for andre Personer til at begynde Paatalen maa derfor udledes af et nyt Princip. Et saadant vil kun kunne findes i de samme Hensyn, som forklare, at der ogsaa tillægges visse Personer Kompetence til at paatale Fornærmelser, som fremsættes mod afdøde Personer. I dette Tilfælde at betragte den Afdøde som Subjekt for den krænkede Ret vilde være unaturligt. Kun to Opfattelser ere mulige, enten at en retsbeskyttet Samfundsfølelse eller at en retsbeskyttet Familiefølelse er krænket. Det Sidste ligger ved de private Æreforнærmelser nærmest Iøvrigt pege begge Opfattelser hen paa, at Forbrydelsen kun uegentlig betegnes som Æreforнærmelse. Den Følelse, der beskyttes, kan ikke

[18]) Jfr. Nord. Str. R. S. 125—26.

henføres under Ærens Begreb. Kun en ydre Forbindelse er der med Æreformærmelserne, hvorfor ogsaa i fremmede Lovgivninger dels Betegnelsen for disse strafbare Handlinger, dels vigtige reelle Forskjelligheder ofte sondre dem fra Æreformærmelserne.[19]) I den gjældende danske Ret handler om Spørgsmaalet Stl.'s § 223, 2. Pkt., hvor det hedder: *„Er den, om hvem de fornærmende Udtryk ere brugte, afgaaet ved Døden, ere hans Ægtefælle, Forældre, Børn eller Søskende berettigede til at paatale samme, hvad enten Fornærmelsen er fremført i hans levende Live eller efter hans Død."* Idet der med Hensyn til flere Spørgsmaal af mere almindelig Rækkevidde, som frembyde sig ved denne Bestemmelse, henvises til StR.'s alm. Del I S. 465 o. ff., skal her særlig bemærkes Følgende. Det, der af de paagjældende Personer kan paatales, betegnes som *„fornærmende Udtryk"*. Uagtet denne Betegnelse kun passer paa verbale Æreformærmelser,

---

[19]) Jfr. herved Forel. ov. alm. Retslære I S. 170—71 og StR.'s alm. Del I S. 467 o. ff. Hvad den ældre, positive Ret angaaer, stod kun det fast, at en af den Fornærmede begyndt Paatale maatte kunne fortsættes af hans Arvinger i Henhold til L.'s 1. 24. 37., s. D. i j. T. XXVIII, S. 147—50, jfr. D. i U. f. R. 1880 S. 67 og H. R. T. 1879 S. 418. Om de andre Tilfælde savnedes afgjørende Bestemmelser, og det var omtvisteligt, om der paa L.'s 1. 5. 4, 1. 10. 2, Kirkerit. IV., jfr. ogsaa Forskjellen mellem ærlig og uærlig Begravelse og visse kvalificerede Livsstraffe, kunde bygges en Regel med fornøden Bestemthed om en Kompetence til at paatale Fornærmelser mod Afdøde. Retsanvendelsen havde imidlertid erklæret sig herfor, jfr. vel *Ørsted* i „lærde Efterretn." 1799 S. 389 og 1800 S. 257—58, i Skriftet om Fdg. 27. Sept. 1799 S. 206 og i Supl. til *Nørregaards* System I, S. 97, men Domme i Astræa II, 1, S. 81 og 486, s. *Ussing* a. V. S. 478—79 og 493, *Bornemann* S. Skr. IV, S. 291, Motiv. t. Udk. t. Stl. S. 267.

er Udvidelsen til de symbolske og reelle berettiget, især da en Indskrænkning til Sigtelser, med Udelukkelse af ubestemte Forhaanelser, dog ikke vilde være tilladelig. Angivelsen af de paataleberettigede Personer er udtømmende.[20]) At Paataleret ikke tilkommer en fraskilt Ægtefælle, er klart, hvorimod den blot fraseparerede næppe kan udelukkes. „*Forældre*“ og „*Børn*“ maa forstaaes efter Bogstaven og omfatte derfor ikke fjernere Ascendenter og Descendenter. En modsat Opfattelse vilde forrykke den Grænse, som Loven har sat og maatte sætte for en Pietetsfølelses Retsbeskyttelse, der kan være hæmmende for, hvad den historiske Bedømmelses Frihed kræver.[21]) At det ulovlige Slægtskab skulde have samme Betydning, som det lovlige, kan ikke antages. Lovens Tanke, at afgrænse Paataleretten efter visse objektive Familieforhold, fører videre derhen, at disse ogsaa af Lovgivningen maa være anerkjendte. Medens derfor vel Forholdet mellem Moder og uægte Barn og mellem Søskende, der ere fødte af samme Moder, om end udenfor Ægteskab, maa medføre Paataleret, kan kun Legitimation skabe et tilsvarende Forhold mellem Fader og uægte Barn samt i Søskendeforhold, der bero paa Faderens ulovlige Kjønsforbindelse.

Et Spørgsmaal, om hvis Besvarelse der har været og endnu tildels er Strid i Teorien, er det, om juridiske Personer have en retsbeskyttet Ære og saaledes kunne være Gjenstand for Ærefornærmelser. Der er ved dette Spørgsmaal ingen Anledning til at tage Begrebet juridisk Person i nogensomhelst snævrere Betydning. Spørgsmaalet kan rejses med Hensyn til alle kollektive Enheder,

---

[20]) Jfr. D. i U. f. R. 1874 S. 636.
[21]) Jfr. Motiv. t. Udk. til Stl. S. 267.

altsaa for det Første med Hensyn til saadanne juridiske Personer, der kun ere Subjekter for Formuerettigheder, som Stiftelser, samt dem, der have offentlig-retlige Beføjelser til Styrelse, Magtudøvelse, Kontrol, Domsmyndighed, Repræsentation ell. desl.,, og som derfor undertiden særlig udhæves som politiske Personer, saasom administrative eller dømmende Kollegier, offentlige repræsentative Forsamlinger, Korporationer m. m. Men dernæst omfatter Spørgsmaalet ogsaa saadanne kollektive Enheder, som en strengere Opfattelse holder udenfor Begrebet juridiske Personer, fordi de enten alene have bestemte tilværende Personers Interesser for Øje, som Aktieselskaber, andre Interessentskaber, Firmaer m. v., eller fordi de mangle den offentlige Organisation, der hører med til en politisk Persons Begreb, saasom uorganiserede Samfundsklasser, Stænder, politiske Partier o. s. v. Da Retsbeskyttelsen for Alt, hvad der sammenfattes under Æren, er Retsbeskyttelse enten for en Følelse (sjælelig Tilstand) eller for et Gode, der staaer i Forhold til Subjektets Handlinger, og da en kollektiv Enhed, som et blot Begreb, hverken kan føle eller handle, er det en i og for sig ubestridelig, almengyldig Sætning, at ingen juridisk Person eller kollektiv Enhed som saadan kan være Subjekt for Æreret eller Gjenstand for Æreformærmelser, og at en Handling, der er iklædt den udvortes Form af Æreformærmelse mod den kollektive Enhed, hvis den ikke opløser sig i Intet, som manglende et Objekt for Krænkelsen, i Virkeligheden maa være en Fornærmelse af fysiske Personer, der paa en eller anden Maade høre til den kollektive Enhed, og hvis Selvagtelse eller Agtelse hos Andre det er, Fornærmelsen krænker. Men af denne ubestridelige, almengyldige Sætning drages ofte to Slutninger, som i Virkeligheden ikke

have samme almene eller ubetingede Gyldighed, og i hvilke maa søges Kilden til den Strid, der hersker i Teorien i dette Æmne. Den ene Slutning er den, at kun de bestemte fysiske Personer, som maatte være krænkede i deres personlige Æreret, kunne paatale Fornærmelsen i eget Navn, derimod ikke en Repræsentant for den kollektive Enhed paa deres Vegne. Den anden Slutning er den, at hvor ingen fysisk Person er krænket ved, hvad der er udtalt om den kollektive Enhed, i sin personlige Æreret saaledes, at han kan paatale, er Handlingen overhovedet ikke strafbar og følgelig al Paatale udelukket.

Hvad den første Slutning angaaer, halter den allerede af den Grund, at den kun tænker sig en Ordning med privat Paatale af Æreformærmelser, skjønt den Mulighed ikke *a priori* er udelukket, at de, i al Fald under visse Omstændigheder, kunde være undergivne offentlig Paatale. Men, selv om man holder sig til den ganske vist i vor Ret uden Undtagelse gjældende Regel, at den personlige Æreformærmelse maa paatales af den Fornærmede, er kun saa meget sikre Slutninger, at de paagjældende fysiske Personer altid ere beføjede til selv at paatale paa egne Vegne, og at der ikke kan være Beføjelse til at paatale paa de Fornærmedes Vegne for den til enhver Tid værende Repræsentant for den kollektive Enhed uden Hensyn til Personvexel. Men det kan ikke sluttes, at der ikke kan være Beføjelse for den kollektive Enheds Repræsentant til at paatale, naar de fornærmede, i Forbindelse med den kollektive Enhed staaende og paa Grund af denne Forbindelse fornærmede Personer endnu stedse staa i Forhold til denne og udgjøre dens Flertal. For at dette skal være muligt, udkræves kun to, nærmest processuelle Sætningers

Anerkjendelse, den ene, at de flere Fornærmede her kunne paatale under en Sag, den anden, at der er Hjemmel for deres Repræsentation under en saadan Sag ved den paagjældende Repræsentant for den kollektive Enhed. Den første Sætning har, paa Grund af den forhaanden værende materielle Konnexitet, utvivlsomt Hjemmel i vor Rets Regler om subjektiv aktiv Kumulation.[22]) Den anden Sætning er det beføjet at udlede af det Baand, der knytter Personerne sammen i den kollektive Enhed, som naturlig Konsekvens af dette Baand. Forstaaet paa den anførte Maade, altsaa med tilbørlig Iagttagelse af, hvad Personvexel maa medføre, kan derfor den Sætning opstilles som gjældende i dansk Ret, at Paatale af Fornærmelser, som ved Omtale af en kollektiv Enhed krænke fysiske Personers personlige Æreret, kan ske ved den kollektive Enheds Repræsentant. Vil man give denne Sætning den Form, at det altsaa i dansk Ret anerkjendes, at kollektive Enheder kunne være Gjenstand for Æreformærmelser, er dette vel ukorrekt og irrationelt, jfr. ovfr. Men forsaavidt det kun er den nævnte Sætning, man derved vil give Udtryk, er Striden dog kun en Strid om Ord.

Den anden Slutning, — at Udtalelser om en kollektiv Enhed, der ikke angribe nogen fysisk Person i hans personlige Æreret, nødvendig maa være straffrie, — gaaer for vidt, fordi den overser, at der ved Siden af den personlige eller privatretlige Ære existerer en offentlig-retlig Ære, som ikke grunder sig paa Følelse for individuel Menneskeværdighed eller Dom om individuelle, menneskelige Handlinger, men paa Følelse for Samfundsværdighed eller Dom om Handlinger, foretagne i et Samfunds

---

[22]) *Nellemann* Civilprocessens alm. Del S. 289 o. ff.

Navn eller paa dets Vegne. Ogsaa om denne Ære gjælder det vel, at det kun er en Metafor, naar den tillægges Samfundet selv, den kollektive Enhed. I Virkeligheden betyder den de fysiske Personers, Samfundsmedlemmernes Følelse for Samfundet eller deres Nydelse af den Anerkjendelse, dette nyder. Men det vigtige Punkt er ogsaa netop dette, at de fysiske Personer, Samfundsmedlemmerne, kunne være angrebne i deres Samfundsære i Tilfælde, hvor de utvivlsomt ikke ere angrebne i deres individuelle, personlige Ære. Meget klart fremtræder dette, naar Samfundsæren knytter sig til Respekten for en enkelt Person, f. Ex. Kongen i den monarkiske Stat. Men det Samme gjælder dernæst netop ogsaa i de Tilfælde, hvor Udtalelsen er rettet mod en kollektiv Enhed, som er saa ubestemt og vidtrækkende i sit Omraade, at det maa erkjendes, at intet enkelt Medlem kan betragte sig som krænket i sin personlige Æreret ved den, medens derimod alle Medlemmer maa siges at være krænkede i deres Samfundsære, og da ifølge Forholdets Natur uden Hensyn til Personvexel. At nu denne Samfundsære kan være og i mange Tilfælde ifølge dansk Ret er retsbeskyttet, og Krænkelsen af den retstridig og strafbar, er givet. Vidnesbyrd derom indeholdes i de ovfr. i § 21 citerede Lovbud, §§ 82, 3. og 4 St., § 83, 2. og 3. St., §§ 89, 93, 101, 156 og 227, jfr. ogsaa den nu bortfaldne foreløbige Lov 2. Novbr. 1885, af hvilke Lovbud her særlig mærkes § 82, 4. St., §§ 156 og 227, fordi de indeholde Exempler paa en retsbeskyttet Samfundsære, der er knyttet til kollektive Enheder („*fremmede i Venskab med Kongen staaende Magter*", „*her i Landet bestaaende Religionssamfund*", *lovgivende Forsamlinger*", „*Ministerierne*", „*Øvrigheden*"). Det er altsaa givet, at

den ovenomhandlede Slutning i hvert Fald gaaer for vidt. Men Spørgsmaalet er, om den dog ikke vil være rigtig, naar den forandres derhen, at der ikke kan være Tale om Straf efter Straffebudene i §§ 215—217 ved Handlinger, der ved Omtale af en kollektiv Enhed blot krænker Samfundsæren, ikke Nogens personlige Ære. I saa Fald vilde Spørgsmaalet om deres Strafbarhed end ikke staa i udvortes Forbindelse med Læren om de Æreformærmelser, om hvilke der paa dette Sted er Tale. Hvad nu dette Spørgsmaal, der er Realiteten i Sagen, angaaer, kan det mod nogensinde at straffe Samfundsærekrænkelser efter §§ 215—217 gjøres gjældende, at disse Paragrafer, som deres Indhold tilstrækkelig tydelig viser, kun omhandle Krænkelser af den personlige, paa det sædelige Menneskeværd som saadant beroende Ære, og at Samfundsæren ikke har en saadan Analogi med denne personlige Ære, at det uden positiv Hjemmel kan være berettiget analogisk at henføre Krænkelser af hin under de om de personlige Æreformærmelser gjældende Straffebud eller at bestemme Strafbetingelser, Straffens Størrelse og Paatale efter Reglerne i disse, der ofte ikke ville passe. Vel er en Afvigelse fra det principielt rigtige Synspunkt godkjendt af Straffeloven i én Retning, nemlig med Hensyn til Fornærmelser mod Afdøde, hvor der i Virkeligheden foreligger Angreb paa en Familieære, ɔ: Pietetsfølelsen mod Familiemedlemmer, ikke paa den personlige Ære, altsaa noget Lignende, som der her er Tale om. Men i denne ene Afvigelse vil man ikke finde tilstrækkelig Hjemmel for Afvigelse i andre Retninger, tilmed da hin let forklares ved den Maade, hvorpaa Besvarelsen af Spørgsmaalet om Strafbarheden af Æreformærmelser mod Afdøde historisk har udviklet sig. Ved Krænkelser af den offentlig-retlige Samfundsære,

være sig ved Fornærmelser mod enkelte Personer i offentlig-retlig Stilling eller ved Fornærmelser mod offentlig-retlige, kollektive Enheder, bør Spørgsmaalet om deres Strafbarhed udelukkende besvares efter de særlige herom foreliggende Straffebud og den Analogi, som maatte have Hjemmel i dem. Denne Opfattelse er dog næppe rigtig. Vel er Samfundsæren forskjellig fra den personlige Ære, og Krænkelsen af hin hører ganske vist systematisk hen i anden Sammenhæng. Men hvad Realiteten angaaer, vise alle de Bud i Straffeloven, der særlig angaa Krænkelser af Samfundsæren, ved den strengere Straf, de hjemle, at Samfundsæren, hvor den overhovedet er retsbeskyttet, er det i højere Grad end den personlige, privatretlige Ære. Ligeoverfor denne Kjendsgjerning vilde det være et højst anomalt Resultat, at saadanne Krænkelser skulde være helt straffrie, naar de falde udenfor de særlige, meget fragmentariske Straffebuds Ramme. Det Naturlige er, at de i det mindste ikke slippe billigere end Krænkelser af den personlige Ære og derfor behandles analogisk efter Reglerne om disse, naar der ikke er Hjemmel for strengere Straf. At de derved i flere Henseender komme ind under Regler, der ikke ganske passe paa dem, er en Mangel, som skyldes, at Behandlingen af dem overhovedet er saa fragmentarisk. Men da dette kun medfører en for Fornærmeren gunstigere Behandling, end hans Forbrydelse efter sit Væsen kræver, kan der ikke herpaa bygges den Sætning, at Handlingen skal nyde den endnu større Begunstigelse, slet ikke at straffes. Ogsaa den Behandling, der er givet Fornærmelser mod Afdøde, maa nærmest føre i lignende Retning. Det vilde være ganske unaturligt, at Familieæren skulde nyde større Værn end Samfundsæren, som i alle de særlige Bud tvertimod er

værnet stærkere. Naar det herefter maa erkjendes for velgrundet at anvende §§ 215—217 paa Krænkelser af den offentlig-retlige Samfundsære ved Udtalelser om politiske kollektive Enheder, skjønt Ingen derved krænkes i sin personlige Ære, maa Kredsen af de kollektive Enheder, der herved kunne komme i Betragtning, efter Grundsætningen i de særlige, ovfr. anførte Straffebud, drages saaledes, at den omfatter dem, hvis Karakter som politiske Samfund er given derved, at de enten ere Led i den statsretlige Organisme eller have en særlig offentligretlig Anerkjendelse som politiske Samfund med dertil knyttet Ære. Den omfatter altsaa f. Ex. ikke de paa fri, individuel Sammenslutning grundede politiske Partier. Dernæst følger det af Forholdets Natur, at Paatalen efter §§ 215—217 i disse Tilfælde maa tilkomme og alene kan tilkomme den til enhver Tid forhaandenværende Repræsentant for den kollektive Enhed, og at Personvexel her er ligegyldig. I denne Forstand maa det her forstaaes, naar man vil anvende det Udtryk, at disse politiske kollektive Enheder kunne være Gjenstand for Æreformærmelser.

Den Mulighed er ikke udelukket, at en Udtalelse om en politisk kollektiv, tilstrækkelig begrænset Enhed paa engang kan krænke Medlemmernes personlige Ære og Samfundsæren. For Straffen, forsaavidt den i begge Tilfælde bestemmes efter §§ 215—217, har denne Kombination imidlertid ingen særegen Interesse. Med Hensyn til Paatalen er det givet, at hverken de personlig Fornærmedes Ret til at paatale i eget Navn eller Styrelsens Ret til at paatale paa deres Vegne her kan udelukkes. Det vilde da kun i Tilfælde af Personvexel blive et ikke let praktisk Spørgsmaal, om ogsaa den til enhver Tid værende Styrelse har Paataleret. Men

til at anerkjende dette synes der ikke at være tilstrækkelig Grund. Der er i dette Tilfælde ingen Trang til en saadan Paataleret, der naturligt er subsidiær. I Henhold til det Udviklede opstilles det som gjældende dansk Ret, hvad Spørgsmaalet, om kollektive Enheder kunne være Gjenstand for Æreformærmelser, angaaer,

at i egentlig streng Forstand er dette med Nødvendighed udelukket, men

at Æreformærmelser, der ere fremsatte mod en kollektiv Enhed, falde ind under Straffebestemmelserne i §§ 215—217, dels naar derved fysiske Personers personlige Ære angribes, dels, naar dette vel ikke er Tilfældet, men Medlemmernes til en offentligretlig Enhed knyttede Samfundsære angribes.

Naar den sidste Sætning ofte mindre korrekt udtrykkes saaledes, at den kollektive Enhed i disse Tilfælde er Æreformærmelsens Gjenstand, er det, der lægger dette Udtryk nær, Hensynet til,

at i første Fald Paatale kan ske ved den kollektive Enheds Styrelse eller Repræsentant, forsaavidt alle eller dog Flertallet af Medlemmerne ere de samme, og at i det andet Tilfælde Paatalen maa ske ved den til enhver Tid værende Styrelse.

Disse Sætninger tør vistnok siges at stemme med, hvad der har fæstnet sig i Retsanvendelsen.[23])

[23]) Hos os har *Ørsted* i J. A. XVIII, S. 202 o. ff. (1809) ganske i Almindelighed udtalt sig for den benægtende Besvarelse af Spørgsmaalet, om juridiske Personer kunne være Gjenstand for Æreformærmelser, — i Betragtning af, den moralske Person er et blot Begreb, — medens de enkelte Personer, hvoraf det er sammensat, anerkjendes beføjede til at paatale, naar det, der siges om et Selskab, tillige indeholder noget Vanærende om dem. Hertil holdt i Realiteten *Ussing* sig i de tre første Udgaver af Haandbogen, om han end brugte det vildledende Udtryk, at den moralske Person var fornærmet, naar ethvert

I det Udviklede er det forudsat, at enkelte, bestemte, fysiske Personer kunne siges at være for-

enkelt Medlem kunde paatale Fornærmelsen som sig vedrørende, s. Hdbg. 3. Udg. II, S. 90 Lin. 2—11. I sine senere trykte Forelæsninger gjorde *Bornemann* en Sondring gjældende. Mod den egentlige juridiske Person, hvilket Begreb formentlig rettest burde indskrænkes til kunstige Subjekter for Formuerettigheder, f. Ex. offentlige Stiftelser, kunde selvfølgelig ingen Æreformærmelser begaaes, da deres hele Personlighed blot bestod i Evne til at være Subjekt for Formuerettigheder, og det Samme maatte gjælde om private Selskaber, hvis man vilde betragte disse som juridiske Personer. Den tilsyneladende Fornærmelse med saadanne Personer er enten ingen virkelig Æreformærmelse eller en Fornærmelse mod enkelte, med dem i Forbindelse staaende fysiske Personer, hvis Paatale ikke kunde blive et Bestyrelsesanliggende. Med Hensyn derimod til Kommuner, Korporationer, Kollegier og andre Autoriteter, der i publicistiske Forhold optræde som Subjekter med Evne til at handle, herske og anordne, og saaledes have en publicistisk eller politisk Personlighed, men ikke burde betegnes som juridiske Personer, hævdede *Bornemann*, at de havde en i Sagens Natur grundet udvortes Værdighed, der i større eller mindre Grad er analog med den det menneskelige Individ tilkommende Ære, hvorfor de kunne være Gjenstand for Æreformærmelser. En mod dem rettet Fornærmelse kan, men vil langtfra altid, opløse sig i en Fornærmelse mod et eller flere bestemte Individer. For denne Sætnings Anerkjendelse i den positive Ret anførtes Kskr. 25. Novbr. 1819 (fri Proces for L i v j æ g e r k o r p s e t til Anlæg af Sag mod Udsprederen af et for Korpset fornærmeligt Rygte) og Kskr. 5. Jan. 1828, Koll.-Tid 1828, S. 39, der forudsætter, at Injurier mod den g e j s t l i g e S t a n d som saadanne kunne være Gjenstand for Paatale, s. S. Skr. IV, S 7—8. Denne Lære blev derefter i det Væsentlige optagen af *Ussing* i Hdbg. 4. Udg., s. S. 479—80. Om disse forskjellige Læresætningers Forhold til de i Retsanvendelsen godkjendte Sætninger, henvises til Texten. Til Hjemmel for den Paastand, at de i Texten udviklede Sætninger have fæstnet sig i Praxis, henvises til følgende Domme.

nærmede paa Æren ved Ytringer, der ere udtalte kollektivt. Synspunktet for det Spørgsmaals Be-

---

1. Domme angaaende Tilfælde, hvor ved Udtalelserne om en kollektiv Enhed fysiske Personer ere krænkede i deres personlige Ære.

En *Vib. O. R. D.* i U. f. R. 1867 S. 61 udtalte, at et Sogneforstanderskab „ikke som saadant kan være Gjenstand for Ærefornærmelser, hvorimod der — forsaavidt Sagen ikke maatte egne sig til at behandles som offentlig Sag — alene kunde blive Spørgsmaal om Mortifikation og Mulkt for de paaklagede Udladelser, naar disse vare paatalte af Sogneforstanderskabets enkelte Medlemmer personlig.“ Den frifandt derfor, da Sagen var anlagt af de Paagjældende, ikke som enkelte Personer, men kun som Korporation. Af samme Grund anvendtes hverken Mortifikation eller Mulkt med Hensyn til Udladelser under Proceduren, der vare ansete fornærmelige for Sogneforstanderskabet som saadant. Denne Doms Resultat blev vel stadfæstet af *H. R.*, s. U. f. R. 1868 S. 338, jfr. H. R. T. 1867 S. 588, men med nye Præmisser, der fremhævede, at der ved Paasagnene kun var sigtet til et tidligere Sogneforstanderskab, og at det senere Forstanderskab, der havde anlagt Sagen, men af hvis 7 Medlemmer kun 2 vare Medlemmer af det tidligere, ikke var kompetent til at paatale Injurier mod dette. Med Hensyn til Udladelserne under Proceduren fandtes der ikke „aldeles tilstrækkelig“ Grund til at anvende Mortifikation og Mulkt, hvorfor der altsaa ikke fandtes nogen retlig Hindring. Ved denne H R.'s Dom fastslaaes altsaa i det Hele den i Texten antagne Sætning imod Vib. O R. Ved at fremhæve det afgjørende Punkt om Personvexelen korrigerer den tillige en Dom af Vib. O. R. i U. f. R. 1873 S. 573, der i stik modsat Retning af den samme Rets ovenanførte Dom udtalte som følgende „af Forholdets Natur, at et Sogneforstanderskab, der ifølge sit Væsen hverken er et blot Retsbegreb eller et blot kunstigt Subjekt for Formuerettigheder, men derimod en af et bestemt og begrænset Antal Medlemmer bestaaende, med Myndighed udrustet Bestyrelse for Kommunen, maa være berettiget til at værne om den udvortes Værdighed, der tilkommer et saadant Bestyrelsessamfund samt til som Enhed at paatale Angreb

varelse, naar dette er Tilfældet, er bestemt ved de utvivlsomme Sætninger, at det altid maa være givet,

---

paa samme." Om de i U. f. R. **1867** S. 61 Note og **1870** S. 1073 citerede Domme af *L. O. s. H. og St. R.* gaa videre, end den anførte H. R. D., kan ikke ses af de korte Meddelelser. Har der ingen lignende Personvexel fundet Sted, stemme de med. hvad H. R. D. forudsætningsvis anerkjender. Se endvidere i samme Retning D. i U. f. R. **1890** S. 148, hvor L. O. s. H. og St. R. anerkjendte, at Sogneraadsformanden allerede i Medfør af denne sin Stilling var berettiget til at give Møde paa Sogneraadets Vegne i Forligskommissionen under en af dette anlagt Injuriesag, og D. i U. f. R **1891** S. 835, hvor Sogneraadets Ret til at paatale nægtedes af den samme Ret, fordi Udtalelsen kun angik „Sogneraadet, saaledes som det ved den i Artiklen omhandlede Lejlighed var sammensat, medens det var *in confesso*, at de fleste af Raadets daværende Medlemmer, nemlig 7 af 13, vare udtraadte og erstattede af Andre, da Sagen blev anlagt," hvorhos en enkelt Udtalelse, som angik Sogneraadet i dets nuværende Sammensætning, ikke ansaaes for en Ærekrænkelse. I Strid med det Anførte staaer det ikke, at D. i U. f. R. **1872** S. 372, jfr. H. R. T. 1871 S. 750, gav Straffedom i en Sag, som var anlagt af Medlemmer af en forhenværende Kommunalbestyrelse som saadan, idet der dels her var Spørgsmaal om en forhenværende Bestyrelse, dels Repræsentantens Paataleret, som i Texten bemærket, ikke kan udelukke de enkelte Fornærmedes.

For Retternes Vedkommende indeholder D. i U. f. R. **1873** S. 454, jfr. H. R. T. 1872 S. 629, ikke nogen Afgjørelse imod, at Fornærmelser mod en Ret kunne paatales af denne som saadan, idet det kun er den offentlige Paatale efter isl. Stl.'s § 102, som H. R. erklærede for uhjemlet i det givne Tilfælde, medens der Intet udtales om, hvorvidt en privat Injuriesag kunde anlægges af Retten som saadan eller kun af dens enkelte Medlemmer. At senere private Injuriesager bleve anlagte af Rettens enkelte Medlemmer og førte til Dom ved H. R., s. U. f. R. **1877** S. 165 og 171, jfr. H. R. T. 1876 S. 374 og 379, er heller ikke i Strid med det Udviklede, da Rettens Paatalebeføjelse ikke udelukker de enkelte Medlemmers. Af samme Grund er D. i U. f. R. **1877** S. 372, hvor Paatalen

at denne eller disse bestemte Personer ere Angrebets Gjenstand, men at det for Resten er ligegyldigt,

skete af en fornærmet Landvæsenskommissions enkelte Medlemmer, ikke i Strid med det Udviklede. I Sagen U. f. R. 1889 S. 803 paatalte Justitiarius paa Rettens Vegne, og det udtales i Dommen, „at det ikke er Retten i dens Almindelighed som Institution betragtet, men den til en vis given Tid af bestemte Personer bestaaende og ved disse fungerende Ret, der maa anses som Citant i Sagen."

Med Hensyn til administrative Enheder mærkes den med det Udviklede stemmende D. i U. f. R. 1881 S 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375 i en Sag, der paataltes af Konseilspræsidenten paa Ministeriets Vegne for Fornærmelser mod Ministeriet. Først ved H. R. fremsattes der Indsigelse mod Konseilspræsidentens Paatalekompetence, og der kunde, som H. R. udtrykker sig, „allerede af denne Grund" ikke tages Hensyn til den. Senere er yderligere dennes Paataleret anerkjendt ved Domme i U. f. R. 1886 S. 861, jfr. H. R. T. 1886 S. 68, U. f. R. 1887 S. 869, jfr. H. R. T. 1887 S. 64. I Domme i U. f. R. 1888 S. 372, jfr. H. R. T. 1887 S. 619 og U. f. R. 1888 S. 398, var der alene Spørgsmaal om Paatale af Konseilspræsidenten paa egne Vegne for Fornærmelser mod ham. I Strid med det Udviklede staaer ikke D. i U. f. R. 1873 S. 845, hvor St. Petri Kirkes Bestyrelses Medlemmer paatalte, idet Bestyrelsens Paataleret, som oftere bemærket, ikke udelukker de enkelte Medlemmers.

Med Hensyn til private kollektive Enheder i Erhvervsøjemed eller for velgjørende, politiske eller aandelige Formaal m. m. mærkes Domme i U. f. R. 1868 S. 174 (den broderlige Arbejdsklasses Hjælpeforening), hvor Paatalen skete af enkelte Medlemmer af den daværende Bestyrelse, hvad der af flere, tidligere anførte Grunde ikke kommer i Strid med det Opstillede, jfr. ogsaa U. f. R. 1876 S. 595 (et Medlem af et Udvalg for Stiftelsen af en Brandforsikringsforening sagsøgte personlig) og U. f. R. 1881 S. 349 (en Egns Grundlovsforenings Formand paatalte i eget Navn. Det hedder i O. R.'s Dommen: „Selv om Foreningen kunde betragtes som et saaledes organiseret Samfund, at det

om Fornærmeren personlig har kjendt den For-

---

blev at opfatte som selvstændigt Subjekt for Ærerettigheder, der kunde paatales paa dets Vegne . . ." I denne Udtalelse ere Forudsætningerne for Paatale paa Enhedens Vegne satte snævrere, end efter det Udviklede og senere Anerkjendte rigtigt), jfr. H. R.'s D. i U. f. R. 1881 S. 891 og H. R. T. 1881 S. 804, der forandrede Dommen af Realitetsgrunde, U. f. R. 1892 S. 64, jfr. H. R. T. 1891 S. 881 (Sag anlagt af et Medlem af Direktionen for en Bank, i Anledning af fornærmelige Udtalelser om Banken; Dommen fandt intet Fornærmeligt for Cit. i Udtalelserne). Ved D. i U. f. R. 1880 S. 642 godkjendtes Paatale af Repræsentantskabet for et Jernbaneselskab (der var „tilstrækkelig Konnexitet til at begynde fælles Søgsmaal"), U. f. R. 1885 S. 823 (med Hensyn til et Handelsfirma, „N. N. Gjødnings- og Foderstofs-Forretning", udtaler Vib. O. R., at Indsigelsen, at de Paagjældende skulde være inkompetente Sagsøgere, idet et Firma eller dettes Repræsentation ikke skulde kunne være Gjenstand for Æreformærmelser, maa anses ubeføjet), U. f. R. 1887 S. 344 (L. O. s. H. og St. R. statuerer, at Redaktøren af et Blad har en naturlig Ret til at værge sit Blads Medarbejdere for en mod dem ganske i Almindelighed udslynget fornærmelig Sigtelse og derfor Beføjelse til at tilbagegive Fornærmelsen; kun herom var der under denne Sag Tale), U. f. R. 1888 S. 291 (i en Sag om nogle for en Redaktør og dennes Medarbejdere fornærmelige Udtalelser af Redaktøren anlagt Sag, gaves Frifindelse, fordi Citanten paa den Tid, da Fornærmelsen udtaltes, endnu ikke var fremtraadt som navngiven Redaktør), U. f. R. 1889 S. 370, jfr. H. R. T. 1888 S. 823 (en Redaktør af O. R. anset berettiget til at paatale Fornærmelser mod det anonyme Konsortium, der skriver Bladet eller hele Redaktionspersonalet, da „Citanten maa bære Ansvaret og som Følge deraf ogsaa maa være berettiget til at imødegaa de mod Redaktionen rettede Angreb." Idet H. R. skjelnede mellem nogle Udtalelser, der ikke angik Redaktionen, og andre, udtalte den sig med Hensyn til de første, der ikke ansaaes fornærmelige, svævende om Paataleretten: „selv om Red. maatte kunne betragtes som kompetent til at paatale dem," medens den med

nærmede, om han har betegnet ham ved Navn

Hensyn til de sidste positivt godkjender, at den ansvarhavende Redaktør maatte anses at være kompetent til at paatale dem), U. f. R. 1892 S. 704 (Formanden for en Kunstnerkomité til at varetage et Anliggende anset i denne Egenskab at have Beføjelse til at paatale fornærmelige Udtalelser for Komiteen), U. f. R 1892 S. 1030 (da Bestyrelsen for et anonymt Interessentskab paatalte en fornærmelig Udtalelse om dette, udtalte L. O. s. H. og St. R., at der ikke kunde gives den Indsigelse Medhold, at Interessentskabet ikke havde nogen Æreret, der kan beskyttes ved Injurielovgivningen), U. f. R. 1893 S. 319 og 1147, jfr. H. R. T. 1893 S. 454 (et Forretningsudvalg for et Aktieselskabs Repræsentantskab antaget kompetent til at paatale fornærmelige Udtalelser angaaende Selskabets Drift eller Administration, forsaavidt de fungerede paa den Tid, Udtalelserne fremkom, idet Udvalget maatte kunne betragte Udtalelserne som sig vedrørende; men — bemærker H. R. — en Del af Udtalelserne var ikke rettet mod Selskabet eller dettes Bestyrelse, men mod Socialisterne eller Socialistførerne og kunde saaledes ikke være fornærmelige for Selskabets Forretningsudvalg, og andre mod Selskabet rettede Udtalelser, selv om de maatte kunne betragtes som Anker over Udvalget, skjønt dette ikke omtales i dem, vare, med en enkelt Undtagelse, ikke æreforнærmende)

2. Domme angaaende Tilfælde, hvor ved Udtalelserne om en kollektiv Enhed ingen bestemte fysiske Personer kunde anses krænkede i deres personlige Ære.

U. f. R. 1873 S. 747 straffede i en Injuriesag, der var anlagt af Politidirektøren i Kjøbenhavn „paa egne og det kjøbenhavnske Politis Vegne". fordi Udtalelsen var „fornærmelig for Kjøbenhavns Politi, *in specie* for Politidirektøren som ansvarlig for Politiets Optræden", altsaa dog ikke blot fornærmelig for ham, men tillige for en kollektiv Enhed, uden at dog bestemte fysiske Personer forsaavidt kunde betragte sig som personlig fornærmede, jfr. derimod om Tilfælde, hvor alene Politidirektøren fornærmedes, U. f. R. 1874 S. 791, 1875 S. 405, jfr. H. R. T. 1874 S. 552, 1877 S. 232 og 1878 S. 73, jfr. H. R. T. 1877 S. 400, U. f. R. 1877 S. 907, jfr.

eller ikke, og overhovedet, paa hvilken Maade han

H. R. T. 1877 S. 276. Se fremdeles U. f. R. **1874** S. 464 (Dom for Sigtelse mod Politiet, paatalt af Politidir. paa Politiets Vegne), U. f. R. **1876** S. 560 (Dom for Sigtelser mod de patrouillerende Betjente i Kjøbenhavns Ordenspoliti, paatalte af Politidir. paa Politiets Vegne), U. f. R. **1882** S. 453 (Politidir. rette Sagsøger paa Kbhvn.'s Politis Vegne ved Fornærmelser mod Politiet og Politidir. som Politiets Chef). Dom i U. f. R. **1877** S. 236 og **1878** S. 68, jfr. H. R. T. 1877 S. 395, staaer selvfølgelig ikke i Strid hermed, da den Sigtelse, Politidir. paatalte „paa Politiets Vegne", men til hvis Paatale han ej erkjendtes kompetent, var rettet personlig mod en navngiven Politiembedsmand, altsaa ikke mod Politiet som en kollektiv Enhed, medens Dommen, der i Henhold til disse Grunde stadfæstedes af H. R., iøvrigt ganske stemmer med de ovenanførte.

D. i U. f. R. **1886** S. 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S. 219 (Justitsministeren kompetent til at paatale Udtalelser om Justitsadministrationen, der ere fornærmelige for ham personlig og som Justitsadministrationens Chef). I D. i U. f R. **1893** S. 819, jfr. H. R. T. 1893 S. 331 var der alene Tale om Fornærmelser mod Justitsministeren personlig.

D. i U. f. R. **1888** S. 1176 erkjendte mod den Indsigelse, at Sekondlieutenantsklassen som en kollektiv Enhed hverken ifølge Forholdets Natur eller den positive Lovgivning kunde være Gjenstand for Ærefornærmelser, at en Udtalelse, som fornærmelig for Sekondlieutenanterne i Almindelighed og for en Del tillige for disses Overordnede, kunde paatales af Krigsministeren som kompetent Sagsøger. Dom i U. f. R. **1890** S. 115, jfr. H. R. T. 1889 S. 717, straffede under en Sag, anlagt af Krigsministeren paa den danske Officersstands Vegne Udtalelser, der maatte betragtes som i høj Grad ærefornærmende for Standen (Fejghed). D. i U. f. R. **1892** S. 118, jfr. H. R. T. 1891 S. 501, straffede O. R. Udtalelser, som vare paatalte af Chefen for Gendarmerikorpset som fornærmelige for Korpset og ham selv som dets Chef, som fornærmelige for Chefen og Korpset. H. R. udtrykker sig noget anderledes, nemlig, at Udtalelserne indeholde en

er gjort kjendelig, naar han blot er dette.[24]) Som Følge heraf er det for det Første klart, at Fornærmelser mod enkelte Personer foreligge, naar Fornærmeren umiddelbart har saadanne for Øje, men sammenfatter dem i en kollektiv Betegnelse, der ikke udtrykker nogen bestaaende kollektiv Enhed. Retlig er det ligegyldigt, om Nogen fornærmer to Personer i to Udtalelser eller i en Udtalelse.[25]) Hvad dernæst det Tilfælde angaaer, at Fornærmelsen er rettet direkte mod en virkelig bestaaende kollektiv Enhed, kan det, som ovfr. bemærket, stille sig saa, at der ingen Ærefornærmelse er mod nogen bestemt Person. Saadant kan tænkes paa Grund af Udtalelsens Indhold, idet f. Ex. en haanende Udtalelse om Enheden ikke

---

for Vedk. som Chef fornærmelig Sigtelse, næppe for at udtale en principiel, men i det Højeste en ved det konkrete Forhold motiveret Afvigelse.

I Forbindelse med disse Domme mærkes endnu D. i U. f. R. 1887 S. 340, der ikke fandt Bestemmelserne i forel. L. 2. Novbr. 1885 §§ 3 og 4 anvendelige paa utilbørlige Udtalelser om „Højrepartiet", medens D. i U. f. R. 1887 S. 322 anvendte s. L. § 3 paa Angreb paa „Folkekirkens Præster i Almindelighed", U. f. R. 1887 S. 1121, der anvendte § 82, 4 paa Udtalelser, der vare fornærmelige for den russiske Statsmagt (Sag anlagt efter Justitsministeriets Ordre efter Begjæring af den herværende russiske Gesandt).

[24]) Jfr. *Ørsted* J. A. XVIII, 2, S. 200 o. ff., *Ussing* Hdbg., 4. Udg. S. 483, Domme i J. U. 1852 S. 95, 1855 S. 787, U. f. R. 1867 S. 883, 1869 S. 661, 1876 S. 691, 1877 S. 232, 257, 1878 S. 855, jfr. H. R. T. 1878 S. 27, U. f. R. 1879 S. 395, 1880 S. 228 og 1881 S. 84, jfr. H. R. T. 1880 S. 326, U. f. R. 1883 S. 302, 1885 S. 1007, jfr. H. R. T. 1885 S. 259, U. f. R. 1886 S. 1236, 1887 S. 1036, 1890 S. 1192, jfr. H. R. T. 1890 S. 382, U. f. R. 1891 S. 830, 924, 1155, U. f. R. 1892 S. 109, jfr. H. R. T. 1891 S. 477, 1892 S. 296, 1893 S. 285.

[25]) U. f. R. 1877 S. 257.

behøver at være Haan mod noget Medlem.[26]) Det kan endvidere være, at den kollektive Enhed er saa omfattende eller saa ubestemt i sit Omraade, at Udtalelsen ikke fornuftigvis kan forstaaes om Alle uden Indskrænkning, som maa eller kunne henregnes til Enheden, saaledes naar Udtalelsen er rettet mod Nationer, Klasser, Stænder, Kjøn, visse Aldere, Partier.[27]) Hvorvidt af de anførte Grunde en Ærefornærmelse mod bestemte Personer er udelukket, er et konkret Spørgsmaal, idet Grænserne ikke lade sig nøjere fastsætte. Savner den kollektive Enhed ikke fornøden Bestemthed og Begrænsning, vil der derimod heller ikke i dette Tilfælde være noget til Hinder for, at Betingelsen for, at derved bestemte Personer, der høre til denne Enhed, fornærmes paa Æren, kan foreligge.[28])

3. Den til en Ærefornærmelses Begreb nødvendige Handling maa overskride de for Æresforholdets Skyld gjældende, objektive Grænser for den retmæssige Handlefrihed. De ved nærmere Bestemmelse af disse opstaaende Spørgsmaal kunne henføres til to Klasser, den ene vedkommende Grænsen i Almindelighed, den anden de særlige Omstændigheder, som modificere hine (objektive Straffrihedsgrunde). Hvad den første Klasse af Spørgsmaal angaaer, maa den nærmere Undersøgelse henvises til Fremstillingen af Forbrydelsens Underarter. Det Samme gjælder om en Del af de til den anden

---

[26]) Jfr. *Ørsted* J. A. XVIII, 2, S. 303—4.

[27]) Jfr. *Ørsted* a. St. S. 205 og *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 484.

[28]) Jfr. herved adskillige af de ved Spørgsmaalet, om den kollektive Enhed som saadan kan være Objekt for Fornærmelse, anførte Domme, jfr. ogsaa D. i U. f. R. 1887 S. 1037 (Udtalelser mod en Egns Fiskere i Almindelighed ikke ansete for fornærmelige for en enkelt af dem).

Klasse hørende Spørgsmaal. Her bliver kun at omtale den Del af den sidst berørte Klasse, hvor Spørgsmaalene og deres Løsning ere fælles for alle Æreformærmelser.

a) At der kan gives et vel ikke for Fremtiden bindende, men, saalænge det foreligger, gyldigt Afkald paa Retsbeskyttelsen for Æren, og derved Handlingen miste sin retstridige Karakter, kan ikke betvivles.[29])

b) Om Nødretsprincipets Anvendelse paa Æreformærmelser, i Medfør af Analogien af Stl.'s § 41, henvises til StR.'s alm. Del.[30])

c) *Bornemann* udvikler den Lære,[31]) at Retorsion i et af de under dette Begreb henførte Tilfælde er betragte som et „fuldkommen lovligt Selvforsvar". Retorsionen i denne Forstand er herefter hjemlet i „Forsvarsrettens Grundsætninger", og som saadan kan den ikke være nogen retstridig Handling. Det Tilfælde, paa hvilket denne Betragtningsmaade gjøres anvendelig, er det, at den Injurierede tilbageviser Injurien ved at stemple Injuriantens Udsagn som Løgn eller betegner Injurianten som Løgner eller bruger den Vending, at han selv kan være det, han har kaldt ham, eller lignende. Forsaavidt derimod Begrebet Retorsion ogsaa bruges om det Tilfælde, at en fornærmet Person til Gjengjæld injurierer den, der begyndte, med Forhaanelser eller Sigtelser, er Handlingen retstridig, og hvis

---

[29]) Jfr. Nord. St.R. S. 105 o. ff., Forel. ov. den alm. Retslære I. S. 251—52, *Ussing* a. V. S. 477—78, jfr. N. M. Petersens dansk Literaturhistorie V, S. 226 Note 4 (Exempel paa Overenskomst om gjensidige Injurier som Reklame), mk. herved Domme i U. f. R. 1877 S. 501, 1882 S. 1076, 1886 S. 1231.

[30]) S. Nord. St.R. S. 104, *Bornemann* S. Skr. III, S. 154.

[31]) S. Skr. III S. 15—16, jfr. ogsaa *Ussing* a. V. S. 513—14.

her skal være Straffrihed, maa det være i Medfør af en Kompensation, hvilken iøvrigt findes naturlig. Dette sidste Spørgsmaal hører til Læren om Straffen for Æreformærmelser, jfr. det Følgende. Hvad det første angaaer, vilde Retorsionen være at omhandle i denne Sammenhæng, hvis den fremstillede Lære kunde billiges. Men dette maa benægtes. Forudsætningen er, som ogsaa *Bornemanns* Exempler udvise, at ogsaa i hine Tilfælde, hvor en Fornærmelse tilbagevises, sker dette ved Midler, der i og for sig efter de almindelige Regler vilde være objektivt retstridige Ærekrænkelser. Ellers har Retorsionen slet ingen særlig Interesse. Dersom f. Ex. Udtrykket „Løgn“ er brugt i et Tilfælde, hvor den første Udtalelse var bevidst usand, er Udtrykket tilstrækkelig retfærdiggjort ved sin Sandhed. Ligesaa, naar den har Hjemmel i den Ytringsfrihed, som Varetagelsen af berettiget Tarv hjemler (jfr. ndfr. § 24). Men mod at paaberaabe sig Forsvarsretten for en Tilbagevisnings Benyttelse, der ikke har Føje i de almindelige Regler, er det afgjørende, at den Fornærmelse, man møder med Retorsionen, er forbigangen, at der altsaa ikke kan være Tale om Forsvar eller Afværgelse, og det saa meget mindre, som der til Retorsion ikke kan kræves, at Tilbagevisningen sker *in continenti*, naar der blot er den fornødne indre Sammenhæng, jfr. f. Ex. Retorsion ved skriftlige og trykte Injurier. Den Betragtning, at Tilbagevisningen af visse Injurier kan være egnet til at hæve mulige Virkninger hos Trediemand, kan ikke berettige den som Selvforsvar. Den Tilbagevisning, som dette Hensyn kan hjemle, er kun en saadan, som har Føje i de almindelige Regler, ikke den, der skulde hjemles ved en særegen Retorsionsret. Det synes ubestrideligt, at al egentlig Retorsion maa karakteriseres som

Selvtægt, og der maa da være en særlig Hjemmel til at begrunde dens Lovlighed. Forsaavidt denne søges deri, at det kan være den Injurierede om at gjøre, hurtig at slaa Fornærmelsen til Jorden, idet et Søgsmaal ikke vil kunne hjælpe ham saa hurtig, som han har Krav paa,[32]) skjønnes det ikke, at der her mere, end i andre Forhold, kan være retligt Krav paa hurtigere Oprejsning end den, som den normale Retshaandhævelsesvej kan yde. I ethvert Fald har denne Opfattelse ikke faaet den positive Lovgivnings Sanktion.[33]) Thi hvis der var Tale om en Retorsions r e t, kunde det ikke ved Stl.'s § 219 være overladt til Domstolenes Frihed, om der skulde tages Hensyn til denne Ret, saaledes som det her er sagt („k u n n e Domstolene efter Omstændighederne endog lade Straffen aldeles bortfalde"). Bestemmelsen maatte for dette Omraade være obligatorisk, ikke fakultativ. Bestemmelsen i denne Paragraf kan kun forklares, naar den angaaer Tilfælde, hvor der ingen Ret er til at „tilbagegive" Fornærmelsen, men vel forskjellige Hensyn der ved Retorsion kunne faa Betydning til Strafnedsættelse eller endog blive Straffrihedsgrund (naturlig Harme til Fordel for den oprindelig Fornærmede, — Kompensation, jfr. dels §§ 187 og 205 dels § 206). Derfor bliver § 219 først at omhandle i det Følgende ved Læren om Straffen for Æreformærmelser. En Retorsionsret ligger i hvert Fald ikke i § 219 og kunde kun anerkjendes, naar den havde Hjemmel udenfor denne Paragraf. At saadan Hjemmel haves i visse Tilfælde i Kraft af de Be-

---

[32]) Jfr. Dom i U. f. R. 1880 S. 894, jfr. H. R. T. 1880 S. 158.

[33]) Med Urette søgtes forhen Hjemmel for en Retorsionsret i L.'s 6. 21. 6, s. *Ussing* a. V. S. 513 o. ff., *Bornemann* S. Skr. IV, S. 15 o. ff.

tragtninger, *Bornemann* udvikler, er imidlertid forudsat i ikke faa Domme.[34])

d) Naar et privat- eller offentligretligt *Over- og Underordnelsesforhold* — saasom mellem Forældre og Børn, Værge og Myndling, Lærer og Elev, Husbond og Tyende, Mester og Lærling, Foresat og Undergiven o. s. v. — hjemler den Overordnede Beføjelse til at gjøre den Underordnede Forestillinger og udtale Dadel imod ham, er det klart, at slige Udtalelser, om de end lige overfor Fremmede vilde være retstridige Ærefornærmelser, ikke ere det, naar de ikke overskride Grænsen for Beføjelsen. Grænsen er ikke den samme i alle slige Retsforhold. Thi om det end i dem alle beroer paa den

---

[34]) Af Retsanvendelsen om Retorsionstilfælde mærkes Domme i U. f. R. 1867 S. 440, 623, 1868 S, 40, 751, 1874 S. 578, 892, 1877 S. 257, 1878 S. 374, 1880 S. 894, jfr. H. R. T. 1880, S. 158, 1881 S. 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375, U. f. R. 1882 S. 292, 415, 553 og 1883 S. 111, jfr. H. R. T. 1882 S. 486 (O. R. fandt, at Vedkommende ved at anlægge Sag havde afskaaret sig fra at gjøre Retorsionsret gjældende, hvorimod H. R. ikke godkjendte denne Betragtning og udtalte sig mere svævende om „Retten"), 1882 S. 1070, U. f. R. 1884 S. 734, jfr. H. R. T. 1884 S. 180, U. f. R. 1885 S. 844, 1886 S. 324, 1164, 1231, 1887 S. 344, 1888 S. 570, 1889 S. 369, jfr. H. R. T. 1888 S. 723, U. f. R. 1889 S. 725, 1890 S. 1097, 1891 S. 191 og 1892 S. 611, jfr. H. R. T. 1892 S. 44, U. f. R. 1892 S. 1191, 1893 S. 1287. Af disse Domme bære flere Vidnesbyrd om den Opfattelse af Retorsionens Retmæssighed i visse Tilfælde, som *Bornemann* har gjort gjældende, se især Domme U. f. R. 1874 S. 578, 892, mærk ogsaa 1867 S. 440, 1877 S. 257, 1878 S. 374, 1880 S. 894, jfr. H. R. T. 1880 S. 158, U. f. R. 1882 S. 292, 553 og 1883 S. 111, 1882 S. 1070 (Overskridelse af Retorsionsret), 1885 S. 844, 1886 S. 324, 1164 (Note; Retorsionen ikke ganske ubeføjet og i alt Fald efter § 219 ingen Straf), 1887 S. 344, 1888 S. 570, 1890 S. 1097.

Overordnedes Skjøn, om der er Grund til Forehold og Dadel, er der visse af dem, hvor den Overordnedes Skjøn om, hvad der kan bruges som Udtryk herfor, respekteres mere end i andre, fordi Forholdets sædelige Natur i højere Grad er imod en Indblanding. Dette gjælder især om Forholdet mellem Forældre og Børn under Forældremyndighed. Dog maa det ogsaa her siges, at hvad der slet ikke kan opfattes som Revselse, er retstridigt, saaledes visse Forhaanelser og oftere Sigtelser, der udtales til Trediemand.[35]) Tilladelig Revselse kunne iøvrigt baade ubestemte Ringeagtsytringer og Sigtelser være, om end hyppigere de første end de sidste. Udtalelser om den Paagjældende til Trediemand i hans Fraværelse ville kun under særegne Omstændigheder kunne opfattes som hjemlede ved den omspurgte Revselsesret. Men det kan dog naturligvis forekomme, f. Ex. ved Forhandlinger mellem flere Foresatte. Iøvrigt maa det Nærmere herom henvises til Lovgivningen om de paagjældende Forhold.[36])

e) Fortroligheden af en i og for sig ærefornærmende Udtalelse om en Fraværende kan ikke i Almindelighed give den Krav paa Straffrihed, selv om den er forbunden med Forholdsregler, der sigte til at bevare den fortrolige Karakter (Paalæg eller Aftale om Tavshed o. s. fr.)[37]) Kun forsaavidt den større Udbredelse kommer i Betragtning,

---

[35]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 9.

[36]) Jfr. isl. An. 3. Juni 1746 § 24, Fdg. 21. Marts 1800 § 11 Nr. 5, § 16, L. 10. Maj 1854 § 43 Nr. 3 og § 59, L. 7. Maj 1881 § 133, L. om Lærlingeforh. 30. Marts 1889 § 6, § 9, Sølov 1. April 1892 §§ 44, 77, 102, jfr. D. i U. f. R. 1886 S. 405, jfr. *Ussing* a. V. S. 481.

[37]) Jfr. U. f. R. 1882 S. 1102, 1890 S. 301.

har denne Omstændighed nogen Betydning.[38]) I eet Forhold har det dog været en jævnlig opstillet Lære, at der maatte være sikret den fortrolige Udtalelse Straffrihed, nemlig naar den fandt Sted i den snævreste Familiekreds, indbefattende Ægtefæller, Ascendenter og Descendenter — eller ialtfald de nærmeste af disse — og Søskende, og der til denne ikke hørte Personer, af hvem Tavshed ikke kan ventes, f. Ex. umyndige Børn. Bringes Udtalelsen videre, endog som blot Meddelelse af, hvad der var sagt, vilde derimod de almindelige Regler medføre Straf herfor.[39]) Forsaavidt denne Lære maatte antages at have Hjemmel tidligere,[40]) maa den ogsaa have det efter Straffeloven, der overhovedet ikke stiller sig det til Opgave at give detaillerede Regler om de Momenter, der ere afgjørende for, om en retstridig Ærefornærmelse foreligger. Sætningen støttes paa Hensynet til Forholdet mellem de paagjældende Personer, der i høj Grad vilde forstyrres, om slige fortrolige Meddelelser kunde paadrage Ansvar. At de nu i Regelen gaa fri for Ansvar, følger af, at de ikke ville komme til den Fraværendes Kundskab.[41]) Men hvis det ved Brud paa Diskretion alligevel sker, synes der ikke at være Grund til at sætte Hensynet til den fortrolige Kreds, af hvilken et Medlem selv ikke vogter paa Fortroligheden, over Hensynet til den Fraværende. Den, der overhovedet indlader sig paa i en fortrolig Kreds at

---

[38]) Jfr. saaledes § 216 og det Følgende ved Spørgsmaalet, om en strafbar Udbredelse af Rygter har fundet Sted, U. f. R. 1883 S. 1081, jfr. H. R. T. 1883 S. 388.

[39]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 485, *Bornemann* a. St. S. 10—11.

[40]) Jfr. D. i J. T. XVII, 2, S. 221.

[41]) Jfr. ogsaa Pl. 16. Spt. 1778.

omtale en Fraværende paa en Maade, som Injurieloven i og for sig forbyder, bør selv løbe Risikoen ved, at nogen af de Tilstedeværende ikke opfylder Forudsætningen.[42])

4. At der til Fuldbyrdelsen af en Ærefornærmelse ikke udkræves som Virkning, at enten den Fornærmede skal have følt sig krænket, eller at Agtelsen hos Andre er bleven afficeret, følger af det tidligere Udviklede om, at Æren er beskyttet allerede mod den uberettigede Indblanding eller Fredsforstyrrelse. Med den ærefornærmende Handling følger som Korrelat, ikke som en ny derfra adskilt Kjendsgjerning, Virkningen, Forstyrrelsen i Freden for Æresforholdet. Nogen Virkning kommer altsaa slet ikke særlig i Betragtning og bliver derfor ikke noget selvstændigt Moment i Forbrydelsesbegrebet. At Ærefornærmelsen først foreligger, naar Udtalelsen er meddelt den Fornærmede eller en Trediemand, er klart, hvad enten man ser Sagen fra Handlingens eller Virkningens Synspunkt. Det er ikke nok, at der er truffet Foranstaltninger til Meddelelsen, f. Ex. at et Brev er afsendt med Posten, selv ikke, om det er et aabent Brev eller et Brevkort.[43]) Thi at Indholdet er tilgængeligt, er i og for sig ikke tilstrækkeligt, naar Forholdet ikke er det, at man maa gaa ud fra, at Tilgængeligheden bliver benyttet og derfor ikke praktisk kan adskilles fra Meddelelse, saasom ved Offentliggjørelse af trykte Skrifter, jfr. L. 3. Jan. 1851 § 3. At Forholdet stiller sig anderledes ved

---

[42]) Jfr. U. f. R. 1878 S. 1150.

[43]) Her kan jævnføres Domme, der ikke have fundet § 216 („større Udbredelse") anvendelig paa Sigtelsers Fremsættelse i aabent Brevkort, U. f. R. 1892 S. 332, jfr. U. f. R. 1886 S. 390 (kun § 217), se dog 1885 S. 1172, se fremdeles U. f. R. 1891 S. 857 (kun § 217).

Telegramafsendelser, følger af, at Indholdet her nødvendigvis maa meddeles Telegrafisten. Medens der ikke foreligger nogen Ærefornærmelse, naar med eller uden Personens Villie en Udtalelse, f. Ex. et Manuskript, til hvis Meddelelse den Paagjældende ingen Foranstaltning har truffet, meddeles af Andre, vil det bero paa Omstændighederne, om en fuldbyrdet Ærefornærmelse foreligger, naar en truffet Foranstaltning til Meddelelse ikke naaer sit tilsigtede Maal, men et andet lignende. Det er her de almindelige Grundsætninger om retlig Kausalitet, jfr. Grundsætningerne om Forsæt, der blive afgjørende.

5. I subjektiv Henseende kræves til en strafbar Ærefornærmelse Forsæt. Hvad de Ærefornærmelser angaaer, som ikke ere Sigtelser, ligger Forudsætningen herom allerede i Betegnelsen af dem som Tilkjendegivelse af „Ringeagt". Men iøvrigt følger det deraf, at Stl.'s §§ 215—17 ikke indeholde den udtrykkelige Hjemmel for Uagtsomhedens Strafbarhed, som Stl.'s § 43 kræver. Bortset fra den positive Lovgivning, kan det vel ikke erkjendes, at et uagtsomt Forhold ved disse Retsbrud er logisk utænkeligt, som Mange have ment.[44]) Men at hverken Selvagtelsen eller Andres Agtelse fornuftigvis bør afficeres af uforsætlige, omend objektivt fornærmelige Handlinger, maa erkjendes, og at der følgelig er god Grund til ikke at værne om Æren ved Straf, hvis Forsæt ikke foreligger.

Ved Anvendelsen af den Regel, at den strafbare Ærefornærmelse kræver Forsæt, har der hersket

---

[44]) Saaledes *Ussing* endnu i Hdbg. 3. Udg. II, S. 9, og *Bornemann* S. Skr. IV, S. 9 og efter ham *Ussing* i Hdbg. 4. Udg. S. 480 ved de Ærefornærmelser, der ikke ere Sigtelser, udtalte til Trediemand (Angreb paa gode Navn og Rygte).

og hersker jævnlig endnu megen Uklarhed, dels begrundet paa Misforstaaelser med Hensyn til det objektive Moment ved Æreforнærmelsen, dels paa urigtig Bestemmelse af Forsætsbegrebet i denne Anvendelse. Kun ved her at fastholde de almengyldige Begreber som gjældende ogsaa ved Æreforнærmelser naaes rigtige Resultater.

Anvendes det almindelige Forsætsbegreb paa Æreforнærmelser, der objektivt ikke forudsætte en fra den retstridige Handling forskjellig Virkning af denne, foreligger Forsættet, naar den Paagjældende har villet Handlingen med Bevidstheden om dens objektivt retstridige Karakter.[45]) De Misforstaaelser, som ere fremkomne, bero paa, at man har ment undertiden at maatte kræve Mindre, undertiden Mere til en strafbar Æreforнærmelse, end dette Begreb vilde føre til. Herom bemærkes Følgende.

Ikke omfattende nok til at ramme alle de strafbare Tilfælde skulde Forsættet efter det angivne Begreb være, forsaavidt det formentlig maatte føre til Straffrihed for den, der fremsætter en Sigtelse mod en Anden, paa hvis Sandhed han troer. Enten maatte derfor Forsætsbegrebet udvides, eller ogsaa maatte der her erkjendes at foreligge et Tilfælde, hvor en uagtsom Æreforнærmelse straffes.[46]) Hvis Forholdet nu var det, at der her forelaa en uforsætlig Æreforнærmelse, vilde der paa Grund af Stl.'s § 43 ikke længere være Hjemmel til at straffe den i dansk Ret. Herved vilde da være bevirket en Revolution i den danske Injurie-

---

[45]) Jfr. St.R.'s alm. Del S. 367 o. ff. og særlig S. 378, *Bornemann* S. Skr. IV, S. 8—9.

[46]) Jfr. i sidstnævnte Retning *Schweigaard* Komm. 2. Udg. II, S. 290.

lovgivning, der vilde have modtaget en Begrænsning, som hverken var tilsigtet eller forsvarlig efter Forholdets Natur. Misforstaaelsen beroer paa en urigtig Opfattelse af det objektivt Retstridige i Æreformærmelsen. Der kan herom henvises til Udviklingen ovfr. i § 21. Kun dersom der til en objektivt retstridig Sigtelse hørte dens Usandhed, vilde Troen paa dens Sandhed udelukke Forsæt. Var omvendt Regelen, at intet Sandhedsbevis tilstededes, vilde Indgrebet i Ærens Fred ubetinget være forsætligt, hvor meget end Fornærmeren troede paa Sandheden. Er endelig, som i dansk Ret, Fremsættelsen af den ubevislige Sigtelse det retstridige Indgreb i Æren, udelukkes Forsæt selvfølgelig ikke ved Troen paa Sigtelsens Sandhed, men kun ved Troen paa dens Bevislighed. Anderledes stiller Sagen sig naturligvis i de Undtagelsestilfælde, hvor Sigtelsen kun er retstridig, dersom den er usand eller, dersom den ikke har en vis ringere Bestyrkelse. Her vil Forsættet være udelukket, naar Fornærmeren henholdsvis har troet paa Sandheden eller har troet at have for sig den udkrævede Bestyrkelse af dens Sandhed, og der vil da intet strafbart Forhold være, skjønt Usandheden bevises, eller den Bestyrkelse, der antoges at foreligge, viser sig at være illusorisk.

Den Opfattelse, der gaaer ud paa at kræve mere til den strafbare Æreformærmelse end Forsæt i den angivne Betydning, hviler oprindelig paa Misforstaaelse af det Udtryk, hvormed Forsættet i denne Forbindelse ofte betegnes, nemlig: ærefornærmende Hensigt *(animus injuriandi)*. Ligesaa lidt som imidlertid dette Udtryk efter almindelig Sprogbrug behøver at indskrænkes til de Tilfælde, hvor det at fornærme er den Handlendes umiddelbare Bevæggrund eller principale Formaal, saaledes

mangler der ogsaa al Hjemmel i den kriminalistiske Terminologi til at udelukke fra det de Tilfælde, hvor Fornærmelsen er forsætlig som akcessorisk Formaal, eller noget Tilfælde, hvor det er Paagjældende bevidst, at hans Handling har objektivt ærefornærmende Karakter, og til en saadan Udelukkelse vilde der i den positive Ret mangle al Hjemmel.[47] Medens nu ogsaa dette i Almindelighed er anerkjendt af Alle, gives der dog enkelte Tilfælde, hvor hin Misforstaaelses Eftervirkninger endnu kunne spores. Saaledes udtales det ofte, at det beroer paa, om der er *animus injuriandi*, om en Ærefornærmelse skal antages ved relative i Modsætning til absolute Injurier, fremdeles hvor Spørgsmaalet om det ærefornærmende beroer paa Formen for en i og for sig beføjet Udtalelse eller paa Vurderingen af spøgefulde eller ironiske Udtalelser, eller hvor det gjælder at afgjøre, om en Meddelelse om Andres Formening er ærefornærmende, eller, om Grænserne for den Hjemmel, der er til i visse Tilfælde at fremsætte ubeviste Sigtelser, ere overskredne.[48] Af det paa vedkommende Steder om disse forskjellige Tilfælde Bemærkede fremgaaer det imidlertid, at det er ukorrekt at gjøre en særlig *animus injuriandi* til Kriteriet saaledes, at der, naar denne foreligger, skulde være en strafbar Ærefornærmelse, som uden denne ikke kunde antages. Det gjælder i ethvert Tilfælde at afgjøre, om Betingelsen for en Ærefornærmelse, bedømt efter objektive Kriterier, er tilstede. Hvis dette nægtes, kommer *animus injuriandi* ikke i Betragt-

---

[47]) Se Stl.'s § 42, jfr. Fdg. 1. Febr. 1797 § 395 samt St.R.'s alm. Del S. 395 o. ff., jfr. *Bornemann* S. Sk. IV, S. 8, *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 480.

[48]) Jfr. herved *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 480 o. ff.

ning, bortset fra Spørgsmaalet, om Forsøg mulig foreligger. Maa det derimod besvares bekræftende, er det nok til at straffe, at den Paagjældende maa antages at have været sig Handlingens Retstridighed bevidst.[49])

Den Omstændighed, som ved Ærefornærmelser kan medføre, at Forsæt mangler, er Vildfarelse med Hensyn til et af de Momenter, der betinger Handlingens Retstridighed. Saadant kan ved Ærefornærmelser i Almindelighed tænkes ved Ukjendskab til Sproget, eller lignende Misforstaaelser af det Udtaltes virkelige Betydning, samt med Hensyn til det til Ærefornærmelsen hørende Moment, Meddelelsen.[50]) Særlig ved Sigtelser i de sædvanlige Tilfælde kan det forekomme i den Form, at Paagjældende har havt Tro paa Sigtelsens Bevislighed — i Undtagelsestilfældene henholdsvis Tro paa Sandheden eller Bestyrkelsen,[51]) — idet foreliggende Omstændigheder kunne begrunde en saadan Tro hos ham, skjønt det viser sig, at Forudsætningen svigter. Exempel paa hint er det, at han havde Grund til at tro, at et fuldgyldigt Vidnebevis kunde

---

49) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 9, *Schweigaard* Komm., 2. Udg. II, S. 230 o. ff. Hvorledes hin Opfattelse af og til i de omspurgte Tilfælde endnu træder frem, kan imidlertid skjønnes af *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 495, af Udtalelser i Motiv. til Stl.'s Udk. S 262—63, 267, samt i enkelte Domme, se U. f. R. 1867 S. 622, 1872 S. 617, 1890 S. 151, 301, mærk derimod f. Ex. Domme i U. f. R. 1877 S. 743, 1881 S. 328.

50) Jfr. herved Domme i H. R. T. 1862 S. 383, U. f. R. 1874 S. 189, jfr. H. R. T. 1873 S. 524, U. f. R. 1874 S. 1070, U. f. R. 1891 S. 1166 (Sætterfejl), 1319 (hvor en Uvidenhed *in concreto* ikke udelukkede Ansvar), jfr. Dom i J. U. 1852 S. 434, J. T. XX, 1, S. 95.

51) Jfr. U. f. R. 1882 S. 453, 1884 S. 186, jfr. H. R. T. 1883, S. 674.

føres ell. desl.[52]) Hyppigere end, hvor det gjælder Beviset for den objektive Kjendsgjerning, som Sigtelsen angaaer, kan denne Forsæt udelukkende Tro paa Bevisligheden tænkes med Hensyn til det Paasigtedes subjektive Side — f. Ex. at Vedkommende har været sig en fremsat Usandhed bevidst — fordi her i Regelen maa dømmes efter Indicier.[53])

Medens Æreserklæringer ikke længer spille den Rolle, som tidligere, til at fritage visse Ærefornærmelser for Straf, kan en *bona fides*, der udelukker Forsæt, undertiden i en given Situation kun antages, naar en Æreserklæring paafølger, saasnart Vedkommende er bleven bedre belært, idet ellers en *dolus subsequens* maa antages.[54])

---

[52]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 13, U. f. R. **1882** S. 990, jfr. derimod S. 861, **1892** S. 118, U. f. R. **1884** S. 734, jfr. H. R. T. 1884 S. 180.

[53]) Jfr. Domme i H. R. T. **1859** S. 822, 829, **1863** S. 606, **1864** S. 482, U. f. R. **1867** § 49, 440, **1874** S. 1003 og **1875** S. 644, jfr. H. R. T. 1875 S. 159, U. f. R. **1876** S. 58, jfr. H. R. T. 1875 S. 379, U. f. R. **1878** S. 221, **1880** S. 894, jfr. H. R. T. **1880** S. 158, jfr. derimod D. i U. f. R. **1876** S. 595, **1879** S. 43, jfr. H. R. T. 1878 S. 499, U. f. R. **1879** S. 510, jfr. H. R. T. 1878 S. 904, U. f. R. **1882** S. 981, **1884** S. 92, jfr. H. R. T. 1883 S. 557, U. f. R. **1884** S. 734, jfr. H. R. T. 1884 S. 180.

[54]) Jfr. D. i U. f. R. **1876** S. 691, jfr. H. R. T. 1876 S. 88, U. f. R. **1891** S. 1166. se ogsaa U. f. R. **1883** S. 693, **1888** S. 398, jfr. H. R. T. 1887 S. 666, Jfr ogsaa U. f. R. **1894** S. 780. Iøvrigt henvises til den alm. Dels Udviklinger om Forsæt og *error facti*. I disse er der jævnlig ogsaa taget Hensyn til Anvendelsen paa Ærefornærmelser. Om den ejendommelige Undtagelse fra den almindelige Forsætsbetingelse, som kan blive Følgen af Regelen i L. 3. Jan. 1851 § 3, henvises særlig til Udviklingen alm. Del I, S. 315 o. ff., jfr. Dom i U. f. R. **1874** S. 189.

§ 23.

I. Ringeagtsytringer (Særlige Begrebsmomenter.)

Til Handlinger, der som Ringeagtsytringer skulle være ærefornærmende, udkræves, at de efter den almindelige Opfattelse ere egnede til at udtrykke — være sig lige overfor den Fornærmede personlig eller tillige eller alene lige overfor en Trediemand — Ringeagt for eller Haan mod Personen. Om dette er Tilfældet, kan hverken bero paa den Angrebnes eller paa Angriberens Mening, men alene paa den almindelige Opfattelse.[1]) Bedømmes Handlingen ikke af denne saaledes, kan Angriberens Hensigt, dermed at tilkjendegive Ringeagt, kun betragtes som et Forsøg med utjenligt Middel. Ved Afgjørelsen af, om det Foretagne har denne af den almindelige Opfattelse godkjendte Karakter, maa der selvfølgelig tages Hensyn til Skik og Brug, som den er hos et givet Folk, til given Sted og Tid, og fremdeles til de Paagjældende Personers Dannelse, Stand, Kjøn, Alder, deres Forhold til hinanden, Anledningen o. s. fr. Forsaavidt der altsaa med Rette skjelnes mellem, om Handlingen er absolut (altid) eller blot relativt (under de konkrete Omstændigheder) injurierende, maa det erkjendes, at noget Relativt er der i Virkeligheden altid tilstede. Selv de mest nærgaaende Udtryk kunne i visse Forhold tabe den injurierende Karakter, f. Ex. naar Skjældsord bruges til Kjælebenævnelser for smaa Børn. Omvendt er f. Ex. den Omstændighed, at der er talt i Spøg,

---

[1]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 474 og 494—95.

ingenlunde altid istand til at borttage det Injurierende.[2]) Urigtigt er det at lade Afgjørelsen af, om en relativ Injurie i det givne Tilfælde er ærefornærmende, bero paa, om det subjektive Moment er tilstede. Det maa altid først afgjøres efter Indbegrebet af samtlige foreliggende, objektive Omstændigheder, om Handlingen er objektivt ærefornærmende eller ikke, og til det i denne Henseende vundne Resultat knyttes saa Spørgsmaalet om det Subjektive paa sædvanlig Maade. Som egnede Midler til at lægge Ringeagt for Dagen anerkjender den almindelige Opfattelse baade sproglige Udtryk, saasom Skjældsord, Øgenavne o. desl. (verbale Injurier, være sig mundtlige, skrevne, trykte eller ved andre Ordtegn fremsatte) og Handlinger, saasom Lader, Fagter o. s. v. (billedlige eller symbolske Injurier),[3]) af hvilken Klasse de Handlinger, der undergive Personens Legeme en nedværdigende Behandling, saasom ved at spytte paa eller besudle Personen, ofte særlig udsondres (reelle Injurier). Skjelnemærket mellem de reelle Injurier og de legemlige Berøringer, der ere retstridige som Angreb paa Legeme, beroer paa, om det for disse sidstnævnte Karakteristiske er tilstede eller ikke (§ 4). Har Behandlingen begge Egenskaber, er der ideel Konkurrence.[4])

I Straffelovens § 217 findes de her omtalte injurierende Handlinger betegnede ved Udtrykkene: *Ukvemsord, Skjældsord samt Lader og Fagter eller*

---

[2]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 9, *Ussing* a. V. S. 481—82, 483—84, 485 (Nr. 2, 7, 11).

[3]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 4—5, III, Till. 2, S. 69.

[4]) Jfr. An. 4. Okt. 1833 § 1, D. L. 6—8—6, K. A. Br. 9. Marts 1683 §§ 29, 30, K. A. 29. Juli 1756 § 687, L. 10. Maj 1884 § 26, jfr. herved *Ussing* a. V. S. 491 o. ff., 450 Anm., *Bornemann* S. Skr. IV. S. 13—14 og ovfr. § 4.

anden Gjerning, der tilkjendegiver Ringeagt.. Det i Udkastet tilføjede *„krænker Nogens Ærbarhed“* udgik med Rette, da de Æreformærmelser, som kunne karakteriseres saaledes, ere indbefattede under de almindelige Udtryk, der selvfølgelig rumme den relative Bedømmelse, ogsaa med Hensyn til Kjønnet, og da den særlige Udhævelse kun kunde vække Tvivl, om en Udvidelse udover det rigtige Omraade var tilsigtet, og særlig vække Tvivl om Grænsen ligeoverfor den i § 185 omhandlede Blufærdighedskrænkelse, en Grænse, der nu maa drages i Henhold til denne Forbrydelses og Æreformærmelsens almindelige Begreb.[5]) Det fremtræder klart, at der ved Ordet „tilkjendegive“, overensstemmende med Begrebet, ikke sigtes til Angriberens blot subjektive Formening. Naar Stl. bruger Ordet *„Ringeagt“*, ikke *„Haan“*, staaer det i Forbindelse med, at den legale og tildels almindelige Sprogbrug ved Haan (Forhaanelse o. s. v.) har Ringeagtsytringer af en kvalificeret Art for Øje, til hvilke imidlertid Æreformærmelserne ikke ere indskrænkede.[6]) Med Hensyn til Afbildningers Evne til at være Middel for de her omtalte æreformærmende Handlinger har L. 3. Jan. 1851 § 16 vel ikke længere selvstændig Betydning, idet dette Lovbud, der ikke er nævnt som ophævet ved Stl.'s § 309, dog er stiltiende bortfaldet, forsaavidt det henviser til de ophævede Paragrafer i Loven.[7]) Men Tilfældet gaaer aabenbart ind under de anførte Udtryk i Stl.'s § 217, jfr. § 82, 4. St. og § 83, 3. St.

---

[5]) Jfr. Landstudv. Bet. i Tid. 1864—65, Till. B. Sp. 330.

[6]) Se Stl.'s § 82, 4. St. §§ 89, 90, 101, 156, jfr. L. 3. Jan. 1851 §§ 6, 7, Fdg. 27. Sept. 1799 §§ 2, 3, 5, 7, 8, Pl. 1. Novbr. 1837 § 2 og *Bornemann* S. Skr. IV, S. 305—7.

[7]) Jfr. Indl. t. St.R. S. 122 o. ff.

Den ved den anden Klasse af Æreformærmelser saa betydningsfulde *exceptio veritatis*, jfr. ndfr., har ingen Anvendelse ved den her omtalte, for det Første ikke, naar der efter Ringeagtsytringens Karakter slet ikke kan opstaa Spørgsmaal om Sandheden, men heller ikke, hvor Ringeagten støtter sig til Noget, der i og for sig kan bevises, men som efter Forudsætningen ikke er et lastværdigt Forhold. Thi selv om det er sandt, berettiger det ikke til Ringeagt. Hvad forskjellige ældre, nu tildels ikke gjældende Lovbud forudsætte i denne Retning — undertiden saaledes, at Loven erklærer et vist Forhold for dadelfrit, som den almindelige Opfattelse ikke vilde erkjende derfor — har selvfølgelig vedblivende Gyldighed.[8]) Noget Andet er det, at det kan blive et Bevisspørgsmaal, naar det gjælder at afgjøre, om de konkrete Omstændigheder gjøre Handlingen til en Æreformærmelse eller ikke. Det kan selvfølgelig meget vel stille sig saaledes, at en Ringeagtsytring tillige er Udtryk for en Sigtelse. Hvis da Sigtelsens Sandhed maatte være bevist, vil Formen endnu være retstridig som Ringeagtsytring.[9])

[8]) Jfr, D. L. 6. 21. 6. („Horesøn") jfr. Fdg. 13. Juni 1771 og Pl. 27. Febr. 1772, Fdg. 21. Marts 1800 § 7 Nr. 5, §§ 4, 5, jfr. fremdeles D. L. 1. 9. 3., 1. 23. 13, jfr. Pl. 14. Maj 1754 § 3, 2. 9. 18, 6. 8. 5 og 17. Marts 1741 § 6, 6. Decbr. 1743 § 17, 31. Jan. 1794 § 3, jfr. Fdg. 21. Marts 1685, se *Bornemann* S. Skr. IV, S. 11—12, *Ussing* a. V. S. 487—88 (Nr. 5), jfr. dog D. i U. f. R. 1883 S. 1170 (Foreholdelse af udstaaet Varetægtsarrest. Om der *in concreto* heri var Forhaanelse, var Gjenstand for Dissens i Retten). Se derimod U. f. R. 1889 S. 242 („Skruebrække").

[9]) En Dom i U. f. R. 1870 S. 653 har i et saadant Tilfælde dog kun anvendt Mortifikation, ikke Straf. Jfr. iøvrigt U. f. R. 1882 S. 492, jfr. H. R. T. 1881 S. 743. Jfr. D. i U. f. R. 1867 S. 6, 22.

§ 24.

II. Ærefornærmende Sigtelser (Særlige Begrebsmomenter.)

I Overensstemmelse med, hvad der i § 21 er forklaret, sammenfattes under denne Underart af Ærefornærmelsen Sigtelserne, hvad enten de fremsættes alene til eller for den Fornærmede eller tillige eller alene for Trediemand, uanset at Sigtelsen i det første Tilfælde kun krænker Selvagtelsen, ikke tillige Agtelsen hos Andre. Egnet til at betragtes som ærefornærmende Sigtelse er altsaa enhver lige overfor en anden Person tilkjendegiven

---

Af Retsanvendelsen med Hensyn til de foran omtalte ærefornærmende Handlinger mærkes Domme i U. f. R. **1867** S. 108 (Ukvemsord), 622 (Anvendelse af „Du" og et Øgenavn efter Omstændighederne anset for Tilkjendegivelse af Ringeagt), 623. **1868** S. 751, **1869** S. 1039 (Overheldning med Mælk), **1874** S. 578, **1876** S. 137, 372, **1877** S. 467, 511 (Besudling af Legeme, jfr, D. i J. T. XXVIII, S. 140), 907, (Billede), **1878** S. 374, 1228 (Øgenavn), **1880** S. 67, jfr. H. R. T. 1879 S. 418, U. f. R. **1880** S. 211, 541, **1882** S. 292 („Stud"), 990 („nobel Herre"), **1883** S. 1170, **1884** S. 232, 898 (ikke blot sigtet til Vedkommendes Forfatterpersonlighed), **1885** S. 338 („Vinkelskriver"), 844, 914—16 („Dass-Avis") **1886** S 360, **1887** S. 313 („falleret fhv. Grosserer"; Dissens), 903, **1888** S. 977 („Posekiger", Ukvemsord, fornærmende i Sammenhængen), 519 („uforskammet" og „uopdragen"), **1889** S. 242 („Skruebrækker" benyttet som Ukvemsord eller Skjældsord; derfor ufornødent at prøve, om det indeholdt en ærefornærmende Sigtelse), **1890** S. 181, **1898** S. 174 (Kvinde betegnet som lidende af venerisk Sygdom, uden Antydning, at dette skyldtes Løsagtighed), S. 195 (haanende Karakteristik af Levevis), 201 („bedste Ven" *in concreto* fornærmende). **1892** S. 1191 („Gadedreng"), **1893** S. 285.

Formening om, at et agtelseforringende Forhold kan lægges den Paagjældende til Last.[1]) En saadan Tilkjendegivelse vilde dog kun ubetinget være retstridig i en Lovgivning, der ikke anerkjendte et Sandhedsbevis, men tillagde Agtelsesforholdet en ubetinget Fred. Omvendt vilde den i en Lovgivning, der kun ydede den fortjente Agtelse Retsbeskyttelse, kun være retstridig, naar det maatte antages beviist, at Beskyldningen var usand. I de Lovgivninger, der, som den danske, vel anerkjende en Ret til Agtelsens Fred, men kun som en betinget Ret, udkræves der til Retstridigheden, at det agtelseforringende Forhold, hvorom egen Formening udtales, er ubevisligt.[2]) Den i dette Forhold retstridige Handling kan altsaa i Almindelighed karakteriseres som Personens egen Sigtelse mod den Angrebne for et Forhold, der vilde være egnet til at forringe hans Agtelse, men som ikke kan bevises.

---

[1]) Med Hensyn til Sigtelser, fremsatte under 4 Øjne eller i et Brev til den Fornærmede, se Domme i J. U. 1852 S. 431, 1857 S. 843, *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 484—85, U. f. R. 1883 S. 203, jfr. H. R. T. 1882 S. 870 (Sigtelser, fremsatte i Brev til en Politibetjent, straffede efter § 101), 1884 S. 855 — jfr. U. f. R. 1887 S. 903, 1227, hvor en Mistankes Fremsættelse i Enrum af andre Grunde ikke var strafbar — 1888 S. 570, jfr. ovfr. Note 43 S. 233 om aabne Brevkort. At der ved Straffens Størrelse kan være taget særligt Hensyn til Udbredelsen, ses af § 216, jfr. ndfr. om Straffen for Æresfornærmelser. Hensynet til, om og til hvilken Trediemand en Æresfornærmelse var meddelt, havde tidligere efter D. L. 6—21—1 og dennes Analogi ogsaa Betydning, forsaavidt Straf i visse saadanne Tilfælde kunde undgaaes ved en Æreserklæring, jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 17 o. ff. Men efter Stl. haves der ikke længere Hjemmel herfor.

[2]) Jfr. ovfr. § 21.

Hvad der kan lægges til Last som agtelseforringende Forhold, beroer selvfølgelig paa Bestemmelsen af Agtelsesbegrebet i denne Anvendelse. Derom kan derfor ganske henvises til Undersøgelsen i § 22.

At en Formening om ét saadant Forhold ikke er en Æreformærmelse, saalænge Personen holder den for sig selv, og altsaa heller ikke, naar f. Ex. en skreven, ikke til Nogen meddelt Udtalelse af ham uden nogen Foranstaltning fra hans Side meddeles, er klart. Den maa af ham være tilkjendegiven til Andre. Med Hensyn til trykte Æreformærmelser er dette givet, ogsaa bortset fra de særegne Ansvarsregler i L. 3. Jan. 1851 § 3. Det er med Hensyn til dette Tilfælde klart, at den, hvis Navn uden eller mod hans Villie sættes paa Skriftet, han har forfattet, ikke „har navngivet sig".[3])

Formeningen kan enten angaa en individuel Handling eller være sammenfattet i en almindelig Dom om Personen. Den vil regelmæssig være udtrykt ved Ord, men behøver det ikke. En Afbildning f. Ex. kan naturligvis meget godt indeholde en utvetydig Sigtelse og maa da behandles som saadan i de Retninger, hvor dette medfører en Forskjel. Da Tilkjendegivelsen af Formeningen om det agtelseforringende Forhold er æreformærmende, kan det ikke kræves, at Sigtelsen udtales som Vished. Et Forbehold, hvorved Muligheden af den Paagjældendes Dadelfrihed anerkjendes, borttager derfor ikke det Æreformærmende. Æreformærmelsen foreligger altsaa, om den Talende end blot udtaler Sigtelsen som sin subjektive Mening eller som en blot Mistanke, der næres, eller han motiverer eller betinger den af noget Utilstrækkeligt.

[3]) Se Dom i U. f. R. 1888 S. 291.

I sidstnævnte Henseende kan det imidlertid være, at Grunden er saa aabenbart utilstrækkelig, at Sigtelsen som saadan opløser sig til Intet og i Virkeligheden kun kan opfattes som en ærefornærmende Ringeagtsytring.[4]) Det er fremdeles uden Betydning, om Formeningen udtales direkte, eller dens Tilkjendegivelse sker ad indirekte Vej, saasom ved at indklædes i Spørgsmaalsform, i ironisk Form, ved at fremsættes som Betingelse o. s. fr. Afgjørelsen af, om en Formening er tilkjendegiven, maa bero paa samtlige Omstændigheder. De Indklædninger, den kan antage, kunne ikke udtømmende angives. Ogsaa en Udtalelse, der iklæder sig Formen af en Meddelelse om Andres Formening, kan skjule en Sigtelse i eget Navn. Dette maa saaledes antages, naar det er Vedkommende bevidst, at et Rygte, der refereres som saadant, ikke existerer eller er usandt.[5]) En Selvfølge er det, at der foreligger en Sigtelse i eget Navn, naar Vedkommende gjør den Andens Udtalelse til sin.[6])

---

[4]) Jfr. Domme i U. f. R. **1872** S. 429, jfr. H. R. T. 1872 S. 43, **1873** S. 663, 678, **1874** S. 363, 1070, jfr. H. R. T. 1874 S. 276, jfr. derimod U. f. R. **1875** S. 1053, **1878** S. 374, se fremdeles U. f. R. **1879** S. 1174, **1880** S. 230, **1887** S. 1227 (straffri af anden Grund), **1892** S. 333, **1893** S. 786, jfr. H. R. T. 1893 S. 227.

[5]) Domme i U. f. R. **1876** S. 856, **1881** S. 933, **1880** S. 228, jfr. **1881** S. 46 og H. R. T. 1880 S. 326, U. f. R. **1882** S. 780, jfr. H. R. T. 1882 S. 332 (end ikke Hjemmel opgiven), U. f. R. **1883** S. 1081, jfr. H. R. T. 1883 S. 388, U. f. R. **1889** S. 722, U. f. R. **1890** S. 151 (jfr. som Modsætning U. f. R. **1890** S. 301).

[6]) Jfr. Domme i U. f. R. **1873** S. 458, jfr. H. R. T. 1872 S. 633, U. f. R. **1874** S. 1042, 1046, **1879** S. 1179, 1195, **1880** S. 67, jfr. H. R. T. 1879 S. 418, U. f. R. **1881** S. 206, jfr. H. R. T. 1880 S. 547, S. 961, U. f. R. **1882** S. 172, jfr. H. R. T. 1881 S. 580, U. f. R. **1882** S. 387, jfr. H. R. T. 1881 S. 651, U. f. R. **1882** S. 415, 492, 653, jfr. H. R. T.

En regelmæssig yderligere Betingelse for en retstridig, ærefornærmende Handling af den her omspurgte Art er det, som ovfr. bemærket, at det ikke bevises, at den Angrebne virkelig er skyldig i det agtelseforringende Forhold, som lægges ham til Last. Dansk Ret anerkjender Sætningen: *veritas convicii tollit injuriam.* Naar Stl.'s §§ 215 og 217 ved Betegnelsen af disse Ærefornærmelser bruger Udtrykket „ubeføjet", siges vel derved kun i Almindelighed, at Sigtelserne kunne være beføjede, og forsaavidt der, som det nedenfor vises, kan være anden særlig Føje for dens Fremsættelse end Sandhedsbeviset, er Udtrykket vel ikke alene afgjørende for dettes Tilstedelighed. Men foruden at Udtrykket leder Tanken hen paa en normal og almindelig beføjende Grund, hvilket kun Sandhedsbeviset kan være, fremgaaer dettes Anerkjendelse ogsaa klart af den øvrige Udtryksmaade i § 215 (mærk Ordene „*vilde gjøre ham uværdig*" og „*Benævnelser, som alene kunde hjemles ved saadanne Handlinger*"). Dertil kommer, at Sandhedsbevisets Tilstedelighed stedse har været anerkjendt i dansk Ret,[7]) og at et Brud med dette i og for sig rationelle Princip ikke kunde antages, selv om Stl.'s Udtryk vare mere ubestemt holdte og derfor mindre positivt afgjørende, end de i Virkeligheden ere.[8]) I Rets-

1882 S. 95, U. f. R. **1882** S. 861 og 990, **1883** S. 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 894, U. f. R. **1884** S. 186, jfr. H. R. T. 1883 S. 674, U. f. R. **1886** S. 537, jfr. H. R. T. 1885 S. 716, U. f. R. **1886** S. 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S. 219, U. f. R. **1887** S. 344, **1890** S. 544, jfr. H. R. T. 1890 S. 72, U. f. R. **1891** S. 191 og **1892** S. 611, jfr. H. R. T. 1892 S. 44.

[7]) Se D. L. 6. 21. 2, 3, 4, 6, Fdg. 27. Septbr. 1799 § 10 og L. 3. Jan. 1851 § 9, *Ørsted* i n. j. A. VIII, S. 186 o. ff, *Ussing* a. V. S. 476—77.

[8]) Jfr. Motiv. t. Udk. t. Stl. S. 262 o. ff.

anvendelsen efter Straffeloven har der heller ikke været Spor af Tvivl om denne Sætning.[9])

Der gives vel forskjellige Tilfælde, hvor Strafansvar ikke undgaaes ved noget Sandhedsbevis, uagtet Fornærmelsen har den her omhandlede Karakter. Men disse Tilfælde kunne dog ikke nævnes som sande Undtagelser fra Regelen, forsaavidt Grunden er, at Handlingen krænker et andet Retsgode end den private Æreret. Dette gjælder saaledes, forsaavidt Sandhedsbevis er udelukket ved forskjellige Fornærmelser i offentligretlige Forhold, der ubetinget eller under visse Betingelser straffes som Statsforbrydelser,[10]) fremdeles forsaavidt det Samme gjælder ved forskjellige, ligeledes fra de almindelige Ærefornærmelser udsondrede Fornærmelser i særlige privatretlige Forhold.[11]) Den tidligere Regel i D. L. 6. 5. 2. om visse Fornærmelser af Børn mod Forældre, hvis Straf ikke kunde antages at bortfalde ved noget Sandhedsbevis („ublu Tiltale"), er derimod nu ophævet ved Straffeloven. Børns Ærefornærmelser mod Forældre ere nu alene strafbare efter §§ 215—217. Deraf turde dog ikke følge, at nødvendigvis Sandhedsbeviset maa anerkjendes i samme Udstrækning, som ellers. Loven gaaer ikke ind paa at give detaillerede Regler om Sandhedsbeviset og de mulige Undtagelser i den ene eller den anden Retning (Udelukkelse eller Unødvendighed af dette Bevis). Ligesaa lidt som ved andre Forbrydelser indlader Loven sig her paa at bestemme, naar Handlingen er retstridig. Den akcepterer i denne

---

[9]) Se de forskjellige, ndfr. anførte Domme.

[10]) Jfr. Stl.'s §§ 82. 83, 89, 90, 93, 94, 101 og Læren om Statsforbrydelser.

[11]) Se L. 10. Maj 1854 § 26, Sølov 1. April 1892 § 77.

Henseende, hvad der maatte kunne udledes af den det paagjældende Retsforhold regulerende Lovgivning. Da nu den Respekt, som efter Forholdets Natur kræves af Børn mod Forældre, er anerkjendt i dansk Ret,[12]) bør ogsaa dens Konsekvens endnu anerkjendes som gjældende, at Sandhedsbeviset ikke hjælper i de Tilfælde, hvor desuagtet denne Respekt er krænket. Dette er naturligvis ingenlunde altid Tilfældet ved Børns Omtale til Andre af Forældrenes slette Handlinger eller deres Foreholdelse af disse lige overfor Forældrene. Men naar samtlige Omstændigheder (Maaden, Anledningen, Hensigten, hvem Omtalen sker til o. s. v.), vise, at Handlingen er i Strid med Barnets Pligt, om end Sandheden kan godtgjøres, maa det endnu gjælde, at Sandhedsbeviset ikke kan fri for Straf.

Sandhedsbevisets Gjenstand er det agtelseforringende Forhold, der lægges den Angrebne til Last. Forskjelligt herfra er det Bevis, der kræves for, at en Meddelelse, der udgiver sig for et Referat, virkelig er dette, og ikke blot er et fingeret Referat, i hvilket Fald der kun er Skjul for en ærefornærmende Sigtelse i eget Navn.[13]) Dette Bevis, der angaaer Spørgsmaalet, om Handlingen har Grundbetingelsen for at være ærefornærmende, vedkommer ikke det Sandhedsbevis, der ophæver den Retstridighed, Udtalelsen i og for sig kunde have. Det lader sig ogsaa tænke, at der gjælder forskjellige Regler om dem. Ingen Lovgivning kan udelukke hint Bevis, medens, som tidligere berørt, en Lov-

---

[12]) Jfr. ogsaa Stl.'s § 304.

[13]) U. f. R. **1882** S. 780, jfr. H. R. T. 1882 S. 332, U. f. R. **1886** S. 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S. 219, U. f. R. **1890** S. 870, jfr. H. R T. 1890 S. 252.

givning meget vel kan tænkes at indskrænke eller endog udelukke den egentlige *exceptio veritatis.*[14])

Hvad der udkræves til et tilstrækkeligt Sandhedsbevis, stiller sig forskjelligt, eftersom der er Tale om en individuel Handling eller en Udtalelse, der tillægger Personen et almindeligt betegnet agtelseforringende Forhold. I første Fald kræves Bevis for den individuelle Handling, for hvilken Personen er beskyldt.[15]) Afvigelser med Hensyn til saadanne Omstændigheder ved denne, der ikke ere bestemmende for Lastværdigheden, ere herved dog uden Betydning.[16]) Godtgjøres vel en anden ensartet Handling, men ikke den, Beskyldningen angik, eller er Handlingen betegnet paa en Maade, der ikke har Hjemmel, f. Ex. naar en strafbar Handling er karakteriseret urigtig,

---

[14]) Om hvorledes et Rygtes Tilværelse bevises, se Fdg. 5. Marts 1734 § 8, Dom i U. f. R. **1867** S. 40, **1880** S. 770, **1882** S. 24, **1886** S. 537, jfr. H. R. T. 1885 S. 716, *Schweigaard* Komm. 2. Udg. II. S. 247, *Nellemann* Procesmaade 4. Udg. S. 576.

[15]) Om Prøvelser af Sandhedsbevis i slige Tilfælde, U. f. R. **1882** S. 492, jfr. H. R. T. 1881 S. 734. U. f. R. **1883** S. 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 894, U. f. R. **1883** S. 693, 1170, **1884** S. 56 (Spørgsmaal om Parts Ed, da ikke fuldt Bevis; ikke Føje dertil alene for Mortifikationens Skyld), 221, jfr. H. R. T. 1883 S. 741, U. f. R. **1888** S. 537, **1889** S. 615, jfr. H. R. T. 1889 S. 86, **1890** S. 635, 1095 (Ikke Mortifik. paa Grund af tilvejebragt Formodning, uden Parts Ed). **1891** S. 191 og **1892** S. 611, jfr. H. R. T. 1892 S. 44, **1891** S. 690, jfr. H. R. T. 1891 S. 154, **1891** S. 798 og **1892** S. 875, jfr. H. R. T. 1892 S. 314, **1891** S. 857, **1892** S. 109, jfr. H. R. T. 1891 S. 477, U. f. R. **1892** S. 1015, 1280, jfr. H. R. T. 1892 S. 568, U. f. R. **1892** S. 1287, (Sandheden oplyst under en Forbudssag), **1893** S. 298, 872, 1287.

[16]) Jfr. Dom i U. f. R. **1867** S. 214 (hverken Mortifikation eller Straf, skjønt det Passerede ikke bevislig var gaaet til ganske, som fremstillet).

foreligger der vel en objektivt æreformærmende Handling. Men ofte vil *animus injuriandi* mangle, hvilket da vil give sig Udtryk i, at vel den civile Følge, Mortifikation, men ikke Straf idømmes.[17]) Med Hensyn til Sigtelser af almindelig Karakter bemærkes først, at Sandhedsbeviset ogsaa her er hjemlet paa sædvanlig Maade.[18]) En dog ikke uomtvistet Undtagelse herfra gjaldt med Hensyn til trykte Injurier efter Fdg. 27. Sept. 1799 § 10, jfr. ogsaa Fdg.'s § 25, der udtalte, at hvis Injurianten intet vist eller individuelt Faktum havde opgivet, men ikkun gjort ubestemte Beskyldninger mod Embedsmanden eller en anden Medborger, kunde det ej tilstedes ham, under Paaskud af at ville føre Beviser, at anstille Inkvisition over den, hvis Rygte han havde angrebet. Hvad der her kunde omtvistes, var, om Fdg. blot vilde udelukke den heller ikke ellers tilladelige Bevismaade ved at anstille „Inkvisition" eller ethvert Bevis ved Vidner, naar Beskyldningen havde en almindelig Karakter. Kun i sidste Fald var Bestemmelsen en Undtagelsesregel.[19]) Men efter L. 3. Jan. 1851 § 9 og Stl.'s

---

[17]) Jfr. herom i det Følgende samt Domme i U. f. R. **1878** S. 1014, **1880** § 192 (kun Mortifikation), **1880** S. 1106 (Straf), jfr. ogsaa U. f. R. **1890** S. 874, jfr. H. R. T. 1890 S. 259.

[18]) U. f. R. **1883** S. 1012, **1884** S. 1007, **1885** S. 844, 1007, jfr. H. R. T. 1885 S. 259, U. f. R. **1888** S. 372, jfr. H R. T. 1887 S. 619, **1888** S. 1176, **1889** S. 369, jfr. H. R. T. 1888 S. 723, **1890** S. 874, jfr. H. R. T. 1890 S. 259, U. f. R. **1893** S. 319 og 1147, jfr. H. R. T. 1893 S. 454, 761, jfr. H. R. T. 1893 S. 180, U. f. R. **1893** S. 786, jfr. H. R. T. 1893 S. 227.

[19]) Se herom *Ørsted* Eun. IV, S. 628 o. ff. og n. j. A. VIII, S. 206 o. ff., Mdsk. f. Litt. V., S. 137, Note. *Ussing* i Bibl. f. d. Lovkynd. I. 1, S. 138 o. ff., J. T. XXXI, S. 344 o. ff., *Ussing* a. V. S. 486—87, *Bornemann* S. Skr.

§ 215 (jfr. særlig den om „Benævnelser" handlende Passus) er ialtfald hin Undtagelse fra, hvad allerede Chr. V.'s Lov hjemlede, jfr. 6. 21. 2, bortfalden.[20]) Hvad der udkræves til Sandhedsbeviset ved almindeligt holdte Beskyldninger, stiller sig forskjelligt efter den nærmere Beskaffenhed af Udsagnet. Gaaer Beskyldningen ud paa en Forbrydelse af en vis Art uden individuel Betegnelse, er Bevis for en enkelt til Klassen hørende Handling nok, f. Ex. naar Nogen kaldes Tyv. Her vil da det Samme gjælde med Hensyn til Tilfælde, hvor Sigtelsen og Beviset ikke ganske dække hinanden, som ovfr. bemærkedes ved individualiserede Beskyldninger. Betegner Sigtelsen en vedvarende lastværdig Tilbøjelighed (f. Ex. Løgner), er Bevis for en enkelt Handling ingenlunde altid tilstrækkeligt. Saa Meget maa være godtgjort, at Tilbøjeligheden eller Lasten kan paasiges. Er Beskyldningen saa alvorlig, at den angaaer Personens hele Karakter, Tænke- og Handlemaade, f. Ex. naar Nogen kaldes et slet eller fordærvet Menneske, stige Fordringerne til Beviset. Men i begge de sidst omtalte Tilfælde kan ogsaa det forekomme, at den vidt gaaende almindelige Beskyldning gaaer udover, hvad Personen har villet sige. Fremtræder dette tilstrækkeligt objektivt klart, vil Sigtelsen være at behandle som en individuel. I modsat Fald kan ogsaa her det forekomme, at det førte Bevis vel ikke kan udelukke Mortifikation, forsaavidt

---

IV, S. 12, *Nellemann* Procesmaade 4. Udg. S. 551 og 576, *Schweigaard* Komm. 2.Udg. S. 247 o. ff., jfr. de i J. T. a. St. og *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 457 Noten anførte Domme.

[20]) Se Domme i H. R. T. **1866** S. 671, U. f. R. **1868** S. 121, **1873** S. 416, jfr. H. R. T. 1872 S. 562, U. f. R. **1883** S. 1012, **1884** S. 981.

den almindelige Sigtelse ikke har faaet tilstrækkelig Hjemmel, men dog Straf, fordi den subjektive Betingelse mangler.[21])

Af Civilprocessens Anvendelse paa Injuriesøgsmaal følger, at det er den Indstævnte, som maa sørge for Sandhedsbevisets Tilvejebringelse, hvis han vil vinde Frifindelse paa denne Grund, og at han med Hensyn til Bevisets Førelse kun har de Midler til sin Raadighed, som den civile Proces hjemler. En generel Inkvisition af Vidner, om de have erfaret Noget, som kunde bestyrke Beskyldningens Rigtighed, er følgelig ikke tilladt, hverken naar Beskyldningen er individualiseret eller almindelig. I saa Henseende indeholdt Fdg. 27. Sept. 1799 § 10 ikke noget Nyt eller særlig for de trykte Beskyldninger Ejendommeligt, og dens Ophævelse forandrer heller intet i denne Henseende.[22]) Udover de almindelige civilprocessuelle Regler er paa den anden Side Sandhedsbeviset ikke begrænset i dansk

---

[21]) Jfr. det Følgende, *Schweigaard* Komm. 2. Udg. II, S. 246 og Domme i H. R. T. **1864** S. 482, U. f. R. **1867** S. 440 (antaget, at der var Føje til at betegne en Udtalelse som Løgn, men ikke Vedkommende som Løgner; dette Udtryk mortificeret, men Straf ej paalagt), **1868** S. 181, **1869** S. 363 (Betegnelsen „Slyngel" antaget kun at referere sig til et vist bestemt Forhold; for den forsaavidt beføjede Sigtelse hverken Mortifikation eller Straf), **1873** S. 1053, **1878** S. 221 (Sigtelse for „Vane at forbruge fremmede Penge" godtgjort), **1880** S. 192, **1881** S. 1106, **1886** S. 1164.

[22]) U. f. R. **1883** S. 1012 (Vidnespørgsmaal erklærede for tilladte, „idet de, om de end ikke angaa noget individuelt Faktum, dog angive Arten af de Handlinger og den Adfærd, der lægges til Last"), **1884** S. 981 (Spørgsmaal tilladte som ikke-inkvisitoriske, idet de vel ikke angik noget individuelt Faktum, men dog kun søgte oplyst, hvad en vis bestemt begrænset Kreds af Personer havde sagt).

Ret.[23]) Forøvrigt have, som tidligere bemærket, de gjældende Regler ikke blot en processuel Forklaring, og Principet i dem maatte af Grunde, som hentes fra den materielle Strafferet, fastholdes, selv om Paatalen tænkes ført over i en akkusatorisk Straffeprocesses Former. Hvad særlig angaaer Bevis for subjektive Momenter, f. Ex. ved en Beskyldning for retstridigt Forsæt, maa ogsaa her ifølge Forholdets Natur jævnlig det indirekte Bevis finde Anvendelse.[24]) Hvis Beskyldningen har andre Myndigheders Handlinger til Gjenstand, gjælde de sædvanlige Grænser for Domstolenes Beføjelse til at skjønne over disse.[25]) Forskjelligt herfra er Spørgsmaalet, hvilken Betydning domfældende Domme have ved Afgjørelsen af, om et retstridigt Forhold, for hvilket den Paagjældende beskyldes, er beviist. Er det Dommen, der refereres, udelukker Dommens Existens en Æreformærmelse, se næste Paragraf; men dette vedkommer ikke Sandhedsbeviset. Her kan iøvrigt let det Tilfælde forekomme, at Ved-

---

[23]) Jfr. Domme i H. R. T. **1866** S. 671, U. f. R. **1868** S. 121, **1873** S. 416. jfr. H. R. T. 1872 S. 562, jfr. dog de ovfr. i Note 15 anførte Domme, der til Ugunst for den Fornærmede ikke have fundet Føje til at anvende Parts Ed blot med Hensyn til Mortifikation, men denne nægtedes blot paa Grund af tilvejebragt Formodning.

[24]) Jfr. *Nellemanns* Procesmaade 4. Udg. S. 693 o. ff. og Domme i U. f. R. **1876** S. 58, jfr. H. R. T. 1875 S. 379, 595, **1879** S. 510, jfr. H. R. T. 1878 S. 904, U. f. R. **1884** S. 92, jfr. H. R. T. 1883 S. 557, U. f. R. **1887** S. 296, **1888** S. 398, jfr. H. R. T. 1887 S. 666, **1889** S. 725.

[25]) Jfr. med Hensyn til administrative Handlinger *Nellemann* Civilpr.'s alm. Del, S. 101—2 og D. i U. f. R. **1877** S. 372 samt med Hensyn til judicielle Handlinger Domme i H. R. T. **1866** S. 671, U. f. R. **1873** S. 416, jfr. H. R. T. 1872 S. 562, **1877** S. 165, 171, jfr. H. R. T. 1876 S. 374, 379, **1877** S. 811, jfr. H. R. T. 1877 S. 68.

kommende lægger Mere ind i Dommen, end denne hjemler. En Ærefornærmelse foreligger da. Men det kan af subjektive Grunde være, at der kun vil blive givet Mortifikation, ej paalægges Straf.[26]) Er det derimod en virkelig Beskyldning, som udtales, maa de almindelige Grundsætninger om *res judicata* gjælde. Disse ville i Regelen føre til, at Dommen ikke er afgjørende som saadan, om den end er et Bevis, der regelmæssig begrunder en *bona fides*, som vil udelukke Straf.[27])

Den almindelige Regel, at Sigtelser for lastværdigt Forhold, som det ikke kan bevises, at den Sigtede er skyldig i, ere retstridige, er undergiven forskjellige Indskrænkninger. I nogle Tilfælde er det kun den bevislig usande Sigtelse, som er retstridig, i andre kun den, for hvilken ikke en vis Bestyrkelse, om end ej Bevis, kan tilvejebringes. De herom tidligere gjældende Regler have vedblivende Gyldighed efter Straffeloven. Som forhen berørt, indlader denne sig ikke paa nærmere Regler om, hvad der giver en Sigtelse den „*Føje*", der anerkjendes at kunne foreligge. Den henholder sig i saa Henseende til den af Straffeloven uafhængige Lovgivning og dens Grundsætninger. Føre disse til det oven angivne Resultat, er dette derfor en tilstrækkelig Hjemmel.[28])

1. At en Sigtelse kan fremsættes retmæssigt og altsaa ikke paadrage Ansvar som Ærefornærmelse,

---

[26]) Jfr. Domme i H. R. T. 1859 S. 137, U. f. R. 1874 S. 1008, og 1875 S. 644, jfr. H. R. T. 1875 S. 159, S. 1042, 1046; jfr. H. R. T. 1874 S. 224 og 228, 1879 S. 428, 1881 S. 961.

[27]) Jfr. Domme i U. f. R. 1867 S. 214, 1882 S. 861 og 990 (Spørgsmaal, om en Dom, begrundet paa Udeblivelse, er Bevis).

[28]) Jfr. *Ørsted* n. j. A. VIII, S. 224 o. ff., *Ussing* a. V. S. 489.

uagtet den ikke kan bevises eller endog blot i ringere Grad bestyrkes, naar dog dens Usandhed ikke positivt er godtgjort, gjælder i Særdeleshed i det Tilfælde, hvor Lovgivningen paalægger den Pligt at udsige det Ufordelagtige om en Anden, som den Paagjældende veed eller troer at vide. Den særlige Pligt begrænser den almindelige Pligt, at afholde sig fra Ytringer, som afficere Agtelsesforholdets Fred. Det Anførte gjælder f. Ex. om den, der er pligtig at forklare som Vidne eller Deponent, hvorved bemærkes, at Stillingen ikke er forskjellig for det frivillige Vidne, eftersom det kun er Mødet til given Sted og Tid, som er utvunget, medens selve Vidnesbyrdets Afgivelse ligefuldt grunder sig paa en juridisk Pligt,[29]) — fremdeles om den offentlige Betjent, der i Embeds eller Bestillings Medfør afgiver Erklæringer eller gjør Meddelelser, f. Ex. om Brud paa de Grene af Lovgivningen, til hvis Overholdelse han er sat,[30]) — endvidere om private Angivere i de Tilfælde, hvor der undtagelsesvis er paalagt en Angivelsespligt,[31]) — fremdeles om Dommeren, der kjender en Person skyldig i en Forbrydelse, som han antager lovlig beviist, men som af overordnet Ret ikke antages at være det, — om den Moder til et uægte

[29]) Jfr. D. i U. f. R. 1868 S. 765, jfr. derimod 1868 S. 293, s. fremdeles Domme i j. A. XXIV S. 152 og j. T. XXXIII S. 37, U. f. R. 1886 S. 344, 1890 S. 544, jfr. H. R. T. 1890 S. 72 (H. R. fremhæver, at Strafansvar ikke kan paalægges for Vedstaaelse og nærmere Udtalelse under Forhør).

[30]) Jfr. An. 31. Juli 1739 § 9, D. L. 1. 26. 1, jfr. Stl.'s §§ 134 og 308, 3. 18. 5, 3. 21. 6, U. f. R. 1884 S. 186, jfr. H. R. T. 1883 S. 674, U. f. R. 1888 S. 372, jfr. H. R. T. 1887 S. 619 (Præstepligt dækker ikke Presseudtalelser).

[31]) Jfr. Mand. 31. Okt. 1740, Stl.'s § 109., s. ovfr. S. 175 o. ff.

Barn, der opgiver en bestemt Mandsperson som Barnefader, hvorved bemærkes, at den Omstændighed, at den Udlagte ved Ed fralægger sig Paterniteten, ikke er Bevis for Udlæggelsens Urigtighed.[32]) Betingelsen er i alle slige Tilfælde selvfølgelig, at den Paagjældende har holdt sig indenfor Grænsen af sin Pligt. Overskrides denne Grænse i Indhold eller Form, gjælde de almindelige Regler.[33]) Iøvrigt vil Beviset for Sigtelsens Usandhed i de nævnte Tilfælde medføre Ansvar — den subjektive Betingelse herfor forudsat — efter andre og strengere Regler end Injurielovgivningen, saasom for Mened eller falsk Forklaring, falsk Embedsattest, falsk Angivelse, uretfærdig Dom, falsk Udlæggelse af Barnefader. Paa lignende Maade, som i de nys anførte Tilfælde, stiller Sagen sig, naar der vel ikke er en Retspligt til at udtale sig, men der er Spørgsmaal om en Udtalelse, som kun sker til berettiget Varetagelse af eget eller Andres Tarv,[34]) om det end i det givne Tilfælde stiller sig saa, at deraf flyder en Sigtelse mod en Anden. Som oftest vil det ikke være Tilfældet, at hint Forsvar — f. Ex. i Rettergang at benægte en Paastand, Rigtigheden af et Vidnes Udsagn, at have underskrevet et Dokument, eller udenfor Rettergang at tilbagevise en Sigtelse blot med Paastanden om dens objektive Urigtighed — involverer en Sigtelse, der kunde betegnes som ærefornærmende, idet der Intet vil være sagt om, at der fra den paagjældende Side er handlet med den hertil nødvendige subjektive Forudsætning. Men selv om Sagen under de givne

---

[32]) Jfr. D. i U. f. R. 1873 S. 267.

[33]) Jfr. Domme i U. f. R. 1868 S. 353. 1877 S. 369.

[34]) Saaledes er Sætningen formuleret i det norske, af *Getz* udarbejdede Udkast til Straffelov, 1893, § 234.

Omstændigheder staaer anderledes, f. Ex., naar Underskrift fragaaes lige overfor den, som paastaaer selv at have været tilstede og paaset Underskrivelsen, gjælder dog det Samme, saafremt Vedkommende har holdt sig indenfor det lovlige Forsvars Grænser.[35])

2. At en Sigtelse kan fremsættes uden Ansvar, skjønt der ikke kan tilvejebringes Bevis for dens Sandhed, naar der dog kan fremskaffes en vis, ikke afkræftet, ringere Bestyrkelse af den, gjælder i de Tilfælde, hvor Nogen uden nogen Retspligt fremfører Sigtelse i Form af Angivelse for vedkommende

---

[35]) Jfr. D. i U. f. R. **1873** S. 267 (Barnemoderen, der havde udlagt en Barnefader og forsaavidt frifandtes, endvidere frifunden for at fastholde sin Sigtelse, for at begrunde sin Frifindelsespaastand under den mod hende anlagte Injuriesag), **1875** S. 22, **1881** S. 328, jfr. derimod D. smst. **1879** S. 596 og j. T. XXXII S. 128, *Ussing* a. V. S. 491, *Schweigaard* Komm., 2. Udg. II, S. 251, 253. Se endvidere U. f. R. **1882** S. 453 (Sigtelserne urigtige, men fremsatte som Besværing til overordnet Myndighed, uden at Vedk. var sig Urigtigheden bevidst; derfor ikke Straf, men Mortifikation), 780, jfr. H. R. T. 1882 S. 332 (en usand Insinuation ikke antagen hjemlet ved, hvad Hævdelsen af Indst.'s Ret krævede), U. f. R. **1882** S. 1076 (ikke antaget, at der i det Passerede var Føje), 1102 (ikke Føje i Anledningen), **1884** S. 109, jfr. H. R. T. 1883 S. 596 (en ubestyrket Sigtelse til Vedk.'s Foresatte straffri, fordi fremført for at værne om formentlig Ret), U. f. R. **1886** S. 324, 340, 1204, **1887** S. 672 (Læges Forsømmelse angivet til Begrundelse af Afsked ifølge Lægens egen Foranledning; ikke straffet), **1890** S. 301 (fortrolig Udtalelse vedrørende en Proces ikke straffet), **1892** S. 1280, jfr. H. R. T. 1892 S. 568 (Paaberaabelse af Forsvars Krav forkastet), U. f. R. **1892** S. 1307 (Ytringsfrihed som Procespart), S. 1319, **1893** S. 491, jfr. H. R. T. 1892 S. 911, U. f. R. **1893** S. 899 (Ytringsfrihed til Motivering af Paastand under Sagen), S. 1287 (Sigtelser strafbare, fremførte i en Piece til Selvforsvar).

offentlige Myndighed eller ved privat Paatale. Skjønt der nemlig ikke gives nogen almindelig Borgerpligt til Angivelse, henholdsvis Paatale, indeholder Retshaandhævelsens Formaal dog en Opfordring til at træde i Skranken, som vilde lammes, hvis kun fuldt Bevis gjorde Bestræbelsen retsmæssig. Paa samme Maade, som naar vedkommende offentlige Myndighed sætter sig i Bevægelse, maa det være nok, at der er objektivt grundet Føje til Mistanke.[86]) Derimod mangler der Grund til at stille den frivillige Anmelder under den Regel, som er omtalt i Nr. 1, og Hjemmel dertil kan selvfølgelig heller ikke udledes *e contrario* af Stl.'s § 225, da Spørgsmaalet her drejer sig om Ansvar efter §§ 215—217. Noget andet er det, at den Angiver, der udsiger, selv at have været Vidne til den angivne Handling, skjønt han ikke tilvejebringer andet Bevis, falder ind under Regelen om Vidner og Deponenter. Angivelsen maa jo imidlertid her ogsaa siges at være bestyrket, da Angiverens Vidnesbyrd om, hvad han selv har set, er Bestyrkelse. Med Hensyn til den Private, der paataler, vilde en strengere Grundsætning, end den anførte, næppe kunne udledes af D. L. 6. 17. 11. og 15., jfr. herved Stl.'s § 308, da disse Forhold i flere Retninger ere særlige og ialtfald ikke kunne komme i Be-

---

[86]) Jfr. ogsaa n. Fdg. 19. Maj 1741 § 9 („lovlig og tilstrækkelig Grund til Mistanke og vis Formodning"). Domme i U. f. R. 1882 S. 387, jfr. H. R. T. 1881 S. 651, U. f. R. 1886 S. 894, jfr. H. R. T. 1886 S. 106 (H. R straffede i Henhold til Fdg. 1741 § 9), U. f. R. 1887 S. 1227 (Fremsættelse af Mistanke til Paagjældende i Enrum, som Indledning til videre Skridt, og derefter til Politiet ikke straffet, da Mistanken ikke savnede Grund), 1890 S. 662 (Straffrihed for Sigtelser i Klage til Skolekommission, som der var Grund til at formode sande, men Mortifikation), 1892 S. 333 (Meddelelse til en Broder af den Mistænkte af ugrundet Mistanke straffet).

tragtning imod den yngre Forordning 1741. Kun er det klart, at den private Sagsøger som Part ikke kan med Hensyn til, hvad han paastaaer selv at have set, behandles efter Regelen om Vidner og Deponenter. En Selvfølge er det, at Grundsætningen i Fdg. 19. Maj 1741 § 9 kun kan komme tilgode, naar Udtalelsen holder sig indenfor den Grænse, som den Betragtning, hvorpaa Regelen hviler, medfører.[37])

En lignende Regel, som den foran omtalte, gjaldt efter L. 10. Maj 1854 § 59 med Hensyn til Husbondens Skudsmaal til Tyendet, medens før Tyendeloven, da Skudsmaal var Pligt,[38]) Husbonden maatte gaa ind under den i Nr. 1 fremstillede Regel.[39]) Efter Lov 29. Marts 1867, der ophæver Husbondens Ret til at indføre Skudsmaal i Tyendets Skudsmaalsbog, bliver der i dette Forhold ikke længere Spørgsmaal om nogen Modifikation i den almindelige Regel.

Ved Spørgsmaalet om Anvendelse af Injurielovgivningen paa Æreformærmelser mod Afdøde maa den historiske Ytringsfrihed komme i Betragtning. En ubegrænset Beskyttelse for Afdødes Eftermæle paa samme Maade, som paa de Levendes Ære, vilde være ødelæggende for Historiens Frihed til at meddele og dømme. Det Spørgsmaal kunde rejses, om ikke af Hensyn hertil en af de ovfr. under Nr. 1 eller Nr. 2 fremstillede Regler burde anvendes her, saa at der ikke krævedes fuldt Bevis

[37]) Jfr. ved det Udviklede *Ørsted* n. j. A. VIII S. 229, *Ussing* a. V. S. 490—91, *Schweigaard* Komm. 2. Udg. I, 252—53, Domme i j. T. XXX S. 127. U. f. R. 1867 S. 49, 1874 S. 76, 1875 S. 982, 1879 S. 1195 og som Exempel paa Overskridelse af Grænsen D. U. f. R. 1877 S. 1011.

[38]) D. L. 3. 19. 2 og Pl. 3. Dcbr. 1755 § 11.

[39]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 490.

for Sigtelser mod Afdøde. Om imidlertid end en saadan Regel kunde anbefale sig fra Forholdets Natur,[40]) er der dog ingen Hjemmel til at opstille den i dansk Ret. Vistnok har den danske Straffelov havt det nævnte Hensyn for Øje og søgt at fyldestgjøre det ved den Begrænsning af Paataleretten ved Ytringer om Afdøde, som Stl.'s § 223 fastsætter, og hvorefter det bliver et blot Tidsspørgsmaal, naar den frie Ytringsret ved Afdøde begynder. Der kan tvistes, om der ved denne Regel er gjort nok for det omspurgte Hensyn. Men den hele Sammenstilling af Tilfældet med de almindelige Ærefornærmelser udelukker Tanken om, at der i dette Forhold kunde antages nogen særlig, ikke ved Angreb paa Levende gjældende Lempelse. Forsaavidt en Antydning i modsat Retning kan findes i Motiverne til Straffelovsudkastet,[41]) er dette selvfølgelig ikke nok til at statuere noget Andet, saa meget mindre, som denne Antydning blot bestaaer i en paa Misforstaaelse beroende Henvisning til manglende *animus injuriandi.*[42])

I Lovgivningen betegnes Ærefornærmelserne af denne Art ved Ordene *„tillægge ham Handlinger, der vilde gjøre ham uværdig til Medborgeres Agtelse, eller om ham at bruge Benævnelser, som alene kunde hjemles ved saadanne Handlinger*, samt *„andre Sigtelser, der maa nedsætte den Angrebnes borgerlige Agtelse“.*[43]) Ligesom det agtelseforringende Forhold her er betegnet overensstemmende med Forholdets Natur, saaledes har ogsaa § 215 særlig

---

[40]) Jfr. tysk Stl. § 189.

[41]) S. Side 267.

[42]) U. f. R. 1885 S. 1007, jfr. H. R. T. 1885 S. 259 (Paaberaabelse af historisk Ytringsfrihed med Hensyn til en levende Person forkastet).

[43]) S. Stl.'s § 215 og § 217

udhævet, at Fornærmelsen kan ligge saavel i Sigtelse for en individuel Handling som i en almindelig Dom (Benævnelse). Man kunde mene i § 217 at finde det Tilsvarende i Udtrykket „Skjældsord". Saadanne indbefatte imidlertid, naar de tages i den videre Betydning, ogsaa Sigtelser af den i § 215 ommeldte Art, hvilke dog ikke kunne slippe med Straf efter § 217. Udtrykket maa derfor antages her kun at sigte til saadanne Skjældsord, der ere blotte Ringeagtsytringer, medens det generelle Udtryk „Sigtelser", som § 217 i Begyndelsen bruger, med Rette er antaget at kunne udtrykke begge de Former af Ærefornærmelser, som i § 215 ere sondrede.[44])

§ 25.

III. Udbredelse af Ærefornærmelser. (Særlige Begrebsmomenter).

En Meddelelse (Referat) om, at en anden eller andre Personer, eller den Paagjældende selv tidligere, have lagt Ringeagt for Nogen for Dagen eller udtalt ærefornærmende Sigtelser om ham, kan, selv om det ikke er et blot Paaskud, gives paa en saadan Maade eller med saadanne Tilføjelser eller med saadant Kjendskab til de virkelige Forhold (f. Ex. at et existerende Rygte er usandt), at der foreligger Andet og Mere end det rene Referat, en selvstændig (henholdsvis fornyet) Ringeagtsytring eller ærefornærmende Sigtelse (i eget Navn). Hvor dette er Tilfældet eller, hvor Angivelsen om, at Udtalelsen kun er Referat, er fingeret, falder Handlingen ligefrem ind under de i de to foregaaende Paragrafer

[44]) Jfr. Mot. t. Udk. t. Stl. S. 263.

omhandlede Æreformærmelser. Vedkommende har gjort den til sin eller — hvis det er hans egen tidligere — paany fremført den. Dens Strafbarhed er da given under de tidligere udviklede Betingelser.[1])

Naar der derimod kun foreligger et Referat af egne eller Andres tildligere, virkelig udtalte Æreformærmelser mod en Person, opstaaer det Spørgsmaal, om en saadan Meddelelse nogensinde er retstridig og strafbar som Æreformærmelse. Dette kan ikke antages, naar Meddelelsen sker under fire Øjne til den Paagjældende selv. Referatet kan som saadant ikke afficere hans Selvagtelse. Det kan kun den Udtalelse, der refereres, og den gjør efter Forudsætningen Referenten ikke til sin.[2]) Der kan ved det rene Referat ikke med Føje tales om en Gjentagelse af Fornærmelsen.[3]) Ikke heller foreligger der Noget, der kan blive en strafbar Æreformærmelse — bortset fra Forsøgs-Spørgsmaalet — naar Meddelelsen kun sker til Trediemænd, der i Forvejen ere bekjendte med det, der meddeles. En Forøgelse af Nedværdigelsen i Andres Øjne eller en yderligere Nedsættelse i Andres Agtelse kan ikke være Følgen af, at en saadan Trediemand atter faaer det, han alt har hørt, at høre som Referat.[4]) Naar derimod Meddelelsen sker til

---

[1]) Jfr. de S. 247 Note 5 og 6 samt S. 250 Note 18 anførte Domme.

[2]) S. U. f. R. 1880 S. 202.

[3]) Den Betragtning, at det rene Referat maa betragtes som „Gjentagelse" af Fornærmelsen, synes at være hyldet i L. O. s. H. og St. R.'s Dom i U. f. R. 1882 S. 415. Se derimod f. Ex. D. i U. f. R. 1886 S. 340 (samme Ret) samt flere ndfr. citerede Domme. Jfr. ovfr. § 21 og Forel. ov. alm. Retsl. I S. 397—98.

[4]) S. Domme i U. f. R. 1889 S. 722 (L. O. s. H. og St. R. frifandt, da Rygtet, som var meddelt, virkelig existerede, og det „tilmed, efter hvad der var forklaret af de to

Trediemand, der ikke tidligere har kjendt det fornærmelige Udsagn, sker der en Udbredelse af dettes Rækkevidde. Den Nedværdigelse eller den Nedsættelse i Agtelse, som selve Udsagnet er egnet til at bevirke hos den, til hvem det er udtalt, er Referatet til Andre, der have været ukjendte med det, egnet til at fremkalde hos disse, om end undertiden, dog ingenlunde altid, i svækket Grad.[5]) Mest iøjnefaldende er dette ved ærefornærmende Sigtelser, hvorfor Opmærksomheden i dette Æmne fortrinsvis har fæstet sig paa Udbredelsen af saadanne. *Semper aliquid haeret.* Skulde Personerne være ubeskyttede mod Udbredelsen af Sigtelser ved Referater, vilde i Virkeligheden deres gode Navn og Rygte være prisgivet. Rygtebæreren (Kolportøren) er medvirkende til det samme Maal som Rygtesmeden. I Virkeligheden forholder det sig paa lignende Maade med Kolportage af Ringeagtsytringer. Det er kun ikke det gode Navn og Rygte, som her kan skades, men Nedværdigelsen i Andres Øjne, som Kolportøren gjør Sit til at udbrede. At Ærens Retsbeskyttelse derfor bør udstrækkes til at omfatte en Beskyttelse imod Udbredelse af Æreformærmelser ved Referater, er efter Forholdets Natur ubestrideligt, og det saaledes, at den ikke blot gjælder lige overfor den ubegrænsede Udbredelse, som f. Ex. ved offentlige Taler

---

Personer, til hvem det var omtalt, alt forud var bekjendt for dem"), U. f. R. 1890 S. 651 (s. R. frifandt, da Rygtet existerede, og Rygtet, hvis Meddelelse var sket i Fleres Paahør paa én Gang, af hvilke kun to vare afhørte, var disse to vel bekjendt, og Formodningen maatte være for. at ogsaa de andre, som mulig kunde have paahørt Udtalelsen — efter Paastand i det højeste 1 à 2 Personer, — havde kjendt Rygtet).

[5]) Jfr. U. f. R. 1886 S. 537, jfr. H. R. T. 1885 S. 716.

eller Blade, men ogsaa lige overfor den begrænsede Udbredelse til bestemte Personer, der ikke forud ere bekjendte med Paasagnet. Kun kan der være Grund til her at tage større Hensyn til den „fortrolige Kreds“, end der ved Vedkommendes egne Ærefornærmelser er Grund til, jfr. ovfr. § 22 (Nr. 3 e). Begrundelsen kræver her ikke en absolut Ligestilling. Den fortrolige Kreds kan der her være Grund til at give et fredet Omraade, som der ved egne Æreforнærmelser hverken af objektive eller subjektive Grunde er Anledning til.[6])

Bortset fra den sidst berørte Forskjel maa iøvrigt Betingelserne for den strafbare Udbredelse af Æreforнærmelser være ganske de samme, som ved Æreforнærmelser i eget Navn. Udelukket er Retstridigheden naturligvis for det Første, naar det, der refereres, trods sit Æren berørende Indhold, dog ikke er en retstridig Æreforнærmelse. Derfor foreligger der ingen retstridig Udbredelse af Æreforнærmelse, naar en af offentlige Myndigheder i Embeds Medfør udtalt Formening, f. Ex. en Dom,

---

[6]) Saaledes en D. i U. f. R. 1883 S. 1081, jfr. H. R. T. 1883 S. 388. Medens *O. R.* havde ladet det være nok til Frifindelse, at det kun var et existerende Rygte, som refereredes uden Kjendskab til dets Usandhed, fremhævede *H. R.* det særlige Hensyn til, at Meddelelsen skete „i et privat Hus i en snæver Kreds af Bekjendte, uden at noget iøvrigt tyder paa, at det var Indstævntes Hensigt at bidrage til Rygtets videre Udbredelse.“ En Dom af L. O. s. H. og St. R. i U. f. R. 1877 S. 257 gaaer maaske videre. Rygtet var vel kun nævnt til en Enkelt, der var Slægtning; men i Dommen hedder det mere almindeligt, at det ikke er oplyst, at Paagjældende „have udspredt Rygtet“ og at de „ikke vare uberettigede til at omtale dets Existens.“ Af ndfr. citerede Domme vil det ogsaa skjønnes, at L. O. s. H. og St. R.'s Stilling til Spørgsmaalet om Referaters Strafbarhed ikke er eller ikke har været saa sikker som H. R.'s.

en Aktion, en Arrestkjendelse, refereres, ikke heller, naar der sker Referat af, hvad der af en Privat er udtalt i en Klage til vedkommende Myndighed, eller gjort til Gjenstand for en Sag, hvis Anlæg berettes.[7]) Dernæst bortfalder Retstridigheden af et Referat om retstridige Æreformærmelser i de samme Tilfælde, hvor den egne Æreformærmelses Retstridighed bortfalder, ifølge hvad der er udviklet ovfr. i §§ 22 og 24. Særlig bortfalder altsaa Retstridigheden af et Referat om en æreformærmende Sigtelse, naar Sandhedsbevis er ført (ɔ: for selve Sigtelsen, hvorimod det følger af det Anførte, at det ingenlunde er nok, at det Paasagn [Rygte], som refereres, existerer), eller naar de Omstændigheder foreligge, der berettige til at fremsætte Sigtelser uden Bevis, jfr. ovfr. § 24.[8])

---

[7]) Jfr. med Hensyn hertil Domme i U. f R. **1867** S. 214, **1868** S. 942, jfr. H. R. T. 1868 S. 298, U. f. R. **1872** S. 1062, **1874** S. 1003 og **1875** S. 644, jfr. H. R. T. 1875 S 159, **1874** S. 1042, 1046, **1876** S. 691, jfr. H. R. T. 1876 S. 88, **1879** S 43, jfr. H. R. T. 1878 S. 494 (med Hensyn til Referat i Anledning af Sags Anlæg om egen tidligere Sigtelse), U. f. R. **1881** S. 206, jfr. H. R. T. 1880 S. 547, S. 961, **1882** S. 861, 990, **1886** S. 340, **1888** S. 313. Se *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 476. Herved erindres, at Grl.'s § 57, 2 i og for sig kun hjemler en personlig Immunitet.

[8]) S. Domme i U. f. R. **1879** S. 1195 (Omtale af et existerende Rygte som saadant i en Klage over en Lærer ikke strafbar), **1884** S. 186, jfr. H. R. T. 1883 S. 674 (forsaavidt en Politimester i en Embedserklæring til Andre kun gjengiver Rygter som saadanne, forudsættes Straffrihed som given), U. f. R. **1886** S. 340 (et Andragende til Politidirektøren, indeholdende Sigtelser, fremlagdes under en Vidnesag og foreholdtes de Paagjældende; Referatet af Indholdet i denne Anledning straffrit), **1889** S. 777 (en ved en Henvendelse provoceret Udtalelse om, at Vedkommende ikke vilde stemme paa en Person, der sagdes straffet, — hvilket Rygte virkelig existerede, — frifunden under Søgsmaal for Udspredelse af Rygte), **1890** S. 544, jfr. H. R. T. 1890 S. 72 (Vedstaaelse af og

Hvad den positive Rets Stilling til Spørgsmaalet om Referaters Strafbarhed angaaer, taler Straffeloven (ligesom forhen L. 3. Jan. 1851 § 9) kun om at *„tillægge“* en Person visse Handlinger, om at *„bruge“* visse Benævnelser, om *„Sigtelser“* og om at *„tilkjendegive Ringeagt“*. Dens Bogstav omfatter saaledes ikke de Meddelelser om Andres Udtalelser og Formeninger, som Vedkommende ikke gjør til sine. Der kan imidlertid efter det Udviklede ikke være Tvivl om, at en fuld Analogi (Stl.'s § 1) er tilstede. Lovens Tavshed kan ikke paaberaabes herimod, ligesaa lidt, som tidligere Nægtelsen kunde støttes paa D. L. 1. 26. 4. eller paa Fdg. 27. Sept. 1799 § 24, jfr. § 12, med Hensyn til Oversætteres Ansvar.[9])

I Retsanvendelsen er Referaters Strafbarhed nu anerkjendt, og det skjønnes ikke, at navnlig Højesteret sætter strengere Betingelser herfor, end ovfr. er udviklet.[10])

---

nærmere Udtalelse om en Sigtelse under Forhør ikke funden strafbar), 1891 S. 126 (et Rygtes Omtale straffri lige overfor et Sogneraadsmedlem, der vilde forebringe Sagen for Sogneraadet, idet Vedkommende havde Føje til at anse sig forpligtet til at meddele, hvad han vidste).

[9]) Jfr. herved *Ussing* a. V. S. 477, der udtaler sig imod Strafbarheden, og *Bornemann* S. Skr. IV S. 6 jfr. S. 308 o. ff., der hævder, at videre Udbredelse af et vanærende Rygte ikke uden videre kan være straffri, men hvis Exempel dog indeholder Betingelser, som ikke kunne anses for at være nødvendige (bevislig Kundskab om Rygtets Usandfærdighed, uden Bemærkning herom).

[10]) Ved at udtale sig mod Strafbarheden af at fortælle et Rygte blot som saadant siger *Ussing* a. V. S. 477 (1859), at den antagne Mening ogsaa er fulgt af Domstolene. Imidlertid var allerede før Straffeloven det Modsatte godkjendt af Højesteret. Se Dom i H. R. T. 1865 S. 441, der straffer efter L. 3 Jan. 1851 § 9, 1. Led („de Indstævnte kunne ikke ved at opgive Hjemmelsmanden til

§ 26.

Straffen for Æreformærmelser.

Hovedadskillelsen i Henseende til Straffen bygger Straffeloven paa Æreformærmelsens reelle Beskaffen-

den af dem meddelte, for Citanten krænkende Beretning unddrage sig det retlige Ansvar for at have i et offentlig Blad udbredt den omhandlede Beskyldning og rettet den mod en navngiven Person, saafremt de ej maatte se sig i Stand til at godtgjøre Beskyldningens Rigtighed, og det kan i denne Henseende ikke tjene dem til Undskyldning, at de have erklæret, at de ej ville gjøre den opgivne Hjemmels Ord til deres, idet de dog ved den Maade, hvorpaa deres Beretning er meddelt, have medvirket til, at det krænkede Paasagn yderligere bragtes i Omløb"), D. i U. f. R. 1867 S. 636 (Vib. O. R. idømmer Straf efter L. 3. Jan 1851 § 9, 1. Led for Beretning i en Avis om ærefornærmende Ytringer, der vare faldne fra flere Sider i et offentlig Møde), medens Kr. og Pol. R. ved Dom i U. f. R. 1867 S. 40 kun gav Mortifikation, ikke idømte Straf for Omtale af et existerende Rygte til forskjellige Personer.

Efter Straffeloven mærkes Domme i U. f. R. 1869 S. 661, jfr. H. R. T. 1869 S. 281, hvor H. R. mortificerede fornærmelige Referater efter andre Aviser, men med særligt Hensyn til denne deres Karakter fandt det ufornødent (altsaa dog ikke retligt udelukket) at forhøje en af L. O. R. idømt Bøde), U. f. R. 1877 S. 777 (Vib. O. R. idømte Straf for en Artikel i et Blad, der var optagen og betegnedes som optagen efter et andet navngivet Blad, da Sigtelsen ved Optagelsen var udbredt), U. f. R. 1882 S. 415 (L. O. s. H. og St. R. straffede for Optryk af Sigtelse efter andet Blad [hvilken desuden var skærpet, altsaa ikke rent Referat], med den mindre rigtige Begrundelse, at allerede ved Optrykket gjentoges Fornærmelsen), 1076 (L. O. s. H. og St. R. straffede for Udbredelse af Æreformærmelser i et offentligt Blad, i hvilket de af Vedkommende paa en Generalforsamling fremsatte fornærmelige Ytringer vare refererede i en

hed, idet der herefter sondres mellem de Tilfælde, der falde ind under §§ 215 og 216 paa den ene Side og § 217 paa den anden Side.[1])

historisk Redegjørelse, s. ogsaa Dom i U. f. R. **1883** S. 1081, jfr. H. R. T. 1883 S. 388, citeret ovfr. i Note 6 med Bemærkning om O. R.'s og H. R.'s forskjellige Begrundelse, U. f. R. **1884** S. 65 (Kr. og Pol. R. straffede for Meddelelse af existerende Rygte til Kunder i en Butik „efter de Forhold, under hvilke Udladelserne ere fremkomne"), U. f. R. **1886** S. 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S. 219 (for Gjengivelse i et Blad af en fornærmelig Tale paa offentligt Møde frifandt *L. O. s. H. og St. R.*, da Referatet indskrænkede sig til en objektiv og i det Væsentlige korrekt Beretning uden ledsagende Bemærkninger, hvorimod H. R., der fandt Referatet ukorrekt, straffede „allerede paa Grund heraf"), U. f. R. **1887** S. 705 og **1889** S. 375, 376, 377, 390, jfr. H. R. T. 1888 S. 733, 736, 739 og 743 (O. R. straffede for Gjengivelse i et offentligt Blad af en paa et offentligt Møde holdt fornærmelig Tale, da det „efter Omstændighederne" ikke kunde fritage for Ansvar, at Taleren erklærede. at han havde udtalt sig, som meddelt, H. R. „selv om Referatet maatte være korrekt". Ved O. R. havde 2 Voterende i den første Sag dissentieret, da Artikelen kun indeholdt et objektivt Referat af Talen, hvilken Taleren vedkjendte sig som ansvarlig Hjemmelsmand for, uden at Referatet ledsagedes af nogensomhelst Bemærkning, hvorved Bladet kunde siges at have gjort de i Referatet forekommende Udladelser til sine). Se ogsaa U. f. R. **1887** S. 322 (ved forel. L. 3. Novbr. 1885 § 3's Anvendelse uden Betydning, at Udtalelserne ere optagne af et andet Blad).

[1]) Om andetsteds omhandlede strafferetlige Spørgsmaal, der have foreligget med Hensyn til Ærefornærmelser, kunne foruden tidligere anførte Domme her mærkes følgende fra de senere Aar: med Hensyn til L. 3. Jan. 1851 § 3 U. f. R. **1882** S. 169 og 171, jfr. H. R. T. 1881 S. 575 og 578, **1882** S. 174, jfr. H. R. T. 1881 S. 585, U. f. R. **1888** S. 398, jfr. H. R T. 1887 S. 666 (at forel. L. 13. Aug. 1886 ikke har tilbagevirkende Kraft), U. f. R. **1891** S. 252, med Hensyn til Stl.'s §§ 62 og 64 U. f. R. **1883** S. 670, **1884**

De to første Paragrafer — jfr. i § 216 Ordene „*sker det*“ — fastsætte Straffen for de Tilfælde, hvor Nogen krænker en Andens Ære ved „*ubeføjet at tillægge ham Handlinger, der vilde gjøre ham uværdig til Medborgeres Agtelse eller om ham at bruge Benævnelser, som alene kunde hjemles ved saadanne Handlinger*“ —, den sidste for „*andre ubeføjede Sigtelser, der maa nedsætte den Angrebnes borgerlige Agtelse*“ samt for „*Ukvemsord eller Skjældsord og enhver ved Lader, Fagter eller anden Gjerning, der tilkjendegiver Ringeagt, udviist Fornærmelse*“. Den

S. 898, **1885** S. 914—916, **1890** S. 181, med Hensyn til L. 3. Jan. 1851 § 11 U. f. R. **1892** S. 153 og 178, med Hensyn til Meddelagtighed U. f. R. **1892** S. 642, med Hensyn til Forbud U. f. R. **1892** S. 1301, **1893** S. 319 og 1147, jfr. H. R. T. 1893 S. 454, **1893** S. 761, jfr H. R. T. 1893 S. 180, med Hensyn til Stl.'s §§ 66 og 67 U. f. R. **1884** S. 56, **1890** S. 1095, **1891** S. 352.

Med Hensyn til Straffen var det tidligere nødvendigt at sondre mellem de verbale Injurier og Injurier i Gjerning. Straffen for de sidst nævnte var i Regelen ulovbestemt, jfr. dog L. 3. Jan. 1857 § 16 samt An. 4. Okt. 1833, § 1, L.'s 6. 8. 6, Pl. 6. Febr. 1722. For de ulovbestemte Tilfælde maatte Straffen bestemmes ved Analogi, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 494—96, *Bornemann* S. Skr. IV, S. 14—15. Hvad de verbale Injurier angaaer, var derimod Straffen i langt større Udstrækning lovbestemt, s. L.'s 6. 21 og L. 3. Jan. 1851 § 9, jfr. tidligere Fdg. 27. Sept. 1799 §§ 12, 13 og 25, men dog ikke i alle Tilfælde. Thi L.'s 6. 21. 2—4 forudsatte dels, at Æreforнærmelserne vare mundtlige, dels at de vare fremsatte i Overværelse i det mindste af en, eller flere andre Personer, medens L. 3. Jan. 1851 § 9 kun angik de trykte Injurier. Ulovbestemt og altsaa henvist til analogisk Bestemmelse var altsaa regelmæssig Straffen for skriftlige Injurier og for mundtlige Injurier under 4 Øjne, idet den Fortolkning, der vilde henføre disse sidst nævnte under L.'s 6. 21. 6, var ganske uholdbar, jfr. imidlertid L.'s 6. 5. 2, 6. 8. 6, 6. 21. 7 og 8, s. *Ussing* a. V. S. 496 og *Bornemann* a. St. S. 19 o. ff.

herved gjorte Sondring, hvorefter visse grove Sigtelser stilles paa den ene Side, andre Sigtelser og de ubestemte Ringeagtsytringer paa den anden, er ikke ny, men svarer til den Sondring, som paa Grundlag af Bestemmelserne i Chr. V.'s Lov havde uddannet sig i dansk Ret.[2]) At iøvrigt Skjelnemærket mellem de Sigtelser, der falde ind under §§ 215 og 216, og dem, der straffes efter § 217, har en vis Ubestemthed, maa erkjendes. Men naar overhovedet en Sondring skal gjøres, kan et virkelig til Forholdets Natur svarende Skjelnemærke ikke undgaa dette, og Ubestemtheden er ikke større, end den paa lignende Maade ogsaa kommer frem, naar Grænsen for det, der overhovedet er objektivt

---

[2]) I Chr. V.'s Lov gjordes der en Sondring mellem „*Sigtelser for uærlig Sag*" eller „*skjælde for Løgner, Skjelm, Tyv eller Saadant, som den Andens Ære og Lempe egentlig angaaer*", s. L.'s 6. 21. 2, 3, og de Ord, der i L.'s 6 21. 4 siges „*ikke at være Nogens Ære og Lempe for nær og dog kjendes af Dommeren at være utilbørlige*". Medens iøvrigt Betingelserne for 6. 21. 2, 3 og 6. 21. 4 vare de samme, var Straffen efter de første Artikler den infamerende Tremarksstraf, efter den sidste en ikke vanærende Pengestraf. Den Strid, som i en tidligere Tid herskede, om L.'s 6. 21. 2 og 3 havde Hensyn til Sigtelser for Forhold, der medførte lovbestemt eller naturlig Infami, havde i Retsanvendelsen efter *Ørsteds* Autoritet fundet Afgjørelse i sidstnævnte Retning, jfr. *Ussing* a. V. S. 497 o. ff., *Bornemann* a. St. S. 19—20. Den derved fastslaaede Sondring mellem „ærerørige" og „utilbørlige" Ord bevaredes i de Love, der senere fik indgribende Betydning for Ærefornærmelserne, nemlig Presselovene, og gik særlig over i L. 3. Jan. 1851 § 9, der udtrykte Sondringen paa samme Maade, som nu efter denne Lovs Mønster Straffeloven. Kun har denne, overensstemmende med Tanken, tilføjet i § 217 de til andre Injurier end de verbale sigtende Slutningsord („og enhver ved Lader" o. s. v.), hvilke selvfølgelig ikke kunde findes i en Lov om trykte, verbale Injurier.

fornærmeligt, skal drages. Det er her, som hist, den almindelige Opfattelse, hvorpaa Vægten ligger. Iøvrigt ere de Strafarter, som Bestemmelserne anvende, i alle Tilfælde de samme, nemlig Bøder og simpelt Fængsel. Efter § 217 er Maximum af Bøderne 1000 Kr. og af simpelt Fængsel 6 Maaneder; noget særligt Minimum, højere end Strafartens Minimum, er her ikke sat. Efter § 215 ere Maxima de samme, og Forskjellen ligger saaledes blot i Minimum, som her er sat til henholdsvis 40 Kr. og 14 Dage. Er den i § 215 omtalte Sigtelse kvalificeret ved en af de Omstændigheder, § 216 nævner, forhøjes Minimum til henholdsvis 200 Kr. og 3 Maaneder, og Maximum er her Strafarternes almindelige, lovbestemte Maximum.[3])

[3]) Til Oplysning om den Maade, hvorpaa Praxis har draget Grænsen mellem de under §§ 215 og 216, henholdsvis § 217 faldende Sigtelser og strafbare Referater om Sigtelser, kunne jævnføres Domme i U. f. R. **1867** S. 108 (§ 217), S. 373 (L. 3. Jan. 1851 § 9, 2. Led, svarende til § 217), S. 636 (Beretning om Sigtelser for landsforræderiske Agitationer straffet efter L. 3. Jan. 1851 § 9 1. Led), **1868** S. 40 („Kanallie" og et Skjældsord, der sigtede for at være offentligt Fruentimmer, straffede efter § 215), 353 (Sigtelse for at have foretaget Noget for at skaffe sig Popularitet straffet efter § 217), **1869** S. 1088 („Tyveknægt" straffet efter § 215), **1872** S. 372 (§ 217 for Ytringer om, at en Kommunalbestyrelse ikke tilstrækkelig skulde have varetaget Byens Interesse), 401 (§ 217), 429, jfr. H. R. T. 1872 S. 43 (§ 217), **1873** S. 267 (§ 217 for Sigtelse at have været i Gjældsarrest), 416, jfr. H. R. T. 1872 S. 562 (§ 215 for Sigtelser mod en Retsbetjent), 678 (§ 217 for en betinget Sigtelse for at være Løgner), 747 (§ 217 for at kalde Politiet „Storborgernes Profos"), 845 (§ 217 for Paasagn om visse Foranstaltninger til at faa et mangelfuldt Regnskab til at passere Revisionen), **1874** S. 189 (§ 216 for Sigtelse mod en Dommer for uredelig Embedsførelse), 1042 og 1046, jfr. H. R. T. 1874 S. 224 og 228 (§ 216, jfr. § 215, for

Den forhøjede Straf, som Stl.'s § 216 foreskriver, er, som bemærket, knyttet til den Forudsætning, at

„Æreskjænder"), 1070 jfr. H. R. T. 1874 S. 276 (for forskjellige Udtalelser Straf efter § 215, jfr. § 216, og § 217, medens U. R. kun havde dømt efter § 217), **1875** S. 22 (§ 216), 405, jfr. H. R. T. 1874 S. 552 (§ 217 for et Forbuds Betegnelse som Grundlovsbrud, Ulovlighed m. m.), 541 (216), 982 jfr. **1876** S. 867 og H. R. T. **1877** S. 171 (§§ 217 for forskjellige i den givne Forbindelse fornærmelige Sigtelser mod en Retsbetjent), **1876** S. 590 (§§ 215—217 for Fornærmelser mod Politiet), 595 (§ 217), 856 (§ 217 for Sigtelse mod en Sogneraadsformand, at han som saadan savnede Beboernes Agtelse og Tillid), **1877** S. 165 og 171, jfr. H. R. T. 1876 S. 374 og 379 (isl. Stl. § 218 = d. Stl. § 216 for trykte Sigtelser mod Dommere), 232 (§ 217 for utilbørlig Sigtelse mod Politidirektøren), 369 (§ 217), 777 (§ 217, jfr. § 216), 811, jfr. H. R. T. 1877 S. 68 (§§ 215 og 216 for ærerørige Sigtelser mod en Dommer), 994, jfr. **1879** S. 715 og H. R. T. 1879 S. 44 (§§ 215—217), 1011 (§ 217), **1878** S. 68, jfr. H. R T. 1877 S 395 (§ 217 for Beskyldninger mod Politiet), 293 (§ 217), 855, jfr. H. R. T. 1878 S. 27 (§§ 215, 217 jfr. § 216), 1228 (§ 217 for Betegnelse af en Journalist som Typus paa en Wallensteinsk Soldat), **1879** S. 43, jfr. H. R. T. 1878 S 499 (§ 217 for Paasagn om ved Offentliggjørelse af nogle Breve ikke at have handlet som Mand af Ære, O. R. havde dømt efter § 216, jfr. § 215), 212 (§§ 216 og 217 for forskjellige Sigtelser mod en Rigsdagsmand), 488 (§ 216), 510, jfr. H. R. T. 1878 S. 904 (§ 217 for ubeføjet Betegnelse af en Balance som bevidst urigtig eller vildledende), 596 (§ 216 for Sigtelse for at have vidnet falsk), 1081, jfr. **1881** S. 208 og H. R. T. 1880 S. 586 (H. R. § 215, O. R. tillige § 216), 1174 (§§ 215 og 216), 1179 (§ 217), 1195 (§§ 215 og 217), **1880** S. 67, jfr. H. R. T. 1879 S. 418 (O. R. efter § 215, H. R. efter § 217, da en bestemt Sigtelse ej fandtes i et Billede — men efter begge idømt Straf af 3 Maaneders Fængsel), 228, jfr. **1881** S. 84 og H. R. T. 1880 S. 326 (henholdsvis § 217 og § 215 samt § 217), **1880** S. 290 (§ 215 for Sigtelse for Tyveri), 781 § 217 for Sigtelse mod en Sparekasses Bestyrer, der var Sagfører, om at paaføre Kassens Debitorer Processer alene af Proceslyst), **1881** S. 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375

Ærefornærmelsen falder ind Stl.'s § 215. Falder Forholdet ind under Stl.'s § 217, finder § 216, om

(§ 216, jfr. § 215, for Sigtelse i et Manifest mod Ministeriet, at have forsætlig foredraget en Sag for Kongen paa vrang Maade), 206, jfr. H. R. T. 1880 S. 547 (§ 216 for Sigtelser for Pengeafpresning og Hor), 933 (§ 215, jfr. § 216, for Sigtelse i et Dagblad mod en Forhørsdommer for Partiskhed), 961 (U. R. § 215, O. R. § 217 for Sigtelse for at være Vildttyv), 1106 (§ 215 for Tyvssigtelse), 1150, jfr. H. R. T. 1882 S. 174 (§ 215, jfr. § 216, for i høj Grad fornærmelige Sigtelser mod en Dommer i en Avis), U. f. R. 1882 S. 169 og 171, jfr. H. R. T. 1881 S. 575 og 578 (O. R. § 216 jfr. § 215 og § 217, H. R. kun § 216 for i høj Grad ærekrænkende Udtalelser om Krigsministeren), U. f. R. 1882 S. 172 (§§ 216 og 217), 387, jfr. H. R. T. 1881 S. 651 (§ 217 for Sigtelse for at have ført bag Lyset), U. f. R. 1882 S. 415 (§ 216 for Sigtelse i Praxis at hylde den frie Kjærlighed, men i Teorien at bekæmpe den). S. 492, jfr. H. R. T. 1885 S. 748 (vestind. Sag; O. R. og H. R. kun efter An. 11. Marts 1862 § 9, 2. Mbr. [= L. 3. Jan. 1851 § 9, 2. Mbr., og § 217] for Sigtelser mod en Officer, dog kun Bøde, da Sigtelser af lignende Art i lang Tid havde været trykte uden Paatale), U. f. R. 1882 S. 653, jfr. H. R. T. 1882 S. 95 (§ 216 jfr. § 215 for Fornærmelser mod Politidirektøren), 1882 S. 780, jfr. H. R. T. 1882 S. 332 (§ 217 for ærekrænkende Insinuation angaaende en Skolebestyrers Virksomhed), 1882 S. 861 (§ 217 for Sigtelse for brutalt Overfald), 1102 (§ 217, Sigtelse for Bagvaskelse), 1137 (§§ 215 og 217 for Sigtelse for Løgn og Tyveri), 1883 S. 302 (§ 217, Sigtelse mod Embedsmand for Misligheder ved Valg), 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 894 (§ 217, Sigtelse for Dyrplageri), 1884 S. 65 (§ 215, Meddelelse af Rygte om Brandstiftelse), 92 (§ 215, Sigtelse for bevidst Mened), 1007 (§ 217, Sigtelse af Embedsmand for Vilkaarlighed), 1885 S. 338 (§ 217, „Vinkelskriver"), 543 (§ 217, Forretningsblad), 1007, jfr. H. R. T. 1885 S. 259 (§ 216, milit. Ære), 1170 (§ 215, ikke § 216 for Fornærm. mod Sagfører for Retten), 1172 (§ 216, Sigtelse i aabent Brevkort for Bedrageri), 1886 S. 861 (§ 216 jfr. § 215 for Sigtelser mod Ministeriet), 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S. 219 (§ 215 jfr. § 216 og § 217 for Referat i Avis af fornærmelig Tale paa Møde),

end iøvrigt dens Forudsætninger ere tilstede, ikke Anvendelse. At de samme Omstændigheder ved

---

1887 S. 705 og 1889 S. 375 o. ff., jfr. H. R. T. 1888 S. 733 o. ff. (O. R. §§ 216 og 217 for Referat i Blad af Tale, fornærmelig for en Dommer, H. R. kun § 217, da Sigtelse for Partiskhed ikke antoges at foreligge), 1887 S. 869, jfr. H. R. T. 1887 S. 64 (§ 216 jfr. § 215 og § 217 for Fornærmelser mod Ministeriet), 1887 S. 903 (§ 215 og § 217 for grove Fornærmelser mod en Kvinde i Brev til hende), 1221 (§ 215 og § 217), 1888 S. 313 (Frifindelse ved O. R., fordi Citanten ikke var rette Sagsøger, „selvom Indstævnte alene ved i sit Blad at referere Aktstykker maatte have gjort sig ansvarlig for de paaklagede, i samme indeholdte Ytringer, uanset at han ikke har ledsaget sit Referat med nogen Bemærkning, hvorved han kan anses at have billiget disse"), 398, jfr. H. R. T. 1887 S. 666 (§ 216, jfr. § 215 for Fornærmelser mod Ministeriet), 537 (O. R. kun § 217 for Sigtelse af en Sagfører for bedragerisk Forhold; Sagføreren havde for andet bedragerisk Forhold indstillet sig til kriminel Undersøgelse), 572 (§ 217 for Overskridelse af Retorsionsret ved Brug af „Løgner"), 1889 S. 369, jfr. H. R. T. 1888 S. 723 (§ 216, jfr. § 215 for Fornærmelser mod en Redaktion, at dens Indtægter ere tilvejebragte ved Løgn og Bagvaskelse, hvorfor der ikke var tilstrækkelig Føje; Straffen dog kun 100 Kr. Bøde ifølge § 219), 615, jfr. H. R. T. 1889 S. 86 (§ 215, Fængsel, hvis Varighed forhøjedes af H. R., for Sigtelse for Mord), 1889 S. 725 (§ 217 for den ikke ved Retorsion hjemlede Brug af „Løgner"), 1890 S. 115, jfr. H. R. T. 1889 S. 717 (§ (216, Officerstanden sigtedes for Fejghed), 1890 S. 565, jfr. H. R. T. 1890 S. 117 (§ 217, Forvrængelse med Hensyn til en Officers Beruselse), 635 (§ 217; Sigtelse for Omgang med løsagtigt Fruentimmer), 870, jfr. H. R. T. 1890 S. 252 (§ 216 jfr. § 215, Sigtelse for at staa bag ved et Falskneri), 1890 S. 874, jfr. H. R. T. 1890 S. 259 (§ 217, Sigtelse mod Skolelærer for Mishandling af politiske Motiver, foranlediget ved en overdreven Revselse), 913 (§ 217), 914 (§ 217), 1891 S. 191 (§ 217 for Sigtelser at have fornærmet Andre; da Sigtelsernes Sandhed bevistes, bortfaldt Straf herfor ved H. R., s. U. f. R. 1892 S. 611, jfr. H. R. T. 1892 S. 44),

§ 217 ville komme i Betragtning som skærpende Momenter ved Udmaalingen, er en Selvfølge og

---

1891 S. 690, jfr. H. R. T. 1891 S. 154 (§ 216 jfr. § 215 for i høj Grad fornærmelige Sigtelser mod en Præst), **1891** S. 798 og **1892** S 875, jfr. H. R. T. 1892 S. 314 (§ 216 og § 308 for Sigtelse for Sædelighedsforbrydelse), **1891** S. 857 (§ 217, i aabent Brevkort udtales, at en Kjøbmands Forretning ussel og han insolvent), **1891** S. 924 (§ 217 for Insinuation om en Sagførers urimelige Tilbøjelighed til Anlæg af Injuriesager), **1891** S. 1147 (§ 216 jfr. § 215 og § 308 for at sigte i offentligt Blad en Bestyrer for en Exportforening for Bedrageri), **1892** S. 109, jfr. H. R. T. 1891 S. 477 (§ 217, Sigtelse af en Politiassistent for Ødelæggelse af Ting), **1892** S. 118, jfr. H. R. T. 1891 S. 501 (Sigtelse for Brud paa Embedspligt straffet af O. R. efter § 216 jfr. § 215, men af H. R. efter § 217; ved Straffens Størrelse toges Hensyn til undskyldende subjektivt Moment), **1892** S. 332 (§ 215 og § 217), 333 (§ 215 for Udtalelse af ugrundet Mistanke om Bedrageri), 704 (§ 217 for Insinuation, liggende i Ordet „Kunstindustri“ som Betegnelse for en Kunstnerkomites Fremgangsmaade i et givet Tilfælde), 889 (§ 217), 1015 (§ 217, Insinuation om Processyge m. m.), 1280, jfr. H. R. T. 1892 S. 568 (Sigtelse for Bedrageri i offentligt Blad m. m., § 216 og § 217), 1319 (§ 217), **1893** S. 298 (§ 217, Sigtelse af Læge for Uagtsomhedsfejl), 491, jfr. H. R. T. 1892 S. 911 (§ 215, Sigtelse i et Indlæg for Bedrageri), 761, jfr. H. R. T. 1893 S. 180 (§ 216 jfr. § 215 og § 217 for at have bl. a. sigtet Kongens Foged for Partiskhed; O. R. straffede med simpelt Fængsel i 3 Maaneder, H. R. ifølge Fogdens Forbøn kun med Bøde [800 Kr.]), **1893** S. 786, jfr. H. R. T. 1893 S. 227 (§ 217 for Sigtelse mod en Portner om, at han fortrædiger Arbejderne og havde gjort sig skyldig i Forhold, der ej taalte Omtale i offentligt Blad), **1893** S. 819, jfr. H. R. T. 1893 S. 333 (§ 216, jfr. § 215 for grove Sigtelser mod Justitsministeren), **1893** S. 872 (§ 217 for ikke at gjøre for Tyende, hvad der burde), 1090 (§ 217 for Sigtelse for Overfald paa Politibetjent), 1287 (§ 217 for Sigtelser mod en Hospitalsdirektør for Upaalidelighed, Udygtighed og Benyttelse af Stillingen til egen Fordel).

stemmer med den almindelige Regel i § 57. Men da det kun er Grundsætningen i § 216, der paa denne Maade kan virke, er det mindre korrekt at henvise til § 216 i et Tilfælde, hvor Straffen begrundes paa § 217.[4]) De Omstændigheder, der bringe en Sigtelse af den Art, § 215 omhandler, ind under § 216, ere, at den fremsættes 1) i et trykt (ɔ: ved Trykken offentliggjort) Skrift eller 2) paa anden Maade, hvorved Æreformærmelsen erholder en større Udbredelse eller 3) paa Steder eller 4) til Tider, der i høj Grad forøge det Krænkende i Ytringen.[5]) De fleste Domme, som have anvendt § 216, have ved Trykken offentliggjorte Sigtelser til Gjenstand.[6])

---

[4]) I Regelen vil dette heller ikke findes at ske i Dommene, s. særlig D. i U. f. R. 1879 S 43, jfr. H. R. T. 1878 S. 499, U. f. R. 1889 S. 375, jfr. H. R. T. 1888 S. 733, men dog Domme i U. f. R. 1872 S. 372. jfr. H. R. T. 1871 S 700, og U. f. R. 1877 S. 777.

[5]) Hvad det første Tilfælde angaaer, er Regelen forsaavidt i Overensstemmelse med den tidligere Ret, som det maatte antages, at Straffen for en ikke trykt, ærerørig Sigtelse efter L. 3. Jan. 1851 § 9 ikke længere kunde være Æreløshed efter L.'s 6. 12. 2, 3, men efter Omstændighederne maatte kunne sættes lavere end de i bemeldte Lovbuds 1. Pkt. foreskrevne Minima. jfr. *Bornemann* a. St. S. 21. Imidlertid har Straffen efter § 216 højere Maxima end L. 3. Jan. 1851 § 9, 1. Pkt. Med det andet Tilfælde jævnføres de nu ophævede Straffebud i L.'s 6. 21. 7, der dog krævede mere til den kvalificerede Straf end den særdeles virksomme Udbredelse, og L.s 6. 21. 8, jfr. Fdg. 27. Sept 1799 § 22, om Skandskrifter, hvorved foruden en opsigtsvækkende Divulgation krævedes Navnets Fortielse, medens det maaske ikke kunde kræves, at Indholdet just skulde være ærerørigt, jfr. *Bornemann* a. St. S. 22 o. ff.

[6]) Domme i U. f. R. 1874 S. 189, jfr. H. R. T. 1873 S. 524, 1042 og 1046, jfr. H. R. T. 1874 S. 224 og 228, 1070, jfr. H. R. T. 1874 S. 276, 1875 S. 22, 1876 S. 590, 1877 S. 161

Straffene for Æreformærmelser efter §§ 215—217 blive uanvendelige i flere Tilfælde, hvor den private Æreformærmelse udgjør en Bestanddel af Retsbrudet i en Forbrydelse, der krænker et andet Objekt end den private Æreret.[7]) Som et Tilfælde, hvor Æreformærmelsen gik op i en anden For-

---

og 171, jfr. H. R. T. 1876 S. 374 og 379, 811, jfr. H. R. T. 1877 S. 68, **1878** S 855, jfr. H. R. T. 1878 S. 27, **1879** S. 212, 438, **1881** S. 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375, 983, 1150, **1882** S. 169 og 171, jfr. H. R. T. 1881 S. 575 og 578, **1882** S. 172, 415 653, jfr. H. R. T. 1882 S. 95, **1885** S. 1007, jfr. H. R. T. 1885 S. 259, **1886** S. 861, 315 og 950, jfr. H. R. T. 1886 S 219, **1887** S. 705 og **1889** S. 375 o. ff., jfr. H. R. T 1888 S. 733 o. ff., **1887** S. 869, jfr. H. R. T. 1887 S. 64, **1888** S. 398, jfr. H. R. T. 1887 S. 666, **1889** S. 369, jfr. H. R. T. 1888 S. 723, **1890** S. 115, jfr. H. R. T. 1889 S. 717, **1890** S. 870, jfr. H. R. T. 1890 S. 252, **1891** S. 690, jfr. H. R. T. 1891 S. 154, **1891** S. 798 og **1892** S. 875, jfr. H. R T. 1892 S. 314, **1891** S. 1147, **1892** S. 118, jfr. H. R. T. 1891 S. 501, **1892** S. 1280, jfr. H. R. T. 1892 S. 568, **1893** S. 761, jfr. H. R. T. 1893 S. 180, **1893** S. 819, jfr. H. R. T. 1893 S. 333. Af Domme, der have anvendt § 216 under andre Forudsætninger, mærkes Domme i U. f. R. **1875** S. 541 (Opslag af skriftlige Opsatser i Porten, hvor den Fornærmede boede), **1878** S. 994, jfr. **1879** S. 715 og H. R. T. 1879 S. 44 (§ 216 anvendt for Skrift trykt som Manuskript, der ikke kom i Handelen, men blev fordelt mellem Bekjendte i c. 20 Exemplarer), **1879** S. 596 (§ 216 anvendt for en højst graverende Sigtelse i et Indlæg for en Voldgiftsret af en Sagfører), jfr. derimod U. f. R. **1885** S. 1170 og **1892** S. 491, **1879** S. 1174 (i et offentligt politisk Møde fremsat Sigtelse), jfr. D. i U. f. R. **1879** S. 1031, jfr. **1881** S. 203 og H. R. T. 1880, hvor O. R. dømte efter § 216, H. R. alene efter § 215 for en Sigtelse mod en Provst i en Skrivelse til Skoledirektionen. Se ogsaa U. f. R. **1885** S. 1172 (Sigtelse i aabent Brevkort), se derimod U. f. R. **1892** S. 332. Heller ikke anvendtes § 216 i D. i U. f. R. **1884** S. 65 paa Meddelelse til tilfældige Kunder i Butik.

[7]) S. herom ovfr. i § 21.

brydelse, maatte ogsaa tidligere nævnes L.s 6. 5. 2;[8]) men nu straffes Æreformærmelser mod Forældre efter §§ 215—217, jfr. Stl.'s § 308. Dog mærkes herved Stl.'s § 304 2. og 3. Stk.[9]) Paa lignende Maade forholder Sagen sig med Hensyn til L.'s 6. 8. 6, s. nu Stl.'s § 308.[10]) Forskjellige fra de foran omtalte Tilfælde ere de, hvor der efter almindelige Grundsætninger er *concursus idealis* af Æreformærmelser og en anden Forbrydelse, f. Ex. Mened, Forstyrrelse af offentlig Møde o. s. fr.

At en Æreformærmelse belægges med Straf, som gaaer under det lovbestemte Minimum, kan blive Følgen af den foreskrevne civilprocessuelle Forfølgningsmaade og den dermed anerkjendte Indflydelse af Dispositionsmaximen.[11]) Her bliver dernæst at mærke, at det ved Stl.'s § 219 er bestemt, at Domstolene kunne enten for begge Personer eller for den ene af dem anvende ringere Straf eller efter Omstændighederne endog lade Straffen aldeles bortfalde, *„naar Fornærmelsen tilbagegives Fornærmeren"*. Som ovfr. i § 22 bemærket, fremgaaer det af denne Bestemmelses fakultative Karakter, at den danske Lovgivning ikke anerkjender en Retorsionsret, hvor det, Fornærmelsen mødes med, efter de almindelige Regler er en Æreformærmelse. Den ejendommelige Virkning af en Fornærmelses Karakter som Retorsion skyldes derimod to Omstændigheder, for den først Fornærmedes Vedkommende den naturlige Harme, som Fornærmelsen

---

[8]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 504 o. ff., *Bornemann* a. St. S. 28—29.

[9]) Jfr. ogsaa, hvad der ovfr. i § 22 er bemærket.

[10]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 504, *Bornemann* a. St. S. 29.

[11]) Jfr. om et lignende Resultat som Følge af andre Procesregler D. i U. f. R. 1879 S. 1031, jfr. 1881 S. 203 og H. R. T. 1880 S. 536, U. f. R. 1898 S. 1090.

kan give Anledning til, for begges Vedkommende Kompensationssynspunktet, hvilket Strafinstitutets relative Karakter kan give Hjemmel til at tillægge en vis Betydning, jfr. herved ogsaa Stl.'s § 206. Disse Grunde kunne i de forskjellige, tænkelige Tilfælde føre til de Resultater, som Lovbudet hjemler, Nedsættelse eller endog Bortfald af Straf, for begge Personerne eller for den ene af dem. Forudsætningen for, at Spørgsmaalet kan opstaa for begge Personer, er naturligvis, at de gjensidig anlægge Sag. Men hvad enten en ensidig Sag er anlagt mod eller af Retorkventen, kan efter det om Grundene Bemærkede Indflydelsen vise sig for den Sagsøgte. Efter den Maade, hvorpaa Loven har formuleret Betingelsen, kan det ikke kræves, at Tilbagegivelsen sker *in continenti*. Noget andet er, at dette Hensyn ved Spørgsmaalet, om der er handlet i Harme, faaer en faktisk Indflydelse. Derimod forudsætter Udtrykket en indre Forbindelse mellem de to Fornærmelser. At denne særlig ved skriftlige og trykte Injurier meget godt kan foreligge uden hint Moment, er klart. Det kan da ogsaa tænkes, at Retorsionen paaberaabes i et Tilfælde, hvor Søgsmaal i Anledning af den oprindelige Fornærmelse er forældet efter Stl.'s § 67. Der vilde da ikke være Hjemmel for at betragte saadan Paaberaabelse som afskaaren.[12])

---

[12]) Af Domme, i hvilke der er Spørgsmaal om Anvendelse af § 219, mærkes Domme i U. f. R. **1867** S. 440 (Mortifikation, men ej Straf for en Tilbagevisning, der gik Citanten for nær), 623 (Frifindelse for et gjengjældsvis brugt Skjældsord), **1868** S. 40, 751, **1869** S. 1016 (Mortifikation, men ej Straf for Skjældsord, der vare kompenserede ved Svaret), **1874** S. 578 (intet Hensyn taget til Paaberaabelse af, at Udtalelsen kun var Svar), 892 (Frifindelse paa Grund af Retorsion c. 14 Dage efter, skjønt Fornærmeren ikke var nævnt som Forfatter), **1877** S. 257,

Til at nedsætte eller endog at lade Straf bortfalde, naar en Æreserklæring gives, haves nu i

---

797, 1011, **1878** S. 374. **1880** S. 894, jfr. H. R. T. 1880 S. 158 (Mortifikation, men ej Straf for Tilbagegivelse af Beskyldninger i noget for skarp Form), **1881** S. 111, jfr. H. R. T. 1880 S. 375 (Retorsionssynspunktet uanvendeligt, allerede fordi den første Udtalelse ikke var ærefornærmende), U. f. R. **1882** S. 292 (Mortifikation, men ej Straf for en tilladelig Retorsion). 415 (Frifindelsespaastand efter § 219, fordi Citanten skulde have benyttet Retorsionsret, forkastet), 553, jfr. **1883** S. 111 og H. R. T. 1882 S. 486 (O. R. antog, at Sagsanlæg udelukkede Retorsionsret; H. R. forkastede denne Sætning, men erkjendte, at § 219 ikke kunde „fuldt hjemle eller dog undskylde de brugte Udtalelser", men nedsatte Straffen ifølge § 219, **1882** S. 1070 (Mortifikation, ej Straf i et Tilfælde, hvor vel Retorsionsret, men Grænserne overskredne), **1884** S. 734, jfr. H R. T. 1884 S. 180 (O. R. fandt Retorsionen berettiget, H. R. gav Mortifikation, men ej Straf „efter Omstændighederne", tillige under Hensyn til § 219), U. f. R. **1885** S. 844 (berettiget Retorsion, hverken Mortifikation eller Straf), **1886** S. 824 (beføjet Retorsion, ej Straf; Dissens med Hensyn til Mortifikation), 1164 (Mortifikation, ej Straf. da Ytringen ikke ganske ubeføjet, ialtfald efter § 219), 1231 (ej Straf allerede i Henhold til Grundsætningerne i § 219 og § 206 men Mortifikation), U f. R. **1887** S. 344 (Udtrykkene hjemlede, pur Frifindelse), **1888** S. 570 (Overskridelse af berettiget Retorsion, Straf efter § 217), **1889** S. 369, jfr. H. R. T. 1888 S. 723 (H. R. fastsatte mildere Straf, henvisende til § 219), **1889** S. 725 (Retorsionspaastand forkastet, § 217), **1890** S. 1097 (en Udtalelse funden beføjet, forsaavidt pur Frifindelse), **1891** S. 191, jfr. **1892** S. 611 og H. R. T. 1892 S. 44 (H. R. forkastede Paaberaabelse af § 219 til Straffrihed, idet de Udtalelser, der henvistes til, ikke indeholdt Ærefornærmelser mod Citanten), **1892** S. 1191 („Gadedreng" mortificeret, men ikke straffet i Medfør af Grundsætningen i Stl.'s §§ 206 og 219), **1893** S. 1287 (Paaberaabelse af Selvforsvar forkastet).

intet Tilfælde Hjemmel.[13]) Noget andet er, at en Æreserklæring kan have Betydning til at udelukke en Betingelse for Straf.[14])

§ 27.

Almindelige Regler udenfor Straf med Hensyn til Ærefornærmelser.

1. Paatalen af Ærefornærmelser er privat se § 223. Paataleretten tillægges i dette Lovbud „*den Fornærmede eller den, som ifølge Lovgivningen er berettiget til at handle paa hans Vegne*". Hertil føjes en særlig Regel om Paataleretten ved Fornærmelser mod afdøde Personer. Med Hensyn til forskjellige Spørgsmaal, som opstaa ved den nævnte Bestemmelses Anvendelse, henvises der til det ovfr. i § 22 under Nr. 2 Udviklede, særlig om Ærefornærmelser mod kollektive Enheder og Afdøde, dels til Strafferettens alm. Del[1]) samt iøvrigt især til Familieretten.[2])

---

[13]) Jfr. derimod forhen D. L. 6. 21. 1., s. *Bornemann* a. St. S. 17 o. ff., *Ussing* a. V. S. 499 o. ff.

[14]) Jfr. ovfr. S. 289. I særlige Love findes undertiden Afbigt eller Æreserklæring anvendt som Straf i Forbindelse med anden Straf, jfr. saaledes Fdg. 1. Febr. 1797 § 395, se *Ussing* a. V. S. 315—16.

[1]) I S. 455 o. ff.

[2]) Som Domme, der ere af særlig Interesse herved, mærkes Domme i U. f. R. **1869** S. 883 (at Nogen efter L. 3. Jan. 1851 § 3 maa bære Ansvar for en ikke af ham forfattet Udtalelse, medfører ikke Ret for ham til at paatale Fornærmelser mod dens Forfatter), **1869** S. 1038 (Moder paataler som Værge for sin otteaarige Søn), **1874** S. 637 (Stiffader uberettiget til paatale Fornærmelser mod sin afdøde Stifsøn), **1875** S. 930 (skjønt Ærerettigheder ikke kunne cederes, kan Injuriesøgsmaal anlægges ved en

Den Embedsmænd i visse Tilfælde paahvilende Pligt til at forfølge Fornærmeren til Straf gjør ingen Forandring i Paatalens Art eller den deraf flydende Strafbetingelse. At offentlig Paatale finder Sted, naar Æreforærmelsen antager Karakter af Statsforbrydelse, kan naturligvis heller ikke nævnes som virkelig Undtagelse fra de om private Æreforærmelser gjældende Paataleregler. Den tidligere offentlige Paatale af de efter L.'s 6—21—8 strafbare Skandskrifter og af de under L.'s 6—5—2 faldende Æreforærmelser er nu ikke længere gjældende, se Stl.'s § 216 og hvad der ovfr. i § 22 er bemærket om Æreforærmelser mod Forældre.

2. Om Erstatning ved Æreforærmelser hedder det i Stl.'s § 303: „*Iligemaade vil den, der har gjort sig skyldig i Æreforærmelse . . . efter Omstændighederne kunne tilpligtes at betale en passende Godtgjørelse til den Fornærmede for den derved bevirkede Ødelæggelse eller Forstyrrelse af dennes Stilling og Forhold.*" Med Hensyn til denne forhen i dansk

---

Mandatarius), U. f. R. **1892** S. 296, jfr. **1874** S. 350 (Sag paadømt i Realiteten, anlagt af en gift Kone uden Mandens Medvirkning; se *Deuntzer* Familieret 2. Udg. S. 111 og *Nellemann* Civilpr.'s alm. Del 3. Udg. S. 413). Om processuelle Spørgsmaal, som der ikke har været Anledning til at berøre i det Foregaaende, kunne her endnu mærkes Domme i U. f. R. **1880** S. 770, **1882** S. 24, **1883** S. 1012, **1884** S. 1083 (ad L.'s 1. 13. 21 og 22), U. f. R. **1882** S. 1016 (Fortolkning af Grl.'s § 57), U. f. R. **1883** S. 616, jfr. H. R. T. 1882 S. 894 (Spørgsmaal om mundtlige eller skriftlige Injurier), **1888** S. 959 (do.), **1892** S. 918 (do.), **1893** S. 105 (do.), U. f. R. **1883** S. 670 (flere Sager for gjentaget fornærmeligt Udtryk tilladelige), U. f. R. **1892** S. 1265, jfr. H. R. T. 1892 S. 520 (jfr. forel. L. 13. Avg. 1886 §§ 6 og 7).

Ret ukjendte Regel henvises til Erstatningslæren,[3]) idet det bemærkes, at Bestemmelsen ikke omfatter Godtgjørelse for sjælelig Lidelse, at der derfor ikke bliver Spørgsmaal derom ved ubestemte Ringeagtsytringer eller ved Sigtelser, der ikke ere meddelte Trediemand, men at den paa den anden Side ikke er indskrænket til økonomiske Tab, — at der ikke er Hjemmel for uden videre at præsumere det Tab, hvorfor Godtgjørelse kan gives, men at Bevisspørgsmaalet dog her efter Forholdets Natur maa stille sig ejendommeligt,[4]) samt at Godtgjørelse ikke kan paastaaes af de Efterlevende, der paatale i Henhold til § 223.[5])

---

[3]) Jfr. Motiv. til Stl.'s Udk. S. 367 og *Schweigaard* Komm. 2. Udg. I, S. 37.

[4]) Se St.R.'s alm. Del I., S. 234 o. ff.

[5]) Se herved Domme i U. f. R. **1884** S. 563, **1887** S. 313, (i begge Tilfælde nægtet Erstatning for „Tort og Kreditspilde" som uoplyst), **1888** S. 537 (do.), **1891** S. 191, jfr. **1892** S. 611 og H. R. T. 1892 S. 44 (O. R. tilkjendte en af Retten fastsat Erstatning [500 Kr.], da Udtalelserne vare egnede til at unddrage den Fornærmede Kunder; ved H. R. nægtedes Erstatning, da Udtalelsernes Sandhed var beviist), U. f. R. **1891** S. 798, jfr. **1892** S. 875 og H. R. T. 1892 S. 314 (O. R. 5000 Kr., H. R. 3000 Kr. i Medfør af Stl.'s § 303; Erklæringer fra Forretningsmænd forelaa), **1891** S. 857 (Skade i Næringsvej, 500 Kr.), 1147 (Erstatning, 5000 Kr., fastsat af Retten, idet Udtalelsen maatte antages at have bevirket Forstyrrelse i Stilling og Forhold), **1892** S. 889, jfr. H. R. T. 1892 S. 349 (den Udeblevne dømt efter Paastand til Erstatning, 5000 Kr.), **1892** S. 1280, jfr. H. R. T. 1892 S. 568 (Erstatning nægtet, da den var tilkjendt under ganske ensartet Sag), U. f. R. **1893** S. 298 (3000 Kr. Erstatning til Læge i Medfør af § 303), **1893** S. 786, jfr. H. R. T. 1892 S. 227 (O. R. gav, H. R. nægtede Erstatning efter § 303), **1893** S. 872 (Erstatning, 100 Kr., tilkjendt), 1090 (Erstatning efter uvillige Mænds Skjøn tilkjendt, dog ikke udover paastaaede 1000 Kr., jfr. Note af Red.). Se endvidere U. f. R. **1893**

3. Om Arverets Forbrydelse fastsætter Stl.'s § 304, 2. St.: *„Findes Nogen at have gjort sig skyldig i de i denne Lovs Kap. 21 §§ 215 og 216 ommeldte grove Fornærmelser mod saadanne Slægtninge* (ɔ: Forældre eller Slægtninge i opstigende Linie, se § 304, 1. Stk.), *vil han ligeledes, naar derom nedlægges Paastand, være at dømme til at have sin Arveret efter den Paagjældende forbrudt.“* Idet herom henvises til Arveretten, bemærkes blot, at § 304, 3. St. bestemmer, at den forbrudte Arveret i det Hele eller for en Del senere kan tilbagegives den Skyldige ved en testamentarisk Bestemmelse.[6])

4. Noget udførligere bliver her at omtale Regelen om Mortifikation. Det hedder herom i Stl.'s § 218: *„I de i §§ 215—217 omhandlede Tilfælde blive derhos de ubeføjede Udladelser efter den Fornærmedes Paastand at kjende døde og magtesløse“.* Mortifikationen af Æreformærmelser er ikke Straf, men en Oprettelse, saavidt det staaer i Statens Magt, af den ved Æreformærmelsen tilføjede ideelle Skade. Uden oprindelig at være udtrykkelig omtalt i Lovgivningen uddannede denne Mortifikation sig ved Praxis, som en ligefrem Følge af Retshaandhævelsens Begreb. Først sent, nemlig ved Lov 3. Jan. 1851 § 9 og nu ved Stl.'s § 218 fik den legal Sanktion. De nærmere Regler om den blive at udlede af Lovgivningens Bestemmelser, den foreliggende Praxis og Forholdets Natur.[7])

S. 1085 med Bemærkninger angaaende et processuelt Spørgsmaal, vedrørende Erstatning, U. f. R. 1892 S. 1287 (Erstatning efter §§ 300 og 303 nægtet under Forbudssag, da Sandheden af Sigtelserne var oplyst).

[6]) Jfr. ovfr. § 12 Nr. 3 med Note.

[7]) Jfr. herved *Bornemann* a. St. S. 19, *Ussing* a. V. S. 516, *Schweigaard* Komm, 2, Udg. II, S. 254—55.

a) Utvivlsomt er det en Betingelse for Mortifikation, at der foreligger en efter de almindelige Regler objektiv Æreformærmelse, jfr. § 218, der henviser til §§ 215—17. I Overensstemmelse hermed er Mortifikationen nægtet, naar en Udtalelse ikke retstridig berørte Æren.[8]) Heller ikke er der derfor Tale om den ved Sigtelser, som ere beviste.[9]) Endelig maa den, i det mindste regelmæssig, være udelukket, om end efter almindelige Regler en objektiv Æreformærmelse vilde foreligge, naar dog saadanne særegne Omstændigheder borttage denne Karakter, som ere berørte ovfr. i § 24 under Nr. 1.[10]) Naar Domme have mortificeret i Tilfælde, hvor Straf ikke fandt Sted for ubeviste Sigtelsers Fremsættelse under særegne Forhold, vil det i Regelen

---

[8]) Jfr. Domme i J. U. I, S. 917, jfr. S. 124, U. f. R. **1873** S. 663, **1875** S. 932, ogsaa f. Ex., naar den er et ikke injurierende Referat, jfr. Domme i U. f. R. **1868** S. 942, jfr. H. R. T. 1868 S. 298, se fremdeles U. f. R. **1882** S. 1022, **1883** S. 946, **1884** S. 871, **1885** S. 333. 543, 1161, **1886** S 405, **1887** S. 672, **1888** S. 570, **1889** S. 722, 777, **1892** S. 1213, jfr. H. R. T. 1892 S. 410.

[9]) Jfr. Domme i U f. R. **1869** S. 363, **1874** S 363, **1876** S. 58, jfr. H. R. T. 1875 S. 379, **1878** S. 221, U. f. R. **1891** S. 191, og **1892** S. 611, jfr. H. R. T. 1892 S. 44, jfr. U. f. R. **1892** S. 287.

[10]) Domme i J. T. XXXIII, S. 37, U. f. R. **1879** S. 43, jfr. H. R. T. 1878 S. 499, U. f. R. **1879** S. 1195, **1881** S. 328, **1884** S. 186, jfr. H. R. T. 1883 S. 674 (O. R. frifandt pure, H. R., da Vedkommende i god Tro var gaaet udover Grænsen, frifandt for Straf, men mortificerede), **1886** S. 324 (ikke Mortifikation, Dissens herom), **1886** S. 340, **1886** S. 894, jfr. H. R. T. 1886 S. 106 (O. R. straffede ikke, men mortificerede, H. R. straffede i Henhold til Fdg. 19. Maj 1741 § 9), **1887** S. 672, **1887** S. 1227 (Mortifikation, ej Straf), **1890** S. 301, **1890** S. 662 (Mortifikation, ej Straf), **1890** S. 544, jfr. H. R. T. 1890 S. 72, **1892** S. 1307, **1893** S. 899.

findes, at Straffriheden er grundet paa manglende *dolus,* medens objektivt Grænsen for det Berettigede var overskreden.[11]) Naar ovenfor den modsatte Sætning kun er opstillet som regelmæssig, er det dels fordi Anvendelsen af Nødsprincipet (jfr. ovfr. S. 227) ikke efter de almindelige Nødretssynspunkter vilde kunne udelukke Oprettelse ved Mortifikation, dels, fordi den Fritagelse for at føre fuldt Bevis, som hjemles ved An. 19. Maj 1741 § 9, næppe rækker videre end til Fritagelse for Straf, ikke til at udelukke Mortifikation.[12])

Med Hensyn til retstridig Udbredelse af Æreformærmelser gjælder om Mortifikation ganske det Samme, som med Hensyn til andre Æreformærmelser. Det udbredende Referat mortificeres under de samme Betingelser.[13]) Selvfølgelig er det ikke selve Sigtelsen, der mortificeres under Processen mod den blotte Rygtebærer.[14]) I og for sig var det naturligt, om Mortifikation maatte kunne gives af en Sigtelse, hvis Ophavsmand unddrager sig. Dertil vilde imidlertid efter almindelige Procesregler kræves, at Indstævningen kunde rettes mod alle

---

[11]) Jfr. Domme i J. T. XXXII. S. 128, U. f. R. **1874** S. 76, **1876** S. 58, jfr. H. R. T. 1875 S. 379, **1880** S. 192, se imidlertid Dom i J. U. **1858**, S. 640, U. f. R. **1875** S. 22, U. f. R. **1884** S. 186, jfr. H. R. T. 1883 S. 674.

[12]) Jfr. U. f. R. **1886** S 894, jfr. H. R. T. 1886 S. 106, **1887** S. 1227, **1890** S. 662. Se ogsaa *Schweigaard* a. St., hvor den Mening udtales, at Mortifikation maa gives, naar Mangelen paa Retstridighed beroer paa særlig Fritagelse for at føre Bevis.

[13]) Jfr. de i Note 10 til § 25 citerede Domme samt de i Note 7 og 8 samme Paragraf citerede Domme, hvor Mortifikation ikke er givet, fordi eller forsaavidt Handlingen var retmæssig.

[14]) Jfr. dog Misforstaaelse i Bemærkninger i U. f. R. **1867** S. 41, mærk imidlertid Dom i U. f. R. **1890** S. 691.

og enhver.[15]) Naar den gaves uden denne, var der ikke aabnet tilstrækkelig Adgang til Bevis. Men et Procesmiddel til at gaa denne Vej mangler. Endnu kan her mærkes, at Mortifikation kan gives af en Udtalelse i sin Helhed, skjønt ikke noget enkelt Udtryk eller enkelt Sætning, taget for sig, er fornærmelig, tværtimod endog rosende, naar dog Udtalelsen i sin Helhed er umiskjendelig fornærmende (Ironi).[16])

b) Efter Forholdets Natur maatte man nærmest komme til at indskrænke Mortifikation til Tilfælde, hvor der var sket Angreb paa Agtelsen hos Andre, ikke, hvor det alene var Selvagtelsen, der afficeredes, — altsaa kun ved Sigtelser og Referater, meddelte til Trediemand, jfr. ogsaa den undertiden brugte, udførligere Formel („ikke komme til Skade paa Ære, gode Navn og Rygte"). Retsanvendelsen anerkjender dog ikke denne Begrænsning, der ogsaa ligger udenfor Ordene i Stl.'s § 218.[17]) Derimod har Loven kun verbale Injurier for Øje (mrk. Ordet „*Udladelse*").[18]) At der ikke regelmæssig finder Mortifikation Sted ved symbolske eller reelle Injurier, er ogsaa vist.[19]) Men det tør dog næppe siges, at den ubetinget er udelukket her. Ved symbolske Injurier, der indeholde en Sigtelse (f. Ex. efter Omstændighederne Afbildninger), vilde det være unaturligt, om der ikke kunde gives

---

[15]) Jfr. Bemærkninger i U. f R. **1867** S. 41.

[16]) Se U. f. R. **1874** S 363, men U. f. R. **1891** S. 195 (Mortifikation funden uanvendelig paa en haanende Karakteristik, given i en længere Fremstilling af den Fornærmedes Levevis).

[17]) Jfr. Domme i J. U. III, S. 288, U. f. R. **1867** S. 622, **1868** S. 40, **1870** S. 653, **1876** S. 372, **1878** S. 1228 og m. fl. af de i § 26 Note 3 anførte Domme.

[18]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 19.

[19]) Jfr. f. Ex. D. i U. f. R. **1877** S. 511.

Mortifikation.[20]) Forsaavidt kan den i Forholdets Natur grundede Adskillelse faa Betydning.

c) Mortifikationen gives „*efter den Fornærmedes*“ Paastand, jfr. § 218.[21]) Ordene indbefatte ikke Mortifikation af Æreformærmelser mod Afdøde. Men en Udvidelse af Mortifikation til saadanne Tilfælde vil ikke have Betænkelighed, især da Mortifikationen ikke anvendes alene ved Ytringer, der angribe Agtelsen hos Andre.[22])

d) Ordene i § 218 lede nærmest hen paa, at Mortifikation kun skulde gives, naar Betingelserne for Straf ere tilstede. Efter den Retsvirknings Karakter, hvorom der her er Tale, vilde dette dog være unaturligt, og der er heller Intet i Vejen for at forstaa Udtrykkene „de i §§ 215—217 omhandlede Tilfælde“ om de Tilfælde, der objektivt ere beskrevne i disse Paragrafer.[23]) Retsanvendelsen har ogsaa altid anerkjendt, at Mortifikation bør gives, uden Hensyn til, om Straffens subjektive Betingelser mangle, eller der af anden Grund ikke paalægges Straf for en objektiv Æreformærmelse. Der er saaledes jævnlig givet Mortifikation, naar Straf er udelukket paa Grund af manglende Forsæt, f. Ex. paa Grund af god Tro med Hensyn til Beviset eller den Bestyrkelse, der i visse Tilfælde er nok, naar Forudsætningen brister.[24]) Fremdeles er

[20]) Jfr. ogsaa D. i U. f. R. **1880** S. 67, jfr. H. R. T. 1879 S. 418.

[21]) D. i U. f. R. **1879** S. 69, jfr. H. R. T. 1878 S. 562.

[22]) Jfr. D. i U. f. R. **1880** S- 67, jfr. H. R. T. 1879 S. 418.

[23]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 265. U. f. R. **1867** S. 41, Note.

[24]) Domme i J. T. XX, S. 95, XXXII, S. 128, U. f. R. **1867** S. 49, **1870** S. 653, **1874** S. 76, 1003, jfr. **1875** S. 644 og H. R. T. 1875 S. 159, **1876** S. 58, jfr. H. R. T. 1875 S. 379, **1878** S. 221, 1014, samt flere Domme, se ovfr. Noter 10 og 11 samt § 24 Note 35. Se ogsaa med Hensyn til Fornærmerens Utilregnelighed U. f. R. **1884** S. 1117, jfr. H. R. T. 1885 S. 258.

der givet Mortifikation, naar Straf bortfaldt paa Grund af Retorsion, forsaavidt dette Navn ikke blot dækker over Tilfælde, hvor de almindelige Regler gjøre Handlingen berettiget, men Straffen bortfalder efter den fakultative Regel i § 219.[25]) Mortifikation maa ogsaa kunne paastaaes, skjønt der ikke paastaaes Straf.[26]) Der er endelig ikke Hjemmel for at anvende en for Straffepaastanden gjældende Forældelse paa Mortifikation.[27])

Anmærkning. Forskjellige Inddelinger af Æreformærmelser, som have Betydning snart for Bestemmelsen af Strafbarhedens Betingelser, snart for Strafbarhedens Grad, snart i processuel Henseende, skulle her nævnes.[28]) Om flere af dem ere de fornødne Forklaringer allerede givne i det Foregaaende. Hertil henvises til Suplering.

1. Af størst Betydning for Bestemmelsen af Strafbetingelserne er Sondringen mellem de ubestemte Ringeagtsytringer, de æreformærmende Sigtelser og Udbredelse af Æreformærmelser. Herom

---

[25]) Se Domme i J. A. XXV, S. 68, J. U. III, S. 288, **1853** S. 727, **1854** S. 225, **1857** S. 55:, samt flere senere Domme, der ere anførte i Note 34 i § 22 og Note 12 i § 26. Endvidere var det ogsaa tidligere med Føje antaget, at Mortifikation maatte gives, uagtet Straf bortfaldt i Medfør af D. L. 6. 21. l. s. j. M. T. 1803, V, S. 144, J. T. XVII, S. 93, jfr. derimod ved en Æreserklæring af anden Art D. i U. f. R. **1876** S. 690.

[26]) Jfr. J. U. I, S. 920. Ved D. i U. f. R. **1885** S. 59, jfr. H. R. T. 1884 S. 375 er der givet Mortifikation, hvor Straf af processuelle Grunde ikke kunde paalægges, se ogsaa U. f. R. **1891** S. 88, jfr. derimod U. f. R. **1883** S. 596, jfr. H. R. T. 1882 S. 870. Se med Hensyn til Ikke-Anvendelse af Parts Ed alene for Mortifikations Skyld de ovfr. i § 24 Noter 15 og 23 anførte Domme.

[27]) Jfr. *Schweigaard* a. St., Domme i U. f. R. **1884** S. 56 **1885** S. 441, **1890** S. 1095, **1891** S. 352.

[28]) Jfr. *Ussing* Hdbg., 4. Udg. S. 491 o. ff.

er udførlig talt i det Foregaaende. At dansk Ret ikke særlig udsondrer de bevidst usande Sigtelser fra andre Ærefornærmelser, er omtalt ovfr. S. 196. Ligeledes er det berørt S. 242, at Begrebet Forhaanelse i den legale Sprogbrug ikke falder sammen med de blotte Ringeagtsytringer. Da dette Begreb kun forekommer ved Fornærmelser, der ikke have den rent private Karakter, bliver der at tale om dets Omfang i anden Forbindelse.

2. Forsaavidt en Inddeling grundes paa, om og hvorledes Meddelelse til Trediemand af Ærefornærmelsen har fundet Sted, er det tidligere omtalt, at begrebsmæssig er det kun ved Referater, at dette Moment kommer i Betragtning, og at dansk Ret iøvrigt kun tillægger det Betydning ved Anvendelsen af den kvalificerede Straf efter § 216.

3. Om den Inddeling, der bestemmer Grænsen mellem Stl.'s § 215 og 217, henvises til § 26. Kun i Tilslutning hertil har Sondringen mellem grove og simple Injurier Interesse, jfr. Stl.'s § 304.

4. Om Inddelingen i Injurier i Ord og i Gjerning eller, med en Tredeling, i verbale, symbolske og reelle Injurier, henvises til det ovfr. S. 241 Udviklede. Om Sondringen mellem mundtlige og skriftlige Injurier, der har nogen Betydning i Processen, henvises til de i Note 2 ved Nr. 1 i denne Paragraf anførte Domme, jfr. Side 271, Note. Naar der sondres mellem rene og blandede Injurier, er det sidste Begreb kun Udtryk for en ideel Konkurs af Forbrydelser.

5. Fra Romerretten er Inddelingen i umiddelbare og middelbare Injurier hentet. I Virkeligheden kjender dansk Ret kun de første. Thi hverken kan en Ret til at paatale paa den Fornærmedes Vegne berettige til at tale om en middelbar Injurie, eller den Omstændighed, at Ærefornærmelsen mod den Enkelte er indklædt i en kollektiv Betegnelse.

Endelig vilde Udtrykket „middelbar Injurie“ ikke være noget træffende Udtyk for de Tilfælde, hvor i Virkeligheden ikke Agtelsen, men en anden Følelse er det Retsbeskyttede, selv ikke, hvor Lovgivningen sammenstiller slige Fornærmelser med Æreformærmelser, saaledes som ved Fornærmelser mod Afdøde.

Tredie Kapitel.

Forbrydelser mod Personens Blufærdighed.

§ 28.

I Stl.'s § 185 omhandles to strafbare Forhold, nemlig 1) *ved uterligt Forhold at krænke Blufærdigheden*, 2) *ved uterligt Forhold at give offentlig Forargelse.* Den sidste Forbrydelse bliver at omtale i anden Sammenhæng, jfr. ndfr. i 3die Afsnit. Den første Forbrydelse har sin Plads her. Paa den ene Side kræves der nemlig ikke til Anvendelse af denne Del af Paragrafen, at Forholdet skal give offentlig eller almen Forargelse. Det er tilstrækkeligt, at en anden, om end kun en enkelt Persons Blufærdighed krænkes ved det uterlige Forhold. Paa den anden Side kan Bestemmelsen ikke anvendes, naar slet ingen anden Persons Blufærdighed er udsat for at saares. Ordene kunde vel synes at tillade den Forstaaelse, at det var nok, at Handlingen stod i Strid med, hvad Blufærdighedsforestillingen tilsiger, saa at ogsaa i Enrum foretagne Handlinger af denne Art kunde rammes

af Budet. Men at antage en saadan Rækkevidde af Budet vilde for det Første staa i fuldstændig Strid med det Princip, at en retstridig, og altsaa ogsaa en strafbar Handling nødvendig maa krænke andre Personer, Enkeltmand eller Samfundet, hvilket Princip Lovgivningen ellers hylder.[1]) Det er dernæst saa langt fra nødvendigt at forstaa § 185's Ord paa denne Maade, at tvertimod disse ved en saadan Forstaaelse vilde komme til at indeholde en Tavtologi. Thi *„uterligt Forhold“* er altid en ublufærdig Handling. En Mening i det dobbelte Krav, som ligger i Ordene *„ved uterligt Forhold krænker Blufærdigheden“* er der kun, naar der ved det sidste underforstaaes, at det er en anden Persons Blufærdighed, som krænkes.

Om de enkelte Momenter i denne Forbrydelse, — der altsaa kan bestemmes som *„ved uterligt Forhold at krænke en anden Persons Blufærdighed“* — bliver Følgende at bemærke:

a) Gjenstanden for Forbrydelsen er en Persons Blufærdighed ɔ: Personens kjønslige Sædelighedsfølelse. Af lignende Grunde som dem, der ere fremhævede ved Krænkelser af Personens Æresfølelse, jfr. ovfr. § 21, kan det ikke kræves, at denne Følelse maatte godtgjøres virkelig at være tilstede hos den Krænkede, saa at der f. Ex. kunde bygges et Forsvar for den Sigtede paa Benægtelsen heraf, eller at Strafbarheden bortfaldt, naar den Paagjældende erkjendte, at han ikke følte sin Blufærdighed saaret ved det Passerede. Det er nok, at Betingelsen for Blufærdighedens Existens eller

---

[1]) Jfr. St.R.'s alm. Del I, S. 17 o. ff. samt S. 136 angaaende Selvbesmittelses Straffrihed, naar intet Andet kommer til, — en Sætning, som efter den i Texten omhandlede Forstaaelse af § 185 vilde være urigtig.

Opvaagnen er tilstede. Ogsaa her gjælder efter Forholdets Natur Retsbeskyttelsen ikke blot mod det, der virkelig saarer den tilstedeværende Følelse, men overhovedet mod al uhjemlet fredsforstyrrende Indtrængen paa et Omraade, som Ingen uden den Paagjældendes Samtykke maa betræde. At Ordene *„krænker Blufærdigheden“* kunne rumme, hvad der saaledes efter Forholdets Natur er det Retstridige, er ligesaa lidt tvivlsomt, som den tilsvarende Forstaaelse af Ordene *„krænke en Andens Ære“* i § 215. Heraf følger, som anført, at der ikke, som Betingelse for Straf i Medfør af § 185, kan kræves nogen Redegjørelse for, om Vedkommendes Blufærdighedsfølelse har været vaagen og er bleven saaret, og at endog en efterfølgende Erklæring om, at dette Sidste ikke er Tilfældet, er betydningsløs. Fremdeles følger det heraf, at Straf efter § 185 kan idømmes i Tilfælde, hvor paa Grund af ung Alder Blufærdighedsfølelsen endnu ikke er vaagnet, idet Spiren til den bør fredes mod Krænkelser, ligesom ogsaa i Tilfælde, hvor denne Følelse paa Grund af abnorm Aandstilstand er sløvet eller muligvis død, idet den Fred, der er tilsikret, forbyder med raa Haand at gribe ind i disse Sjælelivets Hemmeligheder. Det Samme gjælder endelig for faldne Kvinder, endog Skøger. Alle disse Følgesætninger have Hjemmel i Loven, naar det fastholdes, at *„krænke Blufærdigheden“* betyder eller indbefatter at „bryde den Fred, som er Blufærdigheden tilsikret“.[*]) Endelig synes det

---

[*]) Se i Overensstemmelse hermed Domme i U. f. R. 1882 S. 21 (§ 185 anvendt mod en Kvinde for uterligt Forhold lige overfor en 6aarig Dreng), 1883 S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695 (§ 185 anvendt for uterligt Forhold lige overfor et 10aarigt Pigebarn), U. f. R. 1885 S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (§ 185 anvendt for uterligt Forhold

ogsaa at maatte betragtes som naturlig Følge af det Anførte, at § 185 maatte anvendes, selv om det paa Grund af Forholdet mellem de paagjældende Personer kunde betragtes som godtgjort, at en Handling, foretagen af den ene mod den anden, uagtet den i Almindelighed var egnet dertil, dog ikke *in concreto* kan have saaret den sidstes Blufærdighedsfølelse. Naar denne dog ikke har samtykket i Handlingen, er den Fred, der omgjærder Blufærdigheden, og som er den Paagjældendes Ret, dog brudt.[3])

---

mod Pigebørn fra 8—12 Aar), U. f. R. **1889** S. 1162 (§ 185 anvendt paa uterligt Forhold lige overfor Børn under 14 Aar), S. 1178 (§ 185 ved uterligt Forhold mod 13aarigt Pigebarn), **1890** S. 1191 (§ 185 anvendt for uterligt Forhold mod et 6aarigt Drengebarn), **1893** S. 476, jfr. H. R. T. 1892 S. 895 (§ 185 ved Drenge fra 11—14 Aar), **1893** S. 811, jfr. H. R. T. 1893 S. 307 (et Forhold med Hensyn til en 4aarig Dreng ikke antaget beviist, ialtfald ikke af H. R.; lige overfor en 9aarig Pige af O. R. henført under § 185, af H. R. under § 176 jfr. § 173). Jfr. iøvrigt. hvad der nedenfor i Læren om de kvalificerede Kjønsfrihedsforbrydelser udvikles.

[3]) Ved H. R. Dom i U. f. R. **1888** S. 37, jfr. H. R. T. 1887 S. 426 blev Vedk. dog af H. R. frifunden, fordi Kvindens Blufærdighed efter samtlige foreliggende Omstændigheder og navnlig det Forhold, der bestod imellem Kvinden og Mandspersonen, ikke kunde anses krænket. O. R. havde frifundet af en anden Grund, hvorom ndfr. H. R.'s Begrundelse har den Konsekvens, at den Kvinde, der frivillig har hengivet sig, ialfald længe og hyppig, til en Mand, for Fremtiden ogsaa mod sin Villie maa finde sig i Uterlighed fra denne Mands Side, jfr. ogsaa U. f. R. **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354, hvor det hele utugtige Forhold mellem de Paagjældende paaberaabes til Udelukkelse af § 176, men hvad dog ikke behøvede at udelukke § 185. I modsat Retning gaaer dog H. R. i U. f. R. **1890** S. 112, jfr. H. R. T. 1889 S. 707. O. R. havde „efter det tidligere mellem Manden og Kvinden Passerede" frifundet Manden, men H. R. straffede efter § 185.

Det Sædvanlige vil være, at det er den kvindelige Blufærdighed, hvis Krænkelse rammes af § 185. Men skjønt det vel maa erkjendes, at Blufærdigheden har en anden og betydningsfuldere Rolle i det kvindelige end i det mandlige Sjæleliv, kan det dog naturligvis ikke siges, at Blufærdigheden — den kjønslige Sædelighedsfølelse — er en kvindelig Ejendommelighed, og særlig er dens Betydning for Børn og unge Mennesker af Mandkjønnet umiskjendelig. De Grunde, der medføre, at de kvalificerede Kjønsfrihedsforbrydelser, som ere Gjenstand for en Række Straffebud i det 16de Kapitel, alene kunne begaaes mod en Kvinde, hvorom i følgende Kapitel, have ikke lignende Betydning her. Lovbudet selv indeholder Intet, som skulde kunne hjemle en Indskrænkning. Gjenstand for Krænkelsen kan altsaa være Mand og Kvinde, Gifte og Ugifte, Voxne og Børn.[4])

I og for sig udelukker det selvfølgelig ikke Anvendelsen af § 185, at Blufærdigheden ikke er det eneste Retsgode, der er krænket ved Handlingen. Er der f. Ex. tillige Krænkelse af Friheden, og denne Frihedskrænkelse opfylder Betingelsen

[4]) Jfr. herved flere af de i Note 2 anførte Domme, der omhandle uterligt Forhold lige overfor Drenge, samt H. R. T. 1871 S. 484 og H. R. T. 1873 S. 487 (§ 185 anvendt for uterligt Forhold bl. a. mod en 18aarig Mandsperson) og U. f. R. 1893 S. 707, jfr. H. R. T. 1893 S. 202 (§ 185 anvendt for Uterlighed mod voxent Mandfolk. I H. R.'s Dom hedder det: „Det af Tiltalte udviste Forhold er, forsaavidt det ikke er udøvet med de Paagjældendes Samtykke, rettelig henført under Stl.'s § 185“. Det er det foreliggende Samtykke af en voxen Mandsperson, der ogsaa maa antages at have begrundet den forsaavidt frifindende Dom i U. f. R. 1877 S. 549, jfr. H. R. T. 1876 S. 607, jfr. iøvrigt nedenfor om Samtykkets Betydning.

for Straf efter § 210, vil der være *concursus idealis* af Forbrydelser, og Strafskyld være paadragen baade efter § 185 og den sidst nævnte Paragraf. Men naar Blufærdighedens Krænkelse med Nødvendighed er indbefattet i Krænkelsen af et andet Retsgode, saaledes som Tilfældet er, naar en Kvinde krænkes paa den særegne Maade, som de i Lovgivningen udhævede Kjønsfrihedsforbrydelser forudsætte, bliver der ikke Tale om Anvendelse af § 185, men kun om Straffebudene for de saaledes udhævede Kjønsfrihedsforbrydelser. Ved dem er Strafskylden udtømt ogsaa for den medindbefattede Blufærdighedskrænkelse.[5])

---

[5]) Jfr. herved Afhandling i U. f. R. **1894** (*T. Bang:* Om Forholdet mellem Stl.'s § 176 og § 185) S. 148—49, hvor dog Resultatet er mindre rigtigt udtrykt og begrundet. Se U. f. R. **1870** S. 367, jfr. H. R. T. 1869 S. 729 (O. R. § 185, H. R. § 176), U. f. R. **1874** S. 570 (§ 176 jfr. § 170), 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 (§ 176 smh. med §§ 173 og 166), U. f. R. **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354 (§ 174), U. f. R. **1875** S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382 (§ 185), U. f. R. **1875** S. 88, jfr. H. R. T. 1874 S. 445 (§ 185), U. f. R. **1875** S. 969 (U. R. § 176, O. R. § 185), **1876** S. 315, jfr. H. R. T. 1875 S. 515 (O. R. § 185, H. R. § 176 smh. m. § 170), U. f. R. **1876** S. 663, jfr. H. R. T. 1876 S. 39 (Straf anvendt „i Henhold til" § 210 i et Tilfælde, hvor formentlig tillige § 185 burde have været anvendt), **1876** S. 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (O. R. § 171 og § 185, H. R. rigtig alene § 171), U. f. R. **1878** S. 155, jfr. H. R. T. 1877 S. 611 (O. R. § 185, H. R. § 174, jfr. § 46), U. f. R. **1878** S. 894, jfr. H. R. T. 1878 S. 128 (§ 169 jfr. § 46; paa Grund af „den særegne forbryderske Hensigt" ikke særlig Straf for Krænkelse af Blufærdigheden [hvad der er rigtigt] og den offentlige Forargelse [næppe rigtigt, se ogsaa den ndfr. anførte D. i U. f. R. **1891** S. 171 og 651]), U. f. R. **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 697 (Frifindelse for § 174, fordi Pigens Fader ikke ønskede Straf. Den paagjældende Bestemmelse i § 174 synes forudsat analogisk ogsaa udelukkende

b) Den Handling, der udkræves til Straf efter § 185 for Angreb paa Blufærdigheden, er i Straffeloven ikke betegnet alene ved Ordet *„krænker“*, om hvis Betydning er talt under Ltr. a. Betegnelsen er *„ved uterligt Forhold krænker“*, og herved er, som Motiverne udtale,[6]) tilsigtet en Begrænsning. En saadan Begrænsning, der lader Blufærdigheden for en Del være uden Retsbeskyttelse, er vel lidet naturlig og kan i givne Tilfælde føre til anstødelige Frifindelser. Men saaledes som den positive Bestemmelse foreligger, har Hensigten at begrænse faaet Udtryk i Loven, idet ellers Ordene *„ved uterligt Forhold“* vilde være overflødige.

Straf efter § 185), U. f. R. **1879** S. 447 (§ 185), U. f. R. **1884** S. 606 (§ 185), U. f. R. **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (O. R. § 185, H. R. § 176 jfr. § 174), U. f. R. **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (straffet [for nogle af Tilfældene] efter § 176 jfr. § 173, tildels jfr. § 46, og [for andre] efter § 185 jfr. § 46), U. f. R. **1888** S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674 (O. R. § 176 jfr. § 174, H. R. § 185; Handlingen foretagen vel mod hendes Villie, men uden egentlig Vold), U. f. R. **1889** S. 1178 (ikke § 171, men § 185; Faderens Erklæring om ikke at ønske Straf ikke tillagt nogen Betydning af Kr. og P. R.), U. f. R. **1890** S. 112, jfr. H. R. T. 1889 S. 707 (O. R. havde med Hensyn til et af de aktionerede Forhold straffet efter § 176 jfr. § 169, frifundet med Hensyn til et andet Forhold; H. R. straffede for begge Forhold efter § 185), U. f. R. **1891** S. 26, jfr. H. R. T. 1890 S. 435 (§ 176 jfr. § 168), H. f. R. **1891** S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59 (Straf efter § 170 sidste Del, jfr. § 46, og efter § 185 — vel paa Grund af „offentlig Forargelse“), U. f. R. **1893** S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 (U. R. § 176 jfr. § 174, O. R. og H. R. efter § 185), U. f. R. **1893** S. 796, jfr. H. R. T. 1893 S. 247 (§ 185), U. f. R. **1893** S. 811, jfr. H. R. T. 1893 S. 307 (O. R. § 185, H. R. § 176 jfr. § 173).

[6]) S. 216 („Man har ved dens Affattelse søgt at betegne, at den kun angaaer grove Forsyndelser mod Blufærdigheden“).

Spørgsmaalet er da, hvorledes denne Begrænsning nærmere skal bestemmes, eller om, hvad der skal forstaaes ved *„uterligt Forhold“*.

Sprogligt er det berettiget at betegne ethvert kjønsusædeligt Forhold som uterligt, ligesom omvendt.[7]) Men ved en saa vidt rækkende Forstaaelse af Ordene bortfalder den tilsigtede Begrænsning. Thi uden et i kjønslig Henseende usædeligt Forhold kan Blufærdigheden ikke krænkes. Tilføjelsen vilde da kun være en Tavtologi, som ikke uden Nødvendighed bør antages. I Arten af det kjønsusædelige Forhold kan imidlertid Begrænsningen ikke søges. Det vilde være ganske vilkaarligt at udelukke nogen Art af Kjønsusædelighed fra Begrebet „Uterlighed“. De Begrænsninger, Begrebets Anvendelse har i § 176, dels ifølge udtrykkelig Udtalelse dels paa Grund af dette Straffebuds Forudsætninger, hvortil der henvises,[8]) vilde det være aldeles uhjemlet at overføre paa § 185, der hverken har udtalt Noget udtrykkeligt i saa Henseende eller er bunden til de Forudsætninger, hvortil § 176 henviser. I § 185 indbefatter *„uterligt Forhold“* for det Første enhver Art af Kjønsusædelighed i Gjerning, og det, hvad enten den Krænkedes Legeme er Gjenstand for denne,[9]) eller det er en Andens

---

[7]) At kun et i kjønslig Henseende usædeligt Forhold er uterligt turde være miskjendt ved D. i U. f. R. **1871** S. 538, jfr. H. R. T. 1871 S. 136, se derimod U. f. R. **1871** S. 858, jfr. H. R. T. 1871 S. 345.

[8]) Jfr. herom det Følgende og den ovfr. nævnte Afhandling i U. f. R. **1894** S. 145 o. ff. Med Hensyn til Thesis i denne Afhandling bemærkes, at kjønssanselig Hensigt utvivlsomt ikke kan kræves til uterligt Forhold i § 185, men at det er uafhængigt heraf, hvad der kræves ved § 176, jfr. ndfr. og Kapitel 4.

[9]) U. f. R. **1870** S. 360, jfr. H. R. T. 1869 S. 729 (O. R. henførte Forholdet under § 185, H. R. under § 176),

Legeme, der er Usædelighedens Gjenstand, saa at Blufærdighedskrænkelsen er sjælelig.[10]) Udelukkes kan her ikke det naturlige Samleje,[11]) ikke heller i og for sig Kjønsusædelighed i Ægteskabet, forsaavidt dette jo kan krænke Andres Blufærdighed eller vække offentlig Forargelse — og ligegyldigt bliver det her, om Gjerningen har et kjønssanseligt Øjemed eller ikke.[12]) Men dernæst kan der heller

---

U. f. R. **1874** S. 570 (§ 176 jfr. § 170), S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 (§ 176, jfr. §§ 173 og 166), **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354 (§ 174), **1875** S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382 (§ 185), **1875** S. 88, jfr. H. R. T. 1874 S. 445 (§ 185), U. f. R. **1875** S. 969 (§ 185), **1876** S. 315 , jfr. H. R. T. 1875 S. 515 (O. R. § 185, H. R. § 176, jfr. § 170), **1876** S. 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (O. R. § 171 og § 185, H. R. alene § 171), U. f. R. **1877** S. 549, jfr. H. R. T. 1876 S. 607 (Frifindelse; Samtykke), U. f. R. **1878** S. 155, jfr. H. R. T. 1877 S. 611 (O. R. § 185, H. R. § 174, jfr. § 46), U. f. R. **1878** S. 894, jfr. H. R. T. 1878 S. 128 (§ 169, jfr. § 46, ikke tillige § 185), **1879** S. 447 (§ 185), **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695 (delvis § 185), **1884** S. 606, **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (O. R. § 185, H. R. § 176, jfr. § 174), **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (dels § 176, jfr. § 173, dels § 185), **1888** S. 37, jfr. H. R. T. 1887 S. 426 (Frifindelse), **1888** S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674 (O. R. § 176, jfr. § 174, H. R. § 185), **1889** S. 618, jfr. H. R. T. 1889 S. 102 (H. R. § 185), 1178 (§ 185, ikke § 171), **1890** S. 112, jfr. H. R. T. 1889 S. 707 (§ 185), **1890** S. 353, jfr. H. R. T. 1889 S. 809 (§ 185). **1891** S. 1191, **1893** S. 476, **1893** S. 767, jfr. H. R. T. 1893 S. 202, **1893** S. 796 (§ 185), **1893** S. 811, jfr. H. R. T. 1893 S. 307 (O. R. § 185, H. R. § 176, jfr. § 173).

[10]) U. f. R. **1875** S. 836 og **1876** S. 50, jfr. H. R. T. 1875 S. 346 (§ 185; offentlig Forargelse), U. f. R. **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695 (delvis § 185), **1891** S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59 (off. Forargelse).

[11]) U. f. R. **1890** S. 105, jfr. H. R. T. 1889 S. 692 (§ 185; offentlig Forargelse).

[12]) U. f. R. **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (O. R. § 185, da Vedkommende ikke havde villet forføre eller

ikke være Tvivl om det fuldstændig Uberettigede i at udelukke fra *„uterligt Forhold"* i § 185 Kjønsusædelighed i Ord, og det, hvad enten det er Ord, der udtrykke Attraa efter kjønslig Usædelighed i Gjerning, eller den kjønslige Usædelighed alene ligger i Ordenes Indhold.[13]) Noget andet er det, at Spørgsmaalet, om en vis Handling er kjønsusædelig, ikke altid kan besvares efter en absolut Norm, men paa Grænseomraader kan bero paa

søge Tilfredsstillelse af Kjønsdrift; H. R. § 176, jfr. § 174), H. R. T. **1885** S. 7 (§ 176, jfr. § 168, anvendt paa uterligt Forhold af Kaadhed), U. f. R. **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (§ 176, jfr. § 173, hvor kjønssanseligt Øjemed forelaa, § 185, hvor dette Moment manglede), **1888** S. 37, jfr. H. R. T. 1887 S. 426 (O. R. frifandt, fordi kjønslig Tilfredsstillelse ikke var tilsigtet; H. R. forkastede denne Frifindelsesgrund med Rette, men frifandt af en anden, næppe holdbar Grund, jfr. ovfr. Note 3), **1889** S. 618, jfr. H. R. T. 1889 S. 102 (O. R. frifandt, da der ikke var sket nogen utugtig Henvendelse, altsaa ikke uterligt Forhold; H. R. § 185 for et Forholds Vedkommende), **1893** S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 (O. R. og H. R. § 185, U. R. § 176, jfr. § 174; kjønssanseligt Øjemed forelaa ikke).

[13]) U. f. R. **1873** S. 706 (§ 185 anvendt paa Sang af en i høj Grad uanstændig Vise, for at krænke to unge Pigers Blufærdighed). jfr. derimod U. f. R. **1874** S. 65 (O. R. fandt ikke „uterlig Adfærd" i Opslag af en Bekjendtgjørelse af et højst utugtigt Indhold [paa en Dør, 3 à 4 Alen fra en offentlig Bivej, ej heller nok til § 184]. U. R. havde dømt efter § 185) og U. f. R. **1881** S. 882, jfr. H. R. T. 1881 S. 287, men atter U. f. R. **1889** S. 1162, (§ 185 anvendt af Kr. og Pol. R. for utugtige Talemaader, Gebærder og Billeder lige overfor Børn, — i den Hensigt at søge sandselig Tilfredsstillelse), **1893** S. 310 og 488, jfr. H. R. T. 1892 S. 909 (§ 185 anvendt for paa alfar Vej at forfølge en Kvinde med utugtige Anmodninger og uhøviske Talemaader, trænge sig op ad hende og forsøge at standse hende).

relative Hensyn. Kan saaledes ingen Art af Kjønsusædelighed udelukkes fra Begrebet *„uterligt Forhold“* i § 185, lader Begrænsningen sig kun søge i Graden. Dette stemmer ogsaa nærmest med, hvad Motiverne paa det ovfr. anførte Sted udtale, ligesom ogsaa Sproget tillader, kun at betegne en højere Grad af Kjønsusædelighed med det mere brændemærkende Ord *„uterlig“*. Herved naaes vel kun en unaturlig og en meget ubestemt Grænse, som yderligere forøger de vanskelige relative Hensyn, der ved Anvendelsen maa tages. Men naar Valget staaer imellem at frakjende Ordene *„ved uterligt Forhold“* al Betydning, og at lade en Gradforskjel bestemme Grænsen, kan Afgjørelsen for Fortolkningen dog ikke være tvivlsom. Det er herefter kun, naar Blufærdigheden krænkes (eller offentlig Forargelse gives) ved grov (ɔ: en højere Grad af) kjønslig Usædelighed, at § 185 kan finde Anvendelse.[14])

---

[14]) Se U. f. R. **1874** S. 65 (O. R. frifandt, fordi den ikke fandt uterlig Adfærd i en utugtig Bekjendtgjørelses Opslag), **1880** S. 339 (O. R. fandt ikke § 185 anvendelig paa Anmodning til en Tiltalte ubekjendt gift Kone, i hvis Hus han i dette Øjemed gik ind, om at tilstede ham Samleje, end ikke, uagtet han havde forfulgt hende omkring i Huset, da hun flygtede fra ham), **1881** S. 882, jfr H. R. T. 1881 S. 287 (kun Straf efter Politivedtægt, ikke § 185, for paa offentlig, befærdet Gade at tiltale forskjellige Kvinder med gemene Skjældsord, hørte af Mange. Vedkommende havde kun gjort dette ved Kvinder, som han antog for løsagtige, tildels af Vrede over, at de ikke vilde indlade sig i Utugt med ham, og for at tvinge dem til at opgive denne Modstand), U. f. R. **1889** S. 618, jfr. H. R. T. 1889 S. 102 (O. R. frifandt helt, H. R. delvis), se derimod U. f. R. **1893** S. 310 og 488, jfr. H. R. T 1892 S. 909.

At et Samtykke af den, der lider ved Handlingen, her maa ophæve dens Strafbarhed, følger af de almindelige Grundsætninger om Afkald paa Retsbeskyttelse og er anerkjendt i Retsanvendelsen.[15]) Almindelige Regler om den Habilitet, der forudsættes for at tillægge et Samtykke Betydning, ere ikke givne. Fra Reglerne i §§ 173—175 kan ingen sikker Slutning drages. At et Samtykke af et Pigebarn under 12 Aar vilde være betydningsløst til at fritage for Straf efter § 185, tør vel anses som givet. Men paa Grund af den Vidde, Regelen i § 173 og § 176 jfr. § 173 har, faaer dette kun liden praktisk Betydning.[16]) Større

[15]) Se U. f. R. **1893** S. 767, jfr. H. R. T. 1893 S. 202 (H. R. udtaler: Det udviste Forhold er, forsaavidt det ikke er udøvet med de Paagjældendes (voxne Mandspersoners) Samtykke, rettelig henført under § 185), jfr. U. f. R. **1877** S. 549, jfr. H. R. T. 1876 S. 607 og U. f. R. **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695, og flere Domme, i hvilke det prøves, om det Forefaldne er sket mod den Paagjældendes Villie, U. f. R. **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354 (delvis Frifindelse). **1875** S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382 (O. R. frifandt, H. R. dømte efter § 185), **1875** S. 88, jfr. H. R. T. 1874 S. 445 (§ 185), **1875** S. 969 (U. R. § 176, O. R. § 185) **1878** S. 155, jfr H. R. T. 1877 S. 611 (O. R. § 185, H. R. § 174 jfr. § 46), **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 700 (Frifindelse for § 174 paa Grund af Faderens Ønske), **1884** S. 606 (§ 185), **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (O. R. § 185, H. R. § 176, jfr. § 174), **1888** S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674 (O. R. § 176, jfr. § 174, H. R. § 185), **1889** S. 618, jfr. H. R. T. 1889 S. 102 (H. R. § 185), **1889** S. 1178 (§ 185), **1890** S. 112, jfr. H. R. T. 1889 S. 707 (§ 185), **1893** S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 (§ 185), **1893** S. 796, jfr. H. R. T. S. 247 (§ 185).

[16]) Det skulde være i saadanne Tilfælde, hvor et kjønsusædeligt Forhold vel rammes af § 185, men ikke af § 176, hvis det maa antages, at „uterligt Forhold" i § 185 rækker videre, end i § 176. Men i saadanne Tilfælde (Uterlighed i Ord) vilde der ikke let blive Tale om Samtykke.

praktisk Interesse har Spørgsmaalet, om et Samtykke af et Pigebarn mellem 12 og 16 Aar udelukker § 185. Da Retsbeskyttelsen efter § 174 og § 176, jfr. § 174 — efter den i Praxis fulgte Fortolkning — alene er given uberygtede Piger, er det praktiske Spørgsmaal dette, om et berygtet Pigebarn mellem 12 og 16 Aar, der har ladet sig bevæge til Utugt eller Uterlighed, er udelukket fra Beskyttelse mod Forlederen ved § 185, ligesom hun er udelukket fra Værn ved § 174 og § 176. Hverken den bekræftende eller benægtende Slutning er sikker. Spørgsmaalet maa afgjøres efter individuel Bedømmelse i hvert enkelt Tilfælde under Hensyn til Pigens Modenhed og Udvikling. Praxis turde være mest tilbøjelig til at antage, at Pigens Samtykke udelukker § 185.[17])

Den samme Betragtning, som ved de kvalificerede Kjønsfrihedsforbrydelser vil medføre, at Ægteskabet ofte vil udelukke Strafbarhed som saadanne, vil finde tilsvarende Anvendelse med Hensyn til § 185 paa Forholdet mellem Ægtefællerne.[18])

---

[17]) Spørgsmaal om at straffe efter § 185 ses ikke at være rejst i D. i U. f. R. **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354, idet der ikke efter Frifindelsen for § 174 (og § 176) er spurgt om Anvendelse af § 185. Se iøvrigt U. f. R. **1878** S. 155, jfr. H. R. T. 1877 S. 611 (O. R. § 185, H. R. § 174 jfr. § 46 for Forhold mod en 15aarig Pige), U. f. R. **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 700 (Samtykke af en 15aarig Pige udelukker ikke § 174, men Faderens Ønske; Spørgsmaal om § 185 ikke rejst), U. f. R. **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (en 14aarig Piges Samtykke forelaa. O. R. dømte efter § 185, H. R. efter § 176, jfr. § 174), U. f. R. **1893** S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 (mislykket Forsøg paa at opnaa en 15aarig Piges Samtykke; U. R. § 176 jfr. § 174, O. R. og H. R. § 185).

[18]) Jfr. nedenfor i Kapitel 4 og Afhandling i U. f. R. **1894** S. 145.

c. At der udkræves Forsæt til Forbrydelsen efter § 185, følger af Stl.'s § 43. Forsættet foreligger, naar Handlingen foretages med Villie og Bevidsthed om dens Egnethed til at krænke Blufærdigheden. En Retsvildfarelse kommer ifølge Stl.'s § 42 herved ikke i Betragtning.[19])

Straffen for Forbrydelsen efter § 185 er Fængsel paa Vand og Brød eller Forbedringshusarbejde.[20])

Paatalen er ubetinget offentlig, jfr. Stl.'s § 298. At den Krænkede ikke ønsker Vedkommende straffet, er i Almindelighed ingen Hindring for Paatalen. Kun hvor de Forudsætninger foreligge, som betinge Regelen i § 174 i Slutn. (Tiltale finder kun Sted paa Forældres eller Værges Forlangende), synes den samme Regel saa meget mere at maatte anvendes ved § 185.[21])

---

[19]) U. f. R. **1893** S. 767, jfr. H. R. T. 1893 S. 202. I D. i U. f. R. **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 toges der med god Grund intet Hensyn til, at Tiltalte først efter Undersøgelsens Begyndelse vilde være kommen til Erkjendelse af, at han ved sit Forhold krænkede den Paagjældendes Blufærdighed.

[20]) D. i U. f. R. **1893** S. 767, jfr. H. R. T. 1893 S. 202 frembyder et Exempel paa Anvendelse af Stl.'s § 39 paa Grund af kontrær Sexualitet. Kun Forsøg paa Forbrydelsen foreligger i D. i U. f. R. **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (§ 185 jfr. § 46).

[21]) Se U. f. R. **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 697 (Frifindelse for § 174 paa Grund af Faderens Ønske; ikke rejst Spørgsmaal om § 185). Se iøvrigt U. f. R. **1889** S. 1178 (§ 185 anvendt trods Faderens Ønske i et Tilfælde, hvor der var Spørgsmaal om § 171), **1888** S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674 (Tilbagekaldelse af Faderens Ønske om Straf ikke af O. R. tillagt Betydning med Hensyn til § 176, jfr. § 174, ej heller med Hensyn til § 185, hvorunder H. R. henførte Forholdet), — se i modsat Retning U. f. R. **1882** S. 1152 (Kr. og Pol. R.), — men derimod St.R.'s alm. Del I, S. 471, U. f. R. **1885**

Bestemmelsen i Stl.'s § 303 om Godtgjørelse paa Grund af visse Sædelighedsforbrydelser mod Kvinder omfatter ikke § 185.[22])

Fjerde Kapitel.

Forbrydelser mod Personens Frihed.

§ 29.

Om denne Forbrydelsesgruppe i Almindelighed.

I Samlivsforholdet mellem Personerne er det indre Aandsliv i Almindelighed ikke Gjenstand for Retsbeskyttelse. Personens indre Erkjendelseslivs Sundhed og Sandhed eller hans Villieslivs Sædelighed, som indre Goder, ligger det udenfor Retsordenen

S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (Straf af H. R. efter § 176 jfr. § 174, med Bemærkning, at Faderen havde gjort Anmeldelse, O. R. efter § 185), U. f. R. 1889 S. 618, jfr. H. R. T. 1889 S. 102 (O. R. frifandt, H. R. dømte efter § 185, uanset Krænkedes Ønske om Fritagelse for Straf).

[22]) Jfr. U. f. R. 1876 S. 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (Erstatning efter § 303 tillagt for et Forhold, der af H. R. henførtes under § 171, — af O. R. under § 171 og § 185), U. f. R. 1888 S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674 (Erstatning ikke given for et af O. R. under § 176, jfr. § 174 henført Forhold, paa Grund af Faderens Tilbagekaldelse af Ønske om Straf, hvilken der ikke med Hensyn til Straffen tillagdes Betydning. H. R. straffede efter § 185, men stadfæstede iøvrigt O. R.'s Dom).

at værne om mod Sandhedsfordrejelser eller demoraliserende Lærdomme. Kun ved Følelseslivet samt, hvor Retsforhold, der ligge udenfor det rene Samlivsforhold, paalægge Omsorg for Personens aandelige Udvikling og Opdragelse, indtræde der Undtagelser. De strafbare Handlinger, som have de herved begrundede Retsgoder til Gjenstand, fremstilles i anden Forbindelse.[1])

Mellem de indre sjælelige Rørelser og Yderverdenen er der imidlertid den Forbindelse, som beroer paa Villiens Magt over de legemlige Organers Virksomhed eller Uvirksomhed. Paa denne Menneskets Evne til subjektiv ɔ: fra Villien udgaaende Kavsalitet beroer hele Menneskets udadvendte Livsvirksomhed. Som Grundlag for denne og dermed for Opnaaelsen af væsentlige Sider af Menneskelivets Formaal er denne Villiens Magt over de legemlige Organer et Gode af den største Betydning, og det et saadant Gode, mod hvis Beskyttelse ved Retsordenen ikke alene hin principielle Indvending ikke kan gjøres, der regelmæssig udelukker det rent indre Aandsliv herfra, men hvis Anerkjendelse som Retsgode er given med ligesaa oprindelig Nødvendighed, som Tilfældet er med Livets og Helbredens Goder. Mennesketilværelsen er paa en Gang Tilstand og Virksomhed. I begge Retninger maa Retsordenen tage den under sin Beskyttelse, naar Grundbetingelserne for Opnaaelsen af Menneskelivets Formaal skulle betrygges.

Det Retsgode, mod hvilket den Klasse af Forbrydelser, som er Gjenstand for dette Kapitel, er rettet, er altsaa i Almindelighed Handlefriheden, det vil sige Menneskets Magt til efter egen Villie og med Udelukkelse af Andres Villie at raade over

---

[1]) Se dette Afsnits 2det og 3die Kapitel og Afsnit II.

sine legemlige Organers Virksomhed eller Uvirksomhed. Ukorrekt er det at betegne Villiesfriheden som disse Forbrydelsers Gjenstand. Angreb paa Handlefriheden kunne vel og ville ofte finde Sted ved Angreb paa Villiesfriheden; men de kunne ogsaa forekomme uden dette Moment. Handlefriheden indbefatter nemlig, som nys bemærket, ikke blot det, at kunne raade over sine legemlige Organer efter egen Villie, men ogsaa det, at ingen Anden maa raade over dem efter sin Villie. Krænkelser af denne sidste Art kunne vel indbefatte en Krænkelse af Personens Undladelsesvillie, men behøve det ikke. Det vil f. Ex. ikke behøve at være Tilfældet, naar Andre raade over Personens legemlige Organer, medens denne selv er bevidstløs.[2]) Krænkelser af Villiesfriheden er altsaa kun et ofte brugt, men ikke begrebsmæssig nødvendigt Middel til Angreb paa Handlefriheden.

Til et retstridigt Angreb paa Handlefriheden udkræves ikke, at det Formaal, som tilstræbes, er usædeligt. Det er nok, at det er en uvedkommende fremmed Villie, der griber ind paa dette Omraade, der er forbeholdt Personens egen Villie. Heller ikke udvides Omraadet af det Retstridige ved den Omstændighed, at Formaalet er usædeligt. En Paavirkning paa Personens Handlevillie, der ikke i andre Tilfælde vilde være retstridig, bliver det heller ikke under denne Forudsætning. Personens Selvansvar udelukker, at den Omstændighed, at Formaalet er usædeligt, kan komme særlig i Betragtning. Dette er imidlertid kun Regelen. Mangler Personen Betingelserne for Selvansvar, udvides Omraadet af det Retstridige derved, at en Paavirkning til usædelige Formaal er retstridig

---

[2]) Jfr. Stl.'s § 170.

mod ham. Til Angrebene paa den formelle Handlefriheds Ret, der alene bestemmes ved Grænsen mellem egen Villie og fremmed Villie, slutte sig derfor, som en særlig Klasse af Forbrydelser mod Friheden, de Handlinger, der paavirke eller benytte en uansvarlig Person til usædelige Formaal. Det gjør her ikke Handlingen retmæssig, at den mulig er foretagen ifølge den uansvarlige Persons egen Villie.[3]) Paa dette Grundlag bygges den første Sondring i dette Afsnit, altsaa mellem Angreb paa den formelle, paa Personens Eneraadighed over sine Organer beroende Handlefrihed — og Angreb paa uansvarlige Personers Sædelighed, hvilken Ret udelukker Andre fra at bestemme eller bruge ham til usædelige Øjemed. Denne de uansvarlige Personers sædelige Ret udelukker dem iøvrigt ikke fra den almindelige, formelle Handlefriheds Ret. Det begrænsede og betingede Maal af formel Handlefrihed, de nyde, er dem tildelt af dem, under hvis Værgemaal de staa, og af denne Grund ligesaa vel en Ret for dem, som den ubetingede Handlefrihed er det for den selvansvarlige Person i Kraft af hans Selvstændighed og Selvansvar. Et Suplement til de uansvarlige Personers egen begrænsede Handlefrihed er den Bestemmelsesret over dem, som udøves af de Personer, der skulle værge dem. Et Angreb paa denne de kompetente Personers Ret til at raade over den Uansvarlige kan derfor med nogen Ret ses under samme Synspunkt som Angreb paa den formelle Handlefrihed, nemlig som Angreb paa et Gode, der suplerer denne og træder i dens Sted.[4])

---

[3]) Jfr. Stl.'s §§ 173—75.
[4]) Jfr. Stl.'s § 213.

Fra den almindelige Art af Forbrydelser, der angribe den formelle Handlefrihed, kan der udsondres flere eller færre Forbrydelsesarter, der angribe Handlefriheden i en bestemt Retning af særegen Betydning. Bortset fra de Tilfælde, hvor Handlingen paa Grund af sit særegne Formaal indeholder tillige Krænkelser af ganske andre Retsgoder, maa her i dansk Ret mærkes som særegne Undtagelseskategorier, der behandles efter andre Regler end det med Hensyn til Gjenstanden mest omfattende Bud i denne Gruppe, nemlig § 210, de Forbrydelser, som ere Gjenstand for §§ 211, 213 og 214 samt §§ 167—72. jfr. § 176, med § 183, 2. Stk. Paragraferne 167 og 183, 2. Stk. indeholde dog tillige et andet Retsbrud, der hjemler Omtale i anden Sammenhæng.

Den Orden, hvori Forbrydelserne i dette Kapitel blive at fremstille, er efter det Bemærkede følgende:

I. Forbrydelser mod Handlefriheden.
   A. Ulovlig Tvang.
   B. Frihedsberøvelser, egentlige og uegentlige.
   C. Særlig udhævede Forbrydelser mod Kvindens Kjønsfrihed.

II. Forbrydelser mod uansvarlige Personers Sædelighed, forsaavidt de ikke paa Grund af Brud paa en særlig Pligt maa henvises til Omtale i anden Sammenhæng.

Fremstillingen vil derimod ikke paa dette Sted medtage Forbrydelser, i hvilke vel en Krænkelse af en eller flere Personers Handlefrihed er nødvendig eller mulig Bestanddel, men som tillige indeholde et Angreb paa et andet retsbeskyttet Objekt, der er det væsentlige og derfor maa blive bestemmende for Pladsen i den systematiske Fremstilling. Af saadanne Forbrydelser er der en

en stor Mængde, baade saadanne, hvor Krænkelsen af den personlige Handlefrihed vilde være strafbar som saadan, særlig efter § 210 eller § 211, og andre, hvor den ikke vilde være strafbar som saadan, navnlig paa Grund af de snævre Grænser, der ere dragne for Strafbarheden i § 210, hvorved bl. a. alle ved Svig hidførte Forledelser til at handle eller undlade ere udelukkede, jfr. ndfr. Saadanne Forbrydelser, der af den angivne Grund forbigaaes paa dette Sted, findes i Mængde i Stl.'s Kap. 9—14 blandt Statsforbrydelserne, samt i Kap. 15, 16 og 22, endvidere iblandt Berigelsesforbrydelserne, mærk dels §§ 243—245 (Røveri og Trusler), dels flere Grupper af Bedrageri, jfr. ogsaa baade Dokumentfalsk og andet Falsk m. m. Om Spørgsmaal, der kunne opstaa med Hensyn til Forholdet mellem disse Forbrydelser og Forbrydelser mod den personlige Handlefrihed, henvises til vedkommende Steder i det Følgende.

I. Forbrydelser mod Handlefriheden.

§ 30.

A. Ulovlig Tvang.

Stl.'s § 210 rammer den med Straf, *„som ved Vold eller Trusel om Vold tvinger en Anden til at gjøre, taale eller undlade Noget“*. Som bemærket i forrige Paragraf, er dette Lovbud i Henseende til sin Gjenstand det mest omfattende blandt Straffebudene for Forbrydelser mod Handlefriheden. Thi det rammer Angreb paa denne i Almindelighed, uden Hensyn til, hvad det er, Personen tvinges til at gjøre, taale eller undlade, og udenfor det falde kun Angreb paa Handlefriheden i saadanne Ret-

ninger, der ere udsondrede som Gjenstand for særlige Forbrydelser. Med Rette har fra dette Synspunkt Straffeloven sat denne Forbrydelse i Spidsen for det Kapitel, der handler om Krænkelse af Andres Frihed.[1]) Straffebudet i § 210 omhandler den almindelige Artsforbrydelse i Modsætning til de ved den særlige Forgrening af Handlefriheden udsondrede Species.

En lignende almindelig og omfattende Karakter, som Straffebudet i § 210 har i Henseende til sin Gjenstand, har det derimod ikke i Henseende til den Maade, hvorpaa Angrebet paa Handlefriheden iværksættes. Straffebudet angaaer kun en bestemt Slags Angreb paa denne Frihed, nemlig dem, der ske ved ulovlig Tvang, — med hvilket Navn derfor ogsaa her Forbrydelsen betegnes, — og i Virkeligheden medtager § 210 end ikke enhver Art af ulovlig Tvang, jfr. nedenfor. Men retstridige Angreb paa Handlefriheden kunne ogsaa finde Sted ved andre Midler end ulovlig Tvang. I denne Henseende gaa de særlig udsondrede Forbrydelser mod Handlefriheden i enkelte Retninger langt videre. Forholdet er altsaa det, at ikke alle retstridige Angreb paa Handlefriheden i Almindelighed ere strafbare, men kun, naar de fremtræde i den særegne Skikkelse af en nærmere bestemt, ulovlig Tvang, medens de strafbare Angrebs Omraade udvides, naar Gjenstanden er Handlefriheden i de paa Grund af deres ejendommelige Vigtighed udsondrede, særlige Retninger. Hvad der ved Begrænsningen i § 210 udelukkes, vil blive klart af følgende Oversigt over de forskjellige Skikkelser, i

---

[1]) For denne Forbrydelse var der i An. 4. Oktober 1833 ikke noget udtrykkeligt Straffebud, men den maatte nærmest behandles efter Analogien af An.'s §§ 1 og 7, jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 194.

hvilke retstridige Angreb paa Handlefriheden kunne fremtræde.

Et retstridigt Indgreb af en fremmed Villie paa Raadigheden over de legemlige Organers Virksomhed eller Uvirksomhed kan ske enten saaledes, at disse Organer direkte bringes til at tjene den fremmede Villie, eller indirekte saaledes, at det vel er Personens egen Villie, der raader over Organerne, men denne Villie i Virkeligheden er Tjener for den fremmede Villie. Det første af disse Tilfælde kan foreligge paa den Maade, at den fremmede Raaden sker med, uden eller mod Personens Villie. Sker det med Personens Villie, kan der kun være noget Retstridigt, forsaavidt Samtykket ikke er i Stand til at gjøre Handlingen retmæssig. At det sker uden, men ikke imod Personens Villie, kan forekomme ved bevidstløse Personer. At det sker mod Personens Villie, forudsætter en Overvindelse af Villien til at undlade ved absolut, mekanisk Tvang eller af Villien til at gjøre ved absolute, fysiske Hindringer. Til det andet af de nævnte Tilfælde er det naturligvis ikke nok, at en Person ved psykisk Paavirkning bestemmes til at rette sig efter en Andens Villie. For at en saadan Bestemmelse skal kunne være retstridig, maa et retstridigt Middel være anvendt til Paavirkningen. Anvendelse af et i Almindelighed retmæssigt Paavirkningsmiddel kan kun ifølge det særlige Synspunkt, der finder Anvendelse paa uansvarlige Personers Bestemmelse til usædelige Handlinger, blive et retstridigt Angreb paa Friheden. Tilfældene af den anden Klasse ere herefter: Anvendelse af retstridig, kompulsiv Tvang, retstridig Anvendelse af den en Overordnet tilkommende Befalingsmyndighed samt Svig. Under det særlige Synspunkt, der finder Anvendelse paa

uansvarlige Personer, komme f. Ex. Paavirkninger, der kunne betegnes som Forførelse, i Betragtning.

At Paavirkninger af den sidst nævnte Art ikke komme indenfor Rammen for de efter § 210 strafbare Forhold, er en ligefrem Følge af, at hint særlige Synspunkt ikke her finder Anvendelse. Udenfor Rammen ligger imidlertid fremdeles i Regelen det direkte Indgreb af fremmed Villie, som ikke iværksættes imod Personens Villie, men uden denne eller endog med den. Sagen er, hvad det sidste Tilfælde angaaer, at Forholdet kun vil være retstridigt under Betingelser, som føre det ind under særegne Forbrydelseskategorier,[2]) og hvad det første Tilfælde angaaer, at ved de Handlinger af denne Art, som ikke af anden Grund paadrage en Straf, der vilde udelukke Straf efter § 210, er Retstridigheden enten saa problematisk eller af saa forsvindende Betydning, at en Straffelov med Grund kan holde dem udenfor sit Omraade. Benyttelse af den Bevidstløses Mangel paa Modstandsevne kan derfor ikke fuldt ud stilles ved Siden af Raaden ved Overvindelse af Modstand, jfr. ogsaa § 170 i. f. Dette gjælder dog ikke, naar den Skyldige uden Samtykke har tilvejebragt Bevidstløsheden og derved tilintetgjort Modstandsevnen. Dette Tilfælde maa ganske stilles ved Siden af Overvindelse af Modstand ved absolut Tvang, forsaavidt det ikke ligefrem gaaer ind under dette Begreb, jfr. § 170 in. Bestemmelse ved Misbrug af en Overordnets Befalingsmyndighed falder under særegne Synspunkter (Misbrug af Embedsmyndighed eller desl.), som maa udelukke Synspunktet for § 210. Hvad endelig Bestemmelse ved Svig angaaer, er der den Forskjel fra kompulsiv Tvang, at Sand-

---

[2]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. III, S. 121—22.

hedsfordrejelsen ikke som saadan, bortset fra dens Anvendelse som Bestemmelsesmiddel for Villien, er retstridig, medens de Midler, der anvendes til den kompulsive Tvang, i sig selv, og bortset fra denne Anvendelse, ere retstridige og i det Mindste tildels, — efter de fleste Lovgivninger altid, — strafbare. Ved at skabe et særligt Straffebud for den ulovlige Tvang udvides derfor ikke, ialtfald ikke i nogen væsentlig Grad, det Strafbares Omraade. Men den af andre Grunde strafbare Handling faaer kun den særegne Karakteristik, der svarer til Forholdene. At inddrage Svig under det Strafbare er derimod at udvide dettes Omraade. En saadan Udvidelse uden nogetsomhelst Hensyn til, hvad det er, Vedkommende ved Svigen bestemmes til, vilde være urimelig. Det Naturlige er, at der først spørges om, hvad Svigens Formaal er, og at det altsaa kun bliver indenfor et begrænset Omraade, at Svig som Angreb paa Handlefriheden straffes.

Ved de foranstaaende Bemærkninger er det forklaret, at Stl.'s § 210 med Grund har indskrænket Kredsen af de strafbare Angreb paa Handlefriheden i Almindelighed til ulovlig, absolut eller kompulsiv Tvang. Forsaavidt er Straffeloven ogsaa i Overensstemmelse med alle nyere Straffelove.[3]) At der

---

[3]) Som ovfr. bemærket, maa Omraadet dog, i al Fald analogisk, omfatte Benyttelse af den uden Samtykke fremkaldte Bevidstløshed og derved tilintetgjorte Modstandsevne. Dette Tilfælde rummer de i nyere Tid saa hyppig omtalte, ved Suggestion, af uden Samtykke hypnotiserede Personer tilvejebragte Handlinger, jfr. Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, VII S. 373 o. ff. (*Lilienthal:* Der Hypnotismus und das Strafrecht). Ligesaa klar er den analogiske Anvendelse paa det Tilfælde, hvor den Skyldige vel ikke selv har tvunget, men be-

fremdeles indenfor den saaledes dragne Grænse ikke medtages Alt, hvad der efter Begrebet kunde inddrages derunder, er ogsaa Noget, Straffeloven har tilfælles med andre Straffelove. Men ved denne yderligere Begrænsnings nærmere Udførelse mangler der et almindelig fulgt Mønster. Straffelovene afvige her for en Del fra hverandre. Herom og om den Grænse, der i denne Henseende er dragen i den danske Straffelov, bemærkes Følgende.

Ulovlig Tvang kan, som bemærket, være enten absolut eller kompulsiv. Midlet for en ulovlig, kompulsiv Tvang er nærmest Trusler. Dog kan Adskillelsen mellem absolut og kompulsiv Tvang ikke gjøres paa den Maade, at Anvendelsen af fysisk Vold altid skulde bringe Tvangen ind under det første Begreb. Kun da er Anvendelsen af fysisk Magt absolut Tvang, naar den fremmede Villie direkte raader over den Andens legemlige Organer. Har den mekaniske Indvirkning ikke denne Karakter, kan den dog meget godt være et kompulsivt Tvangsmiddel, nemlig som en ved et *argumentum ad hominem* understøttet, stiltiende Trusel om Tilføjelsen af et fremtidigt Onde. At baade den fysiske Overvældelse, som er den absolute Tvang, og den fysiske Vold, der kun er kompulsivt Tvangsmiddel, er retstridig, er en given Sag og fremkalder ingen Grænsespørgsmaal. Hvad Trusler angaaer, er deres Anvendelse som kompulsivt Tvangsmiddel utvivlsomt retstridig, naar det, der trues med, er en i og for sig retstridig Handling. Selv om en saadan Trusel ikke i Almindelighed er strafbar som saadan, ja selv om det, som Tilfældet er i dansk Ret i

---

nyttet den ved en Andens Tvang, med den Skyldiges Vidende, tilvejebragte Villiestilstand, jfr. U. f. R. 1876 S. 663, jfr. H. R. T. 1876 S. 39.

Modsætning til de fleste fremmede Love, er Regel, at Trusler ikke straffes,[4]) er det utvivlsomt, at den er i Strid med den Ret til Fred, som tilkommer Personen, hvilket paa forskjellig Maade viser sin Betydning.[5]) Men ogsaa Trusler om Foretagelse af Handlinger, der i sig selv ere retmæssige, kunne være retstridige, kompulsive Tvangsmidler. Dette gjælder, naar Foretagelsen af Handlinger, der ere hjemlede for et bestemt retligt Øjemeds Skyld, saasom for Retshaandhævelsens eller et Samfundsøjemeds Skyld, benyttes som Trusel for at opnaa ganske andre Øjemed, jfr. Stl.'s §§ 124 og 167. En saadan Benyttelse af de Midler, hine Øjemed hjemle, er en Misbrug, og slige Trusler (*minae juris*) ere derfor retstridige. Anderledes forholder Sagen sig derimod, naar det, hvormed der trues, ikke er Noget, som kun er hjemlet for særegne Øjemed, men en Beføjelse, som Retsordenen tildeler den Paagjældende til Brug efter frit Skjøn. En saadan Trusel vilde ikke være retstridig.[6])

Blandt de retstridige Trusler ere alle Love enige i ikke at medtage *minae juris* ved den Forbrydelse, der her er Tale om. Ogsaa dette begrundes ved den vide Udstrækning, Forbrydelsen har i Henseende til sin Gjenstand. Ved et Delikt, hvor der ikke spørges om Tvangens Formaal, hvor det ikke kommer an paa, om det, der fremtvinges, er retstridigt eller usædeligt eller endog blot ufordelagtigt for den Paagjældende, men ene og alene paa,

---

[4]) Jfr. Indl. til StR. S. 20 o. ff.

[5]) Jfr. med Hensyn til visse Trusler den ved Stl.'s § 299 hjemlede Præventionstvang.

[6]) Jfr. herved *Scheel* Pr. R.'s alm. Del II, S. 20—21. Se herved U. f. R. **1879** S. 918, jfr. H. R. T. 1879 S. 192, U. f. R. **1888** S. 84, jfr. H. R. T. 1887 S. 521, U. f. R. **1891** S. 662, jfr. H. R. T. 1891 S. 88, U. f. R. **1893** S. 1282.

om den formelle Handlefrihed er respekteret, er der ingen Opfordring til at udstrække Strafbarhedens Kreds saa langt. Ligesom ved Svig ere strafferetlige Hensyn fuldt fyldestgjorte, naar den paa saadan Maade udøvede Tvang tages i Betragtning i bestemte Retninger, hvor Øjemedet giver den noget særligt Graverende, jfr. f. Ex. Stl.'s § 245, medens samtidig Forholdets Retstridighed beholder sin Betydning paa andre Omraader end Strafferetten, f. Ex. ved Spørgsmaalet om Retshandlers Gyldighed.[7])

Endnu yderligere Begrænsning kunde støttes paa det Hensyn, at Forbrydelsen ulovlig Tvang ikke bør udvide det Strafbares Omraade, men kun være en særlig Kvalifikation af et Forhold, der er strafbart uden Hensyn til Øjemedet. Men herved er da at bemærke, at efter Forholdets Natur kan enhver Trusel om Foretagelsen af retstridige Handlinger meget vel erkjendes for strafbar, og man vilde da, selv med det nævnte Hensyn for Øje, give Forbrydelsen „ulovlig Tvang“ det rigtige, rationelle Omfang, naar den omfattede kompulsiv Tvang ved ulovlig Vold eller ved Trusler om retstridige Angreb af enhversomhelst Art. De fleste Straffelove gaa dog ikke saavidt, uden at de dog paa den anden Side holde sig til den Grænse, som Strafbarheden af Trusler som saadanne vilde angive.[8])

---

[7]) Jfr. *Scheel* l. c.

[8]) Den tyske Straffelov kræver saaledes, at der skal trues med en Handling, der er strafbar, og det ikke som blot ringe Forseelse. Herved mærkes, at den tyske Straffelov har bevaret den fra den franske *code pénal* hentede Inddeling af de strafbare Handlinger i Verbrechen, Vergehen og Uebertretungen. Truselen skal altsaa angaa en strafbar Handling af en af de to første, grovere Klasser. Men Trusler som saadanne straffer

Den danske Straffelov, der overhovedet ikke straffer Trusler som saadanne uden for særlige Forhold, har derfor dog ikke udelukket saadanne fra den strafbare, ulovlige Tvangs Omraade. Men den har draget en Grænse efter Hensyn til Truslens Art, idet den kun medtager Trusel om Vold. Herved opnaaes ganske vist nogle praktiske Fordele. Men Begrænsningen gaaer videre, end det for dette Øjemeds Skyld var fornødent. Ligesom det imidlertid maa staa fast, at Paragrafen kun analogisk kan udstrækkes til andre Angreb paa Handlefriheden, end dem, der iværksættes ved Tvang, forsaavidt der undtagelsesvis kan være Tale om at stille andre Angreb fuldstændig i Klasse med Tvang, hvad Stl.'s § 1 kræver til analogisk Anvendelse, saaledes vilde der ogsaa kun under samme Betingelse kunne være Tale om indenfor Omraadet af den ulovlige Tvang at medtage Trusler om Andet end Vold. Thi det er uomtvisteligt, at Loven har villet drage en Grænse, og det kan naturligvis ikke berettige til at fravige den Grænse, som positivt er fastsat, at den maatte findes at mangle tilstrækkelig Grund i Forholdets Natur.[9]) De Exempler, der haves paa Domme, som anvende § 210 analogisk, gaa heller ikke ud paa at stille Noget ved Siden af Vold,

---

den tyske Straffelov kun, naar det, der trues med, er en strafbar Handling af den groveste Klasse, altsaa „Verbrechen". For denne Maade at afgrænse den strafbare, ulovlige Tvangs Omraade paa, kan ingen rationel Hjemmel paavises; men den frembyder for Retsanvendelsen nogle praktiske Fordele ved det ydre Kjendemærke, hvortil der henvises.

[9]) Jfr. D. i H. R. T. 1879 S. 192 og U. f. R. 1879 S. 918, jfr. U. f. R 1893 S. 1282 (med Hensyn til den forsaavidt enslydende § 113).

men paa at stille Noget ved Siden af Trusler, som man ikke har antaget indbefattet herunder.[10])

Efter disse almindelige Bemærkninger om Rækkevidden af Stl.'s § 210 skulle nu de enkelte Momenter i den her omhandlede Forbrydelse gjøres til Gjenstand for en nærmere Betragtning.

1. Den Handlefrihed, mod hvilken Forbrydelsen ulovlig Tvang er rettet, er ethvert Menneskes Ret. Ogsaa Børn, selv spæde, ogsaa Sindssyge, selv de, hvis Villie er ganske udslukt, have Retten, og et retstridigt Indgreb i den kan tænkes ved en fremmed Villies direkte Raaden over Organerne uden den Paagjældendes Villie, jfr. hvad der ovenfor er bemærket om Bevidstløse. Sagen er, som tidligere forklaret, at den formelle Handlefrihed, hvorom der her tales, er den Selvansvarliges Ret, fordi det er hans sædelige Opgave selv at sætte sig sin Virksomheds Formaal og derefter bestemme sin Virksomhed, og at den er den uansvarlige Persons Ret, forsaavidt den er hjemlet ved de Personers Villie, som skulle værge for ham, og med Grund kan overlades ham af disse i hans Udviklings, Helbredelses eller Livsnydelses Interesse. Da imidlertid § 210 ikke rammer ethvert retstridigt Indgreb i Handlefriheden, men kun dem, der iværksættes ved Tvang, følger heraf, at dog ikke Enhver kan være Gjenstand for den her omhandlede Forbrydelse. Der maa forudsættes en Villie, som overvældes eller paralyseres ved den absolute Tvang, eller som paavirkes ved den kompulsive. Saadanne Personer, der enten overhovedet ikke have en Villie, eller hos hvem denne momentant er borte,

---

[10]) S. Domme i H. R. T. 1876 S. 39, jfr. U. f. R. 1876 S. 663, U. f. R. 1881 S. 707 og, hvad der nedenfor bemærkes om disse Domme.

som hos den iforvejen fuldstændig Bevidstløse, mangle denne Forudsætning for Forbrydelsen. Derimod er det efter det Bemærkede om Grunden til, at den formelle Handlefrihed er en Ret, ikke en Forudsætning, at den Paagjældende skal være sig sin Villie bevidst eller have Bevidsthed om Handlefrihedens sædelige Betydning. Det er nok, at der er en Villie, som kues. Naar der ikke desto mindre sjeldent vil blive Spørgsmaal om Anvendelsen af § 210 paa uansvarlige Personer, har dette ikke sin Grund i en retlig Udelukkelse fra Lovbudets Omraade, men deri, at ofte den Tvang, som vilde være retstridig lige overfor en selvansvarlig Person, ikke vil være det lige overfor en uansvarlig ifølge de almindelige Hensyn, som komme i Betragtning ved Vurderingen af en Handlings Retstridighed, jfr. ndfr., og at omvendt, naar Tvangen mod den uansvarlige maa erkjendes at være retstridig, der ofte vil blive Anvendelse for andre og strengere Straffebestemmelser end § 210.

At de Frihedsberøvelser, som Personer kunne underkastes af det Offentlige for Retshaandhævelsens Skyld, ikke i Almindelighed eller særlig lige overfor andre Private betage dem Handlefrihedens Ret, og at dansk Ret overhovedet ikke kjender Personer, som af Retsordenen ere stillede udenfor Menneskerettighederne, deriblandt Handlefriheden, er Sætninger, med Hensyn til hvilke der her kan henvises til det ved Forbrydelser mod Liv og Legeme Bemærkede.[11])

Ifølge sit Begreb kan Handlefriheden kun da siges at være Gjenstanden for en retstridig Handling, naar de legemlige Organers Virksomhed eller Uvirksomhed direkte eller indirekte bestemmes af en fremmed Villie.

---

[11]) Se ovfr. S. 4 o. ff., jfr. *Bornemann* S. Skr. V., S. 134.

Den klare Grænse, som herefter er mellem Angreb paa denne Ret og paa andre, Personen tilkommende Retsgoder, er ikke altid blevet tilstrækkelig fastholdt i Teorien, og i Motiverne til Straffeloven findes ogsaa Vidnesbyrd om, at dette Forhold ikke har staaet aldeles klart. Det hedder nemlig i disse, S. 266, i Anledning af det Spørgsmaal, hvor den i Stl.'s § 221 omhandlede Forseelse, Husfredens Krænkelse, rettest skulde henføres, at Bestemmelsen om den „maaske snarere kunde sættes i Kapitlet om Krænkelser af den personlige Frihed, forsaavidt den, der trænger sig ind i en Andens Bolig eller vægrer sig ved at forlade den, i en vis Henseende kan siges at tvinge ham til at taale Noget.“ At denne Opfattelse fra Begrebets Standpunkt er forkastelig, er udenfor enhver Tvivl. Fremsat i en saadan Almindelighed, som Motiverne gjøre, maatte den føre til, at enhver retstridig Handling mod Personerne, som ikke kunde afværges, var en Frihedskrænkelse. Meningen er nu vistnok at indskrænke Sætningen til de Tilfælde, hvor den Krænkede maa se paa og finde sig i, at Retsbrudet sker, fordi han ikke har Evne til at afværge eller forhindre det. Men selv med denne Indskrænkning vilde dog Begrebet om Frihedskrænkelsen blive saa omfattende, at alle andre, mod Personens Rettigheder — Legeme, Ære, Gods, Fred — rettede Forbrydelser kun vilde være specielle Forgreninger, forsaavidt hin Forudsætning var tilstede, at Handlingen foretages aabenlyst for den Krænkede, uden at han mægtede at hindre den. Frihedskrænkelse vilde blive den egentlige generelle Forbrydelse mod Personen, under hvilken ogsaa en Mængde Handlinger, for hvis Strafbarhed ellers ingen Hjemmel havdes, maatte henføres. Misforstaaelsen ligger for Dagen. Den Omstændighed, at Personen ikke har

Evne til at afværge den retstridige Handling, er en Mangel paa Evne til at fremkalde en vis Virkning i Yderverdenen, som ikke maa sammenblandes med Mangel paa Evne til at raade over Legemets Organer. Kun denne Raaden er indbefattet i Personens Ret til Handlefriheden. Om og i hvilket Omfang Personen endvidere har en Ret til at raade over Virkninger i Yderverdenen, er et ganske nyt Spørgsmaal, som beroer, ikke paa Handlefrihedens Ret, men paa, i hvilken Grad Yderverdenen er undergiven hans Raadighed. En saadan Ret over Yderverdenen er i hint Tilfælde netop Husfreden. Kun denne Ret, men aldeles ikke Friheden krænkes ved det Brud paa Husfreden, som Personen ikke formaaer at afværge eller forhindre. Sagen er saaledes klar fra Begrebernes Standpunkt.

Der spørges nu, om den positive Lov mulig er kommet udenfor den rette Grænse og i § 210 har optaget Handlinger, der i Virkeligheden ikke kunne siges at indeholde Angreb paa Handlefriheden. Det i § 210, der kan foranledige dette Spørgsmaal, er Ordet „*taale*", der nævnes ved Siden af „*gjøre*" og „*undlade*" som en af de Ting, hvortil Tvang bringer ind under Paragrafens Straf. At det nu om Enhver, der maa se til, at en Retskrænkelse mod ham finder Sted, som han ikke kan afværge, med Rette kan siges, at han maa taale denne, er uomtvisteligt. For den Antagelse, at det netop er dertil, at Ordet sigter, kunde det endvidere anføres, at dette ellers synes overflødigt og altsaa betydningsløst, eftersom enhver Tvang mod Legemet, som Organ for Virksomhed, nødvendigvis maa være enten en Tvang til at gjøre eller en Tvang til at undlade. Sagen er imidlertid, at Deliktet efter § 210 bestaaer i at tvinge, og dette Udtryk kan ikke sprogrigtig bruges uden netop, hvor Villien

kues enten ved absolut eller ved kompulsiv Tvang. Ogsaa naar der er Tale om Tvang til at taale, maa denne Forudsætning være fyldestgjort, for at Paragrafen kan finde Anvendelse. De urimelige Resultater, som hin Opfattelse vilde føre til, ere altsaa ikke hjemlede ved Paragrafens Bogstav. Der er her aldeles ikke Tale om nogen indskrænkende Fortolkning. Det forholder sig vel rigtigt, at Ordet taale herefter kunde synes overflødigt. Strengt logisk kan det siges, at de to Ord „*gjøre*" og „*undlade*" indeholde Alt, hvad der kan være Spørgsmaal om, at en Person kan tvinges til. Naar dog sædvanlig „*taale*" nævnes som et tredie Led i denne Forbindelse,[12]) er Grunden, at den almindelige Forestilling er utilbøjelig til at bruge Ordet „gjøre" og „Gjerning" ligesom Ordene „handle" og „Handling" om den Aktivitet af en Persons legemlige Organer, der ikke beroer paa nogen Villiesakt af Personen, men paa absolut Tvang, og den samme Opfattelse gjør sig ogsaa, omend mindre stærkt, gjældende ved „*undlade*". I samme Retning gaaer den almindelige, juridiske Sprogbrug, der ved „Handling" regelmæssig kun forstaaer den Aktivitet af Organerne, der er Personens Villiesakt.[13]) Der bliver da Trang til et særeget Udtryk for den ved absolut Tvang fremkaldte Aktivitet eller Passivitet, og til denne er det, at der sigtes ved Ordet „*taale*", medens de to andre Udtryk sigte til den ved kompulsive Tvangsmidler fremkaldte Virksomhed eller Uvirksomhed.[14])

---

[12]) Jfr. ogsaa § 124, s. derimod §§ 98 og 108.

[13]) S. StR.'s alm. Del I, S. 282—83.

[14]) Jfr. herved D. i H. R. T. 1867 S. 60 og U. f. R. 1867 S. 355, hvor Højesteret med Rette ansaa § 210 for uanvendelig i et Tilfælde, der af Underretten var henført under den ifølge en Opfattelse, der minder om den

2°. Det Angreb paa Handlefriheden, som udgjør den efter § 210 strafbare Forbrydelse, betegner Paragrafen med Ordene *„ved Vold eller Trusel om Vold tvinger en Anden til at gjøre, taale eller undlade noget."* I Ordet *„tvinger"* ligger baade en Fordring til Handlingen, nemlig at Tvangsmidler (ɔ: Midler, der ere egnede til at virke tvingende) skulle være anvendte, og til Virkningen, nemlig at den Paagjældende virkelig skal være tvungen. Først skal nu den til Forbrydelsesbegrebet hørende Handling omtales.

Til denne stilles der en dobbelt Fordring, først at der skal være anvendt Tvangsmidler, dernæst, at disse Tvangsmidler skulle være af en særegen Art. Tvangsmidlerne overhovedet falde i to Klasser, de absolute og de kompulsive. Den sidste Klasse rummer Alt, hvad der er i Stand til at paavirke Villien ved Frygten for et Onde. Hvad den første Klasse angaaer, kan det omtvistes, om dertil kun skal henføres Kræfter, der ere i Stand til fysisk at overvinde en virkelig Modstand, eller om der under Klassen tillige skal henføres Kræfter, der ere i Stand til fysisk at ophæve Modstandsevnen, altsaa ogsaa — som tidligere berørt — Kræfter, der medføre Bevidstløshed, som narkotiske Midler, Hypnotisering o. s. v., selv om deres Anvendelse ikke er forbunden med Overvindelse af Modstand. Den videre Opfattelse er naturligst. Men den har for § 210 ingen videre Interesse. Ad Fortolkningsvejen vil Anvendelse af de sidst nævnte Midler, selv om de opfattes som Tvangsmidler, dog ikke kunne bringes ind under Paragrafen, fordi de

---

her imødegaaede. Se ogsaa U. f. R. 1877 S. 734 (U. R. § 210, men O. R. rigtig § 116). Se derimod U. f. R. 1889 S. 1047, hvor Vib. L. O. R. urigtig straffede et Forhold efter § 236. jfr. § 210. Se herom Redaktionens Note.

ikke høre til de særlige Tvangsmidler, som Paragrafen kræver. Det er af denne Grund dog kun ved Analogi, at Paragrafen kan finde Anvendelse paa dem.

De særlige Tvangsmidler, hvis Anvendelse Paragrafen kræver, angives i Ordene *„Vold eller Trusel om Vold"*. Det skal nu nærmere undersøges, hvad disse Ord omfatte.

Ordet *„Vold"* anvendes saavel efter almindelig som legal Sprogbrug ikke blot om den ved ydre, mekaniske Midler, Personer tilføjede Overlast, men ogsaa om lignende Overlast mod Ting.[15]) I andre Tilfælde haves dog alene Overlast paa Person for Øje, og det ikke blot, hvor dette, som i Overskriften til Kap. 18 samt §§ 200 og 243, udtrykkelig er sagt.[16]) Hvad Meningen er paa ethvert enkelt

---

[15]) Jfr. Stl.'s §§ 103 og 229 Nr. 4, L. 23. Februar 1866 § 18, Sølov 1. April 1892 § 305, jtr. ogsaa i Chr. V.'s 6. 14 („om Vold og Hærværk") og den i Loven forekommende Straf „Voldsbøder", se endvidere Motiverne til Straffelovsudkastet S. 266, der om Indholdet af Kapitel 30 bruger den i Loven selv ikke brugte Betegnelse „Vold paa fremmed Ejendom." Ordet „Vold" bruges i en anden Betydning, nemlig som Evne til at udøve Magt og altsaa omfattende enhver Udøvelse af saadan Magt, f. Ex. være i Fjendens, Elementernes Vold ell. desl, jfr. Stl.'s § 171 *„bringer Nogen . . . en Kvinde i sin Vold."* Men at der i § 210 ikke kan være tænkt paa Vold i denne Forstand, turde være klart. Saadant ligger ganske vist ikke sproglig nærmest, det vilde noget nær ophæve den tilsigtede Begrænsning og modsiges særlig netop ved Forholdet mellem § 168 (der i denne Henseende staaer lige med § 210) og §§ 169—171. Se ogsaa en Række af andetsteds anførte Domme. Jfr. dog *Lilienthal* paa det anførte Sted med Hensyn til tilsvarende tyske Lovbud.

[16]) Jfr. saaledes § 96 (saaledes som den lyder efter L. 25. Febr. 1871 § 2), § 98, § 99, § 108, § 125 og § 168, hvor Meningen ikke er tvivlsom.

Sted, maa bero paa de Fortolkningsdata, dette frembyder. For at forstaa Udtrykket i § 210 — og saaledes f. Ex. ogsaa i §§ 87, 112, 113 og 157 — alene om personlig Vold kan det nu ikke gjøres gjældende, at kun denne kan være Tvangsmiddel. Kompulsivt Tvangsmiddel kan ogsaa Vold paa Gods være. Heller ikke den Sætning kan hævdes, at der alene kan være tænkt paa personlig Vold, fordi der ved Modsætningen mellem *„Vold“* og *„Trusel om Vold“* skulde være tænkt paa Forskjellen mellem absolut og kompulsiv Tvang, og kun Vold paa Person kan være absolut Tvang. Thi hin Paastand er uholdbar. Den har ingen Støtte i Ordene, — hvordan end Ordet Vold forstaaes, er det givet, at det omfatter mere end absolut Tvang, — og det har saa langt fra nogen Støtte i Parallelstederne i Straffeloven, at det tværtimod er klart særlig ved §§ 168 og 243, at der ikke ved *„Vold“* og *„personlig Vold“* alene kan være tænkt paa absolut Tvang, eftersom det vilde føre til den Urimelighed, at ogsaa kun Trusler om Anvendelse af saadan Tvang skulde opfylde disse Paragrafers Fordringer til Truslernes Beskaffenhed.[17]) Sagen er imidlertid, at det vel er rigtigt, at ogsaa Vold paa Gods i og for sig kan være et kompulsivt Tvangsmiddel, men ikke mere eller anderledes, end enhver anden retstridig Handling. At medtage Vold paa Gods, og ikke alle andre retstridige og strafbare Tvangsmidler, vilde være en fuldstændig Vilkaarlighed, som savnede enhver rimelig Forklaring. Om Vold paa Person maa det derimod erkjendes, at den er et i Almindelighed særligt

---

[17]) Jfr. ogsaa Fdg. 11. April 1840 § 34 og iøvrigt, hvad der paa vedkommende Steder bliver at bemærke om de nævnte Lovbud.

virksomt *argumentum ad hominem* og dertor i det virkelige Liv et meget praktisk Tvangsmiddel. Naar Tvang ved Gjerning skal fremhæves i Modsætning til Tvang ved Trusler, — og det er Meningen med Modsætningen i § 210, — vil derfor Forestillingen om den første derfor altid naturlig knytte sig til den personlige Overlast. For i denne Forbindelse at medtage den for Forestillingen fjernere liggende Vold paa Gods, hvis Betydning som Tvangsmiddel slet ikke fremhæver sig selv paa nogen særlig Maade, maatte der paavises særegne Data, der gjorde det rimeligt, at dette er Lovens Mening. Men saadanne Data findes der her ikke Spor af. Det kan derfor ikke være tvivlsomt, at Ordet Vold maa forstaaes, som om Ordet „personlig“ var føjet til, ligesom i § 243.[18])

Naar Ordet „*Vold*“ kun betegner personlig Vold, er det givet, at ogsaa „*Trusel om Vold*“ kun har Hensyn til Trusel om saadan Vold.[19]) Ingen andre Trusler ere indbefattede under Ordene i § 210. At Truselen skal gaa ud paa øjeblikkelig Anvendelse af saadan Vold, siger § 210 ikke, saaledes som § 243, jfr. § 168, og til at indskrænke Paragrafens Omraade ved denne Fordring udenfor Ordene mangler der Hjemmel. Det kan nemlig ikke siges, at Fordringen følger indirekte deraf, at Vedkommende skal være tvungen ved Truselen. Thi at Ingen skulde kunne tvinges ved en Trusel om en

---

[18]) S. U. f. R. **1872** S. 916, jfr. H. R. T. 1872 S. 320, U. f. R. **1876** S. 125, jfr. H. R. T. 1876 S. 308, U. f. R. **1877** S. 283, 734, 1009, **1882** S. 81, jfr. H. R. T. 1881 S. 432, U. f. R. **1884** S. 1084, jfr. H. R. T. 1884 S. 249, U. f. R. **1886** S. 777, **1890** S. 956, 1100, **1891** S. 417, jfr. H. R. T. 1890 S. 732, U. f. R **1891** S. 634, jfr. H. R. T. 1891 S. 25, U. f. R. **1893** S. 423, jfr. H. R. T. 1892 S. 722.

[19]) Jfr. de i forrige Note anførte Domme.

ikke øjeblikkelig Anvendelse af personlig Vold, er en uberettiget Paastand. Derimod kan det ikke være tvivlsomt, at kun Vold eller Trusel om Vold mod den Tvungne selv kommer i Betragtning ved § 210. Thi vel kan Vold eller Trusler mod andre Personer i og for sig efter Omstændighederne være egnet Tvangsmiddel mod en Tredie. Men det er klart, at den samme Grund, som gjør det nødvendigt at forstaa „*Vold*" alene om Vold paa Person, ogsaa maa føre til, at der alene kan være tænkt paa Vold netop mod den Tvungne, og det Samme maa da gjælde med Hensyn til „*Trusel om Vold*".[20]) At indskrænke Paragrafen til Trusler ved Ord, mundtlige, skrevne eller trykte, og udelukke Trusler, der fremgaa af konkludente Handlinger („symbolske Trusler") er der ingensomhelst Grund til. Det kan end ikke erkjendes, at det kun er ved Hjælp af en Analogi, der opfylder Fordringen efter Stl.'s § 1, at de af Situationen fremgaaende Trusler kunne bringes ind under § 210.[21])

Derimod er det efter det Udviklede Analogi, som maa paaberaabes for at henføre under Para-

---

[20]) Jfr. ogsaa Forholdet mellem §§ 168 og 169.

[21]) Baade Trusel ved Handling og ved Ord forelaa i D. i U. f. R. 1872 S. 907, jfr. H. R. T. 1872 S. 295, samt U. f. R. 1886 S. 777. Paa Tilfælde, hvor der kun forelaa Trusel ved Handling, er Paragrafen imidlertid ogsaa ligefrem bleven anvendt ved flere Domme, s. H. R. T. 1872 S. 466 og U. f. R. 1873 S. 204, H. R. T. 1873 S. 281 og U. f. R. 1873 S. 1034, U. f. R. 1877 S. 125, jfr. H. R. T. 1876 S. 303 (delvis). Om O. R. Dom i U. f. R. 1881 S. 707, der fælder efter Analogien af § 210 i et lignende Tilfælde, skal forklares ved, at Truselen var symbolsk, eller derved, at det ikke var Hensigten virkelig at bringe den til Udførelse, er uklart, jfr. ndfr. under Nr. 4. I begge Tilfælde er Paaberaabelsen af Analogi lige lidt begrundet.

grafen Tilvejebringelsen mod Paagjældendes Villie, men uden mekanisk Overvindelse af Modstand, af Bevidstløshed og derved Ophævelse af Modstandsevnen Thi dette er ikke „*Vold*“ i Lovens Betydning. Men denne Analogi opfylder fuldt ud Fordringen i Stl.'s § 1 og er derfor utvivlsomt berettiget. Ligeledes er det en ifølge Stl.'s § 1 berettiget Analogi, som hjemler at henføre under Paragrafen Tilfælde, hvor en af en anden Person ved Vold eller Trusel om Vold hidført Tvangssituation benyttes af en Tredie, der er vidende herom. Disse og lignende ved Stl.'s § 1 hjemlede Analogier er der Intet, som udelukker.[22])

Om et ved Vold eller Trusel om Vold iværksat Indgreb i Handlefriheden er retstridigt, bliver at bedømme efter de almindelige Grundsætninger om de Grænser for Handlefrihed, som Andres Rettigheder drage. I den her omspurgte, særlige Anvendelse af disse Grundsætninger, er det selvfølgelig Hensynet til det, som er Indgrebets Gjenstand, nemlig Handlefrihedens Ret, der bliver afgjørende. Det kan forekomme, at en Tvang, der ikke er retstridig som saadan, er retstridig som Legemsbeskadigelse, idet den gaaer ud over Grænserne for den retmæssige Tvang. Men om Anvendelse af § 210 bliver der da ikke Tale.

Af den tidligere givne Begrundelse af Handlefrihedens Ret følger det, at Indgrebets Retstridighed ikke positivt kan betinges af nogen nærmere Beskaffenhed af den ufri Gjøren eller Undladen, og en saadan Indskrænkning ligger ogsaa aldeles udenfor Ordene i § 210, der i al Almindelighed tale om at tvinge til at gjøre, taale eller undlade „*Noget*“. Selv om dette Noget, Personen tvinges

[22]) Se de i Note 18 anførte Domme.

til at gjøre, er en Handling, som er hans sædelige Pligt eller nyttig og fordelagtig for ham, eller det, han tvinges til at undlade, er noget Usædeligt eller for ham Skadeligt, hjemler det retlige Forhold mellem Personerne ikke den ene Beføjelse til saadan Tvang mod en anden. Derimod følger det af Reglerne om Retshaandhævelsen, at en Tvang til at undlade noget Retstridigt kan være hjemlet, nemlig i Kraft af det lovlige Nødværge.[23]) Efter den sædvanlige, ogsaa i Stl.'s § 40 fulgte Opfattelse af denne Ret, ifølge hvilken der ved Nødværge alene tænkes paa Afværgelse af Angreb paa Enkeltmands Ret, vil den vistnok ikke kunne dække Tvang til at undlade enhver som helst retstridig Handling. Men det udvikles i den almindelige Del, at ialtfald Principet i Nødværgeretten fører ud over hin Grænse, og at der ikke kan være Tvivl om, at denne videre Anvendelse har Hjemmel i vor Ret. Mere indskrænket er Retmæssigheden af privat Trang til at opfylde en Retspligt, og der kan ikke være Tvivl om, at den Handling, der paa Grund af Grænserne for den private Retshaandhævelse vilde være uretmæssig Selvtægt, naar den fremtræder som Tvang ved Vold eller Trusel om Vold, falder ind under § 210.[24]) Imidlertid gives der dog Tilfælde, hvor en saadan Tvang til at gjøre Noget er en retmæssig, privat Retshaandhævelse.[25]) Udenfor Retshaandhævelsen kan Hjemmel til Tvang ligge i Nødrettens Grundsætninger. Det vilde f. Ex. ikke være en

---

[23]) S. U. f. R. 1876 S. 584.

[24]) Jfr. D. i U. f. R. 1877 S. 734, der kun fandt § 116 anvendelig, fordi der ej var anvendt Vold eller Trusel om Vold.

[25]) S. saaledes Sølov 1. April 1892 § 101 og ovfr. i Læren om Forbrydelser mod Personens Legeme og Liv § 5.

efter § 210 strafbar Handling, at Nogen anvender Tvang mod en Anden for at hindre hans Selvmord. Endelig ligger det i den betingede og begrænsede Karakter af uansvarlige Personers Handlefrihed, at der for det Første kan være Hjemmel til retmæssig Tvang, ud over de almindelige Grænser fra deres Side, som ifølge et særligt Retsforhold skulle værge for hine Personer, og dernæst, at der selv for Trediemand jævnlig maa blive Spørgsmaal om at lade Formaalet for Tvangen faa Indflydelse paa Dommen om dens Retmæssighed. Ved Siden af de særlige Retsforhold, som henlægger Forsorgen for Personer, der ikke have Selvansvar, til bestemte enkelte, gaaer nemlig hele Samfundets Forsorg for dem, og i Kraft af denne vil ofte en Tvang, der udøves af det enkelte Samfundsmedlem i den Uansvarliges Interesse og for hans Velfærds Skyld, have en Berettigelse, hvorom der lige overfor den Selvansvarlige ikke vilde være Tale.

I det Foregaaende er det paaviist, at Tvang til sædelige eller nyttige Handlinger eller Undladelser ikke paa Grund af Formaalet er retmæssig. At Tvang er retstridig, naar den gaaer ud paa usædelige eller for Personen skadelige Handlinger eller Undladelser, er en Selvfølge. At endelig ogsaa Handlinger, der gaa ud paa at tvinge Personen til retstridige eller endog strafbare Handlinger, udgjøre en ulovlig Tvang, er i og for sig indlysende. Imidlertid opstaaer her dog, i det Mindste i visse Tilfælde, det Spørgsmaal, om saadan Tvang kan straffes efter § 210. Er det, hvortil Personen er tvungen, et strafbart Forhold, vil den Tvingende have paadraget sig Strafansvar efter Omstændighederne enten som Anstifter, jfr. Stl.'s § 52 („*Trusler*"), eller som Gjerningsmand til den begaaede Forbrydelse, og hvis Tvangen ikke har

frugtet, efter Reglerne om forsøgt Anstiftelse eller Forsøg paa Forbrydelsen. Dermed, kunde man mene, var Strafansvaret for den udøvede Tvang udtømt. Antoges Forholdet strafbart efter § 210, maatte det ialtfald ikke tillige straffes efter hine andre Regler. Thi det vilde være at straffe det samme Forhold dobbelt. Denne Betragtningsmaade er dog urigtig. Det er klart, at der efter almindelige Grundsætninger vil være ideel Konkurrence af Forbrydelser. Her ere forskjellige, retsbeskyttede Objekter, som rammes, dels Personens Handlefrihed, dels det Objekt, som den fremtvungne, strafbare Handling angriber, og der foreligger ikke saadanne Omstændigheder, som betinge, at Forholdet trods Flerheden af krænkede Objekter dog maa opfattes som een Forbrydelse. Der er saaledes ingen Grund til at opstille et Enten — Eller, som desuden, hvis Valget skulde træffes uden Hensyn til det konkrete Tilfælde, efter Omstændighederne vilde kunne føre til, at Voldsmanden slap med en ringere Straf, end han vilde have forskyldt, hvis Forholdet ikke frembød den dobbelte Retstridighed, et Resultat, hvis Urimelighed er indlysende. Til et fra de almindelige Grundsætninger afvigende Resultat fører nu heller ikke den positive Lovgivning. Vel skal Straf efter § 210 kun finde Sted *„forsaavidt hans* (Voldsmandens) *Forhold ikke efter sin Beskaffenhed medfører højere Straf.“* Men dette Forbehold, der ikke kunde føre til en almindelig Udelukkelse af § 210 i det omspurgte Tilfælde, men kun, hvor *in concreto* det Straffebud, der rammer Anstifteren eller Gjerningsmanden til den fremtvungne Forbrydelse, fører til strengere Straf, kan overhovedet ikke antages at have Hensyn til det Tilfælde, der her er paa Tale. Det er her ikke den specifike Forbrydelse efter § 210, der som saadan (efter denne sin Be-

skaffenhed) begrunder Strafskyld efter et andet Bud.

En anden Grund til i visse Tilfælde at udelukke Straf efter § 210 for den, der tvinger en Anden til et strafbart Forhold, hentes fra den Betragtning, at den Tvungne, der selv straffes for det, han lader sig tvinge til, ikke kan betragtes som forurettet ved den udøvede Tvang, og at det særlig vilde tage sig besynderlig ud, at den, der saaledes straffes, skulde som forurettet være beføjet til at anlægge en privat Straffesag, hvorom der efter § 212 i mange Tilfælde vilde blive Spørgsmaal, paaberaabende sig den Tvang, som han straffes for at have givet efter for.[26]) Det er nu for det Første klart, at denne Betragtning ialtfald ikke vilde føre til Udelukkelse af § 210, jfr. § 46, naar den Paagjældende ikke har givet efter, og der altsaa foreligger et Forsøg paa ulovlig Tvang. Dernæst er det klart, at Betragtningen heller ikke rammer de Tilfælde, hvor Tvangen har været absolut eller overhovedet af den Art, at der efter Lovgivningens Regler ikke kan anvendes Straf paa den Tvungne. Hvad dernæst de tilbageblivende Tilfælde angaaer, er der i Virkeligheden intet Urimeligt i paa en Gang at straffe den, der har givet efter for Tvangen, og at erkjende Tvangen for et strafbart Retsbrud mod ham. Lovgiveren kan meget vel stille den Fordring, at man skal modstaa visse Tvangsmidler, samtidig med, at han straffer den, der anvender saadan Tvang. Derpaa grunder det sig, at, som nys bemærket, ialtfald den mislykkede Anvendelse af slige Tvangsmidler straffes. Undtagelsen skulde altsaa bero paa, at ved den strafbare Eftergivenhed

---

[26]) Jfr. *Schweigaard* II, S. 211—12 med Hensyn til n. Stl. (1842) Kap. 16 § 13.

fortabes en Retsbeskyttelse, som ellers vilde haves. Men derved indbringes et Synspunkt, som ikke har Gyldighed for Strafferetten. Straffen for den ulovlige Tvang er, som al Straf, en Retshaandhævelse for Samfundets Skyld, ikke for den Privates Skyld, og dette gjælder selv i de Tilfælde, hvor Paatalen er privat. Der er derfor fra ingen Side noget Modsigende i ogsaa i de Tilfælde, hvor den Tvungne straffes, at paalægge Voldsmanden Straf for ulovlig Tvang. Regelmæssig vilde derhos i slige Tilfælde efter den Maade, hvorpaa Regelen i § 212 er given, Betingelsen for offenlig Paatale foreligge.

3°. I Overensstemmelse med Forholdets Natur, — eftersom Objektet for Forbrydelsen er Handlefriheden, ikke Villiesfriheden, — kræves der til Fuldbyrdelsen af den efter § 210 strafbare Forbrydelse, at de anvendte Tvangsmidler have havt den Virkning at fremkalde den paagjældende Gjøren eller Undladen. Fordringen om denne Virkning ligger i Ordene „*tvinger en Anden til at gjøre o. s. v.*“ Disse Ord passe ikke, naar Tvangsmidlerne ere anvendte, men uden Frugt. Dette er naturligvis Tilfældet, naar den Gjøren eller Undladen, som Tvangsmidlerne tenderede til, slet ikke har fundet Sted.[27]) Men dermed, at Handlingen eller Und-

---

[27]) Jfr. Domme i H. R. T. **1872** S. 292, 466, 498 (U. f. R. 1873 S. 204). H. R. T. **1873** S. 281 og U. f. R. 1873 S. 1084, H. R. T. **1875** S. 204 og U. f. R. 1875 S. 668, H. R. T. **1876** S. 303 og 440 (U. f. R. 1877 S. 125), U. f. R. **1877** S. 283, U. f. R. **1890** S. 956, **1893** S. 423, jfr. H. R. T. 1893 S. 722, hvilke Domme ere i Overensstemmelse hermed, medens en Dom i H. R. T. **1872** S. 295, jfr. U. f. R. 1872 S. 907 ikke med Hensyn til det ene under Sagen paadømte Tilfælde synes at have iagttaget det. Mærk iøvrigt ved denne Dom ogsaa Spørgsmaal, om der forelaa et frivillig opgivet Forsøg, et Spørgsmaal, som ifølge den hævdede Opfattelse af Forbrydelsen som fuldbyrdet ikke synes rejst.

ladelsen har fundet Sted, er det endnu ikke givet, at den er Virkning af Tvangsmidlerne. Om Maaden, hvorpaa dette sidste Spørgsmaal skal afgjøres, bliver Følgende at bemærke.

Afgjørelsesmaaden stiller sig forskjelligt, eftersom der er Tale om absolut eller kompulsiv Tvang. Om en absolut Tvang har fundet Sted, er et ydre Faktum, der kan oplyses paa samme Maade som andre ydre Fakta.[28]) Naar Spørgsmaalet derimod er, om en Villiesbestemmelse er Virkningen af anvendte, kompulsive Tvangsmidler, kan Beviset for dette indre, absolut taget for andre Mennesker utilgængelige Faktum ikke føres paa saadan Maade.[29]) Afgjørelsen af dette indre Kausalitetsspørgsmaal maa ske efter psykologisk begrundet Rimelighed. Men den psykologiske Erfaring bliver ikke alene at tage i Betragtning af Loven, for at bestemme Omraadet for, hvad Loven erklærer for retstridige Tvangsmidler, men maa endvidere faa Indflydelse paa den konkrete Afgjørelse, forsaavidt det Modsatte ikke har faaet positiv Godkjendelse.

---

[28]) Jfr. U. f. R. 1882 S. 81, jfr. H. R. T. 1881 S. 432.

[29]) S. herom, hvad der bemærkes i StR.'s alm. Del I, S. 240. Paa det angivne Sted udtales det med Hensyn til denne Ejendommelighed ved Forholdet, at Afgjørelsen væsentlig maa bero paa, hvad der med retlig Nødvendighed maa antages, og der konkluderes da derhen, at „naar den Indvirkning har fundet Sted, som Retsordenen erklærer for retstridig, fordi den efter almindelige, psykologiske Forudsætninger er egnet til at fremkalde en Beslutning til at handle, maa den derefter i Overensstemmelse med Indvirkningen stedfundne Handling betragtes som bevirket ved den, forsaavidt den er foretaget paa en Tid, da den retstridige Indvirkning endnu bestod i den Skikkelse, som Loven kræver, og altsaa falder indenfor dens forudsatte Rækkeevne.“ Det her Udtalte maa dog modificeres, som det fremgaaer af Texten.

En anden Lære er dog ikke ualmindelig. Man gaaer da, ved at henvise de psykologiske Erfaringer alene til Lovgiverens Overvejelse, ud fra, at Spørgsmaalet, om en vis Handling er foraarsaget ved en vis Paavirkning, skal bedømmes efter en psykologisk Gjennemsnits Maalestok. Efter den forudsættes Loven at drage sin Grænse. Ligger da Paavirkningen indenfor Grænsen, maa det antages, at den i Overensstemmelse med Paavirkningen stedfundne og indenfor dens i Loven forudsatte Rækkeevne i Tid faldende Handling er dens Virkning; i modsat Fald, er den ikke dens Virkning. For en konkret Bedømmelse efter den enkelte paavirkede Persons psykologiske Individualitet bliver der ingen Plads. Har Loven ikke draget Grænsen, bliver Afgjørelsen vel Dommerens Sag, men maa dog ogsaa af ham træffes efter et psykologisk Normalmaal. Hvilket Normalmaal Loven skal vælge, om det skal være Hensynet til, som Folk er flest, eller, som Romerretten sagde, Hensynet til *vir constans*, derom kan der være Spørgsmaal, og der kan være Tale om forskjelligt Maal i forskjellige Retninger. Men altid blive de individuelle Ejendommeligheder hos den Paavirkede uden Betydning. Det er paa Grundlag af denne Opfattelse, at der særligt er uddannet en Lære, der efter en almindelig psykologisk Norm gjør Forskjel mellem saadanne Paavirkninger, der ophæve Friheden, (som der skal en usædvanlig Villiestyrke til at modstaa)[80]) og saadanne, der kun indskrænke den.[81]) Naar hine ere anvendte og

---

[80]) For at tillægge Paavirkningen denne Karakter, vil man da ved Siden af Fordringen til Truselens Indhold særlig kræve, at der vækkes Frygt for et uafvendeligt Onde, ɔ: et, som øjeblikkelig skal iværksættes.

[81]) Jfr. *Bornemann* i Monografien om Bortførelsesforbrydelsen, S. Skr. V. S. 113, 116—18 o. fl. St.

Handlingen paafølger, er den Virkningen. Ere kun disse anvendte, er Handlingen ikke Virkningen, om den endog paafølger, hvilket dog ikke udelukker, at Loven kan belægge dens Anvendelse med Straf; thi ogsaa i Frihedsindskrænkningen ligger der noget Retstridigt. Holder man sig derimod til den konkrete Bedømmelse indenfor Kredsen af det, der overhovedet kan være retstridigt Paavirkningsmiddel, kan hin Forskjel ikke opstilles. Det er da baade muligt, at hine Midler ikke ere Aarsag til Handlingen, og omvendt, at disse ere det. Det er nu klart, at ethvert Normalmaal, hentet fra et Gjennemsnit, fjerner sig mere fra Virkeligheden, end den konkrete Bedømmelse gjør, og mere, end det er fornødent, og at det derfor især ikke bør følges, hvor det, som i Strafferetten, kommer an paa at komme Virkeligheden saa nær, som det er muligt. Almindelige Grundsætninger tilsige derfor utvivlsomt, at Bedømmelsen, om en Persons Handling er Virkningen af anvendte Tvangsmidler, bør ske efter, hvad psykologisk Erfaring under Hensyn til den Paavirkedes psykiske Individualitet gjør rimeligt. Spørgsmaalet er da, om den positive Lovgivning afviger herfra. Straffeloven gjør det ganske vist i enkelte Tilfælde, saaledes f. Ex. ved Sondringen mellem §§ 168 og 169 og mellem §§ 243 og 245, s. ogsaa § 171 samt, hvad der nærmere udvikles ved disse Lovbud. Noget er vel ogsaa Omfanget af de Tvangsmidler, der falde indenfor § 210, bestemt derved, f. Ex. Udelukkelsen af Trusler mod Andre end den Paagjældende selv. Men enhver kunstig Afvigelse fra det, som Kavsalitetsbegrebet, anvendt paa dette Forhold, tilsiger, maa have en Hjemmel, og udover den Indflydelse, hin Betragtningsmaade kan have haft paa Angivelsen af Tvangsmidlerne i § 210, haves der ved denne

Paragraf ingen saadan Hjemmel. Indenfor denne Grænse maa derfor Afgjørelsen træffes efter den angivne konkrete Vurdering.[32])

4°. At § 210 subjektivt til sin Anvendelse kræver, at den retstridige Tvang er forsætlig, følger, selv om det ikke med Nødvendighed ligger i Lovstedets Ordføjning, af den almindelige Regel i § 43. Det ligger i denne Fordring ikke blot, at den anvendte Vold eller fremsatte Trusel skal være forsætlig, men ogsaa, at det skal være Formaalet for den at tvinge Personen. Hvis altsaa en fremsat Trusel ikke har havt det Formaal at tvinge Personen til Noget, men der af denne ved en ikke paaregnet Misforstaaelse er blevet tillagt Truselen en saadan Hensigt, og han derved har ladet sig bestemme, foreligger Forbrydelsen efter § 210 ikke. Har den Handlende derimod paaregnet eller maattet indse, at en fremsat Trusel vilde blive opfattet som anvendt i det Øjemed at tvinge, kan han selvfølgelig ikke indskyde sig under, at dette ikke var hans virkelige Mening. Til Forsæt kan ikke kræves mere end, at Truselens ved den objektive Situation, derunder den Tvungnes Individualitet, givne Karakter af Tvangsmiddel var den Truende bevidst. Det Samme gjælder, naar en Handling, der maaske ikke var ment som Trusel, end sige som Tvangsmiddel, ifølge den Personen bevidste Situation er opfattet som Trusel, fremsat i Tvangsøjemed. Paa lignende Maade forholder det sig endelig med det jevnlig forekommende Tilfælde, at det ikke var den

[32]) Se Dom i H. R. T. 1872 S. 320 og U. f. R. 1872 S. 916, hvor en konkret Bedømmelse synes forudsat. Se ogsaa U. f. R. 1893 S. 423, jfr. H. R. T. 1892 S. 722, hvor H. R. D.'s Formulering synes at forudsætte en konkret Vurdering ved Spørgsmaalet om Forsæt og da ogsaa maa forudsætte det ved Spørgsmaal om Virkningen.

Truendes Mening virkelig at iværksætte den Trusel, han fremsætter i Tvangsøjemed. Det er nok, at det har været Meningen at vække Forestillingen hos den Paagjældende om, at Truselen var alvorlig ment, eller at den Truende maatte indse, at den vilde blive opfattet saaledes, og at Vedkommende derved har ladet sig bestemme.[33])

Straffen for den ulovlige Tvang er efter § 210 Bøder eller Fængsel eller under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar.[34])

---

[33]) Se med Hensyn til de foranstaaende Sætninger U. f. R. **1867** S. 355, jfr. H. R. T. 1867 S. 66, U. f. R. **1873** S. 204, jfr. H. R. T. 1872 S. 466, U. f. R. **1875** S. 668, jfr. H. R. T. 1875 S. 204, U. f. R. **1876** S. 584, **1876** S. 663, jfr. H. R. T. 1876 S. 39, U. f. R. **1877** S. 1009, **1893** S. 423, jfr. H. R. T. 1892 S. 722. En D. i U. f. R. **1881** S. 707 anvendte dog kun Analogien af § 210 i et Tilfælde, hvor det ikke var Meningen, at iværksætte en i foretagne Handlinger liggende Trusel, men dog paaregnet, at det skulde antages, at Truselen var alvorlig ment, se angaaende denne Dom det ovfr. S. 330, Note 21, Bemærkede.

[34]) Naar et Forhold foreligger, der i og for sig paadrager Strafskyld efter § 210, men som tillige har Betingelserne for Strafskyld efter andre Straffebud, opstaaer Spørgsmaalet, om Strafskyld er paadraget saavel efter § 210 som det paagjældende andet Straffebud, bestemt efter Sammenstødsregler, eller kun efter et af dem, og da hvilket. Spørgsmaalet antager her to Skikkelser. Den ene angaaer det Tilfælde, hvor et efter et andet Straffebud strafbart Forhold er Bestanddel af Forbrydelsen efter § 210 som „Vold", den anden det Tilfælde, hvor Forbrydelsen efter § 210 er Bestanddel af en efter et andet Bud strafbart Forhold. Hvad det første Tilfælde angaaer, henvises til Note 1 til § 3, hvor dette Spørgsmaal, forsaavidt det vedrører Strafskylden for almindelige Voldshandlinger, der ere benyttede som Tvangsmiddel, er berørt, jfr. Domme i U. f. R. **1872** S. 916, jfr. H. R. T. 1872 S. 230 (§ 210 alene, hvilket desuden vilde følge af, at Straf efter § 200 ikke kunde paalægges under offentlig Sag), s. ogsaa U. f. R. **1877** S. 125, jfr.

Paatalen er ifølge Stl.'s § 212 offentlig, naar den Skyldiges Forhold antages at egne sig til større Straf end Bøder eller simpelt Fængsel. I modsat Fald er den privat, altsaa, hvis den offentlige Paatalemyndighed antager, at Forholdet ikke egner sig til større Straf end den angivne. Er det derimod Domstolen, som under en af det Offentlige

---

H. R. T. 1876 S. 908, og U. f. R. 1891 S. 417, jfr. H. R. T. 1890 S. 782, U. f. R. 1875 S. 668, jfr. H. R. T. 1875 S. 204 (Vib. O. R. dømte efter § 190, jfr. § 46, med Tilføjende, at der ikke blev Spørgsmaal om særligt Ansvar efter § 210, jfr. § 46, medens H. R. dømte efter § 203, og fandt „efter Sagens Omstændigheder" ikke Føje til tillige at paalægge Ansvar efter § 210, hvilket altsaa ikke var begrebsmæssig udelukket), U. f. R. 1877 S. 283 (§ 203 og § 210, jfr. § 46), se derimod U. f. R. 1883 S. 882, jfr. H. R. T. 1882 S. 223 (§ 203, ikke § 210), men atter U. f. R. 1884 S. 1084, jfr. H. R. T. 1884 S. 249 (§ 203 og § 210). endvidere U. f. R. 1886 S. 777 (§ 210 og § 188, jfr. § 46, (urigtig Anvendelse af § 46), U. f. R. 1889 S. 1046 (§ 236, jfr. § 210, urigtig Anvendelse af § 210). At Forbrydelsesbegrebet efter § 210 ikke kan absorbere Strafskyld for en Vold, der indeholder et andet Retsbrud end et blot Angreb paa Personen, er klart. Med Hensyn til det andet Tilfælde, hvorpaa adskillige af de i forrige Paragraf nævnte Straffebud afgive Exempler, har det vel ikke kunnet foreligge til Undersøgelse paa det citerede Sted. Men en Henvisning til, hvad der er udviklet, vil dog være tilstrækkelig, da Afgjørelsen maa træffes efter Hensyn, der svarer til de der (for den første Kombinations Vedkommende) udviklede. Jfr. herved U. f. R. 1877 S. 1009 (U. R. havde dømt efter § 203 og § 243, O. R. [med Bemærkning, at kun § 200 vilde passe paa det af U. R. efter § 203 straffede Forhold, men at der ikke under den offentlige Sag kunde paalægges Straf efter § 200] anvendte § 210), U. f. R. 1882 S. 81, jfr. H. R. T. 1881 S. 432 (U. R. § 100, O. R. § 210), U. f. R. 1884 S. 1084, jfr. H. R. T. 1884 S. 249 (§ 210, ikke § 245), U. f. R. 1891 S. 662. jfr. H R T. 1891 S. 88 (§ 245), U. f. R. 1893 S. 1282 (ad § 113).

anlagt Sag finder dette, er det nok, at en Begjæring om Straf fra den Forurettedes Side foreligger under denne offentlige Sag, se Indholdet af § 212, der ikke fordrer, at der i et saadant Tilfælde skal finde Frifindelse for Justitiens Tiltale Sted under den offentlige Sag, og den Forurettede henvises til privat Søgsmaal.[35])

§ 31.

B. Frihedsberøvelser. (Om disse Forbrydelser i Almindelighed).

Naar der fra den almindelige Klasse af Krænkelser af Handlefriheden i den almindelige Forestilling og i Lovene udskilles et Begreb om Frihedsberøvelser, som en særegen Underart, bliver den første Opgave at angive, hvilken særegen Forgrening af Handlefriheden der er Gjenstanden for den saaledes udskilte Forbrydelse. I Ordet ligger det for det Første, at det er Friheden til positiv Handlen, der krænkes, en Adgang til Aktivitet, som unddrages. Dernæst ligger det ogsaa nærmest i Ordet, at det er Adgangen til Aktivitet eller Kræfternes Brug i det Hele, som unddrages. Frihedsberøvelse er Berøvelse af Friheden, ikke af en eller anden speciel Frihedsudøvelse. Det viser sig imidlertid strax, at dette Sidste dog ikke kan forstaaes

[35]) Jfr. herved StR.'s alm. Del I, S. 455 o. ff., særlig S. 471, og Dom i U. f. R. 1873 S. 204, jfr. H. R. T. 1872 S. 466 (Kr. og Pol. R. havde under Henvisning til Stl.'s § 212 med Hensyn til det ene aktionerede Forhold ikke dømt til Straf, da Vedkommende havde frafaldet Tiltale, hvorimod H. R. ogsaa for dette Tilfælde anvendte § 210, jfr. § 46. Straffen var for det ene Forhold af Kr. og Pol R. sat til 3 × 5 Dage p. V. og Br., af H. R. for begge til 4 × 5 D. p. V. og Br.).

absolut. Den fuldstændige Udelukkelse fra enhversomhelst Brug af Kræfterne er Død. Der maa altsaa dog tænkes paa en Adgang til Kræfternes Brug i en mere speciel Retning. Tanken ledes da hen paa den frie Adgang til Aktivitet, som er Grundbetingelsen for al social Livsvirksomhed, nemlig til at bevæge sig eller tage Ophold efter egen Bestemmelse. At det netop ogsaa er dette, den almindelige Forestilling har for Øje. naar den taler om Frihedens Berøvelse, er udenfor Tvivl. Den har mistet Friheden, som ikke kan vælge sit Opholdssted efter egen Bestemmelse. Det er den Kjendelse, som den almindelige Opfattelse vil fælde, og til hvilken man f. Ex. i Betegnelsen af visse Straffe, som Staten anvender, altid henholder sig. At denne Friheds Berøvelse saaledes udhæver sig for den almindelige Forestilling, og at den med Føje i Loven bliver Grundlaget for et særeget Forbrydelsesbegreb, forklares let ved den Betydning, som netop denne Frihed har for Livsvirksomheden i det Hele.

Friheden til at raade over sit Ophold — undertiden Lokalfriheden kaldet — er altsaa den Side af Handlefriheden, som er Frihedsberøvelsens Gjenstand. Men af det ovenfor Fremhævede fremgaaer det, at ikke ethvert Angreb paa denne Frihed er Frihedsberøvelse. Kun naar det er Friheden til Aktivitet i denne Retning, som unddrages, finder Begrebet Anvendelse. Friheden til at undlade Forandring i Opholdssted kan krænkes, f. Ex. naar en Person tvinges til at begive sig et Sted hen, uden at nogen Frihedsberøvelse foreligger. Thi dertil er det ikke nok, at den Benyttelse af Friheden, som fremtvinges, udelukker anden Anvendelse af denne, saalænge Tvangen varer. Til Frihedsberøvelse maa der kræves en Berøvelse af Adgangen

til at vælge Ophold, som er selvstændig, men som naturligvis meget godt kan træde i Forbindelse med hin Tvang. Forskjellen er begrundet i, at den positive Benyttelse af Friheden til at tage Ophold altid er en individuel enkelt Handling, med Hensyn til hvilken der ikke er Grund til at anlægge andre Synspunkter i kriminalistisk Henseende end dem, der gjælde ved andre enkelte Handlinger, medens Unddragelsen af Adgangen til at vælge Opholdssted skaber en Ufrihedstilstand, hvis kriminalistiske Vurdering beroer paa, at denne Frihed i det Hele med alle dens for Livsvirksomheden betydningsfulde Muligheder er borte. At fastholde dette har ikke blot Betydning i Henseende til Spørgsmaalet om, hvilket Straffebud der skal anvendes, men kan under givne Omstændigheder være afgjørende ogsaa for Spørgsmaalet, om et Forhold overhovedet er strafbart. Medens nemlig, som i forrige Paragraf omtalt, Angreb paa Handlefriheden i Almindelighed kun ere strafbare som Tvang, gjælder denne Indskrænkning ikke ved Frihedsberøvelse.

En Frihedsberøvelse i den udviklede Betydning kan være ganske kortvarig. Men til at udhæve den som særlig Forbrydelse er der da efter Forholdets Natur ikke tilstrækkelig Grund. Synspunktet for Frihedsberøvelsens særlige Retstridighed er, som bemærket, at den gjør Skaar i Livsvirksomheden. Er Frihedsberøvelsen saa kortvarig, at den ikke kan gjøre det, bortfalder Grunden til dens Udhævelse, og kun den Strafbarhed bliver tilbage, som Forholdet mulig kan have som ulovlig Tvang eller som Legemsfornærmelse. Grænsen for den mindste Varighed, som Forholdets Natur kræver til Forbrydelsen Frihsdsberøvelse, kan naturligvis ikke drages ved en bestemt Tidsgrænse, men maa bero paa et Skjøn, bestemt ved det fremhævede Hensyn og de konkrete Omstændigheder.

Efter det angivne Begreb vil Frihedsberøvelsen sædvanligt fremtræde i den Skikkelse, at der er fysiske Hindringer for det frie Valg af Opholdssted, enten disse nu slet intet Rum for Rørelse tillade (saaledes naar Personen bindes eller bringes i bevidstløs Tilstand, derunder indbefattet en ved Hypnotisering fremkaldt lethargisk, kataleptisk Tilstand), eller der vel efterlades et saadant, men kun inden for en snæver, rumlig Begrænsning, der fra Livsvirksomhedens Standpunkt maa regnes for ét Opholdssted (at indespærre med eller uden Bevogtning), eller der vel haves en ydre, men ingen indre Bevægelsesfrihed, som ved en ved Hypnotisme fremkaldt Sonnambulisme, eller de endelig alene bestaa i en levende Bevogtning, der har Magt til at hindre enhver Rørelse uden Vogterens Samtykke. Denne fysiske eller absolute Frihedsberøvelse foreligger ordentligvis kun da som en retstridig Handling, naar den foregaaer mod eller uden den Paagjældendes Villie. Sker den med Samtykke, er den kun retstridig, naar det gjælder Velfærds Spilde, eller det gives af Personer, der ikke ere kompetente til at raade over deres Person. Fra Begrebets Side er der iøvrigt Intet i Vejen for at tænke sig Frihedsberøvelsen iværksat ogsaa ved kompulsiv Tvang, ved Overordnedes Befalinger eller ved Svig, Alt, naar Resultatet er en Ufrihedstilstand, der udelukker fra Adgangen til at raade over sit Ophold. Der sigtes herved ikke blot til saadanne Tilfælde, hvor Personen ved Midler af den angivne Art formaaes til at undergive sig den fysiske, ovenfor berørte Ufrihed, f. Ex. ved Svig lokkes ind i et Fængsel. Selve Frihedsberøvelsen bestaaer her i den af de fysiske Hindringer følgende Ufrihed, og det er af underordnet Betydning, paa hvilken Maade denne Tilstand er tilvejebragt. Men der sigtes til, at

Personen alene ved kompulsiv Tvang, Befaling eller Svig holdes fra Forandring i Opholdssted samme Udstrækning, som om han ved fysiske Hindringer var holdt i Ufrihed.

At det sprogligt ikke kan fordres til Frihedsberøvelsens Begreb, at den Paagjældende skal være kommen i andre Personers Magt, er klart. Ufrihed er det ogsaa, naar Nogen er bunden eller indespærret uden Bevogtning eller ved psykiske Midler alene udelukket fra Adgang til at forandre Opholdssted. At Sproget ikke stiller Fordringen, vilde dog ikke udelukke, at den maatte stilles til Forbrydelsesbegrebet, hvis det Synspunkt, paa hvilket dettes særlige Udhævelse fra Krænkelsen af Handlefriheden i Almindelighed beroer, krævede det. Men dette kan ikke erkjendes. Derved, at Personen kommer i en Andens Magt, kommer der ganske vist et retstridigt Moment til, nemlig dette, at han mister den Beskyttelse, Samfundet yder mod vilkaarlig Behandling. Men dette Moment betinger ikke en Frihedsberøvelses Retstridighed. Denne beroer ikke derpaa, men paa, at Personen lider Skaar i sin Livsvirksomhed, og denne Retstridighed er tilstede, selv om Ufriheden ikke tillige har bragt ham i nogen anden Persons Magt. I dette Moment ligger altsaa et Plus af Retstridighed, egentlig et Angreb paa en anden Ret, om det end i Lovene i Regelen ikke behandles saaledes, men kun bliver et under visse Omstændigheder kvalificerende Moment ved Frihedsberøvelsen.

Indenfor Frihedsberøvelsens Kreds fremhæve den traditionelle Teori og de fleste Love et særligt Begreb under Navn af Menneskerov. Den danske Lovgivning gjør ikke Brug af dette Begreb. Men den udhæver blandt Frihedsberøvelserne visse Tilfælde, hvor en forhøjet Straf finder Sted, og da

dette ogsaa er Meningen med Forbrydelsesbegrebet Menneskerov, kunne hine kvalificerede Tilfælde i dansk Ret i det Mindste til Dels sammenstilles med, hvad der i fremmede Love bærer dette Navn. Realitetsspørgsmaalet fra et almindeligt Synspunkt er ialtfald, om der er Tilfælde, og da hvilke, hvor Frihedsberøvelsen antager en kvalitativt grovere Karakter og derfor egner sig til at sættes højere i Strafbarhed. Det, hvorpaa i saa Henseende Vægten ofte lægges i Teorien, og som har foranlediget Navnet Menneskerov, er da dette, at Vedkommende paa en varig Maade unddrages Samfundets Beskyttelse og udsættes for andre Personers vilkaarlige Behandling. Det kræves altsaa, at Personen er kommet i andre Personers Magt, og at dette har fundet Sted paa en varig Maade. Herved kan det imidlertid bemærkes, at det kvalificerende Moment lægges i Noget, der ikke egentlig berører det i strafferetlig Henseende Ejendommelige ved Frihedsberøvelsen, men ligger udenfor dette, og at det fra dette Standpunkt ikke kan ses, hvorfor det kvantitative Hensyn til Tilstandens længere Varighed skal betyde mere end en Gradsforskjel. Holder man sig til det for Frihedsberøvelser overhovedet Karakteristiske, føres man derimod til at gjøre Forskjel imellem, om Personen blot lider en Indskrænkning eller et Skaar i sin Livsvirksomhed, eller om denne helt berøves ham. Naar dette Sidste er Tilfældet, har Forholdet en forhøjet Retstridighed, af samme Grund, som der i saa mange Retninger gjøres Forskjel paa, om Personers Velfærd angribes, eller om et retstridigt Angreb blot krænker relative Retsgoder. Det er klart, at den Berøvelse af Livsvirksomheden, der giver Frihedsberøvelsen en ejendommelig Karakter, kan begrundes alene ved dens Langvarighed uden Hensyn til, om

Personen er kommen i Andres Magt eller ikke. Fra dette Synspunkt faaer da Varigheden med Rette en særegen Betydning. Ved Siden heraf staaer det andet Tilfælde, at der paatvinges Personen en hel ny Livsvirksomhed, hvortil hører, at han kommer i andre Personers Magt, hvilket Moment dog naturligvis ikke er tilstrækkeligt. Det vil i det Følgende vises, at de i den danske Straffelov kvalificerede Tilfælde af Frihedsberøvelse bære Mærke af begge de Opfattelser, som i det Foregaaende ere omtalte.

Indenfor de kvalificerede Frihedsberøvelser kan atter, naar man staaer paa det sidst fremhævede Standpunkt, med Grund udhæves som grovest i Retstridighed det Tilfælde, at Personen henbringes i Trældom. Den Livsvirksomhed, som her paatvinges Personen, udøves udelukkende for Andres Skyld. Personen er ikke længer ganske eller blot tildels selv Formaal for Virksomheden. Frihedsberøvelsen er total. Den danske Straffelov fremhæver af herhen hørende Tilfælde dog kun Negerhandel.

Det blev ovenfor bemærket, at den Handling at unddrage en Person Samfundets Retsbeskyttelse er et Angreb paa en særlig, fra Handlefriheden forskjellig Ret. Det er aabenbart, at denne Ret nærmest har en offentlig-retlig Karakter, jfr. den beslægtede Opfattelse af den Ret, som angribes ved ulovlig Selvtægt samt ved falsk Angivelse. Lige overfor den selvansvarlige Person vil denne Ret dog vanskelig kunne unddrages uden i Forbindelse med Frihedsberøvelse, og derfor behandles Angreb paa den i Regelen i Lovene i Forbindelse med denne Forbrydelse, efter Omstændighederne som et kvalificerende Moment ved den. Som selvstændig Forbrydelse kan man næppe tænke sig et

saadant Angreb uden i det Tilfælde, at Personen uden Frihedsberøvelse ved retstridige Paavirkninger formaaes til at begive sig til et fremmed Land. Men Lovgivningen indeholder kun Straffebud, der ramme Bortfjernelse til fremmed Land, naar det sker ved en Frihedsberøvelse eller ved ulovlig Tvang, ikke f. Ex. naar en Person ved Svig, men uden Frihedsberøvelse, formaaes til at tage Ophold i fremmed Land. Lettere kan det derimod forekomme som selvstændigt Retsbrud, altsaa uden at træde i Forbindelse med Frihedsberøvelse, at Børn unddrages den særlige Beskyttelse, de have hos Forældre eller Andre, der have det personlige Værgemaal for dem. Den rigtigste Opfattelse af et saadant Forhold er den, at deri ligger et Angreb paa en Ret af familieretlig eller efter Omstændighederne samfundsretlig Karakter, hvilket passer, hvad enten Retten ses fra Barnets eller Forældrenes (Samfundets) Standpunkt. I Regelen bringe Lovene og Teorien dog det saakaldte Barnerov i Forbindelse med Frihedsberøvelserne (uegentlig Frihedsberøvelse), og det er ovenfor i § 29 bemærket, at dette Synspunkt forsaavidt kan forsvares, som Barnets Værn hos Forældre eller Andre er Suplementet til og tildels træder i Stedet for dets egen begrænsede Handlefrihed, særlig ogsaa i Retning af at vælge sit Opholdssted. Den danske Lovgivning har fulgt denne Betragtning, se næste Paragraf. Som et Moment, der kommer særligt i Betragtning ved denne Forbrydelse, har Straffeloven derhos fremhævet, om Handlingen tillige indeholder Angreb paa Barnets Sædelighed. Forsaavidt forener en Forbrydelse af den S. 311 under II. betegnede Art sig med Handlingen, og Lovstedet bliver derfor ogsaa at nævne i denne Sammenhæng.

§ 32.

Egentlige Frihedsberøvelser.

a. Den almindelige Frihedsberøvelse.

For *„den, som uberettiget binder eller indespærrer Nogen eller paa anden Maade betager ham hans personlige Frihed“*, fastsættes Straffen i § 211, 1. Pkt. Dette er den Straffebestemmelse, som rammer Frihedsberøvelser, der ikke af nogen særegen Grund ere udsondrede.

Hvad Loven forstaaer ved *„betage den personlige Frihed“*, bliver klart ved de særligt udhævede Exempler, ved hvilke blot det bemærkes, at det til Indespærring ikke kan kræves, at det skal være umuligt for den Paagjældende at komme bort, men blot, at der er væsentlige ydre Hindringer herfor, selv om Behændighed, Kraft, Dristighed eller List formaaer at overvinde dem, og at naturligvis kun den *„Binden“* falder ind under § 211, der har Karakteren af *„Betagelse af den personlige Frihed“*. Er der herefter ingen Tvivl om, at Loven har Frihedsberøvelser og kun disse for Øje, fremgaaer det tillige, at den ikke udelukker nogen Maade at iværksætte en saadan paa, jfr. den i Ordene *„paa anden Maade“* liggende *clausula generalis* og Valget af Udtrykket *„uberettiget“* i Stedet for *„voldelig“*, som fandtes i An. 4. Okt. 1833 § 24. Omraadet er derfor i denne Retning ligesaa vidtrækkende som Begrebet. Det er dernæst heller ikke tvivlsomt, at der mangler Hjemmel til at indskrænke Omraadet ved den Fordring, at Personen skal være kommen i andre Personers Magt.[1]) Hvis den omspurgte

---

[1]) Det tilsvarende Forbrydelsesbegreb i Chr. V.'s Lov („Voldførsel“) krævede dette, og det synes ogsaa i Mo-

Betingelse kunde lægges ind i Ordene *„binde“* og *„indespærre“*, var der en Mulighed for at hævde e tilsvarende Indskrænkning med Hensyn til den derefter følgende almindelige Klausul, idet man kunde gjøre gjældende, at *„anden Maade“* maatte forstaaes som „anden lignende Maade“. Men med Hensyn til *„indespærre“* kan det kun siges, at Ordet i den almindelige Forestilling kan, men ingenlunde, at det maa forudsætte hint Moment for at være anvendeligt, og med Hensyn til *„binde“* ligger dette ganske bestemt udenfor den almindelige Forestilling.[2]) Selv om iøvrigt begge Udtrykkene kunde siges at tillade en snævrere Betydning, maatte dog Valget af denne i § 211 betinges af, at det naturlige Forbrydelsesbegreb krævede det. Men dette er, som ovenfor paaviist, ikke Tilfældet. Imidlertid er der dog noget berettiget i den Tanke, at bringe en Begrænsning ind i det Omraade, som Forbrydelsen synes at have rent sprogligt. Enhver nok saa kortvarig Frihedsberøvelse kan der ikke tillægges den Betydning, at den med Grund kan stilles højere i Strafbarhed end ulovlig Tvang eller Vold paa Personen, hvilket er Forholdet mellem Straffene i § 211, 1. Pkt. og i §§ 210 og 200. Det

---

tiverne til An. 4. Okt. 1833, Koll. Tid. 1833 S. 669 at være forudsat med Hensyn til § 24 i denne Anordning, hvad der dog ikke var bindende for Fortolkningen, jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 194—95.

[2]) Det maa naturligvis blive uden Betydning, at Ordet og det tilsvarende Substantiv i Chr. V.'s Lov bruges i en saadan snævrere Betydning, jfr. Overskriften til L.'s 1—19 („Om Baand og Fængsel“) og 6—9—9, naar det ikke kan paavises, at denne gamle Betydning har fortsat sig, ialtfald i Lovsproget, og et saadant Bevis kan ikke føres, jfr. *Bornemann* a. St.

Unaturlige heri bliver særlig indlysende, naar det erindres, at Tvang til Forandring af Opholdssted kun er strafbar efter § 210 og Vold uden Skade kun efter § 200, selv om der med disse Handlinger følger en momentan Berøvelse af Friheden til at forandre Ophold. Sagen er imidlertid, som ovfr. paaviist, at netop det rationelle Forbrydelsesbegreb fører til en Begrænsning, der fjerner hine Besynderligheder, uden at indblande det uvedkommende Hensyn, om Personen er kommen i Andres Magt, idet det udelukker de ganske kortvarige Frihedsberøvelser. At begrænse Forbrydelsen saaledes, ogsaa efter den positive Ret, er berettiget, da det kun er en Udvikling af, hvad der ligger i Begrebet *„betage den personlige Frihed“*, strafferetligt betragtet, og det Samme da ogsaa maa fordres ved de som Exempler herpaa fremhævede Handlinger.[3])

---

[3]) En Dom i U. f. R. 1877 S. 852, jfr. H. R. T. 1877 S. 138 har dog anvendt § 211 paa et Tilfælde, hvor den Binden, der havde fundet Sted, ikke havde den Karakter, der efter det Anførte maatte kræves, og som for Resten end ikke, bortset herfra, synes at kunne betegnes som Frihedsberøvelse, men i Virkeligheden blot var en Legemsfornærmelse. Dommen synes at hvile paa en Misforstaaelse af Udtrykket *„binde“*. Thi skulde der her antages en Berøvelse af Friheden, maatte det Samme antages i de allerfleste Tilfælde af Udøvelse af personlig Vold. Alene den Legemsfornærmelse, der ligger i at *„binde“*, havde Fdg. 11. April 1840 § 34 for Øje, jfr. Sammenstillinger med *„kneble“* og *„saare“* og Fællesudtrykket *„Mishandling“*. Men Sammenhængen i Stl.'s § 211 viser, at Udtrykket her ikke rækker saa vidt. En Dom i U. f. R. 1873 S. 383 viser, at man ikke vilde falde paa at overføre hin Fortolkning af *„binde“* paa andre Tilfælde i § 211, og er iøvrigt i Overensstemmelse med det i Texten Udviklede.

Den ved Ordet „*uberettiget*" fremhævede Betingelse for Strafbarheden er kun den selvfølgelige, at Handlingen skal være retstridig. Af de mange Tilfælde, hvor en Frihedsberøvelse er retmæssig, kan her erindres om de berettigede private Anholdelser, jfr. Kriminalprocessen, om den berettigede Varetægt, hvori berusede, sindssyge eller af Ulykkestilfælde eller Mishandling truede Personer kunne tages i deres egen eller i den offenlige Sædeligheds eller Retsordenens Interesse, om Hypnotiseringer, anvendte som Lægekur, (hvorimod det naturligvis vilde være ganske uhjemlet her at paaberaabe sig „Videnskabens Interesse"), om Indespærrelser, som kunne være hjemlede ved Revselsesretten, og om den Virkning, Samtykket kan have til at borttage Retstridigheden.[4])

At Ufrihedstilstanden maa være tilvejebragt, naar Forbrydelsen skal være fuldbyrdet, ligger i Begrebet og følger af Ordene.

Subjektivt kræver Forbrydelsen Forsæt.[5]) Ved en Tilstandsforbrydelse, som denne, kan det Tilfælde let forekomme, som betegnes ved *dolus subsequens*.[6]) At § 211 da er anvendelig, er ubestrideligt. Man vil næppe engang kunne sige, at det kun er Analogien, der kan anvendes paa den, der forsætligt og uberettiget holder en Person indespærret, hvem han ikke fra Begyndelsen forsætligt har indespærret. Under den almindelige Klausul gaaer Tilfældet ind.

---

[4]) Se herved D. i U. f. R. 1889 S. 848, hvor O. R. straffede efter § 197 for den Maade, hvorpaa en Sindssyg var bleven behandlet, men med Føje ikke efter § 211 for den stedfundne Indespærring, da den maatte „antages kun at have fundet Sted som Følge af den Sindssyges Sygdomsanfald, for at hindre hende i at anrette Skade".

[5]) Jfr. Stl.'s § 43.

[6]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 414 o. ff., særlig S. 417.

Straffen for de almindelige Frihedsberøvelser er Fængsel, — uden anden Grænse nedad end Lovens almindelige, se Stl.'s §§ 18—20, — og under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil to Aar.

Af det ovfr. Udviklede følger det, at der i en Mængde Tilfælde, hvor et Retsbrud mod Personen medfører en forbigaaende Ophævelse af Friheden til at forandre Opholdssted, i Virkeligheden ikke foreligger Forbrydelsen Frihedsberøvelse, og følgelig ikke bliver Spørgsmaal om ideel Konkurrence af denne og en anden Forbrydelse, ligesaa lidt som det her korrekt kan siges, at § 211 af den Grund bliver uanvendelig, at Frihedsberøvelsen gaaer op som Moment i en anden Forbrydelse. Som Exempler paa det Anførte ere tidligere nævnte mange efter §§ 200 og 210 strafbare Forhold. Mange Kjønsfrihedsforbrydelser, Røveri og dermed beslægtede Forbrydelser ville altid eller hyppig frembyde det samme Forhold.

Foreligge derimod Betingelserne for at erkjende en virkelig Frihedsberøvelse, men en saadan er nødvendig eller mulig Bestanddel af en anden Forbrydelse, jfr. de i § 29 opregnede Straffebud, jfr. ogsaa §§ 170, 1. Pkt., 171 og 175, bliver det Spørgsmaal, om der er ideelt Sammenstød af Forbrydelser, eller om kun Straf efter Straffebudet for den anden Forbrydelse er forskyldt, ikke tillige efter § 211, at afgjøre efter de samme Synspunkter, som ere udviklede i § 3, Note 1.[7])

---

[7]) Jfr. Domme i U. f. R. 1876 S. 487, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (§ 171), U. f. R. 1886 S. 952, jfr. H. R. T. 1886 S. 222 (§ 171), U. f. R. 1889 S. 1178 (ikke § 171 men § 185), U. f. R. 1891 S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891

Om Paatalen af den almindelige Frihedsberøvelse (§ 211, 1. Pkt.), gjælder ifølge § 212 den samme Regel som ved ulovlig Tvang (§ 210).[8])

b. Den kvalificerede Frihedsberøvelse.

For Frihedsberøvelsen fastsætter § 211, 2. Pkt. Strafforhøjelse i visse Tilfælde, der betegnes saaledes: *Har Handlingen medført længere Tids Frihedsberøvelse, eller havt skadelig Indflydelse paa den Fornærmedes Sjæls- eller Legemstilstand, eller er Nogen bortført til fremmede Lande, hensat paa et afsondret Sted, hvorfra han ikke ved egen Hjælp kan komme bort, eller bleven undergivet uberettigede Personers Magt.*".[9])

S. 59 (§ 170, sidste Del, jfr. § 46), samt U. f. R. **1873** S. 967 og **1874** S. 144, jfr. H. R. T. 1873 S. 421; — i intet af Tilfældene tillige § 211.

[8]) Se herom forrige Paragraf og U. f. R. **1873** S. 283.

[9]) Med Stl.'s § 211, 2. Pkt. sammenholdes den tilsvarende Bestemmelse i An. 4. Okt. 1833 § 24, der fastsætter forhøjet Straf, „naar det Tilfælde skulde indtræffe, at Nogen voldelig blev bortført til fremmede Lande eller ved Indspærring paa et afsondret Sted for lang Tid sat ud af Stand til at bruge sin personlige Frihed, eller bragt under uberettigede Personers Magt og Myndighed", og herved „bør de Mishandlinger, som ellers derved maatte forbindes, komme i tilbørlig Betragtning". Sammenligningen viser, at Straffeloven, foruden mindre Ændringer i Formuleringen, for det Første har tilføjet et Tilfælde, nemlig det, at Frihedsberøvelsen har havt skadelig Indflydelse paa den Fornærmedes Sjæls- eller Legemstilstand. Det er her Følgerne for et andet Retsgode end Friheden, der optages i Begrebet, i Stedet for at henvises til Behandling efter Reglerne om Sammenstød. Hvad An. 1833 foreskrev om Mishandlinger, som maatte forbindes med Frihedsberøvelsen, havde ikke det samme Tilfælde for Øje, jfr. Motiv. S. 259, og ophævede heller ikke den begrebsmæssige Udsondring af Forbrydelserne, idet den kun gav en Regel for Straffebestemmelsen, der

Efter det til Grund liggende Synspunkt maa de fem Tilfælde, som Straffeloven belægger med forhøjet Straf, henføres til tre Grupper. Den første danne det første og fjerde Tilfælde, idet her det Kvalificerende ligger alene i Frihedsberøvelsens Langvarighed eller i den ubestemte, enten blot paa Tilfældet eller paa den Skyldiges Vilkaarlighed beroende Varighed, som begrundes ved Hensættelsen paa et afsondret Sted, ɔ: et Sted, hvor der ikke er Udsigt til Hjælp af Andre. Hvad Formuleringen af dette sidste Tilfælde angaaer, ligger der selvfølgelig intet Kvalificerende i, at Vedkommende ikke ved egen Hjælp kan komme bort fra det Sted, hvor han er hensat, da dette kun er Udtryk for, at han er Friheden berøvet, og altsaa svarer til Ordet „*Indspærring*" i An. 1833. Synspunktet for denne Gruppe er det ovfr. S. 348—49 angivne, at en Frihedsberøvelse, der er langvarig, eller hvis Længde beroer paa Tilfældet eller den Skyldiges Vilkaarlighed, unddrager eller let kan unddrage den Paagjældende hans Livsvirksomhed og derved blive afgjørende for hans Velfærd.

En anden Gruppe danne de to Tilfælde, der betegnes som Bortførelse til fremmede Lande eller at undergives uberettigede Personers Magt. Fælles er her det, at Forbrydelsen berøver den Paagjældende den Retsbeskyttelse for sin Livsvirksomhed, hvorpaa han har Krav, jfr. ovfr. S. 347, i det første Tilfælde ved Bortførelsen til fremmed Land, i det andet, fordi Samfundet, der i Almindelighed haandhæver et saadant Underordnelsesforhold

---

nu i slige Tilfælde maa følge den almindelige Regel i Stl.'s § 62. Dernæst har Stl. opløst det mellemste Tilfælde i An. 1833 i to, idet nu Frihedsberøvelsens Langvarighed og Hensættelsen paa afsondret Sted hver for sig ere kvalificerende.

til andre Personer, hvori den Paagjældende uberettiget er bragt, ikke yder ham Beskyttelsen for den Livsvirksomhed, han har Ret til, saalænge det paatvungne Forhold opretholdes. At begge Tilfældene maa have Frihedsberøvelsens almindelige Karakter, er klart.[10]) Som Følge heraf kræves ogsaa en saadan Varighed af Forholdet, som Frihedsberøvelsen overhovedet forudsætter, — en Bemærkning, der især er af Vigtighed for Bortførelsen til fremmede Lande, hvilket Tilfælde ellers kunde faa en urimelig Rækkevidde. Hvad særlig det andet af Tilfældene angaaer, er det allerede antydet, at det ingenlunde omfatter enhver Frihedsberøvelse, der bringer den Krænkede i andre Personers Magt. Omend dette Moment ikke er nødvendigt til enhver Frihedsberøvelse, vil det dog almindelig forefindes, og hvis det var nok her, føre urimelig vidt.[11]) Om det end ikke kan indrømmes Motiverne, at Straffelovens Formulering har gjort Grænsen tydeligere, end efter den ældre Ret, kan det dog siges, at der ligger en Antydning deri, at det fremhæves, at Personerne skulle være „*uberettigede*" til at udøve Magten. Herved peges paa en Mangel af Kompetence lige overfor denne bestemte Person, medens det forudsættes, at Forholdet i og for sig kan existere paa lovlig Maade. Der er altsaa tænkt paa Underordnelsesforhold, offentlig- eller privatretlige, som gyldigt kunne forekomme, og som i denne lovlige Skikkelse ere virkelige Magtforhold, der haandhæves som saadanne, idet Personerne ikke frit, ialtfald mod Pengeofre, kunne træde ud af dem. Medens altsaa Tyendeforholdet ikke kan

---

[10]) Jfr. herved for det sidste Tilfældes Vedkommende Bemærkningerne S. 347.

[11]) I An. 1833 viste Ordet „*Myndighed*" klart, at noget Saadant ikke var Meningen, og af Motiv. S. 261 fremgaaer det, at det ikke var Tanken at udvide Tilfældet.

nævnes som Exempel efter vor Ret, afgiver derimod Skibstjeneste paa private Skibe et Exempel, eftersom Mandskabets Pligt til at tjene hævdes ved fysisk Magt,[12]) fremdeles de Familieforhold, hvor Magt kan anvendes til at haandhæve Myndigheden, f. Ex. over umyndige Børn. Af offentlig-retlige Magtforhold kunne som Exempler nævnes Presning til Krigstjeneste, uberettiget Anbringelse i Fængsel eller Straffeanstalt, i Sindssygehospitaler o. desl.[13]) Henbringelse i Trældom — paa et Sted, hvor en Institution, der kan betegnes saaledes, bestaaer — hører naturligvis herhen, forudsat at den ikke falder ind under § 214.

Udenfor de to nævnte Grupper staaer som et eget Tilfælde det, at Frihedsberøvelsen har havt skadelig Indflydelse paa den Fornærmedes Sjæls- eller Legemstilstand. Som alt bemærket, er dette Tilfælde dannet ved, at et Retsbrud af en anden Art er gjort til Bestanddel af Forbrydelsen.[14])

Det Spørgsmaal, hvorvidt det er Betingelse for Straf efter § 211, 2. Pkt., at den kvalificerende Omstændighed ved Frihedsberøvelsen er indbefattet i den Skyldiges Forsæt, er ikke udtrykkelig besvaret i Lovstedet. Afgjørelsen beroer da paa, om den paagjældende Omstændighed skal opfattes som en nærmere Bestemmelse ved den retstridige Handling og saaledes som Moment i det Retsbrud der er Forbrydelsens objektive Side, eller om den

---

[12]) Jfr. Sølov 1. April 1892 §§ 101 og 107.

[13]) Jfr. Motiv. S. 260.

[14]) Om og hvorvidt der i Tilfælde af denne Art tillige bliver Anvendelse for Straffebudene for Legemsfornærmelser, er undersøgt i Note 1 til § 3. Jfr. herved den (af anden Grund næppe rigtige) D. i U. f. R. 1877 S. 852, jfr. H. R. T. 1877 S. 138 (Straf efter §§ 203 og 211). En Vejledning kan ikke søges i de mindre træffende Udtalelser i Motiv. S. 259.

maa opfattes som en udenfor dette Retsbrud liggende, ydre Følge. I første Fald følger det af § 43, at Forsættet maa omfatte Frihedsberøvelsen i denne dens nærmere bestemte Skikkelse. Under den sidste Forudsætning har § 43 intet at gjøre med den paagjældende Omstændighed, og der kan overhovedet slet ingen Tilregnelighedsfordring opstilles med Hensyn til denne rent ydre Betingelse for Straffen. Idet der med Hensyn til Forekomsten af Straffebetingelser af sidstnævnte Art henvises til Udviklingen i alm. Del I, S. 473 o. ff. og med Hensyn til et særligt Tilfælde, hvad der tidligere er udviklet om Stl.'s § 203, skal det her bemærkes, at § 211 selv ved sin Formulering giver Anvisning paa i denne Henseende at gjøre en Sondring mellem de med den kvalificerede Straf belagte Tilfælde. Hvad de to første Tilfælde angaaer, er Lovbudet nemlig saaledes formuleret, at de kvalificerende Omstændigheder betegnes som blotte Følger af „*Handlingen*" ɔ: den i første Punktum angivne Forbrydelse. Kun ved at fravige Ordene kunde der altsaa her være Tale om at opstille den Sætning, at Frihedsberøvelsens Langvarighed eller skadelige Virkninger for den Krænkedes Sjælseller Legemstilstand skulde være indbefattede i Gjerningsmandens Forsæt eller endog blot ham tilregnelige. Men til en saadan Fravigelse mangler der Hjemmel. Det i og for sig utilstrækkelige Hensyn til det Anomale, der kunde fremkomme, naar forsætlige Legemsfornærmelsers uforsætlige skadelige Følger regelmæssig ikke fik en tilsvarende Virkning, forsvinder selvfølgelig, naar det, overensstemmende med Retsanvendelsen, anerkjendes, at netop det modsatte Resultat for Legemsfornærmelsers Vedkommende er hjemlet ved § 203.[15]) I Mod-

[15]) Jfr. ovfr. § 6.

sætning til de ommeldte to Tilfælde gaaer Lovstedet for de tre andres Vedkommende over til en ganske selvstændig Beskrivelse af den forbryderske Handling og optager i denne Beskrivelse de kvalificerende Omstændigheder som Moment. Her er det altsaa ligesaa afgjort den med Ordene, jfr. § 43, stemmende Fortolkning, at Forsættet maa omfatte det kvalificerende Moment, og der vil ikke findes nogen gyldig Grund til at fravige dette.

Strafforhøjelsen for den kvalificerede Frihedsberøvelse er sket ved at udvide Strafferammen opad indtil Tugthusarbejde i 12 Aar. Da der ikke røres ved Minimum, er Forhøjelsen altsaa fakultativ. Ikke desto mindre vedkommer den i § 212 omtalte Betingelse for den offentlige Paatale kun det første Punktum i § 211, ikke det andet Punktum, selv om Straffen i et givet, under dette Punktum hørende, Tilfælde ikke maatte overstige simpelt Fængsel.

c. *Negerhandel.*

Endelig bliver her endnu at tale om den kvalificerede Frihedsberøvelse, som er Gjenstand for Stl.'s § 214, nemlig Negerhandel. Med Hensyn til Straffen for denne Forbrydelse samt for Delagtighed i den opretholder § 214 Forskrifterne i Fdg. 3. Juli 1835, sammenholdt dog med Stl.'s §§ 11—16.[16]) At Straffebestemmelserne for Negerhandel ere Undtagelsesregler i Forhold til § 211 og særlig til det i denne Paragrafs 2den Pkt. omhandlede, sidste Tilfælde, er indlysende. Som alt ovfr. bemærket, er det ogsaa dette Straffebud, der maa komme til Anvendelse, naar andre end Negere maatte henbringes i Trældom, og det Samme gjælder, naar Negere undergives Trældom paa anden Maade

---

[16]) Se Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 261—62.

end ved den af Fdg. 3. Juli 1835 ramte Handel. Dernæst maa det mærkes, at det Ejendommelige ved Negerhandels strafferetlige Behandling ikke blot ligger i særegne Straffesatser, men ogsaa i den Maade, hvorpaa Forbrydelsesbegrebet opstilles. Til en fuldbyrdet Forbrydelse efter § 211, sidste Tilfælde, udkræves, at Vedkommende er bleven undergivet den af Retsordenen i Almindelighed godkjendte, men af uberettigede Personer udøvede Magt. Anvendt paa Slaveri, vil dette sige, at Forbrydelsen, der forudsætter et Sted, hvor Loven hjemler Institutionen, først er fuldbyrdet, naar den Paagjældende er kommen i en Slaveholders Magt — omend mulig blot ved et *constitutum possessorium* og ligegyldigt, om Slaveholderen har Slaven til eget Brug eller til videre Forhandling. Det Forhold, at bemægtige sig en Person, for at udbyde ham til Slaveholdere, er vel en Frihedsberøvelse, men kun et Forsøg paa den kvalificerede Forbrydelse, at undergive Nogen uberettigede Personers Magt. I Udtrykket „*Negerhandel*" ligger det derimod, at Forbrydelsen allerede er fuldbyrdet, naar Negeren er kjøbt i det Øjemed at afhænde ham,[17]) og at Fdg. 1835 ikke kræver Salget, for at Negerhandelen kan siges at være iværksat, fremgaaer af Fdg.'s § 21, der under dette Udtryk, dels ifølge Sammenhængen i denne Paragraf, dels ifølge Fdg.'s Intimation og hele foregaaende Indhold, indbefatter Kjøbet af Negeren i Salgshensigt. Men ogsaa visse Handlinger, der selv herefter dog endnu maatte opfattes som Forsøg, ere i Fdg. 1835 behandlede som fuldbyrdede Forbrydelser, om end tildels straffede efter en lavere Maalestok end Forbrydelsen paa et mere fremskredet Stadium, særlig

[17]) Jfr. om Begrebet Handel *Scheel* Personret S. 521.

det, at udruste Skib til Negerhandel, hvad enten det allerede er gaaet til Søs eller endnu ikke er det, se Fdg.'s §§ 17, 18, 20, 21.

Ved Negerhandel i den Skikkelse, som Fdg. 1835 har for Øje, vil der altid være flere medvirkende Personer. Med Hensyn til adskillige af disse vil det stille sig saa, at de begrebsmæssig maa betragtes som Medgjerningsmænd, idet den til Forbrydelsen nødvendige Virksomhed er delt mellem dem.[18]) At den, for hvis Regning Handelen drives, altsaa Rederen af Skibet, er Gjerningsmand, er klart. Han er Slavehandleren, se Fdg.'s § 19.[19]) Men den, der foretager paa hans Vegne Kjøbet og Salget (Kaptejnen, Superkargoen, Mellemhandlere), er ogsaa Gjerningsmand; thi det er en til Forbrydelsen begrebsmæssig nødvendig Virksomhed, der er overtaget af ham. Da endelig Negerhandelens Iværksættelse forudsætter Negerens Besiddelse, maa enhver, som hører med til at danne den Magt, der sikrer Besiddelsen, regnes til Medgjerningsmænd, derfor Mandskabet paa Slaveskibet. Naturligvis kan der udenfor denne Kreds af Personer, her som ved enhver anden Forbrydelse, være Meddelagtige i teknisk Forstand. Men Stl.'s § 214 tænker ved at omtale Delagtighed i Negerhandel ikke alene paa saadanne Personer; thi for begge Klasser af Medvirkende har Fdg. 1835 særlige Straffebestemmelser, se paa den ene Side §§ 19—22, jfr. § 24, og paa den anden Side § 23 jfr. § 24.

De enkelte Straffebestemmelser i Fdg. 1835 saaledes, som de maa modificeres efter Stl.'s §§ 11—15, ere følgende:

---

[18]) Jfr. nordisk Strafferet S. 75.

[19]) Jfr. det analoge Forhold fra Næringsforseelser.

1. Den, der udruster Skib til Negerhandel, straffes med Strafarbejde fra 2—5 Aar, hvis Skibet anholdes, førend det er afgaaet fra det Sted, hvorfra det bliver udredet, og fra 10—16 Aar (nu ikke 20 Aar), naar det først anholdes, efter at det har forladt den Havn, hvorfra det blev udrustet, Fdg. §§ 17 og 18.

2. Med samme Straffe anses den, der gaaer en Slavehandler tilhaande i at forskaffe Negere til Udførsel og Forhandling som Slaver, Fdg. § 19.

3. Den, der som Kaptejn eller Superkargo vidende har taget Tjeneste paa et til Negerhandel udrustet Skib, straffes med Strafarbejde i 2—5 Aar, hvis Skibet anholdes, førend det er afgaaet til denne Bestemmelse, med Strafarbejde fra 5—10 Aar, hvis det først anholdes, efterat være gaaet til Søs, og med Strafarbejde fra 10—16 Aar, hvis Negerhandel alt er iværksat, Fdg. §§ 20, 21.

4. Med halv saa lang Straf, som den under Nr. 3 angivne, straffes i de respektive Tilfælde de, der som Skibsofficerer ere medskyldige i Slavehandel, og atter med det halve af Skibsofficerernes Straf Skibsmandskabet, se Fdg.'s § 22 jfr. § 28 om Straffrihed paa Grund af Uvidenhed om Skibets Bestemmelse og om Formildelse under visse Omstændigheder af Straffen for Mandskabet, samt § 29 om Adgang for det til Straffrihed.

5. De, som ved at give Forstrækninger til et Skibs Udredelse til Negerhandel, ved at forskaffe Mandskab til det, ved at tegne Assurance paa det eller dets Ladning eller paa nogen anden Maade vidende understøtte et saadant Foretagende, anses med Strafarbejde fra 1—5 Aar, Fdg.'s § 23.

6. Embedsmænd, som deltage i eller søge at fremme Negerhandel, forbryde deres Embede og

ifalde den strengeste Grad af Straffen efter §§ 17, 18, 19 og 23, Fdg.'s § 24.

Jfr. endvidere om andre Følger af Forbrydelsen Fdg. §§ 24 i Stl., 26, 27.

7. Konkurrerer Forbrydelsen med andre Mishandlinger mod Negrene, fastsætter Fdg.'s § 25 særegne Regler om Straffens Beregning, som ikke er ophævede ved Straffeloven.

8. For den, som skjuler, kjøber eller sælger nogen til de danske Kolonier indbragte Slaver, fastsætter Fdg.'s § 30 Strafarbejde indtil 5 Aar. Regelen forudsætter Slaveriets Bestaaen paa de dansk-vestindiske Øer, jfr. Ordet „Slave". Efter denne Institutions Ophævelse kan Forbrydelsen „*Negerhandel*" overhovedet ikke begaaes ved at føre Negere til disse Øer. Forsaavidt imidlertid Øjemedet er at bringe Negeren til et Sted, hvor Slaveriet bestaaer, og hine paa de danske Øer foretagne Handlinger kun ere et Led i Foranstaltninger til dette Øjemeds Opnaaelse, maa upaatvivlelig Straffebestemmelsen i Fdg.'s § 30 endnu være anvendelig.

§ 33.

Uegentlig Frihedsberøvelse.

Under Begrebet „uegentlig Frihedsberøvelse" henføres det Forhold, som omhandles i Stl.'s § 213, nemlig „*at Nogen ved List eller Magt unddrager Forældre eller andre rette Vedkommende et Barn under 15 Aar*" (Barnerov). Straffen herfor er fastsat til „*Fængsel, ikke under 2 Maaneders simpelt Fængsel, eller under skærpende Omstændigheder,*

navnlig naar det er sket i egennyttigt eller usædeligt Øjemed, Strafarbejde indtil 8 Aar." Saaledes som Lovbudet er formuleret, maa det vel erkjendes, at det ikke nærmest synes at opfatte Deliktet som en Forbrydelse mod Barnets Frihed, men som en Forbrydelse mod Forældrene eller andre Vedkommende, hvis Ret over Barnet unddrages dem. Fra dette Synspunkt vilde Forbrydelsen have sin systematiske Plads blandt Angreb paa de af Familieforholdet (eller eventuelt af Samfundets Forhold til Umyndige) udspringende Rettigheder, og det Samme gjælder, naar man ser Forbrydelsens Gjenstand i Barnets tilsvarende Familieret, at staa under Forældrenes Omsorg og Varetægt.[1])

Det er imidlertid tidligere omtalt, at der i det negative at „*unddrage*" Barnet fra Forældrene, selv hvor dette ikke forbinder sig med en positiv Frihedsberøvelse (at bringe Barnet i sin Magt), ligger et Brud paa en Ret, der kan stilles i Klasse med den formelle Frihedsret, fordi den træder i Stedet for og erstatter den.[2]) Dette Retstridighedsmoment berettiger til at omtale Forholdet i denne Sammenhæng som „uegentlig" Frihedsberøvelse og hjemler den Plads, Loven har tildelt Bestemmelsen i Kapitlet om Frihedskrænkelser.

At der, naar Handlingen er foretagen i egennyttigt eller usædeligt Øjemed, kommer et særligt, forbryderisk Moment til, er klart. Dette Moment hviler paa et andet Synspunkt, der vel i videre Forstand kan indbefattes under Angreb paa Personens Frihed, men i den særegne Skikkelse som Forbrydelse mod uansvarlige Personers Sædelighed.

---

[1]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 261.
[2]) Se ovfr. S. 310 og 350.

For dette Tilfældes Vedkommende bliver Lovstedet derfor paany at nævne i en anden Sammenhæng.[3])

Naar den uegentlige Frihedsberøvelse alene bestaaer i det Negative, at unddrage Forældrene eller andre rette Vedkommende Barnet, opstaaer der ikke nogen Berøring med det i § 211 omhandlede Forhold, som angaaer den positive Frihedsberøvelse. Men det er let, ja lettest tænkeligt, at Unddragelsen træder i Forbindelse med en positiv Frihedsberøvelse. En saadan foreligger nemlig, naar Barnet bringes i Unddragerens Magt, og det, hvad enten dette sker imod eller uden eller endog med Barnets Villie, der her er betydningsløs, jfr. ovfr. § 29. Spørgsmaalet er da, om Strafskyld alene er paadraget efter § 213 eller tillige efter § 211. Det er i og foı sig lidet sandsynligt, at § 213 alene skulde udtømme Strafskylden for det rent negative Tilfælde. Efter Forholdet mellem Straffebestemmelserne og den danske Rets Sammenregningsregler samt den Sjeldenhed, hvormed det rent negative Forhold vil forekomme, vilde Bestemmelsen da omtremt være overflødig. At § 213 optager visse positive Frihedsberøvelser som Bestanddel i Forbrydelsen, fremgaaer ogsaa deraf, at det næsten vilde være utænkeligt, at et egennyttigt eller usædeligt Øjemed med Barnet kunde forfølges, naar der ikke til Unddragelsen fra Forældrene kom det positive, at Unddrageren fik Barnet i sin Magt. Det Rigtige er, at § 211 kun da tillige bliver at anvende, naar der foreligger en saadan positiv Frihedsberøvelse, som ikke er særlig for et Barn, men kunde være foretagen ligesaa vel mod en Voxen. For den særlige Barneforbrydelse udtømmer derimod § 213 Strafskylden,

---

[3]) Jfr. ndfr. i vedkommende Paragraf.

hvad enten den er rent negativ (Unddragelse fra rette Forældremagt) eller tillige positiv Frihedsberøvelse (Undergivelse under en inkompetent Forældremagt).[4]) En Anomali bliver det vistnok herefter, at Straffen efter § 213 har et lavere Maximum, end § 211, 2. Pkt., saa at et Barns Undergivelse under en uberettiget Forældremagt ikke kan straffes saa strengt som en Persons Undergivelse under en anden uberettiget Magt, endog om den foretages i usædeligt Øjemed. Men at dette ikke er paaagtet i Loven, har dog efter Domstolenes sædvanlige Anvendelse af Straffesatserne ringe praktisk Betydning.

Paatalen af Forbrydelsen i § 213 er ubetinget offentlig.

Lovstedet fordrer som Middel „*List eller Magt*". Men der kræves ikke, at disse Midler skulle være anvendte mod Barnet. Ordene indbefatte ogsaa det, at de ere anvendte mod Andre. Der kan derfor næppe heri søges nogen Indskrænkning for Anvendelsen; men Lovbudet maa antages at række ligesaa vidt, som om der istedetfor „*List eller Magt*" havde staaet, hvad der havde været korrektere, „retstridig". At Barnet maatte have samtykket i Unddragelsen, udelukker ikke Anvendelsen; thi dette Samtykke er, som ovfr. bemærket, betydningsløst. Ogsaa maa Bestemmelsen anses anvendelig, naar Barnet unddrager sig selv ifølge Paavirkning af den Paagjældende. Thi ogsaa den her mellemkommende Villiesbestemmelse af Barnet er betydningsløs.[5])

[4]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 261.

[5]) Se med Hensyn til § 213 den eneste Dom, der vides at være fældet i Medfør af Paragrafen, i U. f. R. **1886** S. 1086. Jfr. dog ogsaa en af subjektive Grunde frifindende H. R. D. i 1895.

§ 34.

C. Særlig udhævede Forbrydelser mod Kvindens Kjønsfrihed. (Om disse Forbrydelser i Almindelighed).

I det 16de Kapitel har Straffeloven samlet en Række af strafbare Handlinger under Fællesbetegnelsen „Forbrydelser mod Sædeligheden“. Sædelighed betegner her Sædelighed i Kjønsforholdet, og med denne staa ogsaa alle de i Kapitlet nævnte strafbare Handlinger i Forbindelse. Da imidlertid det abstrakte Begreb om Kjønssædelighed ikke kan være det af Retten Beskyttede, ligger der heri endnu ikke Svar paa Spørgsmaalet, hvad der egentlig er disse Forbrydelsers Objekt, og om de i denne Retning alle kunne betragtes som saaledes ensartede, at de ogsaa systematisk bør sammenstilles. Dette kan nu ikke erkjendes. Af de mod Kjønssædeligheden stridende, i det 16de Kap. nævnte Forbrydelser ere nogle Angreb paa den offentlige Sædelighed (§§ 177, 178, 180, 182, 184 og delvis § 185) eller indeholde andre Krænkelser af det Offentlige (§§ 167, 179, 181), andre ere Krænkelser af Familieretsforhold eller nærmest dermed i Klasse staaende Retsforhold (§§ 159—165, 166, 185; ogsaa § 179 kan ses fra dette Synspunkt), atter andre indeholde en Krænkelse af personlige Rettigheder, enten alene eller i Forbindelse med et Retsbrud af foranførte Art (§§ 166, 167, 168—176, 182, 183 og tildels § 185). Men hver af disse Grupper hører til væsentlig forskjelligartede Forbrydelsesklasser. Paa dette kan der kun være Tale om at medtage Forbrydelser af den sidst nævnte Klasse. Men indenfor denne er det dernæst ikke alle Forbrydelserne, der

indeholde en Frihedskrænkelse. I den i § 181 omhandlede Forbrydelse ligger et Angreb paa Legeme. Som saadan vilde den have været at omtale ovfr. i Kap. 1, hvis ikke dens almenfarlige Karakter havde henvist den til en anden Sammenhæng, se ovfr. § 3. Den personlige Ret, som krænkes ved den af § 185 straffede Handling, er Blufærdigheden. ɔ: den kjønslige Sædelighedsfølelse, der kan krænkes uden nogen Frihedskrænkelse, og uden at de Tilfælde, hvor det sker ved en saadan, faa særlig Betydning, undtagen, hvor andre Straffebud medføre det. Ogsaa denne Forbrydelse maatte derfor have en anden Plads i den systematiske Fremstilling, se ovfr. Kap. 3, § 28. I de andre Paragrafer omhandles derimod Forbrydelser mod Friheden i Kjønsforhold, og de have derfor alle Plads i dette Kapitel. Men af disse ere de Handlinger, som ere Gjenstand for §§ 166, 173—175, jfr. § 176, og § 183, 1. St., Krænkelser af den Frihedsret, som er særlig for uansvarlige Personer, nemlig Beskyttelsen mod Paavirkning eller Benyttelse til Usædelighed. Dette Moment er her det vigtigste og bestemmer derfor de paagjældende Forbrydelsers systematiske Plads, jfr. ovfr. § 29 (Rubr. II). Kun de i §§ 167—172, jfr. § 176, og § 183, 2. St. omhandlede Forbrydelser indeholde alene Angreb paa den Gren af den formelle Handlefrihed, der kan betegnes som Kvindens Kjønsfrihed. Kun om disse bliver der paa dette Sted at tale, forsaavidt de ikke maatte forbigaaes som bedst egnede til at berøres i anden Forbindelse med Hensyn til det yderligere Retsbrud, de indeholde, et Spørgsmaal, som opstaaer ved §§ 167 og 183, 2. St.

1°. Det, der berettiger til fra den almindelige Handlefrihed at udsondre Kvindens Kjønsfrihed

— ɔ: Kvindens Ret til frit at raade over sine Kjønsegenskaber — som et særligt Retsgode, og Krænkelserne af denne Frihed som særlige Forbrydelser fra de almindelige Forbrydelser mod Handlefriheden, er Hensynet til Kjønsærens ejendommelige Betydning for Kvinden, baade som Menneske og som Medlem af Samfundet. Angreb paa Mandens Kjønsfrihed, f. Ex. ved Tvang til Indgaaelse af en lovlig eller ulovlig Kjønsforbindelse eller til uterligt Forhold, ere vel højst fornærmelige og nedværdigende for ham; men de behøve ikke at have vedvarende Følger for ham paa samme Maade, som for Kvinden. Ved slige Angreb gjælde derfor end ikke analoge Synspunkter. Selv paa det Forhold, at en Mand tvinges til unaturlig Vellyst med en Mand, finder dette Anvendelse. Det Strafbare heri udtømmes ved Anvendelse af de almindelige Regler om Frihedskrænkelser, om Angreb paa Legeme og Helbred og om Forbrydelser mod den offentlige Sædelighed.[6]) I Overensstemmelse hermed er ogsaa Straffeloven. Alle de Bud, der omhandle Angreb paa Kjønsfriheden, forudsætte en Kvinde som Gjenstand. Dette gjælder ogsaa om § 176, forsaavidt den henholder sig til Forudsætningerne i §§ 167—170.[7])

2°. Retstridige Angreb paa en Kvindes Kjønsære, som iværksættes uden Frihedskrænkelser, f. Ex. ved Sigtelser for uterligt Forhold, ere Æresfornærmelser. Men saadanne Angreb kunne ogsaa iværksættes ved Frihedskrænkelser, uden derfor at blive Krænkelser af Kjønsfriheden. Dette gjælder f. Ex., naar en Kvinde tvinges til at foretage Hand-

[6]) Jfr. *Bornemanns* S. Skr. V. S. 114 ff., 123 ff. og IV. S. 249 og 258.

[7]) Jfr. D. i H. R. T. 1871 S. 484, 1873 S. 487, 1876 S. 607.

linger, hvorved hendes Rygte maa lide, uden at dog Handlingen er en saadan, ved hvilken Kvinden bliver Gjenstand for mandlige Kjønsakter. Angreb paa Kjønsfriheden foreligge kun da, naar ved en Frihedskrænkelse Kvinden bliver Gjenstand for saadanne Akter. I en saadan Retskrænkelse er Krænkelsen af Kjønsæren selvfølgelig indbefattet; thi kun den frie Hengivelse i det frit indgaaede Ægteskab er sædelig.

Den brugte Betegnelse af den Handlings Karakter, der skal kunne betragtes som Krænkelse af Kvindens Kjønsfrihed, er valgt istedetfor den vistnok sædvanlige, nemlig at Handlingen maa være en saadan, ved hvilken Kvinden bliver Middel til at vække, hidse eller tilfredsstille mandlig Kjønsdrift. Den Indvending mod den sidste Karakteristik, at der derved, imod de almindelige strafferetlige Grundsætninger, lægges Vægt paa den subjektive Bevæggrund, er vel ikke rigtig.[8]) Thi det er ikke en subjektiv Bevæggrund, der derved betegnes, men en objektiv, psykologisk Virkning, som Handlingen er egnet til at hidføre. Om Bevæggrunden er Lystenhed, Kaadhed, Skadefryd eller hvilkensomhelst anden, er ogsaa efter denne Formulering af Handlingens Karakter en ligegyldig Sag. Men Sagen er, at hin psykologiske Virkning kan tænkes borte, uden at Handlingen mister sin Karakter af Krænkelse af den kvindelige Kjønsfrihed. Ved denne kommer det blot an paa, at den fysiske eller fysiologiske Kjendsgjerning er tilstede,

---

[8]) Se Afhandling i U. f. R. 1894 S. 145 o. ff., hvor denne urigtige Indvending mod den sædvanlige Formulering sammenblandes med en rigtigere Indvending, hvorfor ogsaa Forf. føres for vidt med Hensyn til Anvendelsen af § 176, se det Følgende.

at Kvinden bliver Gjenstand for en mandlig Kjønsakt, hvilket vel efter Sagens Natur sædvanlig fører hin psykologiske Virkning med sig, men uden at dette kan være en Betingelse for Retskrænkelsens Begreb. Derfor er det mindre rigtigt, om end næppe af stor praktisk Betydning, at substituere i Forbrydelsesbegrebet hint fjernere, skjønt ogsaa objektive Karaktermærke for dette nærmere.[9])

---

[9]) I Sagen i U. f. R. 1885 S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 anvendte O. R. kun § 185, fordi Manden ikke havde villet „tilfredsstille sin Kjønsdrift", men H. R. dømte efter § 176 jfr. § 174. Handlingerne vare vel nærmest foretagne for at ægge eller tilfredsstille den kvindelige Parts Kjønsdrift, og dette maatte efter det i Texten Bemærkede være ligegyldigt. Derimod var næppe den i Texten fordrede fysiske Kjendsgjerning tilstede i alle Tilfældene, som forelaa beviste. Dette kunde imidlertid betragtes som en Særegenhed ved de i § 176 jfr. §§ 173 og 174 omhandlede Forbrydelser. og vilde ialtfald ikke kunne gjælde, naar Talen er om § 176, jfr. §§ 167—170. Ikke udenfor det i Texten Udviklede er D. i U. f. R. 1885 S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (§ 176, jfr. § 173) Med Hensyn til U. f. R. 1888 S. 37, jfr. H. R. T. 1887 S. 426, hvor H. R. forkastede O. R.'s Frifindelsesgrund, at kjønslig Tilfredsstillelse ikke var tilsigtet, forelaa heller ikke den Kjønsakt af en Mand (strø Peber i Kvindens Kjønsdele), som maa kræves, og O. R.'s Frifindelsesgrund vilde derfor i en rigtigere Formulering have passet, forsaavidt angik § 176 jfr. § 174, men ikke lige overfor § 185, hvor „*uterligt Forhold*" har et videre Omraade. H. R. frifandt af en anden Grund, der ogsaa maatte gjælde § 185, men som næppe kan billiges. jfr. § 28. I U f. R. 1893 S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 anvendte O. R. og H. R. kun § 185, ikke, som U. R., § 176 jfr. § 174, overensstemmende med det i Texten Udviklede. I Sagen i H. R. T. 1885 S, 7 var det rigtigt, at Kaadhedsmotivet ikke kunde udelukke § 176 jfr. § 169, da Kvinden var tvungen Gjenstand for en mandlig Kjønsakt.

Da Ægteskabs Indgaaelse begrunder en omfattende og vedvarende Disposition over Kvindens Kjønsegenskaber, maatte efter Forholdets Natur først i Rækken blandt Angreb paa Kjønsfriheden nævnes Krænkelsen af en Kvindes Ret til frit Valg af en Ægtemand.[10]) I Almindelighed have Straffelovene dog ikke gjort dette Synspunkt anvendeligt paa saadanne Retskrænkelser, og saaledes heller ikke den danske Straffelov. Af de ovenfor nævnte Paragrafer har kun § 171 ved Bortførelsesforbrydelsen medtaget det Tilfælde, at Øjemedet er at formaa Kvinden til Ægteskab, idet dog Handlingen er stillet under en lavere Straf, end naar Forsættet er at formaa hende til Utugt. Det vilde være uberettiget at straffe Tvang af Kvinden til Ægteskab som Forsøg paa Voldtægt, allerede fordi Forsættet ikke behøver at indbefatte Tvang til Samleje. Der kan udenfor de almindelige Straffebud for Frihedskrænkelser kun være Spørgsmaal, om Analogien af § 171, 2. Pkt. er anvendelig paa hint Forhold. Noget Andet er det, at Ægteskabet, hvis det ikke er eller er blevet gyldigt,[11]) ikke kan fritage for Anvendelse af Reglerne i §§ 168—71, naar iøvrigt disses Betingelser ere tilstede.

Selv bortset fra det nys Bemærkede er det imidlertid ikke saa, at alle Kjønsfrihedsforbrydelser ere medtagne af Straffeloven i de her omhandlede Paragrafer. Der stilles i disse visse Fordringer til Maaden, hvorpaa Krænkelsen er begaaet. Foreligge disse ikke, vil Handlingen kun medføre Straf efter § 185 eller efter Omstændighederne (tillige) § 210, jfr. herom ovfr. § 28. De Kjønsfrihedsforbrydelser, som omhandles i de her foreliggende Straffebud

---

[10]) Jfr. *Bornemanns* S. Skr. V, S. 202—3.
[11]) Jfr. *Deuntzer* Familieret 2. Udg. §§ 27—29.

ere altsaa, som det siges i Overskriften, „særlig udhævede“ eller kvalificerede. Alle andre gaa ind under almindelige, mere omfattende Straffebud.

Disse særlig udhævede Kjønsfrihedsforbrydelser falde i to Klasser: den ene, hvor den usædelige Raaden over Kvinden er det naturlige Samleje, den anden, omfattende enhver anden usædelig, mandlig Kjønsakt, for hvilken en Kvinde bliver Gjenstand. Det første betegnes i Loven med forskjellige Udtryk: „*Utugt*“, §§ 167, 171, 1. Pkt., „*utugtig Omgang*“, § 183, 2. St., „*Samleje*“, §§ 168, 169, 172, „*legemlig Omgang*“, §§ 170, 176, 183, 2. St. Af disse Udtryk har „*Samleje*“ ikke anden Betydning i Relation til Kjønsforholdet end den, hvori det er brugt. At det mere ubestemte „*legemlig Omgang*“ betegner det Samme i Loven, ses af § 176. Kun saaledes er der ved denne Bestemmelse draget den skarpe Grænse, som er nødvendig for at bestemme Anvendelsesomraadet for den i Modsætning til de foregaaende Paragrafer. Men deraf følger atter, at Ordet „*Utugt*“, der i og for sig kan bruges i en videre Betydning, ligesom Adjektivet „*utugtig*“ jfr. § 184, nemlig som omfattende alt uterligt Forhold, i alle de i § 176 opregnede Paragrafer, hvor det forekommer, maa være brugt i den snævrere Betydning, som betegnende naturlig, legemlig Omgang mellem Mand og Kvinde udenfor Ægteskab, og det vilde da være forstyrrende og derfor uantageligt, om § 171 eller nogen anden Paragraf i Kapitlet skulde tage Ordet i den videre Betydning. Dels af denne Grund, dels af Hensyn til det aabenbart blot som Variation brugte Udtryk „*legemlig Omgang*“, kan det endelig heller ikke være tvivlsomt, at „*utugtig Omgang*“ i § 183, 2. St. er brugt i samme Betydning. Tilfældene af den anden Klasse betegnes i § 176 som „*uterligt Forhold, uden at legemlig*

Omgang finder Sted". At Udtrykket „*uterligt Forhold*" i og for sig omfatter den naturlige, legemlige Omgang udenfor Ægteskab, viser selve den Maade, paa hvilken Paragrafen udtrykker sig. Medens den negative Grænse er angivet ved den tilføjede Sætning, — af hvilken følger, at § 176 ikke heller kan anvendes som for fuldbyrdet Forbrydelse, naar der foreligger Forsøg paa at opnaa Samleje, men den for dette Forsøg forskyldte Straf,[12]) — giver Lovbudet ingen anden Vejledning til at bestemme Omraadet positivt end det, der ligger i selve Ordet

---

[12]) U. f. R. **1867** S. 844, jfr. H. R. T. 1867 S. 250 (O. R. § 176, H. R. § 173 jfr. 46), U. f. R. **1869** S. 837 (§ 176 jfr. § 39), U. f. R. **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354 (§ 174, ikke § 176), U. f. R. **1876** S. 56, jfr. H. R. T. 1875 S. 357 (§ 174 jfr. § 46), U. f. R. **1877** S. 882, jfr. H. R. T. 1877 S. 200 (§ 168, jfr. § 46 og § 173), U. f. R. **1878** S. 155, jfr. H. R. T. 1877 S. 611 (O. R. § 185, H. R. § 174 jfr. § 46), U. f. R. **1879** S. 52, jfr. H. R. T. 1878 S. 515, U. f. R **1879** S. 257. jfr. H. R. T. 1878 S. 697, U. f. R. **1882** S. 510, jfr. H. R. T. 1881 S. 77 (§ 168 jfr. § 46 og § 39), **1882** S. 786, jfr. H. R. T. 1882 S. 341 (Frifindelse for Voldtægtsforsøg ifølge Stl.'s § 45, dømt efter § 176, jfr. § 168), U. f. R. **1883** S. 140, jfr. H. R. T. 1882 S. 562 (Uenighed mellem O. R. og H. R. „efter de foreliggende Oplysninger"), **1883** S. 132, jfr. H. R. T. 1882 S. 526 (§ 174 jfr. § 46), U. f. R. **1884** S. 286 (§ 173, ikke § 176, jfr. § 173), U. f. R. **1885** S. 9, jfr. H. R. T. 1884 S. 360 (§ 176, jfr. § 173, ikke § 168, jfr. § 46), U. f. R. **1887** S. 888, jfr. H. R. T. 1887 S. 104 (§ 174 jfr. § 46, ikke § 176), U. f. R. **1888** S. 1029, jfr. H. R. T. 1888 S. 249 (§ 176, jfr. § 168), **1889** S. 139, jfr. H. R. T. 1888 S. 595 (§ 174, jfr. § 46), U. f. R. **1891** S. 26, jfr. H. R. T. 1890 S. 435 (§ 176, jfr. § 168, ikke § 168, jfr. § 46), **1891** S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59 (§ 170, 2, jfr. § 46), U. f. R. **1892** S. 535, jfr. H. R. T. 1891 S. 760 (§ 168, jfr. § 46), U. f. R. **1892** S. 582, jfr. H. R. T. 1891 S. 845 (H. R. § 168, jfr. § 46, da Forsøget ikke var frivillig opgivet, O. R. § 176 jfr. § 168).

„uterlig“ og i de Forudsætninger, hvortil § 177 henviser.

I og for sig rummer dette Ord enhver Kjønsusædelighed,[13]) i det højeste med den nærmere Kvantitetsbestemmelse, at Usædeligheden skal være grov, jfr. ovfr. i § 28. Nogen kvalitativ Begrænsning kan der, som paaviist i § 28, ikke være Tale om ved Anvendelsen af § 185. I § 176 følger imidlertid en Begrænsning ved Henvisningen til de i §§ 161—170, 173 og 174 omhandlede „Forudsætninger“. Den første Forudsætning, som i Henhold hertil begrænser § 176, i Modsætning til § 185, er den, at det uterlige Forhold maa være udvist af Mand mod Kvinde, jfr. herom ndfr. under Nr. 4, medens § 185 er anvendelig ogsaa paa uterligt Forhold, udviist af Mand mod Mand, af Kvinde mod Kvinde og af Kvinde mod Mand. Heraf flyder den anden Forudsætning, at kun en specifik mandlig Kjønsusædelighed kan rammes af § 176, ikke en saadan, ved hvilken Mandsegenskaben er ganske betydningsløs. Udenfor § 176, i Modsætning til § 185, ligger derfor en Kjønsusædelighed i Ord, naar det Usædelige alene ligger i Ordenes Indhold. Kun en Mands Kjønsusædelighed i Gjerning eller i Ord, der udtrykke Attraa efter en saadan Usædelighed, vilde kunne rammes af Paragrafen. Om de sidst nævnte Handlinger skulle medtages som tilstrækkelige til en fuldbyrdet Forbrydelse, eller om de kun kunne komme i Betragtning som Forsøg, kan maaske i Almindelighed omtvistes, jfr. næste Paragraf. Men i ethvert Fald følger det af Friheds-

[13]) Jfr. D. i H. R. T. 1871 S. 345, S. 484, 1873 S. 487, 1874 S. 382, S. 445, 1881 S. 287, Mot. til Stl.'s Udk. S. 210 og S. 216, hvor dog en noget videre Betydning synes antaget, jfr. ogsaa D. i H. R. T. 1871 S. 136.

forbrydelsernes almindelige Begreb og de specielle Forudsætninger i §§ 167—170, at § 176, forsaavidt Anvendelsen i Relation til disse Paragrafer angaaer, maa begrænses til Kjønsusædelighed i Gjerning, saa at der kun ved en saadan foreligger fuldbyrdet Forbrydelse[14])

---

[14]) Se herved U. f. R. **1870** S. 367, jfr. H. R. T. 1869 S. 729 (O. R. § 185, H. R. § 176), U. f. R. **1874** S. 570 (§ 176, jfr. § 170), U. f. R. **1874** S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 H. R. § 176, jfr. § 173 og § 166), U. f. R. **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354, U. f. R. **1875** S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382, U. f. R. **1875** S. 1001 (§ 176, jfr. § 174), U. f. R. **1876** S. 315, jfr. H. R. T. 1875 S. 515 (O. R. kun § 185, H. R. med Føje § 176, jfr. § 170), U. f. R. **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 697, U. f. R. **1882** S. 6 (§ 176, jfr. § 174), U. f. R. **1882** S. 390, jfr. H. R. T. 1881 S. 653 (§ 176, jfr. § 173 og § 174), U. f. R. **1882** S. 786, jtr. H. R. T. 1882 S. 341 (§ 45 anvendt paa Voldtægtsforsøg, derfor § 176, jfr. § 168), U. f. R. **1882** S. 1152, U. f. R. **1883** S. 140, jfr. H. R. T. 1882 S. 562 (§ 176, jfr. § 173), **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695 (H. R. § 176, jfr. § 173 og § 185), U. f. R. **1884** S. 606 (§ 185), S. 905 (kun § 185, Dissens, om ikke § 176, jfr. § 174, men vel af anden Grund), **1885** S. 9. jfr. H. R. T. 1884 S. 360 (§ 176, jfr. § 173, ikke § 168, jfr. § 46), **1885** S. 95, jfr. H. R. T. 1884 S. 471 (§ 176, jfr. § 174, og § 174), U. f. R. **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (O. R. kun § 185, H. R. § 176, jfr. § 174), **1885** S. 1005, jfr. H. R. T. 1885 S. 246 (§ 176, jfr. § 173), **1888** S. 37, jfr. H. R. T. 1887 S. 426 (O. R. og H. R. uenige med Hensyn til Frifindelsesgrunden. O. R. fandt ikke Forholdet uterligt, hvilket var rigtigt ved § 176, men ikke ved § 185), U. f. R. **1890** S. 112, jfr. H. R. T. 1889 S. 707 (kun § 185 af andre Grunde), U. f. R. **1890** S. 353, jfr. H. R. T. 1889 S. 809 (kun § 185, for det ene Forhold burde § 176, jfr. § 170 være anvendt), U. f. R. **1891** S. 768 (§ 176, jfr. § 173), 826, U. f. R. **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (§ 162. jfr. §§ 173, 174 og tildels § 176), U. f. R. **1893** S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 (U. R. § 176, jfr. § 174, O. R. og H. R. — af andre Grunde — kun § 185), **1893** S. 310 og 488, jfr. H. R. T. 1892 S. 909 (kun § 185), **1893** S. 747, jfr. H. R. T. 1893

De saaledes dragne Grænser for, hvad der ved § 176 i denne Forbindelse hører ind under det Uterlige, udelukker imidlertid ikke, at der endnu kan blive noget Relativt tilbage. Det maa nødvendig kræves, at Handlingen objektivt ɔ: i det almindelige Omdømme har hin Relation til det Kjønslige. Mangler dette, kunne aldeles individuelle Fornemmelser ikke være nok. Men herved vil da atter et relativt Hensyn gjøre sig gjældende ved at bestemme Grænsen. De samme Blottelser af Kvinden, som i Almindelighed ville være uterlige, kunne under givne Forhold, f. Ex. i Sygdomme lige overfor Lægebehandling, ganske mangle denne Karakter. Visse Handlinger kunne staa i Forbindelse med det Kjønslige, men have i det almindelige Omdømme ikke regelmæssig denne Karakter, og ere derfor ikke uterligt Forhold. Medens f. Ex. Befølen af en Kvindes Bryst, bortset fra hine særegne Forhold, maa henregnes hertil, gjælder det Samme ikke om at klappe hende paa Kinden. Men under særegne Forhold kan slige Handlingers Relation til det mandlig Sexuelle blive saaledes kjendelig, at Dommen vilde blive en anden. Endelig kan det almindelige Omdømme undertiden variere efter lokale Forhold eller Livsforholdene. Dog kan dette kun faa Betydning paa de usikre Grænseomraader. Visse Handlingers Uterlighed kan ikke ophæves derved, at en udbredt Demoralisation i en given Egn maatte tage sig dem let.[15]) Omgængelse mod Naturen med en

---

S. 143 (af andre Grunde kun § 185), **1893** S. 796, jfr. H. R. T. 1893 S. 247 (af andre Grunde kun § 185), **1898** S. 11, jfr. H. R. T. 1898 S. 307 (O. R. kun § 185, H. R. med Føje § 176, jfr. § 173).

[15]) Jfr. herved Domme i H. R. T. **1870** S. 678, **1869** S. 729, **1871** S. 72, **1875** S. 98, 346, 515, **1878** S. 577.

Kvinde er naturligvis uterligt Forhold. Selv om saadan Omgængelse ogsaa maatte rammes af § 177, kan dens Iværksættelse ved en Frihedskrænkelse ikke falde udenfor § 176.[16])

3°. Fra gammel Tid har der i Teorien været rejst Spørgsmaal, om enhver Kvinde kan være Gjenstand for de særegne Kjønsfrihedsforbrydelser, eller om ikke herfra maa være udelukkede visse Kvinder, nemlig berygtede, afsindige og umodne Kvinder. Hvad berygtede Kvinder angaaer, skulde de paagjældende Forbrydelser lige overfor dem kun bedømmes efter Reglerne om almindelige Frihedskrænkelser, fordi de havde forspildt den særlige Kjønsære. Men Kjønsæren, som begrundet i Kvindens Bestemmelse, kan ligesaa lidt fortabes, som Æren i Betydning af Menneskeværdighed. Hvad der kan forspildes, er Andres Omdømme. Men det er ikke Kjønsæren i denne Betydning, der er Grundlaget for Anerkjendelsen af Kjønsfriheden som en særlig Art af Handlefriheden. Ikke blot den Kvinde, der har begaaet et eller flere Fejltrin, men ogsaa den, hos hvem Løsagtighed er bleven til Last, ja selv Skøgen har derfor Krav paa den særlige Retsbeskyttelse for sin Frihed til at raade over sine Kjønsegenskaber.[17]) Dette er ogsaa Straffelovens Standpunkt. Den hjemler kun i visse Tilfælde en ringere Straf for den mod den berygtede Kvinde begaaede Forbrydelse, s. §§ 168—71, men viser netop derved, at de ikke ere udelukkede fra Bestemmelserne, og Strafferammen er den samme, hvor ingen særlig Und-

---

[16]) En Dom i H. R. T. 1870 S. 659 dømte dog i et saadant Tilfælde kun efter § 177, jfr. § 46. Se ogsaa U. f. R. 1891 S. 1102 (§ 177 jfr. § 46, ikke tillige §§ 176, 161 og 173).

[17]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV., S. 249, V., S. 170 o. ff.

tagelse er gjort.[18]) Hvad afsindige Kvinder angaaer, kunde kun den Betragtning anføres for at holde dem ude fra de paagjældende Regler, at de ikke have Bevidsthed om Kjønsærens Betydning. Men dels behøver dette ingenlunde at være Tilfældet, dels beroer Anerkjendelsen af Æren overhovedet, og derfor ogsaa af Kjønsæren som Retsgode, ikke paa, at Bevidstheden om dens Betydning er tilstede. I Straffelovens § 170 hører den afsindige Kvinde efter Omstændighederne til dem, hvem dette Straffebud særlig har for Øje,[19]) og naar det saaledes er givet, at Straffeloven ikke hylder hin Betragtning, kan der ikke være Tvivl om, at ogsaa f. Ex. §§ 168 og 169 ere anvendelige paa den mod en afsindig Kvinde udøvede Voldtægt.[20]) Hvad endelig den umodne Kvinde, særlig Barnet (den, hvis Pubertetsudvikling endnu ikke er begyndt) angaaer, har *Bornemann* hævdet, at her andre Synspunkter for Strafbarheden maatte finde Anvendelse, vel ikke ved enhver umoden Kvinde, men dog ved Barnet, fordi hun i kjønslig Henseende endnu kun var en vordende Kvinde.[21]) Men ogsaa her maa det hævdes, at Kjønsæren, der begrundes ved Kvindens Bestemmelse, er et nærværende Gode, om end for Fremtidens Skyld. De Synspunkter, *Borne-*

---

[18]) Jfr. U. f. R. 1882 S. 655, jfr. H. R. T. 1882 S. 98, U. f. R. 1883 S. 1048, jfr. H. R. T. 1883 S. 323 (vestind. Sag; 6. 13. 16.)

[19]) U. f. R. 1868 S. 770 (§ 170 ikke anvendt ved en Rekonvalescent), 1873 S. 220, jfr. H. R T. 1872 S. 505 (§ 170 anvendt ved en sindssvag Kvinde), 1878 S. 391 (§ 170 anvendt ved en idiotisk Kvinde), 1883 S. 1028, jfr. H. R. T. 1883 S. 300 (§ 170 ved en Idiot), U. f. R. 1891 S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59 (§ 170, 2, jfr. § 46 ved en Beruset).

[20]) D. i H. R. T. 1863 S. 683, 1868 S. 161, 1872 S. 505.

[21]) S. Skr. IV., S. 249—50 og 251—52.

mann fremhæver, — Krænkelsen af den offentlige Sædelighed, af Barnets Sædelighed og af hendes Helbred, — angiver derfor ikke udtømmende det Forbryderske i Kjønsforbrydelserne mod Barnet, jfr. ovfr. S. 310 og 322 om Barnets Ret til Handlefrihed i Almindelighed. Noget andet er det, at de tillige ere tilstede, og at de i visse Tilfælde ere det Overvejende. Dette gjælder, naar Angrebet iværksættes paa en Maade, der ikke ligeoverfor den Voxne vilde være en Frihedskrænkelse. Derfor ere Straffebestemmelserne i §§ 173 og 174 ikke medtagne paa dette Sted. Men naar Midlet er det samme, som mod en Voxen, maa de for saadanne Tilfælde fastsatte Straffebestemmelser være anvendelige, forsaavidt ikke positive Bestemmelser udelukke dem. Dette er ikke Tilfældet efter den danske Straffelov. Selv om § 173 ikke havde indeholdt den lidet sigende Begrænsning, der ligger i Ordene *„forsaavidt osv.“*, vilde den Omstændighed, at den er vid nok til at omfatte ogsaa Voldtægt mod Barnet (*„Bedriver nogen Utugt“*), ikke være til Hinder for at anvende Voldtægtsbestemmelserne, naar Utugten havde denne særlige Karakter.[22]) Ved Voldtægt mod et Barn foreligger baade den i § 168 eller § 169 og den i § 173 omhandlede Forbrydelse. Der foreligger en *concursus idealis.* Paa en saadan Konkurrence finder den almindelige Regel i Stl.'s § 62 Anvendelse, jfr. ovfr. § 3 Note 1. Ligesom Retsanvendelsen før Straffeloven anvendte Voldtægtsreglerne ogsaa, naar Børn vare Gjenstanden,[23]) saaledes har den ogsaa senere anvendt

---

[22]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 207.

[23]) S. D. i H. R. T. 1857 S. 251, 1863 S. 126, 1865 S. 549, 1866 S. 71, jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 252.

Straffelovens Bud paa samme Maade, ikke altid tilligemed § 173.[24])

4°. At det er Kvindens ufrivillige Benyttelse som Middel for mandlige Kjønsakter, der udgjør det Væsentlige ved Kjønsfrihedsforbrydelserne, forudsættes overensstemmende med Forholdets Natur ikke blot i alle de Lovbud, som have den naturlige legemlige Omgang til Gjenstand, men ogsaa i § 176, jfr. ovfr. Uterligheder, der udøves af Kvinde mod Kvinde, ville saaledes ikke kunne subsumeres under de paagjældende Lovbud, og ligesaa lidt de, der maatte udøves af et Barn af Mandkjøn, hos hvem Pubertetsudviklingen endnu ikke er begyndt. Er denne vel begyndt, men Samleje dog endnu er umuligt, kan der ikke blive Tale om Fuldbyrdelse af de Forbrydelser, der forudsætte Samleje, men kun om andet uterligt Forhold eller om Forsøg.[25]) Med Undtagelse af § 183, 2. St., der har til Gjenstand Hustruens Utugt med Andre end Ægtemanden, forudsætte dernæst de paagjældende Bestemmelser, at den, der udøver Frihedskrænkelsen, er den samme Mand, for hvis Kjønsakt Kvinden er Gjenstand, s. §§ 167—70, jfr. § 176, og der kan ikke være Tvivl om, at § 171, der ikke siger dette udtrykkelig, har den samme Forudsætning.

---

[24]) Jfr. herved Domme i H. R. T. **1867** S. 11. 311, **1869** S. 542 **1870** S. 678, **1877** S. 122, 200, **1880** S. 362, U. f. R. **1877** S. 882, jfr. H. R. T. 1877 S. 200 (§ 168, jfr. §§ 46 og 173), U. f R. **1878** S. 880 (Kr. og Pol. R. kun § 173, jfr. § 46). Anderledes med Hensyn til § 174, som efter sin Forudsætning („*Forførelse*") er udelukket, naar Voldtægt foreligger, jfr. U. f. R. **1882** S. 786, jfr. H. R. T. 1882 S. 341 (O. R. straffede efter § 176, jfr. §§ 168 og 174, H. R. alene efter § 176, jfr. § 168), U. f. R. **1893** S. 766, jfr. H. R. T. 1893 S. 197 (§ 161 og § 176, jfr. §§ 161 og 173).

[25]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. V., S. 143 o. ff.

Denne Forudsætning, hvorfra Loven herved gaaer ud, er overensstemmende med den almindelige Lære. Enhver anden Person, der er delagtig i Kjønsfrihedsforbrydelsen, betragtes som meddelagtig. At imidlertid denne Lære ikke kan billiges, er udviklet i den alm. Del I, S. 138 o. ff. Det hører ganske vist med til Kjønsfrihedsforbrydelsen, at Kvinden bliver Gjenstand for mandlige Kjønsakter. Men deraf følger ikke, at alene den, der foretager den sexuelle Akt, eller som kunde være denne, kan være Gjerningsmand til Forbrydelsen. En Kvinde, der ved de Midler, der kræves til Voldtægt, tvinger en Kvinde til Samleje med en afsindig Mand, er efter rigtig Opfattelse Gjerningsmand, ikke blot meddelagtig, og under andre Forhold kan den, der anvender Truslerne til Fordel for en Tredie, være at betragte som Medgjerningsmand.[26]) At der ikke i Almindelighed i den positive Ret er nogen Hindring for at følge den af Forholdets Natur tilsagte Opfattelse, er nærmere udviklet paa det angivne Sted i den alm. Del. I de foreliggende særlige Bud findes en saadan Hindring heller ikke. Man kan ikke udlede en saadan af § 183, 2. St., som paa Grund af det Familieforhold, der krænkes, udstrækker sit Omraade langt udover de Grænser, der gjælde for de andre, særlig udhævede Kjønsfrihedsforbrydelser, og som ikke kan udelukke Ansvar f. Ex. efter § 168, naar dennes Betingelser ere tilstede.[27])

5⁰. Af Ægteskabets Væsen følger det, at mange Handlinger, der udenfor dette vilde være Kjøns-

---

[26]) Jfr. nordisk Str. S. 75.

[27]) Jfr. ogsaa Motiv. S. 215, der i Realiteten anerkjende dette, om de end forudsætte, at det er som meddelagtig, at Ægtemanden da maatte straffes, jfr. Domme i H. R. T. 1872 S. 489, 1878 S. 577, 1880 S. 388.

frihedsforbrydelser, ikke ville være det, naar de begaaes i dette. Samleje i Ægteskabet er sædeligt. Vel har Manden ingen fremtvingelig Ret til det, og de af ham mod Hustruen anvendte Tvangsmidler for at opnaa det hjemfalde til Straf efter almindelige Regler. Men de ere ikke strafbare som Kjønsfrihedsforbrydelser efter de særlige Regler herom. Ofte, men dog her ikke ubetinget, vil ogsaa § 176 være udelukket i Ægteskabet.[28])

6°. Krænkelser af Kjønsfriheden ere en Art af Frihedskrænkelser i Almindelighed. Hvilke af de forskjellige Former, hvorunder Krænkelser af Handlefriheden kunne fremtræde, se herom ovfr. S. 314—15, der ere dragne ind i Kredsen af de særlig udhævede Kjønsfrihedsforbrydelser, vil først nærmere kunne paavises ved Omtalen af disse enkeltvis. For Oversigtens Skyld bemærkes her foreløbig Følgende.

Af direkte Frihedskrænkelser er medtaget i Loven i første Række det, at Kvinden, mod sin Villie, ved absolut Tvang bringes til at tjene Mandens Kjønsakt, s. § 168, dernæst det, at Kvinden benyttes saaledes uden sin Villie, fordi hun er bevidstløs, s. § 170, endelig ogsaa det, at det sker vel med hendes Villie, men en Villie, der ikke har retlig Betydning, s. ogsaa § 170. Exempler paa det sidste og tildels det næstsidste Tilfælde frembyder ogsaa §§ 173 og 174. Naar disse Paragrafer dog ikke ere medtagne i denne Sammenhæng, er Grunden, at den formelle Frihedskrænkelse her ikke er det væsentligste forbryderske Moment, men derimod Angreb paa den uansvarlige Persons Sædelighed. De omtales derfor i en senere Paragraf

---

[28]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. V., S. 173 o. ff.

af nærværende Kapitel.[29]) Af indirekte Frihedskrænkelser medtages for det Første visse Angreb paa Kjønsfriheden, som iværksættes ved retstridig, kompulsiv Tvang. Herhen høre § 168 (delvis) og § 169, men dernæst ogsaa § 171, da det at have Kvinden i sin Vold er et kompulsivt Tvangsmiddel. I Forbindelse hermed mærkes § 175, idet det Samtykke, hvorved Kvinden har givet sig i Mandens Vold, er uden retlig Betydning. Men af samme Grund, som övfr. med Hensyn til §§ 173 og 174 anført, medtages dog § 175 ikke i denne Sammenhæng. Paa Iværksættelse ved Misbrug af en Overordnets Stilling frembyder § 167 Exempel, forsaavidt den hviler paa en Præsumtion herom,[30]) og denne Bestemmelse finder rimeligst sin Plads her. Nærmest beslægtet hermed er ogsaa Bestemmelserne i § 183, 2. St.[31]) Men denne Bestemmelse bør dog ikke nærmere omtales her, men i Læren om Forbrydelser i Familieforholdene. I Forbindelse hermed mærkes § 166 og § 183, 1. St., hvilke imidlertid, ligesom §§ 173—75, ogsaa have deres naturlige Plads i det følgende Afsnit. Paa Krænkelse af Kjønsfriheden, iværksat ved Svig, frembyder endelig § 172 Exempel. Ved Fremstillingen af de enkelte Forbrydelser kunne Tilfældene hensigtsmæssigst samles i Grupper, eftersom Iværksættelsen sker ved Tvang, absolut eller kompulsiv, — ved Misbrug af en overordnet Stilling, — uden Samtykke eller med et betydningsløst Samtykke, — eller ved Svig.

7°. I Almindelighed kræves det til disse Forbrydelsers Fuldbyrdelse som Virkning, at Kjønsakten, for hvilken Kvinden er Gjenstand, har fundet Sted, og derfor ved den naturlige, legemlige Om-

[29]) Jfr. Oversigten S. 311 og Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 207.
[30]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 199—200.
[31]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 214.

gang, at Samleje har fundet Sted, jfr. § 167, hvor det, at *„Utugt øves“*, maa forstaaes paa denne Maade, §§ 168, 169, 170, 172, 183, 2. St., 1. Tilf.[32]) Derimod er i § 171 Forbrydelsen allerede fuldbyrdet ved, at Kvinden er kommen i Mandens Vold, s. ogsaa tildels § 183, 2. St.

8°. At alle de saaledes udhævede Kjønsfrihedsforbrydelser forudsætte Forsæt, følger af den almindelige Regel i § 43, hvor det ikke udtrykkelig er sagt, som i flere Tilfælde, s. §§ 170 og 171. Mangel af Forsæt kan især tænkes paa Grund af en Vildfarelse hos den Handlende, f. Ex. ved § 168, at han har antaget Samtykke, eller ikke alvorlig ment Modstand,[33]) ved § 170, at han ikke kjender Kvindens Tilstand, ved § 172, at han selv svæver i samme Vildfarelse, ved § 183, at det ikke er Ægtemanden bevidst, at han giver Andre den her omtalte Lejlighed.

§ 35.

De enkelte særlig udhævede Forbrydelser mod Kvindens Kjønsfrihed.

I Henhold til den i forrige Paragraf angivne Ordning omhandles først:

---

[32]) Domme i H. R. T. **1867** S. 311, **1872** S. 357, 505, **1878** S. 104, 128, 307, 515, 577, **1880** S. 540, 709, **1881** S. 124, 230, 778, 785, U. f. R. **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (§ 162, jfr. §§ 173, 174 og tildels § 176 — ikke § 46), U. f. R. **1893** S. 766, jfr. H. R. T. 1893 S. 197 (ikke § 46).

[33]) Jfr. Domme i H. R. T. **1872** S. 28, U. f. R. **1875** S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 182 (kun Ansvar efter § 185), U. f. R. **1880** S. 820, jfr. H. R. T. 1880 S. 8 (hverken Voldtægt eller § 185), U. f. R. **1884** S. 475, jfr. H. R. T. 1883 S. 847 (Frifindelse for Voldtægt), Mot. t. Stl.'s Udk. S. 204, jfr. D. i H. R. T. **1863** S. 683.

a. Kjønsfrihedsforbrydelser, der iværksættes ved Tvang.

De Lovbud, der her blive at omhandle, ere §§ 168, 169 og 171 samt delvis § 176. Hvorfor § 175 trods det ydre Slægtskab med den i § 171 omhandlede Forbrydelse ikke medtages her, er allerede berørt i forrige Paragraf. Der er det ogsaa omtalt, at § 183, 2. Stk., selv for det Tilfældes Vedkommende, i hvilket der er Tale om, at Hustruen „*tvinges*", dog rigtigere vilde være at nævne under det følgende Ltr. angaaende de Kjønsfrihedsforbrydelser, der iværksættes ved Misbrug af en overordnet Stilling, men at den i det Hele rigtigst henvises til et følgende Afsnit i Fremstillingen.

Mellem de Forbrydelser, der ere Gjenstand for §§ 168 og 169, og den, som omhandles i § 171, er der den iøjnefaldende, i forrige Paragraf Nr. 7 berørte Forskjel, at det i begge hine Lovbud til Forbrydelsens Fuldbyrdelse kræves, at den ved Tvangsmidlets Anvendelse tilsigtede Virkning er opnaaet, medens Forbrydelsen efter § 171 er fuldbyrdet, naar den Frihedsberøvelse, hvorved det tilsigtes at paavirke Kvinden, er sat i Værk. Der er her et lignende Forhold, som det, der ovfr. i Kap. 1 § 3 er oplyst med Hensyn til Legemskrænkelser og Manddrab paa den ene Side og visse for Medmenneskers Liv eller Legeme farlige Handlinger, der som saadanne ere fuldbyrdede Forbrydelser, paa den anden Side. Forsaavidt retstridig Anvendelse af Tvangsmidler mod en Kvindes Kjønsfrihed erkjendes at faa den ved dette Formaal bestemte forbryderske Karakter, lod det sig tænke, at derved alene en fuldbyrdet Forbrydelse forelaa; men dette er ikke Lovgivningens Opfattelse. I Almindelighed kræves

Øjemedets Opnaaelse til Fuldbyrdelsen. Budene i §§ 168 og 169 følge her det i § 210 angivne Mønster for almindelig ulovlig Tvang. I § 171 er Tvangsmidlet imidlertid en Frihedsberøvelse, altsaa en som saadan fuldbyrdet Frihedsforbrydelse. Paragrafen maa ses i Forhold til § 211, ikke til § 210. Det har derfor stillet sig som det naturlige, trods den særlige Karakter, Forbrydelsen faaer ved sin Hensigt, at sætte Fuldbyrdelsen ved Frihedsberøvelsens Fuldbyrdelse.

Ifølge det Anførte angaa §§ 168 og 169 de egentlig typiske Forbrydelser indenfor den her omhandlede specielle Gruppe og blive derfor først at omtale. De to Paragrafer dele mellem sig de Forbrydelser, som i dansk Ret kunne henføres under den i Sproget hjemlede Betegnelse Voldtægt.

1. Skulde man bestemme Begrebet om Voldtægt apriorisk efter Forholdets Natur, vilde det kunne rumme adskilligt Mere, end §§ 168 og 169 hjemle at henføre derunder. Forbrydelsen maatte foreligge i ethvert Tilfælde, hvor en Kvinde var tvungen til Samleje med en Mand (Samlejet tiltvunget eller forskaffet ved Tvangsmidler). Forbrydelsen maatte omfatte hele den heromhandlede Gruppe af Forbrydelser mod Kjønsfriheden, forsaavidt Samleje og ikke blot anden Uterlighed var opnaaet ved Tvangen. Alle under Gruppen hørende Tilfælde ere i Henseende til det Retsbrud, der finder Sted mod Kvinden, ensartede. Det vilde være ganske vilkaarligt at udsondre visse Tilfælde af tiltvunget Samleje fra Begrebet for enten at henvise dem til Straf efter de almindelige Regler om Frihedsforbrydelser (ulovlig Tvang) eller om Blufærdighedskrænkelser eller endog at lade dem være ganske straffri. Noget Andet er det, at der i visse Tvangsmidler kunde ligge et yderligere

Retsbrud, som kunde begrunde Strafskyld tillige for dette. Forbrydelsen vilde da, i Henhold til det ovfr. i § 30 udviklede Begreb om Tvang og Tvangsmidler, komme til at omfatte: 1) Tilfælde, hvor Samlejet var opnaaet ved fysisk Overvindelse af Modstand (absolut Tvang), naturligvis ligegyldigt hvorledes Modstanden var fremtraadt, naar den blot var alvorlig og saadan, som den Paagjældende evnede, 2) Tilfælde, hvor Kvinden var bevæget ved Frygt, ligegyldigt, hvilke Midler der vare benyttede til at indjage hende Frygten, naar det blot maatte erkjendes, at Frygten virkelig havde været det bestemmende, 3) Tilfælde, hvor Samleje var opnaaet ved Berøvelse af Modstandsevne eller Modstandsmulighed, saasom ved Hensættelse i bevidstløs Tilstand eller ved en (lettere ved anden Uterlighed end ved Samleje tænkelig) øjeblikkelig Handling, der ikke gav Modstandsvillien Tid og Lejlighed til Virkeliggjørelse, 4) Tilfælde, hvor Samlejet var opnaaet ved vidende Benyttelse af en af en Anden hidført Modstandsudygtighed (1 og 3) eller af en Anden bevirket, Kvinden bestemmende Frygt (2). Naar derimod Samlejet vel var „taget" hos en bevidstløs eller paa anden Maade Modstandsevne manglende Kvinde, men denne Tilstand ikke var hidført for at opnaa Samlejet, vilde Begrebet „Tvang" og dermed „Voldtægt" være udelukket og Handlingen være en anden Kjønsfrihedsforbrydelse. Endelig vilde der hverken foreligge Voldtægt eller nogen anden Kjønsfrihedsforbrydelse, naar Samlejet vel var „taget", forsaavidt det var opnaaet uden Bistand af, men dog ikke under Modstand af en Modstandsevnen ikke berøvet, altsaa med Villie passiv Kvinde.

Men dette Omraade, som et apriorisk dannet Begreb om Voldtægt vilde have, svarer ikke til

Voldtægtsbegrebet, saaledes som dette historisk har uddannet sig i Straffelovene og endnu for en stor Del behersker disse, om end med Variationer.

Etymologisk henviser Begrebet Voldtægt nærmest til den Form af Forbrydelsen, ved fysisk Magt (Overvindelse af Modstand) at forskaffe sig sig Samleje med en Kvinde mod hendes Villie. De strafferetlige Synspunkter, der føre til at stille andre Former, særlig den kompulsive Aftvingelse af Samlejet, lige hermed, vare ikke eller kun delvis anerkjendte.[1]) Man bevarede en paa Forskjellen mellem absolut og kompulsiv Tvang beroende Adskillelse mellem saakaldet egentlig og uegentlig Voldtægt, og ansaa jævnlig den sidste for mindre strafbar.[2]) I den senere Teori vare disse Levninger af en ældre Tids Opfattelse dog i Regelen forsvundne. Det var erkjendt, at Sprogbrugen meget vel tillod at tale om Voldtægt, ogsaa i Tilfælde af Tvang ved Trusler, og at der ikke var Grund til Forskjel i Strafbarheden.[3]) I den danske Straffelov gjenfindes desuagtet Spor af hin gamle Sondring, skjønt udført paa en ny Maade. Den skjelner vel ikke imellem, om Voldtægten er udøvet ved fysisk Magt eller ved Trusler, idet den optager visse Tilfælde af den sidst nævnte Karakter sammen med hin i § 168. Men ved Siden deraf har den i § 169 en Straffebestemmelse for andre Tilfælde, hvor ogsaa kun Trusler ere anvendte. Disse sidste har den

---

[1]) Man var snarere tilbøjelig til at hylde *Ovids*, mod Kvinden højst ubillige Sætning:

Vim licet appelles et culpam nomine veles
quæ rapta est, præbuit ipsa rapi.

[2]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 336—38.

[3]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV., S. 248.

derhos stillet under lavere Straf, og ved Ordet *„forskaffe“* i Modsætning til *„tiltvinge“* i § 168 synes den fremdeles at antyde, at den, i det Mindste ikke altid, opfatter det ved de i § 169 ommeldte Midler opnaaede Samleje som egentlig aftvunget.[4]) Ved denne Maade at sondre paa er Straffeloven tillige bleven paavirket af den Lære med Hensyn til den kriminelle Behandling af Tvang ved Trusler, som ovenfor er omtalt S. 338 o. ff., og som ogsaa i andre Love vedblivende har bevaret sin Indflydelse med Hensyn til Voldtægtens Behandling. Istedetfor at lade det Spørgsmaal, om et Samleje er blevet aftvunget ved kompulsiv Tvang, bero paa en individuel Prøvelse, og derfor alene i Loven at tale om den, der „tiltvinger“ sig Samleje, gaa Teorien og Lovene i Regelen ud fra, at der for at straffe paa den Maade, som Karakteren af Forbrydelse mod Kjønsfriheden begrunder, maa fordres, at Tvangsmidlet fyldestgjør en Gjennemsnitsmaalestok, bestemt efter det Hensyn, hvilke kompulsive Tvangsmidler der i Almindelighed kunne antages for virksomme til at fravriste en Kvinde det for hendes sædelige Personlighed højeste Gode, hendes Kjønsære.[5]) Men medens Regelen er, at Lovene behandle de saaledes begrænsede Tvangsmidler under Et sammen med det ved Vold aftvungne Samleje, har den danske Straffelov af denne Kreds kun optaget nogle i § 168, men henført de andre under § 169, idet den i de her anvendte Trusler vel finder en retstridig Indskrænkning i, men ikke altid en Ophævelse af Kvindens Kjønsfrihed og derfor en mindre strafbar Handling. Fra den simpleste Form for Straffereglerne for Voldtægt er

---

[4]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 202—3.
[5]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV., S. 248.

saaledes den danske Straffelov ført bort ved to Hensyn, dels, som de fleste andre Love, ved det teoretiske Hensyn til Nødvendigheden af en psykologisk Gjennemsnitsmaalestok, dels ved et historisk Hensyn til en Sondring, som er blevet omformet efter hin teoretiske Betragtnings Konsekvens.[6])

Følgen af dette Straffelovens Standpunkt er bleven, at til Voldtægt, selv om baade § 168 og § 169 medtages, kun er henført den ved fysisk Overvindelse af Modstand og ved visse kvalificerede kompulsive Tvangsmidler opnaaede Tiltvingelse af Samleje. Med andre Ord: Voldtægt er i dansk Ret en kvalificeret Tvangsforbrydelse mod Kvindens Kjønsfrihed. En særegen Form af kompulsiv Tvang mod Kvindens Kjønsfrihed er ved Siden heraf Gjenstand for § 171, udenfor §§ 168 og 169. Opnaaelse af Samleje ved Hidførelse af Bevidstløshed eller lignende Tilstand ligger ogsaa udenfor §§ 168 og 169 og er Gjenstand for Straffebudet i § 170, 2. Pkt. Om Opnaaelse af Samleje ved kompulsive Tvangsmidler, som ligge udenfor §§ 168, 169 og 171, findes ingen særegne Bestemmelser, heller ikke om det ved Forekommelse af Modstand opnaaede Samleje eller uterlige Behandling, endelig heller ikke om den vidende Benyttelse af en af en Anden hidført Tvangssituation. Der spørges da, hvorledes saadanne, udenfor §§ 168 og 169 (samt § 170, 2. Pkt., og § 171) liggende Tilfælde vilde være at bedømme. Naar man ser bort fra den historiske Forklaring af Straffelovens Standpunkt, vilde det ligge nær at gjøre den Betragtning gjældende, at et Samleje overhovedet ikke kan anses for aftvunget, naar Tvangsmidlerne ikke have den af Loven i de positive

[6]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 200 o. ff.

Bud fordrede Karakter, men at det maa betragtes som frivilligt, naar en Kvinde har været Gjenstand for en anden Tvang. Der vilde da hverken foreligge nogen fuldbyrdet Frihedsforbrydelse, eller noget Forsøg paa en saadan. Thi Forsættet i Forsøg maa omfatte et i den Handlendes Tanke egnet Middel til Fuldbyrdelsen.[7]) Kun det Retstridige bliver tilbage, som Tvangsmidlet, som saadant betragtet, maatte indeholde. Men herved bemærkes da, at retstridige Truslers Fremsættelse vel ikke kan nægtes i og for sig at være retstridig, men at den efter dansk Strafferet ikke som saadan er Straf undergiven, og at de smaa Legemskrænkelser, der kunde foreligge, kun vilde falde ind under § 200. Forholdet vil derfor regelmæssig enten være straffrit eller ifalde en ganske ringe Straf. Men denne Betragtningsmaade er efter den historiske Forklaring af Straffelovens Standpunkt ikke rigtig. Efter dette er det kun en kvalificeret Behandling, der betinges af, at de særlig virksomme Tvangsmidler ere anvendte. Ved de ikke herunder medtagne Tvangsmidler kan det ikke sluttes, at Samlejet af Loven betragtes som frivilligt. Er det i sig selv opnaaet ved Tvang, bliver det et aabent Spørgsmaal, om og hvorledes det skal straffes, om efter Analogien af de kvalificerede Straffebud om Kjønsfrihedsforbrydelser eller efter de Straffebud, der maatte rumme Handlingen, bortset fra dens særlige Karakter som Angreb paa Kjønsfriheden. Imod denne Opfattelse kan heller ikke Udtrykket „*forskaffe*“ i § 169 gjøres gjældende. Loven vil ikke derved antyde, at Samlejet ikke er tvunget, ialfald medbestemt ved Tvangsmidlerne, men kun, at der ikke har fundet den „uimodstaaelige“ Tvang

---

[7]) Jfr. nord. StR. S. 65.

Sted, som Loven har fundet i de i § 168 angivne Tilfælde.[8]) I Realiteten maa det ogsaa erkjendes, at dette Resultat afhjælper til en vis Grad det for Kvinden højst Ugunstige, der ligger i Begrænsningen af de Tvangsmidler, der kunne konstituere Voldtægt, paa den Maade, som Tilfældet er i dansk Straffelov, ligesom i Regelen i andre Straffelove.

I Overensstemmelse med det Udviklede vilde Opnaaelse af Samleje eller anden Uterlighed ved kompulsive Tvangsmidler, der ligge udenfor §§ 168 og 169 (og 171), være at straffe efter § 185 som Krænkelse af Blufærdigheden i Forbindelse med § 210, forsaavidt de anvendte Tvangsmidler har den i denne Paragraf fordrede Karakter.[9]) Opnaaelse af Samleje eller Uterlighed ved Forekommelse af Modstand vil begrunde Straf efter § 185.[10]) Naar endelig vidende Benyttelse af en

---

[8]) Se Motiverne S. 208, hvor det udtales, at der udenfor de Tilfælde, som gaa ind under §§ 168 og 169, endnu kan blive Spørgsmaal om § 210. Ogsaa Bemærkningerne i Motiv. S. 215 om Forholdet mellem § 183, 2. St., og §§ 168 og 169 hvile paa den angivne Forudsætning.

[9]) Se herved Dom i U. f. R. 1876 S. 663, jfr. H. R. T. 1876 S. 39, der paa den ene Tiltalte anvendte § 169, paa den anden Analogien af § 210. Den sidste Del af Dommen forudsætter, at i det i Texten omhandlede Tilfælde vilde § 210 direkte være anvendt. Mod Dommen kan forsaavidt kun indvendes, at den tillige burde have dømt efter § 185.

[10]) U. f. R. 1875 S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382 (O. R. havde frifundet, H. R. dømte efter § 185), U. f. R. 1884 S. 606 (§ 185 anvendt paa en for forsøgt Voldtægt eller for Uterlighed Tiltalt), 1898 S. 796, jfr. H. R. T. 1898 S. 247, jfr. ogsaa U. f. R. 1870 S. 367, jfr. H. R. T. 1869 S. 729 (O. R. straffede efter § 185, medens H. R. fandt § 176 anvendelig), 1876 S. 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (O. R. dømte efter § 171 og § 185, H. R. alene efter § 171, — rigtigt, da Strafskyld efter denne maa antages

af en Anden hidført Tvangssituation foreligger, vil dette være at sætte i Klasse med egen Anvendelse af Tvang og at straffe efter Analogi af de for saadan gjældende Regler, altsaa efter Omstændighederne af de kvalificerede Straffebud i §§ 168, 169 (§ 170, 2, § 171), efter Omstændighederne af de almindelige Straffebud, særlig § 210.[11])

Betingelsen for Straf efter § 168 er, at den Paagjældende har tiltvunget sig Samleje „*ved Vold eller Trusler om øjeblikkelig livsfarlig Vold.*" I Henhold til de Grunde, som ere anførte ovfr. S. 327 o. ff. med Hensyn til Fortolkningen af Ordet „*Vold*" i § 210, maa det ogsaa her fastholdes, at der ved dette Alternativ ikke blot haves for Øje den absolute Tvang,[12])

---

forsaavidt at være udtømmende). At ingen Straf idømtes i U. f. R. 1880 S. 820, jfr. H. R. T. 1880 S. 8, var rigtigt, da her vel ikke forelaa Bistand, men ikke heller Modstand fra en Modstandsevnen ikke berøvet Kvinde, jfr. ogsaa U. f. R. 1884 S. 477, jfr. H. R. T. 1883 S. 852 (enten ingen alvorlig Modstand eller en saadan ikke antagen af Tiltalte; det sidste H. R.). Derimod var det ikke naturligt, at H. R. ikke i det mindste anvendte § 185 i D. i U. f. R. 1885 S. 475, jfr. H. R. T. 1883 S. 847 (O. R. havde dømt efter § 168, jfr. § 46. H. R.'s subjektive Frifindelsesgrund kan der vel intet indvendes imod, men mod den objektive. H. R. erkjendte, at Pigen havde gjort den Modstand, som hun efter sin aandelige og legemlige Tilstand formaaede. At denne Modstand ikke var en saadan, at der behøvedes „egentlig Vold for at overvinde den", kunde højst sætte Kvinden i Klasse med den, hvis Modstand forekommes.)

[11]) Hertil hører den i Note 9 anførte Dom i U. f. R. 1876 S. 663, jfr. H. R. T. 1876 S. 39, hvorved kun det Spørgsmaal maa rejses, om ikke Analogien af § 169 havde været rigtigere at anvende, istedetfor Analogi af § 210.

[12]) Se med Hensyn til den Modstand, der maa overvindes, U. f. R. 1869 S. 185, 1875 S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382, 1877 S. 840, jfr. H. R. T. 1877 122, 1880 S. 830, jfr. H. R. T.

men ogsaa den voldelige Behandling af Personen, der har frembragt Frygt og derved foraarsaget Eftergivenhed, altsaa, hvad man kan kalde „reelle Trusler". At saadanne i langt videre Omfang, end Trusler i Ord, begrunde Henførelse under § 168, forklares ved den særegne Styrke, netop de have som kompulsivt Tvangsmiddel, jfr. ovfr. S. 328—29, Det andet Alternativ, der angaaer de blotte Trusler — regelmæssig fremsatte i Ord, men som dog ogsaa kunne fremgaa af en Situation („symbolske Trusler", jfr. ovfr. S. 330) — medtager af disse under § 168 blot dem, der sigte til øjeblikkelig livsfarlig Vold. Det siges ikke udtrykkelig, at disse Trusler skulle være rettede mod Kvinden selv. Da nu den almindelige Lære gaaer ud paa, at Trusler mod Kvindens Nærmeste maa have samme Betydning, som de, der ere rettede mod hende selv,[18]) kan der spørges, om ikke ogsaa saadanne falde ind under Paragrafen. Dennes Redaktion tillader imidlertid ikke denne Mellemvej, men kun en af to Opfattelser, enten at medtage Trusler om øjeblikkelig, livsfarlig Vold mod hvemsomhelst, eller at begrænse Paragrafen til Trusler mod Kvinden selv. Den første Opfattelse vilde give Bestemmelsen en Rækkevidde, som efter dens Grundsynspunkt om et Normalmaal vilde være urimelig, tilmed da ogsaa Aftvingelse „*ved Vold*" maatte være ligesaa omfattende, og vilde fremdeles gjøre det uforklarligt, hvorfor § 169 var indskrænket til Trusler mod Kvinden selv eller hendes Nærmeste. Det kan derfor ikke være tvivlsomt, at den anden Opfattelse maa vælges, jfr. ovfr. S. 330. De an-

---

1880 S. 8, 1883 S. 1048, jfr. H. R. T. 1883 S. 823, 1884 S. 475, jfr. H. R. T. 1883 S. 847, 1892 S. 585, jfr. H. R. T. 1891 S. 760.

[18]) Jfr. *Bornemann* l. c.

vendte Tvangsmidler skulle have havt den Virkning, at Samlejet er aftvunget. Forsaavidt der er Tale om absolut Tvang, er dette, som ovfr. S. 337 sagt, en ydre Kjendsgjerning, der maa oplyses paa sædvanlig Maade.[14]) Den for Kvinden meget ugunstige, tidligere ofte antagne Mening, at Besvangrelse ved Samlejet skulde være Bevis for, at der ikke har været gjort Modstand til det Yderste, er nu almindelig erkjendt at savne al faktisk Hjemmel.[15]) Forsaavidt der er Tale om kompulsiv Tvang ved Vold, maa Spørgsmaalet, da ingen nærmere Bestemmelse er given i Paragrafen om, naar Vægringen skal anses som alvorlig ment, og naar altsaa den psykologiske Kavsalitet foreligger, besvares efter individuel Prøvelse.[16]) Hvad endelig angaaer de blotte Trusler, fører Konsekvensen af det opstillede Normalmaal vel nærmest til at lade Spørgsmaalet om Kavsaliteten alene bero paa, om Tvangsmidlet har den fordrede Egenskab, og Samlejet derefter *in continenti* har fundet Sted. Men der er dog ingen Nødvendighed for at afvige saa stærkt fra det Naturlige. Normalmaalet faaer en tilstrækkelig Forklaring ved, at det fremkalder en Præsumtion, der imidlertid maa kunne afkræftes ved en individuel Prøvelse. Gaaer man ud fra det Forhold til § 210, som Motiverne og Retsanvendelsen have tiltraadt, jfr. ovfr., kommer man ogsaa til at kræve selvstændig Prøvelse af, om Samlejet er aftvunget.[17])

---

[14]) Jfr. Domme i H. R. T. **1875** S. 346, U. f. R. **1875** S. 69, jfr. H. R. T. 1874 S. 382, **1880** S. 820, jfr. H. R. T. 1880 S. 8, **1884** S. 477, jfr. H. R. T. 1883 S. 882.

[15]) Jfr. *Bornemann* a. st. S. 248—49.

[16]) Jfr. *Bornemann* l. c. og ovfr. S. 338—40.

[17]) S. om Anvendelse af § 168 og § 168, jfr. § 46, U. f. R. **1867** S. 422 og 1010, jfr. H, R. T. 1867 S. 811 (§ 168, jfr. §§ 46 og 37), **1869** S. 185 (§§ 161 og 168), U. f. R. **1870**

Af § 169 rammes dernæst det Tilfælde, at Samlejet er *„forskaffet“* ved Trusler, der uden at kunne henføres under de i § 168 ommeldte dog med Føje kunne antages at *„medføre Fare for Kvindens eget eller hendes Nærmestes Liv, Helbred eller Velfærd.“* I tre Retninger udvides altsaa Truslernes Omraade. Det er nok, at de ere rettede mod Kvindens Nærmeste. Det er ikke blot Liv, men ogsaa Helbred og Velfærd, hvis Udsættelse for Fare kommer i Betragtning, og derfor heller ikke blot Trusel om Vold. De behøve endelig ikke at gaa ud paa øjeblikkelig Iværksættelse. Med Hensyn til Begrebet *„Nærmeste“* henvises til det ved § 187 ovfr. S. 115—16 Bemærkede.[18]) Med Hensyn til Begreberne *„Helbred“* og *„Velfærd“* jævnføres ovfr. S. 18 og Nødværgelæren. At ogsaa *minae juris* ved Udvidelsen til Trusler mod Velfærd komme med, er klart.[19]) Hvad endelig den ved Udtrykket *„forskaffe sig“* betegnede Virkning angaaer, finder det nys om at tiltvinge sig ved visse Trusler Bemærkede tilsvarende Anvendelse, kun at det paa Grund af Udtrykket maa være nok, at Tvangs-

---

S. 367, jfr. H. R. T. 1869 S. 729 (U. R. § 168, jfr. § 46, O. R. § 185, H. R. § 176), **1877** S. 840, jfr. H. R. T. 1877 S. 122 (§ 168, jfr. § 46; ogsaa § 173 burde være anvendt), **1877** S. 882, jfr. H. R. T. 1878 S. 128 (§ 168, jfr. § 46 og § 173), **1879** S. 52, jfr. H. R. T. 1878 S. 515 (§ 168, jfr. § 46, og § 203), **1882** S. 510, jfr. H. R. T. 1881 S. 778 (§ 168, jfr. §§ 46 og 39), **1882** S. 665, jfr. H. R. T. 1882 S. 98 (§ 168, 2), **1882** S. 786, jfr. H. R. T. 1882 S. 341 (§ 176, jfr. § 168; Frifindelse for forsøgt Voldtægt ifølge § 45), **1883** S. 1048, jfr. H. R. T. 1883 S. 323 (vest. Sag 6. 13. 16), U. f. R. **1892** S. 535, jfr. H. R. T. 1891 S. 760 (§ 168, 1, jfr. § 46, § 303), **1892** S. 582, jfr. H. R. T. 1891 S. 845 (§ 168, jfr. § 46; O. R. § 45, derfor § 176, jfr. § 168).

[18]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 203.

[19]) Jfr. ovfr. S. 318—19 og Motiv. S. 203.

midlet har været medbestemmende, om det end ikke saaledes har udelukket ethvert Moment af Frivillighed, som Begrebet Tvang forudsætter.[20])

Hvad Straffen i § 168 angaaer, kommer det i væsentlig Betragtning, om Kvinden var *„uberygtet“* eller *„berygtet“*, idet Strafferammen under hver af disse Forudsætninger er forskjellig, medens dette Moment efter § 169 kun faaer Indflydelse paa Straffegraden indenfor en fælles Ramme. Efter den almindelige, legale Betydning beroer en Kvindes Berygtethed eller Uberygtethed i kjønslig Henseende paa, om hun har sin Kjønsære ubeskaaren.[21]) Berygtet er en Kvinde, om hun end kun en enkelt Gang har ladet sig i Uære beligge.[22]) Ifølge Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 201 skal det derimod ikke

---

[20]) Jfr. Motiv. S. 202—3. Se om Anvendelse af § 169 og § 169, jfr. 46, U. f. R. 1876 S. 663, jfr. H. R. T. 1876 S. 39 (§ 169; Trusler om Prygl), 1878 S. 894, jfr. H. R. T. 1878 S. 128 (§ 169, jfr. § 46; Trusel om at ødelægge Rygte; med Rette ikke tillige § 185), U. f. R. 1889 S. 1172 (§ 107 og § 169).

[21]) Jfr. *Scheel* Personret, 2. Udg. S. 363, *Bornemann* S. Skr. IV, S. 249 og 251, *Ussings* Hdbg., 4. Udg. S. 336—37.

[22]) I Overensstemmelse hermed var ogsaa den strafferetlige Praxis før Straffeloven, idet den ikke anvendte Straffebudet i 6. 13. 16, naar Kvinden var i den angivne Forstand berygtet, men en ringere arbitrær Straf. S. f. Ex. D. i H. R. T. 1860 S. 627, 1863 S. 798. Forsaavidt endog blot den Omstændighed, at Kvinden er i Rygte for at have gjort sig skyldig i Løsagtighed, i andre Henseender kan berettige til at betragte Kvinden som berygtet, jfr. *Scheel* a. St., maatte dette dog i og for sig være utilstrækkeligt til at udelukke L.s 6. 13. 16, naar dog Rygtets Usandhed var den Skyldige bekjendt. Herved mærkes imidlertid, at 6. 13. 16 taler om *„ærlig Mø eller Enke“*, og at den, som har holdt sig ærlig som Enke, ikke kunde miste Beskyttelse efter 6. 13. 16, fordi hun som Mø ikke havde været *„ærlig“*, U. f. R. 1888 S. 1041, jfr. H. R. T. 1883 S. 323 (vest. Sag).

være Meningen med Straffeloven, at kun den Kvinde skulde anses som uberygtet, hvis Ære er *„aldeles uplettet“*. Forsaavidt det ved disse Udtryk maatte være ment, at den tidligere Grænse mellem Begreberne skulde være flyttet, vilde der næppe frembyde sig andet Kriterium end det ganske vist ikke saa bestemte, men for Kvinden gunstigere, om hun kunde betragtes som hengiven til Løsagtighed som Last. Straffeloven selv indeholder imidlertid ingen Antydning om, at Udtrykket *„berygtet“* skulde have faaet en forandret Betydning i den, og heller ikke ses den senere Praxis at have ladet sig paavirke af hin Ytring i Motiverne.[23]) Har et virkelig begaaet Fejltrin været Gjerningsmanden ubekjendt, er der kun et Forsøg paa Forbrydelsen i den grovere Skikkelse. Skulde han omvendt have havt en grundet, skjønt vildfarende Tro paa Kvindens Berygtethed, vil Vilfarelsen med Hensyn til et af de til Forbrydelsen i den grovere Skikkelse hørende Momenter forsaaavidt udelukke Forsæt og faa Betydning, overensstemmende hermed, efter de almindelige Regler.

Straffen for den, der ved de i § 168 angivne Midler tiltvinger sig Samleje med en uberygtet Kvinde, er Strafarbejde ikke under 4 Aar, altsaa indtil paa Livstid, — eller under særdeles skærpende Omstændigheder Livsstraf. Øves samme Færd mod

---

[23]) Jfr. Domme i H. R. T. 1873 S. 357, 491, 1874 S. 102, 270, 1875 S. 346, U. f. R. 1882 S. 655, jfr. H. R. T. 1882 S. 98 (der imidlertid ogsaa kan forenes med den mildere Opfattelse, idet Kvinden havde født 3 uægte Børn, avlede med forskjellige Fædre), s. dog Viborg L. O. R.'s D. i U. f. R. 1874 S. 570, hvor en Kvinde ved Anvendelse af § 176, jfr. § 170, betragtedes som uberygtet, uanset at hun efter sit eget Udsagn engang havde havt legemlig Omgang med sin Kjæreste. Jfr. iøvrigt ndfr. ved § 174).

en berygtet Kvinde, er Minimum 2 Aars Forbedringshusarbejde. Maximum er her udtrykt ved, at Straffen skal være forholdsmæssig ringere end, naar Kvinden var uberygtet. Heri ligger, at Livsstraf er udelukket, medens Straffen derimod kan stige til Strafarbejde paa Livstid.[24])

Straffen for det Forhold, der falder ind under § 169, er Strafarbejde indtil 8 Aar, hvilken Strafferamme, som ovfr. bemærket, gjælder, hvad enten Kvinden var uberygtet eller berygtet.

Naar under de i §§ 168 og 169 angivne Forudsætninger ikke Samleje, men andet uterligt Forhold er Formaalet, bliver ifølge § 176 en forholdsmæssig mildere Straf at anvende. Maximum i de tre Strafferammer, som findes i hine Paragrafer, bliver altsaa uanvendeligt. For Minimum er der ingen Grænse sat af Loven.[25])

---

[24]) Efter Udkastet, jfr. Motiv. S. 202, var Muligheden af Livsstraf mere specielt knyttet til den Forudsætning, at Kvinden omkom ved Forbrydelsen, hvorved det iøvrigt rigtigt i Motiverne bemærkes, overensstemmende med de almindelige Kavsalitetsregler, at Kvindens Selvmord ikke kan betragtes som en saadan Følge, jfr. alm. Del I, S. 183—184. Den i Loven gjorte Forandring stiller Muligheden af Livsstraf under friere Betingelser. Der er dernæst, naar Volden overskrider det Maal, der kræyedes til en effektiv Tvang i det paagjældende Tilfælde, begrebsmæssig en *concursus idealis*, og der er Intet i Loven, som kan udelukke, at der til Hjemmel for Straffen tillige bør paaberaabes de vedkommende Straffebud for Manddrab eller Angreb paa Legeme, selv om det ikke hidfører et andet Stafferesultat i Realiteten; jfr. ovfr. § 3, Note 1, og U. f. R. **1879** S. 52, jfr. H. R. T. 1878 S. 515 (§ 168, jfr. § 46 og § 203).

[25]) S. U. f. R. **1869** S. 337 (§ 176, jfr. § 39; der burde være sagt § 176, jfr. § 168 og § 39), **1870** S. 367, jfr. H. R. T. 1869 S. 729 (H. R. § 176, O. R. § 185, U. R. § 168, jfr. 46), **1882** S. 786, jfr. H. R. T. 1882 S. 341 (§ 176, jfr. § 168),

2. Hvis Straffelovenes Regler om de ved Tvang iværksatte Forbrydelser mod Kvindens Kjønsfrihed havde den Vidde, der i og for sig er tænkelig, kunde den særegne Bortførelsesforbrydelse undværes. Thi ogsaa ved denne foreligger der Anvendelsen af et kompulsivt Tvangsmiddel, rettet mod Kvindens Kjønsfrihed. Men da Lovene ikke have nogen saadan almindelig Bestemmelse, som den antydede, men i Spidsen opstille den begrænsede Kreds af Tvangs-Kjønsfrihedsforbrydelser, som angives ved Voldtægtsbegrebet, maatte der blive Trang til særegne Straffebestemmelser for Bortførelsesforbrydelsen, idet paa den ene Side den i denne liggende Tvang mod Kvinden ikke rummedes indenfor Voldtægtens Tvang, saaledes som denne i Regelen begrænsedes, og paa den anden Side den almindelige Frihedsberøvelse, som Bortførelsen indeholder, ikke udtømmer det Retstridige i den og derfor heller ikke angiver et tilstrækkeligt Maal for dens Strafbarhed. Vel kan det nu for dansk Rets Vedkommende siges, at Stl.'s § 169, ved at medtage Trusler, der medføre Fare for Kvindens *„Velfærd"*, er gaaet udover den sædvanlige Grænse for Voldtægtstvangen, og at den ved dette Udtryk har givet den nævnte Straffebestemmelse en Vidde, der maatte sætte den i Stand til at rumme Bortførelsesforbrydelsen, da det netop ved denne er Kvindens ubestemte Frygt for sin Velfærd (gode Navn og Rygte m. m.), hvorved Øjemedet søges opnaaet, og Bortførelsen, der er Midlet til at fremkalde denne Frygt, kan kaldes en Trusel i Gjerning.

1891 S. 26, jfr. H. R. T. 1890 S. 435 (§ 176, jfr. § 168; U. R. § 168, jfr. § 46; men § 45 funden anvendelig forsaavidt), s. derimod U. f. R. **1892** S. 582, jfr. H. R. T. 1891 S. 845 (H. R. § 168, jfr. § 46, O. R. fandt § 45 anvendelig og straffede derfor efter § 176, jfr. 168).

Der vilde næppe heller være Tvivl om, at der i Mangel af en særegen Straffebestemmelse for Bortførelsesforbrydelsen vilde være Hjemmel for at henføre den ialtfald under Analogien af § 169. Men paa den anden Side maa det erkjendes, at Tvangsmidlets Ejendommelighed dog altid gjør det naturligt at fremhæve det særligt, og at ialfald Straffebudet i § 171 paa flere væsentlige Punkter afviger fra, hvad Analogien af § 169 vilde føre til, saaledes især med Hensyn til Fuldbyrdelsesmomentet,[26]) og ved Optagelsen af det Tilfælde, at Formaalet ikke er at formaa Kvinden til Utugt, men til Ægteskab.[27])

Som en Kjønsfrihedsforbrydelse, iværksat ved Tvang, maa Bortførelsesforbrydelsen i teknisk Forstand sondres fra andre Tilfælde, som i sædvanlig Tale ogsaa kaldes Bortførelse, nemlig hvor Kvinden har givet et ikke betydningsløst Samtykke til at følge Manden (løbe bort med). Heri er der kun noget Retstridigt, forsaavidt det enten maatte krænke den offentlige Sædelighed eller et Familieretsforhold; men der er ingen Krænkelse af selve Kvinden. Tilfælde af denne Art kjender Straffeloven dog ikke som særlige Forbrydelser. Thi § 175 kan ikke her nævnes. Vel er her givet Samtykke af Kvinden, og der finder ganske vist en Krænkelse af en Familiemyndighed Sted ved den i Paragrafen omtalte Handling. Men da det Samtykke, der haves af en Kvinde under 18 Aar, i Almindelighed ikke har retlig Betydning, indeholder Handlingen ogsaa en Krænkelse af Kvinden. Kun er det ikke

---

[26]) Jfr. ovfr. S. 387.

[27]) Jfr. ovfr. S. 374 samt i det Hele med Hensyn til denne Forbrydelse *Bornemanns* Monografi i S. Skr. V, S. 94 o. ff.

saa meget den formelle Kjønsfrihed, som den uansvarlige Persons Sædelighed, hvilken Handlingen angriber, og Forbrydelsens Plads er derfor i en anden Sammenhæng.[28])

At en Frihedsberøvelse af Kvinden, hvorved hun bringes i Nogens Magt, kan virke som kompulsivt Tvangsmiddel paa hendes Kjønsfrihed, ligger, — forsaavidt Formaalet er hendes Samtykke til Ægteskab, — deri, at hun indser, at Bemægtigelsen under visse Forudsætninger vil medføre, at der danner sig en for hendes gode Navn og Rygte ugunstig Opinion, saa at hun kun i Ægteskabets Indgaaelse ser et Middel til at redde sin Ære, og hvad Indvilgelse i Utugt angaaer, deri, at Bemægtigelsen under lignende Forudsætninger vil bringe hende i en ubeskyttet Tilstand, og at den ved Følelsen af hendes Forladthed og Værnløshed fremkaldte mere eller mindre ubestemte Frygt faaer Magten over hendes Modstandsevne. I begge Tilfælde er det den Frygt, Tilstanden som saadan er egnet til at fremkalde, paa hvis Virkning der gjøres Regning, hvorimod Bortførelsesforbrydelsen ikke forudsætter anvendt andre, mere direkte Tvangsmidler til at opnaa Formaalet.[29]) For at Frihedsberøvelsen kan have den angivne Betydning af et Tvangsmiddel mod Kvindens Kjønsfrihed, forudsættes det, at Kvinden ikke blot er berøvet sin Frihed, men at hun ogsaa er bragt i en Andens Magt, saa at hun mister den Beskyttelse, der ligger i et selvvalgt Hjem, og at denne Tilstand ikke er en ganske kortvarig.[30]) Sædvanligvis vil det ud-

---

[28]) Jfr. ovfr, S. 370.

[29]) Jfr. Motiv. S. 205.

[30]) Jfr. U. f. R. 1884 S. 117, hvor § 171 fandtes uanvendelig, men § 185 anvendtes.

kræves, at den, i hvis Magt Kvinden er bragt, er en Mand. Men der kan tænkes Forhold, hvor det, at hun er bragt i en Kvindes Magt, ej er mindre skikket til at paavirke hende, f. Ex. naar hun er bragt i en Bordelværtindes Magt. Nødvendigt er det derimod ikke, at den, i hvis Magt Kvinden er kommen, er istand til at udøve en hvilkensomhelst Voldsgjerning imod hende. Ikke blot Bortførelse fra Hjemmet, men ogsaa Tilbageholdelse fra Hjemmet kan have den omspurgte Karakter, og ligeledes det, at en Mand paatvinger sig i Kvindens Hjem, uden at det er muligt for hende at vælge andet Opholdssted eller anraabe Øvrighed eller Medborgere om Beskyttelse.[31]) Stl.'s § 171 er i Overensstemmelse med det Anførte, om end en Del af de Tilfælde, der efter Forholdes Natur vilde være at medtage, ikke er indbefattet under Ordene, men kun ved Analogi kan bringes ind under Straffebestemmelsen. Særligt bemærkes i denne Henseende, at Budet har for Øje, at den, der faaer Kvinden i sin Magt, er den samme, som tilsigter at opnaa Samleje eller Ægteskab med hende, jfr. ovfr. S. 383—84, uden at dog Anvendelsen kan indskrænkes til dette Tilfælde.[32])

Om de Maader, paa hvilke en Frihedsberøvelse kan fremtræde, henvises til det S. 346—47 Bemærkede. Med Hensyn til Maaden, hvorpaa den tilvejebringes, angiver § 171 *„List eller Magt“*. Herunder indbefattes Bemægtigelse ved Tvang, fremdeles Bemægtigelse uden Vedkommendes Villie, f. Ex. af en Bevidstløs, jfr. § 170, og ved Svig,

---

[31]) Jfr. Domme i U. f. R. 1876 S, 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598, U. f. R. 1886 S. 952. jfr. H R. T. 1886 S. 222.

[32]) Jfr. endvidere med Hensyn til Tilbageholdelse af Kvinden Motiv. S. 205.

der imidlertid maa være fortsat saa længe, som Frihedsberøvelsen her forudsætter. Med Hensyn til Bemægtigelse med Kvindens paa Grund af Umodenhed betydningsløse Samtykke finder derimod ikke § 171 Anvendelse, medmindre det er en efter Modenhedens Opnaaelse fortsat Frihedsberøvelse, paa hvilken der gjøres Regning som Tvangsmiddel paa den nu modne Kvinde. Under denne Forudsætning er Bemægtigelsen af den Umodne imidlertid kun Forsøg paa Forbrydelse efter § 171. Bemægtigelsen af den Umodne med Samtykke for at formaa hende til Samleje eller Ægteskab falder ind under § 175, efter Omstændighederne tillige under § 173 eller § 174 i Forbindelse med Forsøgsreglerne.

Det er som Middel for at *„formaa Kvinden til Utugt eller Ægteskab"*, at Frihedsberøvelsen kommer i Betragtning ved § 171. Hensigtens Opnaaelse kræves ikke til Fuldbyrdelsen.[33]) Dersom der til Utugts Opnaaelse anvendes andre retstridige Midler end Frihedsberøvelsen, eller er Kvinden en saadan, at det at *„formaa"* hende til Samleje allerede som saadant er en Kjønsfrihedsforbrydelse, finder der en *concursus idealis* Sted, der vel efter Straffesatserne, jfr. §§ 169, 170 i Sl., 173, 174, 210 o. fl., samt Regelen i § 62, ikke altid aabner Muligheden for strengere Straf end efter § 171, men dog undertiden, s. §§ 168, 170, 1. St.[34])

Strafferammen er forskjellig, eftersom Formaalet er Utugt eller Ægteskab, og i hvert af disse Tilfælde igjen, eftersom Kvinden er uberygtet eller berygtet. Er Utugt Formaalet, er Straffen Strafarbejde 1 indtil 8 Aar, hvis Kvinden er uberygtet,

---

[33]) Jfr. ovfr. S. 387.
[34]) Jfr. Motiv. S. 205—6.

og denne Straf eller Fængsel paa Vand og Brød mindst 4 × 5 Dage, hvis Kvinden er berygtet. Er Formaalet Ægteskab, bliver en efter Omstændighederne indtil det Halve nedsat Straf at anvende, altsaa en Straf, der ikke kan naa op til 8 Aars Strafarbejde, men kan gaa ned til henholdsvis 4 × 5 og 2 × 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød.[35])

Straffebudet i § 176 henviser ikke til § 171, saa at der mangler Hjemmel til ved en Frihedsberøvelse, der hverken maatte have til Formaal Utugt eller Ægteskab, men Uterlighed uden legemlig Omgang, at anvende en Straf, hvorved § 171 bliver medbestemmende.

b. Kjønsfrihedsforbrydelser, der iværksættes ved Misbrug af en overordnet Stilling.

Til denne Gruppe henføres i Henhold til, hvad der ovfr. S. 370 er bemærket, Straffebestemmelserne i § 167 og § 183, 2. St., af hvilke den sidste imidlertid henvises til Forbrydelserne i Familieforhold. Der finde ogsaa §§ 166 og 183, 1. St., deres Plads.

I § 167 bestemmes det, at *Bestyrer, Forstander eller Opsynsmand ved Fængsel, Strafanstalt, Fattighus, Opfostringshus, Helbredelsesanstalt eller anden saadan Indretning, der øver Utugt med et under*

---

[35] Se om Straf efter § 171 U. f. R. 1886 S. 952, jfr. H. R. T. 1886 S. 222 (ikke Voldtægt, men § 171), samt 1876 S. 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (§ 171; ikke Bevis for Forsøg paa Voldtægt; O. R. havde tillige dømt efter § 185, men H. R. med Føje ikke; O. R. havde anset „efter § 171 eller ialtfald dennes Analogi“, H. R. ligefrem efter § 171. Erstatning efter § 303 [200 Kr.] tillagt.)

hans Opsyn staaende Fruentimmer, straffes med Fængsel eller under skærpende Omstændigheder med Strafarbejde indtil to Aar. Det er den i Situationen liggende Evne til at paavirke Kvinden til at hengive sig, som berettiger til at anføre Paragrafen paa dette Sted. Men det maa dog herved bemærkes, at Bestemmelsens Anvendelse ikke er betinget af, at Kvinden virkelig er bleven paavirket heraf. Den er anvendelig, uagtet der i et konkret Tilfælde ikke har fundet nogen Misbrug af Situationen Sted fra den Skyldiges Side. Spørgsmaalet om den psykologiske Kavsalitet er altsaa her fjernet, idet det er nok, at Utugten finder Sted under den givne Situation, jfr. Ordene *„øver Utugt“*, hvilket ogsaa, skjønt mindre korrekt, kan udtrykkes saaledes, at der er en uafbevislig Formodning for, at Situationen har været i det mindste et medvirkende psykologisk Moment.[36]) Tildels herved er den forholdsvis lave Strafferamme begrundet.[37])

Bestemmelsen i § 176 finder Anvendelse i Forhold til § 167.

Straffen efter § 167 og § 176, jfr. § 167, er lavere end den i § 185. Strafskyld efter denne Paragraf kan ikke være udelukket ved hine Bud, men vil faktisk oftest være det paa Grund af Kvindens Samtykke. Har Kvinden ikke samtykket,

---

[36]) Jfr. Motiv. S. 199—200.

[37]) Se herved Domme i U. f. R. 1868 S. 770 (§§ 170 og 167 funden uanvendelig, den første, fordi Vedkommende var Rekonvalescent, den sidste, fordi Manden ikke hørte til det egentlige Opsynspersonale paa Sindssygeanstalten), 1875 S. 166 (et Sogneraadsmedlem, der som Fattigforstander skulde vaage over den indre Orden i et Fattighus og have Tilsyn med de indlagte Fattige, dømt efter § 167.)

vil § 185 ofte være udelukket ved §§ 168, 169 eller 170, som kunne finde Anvendelse ved Siden af § 167.

c. Kjønsfrihedsforbrydelser ved en Raaden over Kvinden uden hendes Samtykke eller med hendes retlig betydningsløse Samtykke (stuprum nec violentum nec voluntarium).

Til denne Gruppe høre Straffebestemmelserne i § 170, jfr. § 176. At derimod §§ 173 og 174 blive at omtale i en anden Sammenhæng, er berørt ovfr. S. 370.

Af § 170 rammes den legemlige Omgang, som Nogen forskaffer sig med en Kvinde, „*der befinder sig i en Tilstand, hvori Brugen af hendes frie Villie er hende betagen, eller hun er ude af Stand til at modsætte sig Gjerningen.*“ Af de i Budet nævnte Tilfælde omfatter det sidste alle dem, hvor Samlejet fra Kvindens Side, uden at være fremtvunget, aldeles ikke er en Villiesakt, hvad enten det skyldes en Tilstand, hvor hendes Villie ikke er Herre over de legemlige Organer, eller at Bevidstløshed ophæver hendes Villie.[38]) Det første omfatter de Tilfælde, hvor det vel er en Villie og et Samtykke, men denne Villie er retlig betydningsløs, fordi den paa Grund af en abnorm Aandstilstand, være sig varig eller forbigaaende, ikke i retlig Forstand er fri.[39]) At en saadan Kvinde ikke fuldstændig mangler Forstand paa, hvad der sker med hende, befrier ikke den Skyldige. Brugen af en „*fri*“

[38]) Jfr. nord. StR. S. 33, Domme i U. f. R. 1873 S. 967 og 1874 S. 144, jfr. H. R. T. 1873 S. 421 (Bedøvelse ved Æther eller Kloroform), U. f. R. 1874 S. 570 (Søvn), 1876 S. 315, jfr. H. R. T. 1875 S. 515 (Søvn), U. f. R. 1891 S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59 (Beruselse).

[39]) Jfr. nord. StR. S. 119 o. ff.

Villie kan dog meget godt efter Omstændighederne siges at være hende betagen.[40]) At Bestemmelsen ikke vedkommer de med normal Uudviklethed følgende Mangler, følger ikke blot af de særegne Bud herom, jfr. næste Paragraf, men ligger ogsaa i de brugte Udtryk, jfr. Ordet „*betagen*". Hvad Straffen angaaer, er Hovedforskjellen, om den Skyldige selv i den Hensigt at forskaffe sig Samleje har fremkaldt Tilstanden hos Kvinden, eller om dette ikke er Tilfældet. Under først nævnte Forudsætning, som ofte i andre Love, efter Forholdets Natur ikke med Urette, ligefrem indbefattes under Voldtægt, er Straffen den samme, som den i § 168 fastsatte, med Iagttagelse af den der bestemte Forskjel, eftersom Kvinden er uberygtet eller berygtet.[41]) Under den anden Forudsætning er Straffen Strafarbejde indtil 8 Aar, men, naar det er en berygtet Kvinde, denne Straf eller under formildende Omstændigheder Fængsel paa Vand og Brød.[42])

Foreligger utugtig Behandling uden legemlig Omgang, bliver efter § 176 en forholdsmæssig mildere Straf at anvende.[43])

---

[40]) Jfr. D. i U. f. R. **1868** S. 770, hvor § 170 ikke blev anvendt ved Misbrug af en Sindssyg, der nu var Rekonvalescent, i H. R. T. **1868** S. 131 (Beruselse), U. f. R. **1873** S. 220, jfr. H. R. T. 1872 S. 505 (Sindssvag), H. R. T. 1878 S. 428 (Aandssvag), U. f. R. **1878** S. 391 (Idiot), **1883** S. 1028, jfr. H. R. T. 1883 S. 300 (Idiot).

[41]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1873** S. 967 og **1874** S. 144, jfr. H. R. T. 1873 S. 421, U. f. R. **1891** S. 171 og 657, jfr. H. R. T. 1891 S. 59.

[42]) Jfr. Motiv. S. 303—4.

[43]) U. f. R. **1874** S. 570 (ved en Sovende), U. f. R. **1876** S. 315, jfr. H. R. T. 1875 S. 515 (H. R. § 176, jfr. § 170, O. R. § 185, U. R. § 176, jfr. § 174). En Dom i U. f. R. **1890** S. 353, jfr. H. R. T. 1889 S. 809, anvendte ikke § 176, jfr. § 170, men § 185, uagtet der i det ene Tilfælde forelaa uterlig Beføl en af en Sovende).

d. Kjønsfrihedsforbrydelser, der iværksættes ved Svig.

Her mærkes § 172, hvorefter *den, som forleder et Fruentimmer til at tilstaa sig Samleje ved at faa hende til at antage, at et gyldigt Ægteskab er indgaaet eller ved at benytte sig af en anden Vildfarelse hos hende, i hvis Følge hun anser Samlejet for ægteskabeligt, anses med Strafarbejde indtil 8 Aar.* Bestemmelsen omfatter baade det Tilfælde, hvor det er Kvindens Villie at hengive sig til denne bestemte Person, men fordi hun antager Samlejet for ægteskabeligt, og det, at hun fejlagtig antager en Fremmed for sin Ægtemand. For den, der tilsniger sig et Samleje ved Kvindens Vildfarelse, men som ikke gik ud paa, at hun holdt Samlejet for ægteskabeligt, findes ingen Straffebestemmelse. Skjønt der aabenbart deri er en Krænkelse af Kvinden, har Loven ikke ment at burde yde hende Retsbeskyttelse for den Maade, hvorpaa hun vil hengive sig til Usædelighed.[44])

Paatalen af de i denne Paragraf omhandlede Forbrydelser er offentlig uden Betingelse.

Regelen i § 303 om Godtgjørelse finder ogsaa Anvendelse paa dem alle.[45])

II. Forbrydelser mod uansvarlige Personers Sædelighed.

§ 36.

Hjemmelen til at opføre den i Overskriften betegnede Gruppe af Forbrydelser paa dette Sted er forklaret ovenfor S. 310. Af Straffelovens Bud

[44]) Jfr. Motiv. S. 206.

[45]) Se U. f. R. 1876 S. 437, jfr. H. R. T. 1875 S. 598 (ad § 171), U. f. R. 1892 S. 535, jfr. H. R. T. 1891 S. 760 (ad § 168, 1. St., jfr. § 46).

blive her at nævne §§ 173, 174, 175, der ikke forudsætte, at et særligt Retsforhold, hvori den Skyldige befinder sig, krænkes, hvorimod §§ 166 og 183, 1. St., der forudsætte et saadant, henvises til andet Afsnit. Fremdeles maa Straffebudet i § 213 paany nævnes i denne Forbindelse, saaledes som det ovfr. S. 366—67 er antydet.

Forsaavidt Rufferi, som omhandles i § 182, forudsætter Forførelse til Løsagtighed, er det dog ikke særlig Forførelse af uansvarlige Personer, der haves for Øje. Rufferiet er derfor ligesom de andre af § 181 straffede Handlinger en Forbrydelse mod den offentlige Sædelighed, og bliver derfor at fremstille i en anden Sammenhæng.

1. Den almindelige Retsbeskyttelse for den vordende Kvindes Kjønssædelighed finder sit Udtryk i de Straffebud, som indeholdes i §§ 173—75, jfr. § 176.

a) Ifølge § 173 straffes *den, som bedriver Utugt med et Pigebarn under 12 Aar, med Strafarbejde indtil 12 Aar.*[1]) Om Formaalet er naaet ved psykologisk Paavirkning eller ikke, er her for Anvendelsen

---

[1]) Om Betydningen af Tilføjelsen *„forsaavidt Gjerningen ikke efter sin øvrige Beskaffenhed medfører højere Straf"*, henvises til § 3 Note 1, jfr. med Hensyn til Konkurrencespørgsmaalet den ikke rigtige Dom i U. f. R. **1880** S. 1105 (kun § 161, ikke tillige § 174), men U. f. R. **1867** S. 844, jfr. H. R. T. 1867 S. 250 (§ 161 og § 173), U. f. R. **1874** S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 (§ 176, jfr. § 173 og § 166), **1877** S. 882, jfr. H. R. T. 1877 S. 200 (§ 168 jfr. § 46 og § 173), **1878** S. 380 (§ 164, jfr. § 173 og §§ 46 og 37), **1882** S. 6 (§ 163, jfr. tildels § 174), **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (§ 162, jfr. § 173), **1893** S. 766, jfr. H. R. T. 1893 S. 197 (§ 161 og § 176, jfr. §§ 161 og 173), jfr. ogsaa U. f. R. **1876** S. 56, jfr. H. R. T. 1875 S. 357 (Kr. og P. R. kun § 162, jfr. § 46, H. R. tillige § 176, jfr. § 46), H. R. T. **1875** S. 93, 357.

af Bestemmelsen ligegyldigt. Det er nok, at Utugt er bedrevet med Pigebarnet.[2]) Den almindelige Forsætsregel maa medføre, at en *error facti*, ifølge hvilken Pigebarnet antages for at være ældre end 12 Aar, fritager den Skyldige for Straf efter § 173. Heraf følger ikke, at ethvert løst Foregivende om saadan Uvidenhed kommer i Betragtning. De almindelige Bevisregler i Kriminalprocessen finde Anvendelse. Men det er uberettiget at erklære en *error facti* for irrelevant under Henvisning til, at den Skyldige bør forvisse sig om sit Offers Alder. Dette er i Virkeligheden kun en Omskrivning for, at Forsættet ikke skulde behøves, hvad dette Moment i Forbrydelsen angaaer. Men til at lade sig nøje med *culpa* i saa Henseende, eller til endog at sætte det ganske udenfor Tilregnelighedsbetingelser, eller til her at fravige de almindelige kriminalprocessuelle Bevisregler *(in dubio pro reo)*, mangler der Hjemmel.[3])

---

[2]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 207 og Domme i H. R. T. **1867** S. 11, 250, **1869** S. 542, **1876** S. 109, **1880** S. 271, endvidere U. f. R. **1867** S. 844. jfr. H. R. T. 1867 S. 250 (Forsøg paa at tvinge), **1874** S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 (Skolelærer, Overordnelsesforhold), **1877** S. 882, jfr. H. R. T. 1877 S. 200 (§ 168, jfr. § 46 og § 173), **1878** S. 350 (§ 164, jfr. § 173 og § 46; Tvang), **1882** S. 390, jfr. H. R. T. 1881 S. 653 (§ 176, jfr. dels med § 173, dels § 174; Samtykke), **1883** S. 140, jfr. H. R. T. 1882 S. 562 (§ 176, jfr. § 173), **1884** S. 286 (§ 173), **1885** S. 9, jfr. H. R. T. 1884 S. 360 (§ 176, jfr. § 173; Tvang), **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244 (§ 176, jfr. § 173; Overordnet), **1891** S. 768 (§ 176, jfr. § 173; Vægring), **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (§ 162, jfr. §§ 173, 174 og tildels § 176 (i Begyndelsen ingen Vægring).

[3]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1871** S. 1015, jfr. H. R. T. 1871 S. 435, U. f. R. **1878** S. 155, jfr. H. R. T. 1877 S. 611, der berøre det beslægtede Spørgsmaal, som opstaaer ved § 174, se ogsaa U. f. R. **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 526.

Er det andet uterligt Forhold, som bedrives med et saadant Pigebarn, bliver efter § 176 en forholdsmæssig mindre Straf at anvende.[4]) Efter Synspunktet (Børns Fordærvelse) vilde der intet være at indvende imod at betragte denne Form af Forbrydelsen som fuldbyrdet allerede ved Henvendelse af uterlige Begjæringer til Barnet.[5])

b) Ifølge § 174 straffes den, som *„til Utugt forfører et Pigebarn i en Alder af 12 indtil 16 Aar“*, med Fængsel, ikke under 2 Maaneders simpelt Fængsel, eller under skærpende Omstændigheder med Strafarbejde indtil 4 Aar. Tiltale finder dog kun Sted paa Forældres eller Værges Forlangende. I Modsætning til § 173 er her Strafbarheden ikke blot knyttet til den særegne Betingelse, at Paatale skal begjæres af Forældre eller Værge,[6]) men vigtigt er det især, at det ikke er nok, at Utugt bedrives med et saadant Barn, men hun skal *„forføres til Utugt“*. Spørgsmaalet bliver da, hvad der

---

[4]) Domme i H. R. T. **1875** S. 93, **1877** S. 490, **1880** S. 61, 362, 744, **1881** S. 287, U. f. R. **1874** S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47, U. f. R. **1882** S. 390, jfr. H. R. T. 1881 S. 653, U. f. R. **1883** S. 140, jfr. H. R. T. 1882 S. 562 (H. R. § 176, jfr. § 173, O. R. § 173, jfr. § 46), U. f. R. **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695, U. f. R. **1884** S. 286 (O. R. § 173, U. R. 176, jfr. § 173), U. f. R. **1885** S. 9, jfr. H. R. T. 1884 S. 360, U. f. R. **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1885 S. 244, U. f. R. **1891** S. 768, **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143, U. f. R. **1893** S. 766, jfr. H. R. T. 1893 S. 197.

[5]) Mærk dog U. f. R. **1885** S. 1003, jfr. H. R. T. 1884 S. 244 (§ 176, jfr § 173 og tildels § 46).

[6]) Jfr. D. i U. f. R. **1874** S. 325, **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 697, U. f. R. **1882** S. 1152, **1884** S. 905, **1885** S. 95, jfr. H. R. T. 1884 S. 471, U. f. R. **1888** S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674, U. f. R. **1889** S. 139, jfr. H. R. T. 1888 S. 595, U. f. R. **1891** S. 826, U. f. R. **1887** S. 888, jfr. H. R. T. 1887 S. 104.

ligger i denne Betegnelse. Sprogligt er „*forføre*" Udtryk for en vis psykologisk Paavirkning.[7]) Kun den forfører, som bevæger eller bestemmer en Anden til en vis Handling, jfr. Stl.'s §§ 52 og 53. Men ikke om ethvert Tilfælde, hvor en Person er bestemt af en Anden, vil man sige, at denne er forført af ham. Ordet forudsætter, at en vis Karaktersvaghed, dog ikke Frygtagtighed, hos den Paavirkede er bleven benyttet ved den psykiske Behandling, og at denne derved er formaaet til Noget, som hans eller hendes egen bedre Erkjendelse fraraader, altsaa Overtalelse. Afgjørelsen af, om Forførelse har fundet Sted, kan da enten være individuel efter den paavirkede Person og de anvendte Forførelsesmidler, eller den kan bestemmes ved almindelige Gjennemsnitssynspunkter. Naar, som i § 174, Gjenstanden for Forførelsen er betegnet paa en af individuel Prøvelse uafhængig Maade, bygger Loven til en vis Grad paa et saadant Gjennemsnit. Men det vilde dog umuligt kunne siges, at enhver 12—16aarig Pige, der var bevæget af en Mand til Utugt, var bleven overtalt, end ikke i ethvert Tilfælde, hvor Frygt ikke havde været det bestemmende for hende. Selv om Overtalelse kunde præsumeres, hvor ikke Frygt foreligger, maatte dog de individuelle Forhold kunne afkræfte denne Formodning. I denne Henseende vilde det især have Betydning, om Pigebarnet allerede var sædeligt fordærvet. Hertil kunde det dog ikke uden videre være nok, at hun har begaaet et enkelt Fejltrin og altsaa er berygtet i juridiskteknisk Forstand. Det maatte ordentligvis kræves, at Løsagtighed var blevet til Last hos hende. Bestemmelsen vilde altsaa være udelukket, naar

[7]) Jfr. ogsaa Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 207, 214.

Samlejet var opnaaet ved Overraskelse (Forekommelse af Modstand), ved Tilbud af Pigen, ved Frygt, eller naar ellers Omstændigheder forelaa, der gjorde det uantageligt, at Overtalelse behøvedes, saaledes navnlig, naar Pigebarnet var løsagtigt. I Modsætning til denne Opfattelse, der ved Fortolkningen af Ordet *„forføre“* lægger Vægten paa, om Overtalelse har fundet Sted, staaer en anden, der bortser fra den psykologiske Paavirkning og lægger Vægten paa, om Pigen før har begaaet Utugt. Sproget tillader vistnok at forstaa Forførelse til Utugt som enstydigt med at hidføre Pigens første Fald. Herefter vilde Bestemmelsens Rækkevidde udvides til at omfatte de Tilfælde, hvor Samlejet var opnaaet ved Opvækkelse af Frygt eller ved Forekommelse af Modstand. Det vilde ikke just være nødvendigt ogsaa at medtage de Tilfælde, hvor Pigen havde været den aktive Part; men Synspunktet vilde dog kræve en langt mildere Bedømmelse af hendes Tilnærmelser end den oven udviklede Opfattelse. Snævrere vilde derimod Omraadet blive, forsaavidt den engang faldne Pige, og ikke blot den løsagtige, ubetinget var udelukket fra det Værn, Paragrafen giver, saaledes at her ingen Afkræftelse var mulig. Af disse to Opfattelser turde vel egentlig den første ligge nærmest, naar henses til den theoretiske Lære, hvorpaa denne og tilsvarende Bestemmelser i fremmede Love hvile, og Motiverne synes ogsaa at pege i denne Retning.[8]) Men det kan ikke nægtes, at den sidste Opfattelse har Støttepunkter i den danske Strafferets historiske Udvikling, som overhovedet har ført til den tekniske Betydning af Begrebet *„berygtet Kvinde“* (6. 13. 16, *„ærlig“* Mø eller Enke),

[8]) Se Motiv. S. 207—8.

og den har det store Fortrin lige overfor det snævre Voldtægtsbegreb, at den uberygtede Pige, der bestemmes til Utugt ved Frygt (uden Voldtægt), eller som overraskes (Forekommelse af Modstand), faaer et kraftigere Værn end blot efter § 185, og at Bestemmelsen i § 174 saaledes fylder bedre i Kredsen af Straffelovens Bud om Krænkelser af Kvinden. Navnlig fjerner den saadanne Anomalier, at Overtalelse straffes efter § 174, Overraskelse kun efter § 185. Det synes ogsaa, at Retsanvendelsen er mest tilbøjelig til at følge denne Opfattelse.[9])

---

[9]) Se U. f. R. **1867** S. 490. jfr. H. R. T. 1867 S. 94 (der idømtes Straf efter Grundsætningerne i den ældre Lovgivning [6. 22. 3. og Fdg. 2. Sept. 1745], men udtaltes af H. R., at Tilfældet efter den nye Lov vilde høre under § 174. Begge Synspunkter hjemle dette), **1871** S. 1005, jfr. H. R. T. 1871 S. 435 (§ 174; begge Synspunkter passe), **1875** S. 47, jfr. H. R. T. 1874 S. 354 (O. R. frifandt, da Pigen var sædelig fordærvet, og Provokationen udgik fra hende, uden særlig Overtalelse. H. R. dømte, da i det ene Tilfælde Pigen ikke, Tilt. vitterligt, tidligere var skyldig i usædeligt Forhold, hvad heller ikke var oplyst. Hendes provocerende Ytringer efter Omstændighederne ikke tillagt Betydning. Herved Redaktionsbemærkninger.), **1875** S. 1001 (§ 176, jfr. § 161 og § 174; Tvang og Overraskelse), **1876** S. 56, jfr. H. R. T. 1875 S. 357 (§ 174, jfr. § 46; Overraskelse), **1878** S. 155. jfr. H. R. T. 1877 S. 611 (§ 176, jfr. § 46; Tvang, Overraskelse; O. R. kun § 185), **1879** S. 257, jfr. H. R. T. 1878 S. 697 (Overraskelse), **1880** S. 1105 (Pigen var „formaaet"; Kr. og P. R. fandt ikke Anledning til at straffe efter § 174 foruden efter § 161), U. f. R. **1882** S. 6 (§ 162, jfr. tildels § 174, og § 176, jfr. § 163 og § 174. Ingen psykologisk Kjendsgjerning meddelt), **1882** S. 390, jfr. H. R. T. 1881 S. 653 (§ 176, jfr. § 174, med Samtykke og hyppig paa given Foranledning af Pigen), **1883** S. 132, jfr. H. R. T. 1882 S. 526 (O. R. frifandt, H. R. dømte efter § 174, jfr. § 46; Tvang, Tvivl om Alderen), **1884** S. 905 (§ 185; et diss. Votum for § 176, jfr. § 174, men Frifindelse paa Grund af Faderens Ønske; Overraskelse), **1885** S. 95, jfr. H. R. T.

Med Hensyn til Foregivender om Vildfarelse med Hensyn til Pigens Alder gjælder det Samme, som ovfr. under Litr. a er bemærket.

Er det andet utugtigt Forhold, hvortil Pigebørn i den nævnte Alder forføres, finder en forholdsmæssig mindre Straf Anvendelse, se § 176.[10])

c) Ifølge § 185 straffes den, som *„bortfører et ugift Fruentimmer under 18 Aar med hendes Samtykke, men uden hendes Forældres eller Værges Minde, for med hende at øve Utugt eller for at indgaa Ægteskab med hende,"*

1884 S. 471 (§ 176, jfr. § 174, og § 174; Pigen „uskyldig"; Kr. R. tillagde det Betydning, at Begjæring om Tiltale først fremsat efter det 18de Aar; H. R. ikke, da Begjæring fremsat inden 1 Aar efter Kundskab), **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621 (O. R. § 185, H. R. § 176, jfr. § 174; Provokationer fra hende omspurgte), **1887** S. 888, jfr. H. R. T. 1887 S. 104 (§ 174, jfr. § 46, ikke § 176 Tvang), **1888** S. 37, jfr. H. R. T. 1887 S. 426 (Frifindelse; Pigen løsagtig), **1888** S. 405, jfr. H. R. T. 1887 S. 674 (H. R. kun § 185 „efter Forholdets Beskaffenhed"; Tvang; O. R. efter § 176, jfr. § 174; Faders Tilgivelse), **1889** S. 139, jfr. H. R. T. 1888 S. 595 (§ 174, jfr. § 46, (O. R. tildels § 46); ved det fuldbyrdede Samlejes Tid fandt H. R. Pigen „sædelig fordærvet", O. R. ikke), **1891** S. 826 (Frifindelse, da hun godvillig fandt sig i Behandlingen, og Faderen frafaldt Straf), **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 148 (§ 162, jfr. § 174, og tildels § 176; Befaling, Overtalelse, senere mod Ønske), **1893** S. 524, jfr. H. R. T. 1893 S. 65 (kun § 185; Overraskelse). Se endvidere H. R. T. **1874** S. 332 (§ 174; ikke usædelig, men Provokationer, dog Overtalelse), **1878** S. 275 (§ 174; Paavirkning paa en Abnorm), **1878** S. 867 (§ 174, jfr. § 46; Tvang) **1881** S. 824 (§ 161, jfr. § 46, og § 176, jfr. § 161; Tvang mod en Datter, lidt over 12 Aar).

[10]) U. f. R. **1875** S. 1001 (§ 176, jfr. § 161 og § 174), **1882** S. 6 (§ 176, jfr. § 163 og § 174), **1882** S. 390, jfr. H. R. T. 1881 S. 653 (§ 176, jfr. § 174), **1883** S. 132, jfr. H. R. T. 1882 S. 526, **1884** S. 905, **1885** S. 95, jfr. H. R. T. 1884 S. 471, **1885** S. 413, jfr. H. R. T. 1884 S. 621), **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 145).

med Fængsel, ikke under 1 Maaneds simpelt Fængsel, eller hvor Hensigten har været at øve Utugt og iøvrigt under skærpende Omstændigheder med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar. Tiltale finder kun Sted paa Forældres eller Værges Forlangende og bortfalder, saafremt den Paagjældende med Forældres eller Værges Samtykke ægter Pigen.

Da det Samtykke, den ugifte Kvinde under 18 Aar, — herunder ikke henregnet Enker, jfr. Slutningen af Paragrafen, — har givet til Bortførelsen uden Forældres eller Værges Minde, er retlig betydningsløst, er hun trods dette Samtykke kommet under en retstridig Paavirkning med Hensyn til sin Kjønsfrihed, ligesom Tilfældet er ved den i § 171 omhandlede Forbrydelse, hvis Udtryk „*bringe i sin Vold*" i Realiteten falde sammen med „*bortføre*", jfr. ovfr. S. 404 o. ff. Men den formelle Frihedskrænkelse er dog her langt ringere end, hvor den iværksættes ved de Midler, som omhandles i § 171, og Hovedsynspunktet for Strafbarheden bliver derfor Angrebet paa den uansvarlige Persons Sædelighed. Hertil kommer Krænkelsen af de Personers Ret, der have Myndighed til at værne om Personen.[11]) Men som Angreb paa en uansvarlig Persons Sædelighed er Forbrydelsen forholdsvis mindre grov, for det Første, naar Øjemedet er Ægteskab, dernæst ogsaa, naar Øjemedet er Utugt, idet de grovere Tilfælde ville falde ind under §§ 173 og 174 i Forbindelse med Forsøgsreglerne. Vel har nemlig § 175 ingen Aldersgrænse nedad. Men ligesom en saadan faktisk vil være given med Formaalet, naar dette er Ægteskab, saaledes vil en Bortførelse af et Pigebarn under 12 Aar for at øve Utugt med hende falde ind

---

[11]) Jfr. Motiv. t. Stl's Udk. S. 208—9.

under langt strengere Straffe efter § 173, jfr. § 46, og af et Pigebarn mellem 12 og 16 Aar, naar Bortførelsen tilsigter at fremme en *„Forførelse til Utugt“*, efter § 174, jfr. § 46, jfr. endvidere § 213.

Den efterfølgende Straffrihedsgrund, som ligger i Indgaaelsen af Ægteskabet med Forældres eller Værges Samtykke, gjælder kun, naar Ægteskabet indgaaes, førend Sagens Paatale er til Ende, jfr. Modsætningen til Udtrykkene i § 166 i. f., hvorimod der ikke synes at være Hjemmel til at udelukke den, blot fordi Paatalen er begyndt.[12])

Ogsaa ved § 175 finder § 176 Anvendelse.

Paatalen af Forbrydelserne §§ 173—175 er offentlig, dog efter §§ 174 og 175 betinget af Forældres eller Værges Forlangende. Erstatningsregelen i § 303 omfatter ogsaa §§ 173—175.

De Straffebestemmelser, der ville komme til Anvendelse paa Kvindens Kjønsfrihed, kunne, efter hvad der er udviklet i §§ 28, 34 og 35, jfr. næste Afsnit, sammenstilles saaledes:

1. § 185 alene, naar Intet foreligger, der hjemler Anvendelse af de under Nr. 2 og 3 anførte Bud;
2. a) uden at særlige Betingelser hos Kvinden eller Manden kræves: § 185 i Forbindelse med de almindelige Bestemmelser om Frihedsforbrydelse, naar disses Betingelser foreligge (§ 210, § 211, § 213),
   b) α) under Forudsætning af en særlig Autoritet hos Manden: §§ 167, 166, 183,
      β) under Forudsætning af en særlig Umodenhed hos Kvinden: §§ 176, 174, 175.

---

[12]) Jfr. dog Motiv. S. 209.

De under Nr. 2 b anførte Straffebud udelukke i Regelen § 185, men i og for sig ikke de almindelige Straffebud for Frihedskrænkelser, ligesom de under *α* og *β* anførte Lovbud heller ikke i og for sig udelukke hinanden;

3. De kvalificerede Straffebud i §§ 168—172, der udelukke § 185 og Straffebudene under 2 a, men i og for sig ikke Straffebudene under 2 b.

2. Medens de i det Foregaaende omhandlede Bestemmelser alene have Retsbeskyttelse for Kjønssædeligheden for Øje, foreligger der i § 213 en Straffebestemmelse, ved hvilken der ydes Beskyttelse for Børns Sædelighed i langt videre Omfang mod Angreb fra Fremmedes Side, dog kun, naar det staaer i Forbindelse med, at de unddrage Forældre eller andre rette Vedkommende Barnet. Hint Moment er derfor kun et af de flere, der bestemme Forbrydelsens Karakter, og da det ikke nødvendig hører med til dens Begreb, men kun er en skærpende Omstændighed ved den, maatte den omhandles i en anden Sammenhæng, jfr. ovfr. § 33. At der kan tænkes et ideelt Sammenstød, der begrunder Straf efter denne Paragraf og § 173 eller § 174, er let at se.

For Børns Fordærvelse i Almindelighed af Fremmede haves der udenfor Bestemmelserne i § 213 intet Straffebud i Straffeloven, og for saadanne Handlinger af Forældrene eller Andre, hvem Varetægt for dem paahviler, haves der slet ingen Bestemmelser i Straffeloven, men vel enkelte uophævede Bud udenfor Straffeloven. Det almindelige Bud i Chr. V.'s Lov 6. 22. 3, jfr. Fdg. 24. Sept. 1824, er ophævet ved Straffeloven, og dermed maa ogsaa den specielle Anvendelse af 6. 22. 3 i Pl. 28. Novbr. 1828 § 2 være bortfaldet, skjønt det sidstnævnte Bud ikke er opført i Stl.'s Ophævelses-

fortegnelse.[13]) Som enkelte, uophævede Straffebud, der dog ikke alle forudsætte en positiv slet Indvirkning, men tildels kun, at Børnene ikke afholdes, kunne mærkes Chr. V.'s Lov 6. 2. 4. 5, 6. 3. 10, Pl. 4. Juli 1763, Pl. 28. Jan. 1811, Pl. 28. Novbr. 1828 § 1, L. 3. Marts 1860 § 3, jfr. L. 9. April 1891 § 32, mærk ogsaa Politivedtægt f. Kbhvn. 22. Jan. 1883 § 66.[14]) Hvorvidt der af disse Straffebud udenfor Straffeloven kan udledes analogisk Hjemmel til at straffe i ulovbestemte Tilfælde, maa bedømmes efter de almindelige Regler, som udvikles i Indledningen.

Femte Kapitel.

Forbrydelser mod den private Fred.

§ 37.

Krænkelser af Brevhemmeligheden, Privatlivets Fred og Husfreden.

I den alm. Del I, S. 256 er den Grundret for Individet omtalt, der kan betegnes som „den private Fred" eller den uforstyrrede Nydelse af Særexistensen. Dette Fællesbegreb rummer i og for sig alle Personens Rettigheder i Samlivsforholdet mellem de af hverandre uafhængige Personer. Det betegner hele hans Særtilværelses *noli me*

---

[13]) Jfr. Indledn. t. StR. S. 124. Se U. f. R. 1867 S. 440, jfr. H. R. T. 1867 S. 94.

[14]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 348—49.

tangere. Men visse Sider af Særtilværelsen ere saa betydningsfulde, at deres Udsondring fra den fælles Grundret som særlige Retsgoder naturlig maa paatrænge sig. Dette gjælder saaledes om de Rettigheder, der ere Gjenstanden for de i de foregaaende Kapitler omhandlede Forbrydelser. Tilbage blive visse Sider af Særtilværelsen, som der ikke er tilstrækkelig Grund til at udtage af den fælles Grundret, selv om de, som retsbeskyttede Goder, bestemmes nærmere efter deres Indhold. Forsaavidt retstridige Angreb paa saadanne Fredsrettigheder ere strafbare, hvad der ikke gjennemgaaende er Tilfældet,[1]) bliver den fælles Betegnelse for saadanne Forbrydelser derfor Forbrydelser mod den private Fred, og fra dette Synspunkt blive de begrebsmæssige Fordringer til dem at bestemme.[2]) De Straffebud, der blive at henføre under denne Gruppe, ere de i Stl.'s §§ 220—22 nævnte, jfr. § 223. I §§ 220 og 221 betegnes Handlingen udtrykkelig som Fredsbrud: „*Privatlivets Fred*", „*Husfred*". Bestemmelsen af Betingelserne for disse Straffebuds eller deres Analogis Anvendelse, angiver Grænsen for, i hvilket Omfang Krænkelser af den private

---

[1]) Her erindres, at det Fredsbrud, der ligger i Truslers Fremsættelse, ikke efter vor Ret er strafbart, jfr. Indl. t. StR. S. 20, samt at der gives Handlinger, der indeholde en retstridig „Tort", som ikke ere strafbare, jfr. alm. Del I, S. 233—34, Noten. Se D. i U. f. R. 1894 S. 780, der ikke fandt Hjemmel til Straf for en usand Udtalelse om en Kjøbmands Fallit, der dog hverken var Æreformærmelse eller Brud paa Privatlivets Fred, men derimod, vistnok med Føje, fandt Hjemmel til at mortificere Udtalelsen. Om den Udvidelse af Straffebudene, der indtræder, naar judicielt Forbud mod Krænkelsen er opnaaet, henvises til Afsnittet om Forbrydelser i politiske Samfundsforhold.

[2]) Jfr. alm. Del I, S. 254.

Fred — bortset fra de særlig udhævede, tidligere omhandlede Forbrydelser — ere strafbare.[3])

Ved Fremstillingen af de ommeldte Forbrydelser er det naturligt at begynde med § 222, der rækker videst, om den end ikke er den af de paagjældende Bestemmelser, der bliver hyppigst Anvendelse for. Derefter følger den nærmest dermed beslægtede § 220, og sidst den til en anden Side af Privatlivet sig knyttende Bestemmelse i § 221.

---

[3]) Før Straffeloven var dette Spørgsmaal kun i ringere Grad afgjort ved Loven. Et Straffebud svarende til § 220 fandtes vel i L. 3. Jan. 1851 § 10, jfr. § 16, jfr. ogsaa tidligere Pl. 18. Okt. 1805, samt med Hensyn til Husfredskrænkelser D. L. 6. 9., Pl. 6. Febr. 1722, Fdg. 13. Jan. 1741 § 10, men ellers kun Bestemmelser, der havde særegne Forudsætninger, og som vel bekræftede, at der her var en i Almindelighed anerkjendt Ret, men i det Mindste ikke direkte viste, at Krænkelser af den i Almindelighed vare strafbare, jfr. Pl. 10. Marts 1800, Fdg. 4. Dec. 1672 § 24, Regl. 21. Marts 1810 § 42, Fdg. 24. Marts 1750 § 33, Pl. 7. Maj 1789, Art. 2. Juni 1850 § 18, Fdg. 1. Juni 1832 § 9. At af hine Lovbud om visse Husfredskrænkelser en almindelig Regel om dette Forholds Strafbarhed kunde udledes, var utvivlsomt, jfr. *Bornemann* S. Skr. IV, S. 80. Derimod var det mere tvivlsomt, om *Bornemann* a. St. havde Føje til af de sidst nævnte Lovbud at udlede den Grundsætning, at uberettiget Indtrængen i Andres Hemmeligheder, f. Ex. ved at aabne deres Gjemmer, efterse deres Papirer, aabne og gjennemlæse de til dem adresserede Breve, var strafbar. Beviset for, at Handlingen er en Retskrænkelse, er, selv om Forsæt forudsættes, ikke nok til at godtgjøre Strafbarheden. Efter den nugjældende Ret beroer Spørgsmaalet ialtfald ikke paa, om en Lovgivningsgrundsætning kan antages. Forsaavidt Hjemmelen for Strafbarheden skal søges i Straffeloven og ikke er udtrykkelig udtalt, maa Fordringerne i Stl.'s § 1 være fyldestgjorte. Paa den anden Side haves der imidlertid ogsaa nu i Straffeloven et Straffebud af en vis almindelig Rækkevidde, som tidligere savnedes, nemlig § 222 om Brud paa Brevhemmeligheden.

1. Brud paa Brevhemmeligheden.

Den her omhandlede Bestemmelse i § 222 fandtes ikke i Udkastet, men indsattes under Forhandlingerne i Rigsdagen.[4]) Om denne Forbrydelses begrebsmæssige Momenter bemærkes Følgende. „*Brevhemmeligheden*“, der angives som Forbrydelsens Gjenstand, er en Side af Personens Ret til at have visse Privathemmeligheder for sig selv, nemlig forsaavidt disse findes indeholdte i et Brev, ɔ: den til en Anden afgivne skriftlige Udtalelse. Saalænge en i Brevform affattet skriftlig Tale ikke er afgivet til den Anden, har den kun Betydning som Optegnelse for Affatteren selv, og det en saadan betroede Indhold kan ikke betegnes som Brevhemmelighed. Men Stl.'s § 1 giver fuld Hjemmel til at anvende Analogien af Bestemmelsen paa Indtrængen i Privathemmeligheder, der ikke findes i Breve,

---

[4]) I Rigsd.'s 17. Sess. vedtoges den af Folketinget ved 3. Behandling i følgende Form: „Med den i § 221 fastsatte Straf anses fremdeles den, som ulovlig eller forsætlig bryder et ikke til ham adresseret Brev“. Ved 2den Behandling var et Forslag forkastet, i hvilket der foruden den angivne Passus fandtes følgende Fortsættelse: „Den, som uden dertil at være berettiget læser brugte Breve eller andre skrevne Sager, naar det enten i Betragtning af deres Opbevaringssted eller af andre Grunde var aabenbart, at Besidderen ej vilde have dem læste, straffes med Bøder under 100 Rd. eller simpelt Fængsel, dog ej over en Maaned,“ hvilket var en mildere Straf. I Landstinget nærede man vel Betænkelighed ved at gaa ind paa den vedtagne Bestemmelse, idet man havde Tvivl, om den straffede Handling ikke blot henhørte til det moralsk Utilladelige, men vedtog den dog i den forandrede Form, som findes i Loven, og ved hvilken Deliktet betegnedes med Udtryk, der ikke angive Forbrydelsens nødvendige Momenter nærmere.

f. Ex. ved at aabne Gjemmer, efterse Papirer o. s. v., følgelig ogsaa ved uberettiget at læse en Optegnelse af den nævnte Beskaffenhed. At Brevet skal være forseglet, kan saa meget mindre kræves, naar det blot er kjendeligt, at dets Indhold ikke er givet til Pris for enhver. Den Handling, der konstituerer Retsbrudet, bestaaer i, uberettiget at tilegne sig (fra første Haand forskaffe sig, indtrænge sig i) Kundskab om det, Privatlivet paa den angivne Maade værner om.[5]) Derimod rammer Bestemmelsen ikke det, at lade sig meddele Kundskab af en Anden om en Trediemands Privathemmeligheder, om end hin er uberettiget til slig Meddelelse. Da selve det, at gjøre en saadan Meddelelse kun er strafbart under de Betingelser, som Stl.'s § 220 eller andre særlige Lovbud fastsætte,[6]) kunde Modtagelsen af Meddelelsen ikke i Almindelighed være strafbar, og selv i hine Tilfælde vil den ikke være det uden udtrykkelig Hjemmel, idet ikke Meddelagtighedsreglerne, men Grundsætningerne om *concursus necessarius* ville finde Anvendelse. I ethvert Tilfælde ligger en saadan Kundskabserhvervelse paa anden Haand ganske udenfor § 222 eller dens Analogi.

---

[5]) En D. i U. f. R. 1890 S. 414 handler kun om det Spørgsmaal, om et Tyendes uberettigede Brud af Brev til Husbonden hjemler Ret til Bortvisning af Tjenesten, hvilket benægtes.

[6]) Jfr. D. i U. f. R. 1880 S. 149 og 1881 S. 150, jfr. H. R. T. 1880 S. 489. Et særeget Spørgsmaal er det, om den, der uden Forsæt (af en Fejltagelse) uberettiget faaer Kundskab til et Brevs Indhold, og derfor forsaavidt er straffri, men derefter gjør Brug af den erhvervede Kundskab ved Meddelelser til Trediemand eller dsl. kan straffes efter § 222. Dette maa bero paa Grundsætningerne for *dolus subsequens*, jfr. den anførte Dom, der vel ikke straffede, men kun „efter samtlige forhaandenværende Omstændigheder", altsaa aabenbart med et Forbehold.

Berettiget kan Kundskabserhvervelsen fra første Haand blive f. Ex. ved et Samtykke af den Vedkommende, eller i Kraft af en offentlig Pligt eller Ret.[7]) Medens ved et ikke afgivet Brev Forfatteren er den Berettigede, og Adressaten endog vilde falde ind under Paragrafen, hvis han uden at være i god Tro læste det endnu ikke til ham afgivne Brev, er ved det modtagne Brev Adressaten den Berettigede. Den, der af denne faaer Samtykke, endog mod Aftale med Afsenderen, til at læse Brevet, kan ikke straffes herfor, ligesaa lidt som en saadan Handling af Adressaten kan straffes, med mindre Betingelserne i § 220 foreligge eller, naar de ganske forskjellige Synspunkter, som Eftertrykslovgivningen hjemler, maatte finde Anvendelse. Om en særegen Virkning bliver der ved denne Forbrydelse ikke Tale. Kun følger det af det Udviklede, at den, der bryder et Brev uden at læse det, ikke er skyldig i fuldbyrdet Forbrydelse. Det kan ikke kræves, at den ulovlig erhvervede Kundskab skal være misbrugt paa en eller anden Maade, f. Ex. blot ved videre Meddelelse.[8]) Subjektivt kræves der til Forbrydelsen Forsæt, jfr. Stl.'s § 43. Dette kan tænkes borte, naar Personen fejlagtig har antaget et Brev adresseret til sig eller anset det for givet til Pris el. desl.[9]) En yder-

---

[7]) Jfr. Straffeprocessen og Grl. § 81, jfr. ogsaa, hvad Postvæsenets Ordning medfører, se U. f. R. 1888 S. 1194.

[8]) At dette skulde kræves, naar Brevet havde været aabent, var en Anskuelse, der kom til Orde under Landstingets Forhandlinger Sp. 690, men som utvivlsomt mangler Hjemmel.

[9]) Jfr. D. i U. f. R. 1880 S. 449 og 1881 S. 150, jfr. H. R. T. 1880 S. 489, U. f. R. 1888 S. 1194 (Frifindelse, da Tilt. maatte antages at have troet sig berettiget til at aabne Brevet for at gjøre Adressaten en Tjeneste).

ligere subjektiv Fordring, hvorved man kunde komme til at udelukke de Tilfælde, hvor der blot var handlet af Nysgjerrighed, mangler Hjemmel.[10]) Kun paa Straffens Størrelse vil Motivet kunne faa Indflydelse efter de almindelige Udmaalingsregler.

Paatalen kan efter § 223 kun ske af den Fornærmede. Om hvem der er den Fornærmede, henvises til det ovfr. Bemærkede. Straffen er Bøder indtil 400 Kr. eller simpelt Fængsel indtil 3 Maaneder.

2. Krænkelse af Privatlivets Fred ved offentlige Meddelelser.

Herom fastsætter Stl.'s § 220[11]): *„Den, der ved offentlige Meddelelser om personlige og huslige Forhold krænker Privatlivets Fred, straffes med Bøder fra 20 til 400 Kr. eller med simpelt Fængsel indtil 3 Maaneder."* Det blev allerede under Nr. 1 bemærket, at den uberettigede Meddelelse til Andre om en Trediemands Privatforhold ikke som saadan er strafbar. Kun under ganske særegne Forhold, jfr. Note 6 S. 427, kunde den falde ind under § 222. Som Brud paa en særlig Hemmeligholdelsespligt kan den dernæst være strafbar; men disse Tilfælde, som Straffeloven ikke berører, blive at omhandle i anden Sammenhæng. Endelig er den efter det her omhandlede Bud i Stl.'s § 220 strafbar, naar Meddelelsen om *„personlige og huslige Forhold"* er *„offentlig"*. Udtrykkene *„personlige og huslige Forhold"* omfatte Privatlivet i det Hele.[12]) Det er en Selvfølge, at

---

[10]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 30. Ogsaa i denne Retning kom modsatte Anskuelser til Orde under Landstingets Forhandlinger.

[11]) Jfr. tidligere L. 3. Jan. 1851 § 10.

[12]) Jfr. herved Domme i U. f. R. 1877 S. 994 og 1879 S. 715, jfr. H. R. T. 1879 S. 44 (Forhold til Søskende), U. f. R.

ogsaa private Selskaber, Foreninger o. desl. selv om de virke for offentlige (politiske) Formaal, have

---

1877 S. 1140 (Forhold til en Debitor, som af Vedk. selv forud var bragt for Offentligheden; Frifindelse), **1878** S. 1149, **1880** S. 228 og **1881** S. 84, jfr. H. R. T. 1880 S. 326 (§ 220, jfr. § 46), **1887** S. 655 (Forhold til Hustru), **1889** S. 242 og **1891** S. 34, jfr. H. R. T. 1890 S. 457 (Arbejders Forhold til Fabrikejer; „Skruebrækker" straffet efter § 217 og § 220), U. f. R. **1889** S. 775 (Theaterstyrers Forhold til Skuespillerne), **1890** S. 181 (om Svigten i Strejke; § 217 og § 220), **1890** S. 497 (Frifindelse; røbe Forfatter-Anonymitet), men derimod U. f. R. **1892** S. 907, **1890** S. 507 (Forhold til Tyende), S. 914 (om Arbejdes Nedlæggelse), **1891** S. 121 (Frifindelse; Eftersøgen af Vidner), 172 (Forhold til Svende), 180 (Henledelse af Opmærksomheden paa Personen), **1891** S. 195 (§ 217, ikke § 220, paa Fremstilling af, hvorledes en Sagfører har tilbragt en Dag), 198 (Inddragen i uvedkommende Bladkontrovers), 830 (Frifindelse; en Overskrift til Artikel). 1155 (Forhold til Fader), 1156 (Forhold til Søn), **1892** S. 296 (personlige Forhold; §§ 217 og 220), 636 (Frifindelse; Handlendes Forhold til Konkurrent), 1015 (Forlovelse), 1015 (Konferencer om Sags Anlæg). 1025 (opdigtet Samtale med en Person), **1893** S. 293 (Frifindelse; Skrue, som Vedk. selv havde offentliggjort), **1893** S. 319 og 1147, jfr. H. R. T. 1893 S, 454 (Frifindelse; en Forretnings Forhold til sine Forhandlere), **1893** S. 872 (Forhold til Tyende) **1894** S. 780 (ikke Straf for urigtig Meddelelse om en Handlendes Insolvens), **1894** S. 140 og 1226, jfr. H. R. T. 1894 S. 457 (Sag, anlagt af Folketingets Finansudvalg. O. R. frifandt med Hensyn til nogle af Meddelelserne, fordi de angik offentlige Forhold og overhovedet vare bestemte til Offentliggjørelse, men dømte med Hensyn til en Meddelelse om Noget, der paa den Tid alene vedkom Udvalget. H. R. udtalte om de førstnævnte Meddelelser, at de efter deres Indhold ikke vare eller kunde stilles ved Siden af Meddelelser om personlige eller huslige Forhold. Paa Spørgsmaalet om den sidst nævnte Meddelelse kom H. R. af processuelle Grunde ikke ind). Se ogsaa Forelæsn. over alm. Retslære I, S. 416 o. ff.

Krav paa den Retsbeskyttelse for deres indre Liv, som denne Paragraf hjemler.[13]) Derimod falde offentlig-retlige Samfund (Kollegier, Kommissioner, repræsentative Forsamlinger og disses Udvalg o. s. v.) udenfor Bestemmelsen, der kun har det private Livs Fred for Øje. Men tilsvarende Grunde som de S. 212 o. ff. udviklede med Hensyn til Æreformærmelser, tale for analogisk at anvende Bestemmelsen paa dem. Det vilde være urimeligt, om lignende Krænkelser af saadanne offentlige Samfunds Fred skulde være straffri, blot som Følge af de offentlig-retlige Straffebuds Ufuldstændighed.[14])

---

[13]) U. f. R. **1878** S. 1149 (Studenterforening), **1885** S. 1170 (Journalistforening), **1886** S. 818 (konservativ Klub; Prøvelse af Indvendinger), **1889** S. 282, 525 (konservativ Klub), **1890** S. 288 (lokal Fremskridtsforening; Prøvelse af, hvilke Anliggender der ere en Forenings „huslige"; Grænsen delvis dragen efter „Sædvane"; dissentierende Votum for Frifindelse af objektive og subjektive Grunde), 918 (Exklusion af en privat Forening), **1891** S. 156 (Smørexportforening et sluttet Selskab, uanset stort Medlemstal; Dokument, der kun vedkommer Foreningens Interessenter, et indre Anliggende; uberettiget Offentliggjørelse af Andre berettiger ikke Andre til lignende Overgreb; Fremlæggelse under en offentlig Undersøgelse, saa lidt som Formandens Trykning af Dokumentet for en snæver Kreds, ej heller), jfr. ogsaa **1891** S. 198, men (angaaende Formands Fratræden i samme Forening) **1891** S. 1057, **1891** S. 887 (§ 220 ikke anvendt paa Meddelelse om Næringsdrivendes Beslutning om ikke at avertere i et Blad; derimod Forbud stadfæstet med Hensyn til den dertil knyttede Opfordring), 931 („Venstres Organisation"; Paalæg var givet om ikke at referere), **1892** S. 707 (lokal Borger- og Haandværkerforening; Sagen angik kun Forbud, der fremmedes), **1893** S. 819 og 1147, jfr. H. R. T. 1893 S. 454 (Aktieselskabs Forhold til dets Forhandlere; § 220 ikke anvendt), **1893** S. 613 (§§ 217 og 220 samt Forbuds Stadfæstelse ved Meddelelser om et Aktieselskabs indre Forhold og Virksomhed).

[14]) I D. i U. f. R. **1894** S. 140 og 1226, jfr. H. R. T. 1894 S. 457 i en Sag, der var anlagt af Folketingets Finans-

Det kræves ikke, at Meddelelsen skal være usand eller dog ubeviist, eller at Kundskaben om det Meddelte skal være erhvervet paa uberettiget Maade. Kun maa det være klart, at Meddelelsen angaaer den Paagjældende.[15]) Hovedexempel paa *„offentlig“* Meddelelse er Offentliggjørelse ved Trykken, hvilken L. 3. Jan. 1851 § 10 alene havde for Øje. Men i Straffeloven er Budet udvidet til enhver offentlig Meddelelse.[16])

Til Strafbarheden kræves Forsæt.[17]) Paatalen er privat, se Stl.'s § 223.[18])

---

udvalg, anerkjendte O. R. dette direkte, og H. R. indirekte, forsaavidt den begrundede sin Billigelse af O. R.'s Frifindelse med Hensyn til nogle af de stedfundne Meddelelser ved disses Indhold og ikke ved, at Folketingets Finansudvalg overhovedet ikke skulde være beskyttet ved § 220.

[15]) U. f. R. **1889** S. 232 (at en som usand betegnet Meddelelse angik en bestemt konservativ Klub, benægtet), **1890** S. 288 (Meddelelsen behøver ikke at være usandfærdig eller ærekrænkende), 918 (Meddelelsen retstridig, „selv dens Rigtighed forudsat“), **1891** S. 195 (§ 220 ikke anvendt paa opdigtet Meddelelse om, hvorledes en Sagfører tilbragte en enkelt Dag), 1155 (Personen pseudonymt, men kjendeligt betegnet), **1892** S. 296 (do.), 1025 (§ 220 anvendt ved Meddelelse om opdigtede Samtaler), **1893** S. 285 (ikke anvendt § 220, da Vedk. ikke kjendeligt var betegnet).

[16]) Jfr. herved Motiv. S. 265 (Theater eller offentlig Forsamling) og ovfr. S. 278, se D. i U. f. R. **1877** S. 994 og **1879** S. 715, jfr. H. R. T. 1879 S. 44 (trykt som Manuskript i begrænset Tal; § 220 anvendt), U. f. R. **1886** S. 360 (aabent Brevkort; § 220 ej anvendt), **1891** S. 180 (Reklameplakat; § 220 anvendt), 830 (§ 220 ikke anvendt ved Reklameplakat, men paa Grund af Indholdet), 887 (Opslag i en Handlendes Vindue), **1892** S. 636 (do.; § 220 ikke anvendt af Hensyn til Indholdet).

[17]) U. f. R. **1889** S. 242 og **1891** S. 84, jfr. H. R. T. 1890 S. 457.

[18]) Se om processuelle Spørgsmaal vedrørende § 220 U. f. R. **1885** S. 1072 og **1886** S. 569, jfr. H. R. T. 1885 S. 757

3. Krænkelse af Husfreden.

Herom bestemmer Stl.'s § 221: *„Den, der krænker Husfreden ved uberettiget at trænge ind i en Andens Bolig eller vægre sig ved paa Opfordring at forlade samme, straffes med Bøder indtil 400 Kr. eller simpelt Fængsel indtil 3 Maaneder."* Som det af Motiv. til Stl.'s Udk. S. 266 ses, var man ved Lovudkastets Affattelse i Tvivl om den rette Plads for dette Delikt, idet man rigtig gik ud fra, at denne maatte bero paa Karakteren af den krænkede Ret. At det nu beroer paa en Misforstaaelse, naar Krænkelser af Husfreden paa det anførte Sted jævnstilles med den i § 210 omhandlede Forbrydelse, er paaviist ovfr. S. 323 o. ff. Men ogsaa Antydningen om, at Deliktet skulde være nærmest i Slægt med Beskadigelse af fremmed Ejendom, se Stl.'s § 296, hviler paa en Miskjendelse. Ikke blot kan Krænkelse af Husfreden finde Sted uden Beskadigelse af Ting, end sige en Ejer; men der er overhovedet her ikke Spørgsmaal om Krænkelse af en materiel, men af en ideel Ret. Naar dette ogsaa har faaet Udtryk i den Plads, der er givet Bestemmelsen i Loven, er det dog kun lidet oplysende, naar det forklares ved, at Handlingen er en Æresfornærmelse i videre Forstand,[19]) da Ærebegrebet ikke med Rette kan omfatte Husfreden. Derimod er Slægtskabet med

(Fdg. 20. Okt. 1819 om Fornærmelser i Ord anvendelig paa disse Meddelelser; paa Grund af Slutningsbestemmelsen i Fdg.'s § 1 Politisag for trykte Meddelelser afvist), **1891** S. 615 (om den nu bortfaldne Lov af 13. Aug. 1886), 913 (Overbestyrelsen kompetent Sagsøger for „Venstres Organisation").

[19]) Se Motiv. a. St., se ogsaa Domme i U. f. R. **1867** S. 417, **1874** S. 279, hvilke Domme iøvrigt med Rette ansaa den processuelle Regel i Fdg. 20. Okt. 1819 for anvendelig paa Husfredskrænkelser, se Domme anførte i Note 17).

de i §§ 220 og 222 omhandlede Forbrydelser klart. Ogsaa her er Gjenstanden en Side af Særexistensens Fred, den, som er knyttet til Nødvendigheden af et ydre Sted, i hvilket den kan udfolde sig uforstyrret og efter eget Tykke. Begrebet om et Hjem udtrykker nærmest denne Side af Særexistensen, uden dog at udtømme det. Thi det er ikke blot det Sted, hvor Personen lever for at nyde Hjemmets Ro og udføre de til Hjemmets Øjemed hørende Sysler, men ogsaa det, hvor han udfører sine Kaldssysler, som maa være fredet. I Overensstemmelse hermed maa ogsaa Begrebet „*Husfred*" i § 221 tages, saaledes at dels de ydre Tilbehør til Boligen, dels ogsaa Forretningslokaler maa medtages, — derimod ikke blotte Opbevaringssteder for Ting, naar de ikke tillige ere enten Boligens Tilbehør eller personligt Forretningslokale. Men den Vidde, som Gjenstanden saaledes, overensstemmende med Forholdets Natur, har, borttages ved den Maade, hvorpaa Stl.'s § 221 beskriver den retstridige Handling, idet der kun er Tale om at trænge ind i en Andens „*Bolig*" eller Vægring ved at forlade en saadan. Om end dette Udtryk ogsaa kan antages at indbefatte Boligens Tilbehør, er det kun ved analogisk Anvendelse, at Paragrafen kan blive anvendelig paa Forretningslokaler. En saadan Analogi kan imidlertid ingen Betænkelighed have.[20])

Som strafbare Krænkelser af Husfreden nævner Lovbudet to Handlinger, nemlig dels uberettiget at trænge sig ind i en Andens Bolig, dels uberettiget at vægre sig ved paa Opfordring at forlade samme. Hvad den første angaaer, bestemme det almindelige Samkvems Regler, hvad der er en tilladelig Be-

[20]) U. f. R. 1890 S. 924 (§ 221 anvendt ved et „Forsamlingshus").

træden af en Andens Bolig, og hvad der derimod er en ulovlig Indtrængen. Denne foreligger naturligvis, naar det er mod den Berettigedes udtrykkelige eller stiltiende erklærede Villie, at Boligen betrædes. Men en saadan Villie behøver ikke at foreligge. Ogsaa uden en *in concreto* tilkjendegiven Villie kunne hine af Livets Samkvem satte Regler være tilsidesatte, og Handlingen bliver da ulovlig. Et er imidlertid, hvad Samkvemmet kræver som Betingelse for en berettiget Adgang, et Andet de Høflighedshensyn, der kræves iagttagne ved en berettiget Adgang. Tilsidesættelsen af disse gjør ikke Handlingen strafbar. Hvad den anden Handling, Loven nævner, angaaer, beroer dens Retstridighed derpaa, at den Berettigede er Herre over, hvorlænge han vil tilstede Ophold i sin Bolig.[21]) Naar der ved begge Tilfælde er tilføjet Begrænsningen *„uberettiget"*, er der i og for sig derved ikke sagt andet end, hvad der allerede ligger i de paagjældende Handlingers Beskrivelse. En Anledning til at tilføje Ordet kan imidlertid være søgt i, at særegne Omstændigheder kunne give Handlingerne en i Almindelighed savnet Berettigelse, saaledes den Berettigedes Samtykke eller en offentlig Beføjelse.[22]) Et kontraktmæssigt Samtykke kan især forekomme i Forholdet mellem Ejer og Lejer. Lejeren har Ret til Husfred, ogsaa overfor Ejeren,[23]) og der kan ikke være Tale om nogen konkurrerende Husfredsret for den sidste. Men Lov og Kontrakt kunne begrænse Lejerens Husfredsret lige overfor Ejeren, og Huslejekontrakter ville ofte indeholde Regler om Forhold, under hvilke Ejeren eller Andre

[21]) Jfr. D. i U. f. R. 1874 S. 279, 384, 1890 S. 924.
[22]) Jfr. Grl.'s § 81 og Straffeprocessen.
[23]) Jfr. D. i A. f. Rv. I, 420.

med hans Samtykke skulle have Ret til at betræde Lejerens Bolig.

Efter rigtig Opfattelse af Husfredens Begreb kan denne krænkes ved mange andre Handlinger end de to udtrykkelig nævnte, saasom Spektakler udenfor Døren o. dsl. Tilfælde af denne Art forekomme i spredte Lovbud, der tidligere gjaldt om Husfredskrænkelser.[24]) Der maa ogsaa nu antages at være beføjet analogisk Hjemmel til at anvende Stl.'s § 221 paa slige Tilfælde.[25])

Subjektivt betinges Straf efter § 221 af Forsæt, som kan tænkes borte paa Grund af Vildfarelse, f. Ex. med Hensyn til en kontraktmæssig hjemlet Adgangs Udstrækning.

Med Hensyn til Paatalen gjælder ogsaa her § 223. Herved mærkes særlig det ovfr. Udtalte om, at det er Lejeren, ikke Ejeren, der er den Berettigede, naar Nogen trænger sig ind i Lejerens Bolig.[26])

---

[24]) Se saaledes Pl. 6. Febr. 1722. Der var ingen Tvivl om, at Strafbarheden maatte udstrækkes til alle Husfredskrænkelser, jfr. ovfr. S. 425 Note 3 og *Bornemann* S. Skr. IV, S. 29—30, jfr. Domme i A. f. Rv. I. S. 278 og 420.

[25]) Jfr. D. i U. f. R. **1867** S. 417, **1870** S. 85, 307 (arbitrær Straf under offentlig Politisag for Overtrædelse af Tilhold med Hensyn til Hustrus Bolig og Forulempelse; Dissens), **1877** S. 1104 (Straf under offentlig Sag for mod Politiets Tilhold at have gjort Spektakel udenfor sin Hustrus Bopæl „efter Lovgivningens Grundsætninger", — altsaa som Politiforseelse), jfr. **1893** S. 311.

[26]) Om processuelle Spørgsmaal se de ovfr. i Note 17 anførte Domme samt U. f. R. **1890** S. 731 (berettiget Kumulation).

Andet Afsnit.

Forbrydelser i de ved Familieforbindelsen og andre snævre Samfund begrundede Retsforhold.

Første Kapitel.

Forbrydelser i Retsforhold begrundede ved Familieforbindelsen.

§ 38.

Indledning.

Straffeloven har intet Kapitel, der søger at samle de under dette Kapitel hørende Forbrydelser paa Grundlag af det i Overskriften betegnede, principielle Synspunkt. De vigtigste, selvstændige Straffebud for Forbrydelser af denne Gruppe findes i det 16de Kapitel, der handler om Forbrydelser mod Sædeligheden. Men det er allerede ovfr. S. 369—70 bemærket, at de i dette Kapitel omhandlede Forbrydelser i en systematisk Ordning maa henføres til meget forskjelligartede Grupper. Som Betegnelse for en egen Klasse passer Udtrykket kun paa de Forbrydelser, hvis strafbare Karakter beroer paa, at de krænke den offentlige

Sædelighed. Men under dette Synspunkt kunne kun enkelte af Kapitlets Bud indordnes, og deriblandt ikke de, der angaa Forbrydelser mod Familieretsforholdene. Ligesom tidligere er sket med Kjønsfrihedsforbrydelserne, saaledes maa ogsaa disse derfor udtages af Forbindelsen i Kap. 16 og indordnes under det i Overskriften angivne Synspunkt. En Følge af den Mangel paa Blik for det Væsentlige, som paa dette Omraade har gjort sig gjældende i Straffeloven, er det blevet, at de familieretlige Forbrydelsers Behandling i denne er bleven ufuldstændig. Ikke sjeldent maa Suplementet søges udenfor Straffeloven blandt de „særlige" Forbrydelser, og paa ikke faa Punkter vil der savnes Hjemmel eller dog være Tvivl om Hjemmelen til at straffe et Forhold, hvis Retstridighed fra Familierettens Synspunkt er given, og hvis Strafbarhed før Straffeloven var anerkjendt, idet Betingelserne for en efter Stl.'s § 1 berettiget Analogi eller for den friere Analogi udenfor Straffeloven, der ikke er berettiget til at søge Støtte i denne, mangle eller ere omtvistelige.

Den systematiske Ordning af Forbrydelserne mod Familieretsforholdene maa sondre mellem Forbrydelserne mod de i Ægteskabet og mod de i Slægtskab eller Svogerskab eller dertil sig sluttende Forbindelser grundede Pligter og Rettigheder. Forsaavidt der maatte være Handlinger, der straffes som Krænkelser af Forpligtelse til Ægteskab, blive de at berøre i Forbindelse med den først nævnte Gruppe. Under den sidst nævnte finde de Forbrydelser, der ere ejendommelige for Forholdet mellem Forældre og Børn, deres Plads.

§ 39.

Forbrydelser mod det ægteskabelige Forhold.

1. Naar Ægteskab indgaaes med Tilsidesættelse af en i Lovgivningen foreskreven Betingelse, kan deri ligge en Krænkelse af Pligter, begrundede i Hensynet til det Ægteskab, man vil indlade sig i. Saaledes maa for det Første opfattes Tilsidesættelse af de Betingelser, der vedrøre Brudefolkenes Personer, jfr. *Deuntzer* den danske Familieret, 2. Udg., § 10, og endvidere tildels af de særlige Betingelser med Hensyn til Trosbekjendelse, Fattighjælp o. s. v., som findes omhandlede hos *Deuntzer* a. V. § 13. Derimod ere de Betingelser (Hindringer), som omhandles a. V. § 12, væsentlig begrundede i Hensynet til et tidligere bestaaende Ægteskab eller Forbindelse, og Tilsidesættelse af dem maa derfor opfattes som Krænkelse heraf, hvilket henviser de herhen hørende strafbare Handlinger til senere Fremstilling, se ndfr. Nr. 2. Hvad endelig angaaer de Betingelser (Hindringer), som grundes i Brudefolkenes indbyrdes Forhold, s. a. V. § 11, ere de ligeledes væsentlig anordnede af Hensyn til forud bestaaende Familieforbindelser, og de strafbare Tilsidesættelser af disse maa derfor ligeledes henvises til det Følgende.

For Indgaaelse af et Ægteskab med Tilsidesættelse af de Betingelser, der ere begrundede i Hensynet til dette, findes intet Straffebud i den alm. borgerlige Straffelov eller i noget bestaaende særligt, borgerligt Straffebud.[1]) Stl.'s § 309 har

---

[1]) Jfr., hvad der ndfr. bemærkes med Hensyn til D. L. 3. 16. 2.

ophævet det til en særlig Forudsætning[2]) knyttede almindelige Straffebud i Fdg. 30. Maj 1827 § 2 og kun opretholdt Slutningsbestemmelsen om Kongens Ret til at tilintetgjøre vedkommende Ægteskab ved Resolution. Derimod omfatter Straffebudet i Stl. f. Krmgt. 7. Maj 1881 § 158 visse Militærpersoners Indgaaelse af Ægteskab med Tilsidesættelse af de særlige, herfor gjældende Betingelser.[3]) Spørgsmaalet er da, om der udenfor dette sidste Tilfælde haves en tilstrækkelig Hjemmel i Analogi for at ramme noget saadant Forhold med Straf. Der gives kun ét Lovbud, paa hvilket en saadan Analogi kan støttes, nemlig Stl.'s § 165, Pkt. 2, der for Beslægtede eller Besvogrede, som ikke uden Bevilling maa indgaa Ægteskab sammen, fastsætter lige Straf for dem, naar de indgaa saadant Ægteskab uden forud erhvervet Tilladelse, som den, der rammer dem, naar de have legemlig Omgang med hinanden. Vel har den Betingelse for Ægteskab, der er Tale om i dette Forbud, Hensyn til en forud bestaaende Familieforbindelse og hører derfor til en anden Klasse end den, der her foreligger, jfr. ovfr. Men naar Stl.'s § 165 ikke, som ved den egentlige Blodskam, har ladet sig nøje med Straffebudet for legemlig Omgang, kan dette kun være begrundet i, at i dette Forhold vilde legemlig Omgang, efter at Ægteskab var indgaaet, ikke være strafbar, hvilket atter forklares ved, at Ægteskabet ikke er ugyldigt. Naar saaledes den forud bestaaende Familieforbindelse kun gjør Ægteskabets Indgaaelse (uden Tilladelse), ikke dets Fort-

---

[2]) *„Undvigelse af de gjældende Befalinger eller Forbud med Hensyn til, hvad der skal iagttages, inden Personer kunne komme sammen i Ægteskab, ved dettes Indgaaelse udenfor Riget."*

[3]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 84.

sættelse, retstridig, er der forsaavidt Lighed med de her omhandlede Betingelser, hvor det ogsaa drejer sig om en retstrig Indgaaelse af Ægteskab. Denne Lighed vil dog for det Første ikke være tilstrækkelig til en analogisk Anvendelse, naar Tilsidesættelsen af de her omhandlede Betingelser begrunder en anden efterfølgende Retsvirkning, som er eller kan være anset som tilstrækkelig. Thi om noget Saadant kan der efter Forholdets Natur ikke være Tale i de Tilfælde, som Stl.'s § 165 angaaer. Heller ikke kan den paaberaabes, hvor Forholdet er det, at Lovgivningen i Virkeligheden gjør det muligt for de Paagjældende at undgaa Betingelsens Opfyldelse. Hvad angaaer Aldersbetingelsen, kan der endelig i det Mindste rejses Tvivl, om ikke den Omstændighed, at Tiden med Nødvendighed raader Bod paa Tilsidesættelsen, medens den ikke kan det ved det i § 165 omhandlede Forhold, begrunder en Forskjel. Det kan mulig hævdes, at der er større Grund for Lovgivningen ved Tilfældet i Stl.'s § 165 til ikke at slaa sig til Ro ved de forebyggende Forholdsregler, der sigte til Ægteskabsbetingelsernes Iagttagelse, og vedkommende Embedsmands Ansvar for Forsømmelse i saa Henseende, end der er i hint Tilfælde. I Henhold til det Anførte stiller Resultatet med Hensyn til de enkelte Betingelser sig paa følgende Maade. Tilsidesættelsen af de religiøse Betingelser i Henseende til Konfirmation m. m. kan ikke begrunde Straf, da ingen Retstvang binder Nogen til et Trossamfund, og Tilsidesættelsen af Regelen i L. 13. April 1851 § 9 ikke, fordi her efterfølgende Skridt til at raade Bod paa det Forsømte ikke kunne være udelukkede.[4]) Ind-

[4]) S. *Deuntzer* a. V. S. 74 o. ff.

gaaelse af Ægteskab med Tilsidesættelse af Reglerne om Refusion af modtagen Fattighjælp kan heller ikke paadrage Straf, da her kan henvises til andre Retsvirkninger.[5]) Det Samme gjælder med Hensyn til Betingelsen i Henseende til Embedsmænds Enkeforsørgelse, da de sædvanlige Tvangsmidler blive anvendelige.[6]) Er et Ægteskab indgaaet trods Mangel af Fornuftens Brug, bortfalder af subjektive Grunde Spørgsmaal om Straf for den, der var Fornuftens Brug berøvet, og for den anden Part, om den endog var vidende om Mangelen, fordi Vedkommende paa hins Vegne kan fordre Ægteskabet omstødt.[7]) En anden Sag er det, om Betingelserne for Straf efter Stl.'s § 171 maatte være tilstede.[8]) Indgaaes Ægteskab af en Ikke-fuldmyndig uden Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke, er der vel kun for nogle slige Tilfælde foreskrevet en særegen Retsvirkning i D. L. 3—16—2.[9]) Men da der i de Tilfælde, hvor denne finder Anvendelse, efter det ovfr. Bemærkede, ikke kan paalægges Straf ved Siden af, vilde der komme mere Disharmoni end Harmoni ind i Forholdet ved at antage Straf for hjemlet i andre Tilfælde.[10]) Skjønt iøvrigt denne Betingelses Tilsidesættelse staaer Tilfældet efter Stl.'s § 165 nærmest, maa Analogiens Benyttelse derfor dog nægtes. Det ufyldestgjørende Resultat skyldes den Omstændighed, at Fdg. 30. April 1824 ikke, samtidig med at give Regelen i D. L. 3—16—1 en større Rækkevidde, har anordnet en fælles Retsvirkning, men ladet Virkningen efter

[5]) S. *Deuntzer* a. V. S. 79—80, og L. 9. April 1891 § 42.
[6]) S. *Deuntzer* a. V. S. 82.
[7]) S. *Deuntzer* a. V. S. 41, 204, 211—213.
[8]) Se ovfr. S. 405, jfr. S. 374 og 386.
[9]) S. *Deuntzer* a. V. S. 50 og U. f. R. 1892 S. 925.
[10]) Jfr. dog *Scheel* Familieret S. 73.

D. L. 3—16—2 bestaa og forholdt sig tavs om de andre Tilfælde. Forøvrigt opfatte Mange Retsvirkningen efter D. L. 3—16—2 som Straf, men neppe med Føje.[11]) Tilbage staaer Spørgsmaalet om Tilsidesættelsen af Aldersbetingelsen. For dette Tilfælde havde Retsanvendelsen før Straffeloven anvendt abritrær Straf.[12]) Da der her ikke er Tale om andre Retsvirkninger mod Ægtefællerne, ligger ogsaa nu Analogien af Stl.'s § 165 meget nær, paa samme Maade, som der vistnok med Føje er dømt efter Analogien af denne Bestemmelse for Tilsidesættelse af Budet i D. L. 3—16—8.[13]) Imidlertid kan der dog, som ovfr. bemærket, tænkes en Betragtning, der stiller Tilsidesættelsen af Aldersbetingelsen noget forskjelligt, og da enhver analogisk Anvendelse kræver en sikker Hjemmel, medens enhver ikke gjendrivelig Tvivlsgrund udelukker den, turde Resultatet ogsaa her blive, at Strafbarheden ikke kan antages.[14])

2. Skjønt der ogsaa forhen kun indenfor snævre Grænser var Tale om Straf for Krænkelser af et bestaaende Ægteskab,[15]) er dog Kredsen af de strafbare Handlinger i denne Henseende bleven yderligere indskrænket ved Straffeloven.[16]) Følgende

---

[11]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 48 o. ff.

[12]) S. D. i j T. XXXVI, S. 106, *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 351 Note og *Gram* den danske Familieret, S. 58.

[13]) S. D. i U. f. R. 1869 S. 855, jfr. ndfr.

[14]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 41.

[15]) Jfr. D. L. 2. 9. 8, Pl. 5. Juli 1796, j. T. XVIII, S. 326, *Gram* a. V. S. 110, *Deuntzer* a. V. S. 103 o. ff.

[16]) Ophævede ved Stl.'s § 308 ere saaledes Straffebudene i D. L. 6. 5. 7., 8 og 9, der havde et videre Omraade end de *delicta communia*, hvorunder nogle derunder faldende Tilfælde nu kunne henføres, jfr. *Deuntzer* a. V. S. 103, fremdeles Straffebudene i D. L. 3. 16. 16. 9, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 335, *Deuntzer* a. V. S. 208, *Gram* a. V.

Krænkelser af et bestaaende Ægteskab ere efter den nu gjældende Ret undergivne Straf.

a) Hor, s. Stl.'s § 159, der for *den, som gjør sig skyldig i Hor,* fastsætter Straf af *Fængsel eller i Tilfælde af, at det ægteskabelige Samliv er hævet, og iøvrigt under formildende Omstændigheder, Bøder. Offentlig Paatale finder dog kun Sted, naar den fornærmede Ægtefælle forlanger det.* Forbrydelsens Begreb gives ikke i Straffeloven. Den henholder sig til den i Lovgivningen anerkjendte tekniske Betydning, s. D. L. 3. 16. 15. 1, ifølge hvilken der ved Hor (Ægteskabsbrud) forstaaes den legemlige Omgang, som en gift Person med Vidende og Villie har med en anden Person, som ikke er dens Ægtefælle.[17])

Begge Konkumbenterne ere efter rigtig Opfattelse Gjerningsmænd til den Krænkelse af Ægteskabet, som finder Sted,[18]) om de end derfor ikke behøve at staa paa lige Fod i Strafbarhed. Men det var, skjønt omtvistet i Teorien, dog alt tidligere antaget, at efter den positive Ret kunde kun Ægtefællen straffes, ikke den tredie Person, med hvem hin begik Hor, bortset fra de selvstændige Straffegrunde, der for dennes Vedkommende kunde

---

S. 110 Note, og i D. L. 3. 16. 7, *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 334, *Gram* a. V. S. 109. Straffebudet i D. L. 3. 16. 15. 2 Nr. 5 i Sl. er vel ikke ophævet, men var i Virkeligheden før Straffeloven bortfaldet med den i Lovstedet omtalte Fremgangsmaade ved Prøvelsen af Vidnesbyrd om Ægtefællens Død, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 331, *Deuntzer* a. V. S. 67—68. Udenfor Horsforbrydelsens objektive og subjektive Betingelser kan der nu ikke være Tale om at straffe et saadant Samleje, som der er omtalt.

[17]) Jfr. Kskr. 24. Juli og 30. Novbr. 1824, *Ussing* a. V. S. 325, *Bornemann* S. Skr. IV., S. 245, *Deuntzer* a. V. S. 219.

[18]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 138 o. ff.

foreligge.[19]) Da der her er Spørgsmaal om *concursus necessarius*, kan der efter Straffeloven ikke være Tale om at søge Hjemmel til at straffe den Ugifte i Stl.'s Kap. 5. Hjemmelen maatte være given i et specielt Straffebud. Men Tavsheden i § 159 er da afgjørende for, at Straffeloven er bleven ved den tidligere fulgte Regel, saa at den Ugifte, nu som før, er straffri.[20]) For en analogisk Anvendelse af Straffen efter § 159 paa den Ugifte vil det være en Hindring, at Betingelsen efter Stl.'s § 1 ikke positivt kan godtgjøres at foreligge.

Begrebet forudsætter et bestaaende Ægteskab. Herunder maa indbefattes ethvert virkeligt Ægteskab. Foreligger der blot et formentligt Ægteskab,[21]) kan der kun være Tale om Forsøg, nemlig mod et ukvalificeret Objekt. Fremdeles mangler Forudsætningen for Hor, naar det antages, at et Ægteskab, der lider af en saakaldet absolut Ugyldighedsgrund (Slægtskab eller Svogerskab i de indispensable Grader eller Bigami), ikke kræver en særlig Omstødelsesakt, men er at betragte som intet Ægteskab, hvorimod den modsatte Opfattelse konsekvent maa føre til det modsatte Resultat.[22]) Gaaes der ud fra den første Opfattelse, der forsvares paa det i Noten nævnte Sted, maa det dog maaske antages, at den Ægtefælle i det bigamiske Forhold, der opfylder Betingelserne for og gjør Krav paa de Fordele, D. L. 3. 16. 16. 8 hjemler, ogsaa maa tage Konsekvensen til sin Skade af at stilles, som om Ægte-

---

[19]) S. *Ussing* a. V. S. 328, de i Noten sammesteds nævnte Skrifter af *Sibbern* og *Ørsted* samt *Bornemann* S. Skr. IV., S. 244—45.

[20]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 188, Nord. StR. S. 75, StR.'s alm. Del I S. 147 Note og S. 314 med Note 2.

[21]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 202 (Nr. 1).

[22]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 202—204.

skabet var gyldigt. Hvad endelig det Tilfælde angaaer, at Vielse har fundet Sted, skjønt der under den ikke er afgivet noget Samtykke, maa den Regel, at en simpel Nægtelse af at anerkjende sig for gift, ikke er nok, men at Paagjældende maa kræve Omstødelse ved Dom,[23]) føre til, at, indtil dette er sket, er Samlejet med en Anden Hor. I alle de Tilfælde, hvor et Ægteskab opløses paa Grund af saakaldte foregaaende Skilsmissegrunde eller relative Ugyldighedsgrunde, er der, saalænge den fordrede Omstødelsesakt ikke har fundet Sted, et virkelig bestaaende Ægteskab, i hvilket Horsforbrydelsen kan begaaes. At efterfølgende Skilsmissegrunde foreligge, er selvfølgelig ikke nok til at ophæve Forbrydelsesbegrebets Forudsætning, saa lidt som enten faktisk Ophævelse af Samlivet eller Separation, men kun selve Skilsmissen eller Døden.[24]) Horsbegrebet finder ikke Anvendelse, naar Samlejet finder Sted i et bigamisk Ægteskab. Paa Reglerne om Bigami beroer her Spørgsmaalet, om og hvorledes Forholdet bliver at straffe, jfr. ndfr.

I Overensstemmelse med det overleverede Begreb kræves til Forbrydelsen legemlig Omgang ɔ: naturligt Samleje, jfr. ovfr. S. 375. For andet uterligt Forhold, som en Ægtefælle maatte udvise, gives der ingen særlig Straffebestemmelse,[25]) og ligesaa lidt er der Tale om derpaa at kunne anvende Analogien af Stl.'s § 159.

Subjektivt kræves Forsæt. Der er ingen Hjemmel for at straffe noget Tilfælde, hvor Forsæt mangler, — altsaa f. Ex. hvor Ægtefællen fejlagtig antages

---

[23]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 204, 211—13.

[24]) Jfr. Udtrykkene i Stl.'s § 159 og Motiv. til Stl.'s Udk. S. 190, *Deuntzer* a. V. S. 219—220, U. f. R. 1876 S. 175.

[25]) Stl.'s § 176 omfatter ikke § 159.

for død, jfr. ogsaa Stl.'s § 172, — selv om der maatte foreligge en maaske endog grov Uagtsomhed.[26]) Straffebudet i D. L. 3. 16. 15. 2, Nr. 5 i Sl., der var anvendeligt, hvad enten Ægtefællen trods Vidnesbyrdene var i Live, eller han virkelig var død, viste sig herved ikke at staa i Forbindelse med Horsforbrydelsen. Men det er iøvrigt, som ovfr. S. 444 Note 16 bemærket, bortfaldet med den i Lovbudet anordnede Fremgangsmaade. I Tilfælde af Voldtægt mod Hustruen vilde de almindelige Regler vel føre til Straffrihed for hende, naar Volden bestod i absolut Tvang, eftersom Retsbrudet da ikke vilde være hende tilregneligt. Men naar Samlejet er aftvunget hende ved kompulsiv Tvang, vilde den Omstændighed, at Voldtægtsbegrebet var anvendeligt ifølge Stl.'s § 168 eller § 169, dog efter de almindelige Regler om Tvang til Forbrydelser ikke fritage for Straf,[27]) og om Straffrihed kunde statueres efter Analogien af Stl.'s § 41, vilde bero paa, i hvilken Udstrækning denne efter sit positive Indhold stærkt begrænsede Regel antages modtagelig for analogisk Anvendelse.[28]) Det synes imidlertid, at man her maa være berettiget til den Betragtning, at Straffeloven, der ikke definerer Hor, men holder sig til det legale, i D. L. 3. 16. 15. 1 givne Begreb, ogsaa maa tage det Moment i Lovens Begreb med, at Voldtægt udelukker Hor, s. D. L. 3. 16. 15. 1, Nr. 3, og det saaledes, at det maa bero paa, hvad den til enhver Tid gjældende Lovgivning anerkjender for Voldtægt mod en Kvinde. Herefter vil det ikke være tvivlsomt, at naar der er overgaaet Hustruen en saadan Tvang, som er om-

---

[26]) Jfr. derimod Stl.'s § 160 og ndfr. ved Bigami.

[27]) Jfr. Nord. StR. S. 114.

[28]) Jfr. Nord. StR. S. 104.

talt i Stl.'s §§ 168 og 169, kan hun ikke straffes for Hor. Efter den ovfr. S. 394—95 omtalte Regel kunde man da endvidere ville gjøre gjældende, at Hustruen ogsaa maatte fritages for Straf, hvor den mod hende anvendte kompulsive Tvang paadrog Straf efter Stl.'s § 210, og antages først det, maatte det ogsaa antages, at et Samleje, hvortil Manden bevægedes ved de i § 210 ommeldte Tvangsmidler, maatte være straffrit. Herved vilde man dog gaa ud over Indholdet af D. L. 3. 16. 15. 1, Nr. 3, der kun har Voldtægt mod Hustruen for Øje, og derfor — skjønt den i Lovstedet paaberaabte Grund fører meget videre — maa antages at lægge Vægt paa den særlige Karakter af Kjønsfrihedsforbrydelse mod Kvinden, et Synspunkt, hvorom der ikke er Tale, naar § 210 finder Anvendelse, men netop kun ved §§ 168 og 169. Derimod vilde Resultatet kunne forsvares for Hustruens Vedkommende derved, at den imod hende begaaede Handling i det forudsatte Tilfælde er strafbar efter § 185. Thi der er vistnok Hjemmel til analogisk at fritage Hustruen for Straf, naar den mod hende udøvede Handling falder ind under §§ 167, 171, 185 eller 183, 2. St.,[29]) et Resultat, som særlig i sidst nævnte Tilfælde i høj Grad anbefaler sig, naar henses til, at Hustruen kun vilde kunne straffes efter Begjæring af den skyldige Mand.

En Betingelse for Strafbarheden er det endelig, at den fornærmede Ægtefælle forlanger Paatalen, der er offentlig. Denne Betingelse er nærmest en *favor matrimonii conservandi,* ihvorvel den ogsaa gjælder, hvor den fornærmede Ægtefælle ikke vil

---

[29]) Ved §§ 170 og 172 vil Straffen være udelukket af andre Grunde.

fortsætte Ægteskabet.[30]) Under Behandlingen i Rigsdagen fik Regelen sin nuværende Skikkelse, der dog ikke altid vil svare til Øjemedet, idet den Adgang, den fornærmede Ægtefælle har til at kræve Straf, uagtet den vil fortsætte Ægteskabet, ikke er egnet til at fremme et sandt, sædeligt Ægteskab. De fleste fremmede Love gjøre i Betragtning af hint Hensyn nu Strafbarheden afhængig af, at Skilsmisse finder Sted. Men naar de da tillige kræve Begjæring som Strafbetingelse, aabne de Døren for en Hævnfølelses Tilfredsstillelse, som er anstødelig. Hint Hensyn til Ægteskabets Opretholdelse vilde gjøre det til den naturligste Regel, — naar Straf for Hor bibeholdes, — at betinge Straf af stedfunden Skilsmisse, men da ogsaa lade Paatalen være ubetinget offentlig. Om Spørgsmaal, der opstaa ved Fortolkningen af Udtrykket „*den fornærmede Ægtefælle*“, henvises til StR.'s alm. Del I S. 463 o. ff.[31])

[30]) Allerede efter den ældre Ret var der taget Hensyn hertil, s. Resol. 12. Okt. 1812 og Fdg. 24. Sept. 1824 § 4, men kun saaledes, at Straffen kunde eftergives paa Forbøn af den uskyldige Ægtefælle, naar denne vilde fortsætte Ægteskabet, og derhos særdeles Omstændigheder ikke talte mod Eftergivelsen. I Udkastet til Stl. var det foreslaaet, at Tiltale eller Straf skulde bortfalde, — hvis ikke dobbelt Ægteskabsbrud forelaa, — naar den fornærmede Ægtefælle inden Sags Anlæg, eller inden Dommen (i første Instans) var falden, androg derpaa, jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 190—91.

[31]) Se U. f. R. **1875** S. 986, 1092, jfr. U. f. R. 1872 S. 58 og H. R. T. 1873 S. 247. **1876** S. 397 (med Bemærkninger af Redaktionen), U. f. R. **1881** S. 555, 1074, **1883** S. 655, 1159, **1884** S. 910, **1886** S. 612, 1058, **1887** S. 375, **1888** S. 526, **1890** S. 411, **1891** S. 441, **1893** S. 173, jfr. H. R. T. 1892 S. 768, **1893** S. 900. Flere af disse Domme angaaende Skilsmissedoms Erhvervelse paa Grund af Ægtefællens Hor vise, at Betingelserne for Adgang hertil og for at begjære Straf for Hor ikke ere de samme.

Hvad Straffen angaaer, er den tidligere Regel, hvorefter det dobbelte Hor, — altsaa naar begge de Skyldige vare gifte, — under visse Betingelser var undergivet kvalificeret Straf,[32]) bortfaldet. I det dobbelte Hor foreligge to Retsbrud, og hvis den Ugifte i det enkelte Hor straffedes, vilde der i det dobbelte Hor for hver af de Skyldige være Sammenstød af Forbrydelser og som Følge deraf mulig Grund til højere, men ikke egentlig til kvalificeret Straf. Efter den modsatte, i vor Ret fulgte Regel er der derimod ingen Konkurs af Forbrydelsen, idet kun hver Ægtefælle er strafskyldig for det af den begaaede Hor, og til at opstille særegne Strafferegler savnes der Grund.[33]) Efter § 159 er der nu to Straffebestemmelser for Hor, den almindelige, efter hvilken Straffen er Fængsel, jfr. Stl.'s § 25, og en nedsat for det Tilfælde, at det ægteskabelige Samliv er hævet og Omstændighederne iøvrigt ere formildende, i hvilket Tilfælde Straffen er Bøde.[34])

I Forbindelse med Læren om Hor bemærkes, at det Forhold af en Hustru at løbe bort med

[32]) S. *Ussing* a. V. S. 329, ***Bornemann*** S. Skr. IV., S. 246.

[33]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 188—89. Ogsaa i D. L. 6. 13. 2 i Sl. forelaa der et konkurrerende Retsbrud — egentlig ikke et kvalificeret Hor —; den heri indeholdte Straffebestemmelse er hævet ved Stl.'s § 308. Med Hensyn til Regelen i D. L. 3. 16. 15. 2 Nr. 2, der hjemlede en mildere Straf end i de almindelige Horstilfælde (undtaget Hor), var der før Straffeloven Tvivl, om den bestod uforandret, eller om det paagjældende Delikt var blevet ganske straffrit eller var faldet ind under de almindelige Strafferegler for Hor, jfr. *Ussing* a. V. S. 330—31. Budet findes ikke nævnt som ophævet i Straffelovens § 308. Men der kan ikke være Tvivl om, at det, hvad der end antages i den nævnte Henseende efter den ældre Ret, nu ikke længe er gyldigt, men er fortrængt af Stl.'s § 159.

[34]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 189—90.

(lade sig bortføre af) en anden Mand, ikke er strafbart som Brud paa Mandens Husbondret, da den vilkaarlige Ophævelse af Samlivet overhovedet ikke paadrager Straf, hverken for Manden eller Hustruen.[35]) Sker det i løsagtigt Øjemed eller for at indgaa Ægteskab, vil der dog kun blive Spørgsmaal om Straf, hvor Reglerne om Forsøg paa Hor eller efter Omstændighederne Bigami maatte føre dertil.[36])

b) At værne om Troskabspligten er Øjemedet for den i D. L. 3. 16. 8 og Fdg. 30. April 1824 § 3 Nr. 8 indeholdte Ægteskabsbetingelse. Tilsidesættelsen af denne, ved Ægteskabs Indgaaelse uden den Tilladelse, som kan gives, er Krænkelse af en Pligt, som endnu staaer tilbage fra det opløste, ved Hor krænkede Ægteskab. Spørgsmaalet om Strafbarheden af en saadan Tilsidesættelse har derfor sin naturlige Plads her. Idet der henvises til Udtalelsen ovfr. S. 440 o. ff., skal her blot bemærkes, at Analogien fra Regelen i Stl.'s § 165 her synes begrundet og fyldestgjørende med Hensyn til Regelen i Stl.'s § 1.[37]) Den modsatte Opfattelse,

---

[35]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 107.

[36]) I N. L. 6. 13. 22 var dette Forhold behandlet som en selvstændig Forbrydelse mod den ægteskabelige Troskab, og Bestemmelsen antoges om ikke ligefrem analogisk anvendelig, saa dog at give Holdepunkt tilligemed andre Data for i Danmark at paalægge abitrær Straf, ligesom det ogsaa antoges af Nogle, at Manden i dette Tilfælde paadrog sig en om end mindre Strafskyld, jfr. *Ussing* a. V. S. 335, *Bornemann* S. Skr. IV., S. 256. Straffeloven har ikke optaget denne Synsmaade.

[37]) Det maa derfor vistnok billiges, at D. i U. f. R. 1869 S. 865 har straffet i Henhold til denne Analogi, ligesom Strafbarheden ogsaa var antagen efter den ældre Ret, s. j. T. IV. 1, S. 59, og 2, S. 239, jfr. *Ussing* a. V. S. 335 med Note.

som er hævdet i Indledn. t. StR. S. 192 Note 2, kan næppe fastholdes, efter hvad der er bemærket ovfr. S. 442—43, sammenholdt med, hvad der i næste Paragraf udvikles om § 165.[38])

c) Bigami er Indgaaelse af Ægteskab, medens et ældre Ægteskab bestaaer. Straffebestemmelserne herfor indeholdes i Stl.'s § 160, 1. og 2. Stk., af hvilke det første angaaer den gifte Person, som indgaaer Ægteskab, det andet den ugifte Person, som indgaaer Ægteskab med en gift Person. Ere begge Parterne gifte, foreligger der et dobbelt Bigami, d. v. s., hvis de subjektive Straffebetingelser foreligge, to Forbrydelser, en Konkurrence, paa hvilken de sædvanlige Regler blive at anvende, idet Straffeloven med Føje ikke har gjort den til Gjenstand for nogen særlig Regel. Udtrykkene i § 160, 2. Pkt., ere endog saaledes valgte med det enkelte Bigami for Øje, at de ikke passe paa det Tilfælde, at den Paagjældende er bunden ved et andet Ægteskab. Dette har dog i de sædvanlige Tilfælde ingen reel Betydning. Men forudsættes det, at de subjektive Betingelser mangle for at straffe den Ene for Krænkelsen af dens eget Ægteskab, medens de ere tilstede i Henseende til den Andens tidligere Ægteskab, kunde der dog ingen Tvivl være om, at § 160, 2. Pkt., maatte komme analogisk til Anvendelse.[39])

Ifølge det angivne Begreb maa Retsbrudet i Bigami ikke, som Nogle have villet, søges i et fortsat Ægteskabsbrud (Hor), men i den Krænkelse af det bestaaende Ægteskab, som sker ved en ny Ægteforening, hvori tillige ligger en Krænkelse af Samfundet ved Misbrugen af Ægteforeningsformen

---

[38]) S. *Deuntzer* a. V. S. 62.
[39]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 191.

til Stiftelsen af en mod Sædeligheden stridende Forbindelse. Derfor gjælder der andre Regler om Forbrydelsens Fuldbyrdelse end ved Hor. Derfor kan der i Henseende til Spørgsmaalet om den Ugiftes Strafbarhed og i andre Retninger gjælde forskjellige Regler. Derfor endelig er Spørgsmaalet om Strafbarheden af det oprindelig *bona fide* indgaaede, men senere *mala fide* fortsatte bigamiske Ægteskab ikke besvaret ved Reglerne om Bigami, jfr. herom ndfr.

Bigamiforbrydelsen forudsætter et bestaaende Ægteskab.[40]) Med Hensyn til Spørgsmaalet, om Ægteskabets Ugyldighed udelukker Forudsætningen, finde de samme Betragtninger Anvendelse her, som ved Hor, til hvilke der derfor kan henvises. Ligeledes henvises til det ved Hor Bemærkede om, at Forudsætningen bortfalder ved det tidligere Ægteskabs Opløsning ved Skilsmisse eller Død.[41]) At Ægteskabets Opløsning ikke altid eller strax giver Vedkommende Ret til at indgaa nyt Ægteskab, begrunder ikke Anvendelse af Bigamireglerne, naar deri liggende Hindringer tilsidesættes. Forsaavidt det er strafbart, bliver det særlige Forbrydelser. Dette gjælder ogsaa, naar Reglerne i Fdg. 23. Maj 1827 tilsidesættes.[42]) Hvis inden Fristerne i denne Forordning et nyt Ægteskab er indgaaet, og derefter ved Appel Skilsmissedommen underkjendes, indtræder et Tilfælde, som er analogt med det i D. L. 3. 16. 15. 2 Nr. 6 omtalte, hvorom nedenfor.[43])

Forbrydelsen forudsætter dernæst Indgaaelsen af et nyt Ægteskab. Den foreligger selvfølgelig

---

[40]) Se D. i U. f. R. 1878 S. 106, jfr. H. R. T. 1877 S. 575 med Bemærkningen S. 109, U. f. R. 1884 S. 1069.

[41]) Jfr. D. i H. R. T. 1873 S. 227, Mot. t. Stl.'s Udk. S. 191.

[42]) Se imidlertid Mot. t. Stl.'s Udk. S. 192.

[43]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 66 o. ff. og 218—19.

ikke, naar ingen virkelig Ægteforening har fundet Sted, men kun en Handling, der har Skin af en saadan.[44]) Thi da mangler et væsentligt Moment: Misbrugen af Ægteforeningsformerne. Hertil hører det ogsaa, at et tilsyneladende Ægteskab er indgaaet i Udlandet uden de der nødvendige Former. Hvor denne Misbrug derimod foreligger, er Forudsætningen opfyldt, selv om Forbindelsen er absolut ugyldig — hvad den jo som bigamisk i Regelen er,[45]) — og selv om det antages, at et saadant Ægteskab i sig selv er intet, og, at derfor ingen Opløsningsakt behøves for at berøve det Virkning.[46]) Der er derfor heller ingen Grund til at nægte, at Forbrydelsen foreligger, naar Ægteskabet, foruden at være bigamisk, tillige maatte lide af den Ugyldighedsgrund, at det er indgaaet i de indispensable Grader. Antages det, at slige Ægteskaber kræve en Opløsningsakt for at blive uden Virkning, er Sagen naturligvis saa meget mere indlysende. Ligeledes er det klart, at en Annullation af et Ægteskab i Henhold til Fdg. 23. Marts 1827 § 2 i Slutn. ikke borttager Forudsætningen for en før Annulationen begaaet Bigamiforbrydelse.

Forbrydelsen er fuldbyrdet ved Indgaaelsen af Ægteskabet, og der kan ikke være Tale om at kræve, at Samleje har fundet Sted, eller overhovedet, at ægteskabeligt Samliv finder Sted.[47]) Subjektivt maa det erkjendes, at Stl.'s § 160 for den gifte Persons Vedkommende ikke gjør Forsæt til en nødvendig Betingelse, idet den ved sin Strafferegel for det Tilfælde, at *„den Paagjældende*

---

[44]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 202.
[45]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 62 o. ff.
[46]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 202—4.
[47]) Jfr. Ordene i Stl.'s § 160, *Ussing* a. V. S. 331—32, Mot. t. Stl.'s Udk. S. 191.

havde Anledning til at antage, at den anden Ægtefælle var afgaaet ved Døden", kommer til at medtage nogle Tilfælde, der efter rigtig Opfattelse maa henregnes til Uagtsomhed.[48]) Da hin Regel i § 160 staaer som et Undertilfælde under den almindelige Regel, maa denne i det Hele forudsættes at ramme Uagtsomheden i tilsvarende Udstrækning.[49]) Derimod hedder det om den Ugifte ubetinget, at han eller hun skal være *„vidende om, at den gifte Person var en Andens Ægtefælle"*.[50]) De Vildfarelser, der udelukke Forsæt og efter Omstændighederne ogsaa kunne være af den Beskaffenhed, at de udelukke Straf for den Gifte (bestemt Overbevisning), kunne f. Ex. have Hensyn til Ægtefællens Død.[51]) Men det vil ogsaa begrebsmæssig høre ind under *error facti*, om Vildfarelsen gaaer ud paa, at Ægteskabet var opløst ved en retlig Akt, der ikke havde denne Betydning, hvilket dog efter det nys Bemærkede ikke let vil kunne faa Betydning ved Spørgsmaalet om den gifte Persons Strafansvar.[52]) Selvfølgelig hjælper det aldrig, at en Vildfarelse paaskydes. Anbringendet derom kommer kun i Betragtning, naar de almindelige, i Straffeprocessen gjældende Bevisregler hjemle det.[53])

---

[48]) Jfr. herom StR.'s alm. Del I S. 359—60.

[49]) Jfr. D. i U. f. R. **1878** S. 813, hvor der ikke er taget Hensyn til Vedkommendes Formening om, at en Separationsbevilling gik ud paa endelig Opløsning af hans Ægteskab, jfr. derimod efter den ældre Ret D. i j. T. XXXII, S. 6, s. fremdeles U. f. R. **1884** S. 1069.

[50]) U. f. R. **1884** S. 1069 (Bigamen dømt efter § 160, 1. Pkt., Ægtefællen efter § 160, 3 Pkt.).

[51]) S. *Deuntzer* a. V. S. 66—67.

[52]) Jfr. derimod efter den ældre Ret D. i j. T. XXXII, S. 6.

[53]) S. Domme i H. R. T. **1874** S. 357, U. f. R. **1878** S. 106, jfr. H. R. T. 1877 S. 515, U. f. R. **1878** S. 813.

Med Hensyn til særlige Spørgsmaal, som kunne opstaa med Hensyn til Forsøg paa og Meddelagtighed i Bigami, om Konkurrence med andre Forbrydelser m. m., er det Konsekvensen af de almindelige strafferetlige Regler, som maa følges.[54])

Straffen for den Gifte er Strafarbejde, hvis Maximum er 6 Aar, medens Minimum regelmæssig er 2 Aar, men under særdeles formildende Omstændigheder den laveste Grad af Forbedringshusarbejde, altsaa 8 Maaneder. En fakultativ Strafnedsættelse, hvorefter Straffen kan gaa ned til Fængsel paa Vand og Brød, ikke under 4 × 5 Dage, hjemles i to Tilfælde, nemlig dels, naar det ægteskabelige Samliv i længere Tid har været hævet ifølge Separationsbevilling, dels, naar den Paagjældende havde Anledning til at antage, at den anden Ægtefælle var afgaaet ved Døden. For den ugifte Part er Straffen Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar eller under særdeles formildende Omstændigheder Fængsel paa Vand og Brød, ikke under to Gange 5 Dage.

Mangler den subjektive Betingelse for at straffe Indgaaelsen af det nye Ægteskab som Bigami, men den senere kommer tilstede, kunde der fra Strafferettens Standpunkt ikke være nogen Hindring for at belægge Fortsættelsen af Samlivet, hvis dette finder Sted, med Straf, skjønt den Omstændighed, at Ægteforeningsformerne ikke vare misbrugte, dog vilde begrunde, at Forbrydelsen var mindre grov end Bigami. Her kommer det imidlertid i Betragtning, at det efter D. L. 3. 16. 15. 2 Nr. 5 og 6, naar Bigamen var *in bona fide* med

[54]) Jfr. Domme i U. f. R. 1878 S. 106, jfr. H. R. T. 1877 S. 515 (§ 160, jfr. 46), U. f. R. 1885 S. 632, jfr. H. R. T. 1884 S. 89 (§ 160, jfr. § 46), og Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 193—94.

Hensyn til sin første Ægtefælles Død, beroer paa den fejlagtig for død ansete Ægtefælle, om den vil have sit Ægteskab fornyet eller ej. Det fortsatte Samliv i det nye Ægteskab kan derfor ikke betragtes som retstridigt, — saa lidt som Samlejet i det som Hor, — saalænge intet Skridt er gjort fra hin Ægtefælles Side. Og da fremdeles disse Skridt, være sig i den ene eller anden Retning, maa bestaa i Opnaaelse af Dom, der opløser det ene af Ægteskaberne,[55]) kan der overhovedet ikke under hin Forudsætning blive Spørgsmaal om en med Bigami beslægtet Forbrydelse.[56]) Ej heller findes fastsat nogen Straf i Stl.'s § 160 for den gifte Person, der ikke kan straffes for Bigami, fordi den fortsætter Samlivet, efter at være kommet til Kundskab om, at det tidligere Ægteskab endnu bestaaer. Men deraf følger, at heller ikke den Ugifte under denne Forudsætning kan straffes, og at Bestemmelsen i § 160, Pkt. 3, der har et *bona fide* begyndt, men senere *mala fide* fortsat bigamisk Samliv af den ugifte Part for Øje, alene kan have Hensyn til det Tilfælde, at der for den gifte Persons Vedkommende ikke mangler Betingelserne for at straffe for Bigami, jfr. ogsaa Forbindelsen mellem § 160, 2. og 3. Pkt. Ja, Forudsætningen for Bestemmelsen maa endog være, at Bigamen er *in dolo* med Hensyn til det tidligere Ægteskabs Opløsning ved Døden, da hin civilretlige Regel gjælder, selv om Bigamen var skyldig i en strafbar Uagtsomhed.[57]) En saadan Regel maa altid udelukke

---

[55]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 208 o. ff.

[56]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 450—81, Note.

[57]) S. *Deuntzer* a. V. S. 67, jfr. derimod S. 62 o. ff. U. f. R. 1884 S. 1069, der straffede den Ugifte efter § 160, 3. Pkt., skjønt Bigamen ikke havde været *in dolo* med Hensyn til

at betragte Samlivets blotte Fortsættelse som retstridig. Den til den saaledes angivne Forudsætning, — nemlig at Bigamen var *in dolo*, — knyttede Straffebestemmelse gaaer ud paa, at den forhen ugifte Person, der ved Ægteskabets Indgaaelse var uvidende om, at den Anden var gift, men fortsætter Samlivet, efter at være kommen til Kundskab herom, straffes med Fængsel.[58])

d) Hensynet til et tidligere bestaaende Ægteskab paalægger forskjellige Pligter, der skulle iagttages, førend nyt Ægteskab indgaaes, — ved Ægteskabets Opløsning ved Død, Afventelse af Sørgetid, Paabegyndelse af lovligt Skifte, — ved Skilsmisse i visse Tilfælde Erhvervelse af fornøden Bevilling til Indgaaelse af nyt Ægteskab, samt Iagttagelse af Reglerne i Fdg. 23. Maj 1827.[59]) Udtrykkelige Straffebestemmelser for Tilsidesættelse af disse Ægteskabsbetingelser findes ikke. Spørgsmaalet er altsaa, om der er Hjemmel i Analogi for Strafbarheden. I Henhold til, hvad der ovfr. S. 440 o. ff. er udviklet, kan der ikke være Tale herom med Hensyn til Tilsidesættelsen af Betingelsen i Henseende til Skifte, da der hertil knytter sig andre, civile Retsvirkninger. Af lignende Grunde, som ved Tilsidesættelsen af Aldersbetingelsen, synes der dernæst heller ikke at være Hjemmel for at straffe Tilsidesættelse af de Frister, som Sørgetid og Fdg. 23. Maj 1827 paalægge. Der-

det tidligere Ægteskabs Opløsning ved Skilsmisse, fordi det maatte tilregnes, at Vedkommende ikke havde skaffet sig tilstrækkelig Oplysning i saa Henseende.

[58]) Jfr. D. i U. f. R. 1878 S. 106, jfr. H. R. T. 1877 S. 515, U. f. R. 1884 S. 1069, StR.'s alm. Del S. I 359—60 med Note.

[59]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 67 o. ff, S. 240 o. ff., S. 251 o. ff.

imod synes der, ligesom ved Tilsidesættelse af Regelen i D. L. 3. 16. 8, at være Hjemmel til at anvende Analogien af Stl.'s § 165 i Sl., naar Ægteskab indgaaes uden den i visse Skilsmissetilfælde nødvendige Bevilling.[60])

e) I § 183, 2. St., fastsættes Straf af Forbedringshusarbejde for *den Ægtemand, der tvinger sin Hustru til utugtig Omgang med Andre, eller uden hendes Vidende og Villie giver Andre Lejlighed til at forskaffe sig legemlig Omgang med hende,* — og Straf af Fængsel paa Vand og Brød, naar *han for Vindings Skyld tilskynder sin Hustru til utugtig Omgang med Andre.* Grunden til denne Bestemmelse ligger i Ægtemandens Magt som Husbond. Der foreligger en Misbrug fra Husbondens Side af den Magt, han har som Ægtemand, til Krænkelse af Hustruens Kjønsfrihed. En saadan Misbrug ligger for det Første i enhver Tilskyndelse af Hustruen til Utugt. Men strafbar er efter Loven denne Misbrug kun, naar den sker for Vindings Skyld. Som et Motiv til Handlingen giver denne Omstændighed Handlingen ikke et Plus af objektiv Retstridighed, og et saadant kan heller ikke paavises lige overfor Hustruen. Forsaavidt der imidlertid i enhver Krænkelse af Ægteskabet kan siges at ligge en Krænkelse af den offentlige Sædelighed, og i de i § 183, 2. St., ommeldte Handlinger derfor ogsaa et Retsbrud i denne Retning, maa det erkjendes, at denne Retstridighed voxer ved hint Motiv, der gjør Forholdet endnu mere forargeligt.[61]) Til Fuldbyrdelsen af den strafbare Tilskyndelse kan efter Ordene ikke kræves, at

[60]) Jfr. herved en ældre Dom i j. T. XXXII, S. 10, *Ussing* a. V. S. 335 Note.

[61]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 215.

Hensigten er naaet. Kvalificeret Straf ifalder Ægtemanden, for Misbrugen af sin Stilling, naar han „*tvinger*" Hustruen til utugtig Omgang med Andre. Der er her ingen Indskrænkning i Tvangsmidlerne. Men ere Tvangsmidlerne af den i §§ 168 og 169 angivne Karakter, komme disse til Anvendelse i Forbindelse med § 183, 2. St., idet der foreligger en *concursus idealis*. Til Fuldbyrdelsen kræves i dette Tilfælde, at Tvangsmidlet har virket, jfr. hvad der er udviklet ved § 210. Det andet kvalificerede Tilfælde er det, hvor Stillingens Misbrug bestaaer i, uden Hustruens Vidende og Villie at give Andre Lejlighed til at forskaffe sig legemlig Omgang med hende. Hvor vid end denne Regel er, vil dog dette Ægtemandens Forhold vistnok altid ogsaa være strafbart efter andre Regler. Sker det ved Handlinger, der have den i § 170 eller § 172 angivne Karakter, komme disse til Anvendelse. Fremdeles bliver § 171 anvendelig, hvis Handlingen bestaaer i at give Hustruen i en Trediemands Magt. Endelig kan hint Forhold af Ægtemanden have Karakteren af egentlig Meddelagtighed i en af Trediemand begaaet Kjønsforbrydelse mod Hustruen (§ 185). Spørgsmaalet om Straf efter begge Bestemmelser skal anvendes, maa afgjøres efter de Grundsætninger, der ere udviklede i § 3 Note 1.[62])

Forlangendet i § 183 er, at Lejligheden skal være given „*uden hendes Vidende eller Villie*". Det Væsentlige er imidlertid, at det er sket uden (eller mod) Hustruens Villie. Der kan tænkes Tilfælde, hvor dette er saa, skjønt Hustruen er vidende derom. Til Fuldbyrdelsen kan i dette Tilfælde kun kræves, at Lejligheden er given.

---

[62]) S. U. f. R. 1890 S. 897, jfr. H. R. T. 1893 S. 319 (§ 183, 2. S., og § 202, 1. St.).

f) Den Afsoning med Fængsel paa Vand og Brød, som Underholdningsbidrag af Manden til Hustru er undergiven, naar Betaling ikke opnaaes og det af Vedkommende begjæres,[63]) kan betragtes som en Straf.[64]) Som et under visse Betingelser strafbart Brud paa Mandens Underholdningspligt bliver Tilfældet derfor at nævne paa dette Sted. Se nu Lov om det offentlige Fattigvæsen 9. April 1891 § 9, men derimod § 13.

g) At et *delictum commune* tillige indeholder Krænkelse af Ægtefællernes Retspligter mod hinanden som Følge af Ægteskabet, kan naturligvis tænkes paa mange Maader. Hvor dette særlige Retstridighedsmoment kun kommer i Betragtning ved Udmaaling af Straffen i Henhold til Stl.'s § 57, er der imidlertid ingen Grund til at nævne Forbrydelsen paa dette Sted. Derimod er der Anledning til at nævne de Tilfælde her, hvor den yderligere Retstridighed begrunder en forhøjet Straf for den paagjældende Forbrydelse. Her bør derfor henvises til Straffebudene i §§ 191, 202, 1. St., og § 203, idet der iøvrigt med Hensyn til Fortolkningen henvises til § 10, se ogsaa med Hensyn til § 197 ovfr. § 15.

Anmærkning. Straffebestemmelserne i D. L. 6. 13. 22 og 3. 16. 16 for den Trolovede, der begav sig i Ægteskab med en Anden, bortfaldt med Trolovelsesforholdets Ophævelse ved Fdg. 4. Jan. 1799, s. Fdg. 30. Marts 1827 og Stl.'s § 308.[65]) Forsaavidt et simpelt Ægteskabsløfte anses for gyldigt, er dets Virkning dog kun den, at Misligholdelsen forpligter til Erstatning, og der savnes ethvert Grundlag for

[63]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 114 o. ff., 182—83, 251.
[64]) Jfr. Indledn. t. StR. S. 81—82.
[65]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 333—34, *Deuntzer* a. V. S. 8 o. ff.

at belægge den med Straf.[66]) Tilsidesættelse ved Indgaaelse af Ægteskab med en Anden af den Forpligtelse til Ægteskab, der grundedes paa D. L. 6. 13. 2,[67]) begrundede ikke som saadan Straf; men den stedfundne Krænkelse af den særlige Værgepligt, som ej blev oprettet ved Ægteskab, paadrog Straf efter D. L. 6. 13. 3 i Slutn., hvis Straffebestemmelse imidlertid nu er ophævet.[68]) Tilsidesættes den Forpligtelse til Ægteskab, der grunder sig paa Besvangrelse efter forud givet Ægteskabsløfte i Henhold til Fdg. 5. Marts 1734, ved Indgaaelse af Ægteskab med en Anden,[69]) kunde der være nogen Grund til at stille dette i Klasse med lignende Brud paa Trolovelsesforholdet; men man antog dog kun forhen en ringere arbitrær Straf for anvendelig.[70]) Da nu hine Straffebud med Hensyn til Trolovelse ere ophævede ved Stl.'s § 308, jfr. Fdg. 30. Marts 1827, kan ingen Analogi, hverken fuldstændig eller partiel, længere støttes paa dem. hvilket der derimod kunde være Tale om, saa længe de kun af den Grund vare uanvendelige, at Trolovelsesforholdet var hævet (indirekte Ophævelse). Hint Forhold maa derfor ogsaa nu være straffrit.

§ 40.

Forbrydelser mod Slægtskabs- og Svogerskabsforhold.

Af størst retlig Betydning blandt Familieforbindelserne udenfor Ægteskabet er Forholdet mellem

---

[66]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 20 o. ff.

[67]) S. *Deuntzer* a. V. S. 34.

[68]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 27 o. ff.

[69]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 30 o. ff.

[70]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 334, s. ogsaa *Deuntzer* a. V. S. 70.

Forældre og Børn. De strafbare Handlinger i dette Forhold kræve derfor fortrinsvis Opmærksomhed. Systematisk tilkommer imidlertid den første Plads blandt Forbrydelserne mod Slægtskabs- og Svogerskabsforhold den Klasse af strafbare Handlinger, der ikke ere særlige for hint Forhold, men fælles for flere Familieforbindelser. Dette er Tilfældet med Kjønsforbindelser mellem Personer, der staa i visse Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold til hinanden. Saadanne Kjønsforbindelser, der som uforenelige med det bestaaende Familieforholds sædelige Krav anerkjendes for retstridige og strafbare, udgjøre den Gruppe af Forbrydelser, der ere Gjenstand for Stl.'s §§ 161—165, jfr. § 176.

I. De efter Stl.'s §§ 161—165, jfr. 176, strafbare Kjønsforbindelser.

Den almindelige Betegnelse for Kjønsforbindelser. der ere usædelige paa Grund af et Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold mellem de Paagjældende, er Blodskam. Betegnelsen er imidlertid ikke benyttet af Straffeloven, og alle de under ovenstaaende Overskrift henhørende Tilfælde vilde heller ikke kunne henføres under Begrebet. Efter Sprogbrugen forudsættes til Blodskam, at legemlig Omgang har fundet Sted. Udenfor det vilde derfor falde det efter § 165, 2. Pkt., strafbare Forhold samt alle i Medfør af §§ 161—165, jfr. 176, strafbare Handlinger. Dernæst forudsætter Begrebet baade efter almindelig Sprogbrug og saaledes, som det findes brugt i Lovgivningen,[1]) at Kjønsforbindelsen er absolut usædelig, saa at der f. Ex. ikke er Tale om Bevilling til Ægteskab eller om, at et indgaaet Ægteskab kunde

[1]) Jfr. D. L. 6. 13. 14 og Fdg. 23. Maj 1800 § 1.

blive bestaaende. Men som Følge heraf vilde de efter Stl.'s § 165, 1. Pkt., strafbare Handlinger ikke være Blodskam, om de end i Systemerne betegnes som „uegentligt Blodskam".[2]) Som Blodskam (egentligt Blodskam) kunne i Henhold til det Anførte kun de ifølge §§ 161—164 strafbare Kjønsforbindelser betegnes. Om nu Systemet bør optage Betegnelsen for den saaledes begrænsede Kreds, maa bero paa, hvilken Betydning det har, at de nævnte Straffebud opregne de Familieforbindelser, paa hvis Krænkelse ved legemlig Omgang de finde Anvendelse. Hvis derved Straffebestemmelserne ere gjorte uafhængige af Blodskamsbegrebets Forudsætning, at Forbindelsen er absolut usædelig, vilde dette kunne blive vildledende og er ialtfald uden Værd; hvis ikke, kan der Intet indvendes mod at optage Begrebet i den systematiske Fremstilling.

At der er fuldstændig Kongruens mellem de Slægtskabs- og Svogerskabsforhold, der opregnes i §§ 161—164, og dem, i hvilke en Kjønsforbindelse efter den nugjældende Ret betragtes som absolut usædelig, og ved hvilke den derfor hverken aabner Adgang til Dispensation til Ægteskab eller tillader et indgaaet Ægteskab at blive bestaaende, er vist.[3]) Spørgsmaalet er imidlertid, hvilken Indflydelse det vilde faa paa disse Straffebestemmelsers Anvendelsesomraade, hvis man tænker sig, at Lovgivningen enten indskrænkede eller udvidede Tallet af de nu som absolut usædelige ansete Kjønsforbindelser. Saaledes som §§ 161—164 ere formulerede, med bestemt Angivelse af Familieforholdene, ligger det

---

[2]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 339, *Bornemann*, S. Skr. IV., S. 257, Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 197.

[3]) Jfr. Fdg. 23. Maj 1800 og *Deuntzer* dansk Familieret S. 58 o. ff.

nær at antage, at de desuagtet blive anvendelige paa alle disse og kun paa disse. Var dette det rigtige Resultat, vilde Bestemmelserne altsaa være uafhængige af Forudsætningen om Kjønsforbindelsens ubetingede Usædelighed. Men efter den Maade, hvorpaa § 165 er formuleret, kan dette Resultat ikke fastholdes. Hvis en Kjønsforbindelse i noget af de i §§ 161—164 nævnte Forhold af en senere Lovgivning blev betragtet som ikke absolut usædelig, og denne Opfattelse lagde sig for Dagen derved, at Ægteskab blev tilladt efter Dispensation, vilde Tilfældet falde ind under § 165, 1. Pkt., og ikke længere kunne straffes efter den Bestemmelse i §§ 161—164, der forhen ramte det. Der kunde da fremdeles ikke være Tvivl om, at Forholdet som simpelt Lejermaal maatte blive helt straffrit, hvis Ægteskab endog blev tilladt uden Dispensation. Udstraktes omvendt Opfattelsen af en Forbindelses absolute Usædelighed til andre Tilfælde, og som Følge heraf en tidligere Adgang til Dispensation ophævedes, vilde Tilfældet med det samme falde udenfor Ordene i § 165, 1. Pkt., og dets Strafbarhed maatte afgjøres efter Analogi. Skal der være Harmoni mellem §§ 161—164 paa den ene og § 165 paa den anden Side, maa saaledes enten denne sidste Betegnelse af de Familieforhold, den angaaer, betragtes som en kortfattet Angivelse af de Forhold, der efter den nugjældende Ret ere dispensable, eller §§ 161—164 maa have til Betingelse for deres Anvendelse, at Lovgivningen opfatter Kjønsforbindelser i dem som absolut usædelige. Enten maa alle Paragraferne slutte sig til den nugjældende Lovgivning og være uafhængige af mulige Forandringer i Opfattelsen, eller de maa alle være afhængige af den Opfattelse, som Lovgivningen til enhver given Tid hylder. At denne

sidste Opfattelse er den rigtige, kan ikke betvivles. Den stemmer med Lovgivningens historiske Udvikling,[4]) og den stemmer med Forholdets Natur, idet Straffebudene under en modsat Forudsætning faa Vilkaarlighedens Præg. Anledningen til den specielle Angivelse i §§ 161—164 er aabenbart kun den Udstykning af Tilfældene, som Flerheden af Straffesatser har gjort nødvendig, og der maatte være saa meget mindre Betænkelighed ved at gaa denne Vej, som Nutidens sædelige Bevidsthed har ondt ved at tænke sig Muligheden af en Forandring i Omraadet af de i den nugjældende Ret som absolut usædelige anerkjendte Kjønsforbindelser.[5]) Som Følge af det Udviklede ville de omspurgte Forbrydelser være at fremstille i følgende Orden: a) Blodskam, §§ 161—164, b) uterligt Forhold i de Familieforhold, hvor legemlig Omgang er Blodskam, §§ 161—164, jfr. § 176, c) de ifølge § 165 og § 165, jfr. § 176, strafbare Forhold.

a) Blodskam. I Henhold til det ovenfor Udviklede foreligger Blodskamsforbrydelsen, naar en Person vidende har legemlig Omgang med en Anden, til hvem den staaer i et Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold, der gjør en Kjønsforbindelse

---

[4]) Jfr. *Deuntzer* a. St.

[5]) Noget Andet er det, at det vel kunde tænkes, at Strafbarheden ikke udstraktes ligesaa vidt, som Opfattelsen af Kjønsforbindelsens absolute Usædelighed. Saaledes antages det i Tyskland, at den tyske Straffelovs § 173 ikke hjemler Straf for Kjønsforbindelse i ulovlige Svogerskabsforhold, s. derimod d. Stl.'s § 163. At der heller ikke i den tyske Straffelov findes nogen til § 165 svarende Straffebestemmelse, kan i Forbindelse hermed bemærkes. Se ogsaa Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 195, der bruge Blodskamsbegrebet og bestemme det paa den tidligere almindelige Maade, jfr. *Ussing* a. V. S. 338—39.

mellem dem absolut usædelig.[6]) Hvilke de paagjældende Familieforhold ere efter den nugjældende Ret, oplyses i Familieretten.[7]) Det paa Adoption grundede kunstige Slægtskabsforhold har ikke den Karakter, som Blodskam forudsætter.[8])

Forbrydelsen er først fuldbyrdet ved Samlejet, ikke f. Ex. allerede ved Indgaaelsen af Ægteskab.[9]) At der hos de Paagjældende udkræves den Kundskab, som betinger Forsæt, følger af Stl.'s § 43. Hvis Nogen af de Paagjældende mangler denne Kundskab, kan han eller hun ikke straffes, hvilket

---

[6]) Naar baade *Ussing* a. V. S. 338—39 og Motiv. t. Stl. S. 195 istedetfor Kjønsforbindelsens absolute Usædelighed henvise til, om Personerne ere beslægtede eller besvogrede i de med Hensyn til Ægteskab indispensable Grader, kommer dette ud paa det Samme. Men det er ikke korrekt at henvise til en Konsekvens istedetfor til den Egenskab ved Forholdet, der afføder Konsekvensen, og det er saa meget mindre naturligt, som Lovgivningen netop ikke bestemmer Forbrydelsen efter Ægteskabshindringen, men omvendt denne i Henhold til Forbrydelsen, s. Fdg. 23. Maj 1800 § 1, jfr. *Bornemann* S. Skr. IV., S. 257.

[7]) S. *Deuntzer* a. V. S. 53 o. ff. (beslægtede eller besvogrede i enhver Grad af den rette Linie, Søskende).

[8]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 357, *Ussing* a. V. S. 341, kgl. Resol. 17. Marts 1819 med Note (Kancelliets Betænkning).

[9]) At Forbrydelsen skulde være fuldbyrdet ved Indgaaelsen af Ægteskab, kunde heller ikke tidligere antages, skjønt *Ussing* a. V. S. 339 og Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 195 antage, at dette havde Hjemmel i Fdg. 30. Marts 1827 § 2, jfr. derimod *Bornemann* a. St. Se iøvrigt med Hensyn til Forsøg paa Blodskam Domme i H. R. T. **1869** S. 250, U. f. R. **1867** S. 844, jfr. H. R. T. 1867 S. 250, **1876** S. 56, jfr. H. R. T. 1875 S. 357, **1878** S. 380, **1880** S. 412, **1882** S, 158, jfr. H. R. T. 1881 S. 555 (§ 163, jfr. § 46), U. f. R. **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (Fuldbyrdelse af Samleje antaget), U. f. R. **1893** S. 766, jfr. H. R. T. 1893 S. 197 (Fuldbyrdelse af Samleje antaget), **1893** S. 1273 (§ 163, jfr. tildels § 46).

naturligvis ikke udelukker Straf for den anden Konkumbent.[10]) Nogen særlig Straffrihed udover den af de almindelige Regler følgende for Beslægtede eller Besvogrede i nedstigende Linje, der have drevet Blodskam, er ikke fastsat, hvorimod der ved Straffenormen er taget Hensyn til de Omstændigheder, som ofte i høj Grad ville tale til Undskyldning for dem, saasom Ungdom, Afhængighedsforholdet, Paavirkningen fra den Ældre o. s. v.[11])

Med Hensyn til Straffen sondrer Straffeloven imellem, om Blodskammen har fundet Sted: 1) mellem Beslægtede i den rette Linie (§ 161), 2) mellem Besvogrede i den rette Linie (§§ 162, 163), eller 3) mellem Søskende.

Ved Blodskam mellem Slægtninge i op- og nedstigende Linie bestemmer § 161 Straf af Strafarbejde fra 4 til 10 Aar for „Forældrene“ ɔ: Ascendenterne, og Forbedringshusarbejde eller under formildende Omstændigheder Fængsel paa Vand og Brød ikke under 4 × 5 Dage for Børnene ɔ: Descendenterne. Der er ingen Forskjel i Strafferammen, eftersom Slægtskabet er lovligt eller ulovligt.[12])

---

[10]) Som Exempler paa en *error juris*, der efter Stl.'s § 42 ikke frier for Straf, selv om den virkelig maa antages at have været tilstede, kan henvises til Domme i H. R. T. **1866** S. 484, U. f. R. **1880** S. 412.

[11]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 196, se derimod den paa en almindelig Grund støttede Frifindelse i D. i U. f. R. **1882** S. 158, jfr. H. R. T. 1881 S. 555.

[12]) Jfr. Domme i U. f. R. **1867** S. 844, jfr. H. R. T. 1867 S. 250, **1869** S. 185, **1874** S. 747, jfr. H. R. T. 1874 S. 201, **1877** S. 802, jfr. H. R. T. 1881 S. 28, **1880** S. 1105, **1882** S. 158, jfr. H. R. T. 1881 S. 555, U. f. R. **1884** S. 1156, jfr. H. R. T. 1884 S. 324 (§ 161 og § 161, jfr. §§ 48 og 56), U. f. R. **1887** S. 102, jfr. H. R. T. 1886 S. 309 (§ 161, jfr. tildels § 174 — § 161, jfr. tildels § 37; tildels Frifindelse

Ved Blodskam mellem Besvogrede i den rette Linie gjøres der en Hovedsondring, eftersom Vedkommende staa i en paa Ægteskab eller *„paa legemlig Omgængelse udenfor Ægteskab grundet Svogerskabsforbindelse.“* Det første Tilfælde er Gjenstand for § 162, det andet for § 163. Om Maaden, hvorpaa denne Sondring skal forstaaes, har der viist sig Strid i Retsanvendelsen. Svogerskab som det Forhold, der bestaaer mellem to Personer, at den ene er beslægtet med den, med hvem den anden er eller har været gift eller har havt Samleje,[13]) forudsætter to Kjendsgjerninger: Kjønsforbindelsen og Slægtskabet til den ene af Parterne i hin. Det er Kjønsforbindelsen, der under Forudsætning af det sidste begrunder Svogerskabet. Sprogligt korrekt er derfor Udtrykket i § 163 kun, naar det alene har Kjønsforbindelsen for Øje, saa at Udtrykket er ganske enstydigt med det, der i Systemerne altid har baaret Navn af ulovligt Svogerskab,[14]) jfr. ogsaa Udtrykket *„Ægtefælle“* i § 162. Herefter vil det, naar Kjønsforbindelsen, hvorved Svogerskabet er stiftet, er Ægteskab, ikke medføre Anvendelse af § 163, om ogsaa nogen af de Fødsler, hvorved Slægtskabet til den ene Ægtefælle begrundes, er grundet i Samleje udenfor Ægteskab, og dette Slægtskab altsaa er ulovligt. Dette Resultat, som ogsaa stemmer med det i fremmede Love, hvor Forskjellen har Betydning, Antagne, har fremdeles Forholdets Natur for sig. Thi hvad der kan begrunde den betydelig lavere Straffesats (i nogle fremmede Love Straffrihed), er netop Kjønsfor-

---

ifølge § 68), U. f. R. **1890** S. 1102 (§ 177, jfr. § 46; ikke tillige § 176, jfr. § 161 og § 173), U. f. R. **1893** S. 766, jfr. H. R. T. 1893 S. 197 (§ 161 og § 176, jfr. §§ 161 og 173).

[13]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 6 og 364.

[14]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 6.

bindelsens løse Natur ved det ulovlige Svogerskab. At udvide den mildere Behandling til Tilfælde, hvor Kjønsforbindelsen er Ægteskab, men Slægtskabet er ulovligt, har her, hvor der er Tale om Slægtskab i den rette Linie, saa meget mindre for sig, som den danske Straffelov ikke i § 161 hjemler en mildere Behandling for Blodskam i den rette Linie, fordi Slægtskabet er ulovligt. Medens denne rigtige Fortolkning har været fulgt i flere Overretsdomme,[15]) har Højesteret derimod gjentagne Gange fastholdt det modsatte Resultat og derfor gjort Anvendelse af § 163, ikke § 162, naar blot Slægtskabet var ulovligt.[16])

For Blodskam i en Svogerskabsforbindelse i rette Linie, der grunder sig paa Ægteskab, har § 162 en lignende Sondring, som § 161 i Henseende til Straffen. For den, som har legemlig Omgang med sit Stifbarn eller med nogen af dets Afkom eller med sit Svigerbarn eller med sin i nedstigende Linie Beslægtedes Svigerbarn, er Straffen Strafarbejde indtil 6 Aar. For den, som har legemlig

[15]) Jfr. dog et dissentierende Votum i U. f. R. 1873 S. 335.

[16]) S. H. R. T. 1866 S. 484, 1869 S. 250, U. f. R. 1878 S. 1177. jfr. H. R. T. 1878 S. 295, 1882 S. 158, jfr. H. R. T. 1881 S. 555. jfr. derimod U. f. R. 1873 S. 335 (den Paagjældende var her legitimeret ved paafølgende Ægteskab. Under Forudsætning af den af Højesteret fulgte Fortolkning opstod altsaa her det Spørgsmaal, om denne Omstændighed kunde begrunde Anvendelse af § 162. Det dissentierende Votum i Sagen benægtede dette. Overrettens Dom kom ikke ind paa Spørgsmaalet, hvad det i Ugeskriftet opførte Rubrum kunde forlede til at antage), 1875 S. 284, men overensstemmende med Højesteret Kr. og Pol. R.'s Dom i U. f. R. 1882 S. 6 (§ 163, jfr. tildels § 174), se nu ogsaa U. f. R. 1893 S. 1273 (Kr. og Pol. R. straffede efter § 163, skjønt Konens uægte fødte Datter var legitimeret ved tidligere Ægteskab).

Omgang med sin eller med nogen af sin Forældres (ɔ: Ascendenters) Stiffader eller Stifmoder eller med nogen af sin Ægtefælles Forældre eller Slægtninge i opstigende Linie, er Straffen Forbedringshusarbejde indtil to Aar, dog for Stifbørn eller disses Afkom den nævnte Straf eller under formildende Omstændigheder Fængsel, ikke under to Maaneders simpelt Fængsel. For Blodskam i en tilsvarende Svogerskabsforbindelse, der grunder sig paa legemlig Omgængelse udenfor Ægteskab, er Straffen, uden Sondring mellem de Besvogrede i opstigende og i nedstigende Linie, Fængsel, ikke under 1 Maaneds simpelt Fængsel.[17])

For Blodskam mellem Søskende fastsætter § 164 en forskjellig Strafferamme, eftersom Slægtskabsforbindelsen grunder sig paa Ægteskab eller ikke, hvorimod det ingen Forskjel gjør, om de Paagjældende ere Hel- eller Halvsøskende. I det første Tilfælde er Straffen Strafarbejde indtil 6 Aar, i det andet denne Straf eller Fængsel, ikke under 2 Maaneders simpelt Fængsel.[18])

b) For uterligt Forhold uden legemlig Omgang i de Slægtskabs- og Svogerskabsforhold, hvor Samleje er Blodskam, fastsætter § 176 en forholdsmæssig mindre Straf end efter §§ 161—164.[19])

---

[17]) Jfr. Domme i H. R. T. **1866** S. 484, **1869** S. 250, U. f. R. **1873** S. 335, **1875** S. 284, **1876** S. 56, jfr. H. R. T. 1875 S. 357, **1878** S. 1177, jfr. H. R. T. 1878 S. 295, **1880** S. 412, U. f. R. **1892** S. 259, jfr. H. R. T. 1891 S. 751 (Frifindelse paa Grund af manglende Bevis), U. f. R **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (§ 162, jfr. §§ 173, 174 og tildels § 176).

[18]) Jfr. D. i U. f. R. **1878** S. 380.

[19]) Jfr. Domme i U. f. R. **1875** S. 1001, **1882** S. 6, **1890** S. 1102 (§ 177, jfr. § 46; ikke tillige § 176, jfr. § 161 og § 173), **1892** S. 780, jfr. H. R. T. 1892 S. 143 (§§ 162, jfr. §§ 173,

c) For dem, der ere saaledes beslægtede eller besvogrede, at de ikke uden Bevilling maa indgaa Ægteskab sammen, — mellem hvem en Kjønsforbindelse ikke er absolut usædelig,[20]) — fastsætter § 165 Straf: 1) naar de have legemlig Omgang med hinanden (saakaldt uegentlig Blodskam) og 2) naar de indgaa Ægteskab med hinanden uden dertil forinden at have erhvervet den fornødne Tilladelse. Straffen er i begge Tilfælde Fængsel eller Bøder. Naar Lovstedet ikke, som ved den egentlige Blodskam, indskrænker sig til et Straffebud for legemlig Omgang, er Grunden, som tidligere berørt, at det uden Tilladelse indgaaede Ægteskab ikke skal opløses og altsaa er en lovlig bestaaende Kjønsforbindelse. Legemlig Omgang, som finder Sted mellem saadanne Ægtefæller, kan da ikke være strafbar, og Indgaaelse af Ægteskab ikke være Forsøg paa en Forbrydelse, men maa, naar det skal straffes, være et *delictum sui generis,* jfr. ovfr. S. 440. Det ses heraf, at det første Punktum i § 165 maa undergives en indskrænkende Fortolkning, idet det ikke kan finde Anvendelse paa legemlig Omgang, som finder Sted i Ægteskab, ikke blot ikke, naar Ægteskab er indgaaet med Dispensation, men heller ikke, naar det er indgaaet uden en saadan. Der kan spørges, om Straffen efter § 165, 1. Pkt., er anvendelig, naar legemlig Omgang udenfor Ægteskab finder Sted, efter at de Paagjældende have erhvervet Tilladelse til Ægteskab. At Ordene omfatte Tilfældet, kan efter det nys Bemærkede ikke være afgjørende. Derved at Dispensation er givet, er det udtalt, at Kjønsfor-

174 og tildels § 176), U. f. R. 1898 S. 766, jfr. H. R. T. 1898 S. 197 (§ 161 og § 176, jfr. §§ 161 og og 173), 1898 S. 1273 (§ 176, jfr. § 163).

[20]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 53—54.

bindelsen mellem dem ikke som saadan er usædelig. Samlejet mellem dem har da efter Sagens Natur ingen anden Betydning end ethvert andet Lejermaal, som ikke er strafbart. Herefter synes det hjemlet at undtage dette Tilfælde for Straf.[21]) Naturligst vilde det ogsaa være, om en senere erhvervet Ægteskabstilladelse medførte Strafskyldens Bortfald. Men om dette tør antages uden udtrykkelig Hjemmel, er dog mindre klart.[22])

For uterligt Forhold uden legemlig Omgang under de samme Forudsætninger, som betinge Straf efter § 165, 1. Pkt., er Straffen efter dette Bud, jfr. § 176, forholdsmæssig mindre.

II. Forbrydelser mod Forældreforholdet i Særdeleshed og mod Forhold, der erstatte dette.

a) *Krænkelser af Familiestillingen.*

Fødselen — efter Omstændighederne ogsaa Akter, som Legitimation, Adoption, og mulig i Forbindelse med andre Momenter, f. Ex. Kjønnet — begrunder et Retsforhold til en bestemt Fader og Moder og gjennem dem videre i bestemte Familier. Vedkommendes Ret i Kraft af denne Familiestilling (*état civil des personnes*, Familienstand, Personenstand) kan være Gjenstand for retstridige Krænkelser, med Hensyn til hvilke det Spørgsmaal opstaaer, om og i hvilket Omfang de ere strafbare. Krænkelsen kan indskrænke sig til, at den rette Familiestilling unddrages en Person (saasom ved

---

[21]) Jfr. ogsaa forhen *Ussing* a. V. S. 342.

[22]) Jfr. imidlertid om et lignende Tilfælde D. i U. f. R. 1878 S. 934, jfr. H. R. T. 1878 S. 210.

Opgivelse af fingeret Fader eller Moder, Undertrykkelse af Sandheden med Hensyn til den virkelige Familiestilling), eller gaa videre til Paaførelse af en urigtig Familiestilling (saasom ved Underskydelse af Barn, Opgivelse af en bestemt urigtig Fader eller Moder). I alle Tilfælde er den, der krænkes, Barnet. Derfor kan Krænkelsen ikke foretages af Barnet selv, og ved dets Samtykke maa her gjælde *volenti non fit injuria.* Forsaavidt der ogsaa kan tales om Krænkelse af de virkelige Forældre og fjernere Familiemedlemmer, er dette i de regelmæssige Tilfælde, hvor Barnets Ret tillige krænkes, det sekundære, og hvor Barnets Ret ikke krænkes, altsaa f. Ex. ved Anmasselse af en fremmed Familiestilling, — kan Retshaandhævelsen tilstrækkelig fyldestgjøres ved Forsvaret for de Rettigheder eller mod de Pligter, der ved hint Middel søges unddragne eller paavæltede, og hvorved der ofte vil komme til at foreligge et Bedrageri. Kun Barnets Familiestilling er der Grund til at hævde som en selvstændig Familieret, ialtfald naar der er Spørgsmaal om Straf, men da ogsaa uden Hensyn til, hvilke Formaal, f. Ex. bedrageriske, der derved tilsigtes opnaaede. Naturligvis kan Retskrænkelsen forekomme baade ved ægte og uægte Børn.

Ved Siden af Krænkelsen af Barnets Familieret foreligger der dernæst ogsaa altid en Krænkelse af det Offentlige. Familiestillingerne have paa forskjellig Maade Interesse for Samfundet, som derfor ogsaa træffer Foranstaltninger til Sikring af dem. Ogsaa dette afgiver dog kun et sekundært Synspunkt for det Strafbare undtagen, forsaavidt en Sandhedspligt mod det Offentlige krænkes, som ogsaa i andre Forhold paadrager Straf.[23])

---

[23]) Fra det saaledes bestemte Synspunkt pleje i fremmede Straffelove Begrebet og Omfanget af denne Forbrydelse

Den danske Straffelov har ikke optaget dette angivne Hovedsynspunkt for Strafbarheden, men

---

at bestemmes, jfr. saaledes den tyske Stl.'s § 169, hvor Forbrydelsen betegnes som den Handling: at underskyde eller forbytte Barn eller paa anden Maade forsætlig at forandre eller undertrykke en Andens personlige Stand.

Hvad dansk Ret angaaer, gav Chr. V's Lov intet Holdepunkt for at opstille en Forbrydelse mod Familiestillingen, begrundet paa den i Texten anførte Maade. Straffebudene i D. L. 6. 13. 26—28 forudsætte et Lejermaal, for hvilket de Paagjældende ere straffede efter 6. 13. 1. med at staa aabenbare Skrifte, men at „Bekjendelsen" har været løgnagtig, idet Kvinden har udlagt en uret Barnefader, eller Mandspersonen udgivet sig for Barnefader uden at være det (6. 13. 26), eller Kvinden løgnagtig paataget sig at være Barnemoder (6. 13. 28). Det Forhold, der straffes, er det *„at staa aabenbare Skrifte paa løgnagtig Bekjendelse"* eller *„løgnagtig at have skriftet og udlagt"*. Synspunktet er her aabenbart aldeles ikke det, at Barnets Familiestilling krænkes. Det fremgaaer baade af Udtrykkene og deraf, at Indskrænkningen til Lejermaalstilfælde og til den løgnagtige Bekjendelse, paa hvilken der staaes aabenbare Skrifte, ellers vilde være ganske uforklarlig, endelig af Straffens Størrelse. Forbrydelsen bestaaer i den Usandhed, der fremføres ved den religiøse Handling. Det, der krænkes, er den Sandhedspligt, som det Offentlige her kræver af Hensyn til den hellige Handling. Medens en Usandhed om Barnefader eller Barnemoder, der fremsattes for verdslig Øvrighed, ikke paadrog Straf, var dette Tilfældet med den, der fremsattes for Præsten under det aabenbare Skrifte. Blev Vedkommende ved Bevilling fritagen for at staa aabenbare Skrifte, bortfaldt Forbrydelsens Forudsætning, idet der slet ikke længere blev Tale om „Bekjendelse" for Præsten, jfr. Stampes Erklæringer IV S. 642 o. ff. Ogsaa D. L. 6. 13. 29 havde kun Hensyn til *„letfærdige Kvindfolk"* og var bygget paa en offentlig, senere opgiven Interesse, jfr. ***Bornemann*** S. Skr. IV, S. 261 Anm. 1.

Efter at Straffen af aabenbart Skriftemaal var bleven afskaffet ved Fdg. 8. Juni 1767, altsaa længe før end al Straf

har holdt sig i det ved Praxis og den historiske Udvikling i dansk Ret givne Spor. Vistnok hen-

---

for simpelt Lejermaal ophævedes ved Pl. 12. Juni 1812, kunde der ikke længer være Spørgsmaal om Anvendelse af L.'s 6. 13. 26—8. Domme fra en senere Tid, se J. T. XX, 1. S. 127 (L. O. R.'s Dom 1828), jfr. XXII S. 155 (H. R. D. stadfæstende hin *in terminis*) og XXXV, S 18 (L. O. R.'s D. 1837) havde imidlertid idømt en arbitrær Straf efter Lovgivningens Analogi for falsk Udlæggelse af Barnefader. Straffen var dog langt lempeligere, i det ene Tilfælde 2 Dages Fængsel paa Vand og Brød, i det andet en Bøde af 5 Rdl. I den første af Højesteret stadfæstede Dom anføres som Grund, at Barnemoderens Forhold, at have gjort en falsk Angivelse for vedkommende Præst, hvorefter i dennes Embedsbog er sket en urigtig Tilførsel, som i flere Tilfælde kunde tænkes at paadrage Ulempe, maa være kvalificeret til Paatale og Straf af det Offentlige. Forsaavidt herved antydes, som Grund til at straffe, det Øjemed, at forebygge mulige Retsbrud og Forbrydelser, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 346, vilde dette præventive Hensyn ikke uden positivt Bud kunne afgive selvstændigt Grundlag for Forholdets Strafbarhed som saadant. Af de Grunde for Strafbarheden, der bortset herfra kunde tænkes, jfr. ovfr., er Vægten i Dommen ikke lagt paa det hidtil ukjendte Hensyn, Krænkelsen af Barnets Familiestilling. jfr. dog *Bornemann* S. Skr. IV. S. 261, Anm. 2, men paa Krænkelsen af en Sandhedspligt mod det Offentlige, hvorfor der kunde synes at være nogen Tilknytning i L.'s 6. 13. 26—28. Om at udvide Strafbarheden saa vidt, som hint Synsvunkt vilde føre til, var der derfor ikke Tale. At imidlertid L.'s 6. 13. 26—28 egentlig slet ikke afgav nogen Analogi, fremgaaer af det ovenfor Anførte. At den falske Angivelse sker til Præst eller Kirkebetjent i Anledning af Daaben eller til Optagelse i Kirkebogen, kunde ikke berettige til nogen Sammenstilling med den løgnagtige „Bekjendelse“ under Skriftemaal. De Grundsætninger, der skulde hjemle Strafbarheden, maatte snarere søges fra andre Forhold, hvor Sandhedspligt mod det Offentlige var anerkjendt. Men om en tilstrækkelig Hjemmel i saa Henseende kunde paavises og

vises der i Motiverne S. 212 som Grund til at paalægge Straf for de i § 179 ommeldte Handlinger til, at „en Forrykkelse af Barnets Familieforhold let derved kan foranlediges". Men at Krænkelsen af Barnets Familiestilling dog ikke er betragtet som det egentlige Retsbrud, ses deraf, at Omraadet for Straffebudet bestemmes ved Henvisning til L.'s 6. 13. 26—28, hvoraf følger, at dette Omraade er blevet meget mere begrænset, end hint Synspunkt vilde føre til, og saaledes bl. a. maa antages alene at have uægte Børn for Øje, jfr. dels Forbindelsen, hvori Straffebudet findes, dels Ordene *„udlægger som Barnefader"*. Synspunktet er aabenbart, at der foreligger en Krænkelse af en retlig Sandhedspligt mod det Offentlige i et særligt Forhold, nemlig med Hensyn til uægte Børn. Men, ligesaa lidt som forhen, er dog dette Synspunkt gjennemført abstrakt efter det Mønster, som f. Ex. Stl.'s § 155 anviser. Men Lovbudet har faaet en positiv Begrænsning udover, hvad Synspunktet kræver, og som alene faaer sin Forklaring ved den historiske Sammenhæng med L.'s 6. 13. 26—28, hvor lidet end, som i Note 23 paaviist, den herfra hentede Rettesnor passer under de forandrede Forhold. Et Spørgsmaal bliver det da, om man ved Hjælp af Analogi kan

---

vilde være bleven antaget, hvis ikke L.'s 6. 13. 26—28 havde paavirket Opfattelsen, er vistnok meget tvivlsomt, saa meget mere, som Lovgivningen ikke paalagde Barnemoderen nogen Pligt til overhovedet at udlægge Barnefader, saa at den Sandhedspligt, der her er Tale om at hævde med Straf, dog kun kunde være en betinget. Heller ikke vil man fra denne Opfattelse føres til at holde Strafbarheden indenfor det i L.'s 6. 13. 26—28 angivne Omraade.

frigjøre sig for disse kun historisk begrundede Begrænsninger og derved gjennemføre Straffelovens Synspunkt mere fuldstændigt.

I Henhold til det Bemærkede vilde Lovbudets nærmere Behandling rettest være at henvise til en anden Sammenhæng. Men da Begrundelsen af den fremstillede Opfattelse dels har maattet foregribe enkelte Punkter af denne, dels kræver Fuldstændiggjørelse ved en i det Enkelte gaaende Fortolkning, medtages denne her, uagtet Retsbrudet ikke med Rette kan siges at være det i Overskriften angivne: Krænkelse af Familiestillingen.

Straffebudets Ord omfatte kun falske Angivelser med Hensyn til Forældreforholdet ved et Barn, der opgives at være uægte født. Ligesom dette var Forudsætningen for L.'s 6. 13. 26—28, med hvilke § 179 staaer i en af Motiverne anerkjendt historisk Forbindelse, saaledes fremgaaer det, trods de almindelige Udtryk i dette Lovbud (Barnefader, Barn) deraf, at dets første Punktum, der aabenbart omhandler Hovedtilfældet, hvortil de i andet Punktum nævnte slutte sig akcessorisk, betegner Forbrydelsen med Ordene *„udlægger et Fruentimmer falskelig Nogen som Barnefader“*. Ved Børn, der virkelig ere ægtefødte, angiver Ægteskabet Forældrene, og naar Børn falskelig opgives at være ægtefødte, foreligger der enten en falsk Angivelse om Tilstedeværelsen af et Ægteskab eller en falsk Henskydelse under et virkeligt Ægteskab. Men i intet af Tilfældene er den falske Angivelse direkte rettet paa en Opgivelse af Fader, jfr. ogsaa særlig Ordet *„udlægger“*. At det er Moderen, der opgiver Barnefaderen, er ogsaa noget, der kun kan forudsættes ved et som uægte vedkjendt Barn efter den almindelige Regel om Moderens Forhold til et

uægte Barn.[24]) Hvad Loven hævder, er overhovedet kun en vis Sandhedspligt, naar et Barn erkjendes at være uægte. Her rejser sig imidlertid det ovfr. antydede Spørgsmaal, om de angivne, historisk forklarlige Grænser for Regelen i § 179 hindre analogisk Udvidelse til Tilfælde, som Lovens Synspunkt kræver, nemlig til saadanne Tilfælde, hvor Barnet er uægte født, men urigtig opgives at være ægte født paa en af de ovfr. anførte Maader. En saadan analogisk Udvidelse turde have Berettigelse og er anerkjendt i Praxis.[25])

Hvad dernæst Spørgsmaalet om denne Sandhedspligts Omfang angaaer, kræves Bestemmelse af, hvem den paahviler, hvad den gaaer ud paa og, ved hvilken Lejlighed den skal opfyldes. Herom bemærkes Følgende:

Stl.'s § 179 nævner som Gjerningsmænd til den Forbrydelse, den omhandler: 1) det Fruentimmer (ɔ: Moder til et som uægte vedkjendt Barn), der falskelig udlægger Nogen som Barnefader, 2) den Mandsperson, der falskelig udgiver sig for Barnefader, og 3) det Fruentimmer, der falskelig udgiver

---

[24]) Se *Deuntzer* Dansk Familieret S. 304 o. ff., jfr. Fdg 30. Maj 1828 § 10.

[25]) U. f. R. 1885 S. 1061 (Moder og Fader til uægte Barn ansete af Kr. og Pol. R. efter Anal. af § 179, henholdsvis § 179 jfr. § 54, for efter Samraad til Kirkebogen at have opgivet Barnet som Datter af Manden og dennes endnu levende Hustru), U. f. R. 1889 S. 198 (§ 179 blev ikke anvendt paa en Angivelse af Moderen til et Horebarn om, at Manden var Faderen, men — som det synes — kun paa Grund af, at Angivelsen var til en til at udspørge uberettiget Sognefoged, og efter sit Indhold ikke af den Art, at den kunde rammes af Paragrafen). 1893 S. 630 (Opgivelse af Barnet som født i Ægteskab mellem to fingerede Personer anset for strafbart efter § 179; Straffen var imidlertid forældet).

sig for Moder til en Andens Barn. At nu disse Kombinationer og ikke andre findes omtalte, forklares ved den positive Begrænsning, Lovbudet har faaet som Arv fra Chr. V's Lov, der i 6. 13. 26—28 netop giver Straffebud for disse Handlinger af disse Personer, nemlig dels den løgnagtige Selvbekjendelse, dels Moderens løgnagtige Udlæggelse af Barnefader, jfr. Ordene *„løgnagtig at have skriftet og udlagt“*. Det Tilfælde, at en Anden falskelig opgives som Barnemoder, være sig af den virkelige Barnemoder eller af Barnefaderen eller af nogen tredie Person, er ikke indbefattet under Lovbudets Ord og vilde ikke analogisk kunne inddrages derunder, hvis den historiske Begrænsning skal fastholdes. Thi for den virkelige Barnemoders og Trediemands Vedkommende kunde sligt Forhold ikke forekomme som Bekjendelse under aabenbare Skrifte. For Barnefaderen kunde dette vel tænkes. Men med Hensyn til løgnagtige Opgivelser om den anden Part var Strafferegelen i 6. 13. 26 udtrykkelig indskrænket til Moderens falske Udlæggelse af Barnefader. Her er imidlertid atter et Tilfælde, hvor den historiske Begrænsning af den positive Regel i § 179 næppe bør hindre analogisk Gjennemførelse af Straffelovens Synspunkt. Dette er ogsaa sket i Praxis.[26])

---

[26]) U. f. R. 1888 S. 1063 (Kr. og Pol. R. straffede efter Anal. af § 179 en Moder til et uægte Barn, der til Jordemoder og derved siden til Sogneraadet og Kirkebog havde opgivet sit Navn urigtigt, altsaa opgivet en fingeret Barnemoder), jfr ogsaa den ovfr. i Note 25 anførte Dom i U. f. R. 1885 S. 1061, hvor Opgivelsen af Barnet som ægte indeholdt en urigtig Opgivelse af Barnemoder, medens den i samme Note anførte Dom i U. f. R. 1893 S. 630 kun fremhæver som Grundlag for Straffen efter § 179 den i det foregivne Ægteskab liggende Opgivelse af en urigtig Barnefader.

Selvfølgelig er der Intet, der kunde udelukke de almindelige Reglers Anvendelse om, at Andre, som Gjerningsmænd til eller Meddelagtige i Forbrydelsen, kunne være at straffe efter § 179, jfrt. efter Omstændighederne med Meddelagtighedsreglerne.[27])

Hvad dernæst angaaer Gjenstanden for de Angivelser, hvis Falskhed paadrager Straf efter § 179, ligger Moderens Pligt til at vedkjende sig sit uægte Barn ganske udenfor Artiklen. Den har kun for Øje den falske og altsaa selvfølgelig ikke paalagte Selvopgivelse som Barnefader eller Barnemoder samt Moderens falske Udlæggelse af Barnefader, i hvilken Henseende det bemærkes, at der vel kunde være, men ikke er hjemlet en Pligt til overhovedet at udlægge Barnefader,[28]) saa at Regelen altsaa

[27]) Se allerede 6. 13. 26 i Sl., jfr. iøvrigt herved StR.'s alm. Del I, S. 138 o. ff. og Nord. Retsencyklopædi S. 74—75, se vel Domme i U. f. R. **1874** S. 492, hvor kun Fruentimmeret, ikke hendes Fader, der gjorde Anmeldelse til Præsten efter Konference med hende, var aktioneret, og **1874** S. 747, jfr. H. R. T. 1874 S. 201, hvor H. R. kun straffede Moderen efter § 179, men ej Faderen, med hvem der var begaaet Blodskam, uagtet han havde besørget Anmeldelse efter Aftale med Datteren, men se derimod Domme i H. R. T. **1874**, S. 89, U. f. R. **1875** S. 349, jfr. H. R. T. 1874 S. 486, **1876** S. 388, **1878** S. 1177, jfr. H. R. T. 1878 S. 295, **1885** S. 1061 (Fader straffet efter § 179, jfr. § 54), **1887** S. 736 (Aktion mod Barnefaderen for Meddelagtighed, Frifindelse af anden Grund), **1888** S. 1163 (Barnemoderens Moder straffet efter § 179, jfr. § 52), U. f. R. **1892** S. 1070 (Jordemoder frifunden for Forsøg paa at faa en urigtig Person indført i Kirkebogen som Barnefader, paa Grund af Handlingens konkrete Beskaffenhed), **1893** S. 630 (Strafskyld efter § 179, jfr. § 47, men forældet).

[28]) Jfr. *Deuntzer* Dansk Familieret S. 319.

ogsaa her rammer Usandheden i en frivillig gjort Angivelse. Ordene i § 179, 1. Punktum kunde gjøre det tvivlsomt, om Straffebestemmelsen omfatter det Tilfælde, hvor en fingeret Barnefader udlægges. Men efter det Synspunkt, som bestemmer Strafbarheden, og da ikke engang det historiske Forhold til Chr. V.'s Lov vilde kræve en modsat Regel, maa det anses for berettiget, at flere Domme have straffet i saadant eller lignende Tilfælde efter § 179. Ej heller vilde den Omstændighed, at den urigtig Udlagte havde samtykket, kunne udelukke Straf.[29])

Hvad endelig det Spørgsmaal angaaer, ved hvilken Lejlighed den Sandhedspligt skal opfyldes, hvis Krænkelse paadrager Straf efter Stl.'s § 179, kunne 6. 13. 26—28 ikke længer afgive nogen direkte Vejledning, eftersom den Akt, der i disse Lovbud tales om, ikke længer finder Sted, og Angivelse for en Præst, som maatte finde Sted for andre Øjemeds Skyld, selvfølgelig ikke i og for sig kan sammenstilles med Bekjendelse under den gejstlige Akt, det aabenbare Skriftemaal. Afgjørelsen maa her træffes i Henhold til det mere almindelige Synspunkt, at det er en Sandhedspligt mod det Offentlige, som krænkes. Der maa derfor kræves en Opgivelse for eller til en offentlig Autoritet, hvis Hverv det er at modtage de tvungne eller frivillige Opgivelser med Hensyn til de Data, der bestemme Barnets Familiestilling. Efter den gjældende Ordning er dette en Præst eller Kirke-

---

[29]) Se Domme i H. R. T. 1868 S. 353, U. f. R. 1874 S. 747, jfr. H. R. T. 1874 S. 201, 1876 S. 388 (rette Navn, men med vildledende Livsstilling), 1878 S. 1177, jfr. H. R. T. 1878 S. 295, jfr. U. f. R. 1871 S. 164, U. f. R. 1892 S. 1070 (Samtykke af den Udlagte), 1893 S. 630 (fingeret Barnefader ved Opgivelse af et fingeret Ægteskab).

betjent, idet Kirkebogen er den i det nævnte Øjemed førte Protokol, ogsaa for dem, der ikke høre til Folkekirken, med Undtagelse af Jøder.[30]) Men hvis Lovgivningen engang maatte overføre dette Hverv til verdslige Embedsmænd, vilde dette blive uden Indflydelse paa Anvendelsen af Stl.'s § 179. Naturligvis kan en Opgivelse til Andre være Aarsag til en Opgivelse for vedkommende offentlige Avtoritet.[31]) Som Følge af Reglerne om den Anmeldelse

[30]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 300—1.

[31]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1871** S. 164 (falsk Opgivelse til et Sogneraad kan ikke ganske sættes ved Siden af en egentlig Udlæggelse af Barnefader) **1873** S. 19, jfr. H. R. T. 1872 S. 407 (urigtig Opgivelse af Barnefader for Jordemoderen ikke straffet, da det i § 179 maa antages forudsat, at Udlæggelsen er sket for den Kirkebetjent, for hvem Barnets Fødsel anmeldes, eller en anden offentlig Autoritet), **1875** S. 349, jfr. H. R. T. 1874 S. 486 (O. R. frifandt den, der havde opfordret Moderen til falsk Udlæggelse, fordi han, da han stillede denne Opfordring, slet ikke tænkte over, at det var til Indførelse i Kirkebogen, at Opgivelsen fandt Sted, „hvori det Strafbare efter Lovgivningen maa antages at ligge"; H. R. straffede efter § 179, jfr. § 52, idet Bestemmelsen i § 179 ikke alene kan antages at sigte til den Udlæggelse, der sker for vedkommende Kirkebetjent. H. R. D. er vistnok i det givne Tilfælde rigtig, men snarere, fordi Vedkommende trods sin Forklaring maatte siges at have havt det tilstrækkelige Forsæt), **1877** S. 802, jfr. H. R. T. 1877 S. 28 (Vib. O. R. domfældte for en urigtig Opgivelse for Jordemoderen af en Barnefader, der blev indført som saadan i vedkommende Kirkebog; H. R. frifandt, da det i og for sig ikke kunde paadrage Ansvar efter § 179, at hun for Jordemoderen havde opgivet en urigtig Barnefader, og der manglede tilstrækkelig Oplysning om, at hun havde foranlediget den urigtige Indførelse i Kirkebogen). Efter de anførte Domme maa det maaske antages, at Højesteret udstrækker Strafbarheden til den falske Opgivelse for en „offentlig Autoritet". Se endvidere U. f. R. **1886**

ved hvilken det Forhold, som § 179 straffer, kan udvises,[32]) vil det regelmæssig kun være med Hensyn til spæde Børn, at Forbrydelsen kan finde Sted. Kun forsaavidt den tvungne Opgivelse senere maatte supleres med en frivillig af en saadan Beskaffenhed, som § 179 omhandler, vil Barnets Alder ikke være til Hinder for, at Lovbudet finder Anvendelse.

At Forsæt kræves til Lovbudets Anvendelse, følger af Stl.'s § 43.[33])

Et hyppigt opstaaet Spørgsmaal, om den Omstændighed, at falsk Udlæggelse af Barnefader er sket for at dække et begaaet Blodskam, udelukker Anvendelse af § 179, er overensstemmende med rigtige Grundsætninger om Konkurrence af Forbrydelser besvaret benægtende af Højesteret.[34])

S. 1086 (§ 179 ikke funden anvendelig, da den Kvinde, der falskelig udgav sig for Moder [uden Ægteskab] til et Barn, ikke havde gjort en Angivelse herom til en offentlig Myndighed), 1887 S. 737 (en ubestemt og væsentlig negativ Udtalelse til Sognepræsten, der ikke var egnet til at optages og heller ikke blev optaget i Kirkebogen, ikke funden at kunne henføres under § 179), 1888 S. 1163 (Anal. af § 179 anvendt paa Opgivelse til Jordemoder, der derpaa grundede sin Anmeldelse til Sognepræsten, der herefter indførte den i Kirkebogen), 1889 S. 198 (Svar til en Sognefoged, der ikke var berettiget til at kræve Svar, efter sit Indhold ikke henført under § 179).

[32]) Jfr. *Deuntzer* a. St. S. 300—1.

[33]) Jfr. Domme i U. f. R. 1875 S. 359, jfr. H. R. T. 1874 S. 486, 1877 S. 802, jfr. H. R. T. 1877 S. 28, U. f. R. 1888 S. 1163, hvor de videre Følger af Opgivelsen til Jordemoderen sikkert maatte betragtes som forsætlige.

[34]) Se Domme i U. f. R. 1873 S. 19, jfr. H. R. T. 1872 S. 407. 1874 S. 747, jfr. H. R. T. 1874 S. 201 (hvor Vib. L. O. R. frifandt, men H. R. domfældte med Hensyn til § 179), 1877 S. 802, jfr. H. R. T. 1877 S. 28, 1878 S. 1177, jfr. H. R. T. 1878 S. 295, se derimod en ældre H. R. D. i H. R. T. 1862 S. 141. I et Tilfælde, hvor Barnemoderen, der falsk havde udlagt en Barnefader, sagsøgte denne

Straffen efter § 179 er Fængsel eller under formildende Omstændigheder Bøder.

Paatalen er offentlig.

Medens efter det Udviklede Stl.'s § 179 efter sit Hovedsynspunkt ikke kan henføres under det her betegnede Rubrum, kunne derimod her som præventive Straffebud, trufne af Hensyn til Sikringen af et Barns Familiestilling, mærkes L. 4. Marts 1857, jfr. Fdg. 30. Maj 1828 §§ 5 og 6 og §§ 9 og 10, L. 13. April 1851 § 10, An. 29. Marts 1814 § 13, Pl. 2. Febr. 1849.[85])

b) Krænkelse af Pligter i Forældreforholdet eller dette erstattende Forhold med Hensyn til Parternes legemlige Vel.

Disse fremtræde i Regelen ikke som isoleret Retstridighedsmoment, men i Forbindelse med et *delictum commune*. Forsaavidt der nu i denne Forbindelse er tillagt det en særlig Betydning, har det Krav paa at nævnes her. Men, som bemærket ovfr. S. 105, er den naturlige Plads dog ved Behandlingen af vedkommende *delictum commune*, hvorfor der her kun bliver Spørgsmaal om Henvisning til de Steder i det Foregaaende, hvor Forholdet er omhandlet. Følgende Bestemmelser bemærkes:

1) Moders Drab eller Fordrivelse af Foster, se Stl.'s § 193, jfr. ovfr. § 13.

2) Uforsvarlig Omgang ved Barnefødsel af et udenfor Ægteskab besvangret Fruentimmer, se Stl.'s §§ 194 og 195, jfr. ovfr. § 16. I Forbindelse hermed mærkes den vel ikke Forældreforholdet forudsættende, men dog her faktisk lettest tænkelige

til Udredelse af Alimentationsbidrag, blev alene Straf efter § 179, ikke for Forsøg paa Bedrageri, anvendt, se U. f. R. 1874 S. 492.

[85]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 300—301, *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 304, se herved Indledn. t. StR. S. 79 o. ff.

Forbrydelse, at udsætte et spædt Barn eller forlade en under Ens Varetægt staaende Person i hjælpeløs Tilstand, se Stl.'s § 197, jfr. ovfr. § 15.

3) Drab af Slægtning i opstigende Linie, se Stl.'s § 191, jfr. ovfr. § 10. Derimod kan ikke her nævnes Stl.'s § 192, da den, trods det særlige Retstridighedsmoment, af subjektive Grunde fastsætter en Nedsættelse i den almindelige Manddrabsstraf for en Moder, som forsætlig dræber sit uægte Barn under eller strax efter Fødselen, se ovfr. § 11.

4) Vold mod Slægtninge i opstigende Linie, se Stl.'s §§ 201 og 203, jfr. § 304. se ovfr. § 10. I Forbindelse hermed mærkes de dog ikke til Forældreforholdet bundne Straffebud i § 202, 2. St., og § 203 om Mishandling af „*egne eller Andres til Ens Omsorg betroede Børn*“, se ovfr. § 10.

5) Af særlige, herhen hørende Straffebud, af hvilke de fleste have Karakter af præventive Politiforskrifter, mærkes endvidere L. om Vakcination 4. Febr. 1871 § 1, Politivedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883 § 19, jfr. An. 22. Jan. 1869, der ophævede de ældre, herhen hørende Bud i Pl. 3. Decbr. 1755 § 21, Pl. 27. Novbr. 1769 og Bekg. 9. Marts 1796, se ogsaa L. 10. April 1874 § 2, jfr. ndfr. § 44, Lov 20. April 1888 om Tilsyn med Plejebørn § 9, jfr. §§ 2—8. Endelig mærkes, at Forsømmelse af Omsorg for et skolepligtigt Barns Helbredelse hjemfalder under Straffen for Tilsidesættelse af Skoletvangen, se An. 29. Juli 1814 § 21 (14), Fdg. 20. Marts 1844 § 31, Lov om det offentlige Fattigvæsen 9. April 1891 § 40.[36])

[36]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 280—81. Efter den tidligere Ret var der flere Gange idømt arbitrær Straf for Forsømmelser med Hensyn til Omsorgen for Børns Helbred som saadan, se Domme i J. T. XV, 2, S. 119 og XXVII S. 128, under Henvisning til L.'s 6. 11. 13. 14, Pl. 3. Decbr. 1775

c) Krænkelser af Forældremyndigheden.

c) Naar Krænkelser af Forældremyndigheden straffes, er det i Regelen ogsaa i Forbindelse med andre Retstridighedsmomenter, der anvise Forbrydelsen en anden systematisk Plads, saa at der forsaavidt her kun bliver Spørgsmaal om en Henvisning til de Tilfælde, hvor hint Moment faaer en særlig Betydning. Her mærkes:

1) Ved List eller Magt at unddrage Forældre eller andre rette Vedkommende et Barn under 15 Aar, Stl.'s § 213, se ovfr. § 33.

2) Bortførelse af et ugift Fruentimmer under 18 Aar med hendes Samtykke, men uden hendes Forældres eller Værges Minde, for med hende at øve Utugt eller for at indgaa Ægteskab med hende, jfr. Stl.'s § 175, se ovfr. § 36.

3) For Krænkelser af Børns Ærbødighedspligt mod Forældrene er der nu ikke længer særlige Straffebud. Men dette Moment faaer dog i flere Retninger Betydning ved Behandlingen af Ærefornærmelser, jfr. Stl.'s § 304, se ovfr. § 24 og § 27, se endvidere de under Ltr. b Nr. 4 nævnte Straffebud i Fattigloven.

---

§ 21, 29. Novbr. 1769, 14. Decbr. 1810 § 15, Fdg. 4. Aug. 1819. Ved Spørgsmaalet om Analogiens Anvendelighed i den nugjældende Ret kommer Stl.'s § 1 i Betragtning saaledes, at kun en fuldstændig Analogi med noget Bud, der i Stl. er traadt i Stedet for hine — saaledes § 197 og § 199 — kan faa Betydning, jfr. Indl. t. StR. S. 191 o. ff. Hvor denne Analogi ikke foreligger, kunne Straffelovens Bud ikke bruges som Bidrag til i Forbindelse med særlige Straffebud at udbringe en Lovgivningsanalogi. Men en saadan maa, for at være hjemlet, bygges paa særlige Straffebud alene, jfr. Indl. t. StR. S. 191 med Note. Herom vil der nu, efterat de fleste af de ovfr nævnte ældre Bestemmelser ere hævede ved An. 22. Jan. 1869, ikke let være Tale. Se nu Lov 9. April 1891 om det offentlige Fattigvæsen § 40.

4) Børns Ulydighed mod Forældre er heller ikke nogen selvstændig Forbrydelse, hvorimod Forældrene have Revselsesret, jfr. dog ogsaa L. om det offentlige Fattigvæsen 9. April 1891 § 41 om Straf bl. a. for *„huslig Udyd“* af de under Fattigvæsenets Myndighed staaende Personer.[37])

5) Forældrenes Overskridelse af Revselsesrettens Grænser er ingen selvstændig Forbrydelse, se om Tilfælde, hvor dette Moment kommer i Betragtning ovfr. Ltr. b) Nr. 4, jfr. ogsaa ovfr. S. 230—31 samt L. 9. April 1891 om det offentlige Fattigvæsen § 40 og 41.[38])

---

[37]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 284—85. Herved mærkes, at Bestemmelserne i L. 6. 5. 1. 5. 6 og 6. 13. 10 ere hævede ved Straffeloven, Pl. 9. April 1741 allerede ved Pl. 8. April 1771, se *Bornemann* S. Skr. IV, S. 240—41. Med Hensyn til L. 3. 16. 2 henvises til, hvad der er bemærket ovfr, S. 442—43. Som disciplinære Forseelser af Fattige, der nyde offentlig Understøttelse, nævnedes „slet Opførsel af Børn mod Forældre“, hvorfor anvendes de lovhjemlede Disciplinærstraffe i Pl. f. Fattigv. i Kbhvn. 1. Juli 1799 § 157, jfr. Pl. 14. Decbr. 1810 §§ 21 og 24, Pl. 21. Decbr. 1825 §§ 5, 6, Pl. 19. Decbr. 1832, se nu L. 9. April 1891 § 67, jfr. § 41.

[38]) „Slet Opførsel af Forældre mod Børn“ nævnedes som Disciplinærforseelse under Fattigvæsenet i de i forrige Note nævnte Bestemmelser, se herved *Deuntzer* a. V. S. 285, jfr. U. f. R. 1877 S. 1138.

Af de ovennævnte Tilfælde angaa Nr. 1 og Nr. 2 Trediemands Krænkelse af Forældremyndigheden. Efter Straffelovens § 1 kunne ulovbestemte Krænkelser fra Trediemands Side kun straffes, naar de fuldstændig kunne stilles i Klasse med nogen lovbestemt, og udenfor Straffeloven mangler der den Støtte, som skulde hjemle Straf i saadanne Tilfælde i Kraft af en friere Analogi. Det maa derfor erkjendes for rigtigt, naar D. i U. f. R. 1879 S. 706, jfr. H. R. T. 1879 S. 15 har frifundet for Krænkelse af Forældremyndigheden ved at døbe overensstemmende med et her bestaaende Trossamfunds Lære

d) Krænkelse af Forældrenes Pligter med Hensyn til Børns Underholdning, Undervisning og Opdragelse, sædelig Udvikling, social Stilling m. m.

Her mærkes:

1) Som Straf kan betragtes den Afsoning med Fængsel paa Vand og Brød, som Forældre kunne underkastes, naar fastsatte Underholdningsbidrag ikke kunne erholdes, se nu Lov om det offentlige Fattigvæsen § 9, jfr. § 2—8. Se med Hensyn til Plejebørn Lov 20. April 1888 §§ 2, 4 og 5.[39])

2) Forsømmelse af Pligterne med Hensyn til Børns Undervisning paadrager Bøder, se An. 29. Juli 1814 § 24 (17), Fdg. 20. Marts 1844 §§ 33. 44 og 52 Nr. 1, L. f. Fær. 1. Marts 1854 §§ 20 og 40.[40])

3) Straf for Forsømmelse med Hensyn til Børnenes religiøse Opdragelse finder nu kun Sted ved Forsømmelser i Henseende til Religionsundervisningen efter Skolelovgivningen, idet Forsømmelse af Daab, Konfirmation m. v. efter L. 4. Marts 1857 ikke paadrager Straf.[41])

4) Som strafbar Forsømmelse af Pligterne med Hensyn til Børns Stilling som Medlemmer af Erhvervssamfundet mærkes det i Loven om Løsgængeri og Betleri 3. Marts 1860 § 3 ommeldte Forhold, at udsende sine Børn (eller Andre, der høre til Ens Husstand eller ere Ens Myndighed undergivne) for at betle, eller, vidende om, at disse betle, ikke afholde dem derfra, hvorfor Straffen er

en 15aarig Person uden den Forældremagten indehavende Moders Vidende og mod hendes Villie.

[39]) Se nærmere Familieretten og Statsforvaltningsretten.

[40]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 274 o. ff.

[41]) Se derimod Fdg. 30. Maj 1828, jfr. *Deuntzer* a. V. S. 276 o. ff.

den samme, som for selv at betle. At ogsaa Børnene her forudsættes at høre til Husstanden og at være Faderens Myndighed undergivne, synes klart, jfr. Lov om det offentlige Fattigvæsen 9. April 1891 §§ 40 og 41. Endvidere maa nævnes L. om Børns Arbejde i Fabriker 23. Maj 1873 § 16 (Bøde fra 4 til 20 Kr. for Forældre eller andre Foresatte for et Barn, der er blevet anvendt til Arbejde mod Lovens Bestemmelser, naar dette er foregaaet med de Paagjældendes Vidende og Villie). Se fremdeles Lov 30. Marts 1889, om Lærlingeforholdet, § 19 i Slutn.[42])

5) Krænkelse af Pligten til Omsorg for Børnenes Sædelighed paadrager, hvad Sædelighed i Kjønsforhold angaaer. Straf efter § 166, jfr. § 176 og § 183, 1. St., hvilke Lovbud omfatte Forhold, der træde istedetfor Forældreforholdet. Se med Hensyn til den ældre Ret S. 422—23.

a) Straf efter § 166 rammer den, der „*misbruger sin Stilling til at forføre sit Fosterbarn, sin Myndling eller et ham til Undervisning og Opdragelse betroet Fruentimmer til Samleje*“. Ikke blot Forholdet til § 183, 1. St, men ogsaa Straffebudets Indhold, jfr. foruden de citerede Ord ogsaa Slutningssætningen, viser klart, at det er Samleje med den, der staaer i det paagjældende Forhold til den Forførte, hvorom der her er Tale.[43]) Deraf forklares, at Budet ikke, som § 183, 1. St., omtaler det virkelige Forældreforhold, idet isaafald Samlejet er Blodskam og ifalder strengere Straf som saadan. Vel ligger der noget mere forbryderisk i Forholdet end Blodskammen, der ikke forudsætter en umoden Person.

---

[42]) Jfr. herved *Deuntzer* S. 279—80, StR.'s alm. Del I, S. 220, Note 2.

[43]) Se ogsaa Motiv. S. 215.

Men dertil er der ikke ved § 166 taget Hensyn, hvorimod Straf tillige efter § 174 kan idømmes.[44]) At den Person, der forføres, er en Kvinde, er kun udtrykkelig sagt i det tredie af Tilfældene, men følger for Myndlinges Vedkommende af Lovgivningens Regler om Værgemaal, og er derfor kun i det første Tilfælde ikke ligefrem givet. Men det maa ogsaa for dette Tilfældes Vedkommende antages ifølge hele Forbindelsen.[45]) Er Kvinden ikke 12 Aar, finder § 173 Anvendelse, og om Anvendelse tillige af § 166 vil der da ofte ikke være Tale, da *„Forførelse"* forudsætter en vis Udvikling.[46]) Af den Omstændighed, at § 173 ikke kræver Forførelse, men kun, at der drives Utugt med Barnet, kan dog ikke sluttes, at Loven overhovedet ikke anser *„Forførelse"* for tænkelig ved Børn under 12 Aar. Har et Barn under 12 Aar den Modenhed, dette Begreb forudsætter, kan Anvendelse af § 166 i Forbindelse med § 173 ikke være udelukket.[47]) Er Kvinden mellem 12 og 16 Aar, er der i hvert Fald ikke Grund til at udelukke enten § 166 eller § 174.[48]) At Bestemmelsen ikke skulde kunne finde Anvendelse paa Kvinder over 16 Aar, kan ikke med Sikkerhed sluttes deraf, at § 174 har sat Grænsen her. Af Begrebet Forførelse kan det heller ikke sluttes. Derimod ligger i det næstsidste Tilfælde Forudsætningen om personlig Umyndig-

---

44) Se de ovfr. i § 36 Note 1 anførte Domme.

45) Jfr. Motiv. S. 198- 99.

46) Jfr. Motiv. S. 207.

47) U. f. R. 1884 S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 (§ 176, jfr. § 173 og § 166).

48) Dom i H. R. T. 1873 S. 532 straffede baade efter § 166 og § 174, se dog H. R. T. 1870 S. 678, men se ogsaa U. f. R. 1874 S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47 (§ 176, jfr. § 173 og § 166.

hed, medens der i det tredie Tilfælde kun gjælder den ikke til en bestemt Aldersgrænse bundne Forudsætning, at Kvinden endnu er Opdragelse undergiven, hvilken Forudsætning ogsaa maa gjælde i det første Tilfælde.[49]) At ikke Enhver, der giver en saadan Kvinde Undervisning, men kun den, der har hende tillige til Opdragelse, falder ind under det sidste Tilfælde, ligger i Ordene.[50]) Med Hensyn til Forstaaelsen af Ordet *„forføre“* henvises til det ovfr. i § 36 Bemærkede.[51]) Forsaavidt det kræves, at Stillingen skal være misbrugt til Forførelsen, er det nok, at den ikke har været aldeles uden Betydning for det Passerede.

Straffen er Strafarbejde indtil 6 Aar eller under formildende Omstændigheder Fængsel paa Vand og Brød ikke under 2 × 5 Dage. Men al Straf bortfalder, hvis de komme i Ægteskab sammen. Denne Straffrihed indtræder efter Ordene ikke blot, naar Ægteskabet indgaaes inden Paatale eller under Sagens Gang, men ogsaa, naar det indgaaes efter Dommen.[52])

Gaaer Forførelsen ud paa andet uterligt Forhold, finder § 176 Anvendelse.[53]) Det senere indgaaede Ægteskab maa ogsaa her have tilsvarende Virkning.

b) I § 183, 1. St. fastsættes Straf af Strafarbejde indtil 6 Aar for *„Forældre, Værger, Lærere eller Andre, der forføre deres Børn, Myndlinge eller de til*

---

[49]) Jfr. Motiv. S. 198.

[50]) Jfr. Motiv. S. 199, jfr. om den ældre Ret U. f. R. 1867 S. 490 og H. R. T. 1867 S. 94 (Grundsætningerne i 6. 22. 3 og Fdg. 2. Sept 1745).

[51]) Jfr. Motiv. S. 199.

[52]) Se Motiv. S. 199.

[53]) Jfr. D. i H. R. T. 1870 S. 678, U. f. R. 1874 S. 686, jfr. H. R. T. 1874 S. 47.

deres Varetægt eller Opdragelse betroede Personer til Løsagtighed". Grundtanken i denne Bestemmelse er den samme, som i § 166. Men blandt de Personer, Paragrafen nævner som skyldige, ere medtagne Forældre. Anledningen hertil er, som ved § 166 bemærket, at Loven ved den sidst nævnte Bestemmelse har Samleje med Forføreren for Øje og derfor, skjønt just ikke nødvendigt, har udelukket Forældre fra Paragrafen, fordi Forholdet er strafbart som Blodskam, medens den i § 183, 1. St., der i Almindelighed taler om Løsagtighed, maa medtage Forældre for det Tilfældes Skyld, at Utugten begaaes med Andre. De øvrige Ændringer i Udtrykkene føre ikke til nogen reel Forskjel, hvad Kvinder angaaer.[54]) Forøvrigt er der vel i § 183, ligesom i § 166, nærmest tænkt paa Kvinder. Men der foreligger dog ikke afgjørende Grunde til at udelukke Forførelse af unge Mandspersoner til Løsagtighed fra Bestemmelsen. Om Alderen gjælder iøvrigt det Samme, som ved § 166. Medens det for unge Kvinders Vedkommende ifølge Forholdet til § 166 i Regelen er givet, at der i § 183 kun tænkes paa Løsagtighed med andre Personer — hvorved dog mærkes, at der ikke i § 183 kræves, at Stillingen er misbrugt til Forførelsen — er der, hvad unge Mandspersoner angaaer, ingen Hjemmel til at udelukke Løsagtighed med den Paagjældende selv, undtagen forsaavidt Blodskamsreglerne maatte medføre det. At § 183 ikke bringes til Anvendelse i Forbindelse med disse, følger vel ikke af Forholdets Natur, men bør maaske antages som Følge af den Opfattelse, Loven har lagt for Dagen ved Begrænsningen af Regelen i § 166. Begrebet Løsagtighed omfatter enhver Usædelighed i Kjøns-

---

[54]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 214—15.

forholdet, og der er ikke Grund til Indskrænkning til Samleje, da § 176 ikke har Hensyn til § 183, 1. St. Naar Udtrykket *„forføre“* for den unge Kvindes Vedkommende maa forstaaes paa samme Maade, som i § 174 og i § 166 — altsaa nærmest som enstydigt med at hidføre den unge (ikke aldeles umodne, men dog ikke fuldmodne) Kvindes første Fald,[65]) vilde det dog ikke være udelukket ved unge Mandspersoner at tage Hensyn til Forholdenes Forskjellighed, saa at navnlig ikke en enkelt tidligere Løsagtighed befriede Paagjældende for Ansvar efter Paragrafen.

Med Hensyn til andet usædeligt Forhold af Børnene henvises til det ovfr. i § 36 S. 422—23 Bemærkede, jfr. endvidere de under Litr. c Nr. 4, jfr. Nr 5, omtalte Disciplinærforseelser.

Ikke som selvstændig Forbrydelse, men kun som Udmaalingsmoment, kommer Krænkelse af Tilsyn med Barnet i Betragtning, naar der iøvrigt er Spørgsmaal om strafbare Handlinger af Barnet. Kun naar Forholdet fra Forældrenes Side er strafbart efter Reglerne om Gjerningsmænd og Meddelagtige, kan hint Retstridighedsmoment altsaa faa strafferetlig Betydning. Herved komme de almindelige Regler om Gjerningsmænd og Meddelagtige til Anvendelse. Kun mærkes det, at et særligt paalagt Tilsyn kan gjøre, at Vedkommende maa betragtes som Gjerningsmand til Forbrydelsen, hvor de almindelige Regler ikke vilde føre dertil, se Politivedtægt f. Kbhvn. 22. Juni 1883 § 94, L. om Politiet udfr. Kbhvn. 4. Febr. 1871 § 6, L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872 § 8, Jagtl. f. Fær.

---

[65]) U. f. R. 1878 S. 889 (§ 183 ikke anvendt, da Pigen, der af Moderen var opfordret til at søge at fortjene Penge ved Utugt, allerede dengang var usædelig.)

7. Maj 1881 § 7, L. om Fabrikarbejde 23. Maj 1873 § 16, jfr. ogsaa de tidligere anførte L. om Betleri 3. Marts 1860 § 3, L. om det off. Fattigvæsen 9. April 1891 §§ 40 og 41, samt L. om Jagten 8. Maj 1894 § 30.[56])

Andet Kapitel.

Forbrydelser i Retsforhold, begrundede ved andre snævre Forbindelser.

§ 41.

Foruden Familieforbindelser og de Forhold, som tjene til Erstatning for saadanne (Værgemaal m. m.), er der en Række af andre Forhold, som skabe personlige Forbindelser med retlige Virkninger mellem Personer af en lignende, snævrere Natur, og som derved udsondre sig fra de store Forbindelser mellem Personerne i de almene borgerlige og politiske Samfund. Forsaavidt Brud paa Pligter i disse Forhold ere strafbare som saadanne eller give et *delictum commune* en i Lovgivningen anerkjendt særlig Karakter, hører Fremstillingen af dem derfor naturligt hen i dette Afsnit, i nær Forbindelse med Forbrydelserne i Familieforholdet, med hvilket de, skjønt hvilende paa andet Grundlag, dog have det tilfælles, at der foreligger en snævrere Forbindelse af ejendommelig retlig Natur

---

[56]) Jfr. *Deuntzer* a. V. S. 280. Se iøvrigt herved StR.'s alm. Del I, S. 183, 189, 214 o. ff., 221 o. ff., 288 o. ff., 311 o. ff. og Nord. Retsencykl. S. 73 o. ff. Med Hensyn til Spørgsmaalet, hvilken af Forældrene der har Ansvaret, henvises til *Deuntzer* a. V. S. 281—82.

mellem Personerne i Forholdet. De Forhold, hvortil der sigtes, ere af en dobbelt Art. I den ene Klasse er den ene Part i Forholdet Personer, der ikke have naaet fuld borgerlig Modenhed, og Forholdets retlige Natur beroer paa, at den anden Part har Rettigheder og Pligter, bestemte ved det Formaal, at udvikle hine Personer til den Modenhed, det almene Samfundsliv kræver. Bortset fra Forholdet mellem Plejeforældre og Plejebørn samt mellem Værge og Myndling, der medtages under Familieforholdet, kan her nævnes Forholdet mellem Lærer og Elev og mellem Læremester og Lærling. I den anden Klasse ere begge Parter eller kunne være fuldmodne Personer. Men en ved Erhvervslivet skabt Forbindelse af varigere Natur er Grundlag for et personligt Forhold, hvilket der er tillagt særlige, retlige Virkninger udover dem, som knytte sig til almindelige formueretlige Forpligtelsesforhold. Her kan nævnes Forholdet mellem Herskab og Tyende, mellem Skipper og Mandskab, mellem Jordbrugere og visse Landarbejdere, mellem Mestre og Svende, eller, forsaavidt Lovgivningen maatte have udvidet Rammerne for de to sidst nævnte Klasser saa vidt, Forholdet overhovedet mellem Produktionsvirksomhedens Arbejdsgivere og Arbejdere m. m.

A.

1. *Strafbare Krænkelser af de i Forholdet mellem Lærer og Elev begrundede særlige Pligter.*

Almindelige Strafferegler for Brud paa særlige Pligter, som Forholdet mellem Lærer og Elev begrunder for enhver af Parterne, findes i An. 29. Juli

1814 f. K., §§ 38 og 39, jfr. Bil. A. §§ 22, 24, 25, 27, Bil. C. §§ 2, 3 b, 9, An. 29. Juli 1814 f. L. §§ 31, 32, Bil A. §§ 22, 24, 25, 27, Bil. B. §§ 2, 3 a, 9, Fdg. f. Kbhvn. 20. Marts 1844 §§ 30, 51, 52, Bil. A. § 9, Bil. B. §§ 11, 12, 13, 19, 20.[1])

Særlige, i den almindelige Straffelov optagne Straffebud for Forbrydelser i dette Forhold findes i Stl.'s § 166, forsaavidt den omtaler Misbrug af Stilling til at forføre „*et ham til Undervisning og Opdragelse betroet Fruentimmer til Samleje*“, jfr. § 176, samt Stl.'s § 183, 1. St., forsaavidt den omtaler „*Lærere, der forføre de til deres Varetægt eller Opdragelse betroede Personer til Løsagtighed*“, jfr. om disse Straffebud ovfr. § 40 S. 490 o. ff.[2]).

Her kan ogsaa mærkes Stl.'s § 202, 2. St., hvis Bestemmelse om den, der „*mishandler Andres til hans Omsorg betroede Børn*“ efter Omstændighederne kan finde Anvendelse paa Læreren, jfr. om dette Straffebud ovfr. § 10.

2. *Strafbare Krænkelser af de i Forholdet mellem Læremester og Lærling begrundede særlige Pligter.*

Herom gjælder nu Lov om Lærlingeforholdet 30. Marts 1889, jfr. L. f. Island 16. Sept. 1893, se § 19, 2. Pkt., om Straf af Bøder fra 5—200 Kr.

---

[1]) Jfr. Domme i U. f. R. 1877 S. 956, 1889 S. 203, 1061, 1890 S. 661.

[2]) Se herved den nu ved Stl.'s § 309 ophævede Fdg. 9. Juli 1745 om Informatorer, som besvangre deres kvindelige Elever, *Ussing* a. V. 4. Udg. S. 320—21, *Bornemann* S. Skr. IV, S. 242—43, jfr. Hist. Tidsskr., sjette Række, 5. B. 1. H. (1894; *Stolpe:* En Familiehistorie fra det 18. Aarhundredes Midte).

for den Læremester, der i væsentlig Grad tilsidesætter de ham ifølge Lovens §§ 7—10 paahvilende Forpligtelser eller, som uberettiget bortviser Lærlingen af Læren, og for den Lærling, der i væsentlig Grad tilsidesætter de ham ifølge L.'s § 6 paahvilende Forpligtelser — medmindre Læremesteren i Anledning heraf har øvet Hustugt — eller som uberettiget forlader Læren, jfr. §§ 20 og 22. Se ogsaa Straffebestemmelsen i § 19, 1. Pkt., om Straf for Overtrædelse af §§ 1, 2 og 12, der indeholde Bestemmelser af præventiv Natur.[3])

Se iøvrigt ogsaa Stl.'s § 202, 2. St., § 166, jfr. § 176 og § 183, 1. St., der efter Omstændighederne ogsaa ville være anvendelige i dette Forhold.

B.

1. *Strafbare Brud paa de ved Tyendeforholdet begrundede Pligter.*

Straffebestemmelser herom ere givne i Tyendeloven 10. Maj 1854,[4]) dels

a) for Forseelser henholdsvis af Tyendet og Husbonden med Hensyn til Tiltræden af og Forbliven i Tjenesten, se L.'s §§ 17, 18, 47 og 20,[5])

---

[3]) Jfr. med Hensyn til den tidligere Ret Fdg. om Haandværkslavene i Kbhvn. 21. Marts 1800 §§ 14—16, jfr. Pl. 3. Novbr. 1832 om Udvidelse til Lavene udenfor Kbhvn., L. 29. Decbr. 1857 § 65, *Ussing* a. V. S. 643, *Scheels* Personret 2. Udg. S. 552 o. ff., se D. i U. f. R. **1892** S. 1183 (ældre Ret anvendt ifølge L. 30. Marts 1889 § 22).

[4]) Se *Gram* Obl. R., sp. Del, S. 470 o. ff., *Scheel* Familieret S. 712 o. ff.

[5]) U. f. R. **1867** S. 979, **1868** S. 396, 461, **1870** S. 303, **1873** S. 609, **1875** S. 743, 1131, **1876** S. 898 og 1035, **1877** S. 855,

b) med Hensyn til Tyendets Ulydighed, Trods, Opsætsighed, fornærmelige Ytringer, samt Modstand eller Fornærmelse i Gjerning, se L.'s § 26, jfr. § 27, og Husbondens utilbørlige Forhold, hvorved der paaføres Tyendet Legemsskade eller anden Sygdom, se L.'s § 31,[6])

c) med Hensyn til Misligheder fra Tyendets Side med Skudsmaalsbog, se L.'s §§ 57, 61, 63, og fra Husbondens Side, se L.'s § 62, jfr. L. 29. Marts 1867, samt med Hensyn til løse Skudsmaal L.'s § 59.[7]) Jfr. herved L. om Fæstevirksomhedens Ordning 1. April 1891 §§ 6 og 7, der fastsætter Straf for Forhold af Fæstemænd, der dels direkte gribe retstridig ind i Tyendeforholdet, dels gjøre Brud paa Bestemmelser, der tjene til Værn for Parterne i dette.[8]) Se L. om Forandring i den nævnte Lov af 23. Febr. 1894.

---

jfr. H. R. T. 1877 S. 148, **1878** S. 730, **1880** S. 181, **1882** S. 38, **1884** S. 856, **1885** S. 274 (§ 116), S. 340, 1010, jfr. H. R. T. 1885 S. 263 (§ 257), **1886** S. 405, 1030, **1887** S. 392, **1888** S. 581, 1190, 1209, **1892** S. 1081, **1893** S. 50, 543, 865.

[6]) U. f. R. **1867** S. 979 og **1869** S. 499, jfr. H. R. T. 1869 S. 178, **1874** S. 913, **1876** S. 843, 855, **1877** S. 1025, 1129, 1138, **1878** S. 811, 1014, **1879** S. 205, **1880** S. 1018, **1884** S. 85 (§ 26, jfr. § 24), **1885** S. 287 (§ 26), 422, jfr. H. R. T. 1884 S. 633, **1886** S. 405, **1887** S. 392, 1135 (§ 203, jtr. Tyendelov § 26), **1888** S. 1190, **1889** S. 1210, **1890** S. 415 (§ 203, 2), **1891** S. 181 (§ 125, jfr. § 144 og § 203), S. 322, **1892** S. 283, jfr. H. R. T. 1891 S. 589 (§ 26, ikke Stl.), 905, **1893** S. 763, jfr. H. R. T. 1893 S. 183 (§ 203 og Tyendelov § 26), 868, 907.

[7]) U. f. R. **1877** S. 498, **1879** S. 264, jfr. H. R. T. 1878 S. 705, **1879** S. 456, jfr. H. R. T. 1878 S. 765, **1885** S. 567 (§ 61, men Stl.'s § 66), **1887** S. 1128, **1889** S. 727, **1891** S. 135, **1893** S. 956.

[8]) U. f. R. **1891** S. 1145, **1893** S. 609.

2. *Strafbare Brud paa de ved Forholdet mellem Skipper og Mandskab begrundede Pligter.*

Udførlige Straffebestemmelser herom ere nu givne i den fra 1. Jan. 1893 i Kraft traadte Sølov 1. April 1892, Kap. 12 (*„Om Forseelser i Tjenesten af Skipper og Mandskab m. v.“)*, jfr. An. for Færøerne 4. Novbr. 1892, se for Skipperens Vedkommende §§ 285—296, jfr. §§ 310—312 samt Kap. 3 (mk. særlig §§ 44—46, §§ 86, 101), der vel ikke alle angaa retstridigt Forhold ligeoverfor Mandskabet eller de Ombordværende, men som selv for disse Tilfældes Vedkommende indirekte tjene til præventivt Værn for disse, og for Mandskabet §§ 297—309 jfr. §§ 102—107, se ogsaa §§ 34, 108, samt Kap. 4.[9]) Jfr. Rgl. 10 Decbr. 1892, Bekgj. 13. April 1893, se ogsaa L. for Island 22. Marts 1890, Afsnit 2—5.

---

[9]) Ved Sølovens § 315 er den tidligere med Hensyn til det omspurgte Forhold gjældende Hovedlov 23. Febr. 1866 (om Disciplin i Handelsskibe) ophævet, saa og L. ang. Forholdsregler for at undgaa Paasejling og Ansvar for deres Tilsidesættelse 21. Juni 1867, Lov om Forhyring af Søfolk 12. Maj 1871 (se § 7) samt L. om Dag- og Natsignaler for danske Skibe i Havsnød samt om Forholdsregler i Tilfælde af Skibes Sammenstød 23. Marts 1888. Se herved *Bentzon:* Forelæsninger over den danske Søret, 1895, U. f. R. **1898** S. 636. Af Domme efter den ældre Ret, der kunne være af Interesse ogsaa ved den nugjældende Lovs Anvendelse, mærkes: U. f. R. **1869** S. 350 (L. 1866 § 7), **1872** S. 790 (L. 1866 § 7), **1873** S. 545 (Spørgsm. om Præskription efter L. 1866 § 8), 1007 (L. 1866 § 7), **1876** S. 210 (Anal. af L. 1866 § 19 for Trusler ikke i Kapt.'s Paahør), **1877** S. 938 (L. 1866 angaaer kun danske Handelsskibe; Afvisning af Rømningssag), S. 1202, jfr. H. R. T. 1877 S. 358 (§ 203, jfr. L. 1866 § 19 for Vold ombord paa engelsk Skib), **1878** S. 1208 (Rømning med Hyre; § 251 i Medfør af L. 1866 § 15), **1879** S. 1094 (L.

3. *Strafbare Brud paa Bjergeres Pligter.*

Herom findes Straffebestemmelser i Fdg. 28. Decbr. 1836 § 37, I, 2det Pkt. og III. Paa det sidst nævnte Sted fastsættes Straf for den, der under Bjergningen viser sig modvillig, forsømmelig eller opsætsig. Se herved Sølov 1. April 1892 §§ 224, der forbeholder for særlig Strandingslov, hvad Bjergere have at iagttage, og § 315.

4. *Strafbare Brud paa de ved Forholdet mellem Mester og Svende begrundede Pligter.*

Straffebestemmelser herfor findes i Fdg. 21. Marts 1800 § 1, Nr. 6 og 8, § 2, § 11, Nr. 2, 4, 5 (Nr. 6 er ophævet ved Stl.'s § 309), 7, 8, 9, 10, 11, 12, jfr. Pl. 3. Novbr. 1832. De nævnte Bestemmelser (med Undtagelse af, hvad der vedrører legal Opsigelsestid), ere opretholdte „indtil videre" ved L. om Haandværk og Fabrikdrift 29. Decbr. 1857 § 65 i Slutn. og heller ikke senere ophævede, bortset fra den ved Straffeloven ophævede § 11, Nr. 6 (om Svendes Forhaanelse eller Fornærmelse af Mester). Men selve det ved L. 1857 forandrede Grundlag for Erhvervslivet og dettes faktiske Udvikling har medført, at der ikke hyppig bliver Anvendelse for

---

1866 § 3, 1), **1884** S. 285 (Straffrihed i Anal. af Stl.'s § 36 for L. 1866 § 12; Dissens), 340 (L. 1866 § 7), 776 (L. 1866 § 15; som for Bedrageri), 800 (L. 1866 § 7), **1886** S. 133, jfr. H. R. T. 1885 S. 566 (L. 1866 § 12 i Medfør af § 14), 969, jfr. H. R. T. 1886 S. 261 (L. 1866 § 3, § 11, Stl.'s § 302, uanvendelig ved Selvmord), **1888** S. 112 (L. 21. Juni 1867), **1889** S. 43, **1890** S. 1154 (L. 1866 § 18), **1891** S. 504 (L. 1866 § 19, s. Led, ikke § 18), 564, **1892** S. 428 (L. 1866 § 15, efter Stl.'s § 251).

de nævnte særlige Straffebud. Forekomne Brud paa de omhandlede Pligter have i Regelen kun fremkaldt civile Retsfølger eller Anvendelse af Straffelovens almindelige Bud.[10])

5. *Strafbare Bud paa Pligter ved Fæstebønders Hoveri og Husmænds Pligtarbejde.*

Straffebestemmelser herom findes for Hoveris Vedkommende i Fdg. 25. Marts 1791 og for Husmænds Pligtarbejde i Fdg. 30. Jan. 1807, jfr. Fdg. 27. Maj 1848. Men den praktiske Betydning af de paagjældende Bud aftager mere og mere, efterhaanden som de Arbejdsforhold, til hvilke de ere knyttede, i Henhold til Lovgivningen forsvinde.[11])

Den særlige, med ældre Tiders Erhvervsforhold sammenhængende, under Nr. 4 og 5 omhandlede Straffelovgivning er ikke i den nyere danske Ret blevet erstattet af nogen mere omfattende, til Nutidens Produktionsforhold svarende Lovgivning med fornødne Straffebestemmelser for Pligtbrud i Forholdet mellem Arbejdsgiver og Arbejder. Dog mærkes en Række Reglementer angaaende Orden ved Anlæg af Jernbaner, der ogsaa særlig beskæftige sig med Forholdet til de an-

---

[10]) Se U. f. R. 1871 S. 259 (hvor i et civilt Spørgsmaal henvises til Fdg. 1800 §§ 1—11), se *Scheel* Personret, 2. Udg. S. 552 o. ff., Jur. U. VII, S. 937, 1857 S. 300, *Ussing* a. V. S. 643.

[11]) *Gram:* Obl. R., sp. Del, S. 208 o. ff. og S. 267 o. ff., *Borup:* Den danske Landboret S. 178 o. ff., 210 o. ff., *Ussing* a. V. S. 644—45.

vendte Arbejdere, se herom det Følgende. Aldeles særegne lokale Arbejdsforhold ere Gjenstand for de provisoriske vestindiske Anordninger af 26. Jan., 18. Maj og 13. Juni 1849, der indeholde forskjellige Straffebestemmelser, hvoraf dog nogle kun indeholde Henvisning til „Loven".[12])

---

[12]) Anordningen af 26. Jan. 1849 findes trykt i *Ussings* Lovsamling 1855 S. 12 i Noten ved L. 22. Febr. 1855 ang. nærmere Bestemmelse af An.'s § 2. Se herved U. f. R. 1871 S. 329, jfr. H. R. T. 1870 S. 755.

Tredie Afsnit.

Forbrydelser i det borgerlige Samfundsforhold.

§ 42.

Almindelige Bemærkninger om de herhen hørende Forbrydelser.

I dette Afsnit blive at omhandle de Forbrydelser, der angribe Retsgoder, som have deres Rod i den borgerlige Samfundsforbindelse ɔ: det udover Familien og andre snævre Forbindelser rækkende, men ikke af en politisk Organisation betingede Livsfællesskab mellem Personerne. De til det borgerlige Samfund hørende Retsforhold ere i stort Omfang Retsforhold mellem Samfundet paa den ene Side og Enkeltpersoner paa den anden Side. Forsaavidt der imidlertid i slige Retsforhold er Tale om Samfundets Pligter, kræver Fyldestgjørelsen af disse Samfundets politiske Organisation.[1]) De strafbare Tilsidesættelser af disse Pligter ville

[1]) Jfr. Forel. over den alm. Retslære I, S. 78 o. ff., 180—81, 271.

derfor altid have Karakteren af Brud paa Pligter, der paahvile i Medfør af et offentligt Hverv og maa altsaa fremstilles i Afsnittet om Forbrydelserne i det politiske Samfund. Derimod er det her Stedet at omtale de Forbrydelser, der bestaa i de Enkeltes Brud paa Pligter, som paahvile dem lige overfor det borgerlige Samfund. Men ved Siden af de Retsforhold under det borgerlige Samfund, hvis Subjekter ere Samfundet paa den ene Side og Enkeltpersoner paa den anden, er der ogsaa Retsforhold mellem Enkeltpersoner, der have deres Rod i det borgerlige Samfund. Exempler herpaa forekomme i Formueretsforholdene. At Formueretten i sin Helhed maa henføres under Retten i det borgerlige Samfund, udvikles i den almindelige Retslære.[2]) Dette gjælder, om det end maa erkjendes, at Formueindividualismen er den rette Ordning. Thi denne er en af Samfundsprincipet udledet og ved dette begrænset Individualisme. Af denne Ordning følger det imidlertid, at der ved Siden af de Retsforhold, hvor Erhvervssamfundet som saadant og de Enkelte staa lige overfor hinanden, maa forekomme Retsforhold, hvis Subjekter paa begge Sider ere Enkeltpersoner, og endelig andre, hvor paa den ene Side staa som berettigede Subjekter baade Enkeltmand og Samfundet lige overfor enkelte Personer paa den anden Side. Til hver af disse tre Grupper af Retsforhold svare ejendommelige Klasser af Forbrydelser.

Ved den systematiske Ordning af Forbrydelserne i det borgerlige Samfundsforhold paatvinger sig først Adskillelsen mellem Brud paa de Interesser, der knytte sig udelukkende til Samfundet som

---

[2]) Se Forel. over denne I, S. 272 o. ff.

Erhverssamfund, og Brud paa de Interesser, der enten slet ikke eller ikke alene ere knyttede til den økonomiske Virksomhed i Samfundet. Hvilket System der bør følges ved Fremstillingen af Forbrydelser mod de først nævnte Interesser, er allerede ovenfor antydet. Med Hensyn til de Forbrydelser, der krænke Interesser, som ikke eller ikke alene vedkomme Samfundet som Erhvervssamfund, frembyder der sig en naturlig Sondring mellem dem, der angribe den retsbeskyttede, sociale Existens (Almensædelighed, Almensikkerhed m. v.), og dem, der krænke den sociale Handlefrihed. Den første Klasse svarer i Kredsen af Forbrydelserne i det simple Samlivsforhold til dem, der omhandles i det første Afsnits Kapitler 1—3 og 5, og kan med et fælles Navn betegnes som Forbrydelser mod Samfundets Fred. Den anden Klasse svarer paa dette Omraade til de i første Afsnits Kapitel 4 omhandlede Forbrydelser, hvorved bemærkes, at der naturligvis her kun kan være Tale om noget Tilsvarende ved visse Former af denne Forbrydelsesklasse. Den tredie Hovedklasse kommer da til at omfatte Forbrydelserne i de særlig ved Erhvervsvirksomheden i Samfundet begrundede Retsforhold. I Overensstemmelse med de givne Antydninger blive Forbrydelserne i dette Afsnit at fremstille i tre Kapitler: Forbrydelserne mod Samfundets Fred, mod den sociale Handlefrihed og mod de ved Erhvervsvirksomheden i Samfundet grundede Retsforhold.

Første Kapitel.

Forbrydelser mod Samfundets Fred.

§ 43.

Om disse Forbrydelser i Almindelighed.

Ligesom den private Fred er Udtrykket for den enkelte Persons Ret til hans Tilværelses forskjellige Siders Betryggethed mod Indgreb fra Andres Side, saaledes er Samfundets Fred Udtrykket for Samfundstilværelsens Beskyttelse mod Forstyrrelser. Der udkræves selvfølgelig særlige Betingelser, for at en Forstyrrelse af Samfundets Fred kan siges at foreligge. Hvilke disse ere efter Forholdets Natur, er et tildels omtvistet Spørgsmaal, der omhandles i den almindelige Retslære. Ikke sjeldent vil det findes, at de positive Love i denne Henseende ere gaaede ud over de rette Grænser og derved komne til at inddrage i Forbrydelsernes Kreds Handlinger, der mangle de naturlige Betingelser for at betragtes anderledes end som usædelige, men Retsordenen uvedkommende.[1]) Som Regel kan det imidlertid fastholdes, at den Omstændighed, at den private Fred er krænket, ikke er nok til at konstituere en Krænkelse af Samfundets Fred. Paa den anden Side kan en Krænkelse af Samfundets Fred foreligge, uden at nogen bestemt Enkelt kan siges at være retstridigt krænket i sin Fred. Ved de materielle Retsgoder vil Forholdet vel nødvendig være det, at Almensikkerhedens Krænkelse altid indbefatter en retstridig Krænkelse

---

[1]) Jfr. herved StR.'s alm. Del I, S. 135.

af Enkeltes Sikkerhed. Men naar der er Tale om ideelle Retsgoder, behøver Retsordenen ikke nødvendig at tilkjende de Enkelte Retsbeskyttelse i samme Udstrækning som Samfundet. At det Synspunkt, der fører til Begrebet om Forbrydelser mod Samfundets Fred, ogsaa af en anden Grund faaer en langt større Anvendelse end det, der fører til Begrebet om Forbrydelser mod den private Fred, er allerede antydet i forrige Paragraf. Naar den Enkeltes Liv og Legeme udsondres som særlige Retsgoder og blive Objektet for særlige Forbrydelser, hvis Begreb bestemmes efter Konsekvenserne heraf, kan noget Tilsvarende ikke forekomme ved Samfundet.[2])

Forsaavidt en Handling, der krænker Samfundets Fred, indbefatter en Krænkelse af Enkeltmands Ret, opstaaer Spørgsmaalet, om dette sidste faaer nogen selvstændig Betydning ved Siden af hint Synspunkt, om der altsaa er Konkurrence af Forbrydelser eller ikke. Forsaavidt Krænkelsen af den sidste er en begrebsmæssig Forudsætning for Krænkelsen af Samfundet, saaledes at Strafskylden for Forholdet maa antages udtømt ved Straffen for Samfundskrænkelsen, vil der ingen Konkurrence være, saaledes f. Ex. ikke Forbrydelsen efter Stl.'s § 296 jævnsides med Brandstiftelse. Hvor dette derimod ikke er Tilfældet, vil der foreligge en Konkurrence, dersom ikke positive Bestemmelser føre til et andet Resultat. Bevirker Brandstiftelse et Manddrab, er dette en selvstændig Forbrydelse, selv om Budene om hin Forbrydelse tage særligt Hensyn til Brandstiftelsens livsfarlige Karakter, jfr. dog Slutningsbestemmelsen i Stl.'s § 280.[3])

---

[2]) Jfr. StR. alm. Del I S. 254—55.

[3]) Se herved Note 1 til § 3.

Ved Fremstillingen af de enkelte, mod Samfundets Fred rettede Forbrydelser gjøres Begyndelsen med dem, der angribe den offentlige Sædelighed.

§ 44.

I. Forbrydelser mod den offentlige Sædelighed.

Fra tre Synspunkter kan der være Tale om at betragte usædelige Handlinger som retstridige lige overfor Almenheden, nemlig dels paa Grund af det Exempel, de give, og som kan have en demoraliserende Indflydelse i tilfældigt eller ubestemmeligt Omfang, dels paa Grund af deres for Almenhedens Følelser forargelige Karakter, dels endelig, naar de drives som Erhverv. Det første Synspunkt har i og for sig ingen Berettigelse efter Forholdets Natur, uden forsaavidt Exemplet gives sædeligt uansvarlige Personer. Den almindelige Regel er og maa være, at de sædeligt ansvarlige Personer selv maa værne om deres Sædelighed, og Samfundet kan og bør ikke paatage sig en Beskyttelse for dem mod Demoralisation ved slette Exempler. Den mulig vide Indflydelse af det demoraliserende Exempel kan dernæst ikke forandre Sagen, saa længe der er Tale om selvansvarlige Personer, medmindre der er Tale om et Folkelivets Grundlag undergravende Samfundsonde.[1]) At Usædeligheden er i særlig Grad grov, kan principielt ingen Forandring gjøre, men vil dog ikke sjeldent findes at være Motivet for positive Lovgivninger til at gaa ud over hin Grænse, og heri ville de da ofte have Medhold i

[1]) Jfr. Forel. ov. alm. Retsl. II S. 38.

den almindelige Opfattelse. Det andet Synspunkt har derimod fuld Berettigelse. Kun gjælder det at drage de rette Grænser for, naar der med Føje kan tillægges Forargelsen en saadan Karakter, at Almenheden har Krav paa Beskyttelse derimod. Kan enhver, ogsaa blot ved middelbar Kundskabserhvervelse tagen Forargelse være nok til at begrunde Straf, bliver der i Virkeligheden ingen Grænse. Enhver usædelig Handling, om hvilken der overhovedet erholdes Kundskab, vilde fra dette Synspunkt kunne blive strafbar. Det tredie Synspunkt har endelig ogsaa Berettigelse. Erhvervsvirksomheden i Samfundet er overhovedet et Samfundsanliggende. Paa dette Omraade kan Individet aldrig have Ret mod Samfundets Interesser. Det usædelige Erhverv ligger udenfor den Virksomhed, Samfundet kan erkjende som berettiget Led i Samfundsøkonomien. Den er et forstyrrende Led i denne, som Samfundet kan forbyde og bør forbyde, forsaavidt ikke andre berettigede Samfundshensyn træde hindrende i Vejen, f. Ex. Hensynet til Samfundshygiejnen, det Uoverkommelige i Haandhævelsen, Faren for, at Udøvelsen kan unddrage sig Repressionen og i det Skjulte have værre Følger o. s. v. Hvorledes den danske Straffelovgivning i det Enkelte har draget Grænsen, vil ses af den nedenstaaende Fremstilling af de herhen hørende Forbrydelser.

A. Forbrydelser mod den offentlige Kjønssædelighed.[2])

Det Standpunkt, Straffeloven indtager med Hensyn til Omraadet for disse Forbrydelser, er i

---

[2]) Efter Chr. V.'s Lov var det simple Lejermaal strafbart, s. L.'s 6. 13. 1, dog at der efter Kskr. 30. Novbr. 1759

Overensstemmelse med det ovfr. om Forholdets Natur Bemærkede. De Tilfælde, der nu ere straf-

---

krævedes paafølgende Besvangrelse. Straffen var Bøder og aabenbar Skrifte. Fra den sidste Del af Straffen kunde Fritagelse erholdes mod Erlæggelse af den ved Fdg. 23. Decbr. 1735 § 4 fastsatte Kjendelse. For dem, der ikke løste Bevilling, traadte efter Fdg. 8. Juni 1767 en Straf af Fængsel paa Vand og Brød i Stedet. Ved Fdg. 13. Juni 1771 ophævedes Straffen helt, hvilket dog kun varede til Pl. 27. Febr. 1772. Derimod fritog Fdg. 23. Maj 1800 § 3 for hine Bevillingers Løsning, saa at Straffen herefter kun var Lejermaalsbøderne, hvilke det ved Fdg. 19. Aug. 1724 og 11. Aug. 1725 var tilladt at nedsætte (aftinge), efter Kanc Cirk. 8. Sept. 1798 endog indtil 24 Sk. Ved Pl. 12. Juni 1812, jfr. Kskr. 24. Febr. 1816 (Island) og Rskr. 23. Sept. 1818 (Vestindien), ophævedes Lejermaalsbøderne og dermed bortfaldt Forbrydelsen efter L.'s 6. 13. 1, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 305 o. ff., *Bornemann* S. Skr IV S. 238—39 om flere Straffebud, der maatte antages i Konsekvens heraf ligeledes at være bortfaldne, s. L.'s 3. 16. 14 § 3, 2. Mbr., og § 4. Hvad kvalificeret Lejermaal angaaer, er ved Stl.'s § 310 ophævet Straffebestemmelsen i Fdg. 5. Marts 1734 § 7, jfr. *Ussing* a. V. S. 312—13, *Bornemann* a. St. S. 239, ved Stl.'s § 308 den i det Mindste tildels herhen hørende Straffebestemmelse i L. 6. 13. 2, jfr. *Ussing* a. V. S. 313—14, *Bornemann* a. St. S. 239, jfr. herved ovfr. S. 328, ved Stl.'s § 308 fremdeles L.'s 6. 13. 8 og 9, jfr. *Ussing* a. V. S. 314 o. ff., Mot. t. Stl.'s Udk. S. 211—12, og L.'s 6. 13. 11 og 12, *Ussing* a. V. S. 319—20 og *Bornemann* a. St. S. 242. Allerede ved Resol. 14. Aug. 1833 var ophævet Straffebudet i Rskr. 6. Aug. 1734 (Pl. 16. Aug. 1734). Ophævede ved Stl.'s §§ 308 og 309 ere ogsaa L.'s 6. 13. 10, Fdg. 9. Juli 1745 og Fdg. 2. Sept. 1745; men Synspunktet for disse Forbrydelser var ikke det, hvorom det her gjælder. Forsaavidt Budet i L.'s 6. 13. 10 betragtedes som et Straffebud, maatte Handlingen henføres til Forbrydelser i Familieforholdene, jfr. *Bornemann* a. St. S. 240—41, smh. med *Ussing* a. V. S. 313—19, s. ovfr. S. 487 o. ff.. De i de to andre Bud omhandlede Forbrydelser maatte væsentlig, om ikke udelukkende, ses fra

bare som Krænkelser af den offentlige Sædelighed i Kjønsforhold, ere alle af en ejendommelig Art, der adskiller dem fra almindeligt Lejermaal. Om det end ikke helt eller paa ensartet Maade er gjennemført, er det dog regelmæssig enten Hensynet til, at Usædeligheden tjener Erhvervsøjemed, eller det, at den fremtræder paa forargelig Maade, der nu betinger dens Strafbarhed. I § 181 er der særlig taget Hensyn til Usædelighedens sundhedsfarlige Karakter, et Hensyn der med Føje inddrager Forholdet under det Strafbare. Forholdet har her iøvrigt en blandet retstridig Karakter, hvorefter det ogsaa kunde være berettiget at omtale det i en anden Sammenhæng. Men da Forudsætningen er „Utugt", er det dog naturligst at medtage Paragrafen her. De Bud i Straffeloven, som her blive at omhandle, ere herefter §§ 177, 178, 180, 181, 182, 184 og tildels § 185.

1. Først mærkes Budet om Prostitution i Stl.'s § 180, der bestemmer, at *„Fruentimmer, som imod Politiets Advarsel søge Erhverv ved Utugt, straffes med Fængsel."*[3])

Synspunktet af Forbrydelser mod uansvarlige Personers Sædelighed, se nu Stl.'s § 166, jfr. ovfr. § 36 og § 40, samt *Ussing* a. V. S. 320 o. ff., *Bornemann* a. St. S. 242—43. Den meddelte Oversigt viser, at der nu intet Tilfælde gives, hvor Lejermaal som saadant er strafbart, medens der allerede ved Resol. 12. Okt. 1812 var givet Kancelliet en vidtstrakt Bemyndigelse til at nedsætte den lovbestemte Straf for de den Gang endnu strafbare Lejermaalstilfælde.

[3]) Chr. V.'s Lov havde med Hensyn til Prostitution kun Regelen i 6. 13. 30, der fastsatte Straf dels for Kvindfolk, som opholde sig i Horehus til Utugt, dels for Mandsperson, som lader sig finde i Horehus til Utugt at bedrive og der antræffes, jfr. om Begrebet Horehus *Bornemann* a. St. S. 259 („offentligt Hus", s. L. 10. April 1874 § 6, Regul. 9. Marts 1877 §§ 7, 20 o. ff.). Hertil

Det efter den ældre Ret omtvistede Spørgsmaal om Rækkevidden af det under dette Synspunkt Strafbare besvarer det anførte Lovbud ved Udtrykkene *„søger Erhverv ved Utugt"*. Der kan ikke være Tvivl om, at der ved dette Udtryk er fordret, at Utugten skal drives som Næringsvej, jfr. § 182 og Stl.'s § 239.[4]) Hertil er det imidlertid i og for sig nok, at Kvinden tilbyder sig til Utugt for Betaling med det Forsæt at fortsætte hermed. Det kan ikke kræves, at dette allerede er sket mange Gange eller, at Kvinden skal tilbyde sig i Flæng, til forskjellige Personer. Et Tilbud til en Enkelt kan være Bevis, naar det er blottet for ethvert konkret, til dette Tilfælde begrænset Motiv.[5]) Dog skal efter Paragrafen Straf kun finde Sted, naar Erhvervet søges *„mod Politiets Advarsel"*. Denne Betingelse for Strafbarheden staaer i Forbindelse med det gjældende System i Henseende til Polititilsynet med denne Erhvervsvej, et System, hvorefter Straffebudet i § 180 iøvrigt snarere faaer

---

kom senere Pl. 27. Novbr. 1775 §§ 7 og 9, der hjemlede Straf for Fruentimmer, som i deres eget Logi gave sig offentlig til Pris. Derimod var der intet Lovbud, som udenfor disse Tilfælde udtrykkelig hjemlede Straf for Fruentimmer, der bedrev Utugt for Penge, og det var da omtvisteligt, om saadant Forhold kun kunde komme i Betragtning som Lejermaal, — altsaa kun strafbart ved Besvangrelse og fra 1812 straffrit, — eller om der i L. 6. 13. 30 og Pl. 27. Novbr. 1775 var tilstrækkelig Analogi til at straffe ikke blot enhver professionsmæssig Utugt af Kvinde, hvad der synes hjemlet, men overhovedet ethvert Fruentimmer, som for Betaling lod sig bruge til Utugt, jfr. om dette Spørgsmaal og Retsanvendelsen *Bornemann* a. St. S. 60.

[4]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 213.

[5]) Se U. f. R. **1872** S. 583, jfr. H. R. T. 1872 S. 113. **1881** S. 1129.

Karakter af et Straffebud i den offentlige Sundheds (og Politiordenens) end i den offentlige Sædeligheds Interesse. Dette System hviler nemlig paa, at det, trods Erhvervets Usædelighed, af andre Grunde, særlig Hensynet til den offentlige Sundhed, er eller kan være nødvendigt at tolerere det, forsaavidt det drives under Politiets særegne Tilsyn. De Fruentimmer, der indordne sig eller uden Samtykke indordnes under denne Kontrol, hvor den bestaaer, jfr. L. 10. April 1874 §§ 3, 6, 7, 8, Regul. f. Kbhvn. 9. Marts 1877 § 2, og hvem det derfor tillades at søge Erhverv ved Utugt, vilde det være en Modsigelse at straffe herfor. For dem gjælde derimod de særegne Straffe, som ramme dem, naar de i Udøvelsen af dette Erhverv tilsidesætte de Pligter, som vedkommende Politibestemmelser paalægge dem, se L. 11. Febr. 1863 § 3 og L. 10. April 1874 § 12, jfr. for Kjøbenhavn Regul. 9. Marts 1877 § 57.[6]) Det er kun de Kvinder, der søge Erhverv ved Utugt, uden at være indordnede under det særlige Tilsyn, og som derfor ikke ere tolererede, der kunne straffes herfor. Naar Stl.'s § 180 istedetfor at betegne de paagjældende Fruentimmer som dem, der søge Erhvervet uden Politiets Tilladelse, taler om dem, der søge det *„imod Politiets Advarsel“*, har Anledningen været, at Loven vilde undgaa udtrykkelig at sanktionere Tolerancesystemet.[7]) Det er en Selvfølge, at naar dette bestaaer, ville de Kvinder, som Politiet tolererer, ikke faa Advarselen, saa at det valgte Udtryk ikke udvider Kredsen af dem, hvem Lovbudet rammer. Derimod fører det til en Indskrænkning af disses Kreds. Thi en Kvinde, som uden Tilladelse søger Erhverv ved

[6]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 213. S. U. f. R. 1894 S. 363, jfr. H. R. T. 1893 S. 841.

[7]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 213.

Utugt, kan nu ikke straffes, saalænge hun ikke har faaet Advarselen. Da Advarselen forudsættes at være en til det paagjældende Fruentimmer særlig rettet, opstaaer der Spørgsmaal om, hvilke Forudsætninger der maa foreligge, for at den med Rette kan gives, og om Politiets Skjøn om disses Tilstedeværelse er afgjørende, eller om Domstolene kunne underkjende Advarselen som ugrundet og derfor frifinde, skjønt Betingelserne for § 180 ere tilstede. Vel er nu den naturlige Forudsætning for Advarselen, at den paagjældende Kvinde allerede har søgt Erhverv ved Utugt.[8]) Men det ligger i Forholdets Natur, at Politiets begrundede Mistanke herom maa være tilstrækkelig, da et Domstolsbevis er udelukket, førend Advarselen første Gang er givet, jfr. ogsaa nu L. 10. April 1874 § 3 („*bestemt Mistanke*"), s. derimod L.'s § 4 og Regul. 9. Marts 1877 § 19. Naar det da senere maatte vise sig under Straffesagen, at det Forhold, Politiet forudsatte, ikke forelaa, eller maaske endog, at Politiets Mistanke fra første Færd havde været ugrundet, bør dette dog saa meget mindre kunne fritage for Straffen, som det senere søgte Erhverv giver Advarselen en efterfølgende Retfærdiggjørelse, og det, som ovenfor bemærket, kun er formelle Grunde, der have motiveret den valgte Formulering i § 180 istedetfor en anden, der ikke vilde have fremkaldt noget Spørgsmaal.[9]) Som Forbrydelsen i § 180 er formuleret, kan det, hvad der ogsaa er stemmende med Forholdets Natur, ikke kræves til dens Begreb, at noget Samleje er fuldbyrdet, men kun, at Kvinden falbyder sig for Vederlag.[10]) At det, der ydes

[8]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 213.

[9]) Jfr. ogsaa om et lignende Spørgsmaal ved § 182 Motiv. til Stl.'s Udk. S. 211 og ndtr.

[10]) Jfr. D. i U. f R. 1872 S. 697.

hende, virkelig er et betinget eller forudsat Vederlag, maa derimod nødvendig kræves.[11])

Straffen er i § 160 fastsat til Fængsel. Men efter L. 10. April 1874 § 4 kan der i Stedet herfor, hvor der er indrettet Tvangsarbejdshuse, som ere godkjendte til Udstaaelse af Straf for Løsgængeri, idømmes indtil 90 Dages Tvangsarbejde i disse. Om de videre Følger, som Tiltale og Straf efter Stl.'s § 180 have for Kvinden, s. L. 10. April 1874 §§ 4—8.[12])

Mandsperson, der kjøber sig Omgang med Kvinde ved Betaling, straffes ikke, heller ikke i det Tilfælde, hvor tidligere ifølge L.'s 6. 13. 30 Straf var fastsat, jfr. Stl.'s § 308. Af Grundsætningen om *concursus necessarius* følger det, at Meddelagtighedsstraf ikke kan anvendes paa ham.

2. Stl.'s § 181 belægger den med Straf, som, *vidende eller med Formodning om at være behæftet med venerisk Smitte, øver Utugt med en Anden.*

Om dette Straffebud bemærkes det i Motiverne,[13]) at det staaer i „en vis Forbindelse" med den i § 180 omhandlede Forbrydelse. Dette er dog ikke saaledes at forstaa, at § 181 skulde holde sig indenfor den samme Kreds af Tilfælde, som § 180, som et kvalificeret Straffebud i Forhold til denne Paragraf. § 181 rammer ikke blot Kvinder, der drive Utugt som Erhverv, men alle Kvinder, og ikke blot Kvinder, men ogsaa Mænd.[14]) Derimod ligger

---

[11]) Jfr. D. i U. f. R. 1872 S. 583, jfr. H. R. T. 1872 S. 113, hvor H. R.'s Domfældelse ikke kan paaberaabes i modsat Retning, 1881 S. 1129, H. R. T. 1874 S. 368.

[12]) Se iøvrigt Domme i U. f. R. 1875 S. 44, jfr. H. R. T. 1874 S. 351, 921, 1878 S. 389.

[13]) Se Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 213.

[14]) U. f. R. 1885 S. 1020, jfr. H. R. T. 1885 S. 43, 1892 S. 1189.

Forbindelsen deri, at Strafbarheden af det i § 181 omhandlede Forhold væsentlig er bestemt ved Hensyn til den offentlige Sundhed, hvilket Hensyn ogsaa, efter hvad der under forrige Nr. er bemærket, ligger til Grund for § 180, saaledes som dette Straffebud, under Paavirkning af det herskende Prostitutionssystem, er formet. Om Berettigelsen til en Straffebestemmelse, som den i § 181, i den offentlige Sundheds Interesse kan der i og for sig ingen Tvivl være. Forsaavidt det maatte indvendes, at de Personer, til hvilke den veneriske Smitte videre kan forplante sig, oftest kun udsættes derfor ved deres egne, usædelige Handlinger, og at det derfor af en dobbelt Grund maatte være udelukket at betragte den Smittede som retstridig Aarsag til de Følger, Samlejet kan have,[15]) forholder dette sig dels ikke altid rigtigt, dels vilde Indvendingen i det Højeste kunne gjælde, naar Talen blot var om at paaføre Enkeltmand Sygdom, men ikke, naar det gjælder en Almenfare for Befolkningen, som det maa være Opgaven at modvirke, selv om den Enkelte selv har Skyld.[16]) Derimod kunde det for den systematiske Fremstilling være et Spørgsmaal, om den naturlige Plads for dette Straffebud ifølge den anførte Betragtning ikke maatte være i Læren om de strafbare Krænkelser af den offentlige Sundhed, ikke i Læren om Krænkelserne af den offentlige Sædelighed. Dertil vilde der nu ogsaa være god Grund, hvis § 181 havde gjennemført det hygiejniske Hensyn fuldt ud. Men det har Paragrafen ikke gjort. Den har ikke medtaget det ægteskabelige Samleje, som under saadanne Forhold finder Sted, uagtet Synspunktet i og for sig ligesaa fuldt passer

---

[15]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 182 o. ff.
[16]) Jfr. Forel. ov. alm. Retsl. II S. 41.

paa det.[17]) Den har kun gjort Synspunktet anvendeligt ved det i og for sig usædelige Samleje („*Utugt*"). Forbrydelsen er derfor en Sædelighedsforbrydelse. Sundhedshensynet er kun den Omstændighed, der her flytter Usædeligheden over fra det blot Umoralskes til det Retstridiges Omraade. Derved er den Plads, Straffeloven har givet Bestemmelsen, og dens Plads paa dette Sted i den systematiske Fremstilling retfærdiggjort.

Med Hensyn til Enkelthederne i Straffebudet bliver Følgende at bemærke.

Om Begrebet „*Utugt*" henvises til det ovfr. S. 375 Bemærkede.

Til Anvendelse af Bestemmelsen maa det kræves, at den Paagjældende virkelig, ikke blot formentlig, er behæftet med venerisk Smitte. Vel synes Ordene at omfatte ogsaa det Tilfælde, hvor den Paagjældende formoder sig angreben, uden virkelig at være det. Men der kan dog næppe være Tvivl om, at dette ikke er Lovbudets Mening, og at det kun er Redaktionens Korthed, der er Skyld i, at denne ikke er udtrykt klarere. Ordene „*om at være behæftet med venerisk Smitte*" have samme Betydning, læste i Forbindelse med „*har Formodning*", som, naar de læses i Forbindelse med „*vidende*", og her er det indlysende, at det, der vides, ogsaa maa være virkeligt, jfr. paa lignende Maade § 267, hvor det ogsaa maa være Forudsætningen, at Pengene virkelig ere falske. Er Sygdommen kun forment-

---

[17]) Selvfølgelig har denne Undtagelse af det ægteskabelige Samleje sin Grund i den fuldt berettigede Varsomhed, der udvises ved at gjøre Forhold i Ægteskabet til Gjenstand for offentlig Forfølgning. I og for sig lod dette Hensyn sig dog fyldestgjøre paa en mindre indgribende Maade, f. Ex. ved at gjøre Paatalen betinget-offentlig.

lig, kan der kun være Tale om Forsøg paa Forbrydelsen (putativ Forbrydelse), til hvilket dog en virkelig Antagelse om at være angreben af Sygdommen kræves, hvorimod en blot Mistanke ikke er nok, se Stl.'s § 45.[18])

Subjektivt er det efter § 181 nok, at Vedkommende har Formodning om at være behæftet med Sygdommen.[19])

Til Fuldbyrdelsen kræves det ikke, at Vedkommende skal være bleven smittet; men der skal være *„øvet Utugt“*.[20])

Hvis det efter § 181 strafbare Forhold maatte betragtes som en Forbrydelse mod den Enkelte, der indlader sig med den Smittede, kunde der være Tvivl, om ikke den Omstændighed, at hin var vidende om Sygdommen eller gjort opmærksom derpaa, maatte hæve Retstridigheden. Ved en Forbrydelse mod den offentlige Sædelighed og Sundhed, under hvilket Synspunkt Handlingen bør ses, vilde en saadan Straffrihedsgrund ikke kunne antages.[21])

Straffen er Fængsel og under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde. Paatalen er ubetinget offentlig.

Ved L. 10. April 1874 § 2 er den i Stl.'s § 181 bestemte Straf gjort anvendelig paa 1) den, der giver et Barn, som er angreben af venerisk Syg-

---

[18]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 380—81, U. f. R. **1892** S. 1186, 1189, **1984** S. 29, jfr. H. R. T. 1893 S. 584.

[19]) Om dette Udtryks Fortolkning se StR.'s alm. Del I S. 430 o. ff.

[20]) U. f. R. **1892** S. 1189 (Benyttelse af Præservativ frier ikke for Straf), **1894** S. 29, jfr. H. R. T. 1893 S. 581.

[21]) U. f. R. **1885** S. 1020, jfr. H. R. T. 1885 S. 43 (Henvisningen angaaende en modsat Antagelse sigter til en tidligere, foreløbig Udgave af StR.'s sp. Del), S. 1060, **1887** S. 684, **1892** S. 1186, **1894** S. 29, jfr. H. R. T. 1893 S. 584.

dom, til Opamning ved Brystet af anden Kvinde end dets egen Moder (herunder ogsaa de offentlige Myndigheder, som anbringe Børn til Opamning), samt paa 2) den Amme, som veed eller formoder, at hun er angreben af Sygdommen, og dog tager nogen anden Kvindes Barn til Brystet. Kun paa Grund af den udvortes Forbindelse, hvormed denne Bestemmelse er sat med § 181, er der Grund til at omtale Bestemmelsen paa dette Sted. Thi der er intet i selve de paagjældende Handlinger eller Strafbarhedens Betingelser, der hjemler at betragte dem som Sædelighedsforbrydelser. De ere strafbare som sundhedsfarlige, og ikke engang nærmest paa Grund af nogen Almenfare, men som farlige for den paagjældende Enkelte, jfr. ovfr. § 40 S. 486 Nr. 5. At Barnet, henholdsvis Ammen, virkelig, ikke blot formentlig, skal være angreben af Sygdommen, er klart udtalt for det første Tilfældes Vedkommende, men maa ogsaa for det andet Tilfældes Vedkommende antages af samme Grund, som ved § 181. Særlig bekræftes det ved Erstatningsreglerne i Slutningen af 1ste Stykke og i 2det Stykke. Den subjektive Fordring er i det andet Tilfælde den samme som i § 181. I det første Tilfælde udtaler Loven sig ikke udtrykkelig. At Forholdet da kun kan straffes, naar det er forsætligt, altsaa naar Sygdommen er Vedkommende bekjendt, kan ikke grundes paa Stl.'s § 43, der kun har at gjøre med Straffeloven. Men af Paragrafens 2det Stykke fremgaaer det, at det at anbringe et blot for Sygdommen mistænkt Barn til Opamning ved Brystet ikke forudsættes omtalt i §'ens 1ste Stykke. Thi da vilde Erstatningspligten for dette Tilfælde allerede være given i 1ste Stykke. Det maa derfor antages, at dette Forhold kun er strafbart, naar der hos den Paagjældende er mere end blot Mistanke om, at

Barnet er angreben af Sygdommen, med andre Ord, naar Betingelsen for at tale om Forsæt er tilstede. Til Fuldbyrdelsen kræves ikke, at Sygdommen er forplantet, men kun, at Barnet er *„givet til Opamning"*, henholdsvis *„taget til Brystet"*, jfr. ogsaa Slutningen af 1ste Stykke. At Retstridigheden bortfalder, naar Vedkommende er underrettet, forudsættes i andet Stykke med Hensyn til Ammen og er efter hele Synspunktet forklarligt. Ved Barnet, der tages til Brystet af en venerisk Amme, indtræder Spørgsmaalet ikke.

Det efter første Stykke strafbare Forhold begrunder, hvis Sygdommen forplantes, Pligt til at erstatte de Angrebne Omkostning ved Helbredelse, Lidelser og Tab. Men denne Erstatningspligt er i andet Stykke udvidet til de ikke strafbare Forhold, 1) at sætte Barn i Pleje, som vides eller mistænkes for at lide af Sygdommen, uden at Plejeforældrene forinden underrettes, samt 2) at anbringe et mistænkt Barn til Opamning ved Brystet, uden at Ammen forinden underrettes.

3. Nærmest i Forbindelse med § 180 mærkes dernæst § 182, der straffer med Forbedringshusarbejde eller Fængsel paa Vand og Brød 1) dem, der gjøre sig skyldige i *Rufferi* 2) dem, der *for Betaling tilstede Personer af forskjelligt Kjøn Adgang til deres Boliger for der at øve Utugt,* eller 3) som *imod Politiets Forbud have Fruentimmer til Huse, der ernære sig ved Løsagtighed.*

Af de tre Forhold, som § 182 rammer, ses det af selve Beskrivelsen, at de to sidst nævnte, ligesom § 180, have Hensyn til Erhverv eller ialfald Vinding ved eller i Forbindelse med Utugt. I det første af dem kræves det, at selve den Skyldige befordrer Utugt paa den nærmere angivne Maade *„for Betaling"* (hvorved det dog bliver et Spørgsmaal,

om dette ikke rækker videre end til „Erhverv"). I det andet forudsættes det, at Fruentimmeret *„ernærer sig"* ved Løsagtighed. Uden nærmere Bestemmelse er derimod Forbrydelsesbegrebet Rufferi hensat i Paragrafens første Led, og, som det senere skal vises, kan der ikke lægges en tilsvarende Forudsætning ind i dette Begreb. Som Følge heraf vil Fremstillingen naturlig først have at beskæftige sig med de to sidste Tilfælde, for at undersøge, hvilket Omfang disse eller deres berettigede Analogi har i og for sig, og bortset fra, om Forholdet maatte have Betingelserne for at kunne henføres under Rufferiets Begreb.

a) Nærmest ved § 180 staaer det sidste i § 182 ommeldte Tilfælde, som fastsætter Straf for Horeværtskab. Systematisk er det rigtigt, at dette Forhold ikke er opfattet som blot Meddelagtighed i Forbrydelsen efter § 180. Horeværten er Medgjerningsmand i det ulovlige Erhverv, idet han yder en til Forbrydelsen nødvendig Betingelse.[22]) Med det Tolerancesystem, som forudsættes i Stl. § 180 og L. 10. April 1874, jfr. Regul. 6. Marts 1877, maatte Straffen for Horeværtskab i § 182 stilles under lignende Betingelse som Straffen efter § 180, mk. Ordene *„mod Politiets Forbud"*, med Hensyn til hvilke tilsvarende Bemærkninger finde Anvendelse, som ovfr. ere gjorte med Hensyn til Ordene *„imod Politiets Advarsel"* i § 180.[23]) Paa de af Politiet

---

[22]) Jfr. Nord. Retsencykl. S. 74—75. For Horeværtskab var der i Chr. V.'s Lov Straffebestemmelse i 6. 22. 5, jfr. *Ussing* a. V. S. 324. Den var ubetinget, jfr. Fdg. 22. Okt. 1701 Post 3 Art. 1., der indskærpede Politimesteren i Kbhvn. at vaage over Horehuses Afskaffelse.

[23]) Jfr. Domme i U. f. R. **1867** S. 167, jfr. H. R. T. 1866 S. 762, **1869** S. 599 og 1094, jfr. H. R. T. 1869 S. 476, **1870** S. 618, jfr. H. R. T. 1870 S. 117, **1871** S. 197 (om Udtrykket „til

tolererede og under dets særegne Tilsyn staaende Værtinder eller Værter i offentlige Huse finder den nævnte Bestemmelse i § 182 altsaa ikke Anvendelse, hvorimod der gjælder særegne Straffebud for Overtrædelser af de lige overfor Politiet paatagne Pligter, jfr. Regul. 9. Marts 1877 § 20 o. ff. og § 57, jfr. L. 11. Febr. 1863 § 3, L. 10. April 1874 § 12, og naar Betingelserne for *„Rufferi“* foreligge, undgaa de selvfølgelig ikke Ansvar herfor.[24])

b) I det andet Tilfælde, som rammes af § 182,[25]) ligger Vægten paa, at den Paagjældende selv søger Vinding (*„for Betaling“)* ved at tilstede Personer af forskjelligt Kjøn Adgang til sin Bolig, for der at øve Utugt. Som ovfr. bemærket, er det ikke klart udtalt, at Virksomheden skal drives som Erhverv, idet kun det ene hertil nødvendige Moment er bestemt fremhævet, ikke Fortsættelsesforsættet. Historiske Grunde tale dog for at forstaa Udtrykkene saaledes [26]) Men Trangen til mere udtømmende Strafferegler for de i Paragrafen omhandlede Forhold, end disse give efter den snævre, historisk hjemlede Begrænsning, vilde dog maaske i paakommende Tilfælde bevirke, at Domstolene vilde gaa til den yderste Grænse af, hvad Lovens Ord tillade, og saaledes medtage under § 182, 2. Tilfælde, hvor der er modtaget *„Betaling“*, skjønt ikke drevet Erhverv dermed. Iøvrigt er ogsaa det

Huse“), S. 494, jfr. H. R. T. 1871 S. 61 (Straf baade for Manden og Konen, uagtet Polititilholdet kun var givet Manden), **1873** S. 863, jfr. H. R. T. 1873. S. 194, **1875** S 44, jfr. H. R. T. 1874 S. 351, **1877** S. 460, jfr. H. R. T. 1876 S. 541, **1880** S. 905. jfr. H. R. T. 1880 S. 176.

[24]) Jfr. D. i U. f. R. **1867** S. 197, jfr. H. R. T. 1866 S. 762.

[25]) I dette straffedes tidligere efter Analogien af L.'s 6. 22. 5 jfr. *Bornemann* a. St. S. 259.

[26]) Se *Bornemann* a St. S. 259.

i § 182, 2, omhandlede Forhold med Rette betragtet som en selvstændig Forbrydelse. Som Meddelagtighed vilde det som oftest slet ikke være strafbart, da de paagjældende Personers Utugt ikke som saadan er en Forbrydelse. Anvendelsen af § 182, 2. Led, kræver ikke, men udelukkes heller ikke ved, at Fruentimmeret ernærer sig ved Løsagtighed. Dernæst have Ordene nærmest det Tilfælde for Øje, at ingen af de Paagjældende er til Huse hos Vedkommende. Men der er aabenbart fuldstændig analogisk Hjemmel til at anvende Bestemmelsen, hvor dette er Tilfældet, idet det Forbryderske ligger i, at han yder sin Hjælp *„for Betaling“*. Et hyppigt forekommende Tilfælde er her, at Værtshusholdere straffes efter Analogien af § 182, 2. Led, for at have Opvartningsjomfruer, der drive Utugt med Gjæsterne, selv om „Betalingen“ blot bestaaer i den forøgede Frekvens og Fortæring.[27]) Som Følge af det Anførte kan der altsaa

[27]) Jfr. Domme i U. f. R. **1869** S. 599 og 1094, jfr. H. R. T. S. 476, **1870** S. 131, jfr. H. R. T. 1869 S. 544, 167, jfr. H. R. T. 1869 S. 635, **1875** S. 383, **1875** S. 836 og **1876** S. 50, jfr. H. R. T. 1875 S. 346, 921 og **1876** S. 111, jfr. H. R. T. 1875 S. 465, **1877** S. 121, jfr. H. R. T. 1876 S. 292, **1880** S. 70, jfr. H. R. T. 1879 S. 421, jfr. derimod D. i U. f. R. **1875** S. 44, jfr. H. R. T. 1874 S. 351, at Vederlag for Værelses Udlejning ikke som saadan er den Betaling, som forudsættes i § 182, 2. Led, samt med Hensyn til Spørgsmaalet, om Virksomheden kunde siges ydet mod Betaling, fremdeles D. i U. f. R. **1880** S. 905, jfr. H. R. T. 1880 S. 176. Mrk. endvidere U. f. R. **1883** S. 237, jfr. H. R. T. 1882 S. 730 (det diskulperede ikke, at der ikke var taget højere Betaling for Logis og Spise- og Drikkevarer end den sædvanlige; Bestyreren straffet, uagtet Betalingen gik i Ejerens Kasse, og Adgang ikke var tilstedt til Bestyrerens egen Bolig), **1883** S. 927, jfr. H. R. T. 1883 S. 279, **1884** S. 167, jfr. H. R. T. 1883 S. 657 (Bestyrer og Hustru dømte), **1889** S. 1148, jfr. H. R. T. 1889 S. 446 (Analogi anvendt; nogle

ogsaa blive analogisk Anvendelse for Bestemmelsen, naar Personen baade har Fruentimmeret til Huse, og dette ernærer sig ved Løsagtighed, nemlig naar Betingelsen, at Personen tager Betaling, er tilstede. Har Vedkommende i slige Tilfælde ikke faaet Tilhold, bliver han da strafbar alene efter § 182, 2. Led.[28]) Har han faaet Tilholdet, bliver der Konkurrence af Forbrydelser efter § 182, 2. og 3. Led, idet hver især har sit ejendommelige Strafbarhedsmoment.[29]) For de af Politiet tolererede Værter og Værtinder for offentlige Huse kommer med Hensyn til Betalingsspørgsmaal den af Politiet givne Koncession i Betragtning, jfr. Regul. 8. Marts 1877 § 31 om Taxter for Fruentimmers Betaling *„for Værelse og for Kost i Huset“*.

Med Hensyn til anden, mindre virksom Understøttelse til Utugt, end den i § 182, 2. Led, ommeldte, — f. Ex. ved at give Anvisning paa Steder, hvor Utugt kunde bedrives, eller paa Kvindfolk,

---

Domme, anførte i U. f. R. cit. Sted, have dømt ligefrem; Gjæstgiver og Hustru dømte), U. f. R. **1890** S. 1100 (§ 182, 1. og 2. Led), 1124, **1891** S. 1190 (§ 182, 2. Led, anvendt, hvor Vederlaget ikke var Penge, men Spise- og Drikkevarer), **1892** S. 792, jfr. H. R. T. 1892 S. 168 (Frifindelse for „Rufferi“ paa Grund af manglende Bevis; Anal. af § 182, 2. Led, anvendt), S. 1245, jfr. H. R. T. **1892** S. 474 (Kr. og Pol. R. straffede efter Anal. af § 182, 2. Led, H. R. efter § 182, 1. Led), **1893** S. 507, jfr. H. R. T. 1893 S. 11 (Værtshusholder og Hustru straffede efter § 182, 2. Led; indirekte Fortjeneste ved forøget Besøg etc.).

[28]) Se Domme i U. f. R. **1870** S. 618, jfr. H. R. T. 1870 S. 117, **1873** S. 863, jfr. H. R. T. 1873 S. 194, **1875** S. 883, jfr. H. R. T. 1874 S. 530, S. 884, **1878** S. 389 (tildels), **1880** S. 905, jfr. H. R. T. 1880 S. 176.

[29]) Jfr. D. i U. f. R. **1870** S. 167, jfr. H. R. T. 1869 S. 635, **1871** S. 434, jfr. H. R. T. 1871 S. 61, **1877** S. 460, jfr. H. R. T. 1876 S. 541. Se ogsaa U. f. R. **1890** S. 1100 (Straf efter § 182, 1. og 2. Led).

som dertil maatte være villige, — naar den maatte ydes mod Betaling, vilde der ikke være mere end en partiel Analogi af dette Led i § 182, hvilken efter Stl.'s § 1 ikke er tilstrækkelig til at begrunde Straf.[30]) Noget Andet er det, at slig Understøttelse kan komme i Betragtning ved Strafudmaalingen efter § 182, naar den finder Sted i Forbindelse med den i Paragrafen omtalte.[31]) Hvorvidt et saadant Forhold kan straffes som Rufferi efter § 182, 1. Led, omtales nedenfor.

Ved de to ommeldte Forbrydelser bemærkes endnu, at der selvfølgelig maa kræves Forsæt,[32]) og at der heller ikke her hverken efter Forholdets Natur eller Handlingernes Beskrivelse i § 182 kan kræves til Fuldbyrdelsen, at Utugt er øvet, naar blot Saadant er tilsigtet.[33]) Dernæst bemærkes, at der naturligvis kan forekomme en strafbar Meddelagtighed i disse Forbrydelser, hvilke, som bemærket, selv ere selvstændige Delikter.[34]) Af almindelige

---

[30]) Jfr. at efter den tidligere Praxis straffedes i saadanne Tilfælde vel efter Analogien af L.'s 6. 22. 5, men med en mildere Straf. s. *Bornemann* a. St. S. 259.

[31]) Jfr. *Bornemann* a. St. og Domme i U. f. R. **1875** S. 834, 921 og **1876** S. 111, jfr. H. R. T. 1875 S. 465.

[32]) Jfr. bl. A. Domme i U. f. R. **1877** S. 460, jfr. H. R. T. 1876 S. 54, **1883** S. 237, jfr. H. R. T. 1882 S. 730, **1892** S. 792, jfr. H. R. T. 1892 S. 168 (H. R.; Tiltalte maa antages at have tilsigtet Fordel ved at tilstede, at det utugtige Forhold fandt Sted i hans Bolig).

[33]) Jfr. D. i U. f. R. **1875** S. 836 og **1876** S. 50, jfr. H. R. T. 1875 S. 346 (Kriminalrettens frifindende Dom blev vel forandret af Højesteret, men, som det ses af H. R. D., uden at dette vedkom dette Spørgsmaal, saa lidt som H. R.'s Dom modsiger, at Utugt i § 182 maa forstaaes om det naturlige Samleje og hverken omfatter Omgang mod Naturen eller andet uterligt Forhold, der ikke er naturlig legemlig Omgang), jfr. ovfr. S. 375.

[34]) Jfr. D. i U. f. R. **1880** S. 70, jfr. H. R. T. 1879 S. 421.

Regler følger det imidlertid, hvad det sidste Tilfælde angaaer, at Medvirkning, ydet den Vært, som har Politiets Tilladelse, ikke er strafbar som saadan, medens vel Medvirkningen kan være af den Art, at den indeholder et Rufferi som selvstændig Forbrydelse.[35])

I Forbindelse med de omtalte Straffebestemmelser i § 182 mærkes den til § 182 i det Hele sig refererende, men, som et stort Tal af de citerede Domme viser, særlig ved § 182, 2. Led, praktiske Bestemmelse i L. om Forandring i Næringsloven af 23. Maj 1873 § 9, at Borgerskab, Næringsbevis eller anden Adkomst til at drive noget af de i L. 29. Decbr. 1857 §§ 58 og 59 ommeldte Næringsbrug forbrydes, naar der overgaaer Næringsbrugeren Straf efter § 182.[36])

Som en Politibestemmelse, der staaer i Forbindelse med § 182's omtalte Bud, mærkes L. 10. April 1874 § 12, at Politiet kan forbyde Personer, der drive offentlig Beværtning, at have til Huse Fruentimmer, som have erholdt Advarsel efter s. L. § 3 (paa Grund af bestemt Mistanke om at søge Erhverv ved Utugt), samt at benytte saadanne Fruentimmer til Gjæsternes Underholdning eller som Tjenestetyende, hvorhos Paragrafen hjemler Politimesteren Ret til for Overtrædelser af saadant Forbud at diktere Straf af Bøder indtil 100 Kr., Fængsel paa Vand og Brød indtil 4 Dage eller Fængsel paa sædvanlig Fangekost indtil 16 Dage

---

[35]) Jfr. i Modsætning til den i forrige Note citerede Dom D. i U. f. R. 1867 S. 197, jfr. H. R. T. 1866 S. 762, hvor Straffen formentlig burde være bestemt efter § 182, jfr. § 46, ikke, som sket i H. R. D., efter § 182, jfr. §§ 48 og 49.

[36]) Se U. f. R. 1888 S. 1154 om et særligt Tilfælde.

eller 24 Dages Tvangsarbejde.[37]) Se endvidere Politivedt. for Kbhvn. 22. Juni 1883 §§ 67, 72.

I Forbindelse med de omtalte Bud i § 181 kan ogsaa her mindes om den fra et andet Synspunkt ovfr. S. 459—60 omhandlede Bestemmelse i § 183 i Slutn., der indeholder det samme Erhvervsmoment, jfr. Ordene „*for Vindings Skyld*".[38])

c) Det tredie Forhold, som § 182 rammer, og som den nævner først, er Rufferi. Straffeloven giver ingen direkte Anvisning til dette Begrebs Bestemmelse. Denne maa altsaa søges paa anden Maade, men volder nogen Vanskelighed. I videste, fuldt berettiget Betydning betegner Rufferi enhver Understøttelse af Andres Utugt, være sig som Mellemmand eller ved at yde Betingelser, give Lejlighed o. s. v. Noget Ulogisk i, at Rufferi i denne vide Betydning var strafbart, selv om selve den Utugt, der understøttes, er straffri, er der ikke. Thi det gjælder atter her, at Forholdet, naar det straffes, maa opfattes som en selvstændig Forbrydelse, ikke som Meddelagtighed. Derimod vilde det unægtelig være at overskride de Grænser, som efter rigtige Retsgrundsætninger maa sættes for strafbare Handlinger. Thi om end det at understøtte og fremme Andres Usædelighed er en større Usædelighed, vidner om et meget lavere moralsk Standpunkt end det, selv at udøve Usædeligheden, saa er, som tidligere bemærket, selv en potenseret Mangel paa Moralitet ikke nok til at føre over paa det Retstridiges og Strafbares Omraade. Heller ikke efter Straffeloven kan Rufferi være taget i

---

[37]) U. f. R. **1888** S. 861, **1884** S. 439, jfr. **1883** S. 950 og H. R. T. 1883 S. 788, **1893** S. 507, jfr. H. R. T. 1893 S. 11.

[38]) Se ogsaa *Bornemann* a. St. S. 250, der dog medtager et Moment, som nu tillige vilde medføre Straf efter § 245.

denne vide Betydning. Det vilde da aldeles opsluge de to efterfølgende, i § 182 ommeldte Tilfælde og gjøre de særegne Betingelser, der kræves til disse, illusoriske. Begrebet maa være taget i en snævrere Forstand, hvorved disse Tilfælde faa en selvstændig Betydning, og naturlig bliver Ordenen i Paragrafen kun, naar Rufferiet betegner et mere graverende Forhold end de to efternævnte, af hvilke atter det sidste er det mindst graverende, saa at Ordenen er dannet som en nedstigende Række, hvis Led vel ere satte under samme Strafferamme, men dog komme paa aftagende Maade i Betragtning ved Straffegradens Valg.[39]) Spørgsmaalet er da, hvilke Momenter der maa til, for at danne det snævrere Begreb om Rufferi, som Straffeloven forudsætter. Af Modsætningen til de to sidst nævnte Tilfælde, der omtale Forhold, som gaa ind under Betegnelsen, at give Lejlighed til Utugt, kan det sluttes, at der til Rufferi forudsættes en psykisk Paavirkning. Det snævrere Begreb maa altsaa falde indenfor den Forgrening af det videre Rufferi, der betegnes med, at være Mellemmand, i Modsætning til den anden Forgrening, at give Lejlighed.[40]) En Sprogbrug i denne Retning foreligger ogsaa utvivlsomt. Da Rufferiet dernæst maa antages, ligesom de andre Tilfælde i Paragrafen, kun at have naturlig Utugt for Øje, og heller ikke har Personer, mod hvilke særegne Pligter paa Grund af Alder eller desl. haves, for Øje, s. herom § 183, er det fremdeles antageligt, at der alene haves psykisk Paavirkning paa Kvinder for Øje, for hvis sædelige Personlighed denne Utugt har en ulige større Betydning end for Mænd, og dette bestyrkes yderligere

---

[39]) Jfr. ogsaa Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 214.
[40]) Jfr. ogsaa Motiverne paa det anførte Sted.

ved det vigtigste positive Fortolkningsdatum, nemlig det historiske. Det er antageligt, at Straffeloven har henholdt sig til, hvad der ved den historiske Udvikling i dansk Ret havde fæstnet sig. Herefter kan det ikke antages, at enhver psykisk Paavirkning paa en Kvinde til Utugt gaaer ind under Rufferi. Paavirkningen maa have en saadan Karakter, at den kan betegnes som Forførelse, — i Betydning af „bevæge“, „overtale“, — jfr. om dette Begreb, der indeholder mindre end „Forlokkelse“, og hvortil Fordringerne iøvrigt variere efter Kvindens Individualitet, Karakteren af den Utugt, hvortil Vedkommende tilskyndes, m. m., ovfr. S. 415 o. ff.[41]) Derimod er der med den forandrede Strafferamme ikke nu Grund til at undtage virkelig Forførelse af berygtede Kvinder fra Rufferiet og søge mulig analogisk Hjemmel for dette Forholds Strafbarhed i de andre Led af § 182.[42]) Størst Ensartethed i Paragrafen og Overensstemmelse med Forholdets Natur vilde det føre til, naar det endnu kunde kræves til Begrebet, at Vedkommende enten selv

---

[41]) Det tidligere positive Lovbud om Rufferi var L.'s 6. 22. 1, der straffede *„Ruffere og Ruffersker, som forføre nogen Mands Hustru eller Døtre til Løsagtighed og et ondt Levnet.“* Paa dette Grundlag udvikledes Rufferibegrebet i dansk Ret, og herefter krævedes Forførelse. Som Gjenstand for Forførelse krævede Loven dernæst Kvinde, og det en Kvinde, der havde den Beskyttelse i et Hjem, som er det naturlige Værn for Kvinden og hendes *„gode Levnet.“* Heraf sluttedes i Praxis, at L.'s 6. 22. 1 kun kom til Anvendelse paa uberygtet Kvindes Forførelse, om dette end ikke absolut faldt sammen med Lovens Betegnelse af vedkommende Kvinde. Af denne Begrænsning for L.'s 6. 22. 1 fulgte dog ikke Straffrihed for Forførelse af berygtet Kvinde; men Praxis straffede da mildere og nærmest efter Analogien af L.'s 6. 22. 5, jfr. *Bornemann* a. St. S. 260.

[42]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. a. St.

skulde foretage Handlingen for Vinding eller have forført Kvinden til Utugt for Erhvervs Skyld. Isaafald vilde Paragrafen i sin Helhed holde sig indenfor det naturlig Strafbares Omraade, idet den i alle tre Led kun ramte Handlinger, der drog Utugt ind i Erhvervsvirksomheden. Men i Chr. V.'s Lov havde denne Betingelse ikke Hjemmel, og dette Moment er ogsaa stedse senere hos os kun betegnet som det faktisk regelmæssige, ikke som noget begrebsmæssigt nødvendigt.[43]) Under disse Omstændigheder maatte der stærkere Grunde, end de anførte, til at statuere noget Andet efter Straffeloven. Resultatet bliver da, at Rufferi kan foreligge, uagtet dette Moment mangler, hvad det iøvrigt i de Tilfælde, der have foreligget, ikke har gjort.[44]) Selv uden denne Begrænsning maa det

[43]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. a. St.

[44]) I væsentlig Overensstemmelse med det Anførte ere foreliggende Domme i U. f. R. **1867** S. 197, jfr. H. R. T. 1866 S. 762, **1869** S. 599 og 1094, jfr. H. R. T. 1869 S. 476, **1870** S. 131, jfr. H. R. T. 1869 S. 514 (hvor Højesteret kun anvendte Analogien af § 182; efter senere Domme maa det antages, at der er ment Analogien af 2. Led, idet der ikke var Bevis for „egentlig Forførelse"), S. 167, jfr. H. R. T. 1869 S. 635 (der ikke straffede efter § 182, 1. Led, men tog i Betragtning ved Straffens Fastsættelse den Sigtedes Medvirkning til, at et Fruentimmer i hans Hus var bleven forledet til Utugt), **1871** S. 434, jfr. H. R. T. 1871 S. 61, **1873** S. 861, jfr. H. R. T. 1873 S. 191 (der straffede efter § 182 for at have formaaet et her hjemmehørende, løsagtigt Fruentimmer til at lade sig optage i et Bordel i Kiel, hvorfra hun efter et Par Dage undveg), 863, jfr. H. R. T. 1873 S. 194, **1875** S. 44, jfr. H. R. T. 1874 S. 351 (Frifindelse), 834, 836 og **1876** S. 50, jfr. H. R. T. 1875 S. 346. **1877** S. 420 (en Virksomhed for at skaffe forskjellige løsagtige, men unge Piger anbragte i udenlandske Bordeller efter sin Beskaffenhed og det Omfang, hvori den var dreven, betragtet som Rufferi, skjønt egentlig eller umiddelbar Forlokkelse ej

erkjendes, at ogsaa i dette Led kommer § 181 til at lide af en Ufuldstændighed, idet Forhold, der efter det tilgrundliggende Synspunkt maa synes strafbare, ere unddragne. Det staaer derfor som en Mulighed, at Domstolene i givne Tilfælde ville se bort fra de blot historisk begrundede Begrænsninger af Rufferibegrebet. Ufravigelige for Fortolkningen maatte dog i hvert Fald de i selve Lovbudet hjemlede Grænser blive, og det vilde ikke lade sig ændre, at § 182, som den nu foreligger, kun rammer visse kvalificerede Befordringer af Usædelighed.[45])

4. Det for Almenheden Forargelige fremtræder som Strafbarhedsgrunden for det Første i § 185, hvad den Del af Bestemmelsen angaaer, der hører herhen. Her fastsættes nemlig Straf af Fængsel paa Vand og Brød eller Forbedringshusarbejde for

---

var godtgjort. Det andensteds omdebatterede Spørgsmaal, om det i Tilfælde af en saadan Virksomhed, som omtales i denne og den anden, i Texten omtalte Dom, kommer i Betragtning, hvad den udenlandske Lovgivning bestemmer som Rufferi, særlig om den ingen Straf har for Horeværtskab, ses ikke at være bleven rejst hos os. Den negative Besvarelse er heller ikke tvivlsom, jfr. Indl. t. StR. S. 247 o. ff.), 460, jfr. H. R. T. 1876 S. 541, 1880 S. 905, jfr. H. R. T. 1880 S. 176.

[45]) I Retning af at udvide Omraadet for § 182 synes en Dom i U. f. R. 1892 S. 1245, jfr. H. R. T. 1892 S. 474, at gaa; H. R. synes endog her at kaste de i Loven begrundede Begrænsninger over Bord; Kr. og Pol. R. havde dømt „i Henhold til“ § 182, 2; H. R. dømte efter § 182, 1, da Tiltalte havde givet „besøgende Mandfolk Anvisning paa de hos hende logerende Fruentimmer til med dem at bedrive Utugt og iøvrigt paa forskjellig Maade begunstiget sine Fruentimmers løsagtige Færd.“ Mod en saa vidtstrakt Anvendelse af § 182, 1, tale alle de i Texten anførte Grunde. Et Forsøg paa ved Lov at udvide Strafbarheden gjordes i Rigsdagssamlingen 1888—89, s. Lovforslag Till. A, Sp. 1863, jfr. L. T. U.'s Betænkning Till. B, Sp. 1.

„den, som ved uterligt Forhold . . . giver offentlig Forargelse.“ Med Hensyn til Fortolkningen af Udtrykket *„uterligt Forhold“* henvises til det ovfr. i § 28 Udviklede.[46]) Hvad der hører til „offentlig“ Forargelse, er et Spørgsmaal, som ved Anvendelsen af § 185 er uden praktisk Vigtighed, da Paragrafen ogsaa rammer den med den samme Straf, der ikke giver offentlig Forargelse ved sit uterlige Forhold, men som derved krænker Enkeltpersons Blufærdighed, jfr. ovfr. § 28. Forsaavidt imidlertid den nøjagtige Lovanvendelse kræver Redegjørelse for, under hvilket af de to Led i § 185 et givet Forhold bør henføres, bemærkes, at Forargelsen er offentlig, naar Forhold, Tid, Sted, Maade o. s. v. vise, at den rækker ud til ubestemte eller tilfældige

---

[46]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1871** S. 538, jfr. H. R. T. 1871 S. 136 (der synes ikke tilstrækkelig at have paaagtet, at kun, naar Forargelsen gives ved uterligt Forhold, er § 185 anvendelig), og **1871** S. 858, jfr. H. R. T. 1871 S. 45 (hvor den færøiske Underret havde straffet efter § 185, men H. R. udtalte, at den Sigtedes Forhold i beruset Tilstand paa offentlig Gade at forrette et naturligt Ærinde, om det end maatte kunne paadrage Ansvar som Brud paa den offentlige Orden, dog efter samtlige foreliggende Omstændigheder ikke kunde henføres under § 185). Se endvidere Dom i U. f. R. **1874** S. 65 (hverken § 185 eller § 184), **1875** S. 836 og **1876** S. 50, jfr. H. R. T. 1875 S. 346 (hvor Kriminalretten domfældte efter § 185, jfr. § 52, H. R. efter § 185, med Rette, forsaavidt vedkommende Hotelvært maatte betragtes som Fremstiller af uterlige Forhold, hvilket maa falde ind under § 185), U. f. R. **1878** S. 894, jfr. H. R. T. 1878 S. 128 (urigtigt ikke særlig Straf paalagt efter § 185 for offentlig Forargelse, fordi Forholdet strafbart efter § 169, jfr. § 46), **1881** S. 882, jfr. H. R. T. 1881 S. 287 (ikke § 185, men Politivedt. 18. Jan. 1869 § 91, jfr. §§ 1, 5 og 9, funden anvendelig, en Afgjørelse, hvis Rigtighed kan betvivles), **1890** S. 105, jfr. H. R. T. 1889 S. 692, **1891** S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59. Jfr. hermed Lovforslag Rigsdags-Tid. 1888—89 Till. A, Sp. 1863 og Till. B. Sp. 1.

Personer. At Stedet er offentligt, er i og for sig ikke nok. Paa den anden Side kræves ingenlunde et offentligt Sted.[47]) At Forargelsen gives, forudsætter, at Handlingen umiddelbart paatvinges Iagttagelsen. Et Tilbud, der kræver en selvstændig Aktivitet, for at benyttes, er ikke nok,[48]) saa lidt som Kundskab paa anden Haand, og det er derfor heller ikke nok, at Handlingen var egnet til at give Forargelse, hvis den var bleven iagttaget af Personer, der kunde tage Forargelse deraf. Derimod kræves der her, lige saa lidt, som naar Enkeltmand krænkes, den Virkning, at Nogen virkelig har taget Forargelse.

5. Det er ligeledes den offentlige Forargelse, der er Synspunktet for Strafbarheden af de Forhold, der rammes ved den i Stl.'s § 184 fastsatte Straf af Fængsel eller Bøder, nemlig a) *at offentliggjøre et utugtigt Skrift* og b) *at sælge, uddele eller paa anden Maade udbrede eller offentlig at udstille utugtige Afbildninger*. Men det kræves her ikke, at der skal være „givet" offentlig Forargelse. Med andre Ord, der forudsættes ikke en Paatvingen af det Utugtige paa den umiddelbare Iagttagelse, der ikke kan undgaaes, hvilken § 185 forudsætter, men kun en saadan Offentlighed af det utugtige Skrift eller Afbildning, at Lejlighed til umiddelbar Forargelse er forhaanden for dem, der benytte den givne Adgang. Herpaa er den store Forskjel i

---

[47]) Se Domme i U. f. R. 1874 S. 65, 1875 S. 836 og 1876 S. 50, jfr. H. R. T. 1875 S. 346 (de af den Skyldige foranstaltede uterlige Optrin paa Hotellets Restaurationssal foregik for aabne Døre og saaledes, at enhver i Hotellet boende eller udefra kommende Person, der tilfældig indfandt sig paa Salen for at nyde Noget, kunde tage Del i dem), U. f. R. 1878 S. 894, jfr. H. R. T. 1878 S. 128, 1891 S. 171 og 651, jfr. H. R. T. 1891 S. 59.

[48]) Jfr. D. i U. f. R. 1874 S. 65.

Straffen begrundet. Men deraf følger paa den anden Side, at der med et utugtigt Skrift eller Afbildning meget vel kan foretages Handlinger, som falde ind under § 185, i hvilket Fald den strengere Straf efter denne Paragraf ikke kan undgaaes. Forholdet imellem § 184 og § 185 er altsaa ikke det, at de adskille sig ved Midlet for Forargelsen. I denne Henseende omfatter § 185 ogsaa, hvad § 184 ommelder. Men Forskjellen er den, at der i § 185 fordres, at offentlig Forargelse gives, medens § 184 rammer den ved visse Midler offentlig givne Lejlighed til Forargelse.

At denne Lejlighed maa søges, for at virke, kan ikke være nogen principiel Indvending mod Strafbarheden, naar den tilbydes paa den Maade og under de Betingelser, som § 184 forudsætter, hvor den utugtige Egenskab ofte ikke kjendes iforvejen, og hvor den godtroende, ulastelige Efterspørgsel staaer i uløselig Sammenhæng med den af umoralske Motiver udsprungne, for hvilken en Beskyttelse ikke vilde være naturlig. Væsentligt er det herefter, at Paragrafen kræver *„Offentliggjørelse“* af Skriftet og med Hensyn til Afbildninger, at de enten *„sælges, uddeles eller paa anden Maade udbredes, eller at de offentlig udstilles.“* Forsaavidt med Hensyn til Afbildninger nævnes Salg, er Salg til en enkelt, til Vedkommende knyttet Person ikke tilstrækkelig, jfr. Ordene *„paa anden Maade udbreder“*, hvoraf ses, at der overhovedet kræves Udbredelse, et Udtryk, der ligesom Ordet *„uddeler“* forudsætter en vis Offentlighed, hvorved ogsaa kun Ensartethed med Paragrafens andre Tilfælde opnaaes. Til Offentlighed kræves imidlertid ikke, at Henvendelsen just sker til Alle og Enhver. Offentlig er den, naar den ikke er rettet til bestemte, ved Forretnings-, Familie-, Venskabsbaand eller lignende til Paagjældende knyttede Personer og heller ikke iøvrigt

ved Sted, Tid eller Maade holder sig til en fortrolig eller privat Kreds.[49])

Medens det saaledes er givet, at Paragrafen i begge sine Led kræver Offentliggjørelse, spørges der videre, om den rammer enhver Offentliggjørelse henholdsvis af utugtigt Skrift og utugtig Afbildning. Spørgsmaalet er her ikke, om Bestemmelserne kun have det for Øje, fra første Færd at foranstalte en Offentliggjørelse, — det korrekte Udtryk herfor vil i mange Tilfælde være: Mangfoldiggjørelse, — eller tillige den Virksomhed, der bestaaer i at forøge den af en Anden foranstaltede Offentlighed. For at indskrænke Bestemmelsens Omraade til det førstnævnte Forhold kunde man paaberaabe sig, at den almindelige Opfattelse vil være tilbøjelig til fortrinsvis i det at se en „Publikation“ og i den, der foranstalter den, den egentlige Publikant, medens den i den anden Virksomhed, f. Ex. Kolportage, kun vil se en efterfølgende Hjælp, som i den strafferetlige Teknik maatte henføres under efterfølgende Meddelagtighed. Men der maatte meget stærkere Grunde til for at godkjende denne snævrere Fortolkning af Udtryk, der i og for sig rækker videre, baade i første Led, hvor det almindelige Udtryk er valgt, og andet Led, hvor enkelte Offentliggjørelsesmaader ere specificerede, hvoraf nogle endog nærmest henlede Tanken paa den sekundære Virksomhed. Det er rigtigt, at det strafferetlige Begreb om efterfølgende Meddelagtighed, jfr. Stl.'s § 55, medtager Handlinger, som efter Forholdets Natur

[49]) Jfr. Domme i U. f. R. 1874 S. 65, — hvor Offentligheden med tvivlsom Føje nægtes ved et Opslag paa den udvendige Side af en Dør, 3 à 4 Alen fra en offentlig Bivej — og S. 775, samt 1880 S. 426, hvor § 184 med Rette fandtes anvendelig paa Opslag af skrevne Plakater henholdsvis paa Træer ved en Landsbygade og paa Byens Vejviser.

ere selvstændige Forbrydelser. Men dette Begreb og Straffebudet herom har forsaavidt kun subsidiær Anvendelse, nemlig hvor Straffeloven ikke har behandlet Forholdet som selvstændig Forbrydelse. Det berettiger derfor ikke til at undergive et foreliggende Bud en indskrænkende Fortolkning. Det maa derfor hævdes, at § 184 omfatter begge de ovennævnte Forhold, hvad der ogsaa er naturligt, naar der skal ydes Værn mod den offentlige Forargelse i disse Forhold. Dette Formaal kræver saa langt fra en Indskrænkning, at langt snarere en Udvidelse vilde være paabudt.[50])

Den praktiske Betydning af det Omraade, der saaledes maa tillægges § 184 med Hensyn til Handlingerne, bliver imidlertid væsentlig indskrænket ved Reglerne i L. 3. Jan. 1851 §§ 3 og 16 angaaende de Personer, der have Ansvar, forsaavidt nemlig Skriftet eller Afbildningerne høre til dem, som nævnte Lov omfatter. For Skrifters Vedkommende gjælder dette om trykte samt ved mekaniske Midler frembragte Gjengivelser af Skrift, s. L.'s §§ 3 og 16, 1. Pkt., medens de paa anden Maade frembragte og offentliggjorte Skrifter ligge udenfor L. 1851 og følgelig ikke ere undergivne nogen særlig Ansvarsregel, der kan hindre Anvendelsen af § 184 efter

[50]) En saadan Udvidelse var tilsigtet ved det i Rigsdagssamlingen 1888—89 fremsatte Lovforslag, der ogsaa ramte den utugtige Offentliggjørelse i Tale. Jfr. herved D. i U. f. R. 1894 S. 25, jfr. H. R. T. 1893 S. 580, der besvarede det Spørgsmaal, om der ved Udgivelse i Bogform af en som Feuilleton offentliggjort Roman forelaa en ny (primær) Offentliggjørelse, bekræftende. Dette stemmer ganske med det Udviklede, men kunde antages, uden at føre til det i Texten Udviklede om den sekundære Virksomhed. Det er med Hensyn til Regelen i L. 3. Jan. 1851 § 3, at Tilfældet har Interesse.

dens Indhold.[51]) Med Hensyn til Afbildninger omfatter L. 1851 „Kobbersnit, Træsnit, Stentryk og andre billedlige Fremstillinger." Dette maa vistnok forstaaes saaledes, at der ved „andre" underforstaaes „lignende". I saa Fald vil der ogsaa her være et Omraade, der falder udenfor Ansvarsreglerne i L. 1851.

Det Sædvanlige vil dog være, at Ansvarsregelen i L. 1851 §§ 3 og 16, som ikke er ophævet ved Straffeloven, her gjælder,[52]) forsaavidt det ikke kan antages, at § 184 selv har medført Forandringer i den. Dette vil man ikke let hævde med Hensyn til Skrifter. Man vil — overensstemmende med Motiverne — erkjende, at *„den, som offentliggjør"*, er den, som L. 1851 § 3 udpeger til at gjælde derfor, og man vil erkjende den af bemeldte Lovbud følgende Sætning, at kun den saaledes Udpegede og ingen anden, indenfor eller udenfor Kredsen af der omtalte Personer, har Ansvar for Offentliggjørelsen, altsaa f. Ex. ikke Kolportøren. Snarere kunde man med Hensyn til Afbildninger gjøre gjældende, at Stl.'s § 184 havde forandret L. 1851 § 16, jfr. § 3. Ved den Specifikation, som § 184 her har sat istedetfor „offentliggjøre", kan man hævde, for det Første, at Personer udenfor den i L. 1851 § 3 nævnte Kreds, saasom Kolportører og andre Fortsættere af Publikationen ere gjorte ansvarlige, idet Udtrykkene særlig pege paa dem,

[51]) At § 184 saaledes omfatter flere „Skrifter" end de i L 3. Jan. 1851 omhandlede, synes overset i Motiv. S. 216. Men dette kan naturligvis ikke begrunde nogen Indskrænkning i § 184, jfr. ogsaa de i forrige Note citerede Domme.

[52]) Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 216, der betegne Ansvarsreglerne i L. 1851 som „formelle", hvad de dog aabenbart ikke ere alene, synes at overse, at disse ikke angaa blot „Skrifter", men ogsaa „Afbildninger" i den ved § 16 ommeldte Udstrækning.

og dernæst maaske endog med Hensyn til Personerne indenfor den i L. 1851 § 3 nævnte Kreds, at den der fastsatte Ansvarsfordeling maa vige for Straffelovens almindelige Ansvarsregler, idet § 184 gjør enhver ansvarlig, som paa en af de der nævnte Maader gjør Afbildningen offentlig tilgængelig. Begge disse Paastande vilde dog være uholdbare. Den sidste er det, fordi Regelen i § 184 om Afbildninger er fuldstændig lige saa forenelig med Regelen i L. 1851, som dens Regel om Skrifter er det. Medens § 184 udtaler, at den, der sælger, uddeler, udbreder eller fremstiller Afbildningerne, er strafskyldig, udtaler L. 1851, hvem der i Lovens Øjne skal gjælde for Sælgeren, Uddeleren, Udbrederen eller Fremstilleren. Kun en udtrykkelig Ophævelse af L. 1851 § 16, jfr. § 3, eller en Beskrivelse af Handlingen, der var virkelig uforenelig med denne Regel, vilde være istand til at udelukke dens Anvendelse. Men hermed maa ogsaa den første Paastand bortfalde. Det vilde for det Første være et temmelig unaturligt Resultat, naar de sekundære Publikanter skulde være ansvarlige, af de primære derimod kun den af L. 1851 udpegede. Om end dernæst Udtrykkene tildels lede Tanken nærmest hen paa de sekundære Publikanter, kan det dog ikke siges, at noget af Udtrykkene alene har dem for Øje og af den Grund skulde være uforenelig med L. 1851 § 3. Der maatte endelig foreligge bydende Grunde til at fravige Parallelen med Skrifter. Men saadanne indeholder Loven ialtfald ikke.[53])

---

[53]) Det i Rigsdagssamlingen 1888—89 forelagte Lovudkast indeholdt maaske tilstrækkelig Hjemmel, saavel med Hensyn til Skrifter som Afbildninger, til at afvige fra Ansvarsreglerne i L. 1851. Men dette vilde dog have været meget omtvisteligt i sig selv, og særlig vilde der have frembudt sig Tvivl om Fravigelsens Udstrækning. Sikker er kun

Til Anvendelsen § 184 kræves, at Skriftet, henholdsvis Afbildningen, skal være *„utugtig“*. Om dette Begrebs Forstaaelse henvises til, hvad der er bemærket i § 28 S. 375. Det er i § 184 brugt saa omfattende, at det betyder det Samme som kjønslig usædelig. Paa en dobbelt Maade kunne Ord (Skrift) og Billeder være kjønslig usædelige, nemlig dels, idet de søge at paavirke Læserens (Tilhørerens, Beskuerens) Villie eller Attraa i Retning af kjønslig Usædelighed, dels idet de afficere Følelseslivet ved den blotte Fremstilling for Læseren (Tilhøreren, Beskueren) af kjønslig usædelige Akter, Tilstande eller Forhold. Til at

---

den Vej til at naa Maalet, forsaavidt udtrykkelig at ophæve Fdg. 3 Jan. 1851 §§ 3 og 16. Med Hensyn til Afbildninger har dog en Dom i U. f. R. 1889 S. 606, jfr. H. R. T. 1889 S. 39, straffet efter § 184 dels en sekundær Publikant (som forestod og besørgede Korrespondancen og Afsætningen for Fabrikanten og Forhandleren), dels en primær Publikant (en Fotograf, der efter Fabrikantens Bestilling tilberedte Afbildningerne), som ikke vilde være ansvarlig efter L. 1851 § 16, jfr. § 3. Afbildningerne faldt ikke udenfor den Slags, som L. 1851 § 16 omhandler. Aktionen lød ogsaa paa Tiltale efter denne Bestemmelse. Ved det i Ugeskriftet i Noten anførte Sted af Straffe-rettens spec. Del sigtes til en tidligere Udgave, hvor, dog kun med Hensyn til de sekundære Publikanter af Afbildninger, et andet Resultat var antaget end det i Texten forsvarede. Rimeligst er vel den Antagelse, at Dommen for Afbildningers Vedkommende betragter L. 1851 § 16, jfr. § 3, som ophævet, hvad der — som tidligere bemærket — synes at have noget Medhold i Motiverne, men ikke kan erkjendes at have Udtryk i Straffeloven. — Den i Note 50 anførte Dom i U. f. R. 1894 S. 25, jfr. H. R. T. 1893 S. 580, statuerer, at der i det paagjældende Tilfælde forelaa en ny, primær Offentliggjørelse af et trykt Skrift og som Følge deraf Ansvar for den nye Publikation i Medfør af L. 3. Jan. 1851. Jfr. samme Dom om Ansvar for Forfatteren til en Artikel, hvis Navn ved en Fejltagelse ikke var optaget, men hvor Fejltagelsen hurtig var rettet.

karakterisere en Fremstilling som kjønslig usædelig er det ikke nok, at den kan betegnes som upassende, usømmelig eller som saarende for en ethisk Følelse, der ikke særlig er knyttet til Kjønslivet. Dernæst er det heller ikke en kjønsusædelig Fremstilling,[54]) naar Kjønslivets Forhold benyttes som blot faktisk (altsaa sædelig nevtralt) Grundlag for videnskabelige Undersøgelser eller for digteriske eller kunstneriske Produktioner, eller for en Drøftelse af ethiske eller retlige Problemer (f. Ex. om Ordningen af Prostitutionsvæsenet). Her dækker det berettigede Øjemed den nødvendige Benyttelse af de kjønslige Forhold, ogsaa i deres Udskejelser, som faktisk Grundlag. Naturligvis hjælper det ikke, naar disse Formaal blot ere Paaskud, men kun naar de ere virkelige og ikke gaa ud over, hvad de nødvendiggjøre. Om dette er Tilfældet, maa dernæst selvfølgelig bedømmes efter et objektivt Skjøn, ikke efter Forfatterens Mening. Men naar det maa erkjendes at være Tilfældet, udelukker det paa den anden Side ikke Straffriheden, at Undersøgelsen er videnskabelig slet, Produktionen æsthetisk daarlig eller Drøftelsen overfladisk. Det er dog ikke den ethiske Følelse, som afficeres derved. Heller ikke udelukker det Straffriheden, at Emnets berettigede Behandling kan være anstødelig for Følelsen hos Læsere eller Beskuere, der ikke have Forudsætningen for aandelig Tilegnelse af Formaalet og derfor dvæle ved Midlet. For dem ere saadanne Undersøgelser, Drøftelser eller Produktioner ikke beregnede, og efter Paragrafens Forudsætninger paatvinges de ikke. Som Følge af denne sidst nævnte Betragtning kan det ogsaa tænkes, at en særlig begrænset Publikation (f. Ex. blot for Literaturkjendere) af et Fortidsarbejde, der i og for

---

[54]) S. D. U. f. R. 1892 S. 259, jfr. H. R. T. 1891 S. 650.

sig maa karakteriseres som kjønsligt usædeligt, kan blive berettiget ved sit historiske Formaal (til Belysning f. Ex. af en Tidsalders Aandsliv), naar dette Formaal ikke er et Paaskud, men bliver kjendelig i Publikationens Begrænsning. At det Formaal, der saaledes, snart ubetinget, snart betingelsesvis, dækker Fremstillingen, ikke blot maa være et Paaskud, men maa erkjendes efter en objektiv Dom, gjælder ogsaa ved de til Villien rettede Publikationer. At en Raadgiven til Utugt tilslører sig under Form af Raad mod Utugt, befrier selvfølgelig ikke for Straf.[55])

Det vilde ikke være uberettiget, om et Straffebud om disse Forhold medtog alle Skrifter, som indeholde Utugtigheder. Men saaledes som § 184 er formuleret, er dette ikke nok. Skriftet maa som saadant kunde betegnes som utugtigt, og dertil er det ikke nok, at utugtige Ytringer findes i det. Paa den anden Side kan det ikke kræves, at denne Betegnelse kan anvendes paa et helt Komplex, der af Publikanten er gjort til eet Skrift. Det er nok, at et utugtigt Afsnit af Komplexet har den nævnte Egenskab.[56]) Ligesaa klart er det, at det, der publiceres som et Skrift for sig, kan have denne Egenskab, selv om det kun er et Brudstykke af et Skrift, der som Helhed ikke har den, f. Ex. naar der af et videnskabeligt berettiget Værk om Kjønsforhold udskilles og publiceres for sig det, der i Værket kun er det nødvendige, faktiske, kjønslige Materiale.

6. Forargelsen er fremdeles Synspunktet, der ligger til Grund for Straffebestemmelsen i § 178, der fastsætter Straf af Fængsel, *„naar Personer af*

[55]) S. U. f. R. **1886** S. 153, jfr. H. R. T. 1885 S. 587, **1894** S. 25, jfr. H. R. T. 1893 S. 580.

[56]) Jfr. D. i U. f. R. **1882** S. 615, jfr. H. R. T. 1882 S. 10, **1894** S. 25, jfr. H. R. T. 1893 S. 580.

forskjelligt Kjøn, uagtet Øvrighedens Advarsel om at fjerne sig fra hinanden, vedblive at føre et forargeligt Samliv.“ Dog kræves det her hverken, at Forargelsen ved umiddelbar Iagttagelse gives, som i § 185, eller at den tilbydes offentlig, som i § 184. Forsaavidt det fordres, at Samlivet mellem de paagjældende Personer af forskjelligt Kjøn skal være *„forargeligt“*, er denne Fordring fyldestgjort, naar det har eller indbefatter utugtige Øjemed.[57]) Den store Vidde, som Strafbarheden her faaer derved, at blot Andenhaands Kundskab om et Forhold, der selv intet gjør for at blive iagttaget, inddrages under Straf, begrænses imidlertid ved den anden Betingelse, Strafbarheden har i Overensstemmelse med den tidligere Ret,[58]) nemlig at der skal være gaaet en Advarsel af Øvrigheden, forud om at fjerne sig fra hinanden. Begrænsningen er med andre Ord lagt i den Anvendelse, Øvrigheden gjør af denne Advarselsret, en Anvendelse, der naturlig maa indskrænke sig til Tilfælde, hvor Forholdet faaer en mere aabenlys Karakter. Iøvrigt mærkes om Strafbetingelserne efter § 178 nærmere Følgende.

Den første Forudsætning er, at en Mand og Kvinde have ført forargeligt Samliv, jfr. Ordet *„vedblive“*, den anden, at de paa Grund heraf have faaet Øvrighedens Advarsel om at fjerne sig fra hinanden, den tredie, at de sidde denne Advarsel overhørige, idet de vedblive at føre det forargelige Samliv.

Hvad den første Forudsætning angaaer, var Afgjørelsen, om den foreligger, efter den tidligere Ret en Øvrighedssag, jfr. Pl. 12. Juni 1827, der foreskriver, at vedkommende Overøvrighed skulde

---

[57]) Jfr. L.'s 6. 13. 3, der kun fordrede, at Vedkommende bleve mistænkte og berygtede at leve et letfærdigt eller skammeligt Levnet med hverandre.

[58]) S. L.'s 6. 13. 3 og Pl. 12. Juni 1827.

til den Ende først erhverve de muligst nøjagtige Oplysninger angaaende Samlivets Beskaffenhed, i Særdeleshed ved derom at indhente Sognepræstens Erklæring, og Øvrighedens Afgjørelse kunde under den senere Tiltale ikke underkjendes af Domstolene. For disse var Spørgsmaalet blot, om de Paagjældende sad Øvrighedens Tilhold overhørige, s Pl. 12. Juni 1827. Heri kan det ikke antages, at der er sket nogen Forandring ved Straffeloven. Den i Udtrykket „*vedblive*" liggende Forudsætning om, at der alt før Advarselen var ført forargeligt Samliv, er naturligvis fuldstændigt forenelig med, at det paa bindende Maade er afgjort af Øvrigheden, at Forudsætningen var tilstede.[59]) Dermed stemmer det ogsaa, at Stl.'s § 310 kun ophæver Straffebestemmelsen i Pl. 12. Juni 1827.

Om Advarselen er givet paa rigtig Maade, den anden Forudsætning, er det derimod Domstolenes Sag at undersøge.[60]) Hvad der udkræves til en gyldig Advarsel, er bestemt ved den endnu gjældende Pl. 12. Juni 1827. Det er Overøvrigheden, — altsaa i Kjøbenhavn Overpræsidenten, jfr. L. 4. Marts 1857 § 3, — der tager Bestemmelse om Advarselen, hvorimod der ikke kan være noget til Hinder for, at Overøvrigheden giver den middelbart gjennem underordnet Myndighed.[61]) Advarselen skal efter

---

[59]) Herfor udtale sig ogsaa Motiverne til Straffelovsudkastet, S. 211, og det gjør i den Henseende ingen praktisk Forskjel, at Motiverne ikke ville have Advarselen opfattet som et Øvrighedsdekret.

[60]) Jfr. Mot. a. St.

[61]) Se D. i U. f. R. **1869** S. 620, jfr. H. R. T. 1869 S. 252 (Vib. O. R. frifandt, bl. A. fordi det ikke var tilkjendegivet, at Politirettens Advarsel var grundet i Amtets Ordre, medens H. R. domfældte, da Advarselen støttede sig til Amtets Ordre og ialtfald paa Grund heraf maatte antages at fyldestgjøre § 178), **1872** S. 932, jfr. H. R. T. 1872 S. 331.

Pl. 1827 forkyndes de Paagjældende ved de sædvanlige Stævningsmænd paa den ved Dommes Forkyndelse brugelige Maade; men en anden, lige saa betryggende Forkyndelse maa her kunne gjøre Fyldest.[62]) Advarselen maa, hvad Indholdet angaaer, gaa ud paa, at de skulle *„fjerne sig fra hinanden“*, jfr. Stl.'s § 178. Skjønt det ikke synes at kunne komme an paa Ordene, er det dog antaget, at en Advarsel om at entholde sig fra hinanden og ophøre med forargeligt Samliv, jfr. L.'s 6. 13. 3, ikke er nok, men at den særlig maa gaa ud paa Fjernelse.[63])

Den tredie Forudsætning, som Domstolene naturligvis ogsaa maa afgjøre, er den, at de efter Advarselen vedblive *„at føre forargeligt Samliv.“* Forholdet maa altsaa kunne karakteriseres som Samliv, og dette Samliv maa være forargeligt, d. v. s. have eller indbefatte utugtige Øjemed, hvis Fuldbyrdelse derimod ikke kan kræves[64])

---

[62]) Se D. i U. f. R. **1869** S. 620, jfr. H. R. T. 1869 S. 252 (at den for Politiretten givne Advarsel er tilstrækkelig forkyndt, statueres af H. R.), **1872** S. 932, jfr. H. R. T. 1872 S. 331.

[63]) Se D. i U. f. R. **1870** S. 716, jfr. H. R. T. 1870 S. 244, og D. i U. f. R. **1872** S. 913, jfr. H. R. T. 1872 S. 315, jfr. dog D. i U. f. R. **1873** S. 279 og 407, jfr. H. R. T. 1872 S. 529 (hvor en Advarsel om, at de Paagjældende, saafremt de fortsætte deres Samliv, vilde blive tiltalte og straffede efter § 178, er anset fyldestgjørende), men atter D. i U. f. R. **1876** S. 555 (Frifindelse paa Grund af Tilholdets mindre bestemte Indhold, der ikke har paalagt Vedkommende at fjerne sig fra den Anden, som § 178 kræver, hvorhos Tilhold ikke var givet den anden Part), **1889** S. 713 (Frifindelse paa Grund af Byfogdens Suspension af Amtets Paalæg).

[64]) Jfr. Domme i U. f. R **1867** S. 103 (Frifindelse, fordi Samlivet ikke kunde antages at have den i § 178 forud-

Ved flere Domme er det med Føje statueret,

---

satte Karakter, 960 (Frifindelse), **1869** S. 601 (Frifindelse), **1870** S. 716, jfr. H. R. T. 1870 S. 244, **1872** S. 913, jfr. H. R. T. 1872 S. 315 (Domfældelse med Rette, da de Paagjældende vare vedblevne at føre fælles Husholdning og have Natteleje i samme Stue, skjønt det ej var beviist, at de havde havt legemlig Omgang), **1873** S. 279 og S. 407, jfr. H. R. T. 1872 S. 529 (Frifindelse af O. R., da de Paagjældende vare flyttede fra hinanden, skjønt Manden næsten daglig kom til Kvinden, der besørgede hans Kost, og oftere havde legemlig Omgang med hende i hendes Hjem, medens H. R. domfældte), S. 374 (Frifindelse, da Vedkommende vel var vedbleven at være i Tjeneste hos Manden, men sov for sig selv, og der ej var Bevis for, at de havde søgt Seng sammen), 964 og 1052, jfr. H. R. T. 1873 S. 322 (O. R. frifandt, H. R. domfældte), **1878** S. 101, jfr. H. R. T. 1877 S. 492 (Domfældelse), 613, jfr. H. R. T. 1877 S. 865 (Domfældelse; at den een Gang givne Advarsel er nok til at begrunde gjentagne Domfældelser, naar det forargelige Samliv fortsættes efter den første Dom, forudsættes med Rette i denne, som i flere andre Domme), **1879** S. 13, jfr. H. R. T. 1877 S. 409 (Frifindelse, uagtet de Paagjældende vare vedblevne at føre fælles Husholdning og have Bopæl i samme Lejlighed, men med Natteleje hver i sit Værelse og uden Bevis for legemlig Omgang, hvorimod Omstændighederne ogsaa talte), s. derimod **1880** S. 271 (Domfældelse under lignende Forhold med særligt Hensyn til tidligere overgaaede Domme), S. 755 og **1881** S. 110, jfr. H. R. T. 1880 S. 373 (O. R. frifandt de Paagjældende, der vare indlagte af det Offentlige paa det samme Fattighus, da dette ufrivillige Ophold ikke kunde tilregnes dem; H. R. domfældte, da det frivillige, forargelige Samkvem i Fattighuset ikke kunde diskulperes; iøvrigt var det vel beviist, at de havde ligget i samme Seng, men ej, at de havde havt Samleje), **1882** S. 91 (Frifindelse), **1883** S. 112, jfr. H. R. T. 1882 S. 490 (O. R. frifandt, H. R. domfældte), S. 164, jfr. H. R. T. 1882 S. 591 (H. R. frifandt), **1885** S. 149, jfr. H. R. T. 1884 S. 577 (Domfældelse), S. 1165 (Frifindelse), **1886** S. 125, jfr. H. R. T. 1885 S. 558 (Domfældelse).

at et senere indgaaet Ægteskab mellem de Paagjældende udelukker Straf efter § 178.[65])

7. Endelig bliver her endnu at nævne Straffebudet i Stl.'s § 177, der straffer med Forbedringshusarbejde *„Omgængelse mod Naturen"*. Ved denne Bestemmelse forlades ganske Synspunktet om den umiddelbare Forargelse, og Strafbarheden grundes egentlig kun paa den dyriske Usædelighed, som foreligger.[66]) Efter den danske Straffelov savnes der Hjemmel til Indskrænkning til Omgang mellem Mænd og af Mennesker med Dyr. Strafbar er derfor ogsaa Omgængelse mod Naturen mellem Mand og Kvinde.[67]) Derimod vilde utugtigt For-

[65]) U. f. R. **1870** S. 978, **1878** S. 780, jfr. H. R. T. 1873 S. 29 (Viborg O. R. anfører i den første Dom herfor, at ved Ægteskabet bortfalder det Forargelige ved deres tidligere Samliv i Henhold til Lovgivningens Grundsætninger, jfr. L.'s 5. 2. 32, 6. 13. 2 og Stl.'s §§ 166 og 175. H. R. udtaler med Føje i den sidste Dom, at det ikke kan anses som en nødvendig Følge af § 178, ligesaa lidt som det stemmer med Forholdets Natur, at der efter at de Paagjældende ere sammenviede, skulde idømmes Strafansvar for den forudgaaende Forsømmelse med at efterkomme den givne Advarsel. hvorfor den af den bornholmske Underret idømte Straf fandtes at kunne bortfalde.

[66]) Med Hensyn hertil have Straffebestemmelser for dette Forhold været Gjenstand for megen Anfægtelse andetsteds, særlig i Tyskland, hvis Straffelov dog har bibeholdt Straf for saadan Omgængelse i begrænset Omfang, nemlig mellem Mænd og af Mennesker med Dyr, i Kraft af „den almindelige Retsbevidsthed og den offentlige Moral".

[67]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 210, Domme i H. R. T. **1870** S. 659, jfr. ovfr. S. 379—80, U. f. R. **1883** S. 213, jfr. H. R. T. 1882 S. 695 (H. R. fandt § 177 anvendelig, Kr. R. ikke, uden dog at benægte den anførte Sætning i Almindelighed), **1884** S. 1075, **1890** S. 1102 (§ 177, jfr. § 46 paa Forsøg paa Omgængelse mod Naturen med 10-aarig Datter), **1891** S. 1191 (§ 185, ikke § 177 anvendt).

hold mellem Kvinder kun kunne betegnes som Uterlighed, ikke som Omgængelse mod Naturen, og derfor ikke nu være strafbar, da § 176 ikke har Hensyn til § 177.[68]) Om en Analogi, der fyldestgjør Stl.'s § 1, kan der nu næppe være Tale. Saa maatte Analogien omfatte al Uterlighed; men Stl.'s § 176 viser, at denne Analogi kun vilde være partiel. Dernæst forudsættes Omgængelse med et andet levende Væsen, og Kjønsdriftens Tilfredsstillelse ved Lig eller ved Onani er derfor ikke strafbar.[69])

§ 43.

Forbrydelser mod den offentlige Sædelighed. Fortsættelse.

B. Andre Forbrydelser mod den offentlige Sædelighed.

Udenfor saadanne Handlinger, der krænke den offentlige Sædelighed i Kjønsforholdet, er det Undtagelse, at Forbrydelser mod den offentlige Sædelighed finde Plads i den almindelige borgerlige Straffelov. Naar bortses fra Forbrydelserne mod den religiøse Fred, der danne en Gruppe for sig selv (se næste Paragraf), er Straffebudet i § 297 for Dyrplageri det eneste, der naturlig maa henføres under dette Synspunkt. Det er i den særlige Straffelovgivning, nu i Politivedtægterne, at andre

---

[68]) Jfr. D. i J. U. I, S. 210, der ikke henførte et saadant Forhold under L.'s 6. 13. 15, men under dens Analogi.

[69]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 344—45. Flere Domme have ikke foruden § 177 anvendt andre Straffebud for Kjønsusædelighed, efter hvilke efter de almindelige Regler Strafskyld tillige vilde være paadragen, se U. f. R. **1890** S. 1102, hvor hverken § 176, jfr. § 161, eller § 176, jfr. § 173, anvendtes ved Siden af § 177. Jfr. ovfr. S. 380, Note 16.

herhen hørende Straffebud især maa søges. Af størst Betydning er her Politivedtægten for Kjøbenhavn, der i ny Skikkelse er udgaaet den 22. Juni 1883,[1]) jfr. L. om Kjøbenhavns Politi 11. Febr. 1863 § 8. Mere eller mindre fuldstændig have Politivedtægterne for andre Lokaliteter tilsvarende Bestemmelser, se L. om Politiet udenfor Kjøbenhavn 4. Febr. 1871, L. for Isl. 3. Jan. 1890 og L. om Polit. paa Færøerne 13. April 1894. Mærk ogsaa den endnu, hvor Politivedtægt ikke findes, gjældende almindelige Fdg. 22. Okt. 1701. Ved de af Politivedtægterne straffede Handlinger af denne Art vil det altid findes, at enten den offentlige Forargelse eller Erhvervsmomentet er taget i Betragtning.

Følgende Tilfælde mærkes:

1. *Krænkelser af den offentlige Velanstændighed og dermed i Forbindelse staaende Politiforseelser.*[2])

a) Politivedt. f. Kbhvn.'s § 9 forbyder „*paa offentlig Gade, Vej eller Plads at vise sig maskeret eller i en Dragt, der er stridende mod Velanstændighed*" (eller . . .) . . . Ligeledes er det forbudt (ɔ: paa de angivne offentlige Steder, jfr. Kapitlets Overskrift) „*at vise nogen uanstændig Opførsel, saasom ved uanstændige Ord eller Lader, ved uanstændig Blottelse af Legemet, ved at lade Vandet paa upassende Steder eller paa anden Maade*". Jfr. herved Vedt.'s

---

[1]) Fra 1. Sept. s. A. traadte denne istedetfor Vedtægten af 18. Jan. 1869 med senere Tillæg og Forandringer af 27. April 1870, 11. Novbr. 1871, 26. Okt. 1875, 14. Decbr. 1876 og 20. Novbr. 1876.

[2]) Jfr. U. f. R. 1871 S. 858, jfr. H. R. T. 1871 S. 45.

§ 70 om Forholdet til Stl.'s § 185. Se ovfr. § 44 Nr. 4.[3])

b) Samme Politivedtægts § 10 forbyder Badning og Svømning i visse Vande og bemyndiger Politiet til ved Badeanstalter, der ere saaledes beliggende, at de kunne overses fra offentlig Gade, Vej, Plads eller Bro, at fordre truffet saadanne Foranstaltninger, at Badningen ikke foregaaer paa en saadan Maade, at den giver offentlig Forargelse.

c) Forbud mod Besudling af til offentlig Nytte eller Prydelse bestemte Indretninger eller Gjenstande, samt af den til offentlig Gade, Vej eller Plads stødende Del af Have, Mur o. s. v., se Vedt.'s § 48, jfr. ogsaa § 51 med Hensyn til Besudling af offentlige Anlæg og § 60 om Besudling af Opslag.

d) Vedt.'s § 65, at i offentlig Beværtningssted maa Intet foretages, som strider mod (Orden eller) Sømmelighed.

e) Vedt.'s § 74, at den, der har Tilladelse til offentlige Forestillinger el. desl. (§§ 71—73), er ansvarlig for, at de opførte Forestillinger eller foreviste Præstationer m. v. ikke ere af uanstændigt (eller iøvrigt af strafbart) Indhold.

f) Vedt.'s § 75 om Iagttagelse af Sømmelighed fra de Besøgendes Side ved offentlige Forestillinger eller andre Forlystelser.

Straffen fastsætter § 92, som for andre Overtrædelser af Vedtægten, til Bøder indtil 100 Kr. Særligt Straffebud er givet for Børn, jfr. endvidere §§ 93 og 94 samt L. 11. Febr. 1873 § 8, L. om Politiet udenfor Kbhvn. 4. Febr. 1871 og L. om Politiet paa Færøerne 13. April 1894.

---

[3]) U. f. R. 1881 S. 882, jfr. H. R. T. 1881 S. 287.

2. *Strafbar Beruselse og dermed i Forbindelse staaende Politiforseelser.*

a) Politivedt. f. Kbhvn. § 9 bestemmer i sit første Punktum, at Ingen maa færdes paa offentlig Gade, Vej eller Plads i en saadan Tilstand af Beruselse, at den kan give Anledning til Ulempe for Andre.

b) Vedt.'s § 66 bestemmer, at paa offentligt Beværtningssted maa ikke udskænkes berusende Drikke til Personer under 16 Aar eller til kjendelig Berusede, at al Udskænkning er forbudt til Personer, der ved deres Paaklædning betegnes som indlagte i Fattigvæsenets Arbejdsanstalter og Stiftelser, eller med Hensyn til hvilke vedkommende Vært paa anden Maade har faaet Kundskab om, at de i denne eller en Nabokommune forsørges paa anførte Maade, og at Værten er ansvarlig for, at den, der paa et Beværtningssted er bleven beruset, under tilstrækkelig Ledsagelse hjembringes eller henbringes til den nærmeste Politistation.

c) Vedt.'s § 69 bestemmer med Hensyn til det saakaldte Nattesæde, at offentlige Beværtningssteder, hvor Vine og destillerede stærke Drikkevarer eller nogen dermed tilberedt Drik udsælges eller udskænkes, skulle holdes lukkede fra Kl. 12 Aften til 4 Morgen. I denne Tid maa ingen Beværtning eller Udskænkning finde Sted, og ingen Gjæst indlades eller opholde sig paa slige Beværtningssteder, jfr. om Undtagelser Paragrafens Slutning. Se endvidere Fdg. 22. Okt. 1701, Post 2, III, §§ 2 og 4, og L. 6. 3. 11.[4])

---

[4]) U. f. R. **1875** S. 829, **1879** S. 299 (Fdg. 22. Okt. 1701), **1884** S. 1032 (arbitrær Straf for Overtrædelse af et i Medfør

Med Hensyn til Straffen mærkes de samme Bestemmelser som ovfr. under Nr. 1.

3. *Dyrplageri.*

Med Hensyn hertil fastsætter Stl.'s § 297, at *„hvo, som gjør sig skyldig i raa Mishandling eller anden grusom og oprørende Behandling af Dyr, navnlig af Husdyr, bliver at straffe med Bøder indtil 400 Kr. eller med simpelt Fængsel indtil 4 Maaneder"*[5])

---

af Fdg. 22. Okt. 1701, P. 2, Kap. III, § 1 og L.'s 6. 3. 11 givet Politiforbud), **1889** S. 1067 **1893** S. 350, 925 og **1894** S. 74, jfr. H. R. T. 1893 S. 672.

[5]) Det erkjendes i Mot. t. Stl.'s Udk. S. 361, at denne Bestemmelse egentlig ikke har sin Plads i Kap. 30, hvis øvrige Bud handle om Ødelæggelse eller Beskadigelse af fremmed Ejendom, men at den kun er hidsat her af Mangel paa bedre Plads. Lignende Forlegenhed for at finde en passende Plads for denne Forbrydelse have vore systematiske Fremstillinger befundet sig i, jfr. saaledes *Ussing* Hdbg. 3. Udg. II, S. 237, der omhandler Spørgsmaalet om Handlingens Strafbarhed efter Lovgivningen før 1857 i Kapitlet om Vold og Hærværk, skjønt det dog bemærkes, at Handlingen maatte være strafbar, om end Dyret tilhørte den Skyldige selv, hvorved Hærværksbegrebet maatte blive uanvendeligt, se ogsaa *Bornemann* S. Skr. IV, S. 91, jfr. fremdeles *Ussing* Hdbg. 4. Udg., der har henført Forseelsen „af Mangel paa en mere passende Plads" til Kapitlet om Forbrydelser mod Sundhedspolitiet, se S. 380—81, medens der i Kapitlet om Vold og Hærværk kun gjøres en Henvisning, se S. 219. Det er den samme Forlegenhed med Hensyn til Synspunktet, som i L. 21. Jan. 1857, der første Gang udtrykkelig hjemlede Strafbarheden, foranledigede den Tilføjelse „hvad enten Dyret tilhører ham selv eller Andre", for at Synspunktet af Beskadigelse af fremmed Ejendom ikke skulde lede vild, en Tilføjelse, som Straffeloven atter har udeladt med særligt Hensyn til, at Forbrydelsen ogsaa kunde forekomme, hvor Dyret

Dyrplageriets Umoralitet er vel efter rigtige Grundsætninger i og for sig ikke tilstrækkelig til at behandle det som et retstridigt Forhold. Men det naturlige Synspunkt er, at Handlingen under visse Betingelser krænker den offentlige Sædelighedsfølelse. Heraf vilde dog følge, at Strafbarheden maatte betinges saaledes, som den tyske Straffelov gjør det, nemlig af, at Handlingen skete offentlig eller gav Forargelse. Denne Betingelse har den danske Straffelov imidlertid ikke optaget.[6]) Den Omstændighed, at et levende Væsen, der har

---

slet ikke tilhørte Nogen. I fremmede Straffelove er der i Regelen givet Handlingen Plads blandt Politiovertrædelser, og naar henses til, at dette Begreb ikke blot omfatter Brud paa de egentlig præventive Love, men ogsaa mange Krænkelser af det borgerlige Samfund, er der i og for sig Intet at indvende herimod. Vanskeligheden ved at finde en Plads i Straffelove, der som den danske holde de egentlige Politiforseelser ude, ligger i Ufuldkommenheden af disse Straffeloves Plan, der i langt ringere Grad er systematisk udtømmende udformet med Hensyn til Krænkelser af det borgerlige Samfund, end de ere det med Hensyn til Krænkelserne af Enkeltmand, Noget, hvorpaa baade den foregaaende og den senere følgende Fremstilling afgiver tilstrækkelige Exempler.

Lovgivningens Tavshed gjorde det, trods den store Frihed til at begrunde Straf i Medfør af Lovgivningens Grundsætninger, forhen tvivlsomt, om der for Dyrplageri kunde hjemles andet Ansvar end det, som maatte være begrundet ved Reglerne om og altsaa bundet til Betingelserne for strafbar Beskadigelse af fremmed Ejendom, jfr. D. i J. A. XXIII, S. 7—10, i benægtende Retning, men for den bekræftende Besvarelse Koll. Tid. 1828 S. 317, *Ussing* Hdbg. 3. Udg. I, S. 237. Først ved L. 21. Jan. 1857, der ligger til Grund for Stl.'s § 297, blev Tvivlen hævet.

[6]) Jfr. ogsaa f. Ex. D. i U. f. R. 1872 S. 592, jfr. H. R. T. 1872 S. 133, 1878 S. 954, jfr. H. R. T. 1878 S. 279.

Smertefornemmelse, skjønt ikke Retssubjekt, er Gjenstand for Behandlingen, har her aabenbart paavirket Lovgivningen og er tillige Værn mod den Konsekvens, at enhver skammelig, umoralsk Handling, blot paa Grund af Umoralitetens Intensitet, inddrages under det retlig Strafbare. De strafbare Handlinger betegner Loven som *„raa Mishandling“* eller *„anden grusom og oprørende Behandling.“* Skjønt af de brugte Adjektiver kun *„oprørende“* har Hensyn til den Følelse, der vækkes hos andre Mennesker — Andenhaands Kundskab er nok —, maa i Virkeligheden Bedømmelsen af Handlingens „Raahed“ eller „Grusomhed“ mod Dyret dog ogsaa bero paa Menneskers Domme og Slutninger. Herved opnaaes ogsaa den fornødne Begrænsning med Hensyn til de Dyr, der kunne være Gjenstand for Handlingen. Loven angiver ingen saadan udtrykkelig, idet *„Husdyr“* kun fremhæves særlig, men ikke ere de eneste, mod hvilke Handlingen kan begaaes. Selvfølgelig ville herved veterinære Sagkyndiges Domme have særlig Betydning.[7]) Men iøvrigt maa Bedømmelsen tage i tilbørlig Betragtning, hvad Menneskelivets Tarv og Fornødenheder, herunder ogsaa Videnskabens Krav, gjøre til forsvarlig Handlemaade.[8]) At Dyret har lidt egentlig Skade, fordres ikke,[9]) jfr. ovfr. S. 106—7.

---

[7]) Jfr. D. i J. U. **1858** S. 385, U. f. R. **1869** S. 294, **1877** S. 892, jfr. H. R. T. 1877 S. 231.

[8]) Jfr. Koll. Tid. **1828** S. 317, U. f. R. **1877** S. 892, jfr. H. R. T. 1877 S. 231, **1886** S. 358 (Frifindelse), **1888** S. 923 (Frifindelse), **1889** S. 728 (Frifindelse). **1890** S. 428 (Straf), **1893** S. 741, jfr. H. R. T. 1893 S. 130 (Frifindelse), **1895** S. 53, jfr. H. R. T. 1894 S. 584 (Frifindelse).

[9]) Se D. i J. U. **1858** S. 385, U. f. R. **1877** S. 883 (Frifindelse paa Grund af den korte Tid), H. R. T. 1877 S. 205.

At Forsæt kræves, følger af Stl.'s § 43.[10]) Men naturligvis behøves her, saa lidt som ellers, at Mishandlingen er Hovedformaalet.[11]) Paatalen er offentlig.[12])

Se nu i Forbindelse hermed Lov om Vivisektioner 13. Marts 1891, om Autorisation til at foretage saadanne (§ 1) og om de Regler, der ved Foretagelsen skulle iagttages (§ 9). Vivisektioner af Uavtoriserede, omend med videnskabeligt Formaal, og de Avtoriseredes Ikke-Iagttagelse af Reglerne i § 2 paadrage Straf efter § 3 (Bøder 100—500 Kr., i Gjentagelsestilfælde indtil 1000 Kr.). Se endvidere § 3 om en yderligere Følge. Mærk her ogsaa L. om Jagten 8. Maj 1894 § 6, St. 3, og § 23 o. ff.

§ 46.

II. Forbrydelser mod den religiøse Fred.[1])

Omfanget af de under denne Klasse henhørende, strafbare Handlinger er efterhaanden blevet be-

[10]) Jfr. D. i U. f. R. **1877** S. 892, jfr. H. R. T. 1877 S. 231, **1886** S. 358, **1891** S. 685, jfr. H. R. T. 1891 S. 143, **1893** S. 96, jfr. H. R. T. 1892 S. 655.

[11]) Jfr. Domme i U. f. R **1869** S. 294, **1878** S. 1224.

[12]) U. f. R. **1888** S. 540.

[1]) De af Chr. V.'s Lov i Spidsen for den 6te Bog, nemlig i dennes 3 første Kapitler, opstillede Forbrydelser i det religiøse Forhold hvilede paa den ældre Opfattelse, at det var Gud selv, der var Forbrydelsens Objekt, se StR.'s alm. Del I, S. 132. Senere Tiders forandrede principielle Opfattelse viste sin Indflydelse i den Maade, hvorpaa disse Forbrydelser i de systematiske Fremstillinger betegnedes og indordnedes i Rækken af strafbare Handlinger, se saaledes *Ussing* Hdbg. 3. Udg., der betegnede de paagjældende, strafbare Handlinger som

tydelig indskrænket.[2]) De efter den nugjældende Ret strafbare Handlinger, der maa henføres under

---

„Forbrydelser mod Oplysningspolitiet“, Hdbg.'s 4. Udg., der optog dem i et særligt Kapitel „Forbrydelser mod Religionen og Kirken“ og *Bornemann* S. Skr. IV, der under Kapitel III, som har Overskriften „Forbrydelser mod den offentlige Sædelighed og Religion“ har et særligt Afsnit med Titel „Forbrydelser mod Religionen, Kirken og de religiøse Samfund“. At der her er en anden Opfattelse, der giver sig Udtryk, end den, der i Gud selv ser det retsbeskyttede Objekt, er klart. Men ved den nærmere Bestemmelse af, hvad der er det Retstridige ved disse Handlinger, viser der sig iøvrigt de Forskjelligheder i Opfattelsen, som ogsaa ere traadte frem med Hensyn til Forbrydelserne mod den offentlige Sædelighed, jfr. herom i Almindelighed StR.'s alm. Del I, S. 17 o. ff. I Henhold til tidligere Udviklinger fastholdes det, at der ogsaa her er Tale om Krænkelser af det borgerlige Samfund, enten i Almindelighed eller i dets særlige Forgreninger i forskjellige Religionssamfund, jfr. StR.'s alm. Del S. 132. Dette Synspunkt betegnes ved den her valgte Overskrift „Forbrydelser mod den religiøse Fred“, et Udtryk, der er omfattende nok til at indbefatte Retsbeskyttelsen saavel for det indre som det ydre, religiøse Liv: de religiøse Følelser saavel som de religiøse Handlinger.

[2]) Medens Kætteri allerede forhen kun var strafbar som Embedsforbrydelse, hvad den er endnu, jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 285 jfr. 289 o. ff. og *Bornemann* a. St. S. 265, bortfaldt Apostasi som Forbrydelse, se D. L. 6—1—1, jfr. Fdg. 30. Marts 1827 § 10, ved Grl. § 76 (Grl. 1849 § 81) og § 79 (Grl. 1849 § 84), *Ussing* a. V. S. 291, *Bornemann* a. St. S. 266, Mot. t. Stl.'s Udk. S. 184. Forbrydelsen Proselytmageri, jfr. Fdg. 22. Okt. 1701, Post 2, Kap. 1, Fdg. 19. Sept. 1766 § 1, Priv. 15. Maj 1747 § 4, Pl. 27. Decbr. 1842 § 5, led betydelige Indskrænkninger i sit Omraade som Følge af Grl.'s § 76 (Grl. 1849 § 81), om det end næppe kunde antages, at den under ingen Omstændigheder kunde være strafbar som saadan, altsaa selv om Midlet ikke indeholdt en særegen Forbrydelse, jfr. *Bornemann* a. St. S. 266 o. ff., *Ussing* Hdbg.

denne Gruppe, ere dels de i Stl.'s §§ 156—58 omhandlede Forbrydelser (Kap. 15 *„Forbrydelser med Hensyn til Religionen“*), dels visse Handlinger, for hvis Straf Hjemmelen findes udenfor Straffeloven, idet Lovgivningen har betragtet dem som særlige Forbrydelser. Som kvalificerende Moment ved en anden Forbrydelse kommer Hensynet frem i § 229, Nr. 2. Ved Fornærmelser mod Afdøde er Synspunktet ikke gjort gjældende i dansk Ret, jfr. ovfr.

---

4. Udg. S. 292—93. Ved Straffeloven er denne Forbrydelse ganske bortfalden, jfr. Ophævelsen af Fdg. 19. Sept. 1766 § 1 ved Stl.'s § 310 og Mot. t. Stl.'s Udk. S. 184—85, jfr. D. i U. f. R. **1879** S. 706, jfr. H. R. T. 1878 S. 15. Ophævet ved Grl.'s § 76 (Grl. 1849 § 81) var fremdeles Straffebudet i D. L. 6. 1. 4, jfr. *Ussing* a. V. S. 290 og *Bornemann* a. St. S. 271. Det Samme kunde næppe antages om L.'s 6. 1. 3, se *Ussing* a. V. S. 289—90, *Bornemann* a. St. S. 270—71, se derimod nu Stl.'s § 308 og Mot. t. Stl.'s Udk. S. 184, hvor ogsaa omtales Ophævelsen af de dog ikke herhen hørende Bestemmelser med Hensyn til Mosaiter i D. L. 3. 20. 1 og 2, An. 29. Marts 1814 § 19, Fdg. 23. Marts 1827 §§ 15, 23 ved L. 5. April 1850. Af Straffebestemmelser om Trolddom i L.'s 6. 1. 9—13 bleve Budene i 6. 1. 10—13 ophævede ved Fdg. 11. April 1840 § 46 i Slutn. Men allerede forhen maatte disse Bud og derfor ogsaa Hovedbudet om Trolddom i L.'s 6. 1. 9 anses for bortfaldne, fra det Tidspunkt nemlig, da det blev anerkjendt som en afgjort Sag, at dette Forbrydelsesbegreb hvilede paa uvirkelige Forudsætninger, jfr. *Bornemann* a. St. S. 273—76, jfr. S. Skr. III, S. 275—76, *Ussing* a. V. S. 295, se nu Stl.'s § 308. Endelig blev Straffebudet i Fdg. 27. Sept. 1799 § 5 for Udgivelse af Skrifter, der sigtede til at nedbryde Læren om Guds Tilværelse og den menneskelige Sjæls Udødelighed ophævet ved L. 3. Jan. 1851 § 8, jfr. *Bornemann* a. St. S. 272, jfr. S. 278. Mærk endnu L. 6. 13. 26—28 jfr. ovfr. S. 474 Note 23 samt Fdg. 30. Maj 1828, jfr. ovfr. S. 489 Nr. 3.

S. 206 o. ff., og ved Mened[3]) turde den rette Opfattelse være en anden, jfr. det Følgende.

I Henhold til det Anførte bliver her at omhandle følgende Forbrydelser.

1) Først mærkes den Forbrydelse, for hvilken Straffen fastsættes i Stl.'s § 156, nemlig at *„drive Spot med eller forhaane noget her i Landet bestaaende Religionssamfunds Troslærdomme eller Gudsdyrkelse"*. Denne Bestemmelse er den gjældende Straffelovs Udtryk for den Forbrydelse, som med nedarvet Navn betegnes som Gudsbespottelse (Blasfemi).[4]) Den nærmere Belysning af den i § 156 omhandlede Forbrydelse vil have at beskæftige sig med Gjenstanden, den forbryderske Handling og Virkning og den subjektive Betingelse.

Om end Gud ikke længer betragtes som et af Retsordenen beskyttet Objekt, og om end derfor den med denne Opfattelse sammenhængende Adskillelse mellem umiddelbar og middelbar Gudsbespottelse — eftersom Gud selv, der er Gjenstand for Tilbedelse, lastes eller bespottes, eller ikkun Gjenstande for religiøs Venaration spottes eller haanes — er uden Værd for Strafferetten,[5]) behøvede derfor ikke Krænkelsens Gjenstand ved denne Forbrydelse i hele dens Udstrækning at knyttes til de enkelte Religionssamfund. Det vilde

---

[3]) *Bornemann* a. St. S. 276 henfører denne Forbrydelse under dette Synspunkt.

[4]) Om denne fandtes Reglerne i Chr. V.'s L. 6. 1. 7. og 8, medens det var omtvistet, om disse i det Hele eller kun i enkelte Punkter vare formildede ved Fdg. 27. Sept. 1799 § 5 og L. 3. Jan. 1851 § 8, se *Bornemann* a. St. S. 271 o. ff., *Ussing* a. V. 4. Udg. S. 293—94. At nu Stl.'s § 156 træder istedetfor alle hine Bestemmelser, er vist, jfr. Stl.'s §§ 308 og 309.

[5]) Jfr. herom *Bornemann* a. St. S. 271 o. ff.

i og for sig være det naturligste at skjelne mellem saadanne Tilfælde, hvor Handlingen krænker en almindelig, for alle Religionssamfund fælles religiøs Følelse, og dem, hvor Krænkelsen rammer særlige Religionssamfund. Fra dette Synspunkt have fremmede Straffelove, ogsaa under den forandrede Opfattelse af Forbrydelsen, bevaret en Sondring mellem Bespottelse af Gud og Forhaanelser mod enkelte religiøse Samfund, og der var saa meget mindre Grund for den danske Straffelov til at afvige herfra, som den hverken i § 156 har draget andre Konsekvenser af sin Specialiseren af Krænkelsens Gjenstand eller i §§ 157 og 158 er gaaet frem paa lignende Maade. Hvad det første Punkt angaaer, maa det bemærkes, at Straffeloven ikke ved at almindeliggjøre Budet i L. 3. Jan. 1851 § 8, der kun angik de ved Trykken offentliggjorte Skrifter, jfr. dog § 16, har bevaret den andetsteds fastholdte Betingelse, som ligger nær, naar Gud ikke selv betragtes som den Krænkede, at Bespottelsen eller Forhaanelsen skal give offentlig Forargelse eller i det Mindste være offentlig, jfr. derimod Stl.'s § 184, se ovfr. S. 534 o. ff., og det vilde være uberettiget ad Fortolkningens Vej at lægge denne Indskrænkning ind. Vel maa det nu af lignende Grunde, som ovfr. i § 28 ere gjorte gjældende med Hensyn til Krænkelser af Blufærdigheden (§ 185), jfr. med Hensyn til Æreformærmelser S. 233—34 og S. 246, hævdes, at de i Enrum foretagne Bespottelser ikke rammes af Paragrafen. Men til at gaa videre og kræve, at Handlingen maa være foretagen under saadanne Forhold, at i det Mindste eet Medlem af vedkommende Religionssamfund er udsat for umiddelbart at saares derved, mangler der Hjemmel. Men naar det saaledes er nok, at Handlingen foretages lige overfor en Trediemand — ligesom ved Æreformærmelser, men afvigende fra

Krænkelser af Blufærdigheden —, kommer Loven i Virkeligheden til i videste Udstrækning at lægge Vægt paa Sympathien i religiøse Følelser. Dette kan være berettiget, men maatte da ogsaa have til naturlig Følge, at den fælles Gjenstand fremhævedes der, hvor der er mere end Sympathi, nemlig en virkelig Fællesfølelse. At imidlertid Formuleringen i § 156 ikke fører til nogen Indskrænkning i Realiteten af det Strafbares Omraade, er indlysende. De religiøse Forestillinger, som ere Religionssamfundenes fælles Eje, ere selvfølgelig ogsaa Bestanddele af de enkelte Samfunds religiøse Liv. Kun et Tankeexperiment vilde den Situation være, der kunde bevirke en Forskjel, nemlig at alle Religionssamfund vare opløste, medens Gudsforestillingen bestod.

Gjenstanden for Forbrydelsen efter § 156 maa altsaa betegnes som den religiøse Følelse, der knytter sig til *„de her i Landet bestaaende Religionssamfunds Troslærdomme og Gudsdyrkelse“*.[6])

Det er med Hensyn til deres *„Troslærdomme og Gudsdyrkelse“*, at de paagjældende Religionssamfund værnes. Udtrykket omfatter Samfundets indre og ydre religiøse Liv, saavel Trossætningerne som Indbegrebet af de Institutioner, Skikke, Personer — saavel Gejstligheden som Menigheden — og Ting — samlede eller enkeltvis —, i og ved hvilke efter Samfundets Ritus dets Gudsdyrkelse (Kultus) finder Sted, eller som umiddelbart eller middelbart

---

[6]) At Retsbeskyttelsen med principiel Ret kunde være udvidet til andre end de her i Landet bestaaende Religionssamfund, er bemærket i StR.'s alm. Del I, S. 99—100. Om den Begrænsning, der i Overensstemmelse med Grundlovens § 76 maa antages, henvises til Bemærkningerne sammesteds, jfr. *Holcks* Statsforfatningsret II, S. 269—70 og Motiv. Stl.'s t. Udk. S. 185.

tjener denne.[7]) Udenfor Lovbudet ligger Krænkelse af religiøse Følelser, der ikke knytte sig til Samfundets Troslærdomme eller Gudsdyrkelse, saaledes til Akter i Samfundsmedlemmernes private Liv. Derfor maatte Gravfredens Krænkelse blive Gjenstand for et særeget Straffebud, hvilket ikke udelukker, at § 156 bliver anvendelig, naar selve de religiøse Ceremonier ved Jordfæstelsen bespottes eller forhaanes.

De Handlinger, mod hvilke de her i Landet bestaaende Religionssamfunds Troslærdomme og Gudsdyrkelse ere værnede ved Stl.'s § 156, ere, at der drives Spot med dem, eller at de forhaanes. De to Udtryk, hvormed Handlingerne saaledes betegnes, ere ikke enstydige, skjønt et efter Paragrafen strafbart Forhold ofte vil kunne karakteriseres paa begge Maader. Spot er Latterliggjørelse.

---

[7]) Se Domme i U. f. R. **1873** S. 458, jfr. H. R. T. 1872 S. 633 (Forhaanelser mod Folkekirkens Gejstlighed), **1876** S. 435. jfr. H. R. T. 1875 S. 592 (Spot med og Forhaanelse af Folkekirkens Lære om Nadverens Sakrament, enkelte, anordnede, kirkelige Skikke, og Folkekirken og dens Kirketjeneste i Almindelighed), H. R. T. **1866** S. 537, 573, **1868** S. 411 (Angreb paa de forskjellige kristne Religionssamfunds og særlig Folkekirkens Gudsdyrkelse og kirkelige Skikke, særlig Haan med Hensyn til Sakramenterne, Præsteembedet og de anordnede, kirkelige Skikke), U. f. R. **1879** S. 194 (Spot med den under Gudstjenesten brugelige Messesang), **1884** S. 168, jfr. H. R. T. 1883 S. 660 (Spot med Bibelens Fremstilling af Syndefaldet), **1886** S. 96, jfr. H. R. T. 1885 S. 512 (Spot med Bibelens Fremstilling af Kristi Fødsel), **1891** S. 670, jfr. H. R. T. 1891 S. 113 (Tro paa en Gud latterliggjøres, Bibelens Fremstilling parodieres, de bestaaende Religioner uden Forskjel betegnes som forslidte og medtagne), **1892** S. 259, jfr. H. R. T. 1891 S. 650 (Straf for Forhaanelse af den kristne Kirkes Troslærdomme ved Omtalen af Kristus).

Den er Udtryk for Mangel paa Agtelse for eller Ringeagt for det, der spottes. Haan er Udtryk for den positive Foragt for det, der haanes. Da det er to forskjellige Maader, hvorpaa den religiøse Følelse kan saares, er det rigtigt, at de begge ere optagne i Lovbudet, medens L. 3. Jan. 1851 § 8 kun talte om Spot. Iøvrigt kunde der naturligvis ikke være Tvivl om, at Haan, som det i og for sig mere Graverende, ogsaa maatte rammes af dette Bud. Kun hvis det havde indskrænket sig til at omtale Haan, vilde Udvidelsen til Spot have været omtvistelig.

Selvfølgelig maa Bedømmelsen af, hvad der er Spot eller Haan, ske objektivt efter en almindelig Dom. Hvad den Paagjældende har tilsigtet, er et Moment, der kommer i Betragtning ved Afgjørelsen af, om Forbrydelsens subjektive Forudsætninger ere tilstede. Den objektive Dom vil her anvende en temmelig grov Vægt. Meget, som er saarende for en mere lutret religiøs Følelse, vil ikke opfattes som Spot eller Haan, og allerede af denne Grund falde udenfor Lovbudet, saaledes, — hvad allerede de særlige Straffebud i D. L. 6. 2. viste, — Misbrug af Guds Navn ved Sværgen og Banden, jfr. D. L. 2. 9. 8 „med Hensyn til Guds Ords Skjemt og Misbrug i Omgængelse og anden lignende Utilbørlighed".[8]) Kritik af Troslærdomme er ikke som saadan Spot eller Haan. Bestemmelsen lægger derfor ingen Hindring i Vejen for Granskningsfriheden i religiøse Emner, saalidt som den rammer atheistiske Ytringer som saadanne, selv om religiøse Følelser derved saares.[9]) Anderledes naturligvis, naar

---

[8]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 271.

[9]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 271—72 om den ældre Opfattelse af, hvad der gik ind under at *„laste Gud"*, en Opfattelse, der alt var forladt i Fdg. 27. Sept. 1799 § 5,

Kritiken m. m. fremsættes i spottende eller haanende Form.[10])

Midlet kan være Ord eller Handlinger: verbal eller symbolsk Bespottelse eller Forhaanelse, jfr. i Chr. V.'s Lov Modsætningen mellem 6. 1. 7 og 8.[11])

Som ovfr. bemærket, kan en i Enrum udtalt Bespottelse eller Forhaanelse ikke straffes. Men at den er offentlig, kan, som ligeledes foran bemærket, ikke fordres, — faktisk har i de paakjendte Tilfælde Handlingen været offentlig, — og end ikke, at noget Medlem af det paagjældende Trossamfund har været umiddelbart udsat for at saares. Hvad der maa kræves, er, at Bespottelsen eller Forhaanelsen er udtalt til hvilken som helst, eller at den, hvis symbolsk, har forgrebet sig paa en religiøs Gjenstand.

Om en særegen Virkning bliver der ikke Tale. Her er Spørgsmaal om en Fredsret. Det er derfor nok, at Handlingen er egnet til at krænke religiøse Følelser. Om den, der kunde saares, virkelig er bleven det eller maaske var ganske indifferent, er uden Betydning. Forholdet er her det samme som ved andre Angreb paa retsbeskyttede Følelser, jfr. ovfr. S. 193 o. ff.

Forsaavidt Forhaanelsen eller Bespottelsen sker i et offentliggjort trykt Skrift, kan det ikke her, som ved § 184, kræves, at Skriftet som Helhed er bespottende eller forhaanende, jfr. Modsætningen i Udtrykkene, se ogsaa L. 3. Januar 1851 § 8. 1. og 2. Pkt.

---

som ved særlig, nu opgiven Bestemmelse straffede den, der søgte at nedbryde Læren om Guds Tilværelse eller Sjælens Udødelighed.

[10]) Jfr. D. i H. R. T. 1866 S. 537 og flere af de ovfr i Note 7 anførte Domme.

[11]) *Bornemann* a. St. S. 272 og Motiv. S. 185—86.

Ordene i § 156 omfatte kun Bespottelse eller Forhaanelse, som er den Paagjældendes egen. Den, der refererer en Andens Spot eller Haan, spotter eller haaner ikke selv. Men naturligvis kommer det ikke an paa Formen, naar det dog af det Foreliggende fremgaaer, at Vedkommende gjør Spotten eller Forhaanelsen til sin. Af lignende Grunde som dem, der ere udviklede ovfr. i § 25 med Hensyn til Æreforнærmelser, turde der imidlertid være al Grund til analogisk at straffe efter Paragrafen Udbredelse ved Referat af Andres Haan eller Spot, som Udbrederen ikke har gjort til sin. Herved maa da den Begrænsning finde tilsvarende Anvendelse, at de, til hvem Referatet sker, ikke iforvejen ere kjendte med den refererede Udtalelse, ligesom ogsaa, at Omstændigheder ikke foreligge, der gjøre Referatet berettiget.[12])

I subjektiv Henseende kræves Forsæt. At en Vildfarelse udelukker dette, kan især tænkes med Hensyn til den Grænse, der skiller, hvad der i objektiv Henseende maa gjælde som Spot eller Haan, fra religiøs Raahed, som Sværgen eller Banden. Grænsen kan være overskreden, men Paagjældende paa Grund af sit aandelige Standpunkt være sig det ubevidst.[13])

Straffen er Fængsel, ikke under 1 Maaneds simpelt Fængsel, eller under særdeles formildende Omstændigheder Bøder.[14])

---

[12]) D. i H. R. T. 1866 S. 573 er ikke imod den omspurgte analogiske Anvendelse, forudsætningsvis derimod maaske nok Underretsdommen i U. f. R. 1873 S 458. jfr. H. R. T. 1872 S. 633; men H. R. billiger her kun U. R.'s faktiske Fremstilling. Herved erindres, at Referatets Strafbarhed ved Æreforнærmelser først ved H. R.'s gjentagne Afgjørelser har opnaaet sikker Anerkjendelse i vor Ret.

[13]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 271.

[14]) Naar der i Modsætning til L. 3. Jan. 1851 § 8, der kun hjemlede simpelt Fængsel fra 1 til 6 Maaneder, i § 156

2. Retsbeskyttelsen for den religiøse Fred i Samfundet kan fornuftigvis ikke være indskrænket til de religiøse Følelsers Fred mod Spot og Haan. Da det religiøse Liv ikke er et blot indre Liv, men giver sig ydre Udtryk i de bestaaende Religionssamfunds Gudsdyrkelse, maa Kravet saa meget mere være, at dette ydre Liv faaer Lov til frit og uforstyrret at udfolde sig. Der er et lignende Forhold mellem Retten til de religiøse Følelsers Fred og Retten til de religiøse Handlingers Fred, som mellem Personens Æreret og hans Ret til Husfred, en Sammenstilling, der dog ikke maa forlede til den Tro, at Retten til Gudsdyrkelsens Fred er indskrænket til de Tilfælde, hvor den foregaaer i Kirke eller anden dertil bestemt Bygning.[15])

I Kraft af denne Ret paadrager det efter Stl.'s § 157 Strafansvar at *forhindre eller forstyrre Gudstjeneste eller de enkelte religiøse Handlinger* (1. St.: *„eller anden offentlig kirkelig Handling"*). Straffebudet indeholder to Straffebestemmelser, af hvilke den ene (2. St.) rammer Forhindring eller Forstyrrelse ved at opvække Larm og Uorden, den anden (1. St.) Forhindring ved Vold eller Trusel om Vold.

---

er optaget strengere Grader og Arter af Fængsel, forklare Motiverne til Stl.'s Udk. S. 185—86 dette derved, at de symbolske Krænkelser, der kunne fremtræde som i højere Grad oprørende end de verbale, ogsaa falde ind under § 156, jfr. *Bornemann* a. St. S. 272, se iøvrigt ogsaa D. i U. f. R. 1879 S. 194, der for en mundtlig, særdeles forargelig Bespottelse idømte Vand og Brøds Straf. Naar ogsaa Bøder findes i Strafferammen, henvise Mot. a. St. til den meget forskjellige Skikkelse, de her i Landet bestaaende Religionssamfund kunne have, og den større eller mindre Undskyldning, der i deres Væsen kan ligge for Angrebet.

[15]) Jfr. med Hensyn til den ældre Ret *Bornemann* a. St. S. 278, *Ussing* a. V. S. 194, Note, og 308 Nr. 9.

Som Forbrydelsens Gjenstand nævnes først „*Gudstjeneste*". Herved forstaaes de religiøse Handlinger, hvis Øjemed er at forene et Religionssamfunds Medlemmer til Andagt mod Gud (at „tjene Gud"). Modsætningen ere saadanne religiøse Handlinger, for hvilke Medlemmerne ere det egentlige Øjemed, under Guds Paakaldelse. I begge Tilfælde forudsættes Handlingen at være et Led i Religionssamfundets Kultus. De omfatte derfor hverken den private Husandagt eller som private foretagne, religiøse Handlinger, eller religiøse Handlinger, der foretages som Led i Statsordningen, f. Ex. Edsaflæggelse i en Ret. Udelukkelsen af saadanne Akter fremgaaer i § 157, 1. St. af Ordene „*eller anden offentlig, kirkelig Handling*", hvori ligger, at til Gudstjeneste kræves ogsaa, at den er offentlig og kirkelig. Det sidste Udtryk skal ikke betegne, at Handlingen skal foregaa i Kirke eller andre dertil særlig bestemte og indviede Steder, men at den er Led af Religionssamfundets Kultus.[16]) Offentligheden kan ligge enten i Stedet (dog at ikke alle Lokaliteter i en Kirke nødvendig ere at betragte som offentlige), eller i den frie Adgang. Begge Dele behøves ikke. Privat er Akten kun, naar baade Stedet er privat, og Adgangen begrænset til Personer, der ved særegne Forhold og Baand ere knyttede til Handlingen. At Grænsen maa drages paa samme Maade i § 157, 2. St., er vel ikke udtrykkelig sagt i dette Stykke. Men Redaktionen viser, at dette Stykke ikke skal læses selvstændigt, men i Forbindelse med det 1ste Stykke, jfr. Artikelen i Ordet „*Gudstjenesten*", og at der altsaa med Hensyn til Gjenstanden er den samme Begrænsning, som efter det første Stykke. Paragrafen nævner ikke her, som i § 156, de Sam-

---

[16]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 186.

fund, hvis Gudstjeneste værnes. Det er imidlertid klart, baade af den Grund, at en Indskrænkning maa have Hjemmel, og med Hensyn til Grundloven, at Retsbeskyttelsen ikke kan have mindre Udstrækning, end efter § 156.[17])

I Henseende til de Handlinger, som straffes, gaar § 157, 2. St., videst, idet den rammer baade Forhindring og Forstyrrelse ved at opvække Larm og Uorden, medens det første Stykke kun angaaer Forhindring af Afholdelsen ved Vold eller Trusel om Vold. Da det sidst nævnte Middel vil være indbefattet under det almindeligere „*opvække Larm og Uorden*“, maa Straffebestemmelsen i første Stykke betragtes som et kvalificeret Bud i Forhold til Budet i andet Stykke. Med „*Larm og Uorden*“ i andet Stykke maa fuldstændig stilles i Klasse Handlinger, som uden Larm paa ligesaa afgjort Maade forstyrre, saasom aabenlyse forargelige Handlinger. Forsæt kræves; men dertil er det efter almindelige Regler nok, at Personen er sig Handlingens forstyrrende Karakter bevidst. Medens Forhindring forudsætter til Fuldbyrdelsen den virkelig stedfundne Afbrydelse, kan Forsøget derpaa være en Forstyrrelse og fra denne Side en fuldbyrdet Forbrydelse. Straffen efter § 157, 2. Stk. er Bøder eller Fængsel. Det kvalificerede Bud i første Stykke fastsætter Straf af Fængsel eller Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar. Til denne strengere Straf kræves a) Forhindring af Afholdelsen, hvorved maa forstaaes ikke blot en kortvarig, forbigaaende Afbrydelse, b) ved Vold eller Trusel om Vold, med

---

[17]) Jfr. ogsaa Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 185. Som i StR.'s alm. Del I, S. 49, Note, bemærket, synes der end ikke at være Hjemmel til at udelukke Handlinger, foretagne mod Religionssamfund i Udlandet, fra Regelen.

Hensyn til hvilke Udtryks Fortolkning henvises til, hvad der ved § 210 er bemærket ovfr. S. 327 o. ff. Krænkelsen af Gudstjenestens Fred forener sig i dette Tilfælde med en Frihedskrænkelse, der er optagen i Begrebet, og for hvilken ingen særlig Strafskyld tillige efter § 210 paadrages.[18])

3. En almindelig, ikke særlig til nogen Kultusakt knyttet religiøs Følelse — selv som blot Pietetsfølelse kan den betegnes saaledes — er det, som Stl.'s § 158 værner om under Navn af „Gravfreden", idet den for den, der gjør sig skyldig i Krænkelsen af denne, hjemler Staf af Fængsel, forsaavidt Handlingen ikke efter sin øvrige Beskaffenhed medfører større Straf.[19]) Det er ikke i Almindelighed de Dødes Fred, der betegnes som Gravfreden. Thi Freden for de Afdødes Eftermæle og de Efterlevendes Pietet for dette er Gjenstand for en anden Straffebestemmelse, se § 223, jfr. ovfr. S. 206 o. ff. Hvad der haves for Øje ved Gravfreden er den Fred, der ydes de Dødes Legeme eller dettes Rester som Opfyldelse af et Pietetskrav. Trods Navnet, der er taget fra det Sædvanlige, er Gravfreden ikke bunden til Forudsætningen om Jordfæstelse paa Kirkegaard eller lignende Sted, jfr. Regl. 15. Febr. 1805, §§ 8, 9, 12, Instr. s. D. § 14 — i Modsætning til andre Behandlingsmaader af Lig — og derfor heller ikke til, at Liget er begravet.[20]) Men hvad der kræves, er, at Liget eller dets Rester ere i Nogens Varetægt, — i et foreløbigt eller endeligt Hvilested, — og Bestem-

---

[18]) Jfr. ovfr. § 3, Note 1.

[19]) Jfr. om arbitrær Straf efter den ældre Ret *Bornemann* a. St. S. 277—78, *Ussing* a. V. 4. Udg. S. 304 med Note.

[20]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 186, der med Rette anerkjender Bestemmelsen for anvendelig paa Lig, der ere hensatte i Kirke eller Lighus.

melsen er derfor uanvendelig f. Ex. paa Lig, der henligge paa en Valplads eller ere opskyllede paa Stranden.[21]) At denne Varetægt skal være en kirkelig, som Motiv. synes at forudsætte, er derimod ikke rigtigt og kan særlig ikke udledes af § 158's Plads i Kapitlet om Forbrydelser med Hensyn til Religionen, idet, som ovfr. bemærket, Pietetsfølelsen for Afdøde som saadan i videre Forstand kan kaldes en religiøs Følelse. Hvilke Handlinger der ere at betragte som Krænkelser af Gravfreden, har Straffeloven ikke angivet. Den henviser altsaa her til, hvad der følger af selve Begrebet om Fred. Ikke blot Borttagelse, Plyndring eller Mishandling af Liget maa betegnes saaledes, men ogsaa Gravstedets Forstyrrelse, Beskadigelse eller Ødelæggelse samt forargelige Raaheder (reelle og symbolske Krænkelser) maa henregnes hertil. Forsæt kræves og forstaaes paa sædvanlig Maade. At Øjemedet ikke i og for sig er dadelværdigt, f. Ex. hvis et Lig borttages af en Læge i videnskabelig Interesse, kan derfor ikke fritage for Straffen.[22]) Straffen er Fængsel.[23])

I Forbindelse med den her omhandlede Forbrydelse mærkes Politivedt. f. Kbhvn. 22. Juni

---

[21]) Se Motiv. t. Stl.'s Udk. a. St.

[22]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 277—278.

[23]) Naar § 158 tilføjer „*forsaavidt* o. s. v.", sigtes ved disse Ord særlig til, at Handlingen kan være et Tyveri eller anden Berigelsesforbrydelse, jfr. § 250. At Synspunktet for disse Forbrydelser kan finde Anvendelse, naar Liget med Tilbehør ikke er fredet som Lig, er utvivlsomt. Om det derimod nogensinde kan anvendes paa fredede Lig, er et Spørgsmaal, som omhandles paa vedkommende Sted i det Følgende, jfr. *Bornemann* a. St. S. 124, Mot. t. Stl.'s Udk. S. 186—87. Antages det, udelukker det dog ikke tillige Anvendelse af Synspunktet om Gravsteds Krænkelse, og at Straf efter § 158 da heller ikke er udelukket ved hin Passus i § 158 fremgaaer af det om tilsvarende Bestemmelser i § 3, Note 1 Bemærkede.

1883 § 53 om Fred for Kirkegaard. Endvidere mærkes Kirke-Ritual 25. Juli 1685 Kap. 14 (om Lig og Begravelse), jfr. Pl. 5. Jan. 1811 § 2, hvilke Bestemmelsers Overtrædelse maa paa paadrage Straf. Se ogsaa L. om Ligbrænding 1. April 1892, § 6 og Bekg. 5. Fbr. 1894.[24])

4) Misbrug af Guds Navn ved Sværgen og Banden er Gjenstand for en Række Straffebestemmelser i D. L. 6. 2, af hvilke dog 6. 2. 4, der omhandler Husstraf, ɔ: en privat Revselsesret, ikke hører herhen. Disse ere ikke hævede ved nogen senere Bestemmelse, og særlig har Straffeloven ikke ophævet dem i § 308. De ere altsaa endnu gjældende, og kun om indirekte Forandring i enkelte Bud i Kapitlet kan der være Tale, forsaavidt de gaa ud paa Straffe, for hvis Iværksættelse Forudsætningerne nu mangle, se 6. 2. 2 om Hensættelse i Gabestok af dem, der i Kjøbstæderne offentlig med Sværgen og Banden lade sig høre. Naar imidlertid undtages Budet i 6. 2. 5, jfr. Fdg. 12. Juni 1716 § 14, smh. med Fdg. 23. Jan. 1739 § 1, der angaa Tilfælde, hvor Sværgen og Banden bliver Embedsforseelse, og som derfor ikke bør medtages i denne Sammenhæng, — jfr. ogsaa L.'s 1. 12. 4, der heller ikke er ophævet, — vil der ikke blive Spørgsmaal om at bringe Straffebudene i L.'s 6. 2. til Anvendelse,

---

[24]) Se U. f. R. **1893** S. 978 (Bødestraf anvendt paa en Baptistpræst, der havde overtraadt dem), jfr. herved D. i U. f. R. **1888** S. 516 og **1891** S. 376, jfr. H. R. T. 1890 S. 646 (H. R.: Ved Kirkeritualets Kap. IX i Forbindelse med den øvrige herhen hørende Lovgivning er der givet en almengyldig offentlig Ordning af Begravelsesvæsenet, fra hvilken ingen væsentlige Afvigelser kan ske uden særlig Hjemmel). Se *Matzen* og *Timm* Haandbog i den danske Kirkeret (Register: Begravelse, Kirkegaard), U. f. R. **1886** S. 1238, **1894** S. 518, jfr. H. R. T. 1894 S. 516, om hvilken Dom nærmere ved Stl.'s § 107. Se endvidere Anm. ved Paragrafens Slutn.

hverken 1. Art., der rammer den, der letfærdeligen svær og bander, eller 2. Art. 1. Stk., og 3. Art., jfr. Fdg. 24. Sept. 1708, Post 1 § 17, og Fdg. 8. Juni 1787 § 16, der rammer dem, der trods Paamindelse fremture heri, eller 2. Art. 2. St., der rammer dem, der offentlig dermed lade sig høre.[25])

5) Helligbrøde er det af Chr. V Lov i L.'s 6. 3. brugte Navn paa den Forseelse, som efter den nugjældende L. 7. April 1876 og L. 1. April 1891 rettest betegnes som Brud paa den offentlige Fred paa Folkekirkens Helligdage.[26]) Den allerede ved Fdg. 1845 godkjendte Grundsætning er ved L. 1876 fastholdt, at der ingen ved Straf opretholdt Tvangspligt er til at søge Kirken, men at saadanne Handlinger bør forbydes, som ere til Hinder for Helligdagens Fred og Formaal. Freden udstrækker sig til alle Folkekirkens Helligdage, i visse Retninger og paa visse Dage til hele Dagen, se L. 1871 §§ 3, 1. Pkt., 6, 8, i andre Tilfælde til Tiden fra Kl. 9 Frm. til Kl. 4 Eftm., se L. 1871 §§ 1, 4, 5, jfr. L. 1891 § 1, 3. Pkt., eller hele Dagen fra Kl. 9, se L. 1891 §§ 1, 2 og 3, L. 1876 § 3, 2. Pkt., eller fra Kl. 12 Middag, L. 1891 § 1, i Slutn., atter i andre til den Tid, da Folkekirkens Gudstjeneste afholdes i vedkommende Lokalitet, se L.'s §§ 7, 6, i Slutn. Aftenen før en Helligdag er ogsaa i visse

[25]) Se om det Nærmere ved disse Bud *Ussing* a V. 4. Udg. S. 296—97.

[26]) Lovens Bestemmelser og den senere Fdg. 12. Marts 1735 om dette Forhold ophævedes ved Fdg. 26. Marts 1845 § 20. Denne Forordning med de dertil sig sluttende Love af 24. Maj 1854 og 29. Decbr. 1862 saavel som alle andre Lovbestemmelser om Helligholdelsen af Søn- og Helligdage ophævedes ved den ovenfor nævnte Lov af 7. April 1876 § 13. Denne Lov i Forbindelse med Lov 1. April 1891 ere saaledes de eneste herom nu gjældende Bestemmelser.

Retninger fredet, se L. 1871 § 9. De forbudte Handlinger vedkomme dels de til Næringsdrift og Erhverv sigtende Sysler, se L. 1876 §§ 1—3 og L. 1891 §§ 1—3, dels Forlystelser o. desl, se L. 1876 §§ 4 og 5, dels offentlige Anliggenders Besørgelse og offentlige Forsamlinger, se L. 1876 §§ 6 og 7. Om Lempelser i de forskjellige Forbud henvises til de enkelte Paragrafer, se fremdeles L. 1876 § 12, jfr. herved Politivedt. f. Kbhvn 22. Juni 1883 § 76. Straffen for Overtrædelser er Bøder fra 10 til 200 Kr., hvorhos Berettigelse til at holde Værtshus eller anden offentlig Beværtning i Tilfælde af oftere gjentagen Forseelse kan fradømmes Vedkommende. Arbejdsgivere, der i Strid med L. 1891 § 2 beskæftige Arbejdere, ifalde en Tillægsbøde for hver saaledes beskæftiget Arbejder. I Forbindelse hermed mærkes L. 1876 § 17 om Foranstaltninger fra Politiøvrighedens Side for at afværge Misforstaaelser af Loven.[27])

6) De Straffebud, som efter Fdg. 30. Maj 1828 gjaldt med Hensyn til Børns Daab, ere bortfaldne ved L. 4. Marts 1857, jfr. med Hensyn til Børns Konfirmation og deres Nydelse af Nadverens Sakramente ovfr. S. 489.[28]) Om de tidligere arbitrært straffede Overtrædelser af Fdg. 13. Jan. 1741 angaaende gudelige Forsamlinger udenfor den offentlige Gudstjeneste vil der nu heller ikke blive Spørgsmaal. Thi selv om det ikke kan siges, at Grl.'s § 76 har ophævet denne Forordning som Lov for Folkekirken, maa dog den Omstændighed, at det

[27]) Jfr. Domme i U. f. R. 1877 S. 408, 1880 S. 1079, 1881 S. 909, jfr. H. R. T. 1881 S. 343. Se ogsaa Domme i U. f. R. 1876 S. 102, jfr. H. R. T. 1875 S. 458, 1882 S. 38, 1884 S. 459, jfr. H. R. T. 1883 S. 829 (ad L. 1876 § 5, 2), 1889 S. 192, 591, jfr. H. R. T. 1888 S. 4.

[28]) *Deuntzer* a. V. S. 276 o. ff.

staaer Vedkommende frit at udtræde af Folkekirken og derved komme udenfor Forordningen og ind under den ved Grundloven hjemlede Frihed bevirke Straffrihed, ialtfald saa længe ikke Bestemmelser maatte gives, der ordne Udtrædelsen af Folkekirken og dennes indre Liv.[29])

Anmærkning. Almene Følelser af Pietet eller lignende kunne vel ikke henføres til de religiøse Følelser i den snævrere Betydning, Lovgivningen sædvanlig har for Øje, og forsaavidt en særlig Retsbeskyttelse er hjemlet for dem, uden at det politiske Samfunds Ret herved spiller en Rolle, kunde der være Grund til et særligt Afsnit for herhenhørende Forbrydelser. Det ringe Omfang af en saadan Gruppe foranlediger, at de her blot skulle nævnes i Tilslutning til Afsnittet om Forbrydelserne mod den religiøse Fred. I Straffeloven mærkes § 294, forsaavidt den rammer forsætlig Borttagelse, Ødelæggelse eller Beskadigelse af offentlige Monumenter med Straf af Bøder eller Fængsel, jfr. Politivedt. f. Kbhvn. § 53.[30]) I Forbindelse hermed erindres Politivedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883 § 48, forsaavidt den omhandler de til offentlig Prydelse bestemte Indretninger eller Gjenstande, se ogsaa § 51.

§ 47.

III. Forbrydelser mod den offentlige Orden.

Stl.'s Kap. 12 bærer Titelen „*Forbrydelser mod den offentlige Myndighed og Orden*". Den offentlige

[29]) Jfr. herved *Ussing* a. V. 4. Udg. S. 304 Nr. 6 med Note.

[30]) U. f. R. 1886 S. 1238 (Straf efter §§ 294 og 296, jfr. Politivedt. f. Kbhvn. § 53).

Orden, som det overvejende Flertal af Kapitlets Straffebestemmelser har for Øje, er imidlertid Statsordenen, og Krænkelserne af den ere Forbrydelser mod det politiske, ikke mod det borgerlige Samfund, og have derfor ikke deres Plads paa dette Sted. Udtrykkene den offentlige Orden eller, hvad der betyder det samme, Samfundsordenen, den offentlige Fred, den offentlige Rolighed, kunne imidlertid ogsaa bruges som Betegnelse for en Fred, det borgerlige Samfund har Krav paa, jfr. Stl.'s § 296 *(„den offentlige Fred")*, § 280 *(„Samfundsordenen")*, Grl. 1866 § 76 *(„den offentlige Orden")*, § 88 *(„den offentlige Fred")*, og Politivedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883, 1ste Afsnit, Overskrift og mange enkelte Paragrafer, der tale om *„den offentlige Orden"*, Fdg. 28. Aug. 1795 *„den almindelige Rolighed"*. At der ydes det borgerlige Samfunds Liv og Færden Retsbeskyttelse, er i og for sig naturligt og svarer til den Retsbeskyttelse for Husfreden og det private Liv, som den Enkelte har, jfr. Stl.'s §§ 220—222. Det Omfang, hvori Krænkelsen af denne offentlige Orden i Almindelighed rammes med Straf, gaaer dog ikke saa vidt, som Tilfældet er i den enkelte Forgrening, der er omtalt i forrige Paragraf, nemlig, hvor den er et Element i den religiøse Fred, jfr. særlig Stl.'s § 157. Naar bortses fra de Tilfælde, hvor Forstyrrelsen af den offentlige Orden i Almindelighed tages i Betragtning ved andre Forbrydelser, jfr. §§ 280 og 296, er der kun eet Bud i Straffeloven, som har dette Forhold for Øje, nemlig Stl.'s § 104, og af denne vil det ses, at Strafbarheden er bunden til ganske særegne Betingelser og derfor har et langt snævrere Omraade, end efter § 157. Udenfor dette Straffebud er det kun i Politilove, særlig Politivedtægterne, at der findes Straf fastsat for en Række af saadanne

Handlinger, som enten umiddelbart ere til Forstyrrelse for den offentlige Orden eller kunne forstyrre den og derfor af præventive Hensyn ere forbudte eller ere forbudte eller paabudte af Hensyn til Ordenen i den Fællesbenyttelse, som et kommunalt Fællesskab medfører.

1. *Naar en paa offentlig Sted forsamlet Mængde tre Gange af Øvrigheden i Kongens og Lovens Navn er opfordret til at skilles ad, straffes de, der ikke efterkomme denne Befaling, med Bøder eller Fængsel*, s. § 104, 1. St. *Øver Nogen derhos Vold mod Person eller Gods, uden at Forholdet dog falder ind under § 103, anses han med Fængsel eller under skærpende Omstændigheder med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar*, s. § 104, 2. St.

Af Modsætningen til § 103 fremgaaer, at § 104 forudsætter, at den samlede Mængde ikke ved Ord eller Handling har tilkjendegivet den Hensigt i Forening at tvinge Øvrigheden til at foretage eller undlade en Handling eller i Forening at vise voldsom Modstand imod Udførelsen af en af Øvrigheden truffen Bestemmelse. Naar det i § 104, 2. St., særlig er fundet fornødent at tage et Forbehold med Hensyn til Muligheden af Straf efter § 103, er Grunden den, at den Hensigt, som § 103 kræver, ikke behøver at være en forud aftalt, men kan opstaa paa Stedet, og at mulig den udviste Vold kan være Udtryk for denne Hensigt lige overfor en Beslutning af Øvrigheden, at skille den samlede Mængde, der ikke har efterkommet Befalingen, med Magt. Det kunde imidlertid spørges, om ikke den Omstændighed, at Straffen efter § 104 kun rammer, naar der foreligger Ulydighed mod Øvrighedens Befaling, bør medføre, at Retsbrudet efter § 104 ogsaa maa opfattes som Krænkelse af Statsordenen, saa at Forbrydelsen med Urette indtages under det her nævnte Synspunkt, jfr. Ud-

trykkene i § 104; der intet andet Retsbrud omtale. Det er imidlertid klart, at § 104 har udtrykt sig mindre heldigt, naar den kun nævner en paa et offentligt Sted forsamlet Mængde som Forudsætning for Øvrighedens Befaling. I selve denne Samling maa ligge et Retsbrud, nemlig et Brud paa den offentlige Orden, om det end er Øvrigheden, der bedømmer, om Mængden har denne Karakter, og om der derfor er Grund til Befaling om at skilles.[1]) Mere betegnende i denne Henseende er Grl.'s § 89, naar den nævner „*Opløb*“ som Forudsætning for Befalingen at skilles ad. I Ordet „*Opløb*“, som er det overleverede systematiske, om end ej tilstrækkelig omfattende Navn paa den Forbrydelse, om hvilken § 104 handler,[2]) ligger netop Forudsætningen om, at Forsamlingen er i Strid mod den offentlige Orden og Fred. Men naar dette er givet, kan der ikke være Tvivl om, at dette Retsbrud er det væsentlige, og at det ejendommelige blot er, at Deltagerne i et Opløb ikke kunne straffes, uden at der er gaaet den nærmere angivne Opfordring om at skilles ad forud, og at denne ikke er efterkommet, se til Sammenligning Stl.'s §§ 178, 180 og 182, jfr. ovfr. S. 542 o. ff., S. 512 o. ff., 521 o. ff. Paragrafen bør altsaa læses, som om der stod: Deltagerne i Opløb og lignende Menneskesamlinger straffes med Bøde eller Fængsel, naar de ikke have efterkommet Øvrighedens til den forsamlede Mængde i Kongens og Lovens Navn tre Gange rettede Opfordring om at skilles ad.

---

[1]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 140—141.

[2]) Pl. 30. Juli 1759, Pl. 4. April 1793, Fdg. 5. Juli 1793, § 18, Bkj. 9. Aug. 1794, Fdg. 28. Aug. 1795, Instr. s. D. § 16, Bkj. 6. Sept. 1819, Pl. 7. Juni 1821, *Ussings* Hdbg. 4. Udg. S. 175, Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 140, ***Bornemann*** S. Skr. IV, S. 284.

Til Forbrydelsen udkræves for det Første, at en Menneskemængde samler sig, uden at iøvrigt nogen forudfattet Plan behøves, end sige saadan Hensigt, som vilde gjøre § 103 anvendelig. Forbrydelsen hører altsaa til dem, til hvis Begreb en Flerhed af Gjerningsmænd hører (*concursus necessarius*). Tallet angives ikke i Loven og med Rette. Det kan kun siges, at der maa udkræves saa mange, at det Moment, hvorpaa Retstridigheden beroer, er tilstede.[3]) Dette Moment angiver, som bemærket, Straffeloven ikke. Den forudsætter det kun, idet den gaaer ud fra, at Øvrigheden har Grund til at skride ind ved at opfordre Mængden til at skilles ad, hvortil naturligvis eventuelt maa knytte sig Anvendelse af Magt, for at fremtvinge Adskillelsen. Ogsaa dette forudsætter Straffeloven, idet den aabenbart ved den højtidelige Opfordring, den kræver, har Grl.'s § 89 for Øje, der fastsætter denne Betingelse for Anvendelse af væbnet Magt ved Opløb. Den Grund, der lige overfor den grundlovhjemlede Forsamlingsret berettiger til slig Indskriden, er med Hensyn til forudgaaende Forbud mod Forsamlingen under aaben Himmel angiven i Grl.'s § 88 at foreligge, naar der af Forsamlingen kan befrygtes Fare for den offentlige Fred, og dette passer ogsaa paa Opløb, kun at Faren her forudsættes allerede at foreligge.[4]) Naar Menneske-

[3]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 140.

[4]) Se Mot. t. Stl.'s Udk. S. 141, jfr. Pl. 4. April 1793, der betegner den, som ikke efterkommer Plakatens Bud, som „Forstyrrer af Borgernes saa nødvendige Sikkerhed og Rolighed", Bekgj. 9. Aug. 1794, der taler om den Hensigt at „stifte Uro og sætte fredelige Borgere i Bekymring og Frygt", og om at „forstyrre Borgersikkerheden", Fdg. 28. Aug. 1785, der karakteriserer Forbrydelsen som en, ved hvilken „den almindelige Rolighed forstyrres", Jnstr.

samlingen antager en saadan Karakter, beroer selvfølgelig paa de individuelle Forhold, og Afgjørelsen heraf tilkommer i ethvert Tilfælde Øvrigheden. Netop af denne Grund har Straffeloven ikke givet nogen anden Betegnelse, der kun vilde have Betydning som Instrux for Øvrigheden.[5]) I Begrebet maa imidlertid dette Moment optages saaledes, at Forbrydelsen altsaa for det Første udkræver en Menneskesamling i saadan Mængde og under saadanne Forhold, at der deraf opstaaer Fare for den offentlige Orden og Fred. Betegnelsen „Opløb" henviser nærmest til Samlinger under aaben Himmel. Men da Ordet ikke findes brugt i § 104, og det i sig selv kun er et Navn, hentet fra det sædvanlige Tilfælde, kan dette ikke være afgjørende til at udelukke Samlinger under Tag. Derimod er det et bekjendt Spørgsmaal, om ikke Øvrighedens Ret til at opfordre egentlige Forsamlinger til Adskillelse alene gjælder, naar disse finde Sted under aaben Himmel, medens den ved Forsamlinger under Tag er indskrænket til at skride ind mod de enkelte Urostiftere. Antages dette at være hjemlet ved Grl.'s § 88, maatte § 104 formentlig af denne Grund indskrænkes paa tilsvarende Maade, da Strafbarheden er betinget af, at en Opfordring netop til at skilles ad er stillet, og det da selvfølgelig maatte være underforstaaet, at den lovlig kunde stilles. Formentlig behøver Stl.'s § 104 derfor ikke at være i Strid med Grundloven efter denne Opfattelse. Imidlertid maa der vistnok gives den af Motiverne udviklede Mening Ret, at Grundloven ikke nød-

---

s. D. § 16, der taler om „Optrin, hvorved Medborgere udsættes for Fare og Skræk", Bkgj. 6. Sept. 1819, der taler om „den Ro og Fred, som bør finde Sted mellem Borgerne" og om „den offentlige Roligheds Forstyrrere".

[5]) Jfr. Motiv t. Stl.'s Udk. S. 140—41.

vendiggjør en saadan Indskrænkning i Politiets Beføjelse lige overfor Forsamlinger under Tag, og at L. om Politiet i Kbhvn. 11. Febr. 1863 § 12 er gaaet ud fra den modsatte Forudsætning, bliver ikke bindende lige overfor Stl.'s § 104.[6]) Herefter angaaer Straffebudet altsaa Deltagelse a) i egentligt Opløb (Samlinger uden forudgaaende Plan, i Regelen under aaben Himmel), jfr. Grl. § 89, Fdg. 11. Febr. 1863 § 12, b) i Forsamlinger under aaben Himmel, jfr. Grl. § 88 og Fdg. 11. Febr. 1863 § 12, c) vistnok ogsaa i Forsamlinger under Tag, — Alt, naar Forsamlingen har den i det Foregaaende angivne Karakter. Straffeloven kræver dog endnu, at Samlingen skal finde Sted paa „*offentligt Sted*". Der er her lagt Vægt paa Stedet alene, istedetfor paa, om Samlingen overhovet er „*offentlig*", hvilket maatte kunne antages af andre Grunde, selv om Stedet ikke var offentligt. For Anvendelsen af Straffen efter § 104 er imidlertid denne Fordring bindende.[7])

Samlinger af den angivne Karakter og paa det angivne Sted ere dog i intet Tilfælde — bortset fra de ndfr. omtalte Politibud — strafbare som saadanne, end ikke om Faren for den offentlige Orden har viist sig i Udøvelse af Vold, end sige ved Larm og Støj, jfr. derimod Stl.'s § 157. Der kræves altid, ogsaa efter Paragrafens 2. St., jfr. Ordet „*derhos*", som Betingelse for Strafbarheden, at Øvrigheden har rettet den tre Gange gjentagne Opfordring i Kongens og Lovens Navn til Mængden om at skilles ad, og at denne Opfordring ikke er efterkommet af den Paagjældende. Til Anvendelse af den kvalificerede Straf efter § 104, 2. St., er det

---

[6]) Jfr. herved *Holck* Statsforf. R. II S. 359 o. ff., Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 141—42. Se dog *Matzen* Dansk Statsforf. R. III S. 398—99. jfr. 391 o. ff.

[7]) Jfr. *Holck* a. St. S. 358.

dernæst ikke nok, at der af Mængden eller Nogen i Mængden efter den rettede Opfordring øves Vold mod Person eller Gods. Men Forudsætningen er, at saadan Vold er udøvet af den, paa hvem denne Straf skal finde Anvendelse, saaledes at han ikke har skilt sig fra Mængden efter Opfordringen, men endog efter denne udøvet den omspurgte Vold.

Som bemærket, er Stl.'s § 104 den eneste Straffebestemmelse i Straffeloven, der angaaer almindelige Krænkelser af den offentlige Orden i den her angivne Betydning. Særlig bemærkes, at Trusler om Iværksættelse af almenfarlige Forbrydelser, der med samme Føje kunne betragtes som Krænkelser af den offentlige Fred, som Trusler mod Enkeltmand af den private Fred, ligesaa lidt som disse ere strafbare som saadanne. Her vilde der efter dansk Ret kun blive Spørgsmaal om præventive Forholdsregler.[8])

2. Iøvrigt bliver i denne Paragraf endnu kun at nævne den Straf, som er hjemlet for en Række af Politilove, særlig Politivedtægterne, forbudne Handlinger, som krænke eller true den offentlige Orden eller tilsidesætte, hvad denne Fællesinteresse kræver. Idet ogsaa her Politivedtægten for Kjøbenhavn tages til Mønster, henvises til følgende Bestemmelser i Vedtægten for Kjøbenhavn 22. Juni 1883: 1. Afsnit („om den offentlige

---

[8]) Ejendommeligt er det, at Stl.'s § 299 kun har Øje for Trusler mod Enkeltmand. Da de almenfarlige Forbrydelser i Regelen ogsaa ville ramme en Trediemand, vil man vel som oftest kunne hjælpe sig med Paragrafen, jfr. Ordet „Brand", skjønt det er unaturligt, at Sikkerheden, hvor det Offentlige er truet, skal være afhængig af den truede Private. En analogisk Anvendelse af § 299, der hjalp over dette, turde imidlertid være fuldt berettiget.

Orden"), 1. Kap. („om Iagttagelse af Orden [og Velanstændighed] paa Gaden") § 1, („Paa offentlig Gade, Vej eller Plads maa intet Opløb eller Sammenstimlen af Folk finde Sted, hvorved den offentlige Orden forstyrres . . ."), § 5 (§ 6 maa nærmest betragtes som Politibestemmelse, der værner om den private Husfred), tildels § 9 (der for en anden Del tilligemed § 10 vedkommer den offentlige Sædelighed); 7. Kap., af hvis Bestemmelser om Beskadigelse og Besudling af Bygninger, Monumenter m. m. her delvis mærkes §§ 48, 54, 8. og 9. Kapp., der tildels angaa positive Pligter i den fælles Benyttelses Interesse af Gader m. m., tildels Kap. 10 („om Torvehandel"), flere Bud i Kap. 11 (om offentlige Beværtningssteder) og i Kap. 12 („om offentlige Forestillinger og Præstationer"). Se fremdeles Fdg. 22. Okt. 1701.[9])

§ 48.

IV. Forbrydelser mod Almensikkerheden. — Om disse Forbrydelser i Almindelighed.

Tidligere end ved de fleste andre Forbrydelser mod det borgerlige Samfunds Fred har dette Syns-

[9]) Herved mærkes Domme i U. f. R. **1876** S. 523, **1877** S. 266, 1104, **1879** S. 52, jfr. H. R. T. 1878 S. 516 (O. R. domfældte efter Lovgivningens Grundsætninger for fredsforstyrrende Adfærd i offentligt Værtshus (Hellebæk Kro), medens H. R. ikke fandt tilstrækkelig Føje til særlig at paalægge Strafansvar herfor), **1880** S. 1063 (Frifindelse), **1882** S. 1150, **1887** S. 732, 1050 (Straf efter Fdg. 22. Okt. 1701, II, Kap. 3 for Slagsmaal og Ufred paa offentlig Landevej), 1207 og **1888** S. 457, jfr. H. R. T. 1887 S. 791 (§ 296 anvendt, jfr. § 54), **1891** S. 925 (Beføjelse for Politiet i Medfør af Vedt. 22. Juni 1883 §§ 5 og 11).

punkt vundet Indgang ved de Handlinger, som angribe Sikkerheden i Samfundet for de ydre Retsgoder: Liv, Legeme og Ejendom. Ikke blot maatte det paatrænge sig Opmærksomheden, at en stor Mængde præventive Politibud havde denne Almensikkerhed for Øje, og at der dertil svarede en omfattende Klasse af særlige Politiforseelser. Men dernæst maatte det ogsaa snart blive klart, at det ikke gik an at opfatte alle de Handlinger, der straffedes som farlige for Almensikkerheden, som blotte Politiforseelser. Allerede Straffens Størrelse maatte i mange Tilfælde vække Tvivl om Rigtigheden af denne Opfattelse, og den omhyggeligere Granskning af Politiforseelsernes Væsen maatte føre til, at der her, som ellers, kun kunde regnes til Politiforseelser, hvad der krænkede et særligt, udover det normale af Loven sat Værn, medens dertil ikke kunde henføres de Handlinger, hvis Retstridighed var given med de Grænser for Handlefriheden, som selve Anerkjendelsen af det paagjældende Retsgode medførte.[1]) Man kom saaledes til Adskillelsen mellem de almenfarlige Forbrydelser og de Politiforseelser, der gjøre Brud paa de af Hensyn til Almenfaren givne præventive Lovbud.[2]) De sidste have Politiforseelsernes almindelige, akcessoriske Karakter. Spørgsmaalet om den hele Gruppes systematiske Berettigelse afhænger af, om en saadan kan tilkjendes de saakaldte almenfarlige Forbrydelser. Denne beroer paa to Momenter, nemlig for det Første, at den paagjældende Handling overskrider de Grænser for Handlefriheden, som Hensynet til Medmenneskers materielle Retsgoders Integritet drager, og altsaa er retstridig, og

---

[1]) Jfr. Indl. t. StR. S. 94.

[2]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV., S. 43—44 og S. 223 o. ff.

for det Andet, at de, hvis Retsgoder trues ved saadanne retstridige Handlinger, ere enten ubestemt mange eller tilfældige Personer. Hvad det første Moment angaaer, henvises til Udviklingen i den almindelige Del I S. 66 o. ff, 156 o. ff., hvor det er viist, at en Handlings Retstridighed ikke beroer paa dens Virkning, men paa dens egen objektive Beskaffenhed, og at som Følge deraf denne Egenskab kan tilkjendes en Handling, selv om den ingen skadegjørende Virkning har paa det truede Retsgode. Er dernæst Forholdet det, at den farlige, uforsvarlige og derfor retstridige Handling ved sin Foretagelse truer ubestemt mange eller tilfældige Personer, er der ganske de samme Grunde, som ved andre mod det borgerlige Samfund rettede Forbrydelser, til at betragte dette som det krænkede Objekt. Vistnok vilde det, ogsaa uden denne Opfattelse, være muligt at ramme de retstridige Handlinger af denne Art med tilbørlig Straf. Den ejendommelige, kvantitative Udstrækning kunde komme i Betragtning som Udmaalingsmoment og hjemle Anvendelse af Sammenstødsregler. Der vilde fremdelės heller ikke være noget i Vejen for at skabe særegne Straffebud, forsaavidt enten Flerheden af de truede Personer eller Forskjelligheden af truede Retsgoder eller Ønskeligheden af særegne Regler med Hensyn til Fuldbyrdelse eller med Hensyn til Forsæt maatte opfordre dertil.[3]) Men medens Opstillingen af saadanne særegne Straffebud faaer Karakter af positive Afvigelser fra ellers fulgte, normale Synspunkter, naar de almenfarlige Forbrydelser kun betragtes som ejendommelige Kombinationer af andre Forbrydelser, Afvigelser, hvis Udstrækning afgrænses

---

[3]) Jfr. i sidst nævnte Henseende f. Ex. Stl.'s § 197, s. ovfr. § 15.

vilkaarlig, ikke efter noget fælles Princip, blive de principrigtige og derfor rationelt bestemte Konsekvenser af det tilgrundliggende Synspunkt, naar de betragtes som særegne Forbrydelser med særligt Objekt, nemlig Samfundet. Det Retsgode for Samfundet, der er Forbrydelsens Objekt, er da Almensikkerheden eller Samfundsfreden for de ydre Retsgoder. Det er en Side af den retsbeskyttede Samfundstilværelse. Som der i denne gives Retsbeskyttelse for de sædelige Følelser (I.), det religiøse Liv (II.), den offentlige Ro og Orden, som Samfundslivet kræver (III.), saaledes ogsaa for de ydre Retsgoders Tryghed mod retstridig fremkaldte Farer, der i endnu højere Grad betinger Opnaaelsen af Samfundslivets Formaal. Et andet Spørgsmaal er det, hvilket Standpunkt den positive Lovgivning stiller sig paa. Det vil af det Følgende fremgaa, at den danske Straffelov ikke altid rent og skarpt har gjennemført det systematisk rigtige Synspunkt, idet der træffes paa Regler, som ikke stemme med dettes rationelle Konsekvenser, men høre til saadanne Vilkaarligheder, for hvilke Døren er aabnet, naar man kun betragter de paagjældende Handlinger som ejendommelige Kombinationer af andre Forbrydelser. Heller ikke den ydre Anordning i Straffeloven bærer klart Vidnesbyrd om den principrigtige Opfattelse. Ikke blot savner efter denne Sondringen af Brandstiftelse i Kap. 28 fra Forbrydelserne i Kap. 29 tilstrækkelig Grund. Men ogsaa Overskriften til Kap. 29, der blot fremhæver det Kvantitative („*større Ulykke*"), er i Uoverensstemmelse med det rette Synspunkt. Den systematiske Fremstilling maa ikke destomindre bygges paa den rationelle Opfattelse, under samtidig Paavisning af de Fravigelser fra dennes Medfør, som maatte forefindes i den danske Ret.

Den nærmere Karakter af den Almenfare, hvis Fremkaldelse er Retsbrudet i de her omhandlede Forbrydelser, fremgaaer af det Udviklede. Det er de ydre Retsgoder, der maa være bragte i Fare: Liv, Legeme og Ejendom. Hyppigt vil Faren true forskjelligartede Goder paa een Gang; men det hører ikke til Begrebet. Dette er i og for sig fyldestgjort, om ogsaa blot Liv eller Helbred eller Ejendom er truet, jfr. paa den ene Side f. Ex. den almindelige Brandstiftelse og § 292 og paa den anden Side f. Ex. §§ 290 og 291. Det Væsentlige er, at Faren truer ubestemmelig mange eller tilfældige Personer. Kilden til en saadan Fare ligger i de vældige Naturkræfter, Mennesket kun betingelsesvis og i begrænset Maal kan beherske, naar de sættes i Bevægelse, eller deres Magt ikke i Tide hindres. Men om der end paa dette Grundlag kan gives et almengyldigt Begreb af Almenfare, har dette dog ikke hidtil, hverken i Systemerne eller Lovene, været anset for tilstrækkelig bestemt i sin Afgrænsning eller sikkert i sin Anvendelse til, at der derpaa kunde bygges et almindeligt Forbrydelsesbegreb. Det har hidtil altid kun afgivet den almindelige Baggrund, paa hvilken der opstilledes en Række detaillerede Regler om enkelte, under Gruppen henhørende Forbrydelser, hver især med nærmere Bestemmelser i Henseende til den forbryderske Handling. Naturligvis kan det heraf blive Følgen, at disse Bestemmelser ikke blive udtømmende, og at der for forbigaaede Tilfælde, for hvis Behandling efter de givne Buds Analogi Hjemmel maatte mangle, ikke kan anvendes andre Strafferegler end de, som de i Handlingen liggende Forbrydelseselementer, bortset fra Almenfaren, begrunde. Den Betydning, som det fælles Synspunkt for de enkelte Straffebud om almenfarlige Forbrydelser under disse Omstændigheder har, viser

sig imidlertid i forskjellige Retninger, saaledes objektivt med Hensyn til Fuldbyrdelsen[4]) og subjektivt med Hensyn til Forsæt.[5]) Det er dog stedse kun i de almindelige Træk og til Bestemmelse af, hvad der ikke kan fordres (saaledes ikke til Fuldbyrdelse, at Nogen har lidt Skade, og ikke til Forsæt, at Saadant har været tilsigtet), at Grundsynspunktet vejleder. Med Forbrydelsernes Detaillering følger uundgaaelig, at den nærmere Bestemmelse af, hvad der positivt kræves til Fuldbyrdelse eller til Forsæt, maa blive særlig for de enkelte Forbrydelser.

De Forbrydelser, som i dansk Ret blive at omhandle i dette Afsnit, ere de, med hvilke Stl.'s Kapp. 28 og 29 beskæftige sig. Den i § 295 omhandlede Beskadigelse af Telegrafer hører ikke herhen, skjønt det heller ikke udtømmer dens Væsen at behandle den blot som Tings Beskadigelse. Det er en Forbrydelse mod det offentlige Samkvems Fred, og den hører til en Gruppe for sig selv. Heller ikke bør Falskmøntneri medtages.[6]) Det er en Forbrydelse, som er særlig for Erhvervssamfundet, og den har derfor sin Plads nedenfor i dette Afsnits tredie Kapitel.

Efter disse Bemærkninger blive nu de enkelte almenfarlige Forbrydelser og de herhen hørende Politiforseelser at fremstille.

§ 49.

Brandstiftelse.

Skjønt Brandstiftelse er den almenfarlige Forbrydelse, med hvilken Teorien fortrinsvis og tidligst

---

[4]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 253 o. ff.

[5]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 397, 420 o. ff.

[6]) Saaledes dog *Bornemann* s. a. St. S. 44.

har beskæftiget sig, og som har været Gjenstand for den omhyggeligste Behandling i Lovene, er det dog endnu stedse langtfra, at der er Klarhed over eller Enighed om alle eller endog blot alle de vigtigste Punkter vedrørende Forbrydelsens Begreb, eller at de rationelle Synspunkter ere principrigtige eller paa ensartet Maade gjennemførte i Lovene. Den Fremgangsmaade, som Principet nærmest tilsiger, er den, at bestemme Forbrydelsen som den Handling at sætte Ild paa Ting (Ildspaasættelse) under saadanne Omstændigheder, at deraf opstaaer Almenfare. Eftersom denne almene Fare blot truer Gods eller tillige eller alene Menneskeliv, vilde deri ligge det rette Grundlag for den Opstilling af flere Strafferammer, som i dette Æmne er Regel. Men denne Vej[1]) er ikke den almindelige. Forsaavidt der imod den anføres, at den lægger for meget i Dommerens Haand, haves der dog baade mangfoldige Forbilleder herfor ved andre Forbrydelser, og selv ved den sædvanlige Fremgangsmaade kan det ikke undgaaes, at Afgjørelsen i mange Tilfælde maa bero paa Dommerens Skjøn, jfr. nedenfor med Hensyn til d. Stl. § 282. I Modsætning til hin Fremgangsmaade er det Regelen, at Fordringen om Almenfare ganske træder i Baggrunden, saaledes at den vel kan være Lovgivningsmotiv, men i ingen Henseende bliver bestemmende for Begrebet. Istedetfor dette Hensyn sættes det, om Handlingen foraarsager (eller er egnet til at foraarsage) Ildsvaade, saa at Brandstiftelse i Grundtrækket kan bestemmes som „Foraarsagelse af Ildsvaade" ɔ: en Ildebrand, ved hvilken Mennesker enten slet ikke eller kun ved Hjælp af særegne Slukningsredskaber ere Herrer over Ilden.[2]) Da Erfaringen lærer, at

[1]) Den er fulgt af den nye hollandske Straffelov.
[2]) Jfr. *Bornemann* S. Skr. IV. S. 224—25.

en saadan Ildsvaade i Regelen er almenfarlig, gjøres dette Hensyn til Kriterium i Stedet for Almenfare. Opstaaer en saadan ved Ild, men uden Ildsvaade, er det ikke Brandstiftelse, og omvendt udelukker det ikke Begrebet, om en Ildsvaade *in concreto* ikke er almenfarlig. Men heller ikke ved dette Synspunkt i sin Almindelighed blive Lovene i Regelen staaende. De fleste Love udføre det nærmere saaledes, at de angive de Gjenstande, som overhovedet kunne være Brandstiftelsesobjekter, enten saaledes, at Angivelsen er udtømmende, eller saaledes, at der kan medtages unævnte Objekter, naar de have tilstrækkelig Lighed med de udtrykkelig opregnede. I begge Tilfælde betyder Opregningen en Afgjørelse ved Lovgivningen af, at visse Objekter skulle anses for egnede til ved Antændelse at medføre, hvad der udkræves til Forbrydelsen, andre ikke. Det vil sige, der opstilles en Præsumtion. Denne kan for de medtagne Objekters Vedkommende atter enten være opstillet ubetinget eller betingelsesvis, saa at det dog i større eller mindre Omfang kommer an paa de konkrete Omstændigheder. Under alle Omstændigheder opstaaer der med Opgivelsen af Almenfaren som det egentlige Kriterium det vanskelige, i Brandstiftelseslæren meget omtvistede Spørgsmaal, hvorvidt og under hvilke Betingelser Antændelse af egne Gjenstande kan udgjøre Brandstiftelsesforbrydelsen.

Den danske Lovgivning er, som de fleste andre, gaaet den Vej at angive, om end ikke udtømmende, Brandstiftelsesobjekterne.[3]) I Straffeloven er Be-

[3]) I Chr. V.'s Lov Kap. 19, der overskrives „om Mordbrand og Hedebrynde", nævnes Hus, Skov, Svinesti, Gjerde, Aalgaard, Hede (Lyng eller Tørv), Mose, Hede, en Opregning, der dog ikke kunde anses for udtømmende. Fdg. 26. Marts 1841 medtog vel under sine Bud, foruden

grænsningen af Brandstiftelsesobjekterne klart udtalt ved den forsætlige Forbrydelse. Kun Antændelse af Hus, Skib (§§ 280, 281) eller Skov, Tørvemose, Hede, Ager, Tømmer- eller Brændeforraad, Korn- eller Høstakke, Hytter eller Skure eller andre lignende Gjenstande, s. § 282, kunne komme ind under Straffebudene for forsætlig Brandstiftelse. Ved den uagtsomme Brandstiftelse, § 284, findes derimod ikke[4]) en lignende Begrænsning af Objekterne. Loven holder sig her til det almindelige Synspunkt, om Ildsvaade er afstedkommet, og det vil ikke være berettiget uden udtrykkelig Hjemmel at indskrænke Anvendelsen til de i §§ 280—81 nævnte Gjenstande.

Den Formodning, Lovgivningen saaledes ved den forsætlige Brandstiftelse gaaer ud fra, at Antændelse af visse Objekter er egnet til at medføre det for Forbrydelsen Væsentlige, er dernæst i den nugjældende danske Ret ubetinget.[5]) Der er intet

---

Hus, Skib, Skov, Tørvemose, Hede, Ager, Brændestabel, Tømmer- eller Brændeforraad, Korn- eller Høstakke eller andre lignende Gjenstande ogsaa „Gjenstande, der ikke med Hensyn til deres Betydenhed eller Faren for Ildens videre Udbredelse kunne sættes ved Siden af de nævnte", s. § 7; men der var Grund til at antage, at Ildspaasættelse paa disse mindre betydende Gjenstande ikke betragtedes som egentlig Brandstiftelse, s. *Bornemann* S. Skr. IV., S. 223—24.

[4]) Saaledes heller ikke efter Fdg. 26. Marts 1841 § 14.

[5]) Efter Fdg. 26. Marts 1841 gjaldt den i § 7 fastsatte ringere Straf, — der faldt udenfor egentlig Brandstiftelse, — ikke blot ved Objekter, som ikke hørte til de opregnede eller lignende Gjenstande, men ogsaa, naar Gjenstanden vel hørte til de ommeldte, men var af sær ringe Betydning, og Omstændighederne havde været af den Beskaffenhed, at ingen videre Fare derfra var opstaaet, hvilket ogsaa gjaldt om smaa aldeles ubetydelige Hytter eller Skure, hvori kun Ting af ringe Værdi opbevares, naar de vare saa langt fra vigtigere Bygninger, at disse ikke derved sattes i Fare.

Hensyn taget til den konkrete Situation ved Afgjørelsen af, om Brandstiftelse foreligger, s. § 282, 1. St., og § 281, 2. St., der kun under visse Forudsætninger hjemler Strafnedsættelse eller anerkjender formildende Grunde, men ikke gjør Begrebet uanvendeligt af Hensyn til de konkrete Omstændigheder.[6])

Efter det Foranstaaende kan Foraarsagelse af Ildsvaade vel opstilles som Grundlag for Brandstiftelsesbegrebet i dansk Ret. Men en fælles Udvikling af Begrebet fra dette Udgangspunkt lader sig dog efter det Bemærkede om den objektive Forskjel mellem forsætlig og uagtsom Brandstiftelse ikke give. Hver af disse subjektivt adskilte Former af Forbrydelsen har sit ejendommelige objektive Grundlag. Begrebet maa derfor udvikles særligt for den forsætlige og for den uagtsomme Brandstiftelse.

1. Hvad først den forsætlige Brandstiftelse angaaer, er, som bemærket, Forholdet det,

a) at der i Loven er givet en vejledende, men ikke udtømmende Angivelse af de Objekter, hvis Antændelse udkræves til Forbrydelsen. De udtrykkelig nævnte Gjenstande ere først *Hus* og *Skib*, s. §§ 280 og 281. Med Hensyn til Hus giver § 281, 3. St., den nærmere Bestemmelse, at der dertil bliver at henføre ikke blot de ganske eller tildels beboede eller til Beboelse indrettede Bygninger med de dertil hørende Udhuse, men ogsaa Kirker, Møller, Fabrikker, Magasinbygninger og alle andre Bygninger, som med dem kunne sættes i Klasse, ɔ: med Hensyn til Brandfarlighed. Til „*Hus*“ regnes derimod ikke Hytter eller Skure, da

---

[6] Jfr. herved D. i U. f. R 1867 S. 350, jfr. H. R. T. 1867 S. 56.

disse særlig ere nævnte i den yderligere Opregning af Gjenstande, der finder Sted i § 282. Paa tilsvarende Maade maa „*Skib*" begrænses.[7]) Men iøvrigt har denne Udelukkelse ikke Betydning for Begrebet, men kun for Strafferammen under visse Forudsætninger, jfr. ndfr. Opregningen i § 282 omfatter først *Skov*, *Tørvemose*, *Hede eller Ager*, dernæst *Tømmer- eller Brændeforraad*, *Korn- eller Høstakke*, samt endelig *Hytter eller Skure*. Hertil føjes saa „*andre lignende Gjenstande*". Ogsaa her maa Ligheden bestemmes efter Hensynet til Brandfarligheden, nemlig om de indeholde en lignende Mængde af brændbart Stof og, om deres Antændelse derfor medfører en ligesaa øjensynlig Fare for Ildsvaade. Saavel herved som ved Afgjørelsen af, om der foreligger Tømmer- eller Brændeforraad eller Korn- eller Høstakke bliver der selvfølgelig Anvendelse for Domstolenes Skjøn i Henhold til det bestemmende Synspunkt.[8]) Ligger Antændelses-

---

[7]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 226—27.

[8]) Se Domme i U. f. R. **1867** S. 350, jfr. H. R. T. 1867 S. 56 (Tørvekube; da Straffen bestemmes efter § 280, jfr. § 46, bortfaldt efter H. R. D. Ansvar efter den af O. R. ogsaa citerede § 282), 431 (§ 296, ej § 282 anvendt paa Antændelse af en Seng), **1869** S. 88 og S. 190, jfr. H. R. T. 1868 S. 558 (en Dynge opryddede Buske, Rødder og Gjærdsel og en Dynge Tørvejord, bestemt til at blandes i Gjødning, ikke betragtet som Brændeforraad eller sat i Klasse med de i § 282 nævnte Gjenstande), **1872** S. 854 (Antændelse af Halmskjærme paa Landevejen, benyttede ved Stenslagning, henført under § 296), **1873** S. 55 med Note (Antændelse af Halmsække i Jernsenge henført under § 296), **1876** S. 1157, jfr. H. R. T. 1876 S. 217 (Ildspaasættelse paa en Vadsæk med Linned i et Klædeskab henført under § 282), **1882** S. 477, jfr. H. R. T. 1881 S. 709 (Antændelse af en i en Granplantage henliggende Bunke Grankvas, bestemt til Brændsel, ikke af O. R., men af H. R. henført under

objektet udenfor den medtagne Kreds, kan Forbrydelsen ikke blive Brandstiftelse, men vel, naar de subjektive Betingelser ere tilstede, Forsøg paa Brandstiftelse.[9]) At Samlinger af Gjenstande (*universitates rerum distantium*) som saadanne kunne være Brandstiftelsesobjekt, ses af, at § 282 medtager Tømmer og Brændeforraad, Korn- og Høstakke. Derimod forlades Lovgivningens Synspunkt, naar en Gjenstand, der ikke som saadan hører med ti Kredsen af Brandstiftelsesobjekter, paa Grund af konkrete Omstændigheder, saasom Nærheden af andre Gjenstande, med hvilke den dog ikke udgjør en Enhed, medtages.[10])

b) Et meget omstridt og i Lovgivningerne paa forskjellig Maade løst Spørgsmaal er det, om den forsætlige Brandstiftelse forudsætter et en Anden tilhørende Okjekt, hvorpaa der sættes Ild uden hans Samtykke, eller om, og da, under hvilke Betingelser, ogsaa forsætlig Antændelse af egne Ting eller af anden Mands Ting med hans Samtykke kan være denne Forbrydelse. Dersom Brandstiftelse opfattedes ikke som en almenfarlig Forbrydelse, men alene som en anden Beskadigelse eller Ødelæggelse af Ejendom, vilde det være en

---

§ 282), 1885 S. 939 (§ 282, 1. St., sidste Del; Dissens om „Skur"), 1892 S. 695 (U. R. § 281, jfr. § 46, O. R. § 282, 1. St., da Arrestanten ikke havde tilsigtet, at Huset skulde antændes; Sengklæder vare antændte. jfr. H. R. T. 1867 S. 98, 1870 295, U. f. R. 1869 S. 668), 1892 S. 1211, jfr. H. R. T. 1892 S. 406 (Antændelse af Sofa kun Ansvar efter § 296, ikke § 282), 1893 S. 1128, jfr. H. R. T. 1893 S. 394 (Halmstak § 282; Svinehus § 281).

[9]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 343.

[10]) Det synes derfor, at den ovfr. citerede D. i U. f. R. 1876 S. 1157, jfr. H. R. T. 1876 S. 217, gaaer ud over Grænsen Se ogsaa derimod særlig U. f. R. 1892 S. 1211, jfr. H. R. T. 1892 S. 406 (Sofa).

Selvfølge, at denne Ejendom maatte være anden Mand tilhørende, og at denne ikke havde samtykket, jfr. Stl.'s § 296 („*fremmed Ejendom*"). Naar omvendt Almenfarlighedsprincipet er rationelt gjennemført, er det en Selvfølge, at Forholdet stiller sig ganske ens, enten det er fremmed eller egen Ting, der sættes Ild paa. Den Omstændighed, at det sker under Forhold, der medføre Almenfare, begrunder i begge Tilfælde og paa lige Maade Forbrydelsen. Tvivlen kommer frem, naar Loven gjør Ildsvaade istedetfor Almenfaren til Kriterium for Brandstiftelsen, være sig nu uden eller med Bestemmelse af Brandstiftelsesobjekterne. Paa den ene Side vilde det føre til urimelig Haardhed, om man uden videre vilde lade den samme Præsumtion for Almenfare gjælde, hvorpaa der bygges, naar Ildspaasættelsen sker paa fremmed Ejendom uden Samtykke, og her kan bygges uden altfor stødende Resultater, fordi i ethvert Fald et meget alvorligt Retstridighedsmoment foreligger. Paa den anden Side vilde man ved helt at udelukke Ildspaasættelse paa egne Gjenstande fra Brandstiftelsen ikke tillægge de dog sædvanlige Tilfælde den tilbørlige Vægt, hvor Ildspaasættelse paa egne Gjenstande virkelig er almenfarlig, idet man da enten slet ikke kunde straffe eller kun straffe for mulig Politiforseelse eller for de andre, forbryderske Momenter, som maatte forbinde sig med Ildspaasættelsen paa Ens egen Ting, f. Ex. Assurancesvig, Forsøg paa Brandstiftelse paa fremmed Gjenstand o. s. v. Særlig stærkt vilde Urimeligheden fremtræde, hvor Vægten ved et givet Straffebud for Brandstiftelse er lagt paa Ildsvaade i Forbindelse med en kvalificeret Fare f. Ex. for Menneskeliv, ved hvilken det maa være en ganske ligegyldig Ting, om Faren er foraarsaget ved Antændelse af fremmed eller egen Ting. Imellem

disse Yderligheder gaa Lovene derfor i Regelen den Vej ved Ildspaasættelse paa egne, indenfor Kredsen af Brandstiftelsesobjekter faldende Gjenstande, at lade Faren under de konkrete Omstændigheder være afgjørende og ialtfald kun at fastholde en Præsumtion, hvor Forskjellen, som nys omtalt, ikke kan have nogen Betydning. Bortses der fra det sidste Tilfælde, bliver den konsekventeste Regel da den, som den tyske Straffelov har fulgt, at Ildspaasættelse paa egne Brandstiftelsesobjekter falder ind under Brandstiftelse, naar de efter deres Beskaffenhed og Beliggenhed ere egnede til at udbrede Ilden til — og altsaa udsætte for Fare — anden Mand tilhørende Brandstiftelsesobjekter. Ofte fastholde Lovene imidlertid ikke denne sidste Begrænsning ved denne saakaldte middelbare Brandstiftelse, men lade det til den være nok, at Ildspaasættelsen af det egne Brandstiftelsesobjekt sætter hvilkensomhelst fremmed Ejendom i Fare.[11])

---

[11]) Chr. V.'s L. 6. 19 forudsatte helt igjennem, at Ildspaasættelsen sker paa fremmed Ejendom. Men i Anledning af opstaaet Tvivl udtalte Pl. 7. April 1819, at uagtet det fulgte af rigtig Lovfortolkning, at den, som for at tilvende sig Assurancegodtgjørelse eller af anden saadan svigagtig Aarsag satte Ild paa eget Hus, burde anses efter L.'s 6. 19. 1, havde Kongen dog, — for at Ingen skulde kunne undskylde sig med Uvidenhed eller Misforstaaelse, — fundet det passende at kundgjøre, at saadan Misgjerning i Et og Alt skulde straffes saaledes, som L.'s 6. 19. 1 fastsatte med Hensyn til den, som satte Ild paa anden Mands Hus. Denne Afgjørelse kom dog ikke ind paa det egentlige Spørgsmaal. Den indskrænkede sig til at inddrage under Brandstiftelsesforbrydelsen saadanne Tilfælde, hvor særlige forbryderske Momenter vare tilstede, som ogsaa uden dette vilde paadrage Straf, om end en ringere. Fdg. 26. Marts gik videre. Bortset fra de Tilfælde, hvor Ildsvaaden var forbunden med særegne kvalificerede Omstændigheder, der lige godt kunde være

De Tilfælde, hvor efter den nugjældende danske Straffelov Ildspaasættelse paa egne, indenfor Brandstiftelsesobjekternes Kreds faldende Gjenstande bliver behandlet som Brandstiftelsesforbrydelse, ere forholdsvis begrænsede. Kun i eet Tilfælde, hvor en særegen Fare træder i Forbindelse med Ildsvaaden og begrunder kvalificeret Straf, er denne Fare nok til at gjøre Antændelse af egne Gjenstande til Brandstiftelse, nemlig naar det sker under saadanne Omstændigheder, at han (den Skyldige) maatte indse, at Andres Liv udsattes for

---

tilstede ved Antændelse af egen eller fremmed Ting, og hvor derfor Forskjellen var uden Betydning, jfr. §§ 1—3, fastsætter den for de Tilfælde, hvor det ved fremmede Ting kom an paa Ildsvaade alene (eller Fare herfor), s. §§ 4 og 6, med Hensyn til egne Ting, at den samme Straf blev anvendelig, a) naar Ejendommen eller det deri værende Gjerningsmanden tilhørende Gods har været forsikret, eller b) der i Huset har været andre Beboere, hvis Ejendele derved udsattes for Opbrændelse, eller c) ogsaa andre nærliggende Bygninger eller Skibe eller andre Brandstiftelsesobjekter kunne være udsatte for kjendelig Fare, samt endvidere en mindre Straf, men dog stadig for Brandstiftelse, d) naar Handlingen hverken umiddelbart havde været til Fornærmelse for Andre eller sat disse i Fare, men Gjerningsmanden havde villet gjøre sig Fordel ved den Medlidenhed, som den ham overgaaede Brand skulde opvække eller havt anden saadan mindre strafværdig Hensigt, s. §§ 5 og 6. Betingelsen var altsaa enten den konkrete Fare for Andre — vel ikke absolut indskrænket til Andre tilhørende Brandstiftelsesobjekter, men dog ikke uden nogensomhelst Grænse — eller Kombinationen med særegen strafværdig Hensigt. Naar hverken saadan Fare eller saadan Hensigt forelaa, laa Handlingen derimod udenfor Brandstiftelse, og derfor kunde den blotte, ikke let udeblivende Uro og Skræk i Omegnen, som fulgte med Handlingen, ikke bringe Handlingen ind under Forordningens Omraade, jfr. om Fortolkningens Tvivl i saa Henseende *Bornemann* a. St. S. 227—28, jfr. S. 224.

aabenbar Fare, se § 280, 1. Led, og § 282, 2. St., 1. Led. I alle andre Tilfælde udkræves der som Betingelse en særegen retstridig Hensigt, altsaa navnlig ogsaa i de Tilfælde, hvor Faren for Ildsvaade er nok ved fremmed Ting, se § 281, 2. St. „*lige Straf* (som den, der er fastsat for at sætte Ild paa anden Mands Hus eller Skib uden kvalificerende Omstændigheder) *er den undergiven, som for at besvige Brandforsikringen eller i anden retstridig Hensigt sætter Ild paa eget Hus eller Skib eller paa anden Mands Hus eller Skib efter dennes Begjæring eller med hans Samtykke*“, jfr. § 282, 1. St., se ogsaa § 280, 2. Led, jfr. § 282, 2. St., 2. Led. hvor den særlige retstridige Hensigt er en fælles Betingelse for kvalificeret Straf. Efter Bestemmelsen i § 281, jfr. § 282, er det for det Første givet, hvad der ogsaa var Tilfældet tidligere, at den forsætlige Ildspaasættelse paa egne Brandstiftelsesobjekter ikke som saadan er Brandstiftelse, at den Præsumtion, som gjælder ved fremmede Gjenstande, ikke er gjort anvendelig her. Men dernæst har Loven heller ikke optaget den Tanke, at Ildspaasættelse paa egne Gjenstande, som er forbunden med Fare — mer eller mindre begrænset — for Andre, er Brandstiftelse, bortset fra Tilfældet i § 280, 1. Led, jfr. § 282, 2. St., 1. Led. Thi vel kunde man gjøre gjældende, at Fremkaldelse af en saadan Fare er retstridig, og at den forsætlige Fremkaldelse af den altsaa er en retstridig Hensigt. Men denne Fortolkning er uholdbar. For det Første vilde det under denne Forudsætning have været det naturlige at udtrykke Betingelsen paa objektiv Maade med Henvisning til Faren, hvorved da Forsættets Bestemmelse i denne Relation vilde følge af sig selv, istedetfor paa subjektiv Maade. Dernæst vilde Regelen efter denne Op-

fattelse i sig selv føre urimelig vidt og særlig videre end Frd. 26. Marts 1841 § 5, der gav en nærmere Bestemmelse og Begrænsning af Faren, jfr. ovfr., medens det netop var Meningen at stille Fordringerne strengere, end efter denne Forordning.[12]) Særlig maatte man da endvidere gaa ud over Forordningen i den Retning, at ogsaa Handlingens næsten altid givne Evne til at fremkalde Uro blandt Beboerne maatte være nok; thi i og for sig er ogsaa det at fremkalde saadan Uro retstridigt, jfr. hvad der er udviklet i forrige Afsnit. Endelig vilde det være i høj Grad misvisende, at Loven særlig havde fremhævet *„for at besvige Brandforsikringen“*. Thi det maatte utvivlsomt være nok, som efter Frd. 26. Marts 1841, at Gjerningsmandens Gods havde været forsikret, og Assurancens Interesser altsaa vare satte i Fare, selv om der ikke just havde været bedragerisk Hensigt. Det maa derfor anses for givet, at Loven i intet Tilfælde, udenfor det i § 280, 1. Led, omtalte, lader den bevidste Fare for Andre være nok; og er dette givet, kan der saa meget mindre være Tale om, at den med Handlingen følgende, bevidst fremkaldte Skræk eller Uro, eller at overhovedet nogen bevidst Krænkelse blot af Samfundets eller Enkeltmands Fred som saadan kan komme i Betragtning, Momenter, der efter Fdg. 26. Marts 1841 enten slet ikke vare nok eller som *„mindre strafværdig Hensigt“* kun medførte ringere Straf. Det Slags Betleri, om hvilket Fdg. 26. Marts 1841 § 5 talte, kan saaledes ikke længere begrunde Brandstiftelsesstraf ved Ildspaasættelse paa egne Gjenstande.[13]) Den retstridige Hensigt, Loven kræver, maa være rettet paa at paaføre Enkeltmand Skade

[12]) S. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 345.
[13]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 345.

(i Modsætning til den blotte „Ulempe“ eller Fredskrænkelse), jfr. Exemplet *„for at besvige Brandforsikringen“*.[14]) Loven har saaledes aldeles forladt det principrigtige Udgangspunkt og indskrænket sig til at inddrage under Brandstiftelse saadanne Ildspaasættelser af egne Gjenstande, med hvilke et denne Forbrydelse i og for sig uvedkommende eller kun som Forsøg paa Brandstiftelse vedkommende Moment forbinder sig. Forsaavidt bliver Brandstiftelsen altsaa kun en med Hensyn til Straffen, Fuldbyrdelsesmomentet og mulig andre Punkter kvalificeret Form for andre Forbrydelser eller for Forsøg paa Brandstiftelse. Medens de heraf følgende Ændringer i disse Forbrydelsers Behandling, om de ansaaes for ønskelige, kunde naaes ad anden Vej, viser Resultatet sig derimod uheldigt i Forhold til Brandstiftelsesforbrydelsen. Denne bliver udelukket i Tilfælde, hvor der er al Rimelighed for at gjøre Brug af den, f. Ex. naar i en befolket By et uassureret, Gjerningsmanden tilhørende Hus opbrændes, uden særlig retstridig Hensigt, naar der blot ikke var aabenbar Fare for Menneskeliv, og der bliver kun Spørgsmaal om at straffe Handlingen som Politiforseelse, skjønt der baade vil være Fare for Andres Ejendom og mulig, omend fjernere, for Menneskeliv. Omvendt bliver det Brandstiftelse, naar Ildspaasættelsen skete for at besvige Brandforsikringen, omend de konkrete Forhold udelukkede enhver Fare for Andres Liv og Ejendom, og der altsaa mangler enhver Grund til at behandle den anderledes end som Assurancesvig, jfr. Slutningsbestemmelsen i § 281, 2. St., der kun anerkjender saadanne Forhold som for-

[14]) S. ogsaa Mot. t. Stl.'s Udk. S. 845.

mildende.[15]) I denne principstridige Afgjørelse af dette hele Spørgsmaal om den middelbare Brandstiftelse turde ogsaa den danske Lovgivning staa temmelig isoleret.[16])

---

[15]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 345.

[16]) Den ovenfor hævdede Fortolkning er dog ikke fulgt i Vib. L. O. R. D. i U. f. R. **1871** S. 173, hvor Ildspaasættelsen paa eget Hus ikke havde medført aabenbar Fare for Medmenneskers Liv, og Hensigt til at besvige Brandforsikringen eller paa anden Maade gjøre sig Pengefordel ved Branden heller ikke kunde antages, men retstridig Hensigt dog antoges, da Tiltalte maatte antages at have paasat Ilden med Bevidsthed om, at han derved paaførte andre af Husets Beboere væsentlige Ulemper, skjønt ej direkte Tab (en Voterende dissentierede). Se derimod L. O. R. s. H. og St. R. D. i U. f. R. **1879** S. 228, hvor Tiltalte frifandtes for Ildspaasættelsen (ved Middagstid og i ophidset Tilstand) paa eget (kun af ham selv og Hustru beboede) Hus, hvorom han strax gjorde Meddelelse til to Mænd, han traf, og som gjorde Anstalter til Ildens Slukning, da det ikke var sket enten for at besvige Assurancen eller i nogen anden retstridig Hensigt. Naar Overretsdommen ogsaa fandt Straf efter L. 2. Marts 1861 § 20, jfr. § 24, uanvendelig, fordi dette Lovbud angaaer uforsigtig Omgang med Ild, medens Tiltalte med Villie havde paasat Ilden, er dette Resultat, som i og for sig er urimeligt, da Forholdet aabenbart saa meget mere maatte kunne straffes, begrundet paa den gængse Sammenblanding af objektiv og subjektiv Uforsigtighed *(culpa)*. Den *„tilbørlige Forsigtighed"* i L. 2. Marts 1861 § 20 er den objektivt forsvarlige Omgang med Ild, som naturligvis tilsidesættes ogsaa af den, der har det Forsæt at foraarsage Ildsvaade. Jfr. herved D. i U. f. R. **1879** S. 124, hvor Ildspaasættelsen var anstiftet for at besvige Brandforsikringen, **1884** S. 1167, jfr. H. R. T. 1884 S. 340, **1889** S. 1139, jfr. H. R. T. 1889 S. 418 (O. R. frifandt af Hensyn til den givne Forklaring om Hensigten; H. R. dømte efter § 281, sidste Stykke, jfr. § 46: Selv om der overhovedet kunde tages Hensyn til den aldeles usandsynlige Forklaring om at have foretaget Ildspaasættelsen for at indbrænde sig selv, maa

c) Den **Virkning**, der udkræves til en Brandstiftelsesforbrydelse, maa, naar dennes Væsen sættes i Foraarsagelse af Ildsvaade, være, at en Ildsvaade den ovfr. bestemte Betydning virkelig er tilvejebragt. Naar Loven angiver Brandstiftelsesobjekterne, maa denne Bestemmelse forsaavidt undergaa en Modifikation, som det, der udkræves til Ildsvaade, nu ikke kan bestemmes efter et almindeligt Synspunkt, men maa bestemmes med særligt Hensyn til de Brandstiftelsesobjekter, Lovene anerkjender. Ildsvaade er der altsaa, naar der er en saadan Brand i nogen af disse Gjenstande, at Ilden har faaet Overmagt. Fuldstændig Opbrændelse, større Beskadigelse eller endog blot, at Ildens Magt har naaet sit Højdepunkt, kan ikke kræves. Saasnart Ildens Magt over Tingen er begyndt, foreligger den Virkning, Begrebet kræver. Positivt er det derimod, naar Straffeloven i § 283[17]) for at undgaa et Skjøn herover, der ganske vist kan være usikkert, bestemmer, at Forbrydelsen skal anses som fuldbyrdet, saasnart der er opstaaet Ild i den Gjenstand, hvis Antændelse udgjør Forbrydelsen, uden Hensyn til, om den har grebet mere eller mindre om sig.[18])

Tiltalte, hvis Hus var pantsat og tiligemed hans Indbo brandforsikret, ligefuldt anses skyldig efter § 281, sidste Stykke, jfr. § 46), **1890** S. 768 og 899, jfr. H. R. T. 1890 S. 246 (§ 281, jfr. § 52, 2), **1892** S. 1187 (§§ 281 og 259 anvendte).

[17]) Jfr. ogsaa Fdg. 26. Marts 1841 § 13.

[18]) Hertil føjede Fdg. 26. Marts 1841 § 13 det Selvfølgelige og derfor Overflødige, „*og skjønt den slukkes uden at have gjort nogen mærkelig Skade*“, samt at det ikke er nok, at der er opkommet Ild i de Ting, hvorfra Ilden skulde udbrede sig til vedkommende Gjenstand, saalænge der ikke har viist sig Ild i selve denne, jfr. herved *Bornemann* a. St. S. 124—25, Motiv. til Stl.'s Udk. S. 348 og StR.'s alm.

d) Det *Forsæt*, som kræves til forsætlig Brandstiftelse, maa, naar Ildsvaades Frembringelse er det objektive Retsbrud, være rettet herpaa. Men naar Loven angiver Brandstiftelsesobjekterne, maa Forsættet modificeres paa den Maade, som svarer til Modifikationen i Begrebet Ildsvaade. Der maa altsaa være Forsæt vel ikke nødvendigvis til at opbrænde Gjenstande, men til at frembringe en saadan Brand, at Ilden, overladt til sig selv, faaer Magt over Gjenstanden. Saaledes maa Forsættet nu vedblivende bestemmes trods den positive Forskrift om, naar Fuldbyrdelsen skal anses for indtraadt. Der er ikke det fornødne Forsæt, naar Hensigten blot var at bevirke, at der opstod Ild i Gjenstanden, men paa ingen Maade, at Ilden skulde faa Magt. Forskriften om Fuldbyrdelsen betyder en positiv Regel (en Præsumtion) om, naar Ildens Magt skal antages begyndt. Forsættet maa naturligvis ikke være begrænset til denne Begyndelse,

---

Del I S. 255 og 258. Se herved Domme i U. f. R. 1867 S. 340, jfr. H. R. T. 1867 S. 56, 1875 S. 1106, jfr. H. R. T. 1875 S. 278 (hvor O. R. kun antog Forsøg, men H. R. fuldbyrdet Forbrydelse; Ilden fra Blaarnøglet, der benyttedes som Middel, havde vel hverken antændt Straataget paa eller Træværket i Huset, men havde dog brændt saa længe, at der i den Loftsfjæl, hvorpaa det var henlagt, var i omtrent et Kvarters Omfang brændt et Hul af en Fingers Tykkelse, ligesom den tilstødende Murleder og Straavipperne i Taget nærmest vare svedne af Ilden), 1884 S. 204, jfr. H. R. T. 1883 S. 707 (§ 281, jfr. § 46), S. 1167, jfr. H. R. T. 1884 S. 340 (§ 281, jfr. § 39 og tildels § 46), 1886 S. 1169 (fuldbyrdet Forbrydelse antaget, idet den antændte Halmbeklædning var en integrerende Bestanddel af Huset), 1887 S. 417 (Fuldbyrdelse antagen), 1889 S. 1139, jfr. H. R. T. 1889 S. 418 (§ 281, sidste Stykke, jfr. § 46), 1892 S. 1187 (§ 281 og § 259, ikke jfr. § 46, med Hensyn til Assurancesvigen).

men maa omfatte en saadan Fortsættelse, som alene giver hin Betydning af en Begyndelse.[19])

e) Endnu bør med Hensyn til Forbrydelsesbegrebet bemærkes, at det ofte forekomne Tilfælde, at Ildspaasættelsen har været motiveret ved Vedkommendes Ønske om at blive inddømt i en Strafanstalt, med Rette, i Henhold til Stl.'s § 42 og almindelige Grundsætninger, er afgjort derhen, at et saadant Motiv ikke udelukker Straf for Brandstiftelse.[20])

f) Hvad angaaer Brandstiftelse paa egne Gjenstande, er den retstridige Hensigt, der kræves som Betingelse, optaget i Forbrydelsesbegrebet. Den bør derfor kun betragtes som et konkurrerende Forbrydelsesgrundlag, dersom der i den er noget Strafbarhedsmoment, der ikke er taget i Betragtning ved Brandstiftelsen,[21]) hvorimod der, naar der er Brandstiftelse af fremmed Ejendom (f. Ex. af et lejet Hus) for at besvige Brandforsikringen (f. Ex. med Hensyn til Løsøret i Lejligheden), selvfølgelig er Konkurrence af Forbrydelser. (§ 281 og § 259).[22])

Hvad Straffen for forsætlig Brandstiftelse

---

[19]) Se StR.'s alm. Del I S. 396 o. ff., jfr. S. 260 og 420. Jfr. ogsaa U. f. R. **1889** S. 645, jfr. H. R. T. 1889 S. 177 (Anvendelse af Stl.'s § 38 paa en Utilregnelig). **1890** S. 893, jfr. H. R. T. 1890 S. 297 (§§ 281, 282, jfr. § 37 og § 39), **1892** S. 1175, 1211, jfr. H. R T. 1892 S. 406 (§ 281, jfr. §§ 37 og 39).

[20]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 418 o. ff., *Bornemann* S. Skr. III, S. 369 o. ff, s. Domme i U. f. R. **1867** S. 795, jfr. H. R. T. 1867 S. 265, **1868** S. 70, jfr. H. R. T. 1867 S. 455, **1869** S. 1095, jfr. H. R. T. 1869 S. 486, **1893** S. 1128, jfr. H. R. T. 1893 S. 394.

[21]) Jfr. D. i U. f. R. **1879** S. 124, jfr. H. R. T. 1878 S. 584. Se dog U. f. R. **1892** S. 1187.

[22]) Jfr. D. i U. f. R. **1881** S. 807, jfr. H. R. T. 1881 S. 112.

angaaer, bliver Hovedadskillelsen mellem den simple og kvalificerede Forbrydelse.

For Brandstiftelse uden kvalificerende Omstændigheder opstilles to Strafferammer, eftersom Objektet er Hus eller Skib i den ovfr. angivne Betydning, eller det er nogen af de andre Gjenstande, der overhovedet kunne være Brandstiftelsesobjekter. For forsætlig Brandstiftelse paa anden Mands Hus og Skib er Straffen Strafarbejde fra 2—12 Aar, s. § 281, 1. St. For Brandstiftelse paa eget Hus eller Skib eller paa anden Mands efter hans Begjæring eller med hans Samtykke er Straffen Strafarbejde fra 1 til 12 Aar, s. § 281, 2. St., der vel begynder med at fastsætte *„lige Straf“* herfor, men dog, ved ganske i Almindelighed at tillade Nedsættelse til 1 Aar under formildende Omstændigheder, i Virkeligheden udvider Strafferammen nedad til denne Grænse. Kun som Exempel, ikke som Betingelse, fremhæves som formildende Omstændigheder, at Huset er afsides beliggende og ikke beboet af Andre. Er det de i § 282 opregnede andre Gjenstande, ved hvilke Ildspaasættelsen har fundet Sted, er Straffen Strafarbejde indtil 8 Aar. Men en Nedsættelse af Minimum til 2 Gange 5 Dage paa Vand og Brød er hjemlet, *„hvis Gjenstanden er af sær ringe Betydenhed og iøvrigt under formildende Omstændigheder“*. Da her en bestemt betegnet Egenskab ved Gjenstanden, — hvilken iøvrigt maa bedømmes med Hensyn til Brandfarlighed, — er sat som Betingelse, er det en ny, nedsat Strafferamme, som denne Passus hjemler.[23])

[23]) U. f. R. 1884 S. 1167, jfr. H. R. T. 1884 S. 340 (§ 281, jfr. § 39 og tildels § 46), 1885 S. 988 (§ 282, 1. St.'s sidste Del; Dissens, om der forelaa „Skur“), 1887 S. 1163 (§ 281, 1. Led), 1887 S. 417 (§ 281), 1889 S. 1146, jfr. H. R. T. 1889 S. 487 (§ 281; *res judicata* nægtet, da det Forhold,

Spørgsmaalet, om der foreligger en eller flere Brandstiftelsesforbrydelser, maa bedømmes efter de almindelige Grundsætninger om Enhed og Flerhed af Forbrydelser.[24] Her er kun Anledning til den Bemærkning, at Sondringen i Straffebudene imellem, om Hus og Skib eller andre Gjenstande antændes, selvfølgelig ikke gjør det nødvendigt at statuere en Flerhed af Forbrydelser, hvor en saadan uden slig Sondring ikke vilde foreligge.[25]

Straffebestemmelserne for den kvalificerede forsætlige Brandstiftelse ere de samme, enten det er Hus og Skib eller de andre Brandstiftelsesobjekter, som Ilden er sat paa, og hvad enten det er fremmede eller egne Gjenstande, en Forskjel, der paa dette Omraade heller ikke har nogen Indflydelse ved Begrebets Bestemmelse, jfr. ovfr., s. § 280 og § 282, 2. St.

I Modsætning til mange fremmede Love kjender den danske Straffelov ikke til Præsumtioner som Grund til kvalificeret Straf. Det er den konkrete,

---

for hvilket nu tiltalt, var et andet end det, der var Gjenstand for en tidligere paadømt Sag, under hvilken dømt efter L. 2. Marts 1861 § 20), **1890** S. 768 og 899, jfr. H. R. T. 1890 S. 246 (§ 281, jfr. § 52, 2), S. 898, jfr. H. R. T. 1890 S. 297 (§§ 281 og 282, jfr. §§ 37 og 39), **1891** S. 14, jfr. H. R. T. 1890 S. 413 (§ 281, jfr. § 51, henholdsvis § 281, jfr. § 52; Bevisspørgsmaal), **1893** S. 1128, jfr. H. R. T. 1893 S. 394 (§ 281).

[24]) Se Nord. Strafferet i Nord. Retsencykl. S. 240 o. ff. (særlig S. 242—243).

[25]) Jfr. D. i U. f. R. **1867** S. 350, jfr. H. R. T. 1867 S. 56 (hvor O. R. havde anvendt § 280, jfr. § 46, og § 282, men H. R. med Rette alene anvendt § 280, jfr. 46), **1890** S. 898, jfr. H. R. T. 1890 S. 297 (§§ 281 og 282 for flere Ildspaasættelser), **1892** S. 695 (U. R. § 281, jfr. § 46, O. R. § 282, 1. St.), **1892** S. 1187 (§ 281 og § 259, ikke jfr. § 46), **1893** S. 1128, jfr. H. R. T. 1893 S. 394 (§ 282 og § 281 for Ildspaasættelse paa Halmstak og Svinehus).

særegne Fare eller forbryderske Hensigt, som er Kvalifikationsgrund. De Omstændigheder, som medføre den strengere Straf, ere efter de citerede Bud: a) naar Ildspaasættelsen har fundet Sted under saadanne Omstændigheder, at den Skyldige maatte indse, at Andres Liv derved udsattes for aabenbar Fare, b) eller at det er sket for at befordre Oprør, Plyndring eller anden saadan Forstyrrelse af Samfundsordenen, eller c) for at forvolde en udstrakt Ødelæggelse, — hvilke to sidste Tilfælde § 282, 2. St., sammenfatter under Udtrykkene *„for at forvolde saadan Ulykke eller Ødelæggelse, som i § 280 omhandlet.“*

Hvad det første Tilfælde angaaer, bemærkes, at i § 280, der beskriver Handlingen i Nutid (*„sætter Ild“*), vilde Ordene *„maatte indse“* sprogrigtigt betyde „burde indse“, medens der, naar Meningen er at kræve, at den Skyldige virkelig har indset, skulde have staaet „maa indse“ eller „har maattet indse“. Fastholdes dette, vil Tilfældet altsaa medtage ikke blot de Brandstiftelser, hvor den forhaandenværende aabenbare Fare for Liv har været den Skyldige bevidst, men ogsaa saadanne, hvor dette ikke kan antages, men han burde have været sig den bevidst. Tilfældet vilde da række betydelig videre end efter Fdg. 26. Marts 1841 § 1 (*„har maattet“*). Men ligesom Motiverne t. Stl.'s Udk. S. 344 vise, at en saadan Udvidelse ikke har været tilsigtet, saaledes er den korrekte Udtryksmaade brugt i § 282, 2. St., hvor Handlingen beskrives i Fortid, og da der ingen som helst Grund er til en Forskjel i Regelen, maa Udtryksmaaden i § 280 betragtes som en Inkurie i Redaktionen, og Tilfældet derfor indskrænkes i Overensstemmelse med det Tilsigtede.[26]) I det

---

[26]) U. f. R. 1892 S. 1175.

andet Tilfælde gjøres der Brug af Begreber, som først senere ville blive udviklede, og hvorom her kun Følgende skal bemærkes. Med Hensyn til den Statsforbrydelse, der benævnes Oprør, henvises til Stl.'s §§ 71 og 85.[27]) Plyndring er ikke et Forbrydelsesbegreb, som den borgerlige Straffelov gjør Brug af, hvorimod det er anvendt i Straffeloven f. Krigsmagten, s. L. 7. Maj 1881 §§ 149 og 150. Det betegner her en med Røveri nær beslægtet Handling, nemlig en Tilegnelse af fremmed rørligt Gods ved Fratagelse eller Aftvingelse ved Magt eller Trusler om Magt, jfr. hermed Stl.'s § 243. I § 280 maa Plyndringen imidlertid have almenfarlig Karakter, jfr. Ordene *„anden saadan Forstyrrelse af Samfundsordenen"*. Men den nøjagtige Afgrænsning er paa Grund af Tilføjelsen ikke nødvendig. Denne, der har Hensyn til begge de forud nævnte Begreber og altsaa baade har den politiske og borgerlige Samfundsorden for Øje, vil hjemle, at Brandstiftelse, der sigter til at befordre den i § 103 ommeldte Forbrydelse eller til at befordre almenfarlige Voldshandlinger, falder ind under § 280. Derimod medfører Ordet *„saadan"*, at en blot Forstyrrelse af Samfundsfreden paa den i forrige Afsnit omhandlede Maade ikke kan anses for tilstrækkelig. Det tredie Tilfældes *„udstrakt Ødelæggelse"* endelig har nærmest Hensyn til Skade paa Ejendom. Der er her ikke Tale om Begrænsning til visse Objekter, kun at Ødelæggelsen er *„udstrakt"* ɔ: rækker ud i en vid Kreds.

Straffen for den kvalificerede forsætlige Brandstiftelse er efter de nævnte Lovbud Tugthusarbejde ikke under 8 Aar. Hvis Nogen ved Ildebranden omkommer, kan Straffen stige til Livsstraf. Med

---

[27]) Jfr. herved StR.'s alm. Del I S. 98 Note.

Hensyn til dette sidste Tilfælde jævnføres i Almindelighed StR.'s alm. Del I S. 193 o. ff. og bliver iøvrigt at bemærke, at der her ikke er Tale om en selvstændig Kvalifikationsgrund, men om en Omstændighed, der yderligere kvalificerer Straffen. Den Ildebrand, ved hvilken Nogen omkommer, maa altsaa have den i Paragrafens foregaaende Del betegnede Egenskab. Men det kan ikke fordres, at der skal have været aabenbar Fare netop for den Omkomnes Liv, naar den dog er i retlig Forstand foraarsaget ved en Ildebrand af en af de Arter, § 280 ommelder. Iøvrigt gjælder Fuldbyrdelsesregelen i § 283 ogsaa den under § 280 faldende Brandstiftelse.[28])

2. Om den uagtsomme Brandstiftelse findes Regelen i § 284, der fastsætter, at „*den som ved Tilsidesættelse af almindelig Forsigtighed afstedkommer Ildsvaade, straffes med Fængsel, hvilken Straf dog bortfalder, naar han erstatter Skaden.*"

Som ovfr. bemærket, savnes der Hjemmel til at binde Anvendelsen af dette Bud til de Gjenstande, hvis Antændelse kræves til en forsætlig Brandstiftelsesforbrydelse. Det kommer alene an paa, om en Ildsvaade er foraarsaget. Dette Begreb maa derfor ogsaa bestemmes paa den tidligere fremstillede, almengyldige Maade, uden den Modifikation, som Angivelsen af bestemte Brandstiftelsesobjekter nødvendiggjør ved den forsætlige Forbrydelse. Praktisk Betydning vil dette dog næppe let faa.

---

[28]) At § 280 fortrænger visse, men ikke alle Manddrabsbud, er oplyst ovfr. i Note 1 ved § 3. Se iøvrigt med Hensyn til Anvendelsen af § 280 Domme i U. f. R. **1867** S. 193, jfr. H. R. T. 1866 S. 767 (Amvendelse af § 190 og § 280), 350, jfr. H. R. T. 1867 S. 56, **1874** S. 1054, jfr. H. R. T. 1874 S. 244, **1878** S. 580, jfr. H. R. T. 1878 S. 797 (§ 190 og § 280), **1892** S. 1175 (§ 280).

Snarest kan det tænkes at kunne formindske Omraadet for § 284, nemlig i Forhold til § 282, vanskeligere, at det skulde kunne udvide Omraadet.[29]) Dernæst gjælder heller ikke her nogen positiv Fuldbyrdelsesregel. Til Straffens Anvendelse efter § 284 kan derfor det, som § 283 lader være afgjørende, ikke være nok.[30]) Ved Afgjørelsen, om almindelig Forsigtighed er tilsidesat, og denne Tilsidesættelse Aarsag til Ildsvaaden, komme de almengyldige Synspunkter til Anvendelse, som ere udviklede i StR.'s alm. Del I S. 193 o. ff.[31]) Ikke enhver ved Tilsidesættelse af almindelig Forsigtighed afstedkommet Ildsvaade er imidlertid nok til den uagtsomme Brandstiftelsesforbrydelse. Det ligger endnu forudsætningsvis i Regelen om, at Straffen bortfalder, naar Skaden erstattes, at der ved Ildsvaaden maa være tilføjet Nogen en retstridig Skade. Herved er implicite det ogsaa ved uagtsom Brandstiftelse opstaaende Spørgsmaal om Forholdet med Hensyn til egne Gjenstande besvaret.[32]) Skaden kan være paa Person eller Gods, og i sidste Henseende uden Begrænsning med Hensyn til Gjenstanden samt med Indbefattelse af det Tab, der tilføjes en Forsikrer. Den vide

---

[29]) Jfr. *Schweigaard* Komm. II 2. Udg. S. 508.

[30]) Jfr. ovfr. og *Bornemann* a. St. S. 225.

[31]) Regelen i Fdg. 26. Marts 1841 § 14, der forudsatte, at Overtrædelse af Brandpolitibud altid maatte have denne Betydning, gjælder nu ikke mere, forsaavidt den gik ud over, hvad Forholdets Natur tilsiger, jfr. StR.'s alm. Del I a. St., Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 347—48, jfr. flere af de tidligere anførte Domme.

[32]) Efter Fdg. 26. Marts 1841 § 14 gjaldt denne Regel ikke ubetinget ved grov Uagtsomhed (iøjnefaldende Brandfare, der ikke har kunnet undgaa Gjerningsmandens Opmærksomhed, Fremfusenhed og grov Ligegyldighed for Medborgeres Velfærd).

Udstrækning, som herved Forbrydelsen faaer, begrænses atter ved Regelen om, at Straffen bortfalder, naar Skaden erstattes. Det er nok, at Erstatningen gives efter Dommen. Med særligt Hensyn hertil bliver denne at affatte. Lige med Erstatning staaer den Skadelidtes Eftergivelse af sit Krav.[83])

[83]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 346. Se iøvrigt med Hensyn til Anvendelse af § 284 Domme i U. f. R. **1867** S. 46 (Frifindelse, da de skadelidte Assurandører havde frafaldet Krav paa Erstatning), **1871** S. 431 med Note, jfr. H. R. T. 1871 S. 43, 958, jfr. H. R. T. 1871 S. 358 (H. R. frifandt), **1873** S. 55 (Frifindelse for Justitiens Tiltale, da Erstatning var frafalden før Aktionen), 737 (Frifindelse), 923, **1874** S. 305 (Frifindelse trods Overtrædelse af et Politibud, jfr. StR.'s alm. Del I, S. 194), **1875** S. 72, jfr. H. R. T. 1874 S. 385 (Frifindelse), **1876** S. 202 (Frifindelse, da Aarsagsforholdet ej var beviist), **1877** S. 455, jfr. H. R. T. 1876 S. 526, 904, jfr. H. R. T. 1877 S. 270 (Frifindelse, fordi almindelig Forsigtighed ej var tilsidesat. Den brændte Bygning og Løsøre tilhørte Tiltalte selv, men var dels assureret, dels pantsat. U. R. D., der domfældte, havde betinget Straffens Bortfald af, at den Tiltalte renoncerede paa Assuranceerstatningen, og enten udbetalte Panthaverne deres Tilgodehavende eller stillede Brandforsikringen Sikkerhed for, at den ikke kom til at udbetale Branderstatningen eller nogen Del deraf til Panthaverne), **1878** S. 713 (Straf efter Brandpolitilov for Landet 2. Marts 1861 § 25, men Frifindelse med Hensyn til § 284, da den Ødelæggelse af en Nabos Hus, der indtraadte ved Tiltaltes Afbrænding af egen Mosejord, ikke kunde medføre Ansvar), 908, jfr. H. R. T. 1878 S. 152, **1880** S. 251 og **1881** S. 94, jfr. H. R. T. 1880 S. 344, S. 550 (Frifindelse), **1882** S. 527, jfr. H. R. T. 1881 S. 802 (O. R. frifandt, fordi der ikke forelaa Uforsigtighed, H. R., fordi Aarsagsforholdet ikke var beviist), 215 og 695, jfr. H. R. T. 1882 S. 156 (O. R. domfældte den ved Lokomobil brandlidte Gaardejer efter L. 24. Marts 1875 § 24, jfr. Bekgj. 17. Marts 1876, samt efter § 284, hvorved der dog ikke toges Hensyn under denne Sag til de Assuranceerstatninger, der vilde tilkomme den Brandlidte selv, da det forsaavidt ikke var oplyst, at der var

§ 50.

Ødelæggelse eller Beskadigelse ved Sprængstoffer.

Det er en Selvfølge, at det er ligegyldigt, ved hvilke Midler en Ildspaasættelse, der ellers opfylder

---

lidt noget Tab, idet disse Beløb ikke vare eller rimeligvis kunde komme til Udbetaling. H. R. frifandt den brandlidte Gaardejer og dømte kun den, der forestod Lokomobilet, efter § 284, indbefattet Assurancebeløbet til den brandlidte, frifundne Gaardejer, da Branden ikke kunde lægges denne til Last, medens L. 24. Marts 1875 § 24 ikke tillige bragtes til Anvendelse, da denne er betinget af, at Overtrædelsen ikke i Medfør af den øvrige Lovgivning egner sig til højere Straf, jfr. dog forsaavidt Bemærkningen i § 3, Note 1), 718, jfr. H. R. T. 1882 S. 216 (O. R. frifandt, H. R. domfældte), 721, jfr. H. R. T. 1882 S. 219 (Frifindelse, saavel med Hensyn til Stl.'s § 284 som med Hensyn til L. 2. Marts 1861 § 20, jfr. § 24), **1884** S. 447, jfr. H. R. T. 1883 S. 811 (Frifindelse, fordi Foraarsagelsen ikke var beviist), 1023, 1101, **1886** S. 813 (L. 21. Marts 1873, ikke § 284 anvendt), 1206 (Frifindelse), **1887** S. 133, jfr. H. R. T. 1886 S. 388 (Frifindelse, da Ildebranden skyldtes et Sammenstød af uheldige Omstændigheder), **1888** S. 39, jfr. H. R. T. 1887 S. 430 (ikke § 284, men L. 2. Marts 1861), 292 (Frifindelse), 321 (ikke § 284, men L. 2. Marts 1861 § 20), 357 (Frifindelse), 631, jfr. H. R. T. 1888 S. 127 (Frifindelse; H. R.: ikke Tilsidesættelse af almindelig Forsigtighed), 1094, jfr. H. R. T. 1888 S. 412 (Frifindelse), **1890** S. 667 (§ 284 anvendt; Fortabelse af Assurance ikke paakjendt under Justitssagen), **1891** S. 673, jfr. H. R. T. 1891 S. 130 (§ 284), **1892** S. 376, jfr. H. R. T. 1892 S, 148 (Frifindelse, da dels Erstatning var frafaldet, dels ikke vilde blive ydet de Paagjældende selv), **1893** S. 65, jfr. H. R. T. 1892 S. 586 (Frifindelse), 1227 (§ 284 anvendt paa to Personer uden Hensyn til, hvis Skud der foraarsagede Ilden, jfr. § 47), S. 1233 (Frifindelse paa Grund af

Betingelserne for Brandstiftelsesforbrydelsen, afstedkommes. Derimod falder det ikke ind under Bestemmelserne, naar Brandstiftelsesobjekter ødelægges uden Antændelse ved Brug af Krudt, Dynamit eller lignende Sprængstoffer. Mange nye, fremmede Love udtale imidlertid udtrykkelig, at saadan Ødelæggelse ganske skal sættes i Klasse med Brandstiftelse. I dansk Ret fandtes ingen tilsvarende Regel og heller ikke iøvrigt i Kap. 29 nogen Regel om saadanne Forbrydelser. Under den Frihed til at analogisere, som tidligere gjaldt, kunde der nu ikke have været Tvivl om, at man i Lovgivningens Regler om de almenfarlige Forbrydelser vilde havt fuld Hjemmel til at straffe et saadant Tilfælde efter tilsvarende Regler.[1]) Efter Straffeloven maatte en Analogi fyldestgjøre Betingelsen i Straffelovens § 1. Det kunde imidlertid vistnok hævdes, at den Tanke, som har faaet fremmede Love til ganske at stille en saadan Handling ved Siden af Brandstiftelse, ikke er vilkaarlig, men virkelig stemmende med Forholdets Natur, især da Vægten ved Brandstiftelse ikke er lagt paa selve Almenfaren, men paa Ildsvaaden. I mulig indtrædende Tilfælde vilde der derfor vistnok have været Hjemmel til at anvende Brandstiftelsesreglerne analogisk, jfr. herved Bekgj. 6. Maj 1871 C.

Nu er der truffet en Lovordning om denne Forbrydelse ved Lov angaaende Sprængstoffer 1. April 1894 § 11. Efter dennes Bestemmelser bliver der at skjelne mellem forsætlig og

---

Vedkommendes Ungdom og Bøssens Beskaffenhed). Jfr. med Hensyn til Brandstifterens Erstatningspligt særlige Spørgsmaal i H. R. T. **1877** S. 319, **1880** S. 717, **1884** S. 1087, **1888** S. 274 og **1890** S. 349, jfr. H. R. T. 1889 S. 799 (en Utilregneligs Erstatningsansvar).

[1]) Jfr. *Bornemann* a. St. S. 235.

og uagtsom Skadeforaarsagelse ved Benyttelse af Sprængstoffer.

For den forsætlige Forbrydelse indeholdes den almindelige Straf i § 11, 2. St. Det kræves, at Skaden er foraarsaget *„paa Andres Person eller Ejendom“*. Der er ingen Indskrænkning til særegne Objekter. Paa den anden Side falder egen Ejendom eller Person ikke under nogen Betingelse ind under Bestemmelsen. Straffen er Forbedringshusarbejde eller Fængsel. Kvalificeret Straf fastsætter § 11, 1. St. for den, der forsætlig foraarsager Ødelæggelse eller Beskadigelse ved Hjælp af Sprængstoffer under Omstændigheder, der svare til de i Stl.'s § 280 ommeldte, nemlig a) at Vedkommende maatte indse, at Andres Liv derved udsattes for aabenbar Fare, eller b) at det sker for at befordre Oprør, Plyndring eller anden saadan Forstyrrelse af Samfundsordenen eller for at forvolde en betydelig Ødelæggelse (*„betydelig“* er sat istedetfor *„udstrakt“* i Stl.'s § 280). Straffen er, ligesom i § 280, Tugthusarbejde, ikke under 8 Aar, dog at Straffen, hvis Nogen derved omkommer, kan stige til Livsstraf. Med Hensyn til denne kvalificerede Straffebestemmelse kommer det i forrige Paragraf Bemærkede om den væsentlig ligelydende Bestemmelse i § 280 til Anvendelse. Det kan ved den ikke fordres, at Ødelæggelsen eller Beskadigelsen skal ramme Andre.

Den uagtsomme Foraarsagelse af Skade paa Andres Person eller Ejendom ved Benyttelse af Sprængstoffer, straffes efter § 11, 2. St., med Bøder eller Fængsel. Erstatning giver her ikke Straffrihed.

Ved den almindelige forsætlige og den uagtsomme Skadeforvoldelse ved Sprængstoffer er der i § 11, 2. St, taget det almindelige Forbehold *„forsaavidt som Handlingen ikke efter sin Beskaffenhed*

medfører større Straf.“ Straffebestemmelsen i L.’s § 12 rammer Handlinger, der maa betragtes som Politiforseelser.

§ 51.

Overtrædelser af Politiforskrifter, der have Hensyn til Brandfare, Bygningsfare og Fare ved Sprængstoffer.

1. De Politiforskrifter, som have Hensyn til Forebyggelse af Brandfare, ere for en stor Del fastsatte med stedlige Forhold for Øje og derfor indeholdte i særlige Bud for de forskjellige Steder.

For Kjøbenhavn er Hovedbudet nu L. 15. Maj 1868, gjældende fra 1. Aug. 1870, jfr. Bekgj. 20. Juni 1870. Denne Lovs § 45 ophæver den tidligere Hovedlov f. Kbhvn, Fdg. 1. Novbr. 1805, med en Række dertil sig sluttende senere Bud. Herhen hørende Straffebud indeholder L. 1868 i §§ 7, 11—15, 17—35, jfr. § 40. Til Loven slutte sig som senere Bud i Henhold til dens §§ 4, 18, 19, 22, 25, 26, 42, Regul. 21. Juni 1870 (§ 14), Pl. 1. Decbr. 1871, Bekgj. 5. April 1871, Bekgj. 12. Aug. 1871, Bekgj. 11. Marts 1872, Pl. 25. Marts 1872, Pl. 26. Marts 1872, Bekgj. 15. Febr. 1873, Bekgj. 8. Sept. 1875, Pl. 8. Okt. 1875, Pl. 16. Decbr. 1876, Bekgj. 28. Decbr. 1876, Bekgj. 28. Febr. 1877, Bekgj. 17. Aug. 1877, Bekgj. 27. Febr. 1878, Bekgj. 7. Okt. 1878, Bekgj. 24. Sept. 1881, Bekgj. 14. Decbr. 1881, Bekj. 17. Decbr. 1881, Bekgj. 21. Decbr. 1881, Bekgj. 27. Juli 1882, Bekgj. 6. Marts 1886, Bekgj. 3. Aug. 1886, Bekgj. 3. Okt. 1887, Bekgj. 4. Juni 1891.

For Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn er Hovedbudet L. 21. Marts 1873, hvis § 40 ophæver Fdg. 24. Jan. 1761, 6. April 1832 og 4. April

1845 samt andre med Loven uforenelige Bestemmelser, jfr. med Hensyn til Lovens stedlige Omraade §§ 38 og 39. Lovens Gjennemførelse kræver ifølge § 1, jfr. § 2, i stort Omfang Vedtægter for den enkelte Kjøbstad, jfr. Justitsm. Cirk. 1. Maj 1873, og indeholder iøvrigt herhen hørende Straffebud i §§ 5—9, 11—26, 28—31, jfr. § 35. I Tilslutning til denne Lov mærkes foruden de forskjellige Vedtægter Bekgj. 6. Novbr. 1873, Bekgj. 10. Jan. 1874, Bekgj. 17. Aug. 1877, Bekgj. 24. Decbr. 1881, Bekgj. 1. Novbr. 1882, se i Henhold til L.'s § 38 Regl. for Frederiksberg 1. Febr. 1877, jfr. Bekgj. 7. Marts 1882, Silkeborg 6. Juni 1878, Løgstør 8. Jan. 1891.[1])

For Reykjavik mærkes L. 15. Okt. 1875, for Thorshavn L. 28. Jan. 1856, jfr. Bekgj. 9. Novbr. 1886, samt An. 10. Juni 1882 for færøiske Landkommuner.

For Landet er den gjældende Hovedlov af 2. Marts 1861, med Tillæg i L. 1. Marts 1889 jfr. Bekgj. 30. Marts 1889. L. 1861 § 54 ophævede Fdg. 29. Febr. 1792 og senere dertil sig sluttende Bestemmelser. Af herhen hørende Straffebud i denne Lov mærkes Lovens Kap. 2, især §§ 24, 25, 26, 27 og Kap. 4, se især § 43, jfr. Bekgj. 19. Juni 1865. Bekgj. 9. Novbr. 1869.[2])

---

[1]) U. f. R. **1886** S. 813 (Straf efter L. 21. Marts 1873 § 35 og § 17, ikke § 284 eller L. 1873 § 5), **1889** S. 178 (alle Bestyrerne straffede).

[2]) U. f. R. **1875** S. 206, **1876** S. 129, **1878** S. 713 (ikke § 284, men L. 1861 § 25), **1879** S. 228 (hverken § 281 eller L. 1861), **1880** S. 532, jfr. H. R. T. 1879 S. 705 (Frifindelse), 606, **1881** S. 983, **1884** S. 1023, **1885** S. 344, **1886** S. 958, jfr. H. R. T. 1886 S. 234 (Tjenestekarl ikke ansvarsfri), **1888** S. 39, jfr. H. R. T. 1887 S. 430 (ikke § 284, men L. 2. Marts 1861 § 2, jfr. § 17 og § 19), **1888** S. 321

Men ved Siden af disse Bestemmelser af mere almindeligt, sagligt Indhold findes der en hel Del Politiforskrifter, der have Hensyn til en særlig bestemt Art af Brandfare, og som atter enten ere fælles for hele Landet eller lokalt forskjellige. Med Forbigaaelse paa dette Sted af de Forskrifter af denne Art, der findes i Bygningslovene, og som berøres nedenfor under Nr. 2, mærkes af den første Klasse L. om Forhandling af Stenolie og andre Belysningsvædsker 26. Novbr. 1870, jfr. An. 28. Jan. 1871, An. 4. Sept. 1871, jfr. Bekgj. 8. Sept. s. A., Bekgj. 4. Juni 1891. L. om Forbud mod visse Tændstikker m. m. 14. Febr. 1874, jfr. Cirk. 29. Okt. 1873,[3]) forel. L. 10. April 1874 og L. 30. Jan. 1875 om Bestemmelser for Benyttelsen af Havne, jfr. Bekgj. 23. April 1874, 2, Bekgj. 16. Juni 1877, L. om Tilsyn med Dampfartøjer 24. Marts 1875 og en L. s. D. om Tilsyn med Dampkjedler paa Landjorden, se L. 24. Marts 1875, L. 2. April 1880, jfr. to Bekgj. 28. Juni 1875, Bekgj. 28. Juni 1876, Bekgj. 17. Marts 1876, Bekgj. 2. Novbr. 1877, Regul. 10. Maj 1878, Bekgj. 1. Decbr. 1880, Instr. s. D., Bekgj. 31. Decbr. 1880, Bekgj. 9. Maj 1881.[4]) Bekgj. 10. Jan. 1874 om Krudt m. m. Under den anden Gruppe mærkes Bestemmelserne, som have Hensyn til Brandfare i Kjøbenhavns Havn og

---

(ikke § 284, men L. 2. Marts 1861 § 20), 850, **1889** S. 702 (Mulkt efter Vedtægt), 1146, jfr. H. R. T. 1889 S. 437 (tidligere Dom efter L. 2. Marts 1861 § 20 ikke anset hindrende nu Dom efter § 281), **1890** S. 938 (§ 66 ikke anvendt), 946, **1892** S. 376 (Straf efter Bekgj. 30. Marts 1889 § 20, jfr. § 11, 2. St.), jfr. S. 786 og H. R. T. 1892 S. 148.

[3]) U. f. R. **1877** S. 901, jfr. H. R. T. 1877 S. 250.

[4]) Domme i U. f. R. **1876** S. 818, **1881** S. 692, **1882** S. 215 og 675, jfr. H. R. T. 1882 S. 156 (Entreprenør ansvarlig; § 284, ikke L. 1875; *error juris*), **1884** S. 255, 391.

paa dens Rhed, hvilke ligge udenfor L. 15. Maj 1868, se § 45, se Pl. 3. Febr. 1847, Regl. 22. Febr. 1847, Bekgj. 6. Febr. 1861, fremdeles med Hensyn til brandfarlige Arealer ved Jernbaner Pl. 5. Maj 1847, Bekgj. 17. Sept. 1875, 11. April 1876, 15. Juli 1876, 25. Sept. 1878, 30. Sept. 1878, 17. Decbr. 1878 (2), 26. Maj 1880, 2. Juli 1880, 31. Jan. 1882, 25. Jan. 1887, Bekgj. 20. Febr. 1875 om Benyttelsen af Fr. VII's Kanal §§ 15, 16, jfr. § 20, Bekgj. 25. Jan. 1887 om elektriske Anlæg i Kbhvn.

2. Straffeloven indeholder ingen særlige Bestemmelser, som have Hensyn til Almenfare, hidrørende fra Bygningsvæsen, undtagen forsaavidt Stl.'s § 293 kan omfatte visse herhen hørende Tilfælde, jfr. om § 293 næste Paragraf. Bygningsfaren er imidlertid i det Hele nærmest beslægtet med Brandfare. Derfor bør her nævnes de Politibud, som have Hensyn til Afværgelse af denne, der ofte tillige er Brandfare. Ogsaa Bygningslovene ere lokale.

For Kjøbenhavn var den gjældende Lov af 21. Novbr. 1871, jfr. L. 15. Maj 1875. Den tidligere L. 17. Marts 1856 gjaldt ifølge L. 12. Jan. 1858 og An. 20. Juni 1881 med nogle Forandringer for Frederiksberg Sogn. Se nu henholdsvis Lov 12. April 1889 og L. 11. April 1890, jfr. Bekgj. 19. April 1890, mærk især henholdsvis §§ 75—78 og §§ 72—75.[5])

---

[5]) U. f. R. **1879** S. 740, jfr. H. R. T. 1879 S. 103 (L. 21. Novbr. 1871 § 83, jfr. § 22, uanset „Forglemmelse"; Arkitekt, ikke Bygherren straffet), **1880** S. 304, jfr. H. R. T. 1879 S. 502 (Lejere ikke straffede), 501, jfr. H. R. T. 1879 S. 643 (H. R. frifandt), 562, jfr. H. R. T. 1879 S. 752 (Udlejer straffet), 1052 og **1881** S. 157, jfr. H. R. T. 1880 S. 519 (Ejer ikke straffet, under Henvisning til Haandværksmesteren), 1097.

For Kjøbstæderne udenfor Kjøbenhavn gjælder L. 30. Decbr. 1858, se om dennes Omraade og Suplering §§ 1, 39, 40, 41, og om Straffebestemmelser §§ 36 og 37 og en Række senere Bekjendtgjørelser, L. 3. Jan. 1890 om Tillæg til og Forandringer i L. 30. Decbr. 1858.[6])

Med Hensyn til Handels-, Lade- og Lossepladser mærkes L. 19 April 1868 om Tilvejebringelsen af Bygningsreglementer for saadanne ved Udvidelse af Loven af 30. Decbr. 1858, jfr. herved en Række saaledes tilvejebragte Reglementer.

For Landdistrikter mærkes L. 2. Marts 1861, jfr. L. 1. Marts 1889 og Bekgj. 30. Marts 1889 angaaende Brandpolitiet og det nærmest dermed i Forbindelse staaende Bygningsvæsen, samt L. 11. Febr. 1876 angaaende Tilvejebringelsen af Bygningsreglementer, hvorved enten de ved L. 12. Jan. 1858 for Frederiksberg eller de i L. 30. Decbr. 1858 indeholdte Bestemmelser med fornødne Forandringer bringes til Anvendelse her, jfr. flere senere tilvejebragte Reglementer.[7])

Se for Island Pl. 29. Maj 1839, 6. Jan. 1857, Pl. 26. Jan. 1866, Fdg. 14. Febr. 1874. For Færøerne mærkes L. 28. Jan. 1856.[8])

3. Med Hensyn til Sprængstoffer mærkes L. 1. April 1894, hvis § 12 angaaer de Overtrædelser af Loven, der have Karakter af Politiforseelser.

---

[6]) U. f. R. 1880 S. 576, 1882 S. 612, 1886 S. 847, jfr. H. R. T. 1886 S. 27, 1892 S. 227, jfr. H. R. T. 1891 S. 583 (Bygherren frifunden paa Grund af Ukjendskab).

[7]) U. f. R. 1875 S. 1122.

[8]) Jfr. med Hensyn til ældre Bestemmelser *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 384–88.

§ 52.

Forbrydelser med Hensyn til Fare fra Sø, Oversvømmelser, Jernbaner og Færdsel.

Som omtalt ved Brandstiftelsesforbrydelsen, er det Synspunkt af Almenfarlighed, som giver de i dette Afsnit omhandlede Forbrydelser deres Særpræg, i sin Almindelighed godkjendt af Teorien og har ogsaa tjent de nyere Love som et Udgangspunkt. Men idet Lovene ikke paa dette Grundlag skabte et fælles Forbrydelsesbegreb, men udføre det i en Række enkelte Forbrydelser efter Farens Oprindelse og Gjenstand, og idet de ved flere af disse gjøre visse indtraadte Virkninger, som regelmæssig ere forbundne med Almenfare, til Kriterium istedetfor denne selv, indtræder der let en Uensartethed i Gjennemførelsen, som ogsaa vil spores i den danske Straffelov, naar de i Kap. 29 omhandlede Forbrydelser sammenlignes indbyrdes og med Brandstiftelsesforbrydelsen.

Ved Brandstiftelsesforbrydelse er Foraarsagelse af Ildsvaade sat istedetfor Almenfare. Paa lignende Maade er Skibbrud eller anden Søskade gjort til Kriterium i § 286, jfr. ogsaa i det Følgende om §§ 291 og 292 (Foraarsagelse af Smitte eller Udbredelse af smitsom Sygdom) samt L. om Sprængstoffer 1. April 1894 § 11. Men medens ved den forsætlige Brandstiftelse hint Kriterium atter har faaet en yderligere, positiv Bestemmelse, er dette ikke Tilfældet ved § 286, saa at her den nødvendige Begrænsning maa findes paa anden Maade af Dommeren, jfr. ogsaa L. om Sprængstoffer 1. April 1894 § 11. I Modsætning hertil er der i §§ 285, 287, 288 og 293, jfr. ogsaa i det Følgende § 290,

ikke taget Hensyn til en vis indtraadt Ulykke, men visse faretruende Handlinger findes beskrevne som Forbrydelsens objektive Grundlag. Disse Lovbud holde sig derved nærmere til det principielle Udgangspunkt, idet der ikke indskydes noget paa en Præsumtion begrundet Kriterium. Heraf følger imidlertid, at det ved disse Lovbud er en Forudsætning, der ogsaa kan paavises at være udtalt eller underforstaaet, at Faren ved de paagjældende Handlinger ikke under de givne lokale Forhold er udelukket i Modsætning til, hvad der gjælder ved Brandstiftelse. Forsaavidt § 288, 2. Stk., indeholder den modsatte Forudsætning, er Forbrydelsen i Virkeligheden en anden, nemlig mod det almene Samkvem, jfr. § 295 og næste Afsnit.

I denne Paragraf skulle fremstilles de almenfarlige Forbrydelser, der ligesom Brandstiftelse kunne begrunde Fare baade for Mennesker og Ejendom, altsaa §§ 285—89 og § 293 med Tillæg af de til dem sig sluttende Politiforseelser.

1. Forbrydelser med Hensyn til Søfare.

I Straffeloven findes de herhen hørende Bestemmelser i §§ 285, 286 og 289.

Naar en Almenfare for Liv eller Ejendom, hidrørende fra de Naturforhold, under hvilke Søfart finder Sted, retstridig fremkaldes, foreligger der det objektive Retsbrud, der vilde udgjøre Kjærnen i det herhen hørende rationelle Forbrydelsesbegreb. Straffeloven har imidlertid dannet to Forbrydelsesbegreber under denne Gruppe, hvoraf den ene, som omhandles i § 286, vel kan, men ikke behøver at træde i Forbindelse med den anden, der beskrives i § 285. De forholde sig derfor ikke til hinanden som mere og mindre kvalificerede Former af den

samme Forbrydelse, men som to Forgreninger, af hvilke den ene karakteriseres ved en mere ubestemt, den anden ved en mere bestemt Fare.

I den Forgrening, som er Gjenstand for § 285, jfr. § 289, betegnes Forbrydelsens objektive Bestanddel med Ordene *„ødelægger, bortskaffer eller beskadiger Fyrindretninger, Sølygte eller andet til de Søfarendes Vejledning anbragt Tegn eller Mærke, slukker Fyr eller Sølygte, anbringer falsk Tegn eller Mærke eller opfylder eller stopper det rette Farvand i Sø eller Strøm"*.

At disse Handlinger eller andre, som ganske maatte være at stille i Klasse med dem, jfr. Stl.'s § 1, efter deres almindelige Beskaffenhed ere egnede til at bringe Søfarten i Fare, er klart. Men Forhold kunne tænkes, under hvilke al saadan Farlighed ved Handlingen er udelukket. Isaafald mister Handlingen den Karakter, som efter Forholdets Natur maa udfordres til at give den Plads blandt almenfarlige Forbrydelser, og Straf for, hvad der ellers maatte være retstridigt og strafbart ved den, maa da have en anden Hjemmel. I § 285 er denne Forudsætning vel ikke udtrykkelig udtalt, men dels har dette paa Grund af Forbindelsen med de subjektive Momenter, som Bestemmelsen fremhæver, let kunnet betragtes som overflødigt, dels ligger Forudsætningen i Kapitlets Overskrift (*„om Handlinger, hvorved Skibbrud . . . kan foraarsages"*). Udelukkelsen gjælder imidlertid kun de Tilfælde, hvor det, — som § 288, 2. Stk., udtrykker sig, — er Handlingens egen Beskaffenhed, der medfører, at den ikke kunde bevirke Fare, ɔ: bortset fra, om der faktisk var noget Fartøj i Fart, der kunde komme i Fare.

Handlinger af den beskrevne Art kunne naturligvis være retmæssige, bl. A. fordi de, f. Ex. Bort-

tagelse af Fyrindretninger, ske i Henhold til en foreskreven Ordning, jfr. med Hensyn til Slukning i Krig Bekgj. 28. Juni 1864. Uden videre kan dog den Omstændighed, at de paagjældende Indretninger ere privat Ejendom, ikke gjøre Handlingen retmæssig. Men vel kan denne Omstændighed i Forbindelse med Andet gjøre en Handling retmæssig, der ellers ikke vilde være det [9])

Til Fuldbyrdelsen kræves ikke, at nogen Skade er lidt, eller blot, at noget Fartøj er kommen i Fare. Det er Sikkerheden, der maa være krænket; men dertil kræves ingen ny Kjendsgjerning, naar Handlingen var farlig.

I subjektiv Henseende er ikke blot den forsætlige, men ogsaa den uagtsomme Handling strafbar. Forsæt foreligger, naar den farlige Handling er foretagen med Bevidsthed om dens Farlighed. Det videre gaaende Forsæt, at bevirke Skade, er kun Betingelse for en kvalificeret Straf. Straffen for den forsætlige Forbrydelse uden kvalificerende Hensigt er Fængsel eller under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil to Aar, § 285, 2. St. Har det derimod været Hensigten at vildlede eller skade Søfarende, er Straffen Strafarbejde ikke under 4 Aar, se § 285, 1. St. Er i dette Tilfælde Skibbrud eller anden Søskade forvoldt, er Betingelsen for Anvendelsen af § 286 tilstede. Men efter hvad der ovfr. er bemærket, er dette et Sammenstød af Forbrydelser, som maa behandles efter de derom gjældende Regler.

Foretages Handlingen af Uagtsomhed, er Straffen Fængsel eller Bøder, se § 289.

I den anden Forgrening, der er Gjenstand for Stl.'s §§ 286 og 289, er det objektive Retsbrud at

---

[9]) Jfr. D. i U. f. R. 1882 S. 1134.

„*forvolde Skibbrud eller anden Søskade*". Kun for en kvalificeret Straf for den forsætlige Forbrydelse er det Betingelse, at det sker under saadanne Omstændigheder, at Menneskers Liv derved udsættes for aabenbar Fare. Dette kan altsaa ikke kræves til Forbrydelsens Begreb, og Loven antyder, bortset herfra, ikke nogen Betingelse om en konkret Fare, se § 286, 2. Pkt., „*sker det under andre Omstændigheder*". Som ovfr. antydet, er det nu her, hvor en vis indtraadt Ulykke — ikke blot en faretruende Handling — udkræves til Forbrydelsen, uberettiget at indskrænke dens Omraade ved en underforstaaet Betingelse om Ulykkens konkrete Almenfarlighed, og noget Saadant hjemler heller ikke Kapitlets Overskrift, der alene tager Hensyn til de Tilfælde, hvor den faretruende Handling er Forbrydelsen. I § 286 giver, ligesom ved Brandstiftelse, den indtraadte Ulykke Præsumtion for Almenfarligheden eller træder istedetfor denne som Kriterium. Det er altsaa alene ved Fortolkning af Ordene „*Skibbrud eller anden Søskade*" at den fornødne Begrænsning kan opnaaes. Men Fortolkningen har her ikke, som ved Brandstiftelse, faaet en begrænsende Anvisning ved Angivelse af Ulykkens Gjenstand. Ved at tage Ordet „*Skib*" i en vis snævrere Betydning, vilde man enten føres for vidt eller ikke opnaa noget, jfr. hvad der ved Brandstiftelse er bemærket med Hensyn til dette Ords Betydning i Kap. 28. At nu ikke enhver „*Skade*" er nok, ligger i den almindelige Forudsætning, som Overskriften antyder, nemlig at der her er Tale om „*Ulykker*" endog „*større*" Ulykker. Hine Ord betyde derfor en Ulykke, som rammer en Transport paa Søen derved, at de Naturkræfter, den er underkastet, faa Overmagt. En mindre betydelig Skade, som ikke ødelægger eller gjør væsentlig Afbræk i Transporten,

er ikke nok. Og er den Transport, hvorom der er Tale, i sig selv ganske ubetydelig, kan ogsaa denne Omstændighed udelukke, at selv dens Ødelæggelse kan kaldes en Ulykke. Herved maa det iøvrigt komme an paa Dommerens Skjøn. Fremdeles forudsættes en Transport. Naar et tomt Skib uden Mennesker sænkes i Havn, kan det være en retstridig Handling, men ikke denne Forbrydelse. Deraf følger, at der regelmæssig maa være nogen, omend ikke aabenbar, Fare for Mennesker og Fare for Ejendom. Heraf følger ogsaa Afgjørelsen af Spørgsmaalet, om Forbrydelsen foreligger, naar Skibet er den Paagjældendes egen Ejendom. Der er i denne Henseende ikke, som ved Brandstiftelse, truffet positiv Bestemmelse, og man er altsaa henviist til, hvad der følger af Synspunkter. I Almindelighed kan det ikke være Betingelse, at Skibet er fremmed Ejendom. Det kommer an paa, om Andres retlige Interesser ere knyttede til Transporten. Men Forbrydelsen vil være udelukket, naar den, der forvolder Skibbrudet, er den eneste ombord, og heller ikke Andres retlige Interesser ere knyttede til den Ejendom, der transporteres.[10])

At iøvrigt en Forvoldelse af Skibbrud, selv hvor dette er en Ulykke, under givne Omstændigheder kan være en berettiget Handling, fremgaaer af Udviklingen i den alm. Del I, S. 191—92.

Straffen for den forsætlige Forvoldelse af Skibbrud eller anden Søskade er i Almindelighed efter § 286, 2. Pkt. „*en ringere Grad af Strafarbejde*“, en Bestemmelse, der faaer sin Suplering fra 1ste Punktum. At Straffen kan gaa ned til Strafarbejdets laveste Grad er givet, da der ingen

[10]) Jfr. herved Mot. t. Stl.'s Udk. S. 351—52, U. f. R. 1884 S. 53 (hverken Straf efter § 198 eller § 286).

anden Grænse nedad er sat.[11]) Da Straffen i 1ste Punktum er *„Tugthusarbejde ikke under 8 Aar“*, frembyder der sig den Tvivl, om Ordet *„ringere“* skal sættes i Forhold til Maximum, — altsaa at Straffen blot ikke maa være Tugthusarbejde paa Livstid— eller til Minimum, saa at det ikke kan gaa op til 8 Aars Tugthus. Det Sidste maa formentlig antages under Hensyn til den foreliggende Redaktion. Forvoldes Skibbrudet eller Søskaden under saadanne Omstændigheder, at Menneskers Liv derved udsættes for aabenbar Fare, er Straffen Tugthusarbejde ikke under 8 Aar, og Straffen kan, hvis Nogen derved omkommer, stige til Livsstraf. Forvoldes Skibbrudet eller Søskaden af Uagtsomhed, er Straffen efter § 289 Fængsel eller Bøder.

Endnu mærkes, at Skibbrud eller Stranding er taget i særlig Betragtning ved Stl.'s §§ 228 og 249.

Til de fremstillede Forbrydelser, der have Hensyn til Søfare, knytte sig forskjellige Straffebud i den særlige Straffelovgivning, tildels med Karakter af Politiforbud. Vigtigst i saa Henseende er nu Sølov 1. April 1892. Særlig mærkes med Hensyn til Strandinger Straffebudene i Fdg. 28. Decbr. 1836 § 37, I—III, hvilke ikke ere ophævede ved Stl.'s § 309 eller ved Sølov 1. April 1892, se § 315, jfr. Strandingslov for Island 14. Jan. 1876 § 29,[12]) samt med Hensyn til Redningsstationers Mandskab Rgl. 12. Maj 1870 § 11 og Rgl. s. D. § 15. Med Hensyn til Forebyggelse af Paasejling mærkes forhen L. 21. Juni 1867 (Straf af Bøder indtil 200 Kr.), jfr. An. 9. Aug. s. A., 19. Marts

---

[11]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 351.

[12]) U. f. R. 1871 S. 1050, 1884 S. 23 (Anal. af Fdg. 1836 § 37, II) og 1872 S. 18, jfr. H. R. T. 1871 S. 530 (H. R. straffede efter Fdg. 1836 § 1, jfr. § 37, I).

1869, Bekgj. 2. Decbr. 1878, An. 28. April 1880, § 27, jfr. Bekgj. s. D., ophævet ved Sølov 1. April 1892 § 315, se derimod Sølov § 219, jfr. § 293, isl. L. 9. Decbr. 1889, An. 26. Sept. 1890,[13]) mærk endv. L. 30. Jan. 1861 (om Farten paa Gudenaa), Bekgj. 22. Marts 1881 (ang. Besejlingen af Ryaa) § 11, samt forhen Lov om Dag- og Natsignaler for danske Skibe i Havsnød samt om Forholdsregler i Tilfælde af Skibssammenstød 23. Marts 1888 §§ 1 og 2, hvis § 2 nu er ophævet ved Sølov 1. April 1892 § 315, s. § 294, jfr. § 223. Med Hensyn til Sikkerhed for Fyrindretninger mærkes L. 13. April 1855 om Forbud mod Borttagelse af Sten Ler, Sand, Grus o. desl. fra Grundene udenfor Fyrindretninger og lignende offentlige Anlæg, jfr. Bekgj. 22. April 1856, 9. Okt. 1873, 22. Aug. 1877, Bekgj. 11. Decbr. 1878, Bekgj. 29. Okt. 1892, mærk endvidere Instr. for Fyrbetjente 15. Febr. 1879 § 39, og Instr. for Fyrskibsførere 10. Maj s. A. § 39. Se fremdeles L. om Lodsvæsenet 13. Juni 1879 §§ 13, 14, 30, 2. Stk., 45, 55, 58, jfr. § 60,[14]), se forhen Fdg. 27. Marts 1831 §§ 31, 32, 33, 35, Stl.'s § 310, L. 17. Maj 1873, samt om Journalføring ombord i danske Skibe forhen Fdg. 10. Jan. 1840, §§ 7—9, 11, jfr. Lov for Færøerne 22. Novbr. 1858 og nu Sølov 1. April 1892 § 287 og § 315, isl. L. 22. Marts 1890 om Søfarten,[15]) Bekgj. 22. Juni 1859 om Antal af Passagerer, L. om Fiskeri 5. April 1888 § 7, § 52, § 58 og § 60,[16]) L. 19. Febr.

---

[13]) Domme i U. f. R. **1879** S. 1058, **1882** S. 338.

[14]) Dom i U. f. R. **1880** S. 1112.

[15]) Se D. i U. f. R. 1881 S. 597

[16]) U. f. R. **1882** S. 838 (D. L. 5. 10. 43 og 45 og Fdg. 15. Decbr. 1750 § 5).

1861 om Sønæring,[17]) Sølov 1. April 1892, §§ 290, 291, 292, 293, 295, 296, 298, 301, 302, 306, 310.

2. *Forbrydelser med Hensyn til Fare fra Oversvømmelser.*

Straffeloven indeholder herhen hørende Bud i § 287 og § 289.

Det objektive Retsbrud betegnes i § 287 med Ordene *„ødelægger eller beskadiger Vandledninger eller aabner Kanal, Dæmning, Sluse eller anden saadan Vandbygning“*. At det er disse Handlingers Evne til at medføre Oversvømmelser af almenfarlig Karakter, hvorpaa Vægten ligger, er vel ikke direkte sagt. Ligesom i § 285 har den udtrykkelige Fremhævelse tildels kunnet betragtes som overflødig efter den Maade, hvorpaa det subjektive Moment er udtrykt, jfr. fremdeles Kapitlets Overskrift. Forsaavidt slige Handlinger efter deres Beskaffenhed i det konkrete Tilfælde ikke kunde hidføre nogen almenfarlig Oversvømmelse, mister Handlingen den Karakter, som § 287, jfr. § 289, forudsætter, og disse Straffebud blive da uanvendelige.[18])

Heller ikke her kan den Omstændighed, at Handlingen er foretagen paa egen Gjenstand, i og

---

[17]) U. f. R. 1890 S. 387.

[18]) Jfr. D. i U. f. R. 1869 S. 68. To Tiltalte, der havde gravet en Kanal paa deres egen Grund i den Hensigt derved at bevirke Oversvømmelse af et tilstødende inddæmmet Areal, frifandtes, da Handlingen fandtes at savne den i Stl.'s § 287 forudsatte Karakter af Almenfarlighed. Som Forsøg paa at beskadige fremmed Ejendom manglede der det Moment af Forstyrrelse af offentlig Fred, som efter § 296 kunde berettige til offentlig Paatale.

for sig ophæve dens Retstridighed, jfr. den nys citerede Dom.

Er Handlingen foretagen med Forsæt, men uden den Hensigt at bevirke Oversvømmelse (altsaa ikkun med Bevidsthed om, at Oversvømmelse kunde blive Følgen), er Straffen Fængsel eller under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar. Er den forsætlige Handling foretagen „*for at bevirke Oversvømmelse*“, er Straffen Strafarbejde indtil 8 Aar. Hvis isaafald betydelig Skade sker, kan Straffen stige højere, og hvis Nogen derved omkommer, endog til Livsstraf, se § 287, 1. St. Er Handlingen foretagen af Uagtsomhed, er Straffen ifølge § 289 Fængsel eller Bøder.

Som herhen hørende Politibud mærkes Lov om Diger til Beskyttelse mod Oversvømmelser fra Havet 10. April 1874 § 16, jfr. § 19 om Lovens Omraade, jfr. Regl. 6. Maj 1874,[19]) L. om Vands Afledning m. m. 28. Maj 1880, se §§ 32, 33, 73 og 84.

3. Forbrydelser med Hensyn til Jernbanefare.

Straffelovens herhen hørende Bud findes i §§ 288 og 289.

Det objektive Retsbrud betegnes i § 288 med Ordene „*beskadige en Jernbane, Transportmidlerne eller Banens øvrige Tilbehør, henlægge eller henkaste Noget paa Banerne, forrykke Skinnerne, efterligne Signalerne, uberettiget bringe Damp- eller andre Banevogne i Bevægelse eller iøvrigt foretage Handlinger, hvorved Transporten paa Banen udsættes for Fare.*“ I denne Beskrivelse er direkte udtalt, hvad der

[19]) U. f. R. 1883 S. 608 (Frifindelse for at betræde en Dæmning mod Amtmandens Forbud).

kun forudsætningsvis kunde siges antydet i §§ 285 og 287 med Hensyn til de der omtalte Forbrydelser, at det er Handlingernes Farlighed for Transporten paa Banerne, der er det Væsentlige, jfr. Ordet *„iøvrigt“* og den ved dette Ord til de specielle Exempler knyttede, almindelig formulerede Betegnelse af Handlingen.[20]) Allerede heraf følger nu, at naar Handlingen i det enkelte Tilfælde paa Grund af særegne Omstændigheder ikke kunde udsætte Transporten for Fare, mangler det objektive Moment, som Forbrydelsens Begreb forudsætter. Dermed er det naturligvis ikke givet, at Handlingen er straffri. Bortset fra det Strafbare, der kan ligge i Handlingen som Tingsbeskadigelse eller lignende, maa det erkjendes, at Foretagelsen af slige Handlinger, der i Almindelighed ere farlige, skjønt Faren er udelukket i det konkrete Tilfælde, ikke blot kan betragtes som Politiforseelse, men ogsaa er retstridig, som medførende Ulempe for det almene Samkvem, efter det samme Synspunkt, som giver Beskadigelse af Telegrafer en særlig Retstridighed. Forsaavidt hører imidlertid Forbrydelsen systematisk hen til det følgende Afsnit. At Straffeloven, der ikke behøver at binde sig strengt til en systematisk Ordning, har optaget Straffebud for dette Tilfælde i § 288, 2. St., mk. Ordene *„dersom Handlingen efter sin Beskaffenhed ikke kunde bringe Transporten i nogen virkelig Fare“*, er ingen Anke. Derimod er Maaden, hvorpaa det er sket, forsaavidt uheldig, som der er en Modsigelse i, at det om Handlingen ɔ: den i 1ste Stykke omtalte

---

[20]) Jfr. D. i U. f. R. **1878** S. 911, jfr. H. R. T. 1879 S. 155 (Krim. R. frifandt, H. R. domfældte for imod de gjældende Regler for Jernbaneforsendelse at afsende Fyrværkerisager med Jernbanen), **1885** S. 326 (kun § 208, jfr. § 46, ikke § 288).

virkelig farlige Handling her forudsættes, at den ikke kunde bringe Transporten i nogen virkelig Fare, en Modsigelse, der især bliver tydelig, naar man sammenholder denne Sætning med den almindelige Beskrivelse i første Stykke „*Handlinger, hvorved Transporten paa Banen udsættes for Fare*“. Denne uheldige Redaktion kan dog ikke fremkalde Tvivl derom, at det i Virkeligheden er to forskjellige Forbrydelser, med forskjellige objektive Forudsætninger, der omtales, og at der ikke forsaavidt i andet Stykke tales om en Underart af Forbrydelsen i første Stykke, der har alle dennes Egenskaber i Forbindelse med en særegen, der ikke skulde udelukke hine.

Som bemærket, hører den Forbrydelse, som § 288, 2. St. i den omtalte Passus berører, systematisk hen i en anden Forbindelse. Men for Sammenligningens Skyld og til større Klarhed over det noget indviklede Bud i § 288, skal det her medtages, og i det Følgende derfor kun optages ved en Henvisning.

a) Først omhandles den efter sit Begreb herhen hørende Forbrydelse, hvis objektive Kjendemærker ovfr. ere angivne, nemlig *Foretagelsen af tildels nærmere betegnede Handlinger, hvorved Transporten paa Jernbane udsættes for Fare.*

Hvad Forbrydelsens objektive Side angaaer, er endnu til det foran Bemærkede at tilføje, at Straffeloven ikke, som den tidligere Fdg. 5. Maj 1847 § 11, indskrænker dens Omraade til de Jernbaner, ved hvilke „Damp eller et lignende Middel anvendes som Trækkekraft“,[21]) jfr. L. 23. Jan. 1862, L. 20. Febr. 1875. Uden Hensyn til Trækkekraften er Spørgsmaalet blot, om Banen er en saadan, at der

[21]) Se Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 352.

kan være og er Almenfare forbunden med de paagjældende Handlinger. Naar der særlig ved en af de beskrevne Handlinger tilføjes Ordet „*uberettiget*“, gjælder denne Forudsætning naturligvis i Almindelighed. Men her, som ved §§ 285 og 287, erindres det, at den Omstændighed, at Jernbanen er den Paagjældendes Ejendom, ikke i og for sig er nok til at gjøre Handlingen berettiget.[22]) Det er fremdeles en Selvfølge, at de Personer, der kunne have Berettigelse til at foretage de paagjældende Handlinger, altsaa Driftspersonalet, ogsaa kunne foretage dem paa uberettiget Maade. I saa Fald ere Bestemmelserne anvendelige paa dem. At Undladelser fra saadanne Personers Side kunne henføres til Kredsen af de Handlinger, disse Bestemmelser straffe, følger af de almindelige Regler,[23]) jfr. Fdg. 5. Maj 1847 § 5. Straffeloven har ikke fundet Anledning til særegne Regler for Driftspersonalets Forbrydelser. Naturligvis kan der i Tjenestereglementerne, foruden i Stl.'s Kap. 13, være særlige Straffebud for Statsbaners Tjenestepersonales Forsømmelser som selvstændige Delikter.[24])

Hvad Forbrydelsens subjektive Side angaaer, straffes ogsaa her det uagtsomme Forhold, se § 289. Til den forsætlige Forbrydelse maatte, ved Anvendelse af de almindelige Regler, kræves Foretagelsen af Handlingen med Bevidsthed om dens Farlighed. Mere kunde ikke kræves, derfor navnlig

---

[22]) Jfr. D. i U. f. R. 1878 S. 1221 og 1879 S. 722, jfr. H. R. T. 1879 S. 69 (Henvisning til Politiregl. 7. Jan. 1876 § 8).

[23]) Jfr, StR.'s alm. Del I S. 185 o. ff., 228 o. ff.

[24]) Jfr. ndfr. og Mot. t. Stl.'s Udk. S. 358. U. f. R. 1883 S. 963 og 1885 S. 19, jfr. H. R. T. 1884 S. 383 (Straf efter § 143, jfr. § 144, men ikke efter § 289 af O. R., men af H. R. efter § 144, jfr. § 143 og § 289; Lokomotivfører frifunden).

ikke, at det skal være Formaalet, at Faren skal føre til Skade for de truede Retsgoder. Mindre vilde paa den anden Side ikke være nok. Er Beskadigelsen eller nogen af de andre Handlinger foretagen med Forsæt, men uden at Faren derved har været bevidst, altsaa paa Grund af en *error,* vilde Forbrydelsen som almenfarlig kun være uagtsom. Dette er dog miskjendt i Straffeloven, naar den behandler ikke som uagtsom Forbrydelse efter § 289, men som forsætlig, om end med ringere Straf efter § 288, 2. St., det Tilfælde, hvor det *„at bringe Transporten i nogen virkelig Fare („Saadant") maa anses at have ligget udenfor Gjerningsmandens Tanke og Hensigt"*. Denne Forrykkelse af de naturlige Begrebsgrænser fremkalder naturlig det Spørgsmaal, om ikke en anden Forklaring af de citerede Udtryk er mulig. Der kan næppe være Tvivl om, at Meningen har været, i § 288, 2. St., at fastsætte en mildere Straf for det Tilfælde, hvor der mangler Hensigt til at tilføje Transporten Skade, men Faren er Vedkommende bevidst. I de i og for sig rigtignok ikke meget klare Motiver bruges dels Udtryk, der ligefrem udtale dette, dels ses det, at Formaalet med den Forandring, man vilde gjøre i Fdg. 5. Maj 1847, var at gjøre en Forandring med Hensyn til Beviset, saaledes at hin kvalificerede Hensigts Antagelse ikke blev den positive Betingelse for den strengere Straf, men omvendt dens Ikke-Antagelse Betingelsen for den mildere Straf.[25]) Med Ordene lader imidlertid denne Mening sig ikke forene. At forstaa Ordene „*virkelig Fare*" som Betegnelse for en virkeliggjort Fare ɔ: Skade eller Ulykke er sprogligt utilstedeligt. Men dertil kommer, at en Indskrænkning af § 288, 2, til det Tilfælde,

---

[25]) S. Udviklingen S. 351—55.

at Faren var bevidst, ikke lader sig forene med Stykkets andet Tilfælde. Naar den objektivt ufarlige, forsætlige Beskadigelse straffes efter § 288, 2, kan den objektivt farlige, forsætlige, men uden Bevidsthed om Faren hidførte Beskadigelse ikke henvises til den mildere Straf i § 289.[26])

I Henhold til det Bemærkede ere Strafforeglerne for den omtalte Forbrydelse følgende:

For den forsætlige Beskadigelse m. m., ved hvilken det ikke er konstateret („*maa anses*"), at det, at bringe Transporten i virkelig Fare, laa udenfor den Skyldiges Tanke og Hensigt (ɔ: at den virkelige Fare var ubevidst), er Straffen Strafarbejde indtil 8 Aar, hvilken Straf imidlertid, naar betydelig Skade sker, kan stige højere og, hvis Nogen derved omkommer, endog til Livsstraf,

---

[26]) D. i U. f. R. **1870** S. 103 taler ikke imod det antagne Resultat. I Domme i U. f. R. 1875 S. 208 og **1880** S. 943, jfr. H. R. T. 1880 S. 213, ere Udtrykkene de samme, som i Loven. Se nu særlig U. f. R. **1891** S. 28, jfr. H. R. T. 1890 S. 448 (O. R. § 288, 2, H. R. § 288, 1). Iøvrigt ere de Grunde, som Motiverne anføre for Forandringen i Systemet i Fdg. 1847, meget svage. Hvis Vanskeligheden ved at konstatere positivt den kvalificerede Hensigt var saa stor i dette Tilfælde, maatte den samme Betragtning have gjort sig gjældende ved §§ 285 og 287, hvor dog det i Fdg. 1847 fulgte System er bevaret. I Virkeligheden staaer den Forandring, der er gjort i § 288, selv om den forkastede Forstaaelse antages, i liden Harmoni med hine Paragrafer, og vilde betyde en Fravigelse fra Straffeprocessens Grundsætning *in dubio pro reo*, idet nu i alle de Tilfælde, hvor det staaer uafgjort, om den kvalificerede Hensigt var tilstede, det strengere, ikke det mildere Straffebud maa finde Anvendelse. Der reddes derfor kun Lidt i Realiteten ved den snævrere Forstaaelse, og den bryder, som bemærket i Texten, den formelle Harmoni.

s. § 288, 1. St., jfr. 2. St.[27]) Den forsætlige Beskadigelse m. m., ved hvilken det dog maa antages at have ligget udenfor Gjerningsmandens Tanke og Hensigt at bringe Transporten i virkelig Fare, paadrager Straf af Fængsel eller under særdeles skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar, s. § 288, 2. St.[28]) Loven føjer hertil *„forsaavidt ikke nogen anden Straffebestemmelse maatte medføre højere Straf"*, om hvilket Forbehold henvises til § 3 Note 1.[29])

Den uagtsomme Beskadigelse m. m. straffes med Fængsel eller Bøder, s. § 289.[30])

b) Hvad den Forbrydelse angaaer, der bestaaer i at *beskadige Jernbaner* o. s. v., *hvor Fare var udelukket ved Handlingens Beskaffenhed*, men Jernbanefærdselen forulempes, — altsaa ikke en Forbrydelse mod Almensikkerheden, men mod det almene Samkvems Fred, — gjælde de under Ltr. a. fremsatte Bemærkninger om det objektive Moment ogsaa her.[31]) Fremdeles straffes ogsaa her baade Forsæt

---

[27]) U. f. R. **1891** S. 28, jfr. H. R. T. 1890 S. 448.

[28] Jfr. Domme i U. f. R. **1872** S. 1033 (en for Meddelagtighed Tiltalt blev frifunden, da hans Forhold ikke kunde karakteriseres som en Opmuntring), **1875** S. 208, **1878** S. 911, jfr. H. R. T. 1878 S. 155, **1880** S. 934, jfr. H. R. T. 1880 S. 213.

[29]) Motiverne vise, at der særlig er tænkt paa saadanne Tilfælde, som Fdg. 1847 § 4 ommelder, nemlig at Handlingen efter sin Natur tillige udgjør en anden særegen Forbrydelse, saasom Tyveri, og at Meningen med Forbeholdet er det i og for sig overflødige, her at reservere Sammenstødsreglernes Anvendelse, hvilket stemmer med hvad der er udviklet i § 3, Note 1.

[30]) Jfr. Domme i U. f. R. **1870** S. 103, **1884** S. 224, **1883** S. 962 og **1885** S. 19, jfr. H. R. T. 1884 S. 383 (H. R. efter § 144, jfr. § 143 og § 289).

[31]) Se U. f. R. **1885** S. 326 (kun § 203, jfr. § 46).

og Uagtsomhed. Selvfølgelig bliver der ved Forsættet her ikke Tale om nogen Bevidsthed om Fare, da dette Moment ikke hører med til Forbrydelsens objektive Momenter. Er der et videre gaaende Forsæt, bliver der Tale om strengere Ansvar efter Forsøgsreglerne.[32]) Den forsætlige Forbrydelse straffes efter § 288, 2. St., med Fængsel eller under særdeles skærpende Omstændigheder med Forbedringshusarbejde indtil 1 Aar.[33]) Den uagtsomme Forbrydelse straffes efter § 289 med Fængsel eller Bøder.

Politiforseelser med Hensyn til Jernbanefare findes i Fdg. 5. Maj 1847 §§ 2, 6—8, der ikke ere ophævede, s. Stl.'s § 310, s. derimod § 309 om Fdg. 1847 § 10, 2.[34]), Bane-Politiregl. 12. Juni 1847, s. § 41 med Hensyn til Banebetjente, Regl. 8. Aug. 1853, 22. April 1856, 26. Maj 1860, 7. Maj 1862, 14. Aug. 1862, Instr. 21. Aug. 1862, Regl. 19. Jan. 1865, 8. Marts 1869, 31. Juli 1871, 10. Aug. 1872, 24. Juli 1872, 2. Aug. 1872, 26. Maj 1873, 1. April

---

[32]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 355.

[33]) Se Domme i U. f. R. **1872** S. 813, **1878** S. 1221 og **1879** S. 722, jfr. H. R. T. 1879 S. 69 (Husbonden dømt for at have ødelagt eller ladet ødelægge Laase, som Jernbanebestyrelsen mod hans Ønske havde anbragt for et Led ved en til Brug for hans Ejendom udlagt Privatoverkjørsel. Dom efter § 288, 2. Led, idet Handlingen ikke kunde bringe Transporten i nogen virkelig Fare, og tillige efter Fdg. 5. Maj 1847 § 7, sidste Punktum, da Handlingen maatte sættes ved Siden af de der ommeldte. Tjenestekarlen, der kun havde efterkommet sin Husbonds Ordre i saa Henseende, frifunden), **1893** S. 1085.

[34]) U. f. R. **1869** S. 299, **1871** S. 1041 (Bøden tillagt Politikassen ifølge Pl. 19. Febr. 1819, da Fdg. 1847 § 10, 2, er ophævet ved Stl.'s § 309), **1878** S. 1221 (Straf efter § 288, 2, og Fdg. 1847 § 7), **1880** S. 587, **1883** S. 281, **1886** S. 109, jfr. H. R. T. 1885 S. 532 (Frifindelse af Brugere af Led for Fdg. 1847 § 7).

1874, 7. April 1875, 6. Okt. 1875, 14. Okt. 1875, 24. Novbr. 1875, 7. Jan. 1876 (2), 16. April 1877, 23. Okt. 1877, 25. Maj, 1. Juli, 23. Decbr. 1878, 16. Juni og 5. Juli, 25. Aug., 11. Okt., 11. Decbr. 1879, 15. Jan. 1880, 31. Maj 1880 (3), 21. Juli, 27. Aug., 31. Aug. 1880, 16. Juni 1881, 23. Fbr., 27. Fbr., 15. April, 3. Juni, 31. Juli, 8. Aug. 1882, 9. Jan., 24. Febr., 27. Marts, 14., 17. Sept. 1883, 12. Jan., 7. April, 17. Juli 1884, 12. Maj 1885, 4. Maj, 3. Aug. 1886, Bekjg. 6. Maj 1889, Regl. 30. Okt. 1889, 15. Jan., 20. Jan., 11. Febr., 14. April, 26. Juni 1890, 11. Juli, 3. Sept., 10. Okt. 1891, 14. Juni, 31. Aug. 1893, s. nu L. om Statsbanedriftens Ordning 12. April 1892, hvis § 28 bebuder en Lov om Foranstaltninger til at sikre for Publikum Orden og Sikkerhed ved Banerne.

4. Forbrydelser med Hensyn til Farer ved den almindelige Færdsel.

Herom handler Stl.'s § 293, der fastsætter Straf for „*den, der forsætlig borttager, ødelægger eller beskadiger Broer, Færgeindretninger (Brønde, Vandledninger), Fortøjningsredskaber eller Mærke, Rækværk eller Andet, som er anbragt for at afværge eller advare imod Fare paa Vej, Gade eller andet Sted, hvortil haves almindelig Adgang*“, af Fængsel eller Bøder.[35]) For uagtsomme Handlinger af denne Art er ingen Straf fastsat.[36]) Det er atter her den almindelige Fare (jfr. Udtrykkene „*almindelig Adgang*“), som er

[35]) Jfr. med Hensyn til den tidligere Ret D. i H. R. T. 1857 S. 378 (Anal. af Fdg. 5. Maj 1847 § 2), s. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 364.

[36]) Jfr. Stl.'s § 43 og Mot. til Stl.'s Udk. S. 359, s. derimod forhen Pl. 15. Juli 1801, jfr. Stl.'s § 309.

det Væsentlige ved Forbrydelsen og giver Hjemmel til at opstille den som en særegen Forbrydelse, forskjellig fra de i §§ 294 og 296 omhandlede Forbrydelser og uafhængig af disses Betingelser. At det, der borttages, beskadiges eller ødelægges, er Vedkommendes egen Ting, er derfor ikke tilstrækkeligt til at udelukke Paragrafens Anvendelse, om det end i Forbindelse med andre Momenter kan medføre, at Handlingen bliver berettiget. Paa den anden Side maa paa lignende Maade, som udviklet ved §§ 285, 287 og 288, Bestemmelsen blive uanvendelig, naar Handlingen i det konkrete Tilfælde ikke kunde medføre nogen Fare for den almindelige Færdsel, hvilket ikke udelukker, at Handlingen kan være strafbar, være sig som Politiforseelse eller efter Stl.'s § 294 eller § 296.[37])

Ogsaa med denne Forbrydelse staaer en Række Politiforseelser i Forbindelse, — derunder dog ikke indbefattede de, der blot ere Hindringer for Færdselen, hvorom henvises til næste Afsnit. For en stor Del indeholdes Forskrifterne herom i de almindelige Politilove — Fdg. 22. Okt. 1701 — og Politivedtægter, jfr. Vedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883 Afsnit 1, Kap. 2, §§ 12, 14, 15, 17, 18, Kap. 3, Kap. 4, Kap. 5, Kap. 6.[38]) Mærk endvidere visse Bestemmelser i de tidligere nævnte Bygningslove, samt Fdg. 13. Decbr. 1793 § 75, L. 28. Jan. 1856,[39]) L. 25. Marts 1872 § 11, Instr. 21. Aug. 1862 og 10. April 1872, L. 30. Jan. 1875 med en Række i Medfør af samme udfærdigede Reglementer for Benyttelsen af Havne, L. 20. Febr. 1875, Fdg.

---

[37]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 359.

[38]) U. f. R. 1880 S. 1063.

[39]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 376 o. ff.

27. Jan. 1804 om Befordringsvæsenet,[40]) Fdg. 13. Decbr. 1793 om Landeveje,[41]) An. om Vejfred paa St. Thomas og St. Jan 12. Jan. 1888, L. for Island 16. Decbr. 1885 om Skyden efter Sælhunde i Breidabugten.

§ 53.

Andre almenfarlige Forbrydelser.

De i de foregaaende Paragrafer omhandlede almenfarlige Forbrydelser kunne i Almindelighed true ligesaa vel Person som Ejendom. Særegne Grupper danne de Forbrydelser, der enten alene indeholde Almenfare for Menneskers Sundhed, eller alene for Ejendom. Straffelovens Regler om Forbrydelser af disse Grupper findes i §§ 290, 291, 292 og tildels § 293. Hertil slutter sig en stor Mængde særlige Straffebud, i Regelen med Karakter af Politiforskrifter.

A. Med Hensyn til Almenfare for Menneskers Sundhed mærkes følgende Forbrydelser.

1. Det angivne Synspunkt finder for det Første Anvendelse paa den i § 290 ommeldte Forbrydelse, der omfatter følgende Handlinger, objektivt be-

---

[40]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 396, U. f. R. **1874** S. 833 (Straf efter Fdg. 27. Jan. 1804 § 67, jfr. Pl. 1. April 1834 § 5 e, for uforsvarlig Kjørsel med en Bivogn til Diligencen).

[41]) U. f. R. **1868** S. 408 (Frifindelse for Sigtelse for uforsvarlig Kjørsel paa en Landevej), **1882** S. 606 (Straf efter Fdg. 13. Decbr. 1793 § 89), S. 865 (Frifindelse), **1887** S. 732 Anal. af Fdg. 22. Okt. 1701 II, Kap. 3 §§ 3 og 4 og Fdg. 1793 § 75), **1889** S. 1071 (Bødestraf efter Lovgivningens Grundsætninger og Anal. af dens Bestemmelser om Straf for dem, der ved Paakjørsel eller ved at henlægge Noget paa Vejene udsætter Vejfarende for Fare), S. 728.

tegnede: *a) Anvendelse af giftige eller andre farlige Stoffer til Varer, der ere bestemte til Forhandling eller Benyttelse af Andre paa en saadan Maade, at Andres Sundhed udsættes for Fare ved Brugen af samme*, s. § 290, 1. St., og *b) Falholdelse af Varer, hvortil slige Stoffer paa anførte Maade ere benyttede*, s. § 290, 2. St.

Berettigelsen til at henføre denne Forbrydelse i sin Helhed under Synspunktet af almenfarlig kunde synes omtvistelig, idet den ene i den under Ltr. a. ommeldte Forgrening angivne Bestemmelse af Varerne, nemlig „*til Benyttelse af Andre*" ikke i og for sig er formuleret saaledes, at det Tilfælde er udelukket, hvor kun enkelte bestemte Personer udsættes for Fare, og Flertallet „*Andre*" ikke kan antages at skulle antyde en mere almindelig Fare, da det meget vel kan være brugt, selv om der kun er Tale om en Enkeltmand, forskjellig fra Gjerningsmanden. At hele Sammenhængen, hvori Paragrafen er stillet, giver en Formodning for, at Lovens Synspunkt er det her forudsatte, synes kun at kunne være et Lod i Vægtskaalen, hvor Ordene i Paragrafen selv give Tilknytning, men ikke at hjemle en egentlig indskrænkende Fortolkning. Herved er imidlertid for det Første at bemærke, at der vilde blive en aldeles principløs Vilkaarlighed i Paragrafen, naar den paa dette ene Punkt skulde have et Anvendelsesomraade, der gik ud over det Almenfarliges Ramme, medens det er givet, at den iøvrigt ikke kan have det. Thi i de andre Tilfælde ligger denne Begrænsning bestemt i Ordene, jfr. „*bestemte til Forhandling*" og „*falholde*". Skal Ordet „*Forhandling*" ikke staa ørkesløst, maa „*Benyttelse*" være tagen i en ved Modsætningen begrænset Betydning, altsaa sigtende til Leje eller lignende Brugsforhold. Men meningsløst vilde det være, om Salg eller

Tilbud om Salg af en giftig Vare, der ikke er til Forhandling eller falholdes, ikke kunde rammes af Paragrafen, men derimod det Tilfælde, hvor Bestemmelsen er at leje Tingen ud under lige Forhold. Var der overhovedet Trang til at gjøre den for en Enkeltmand farlige Handling til et *delictum sui generis*, uafhængig af Følgerne og altsaa af de almindelige Regler om Manddrab eller Angreb paa Legeme og Helbred, kunde Trangen ikke fornuftigvis være indskrænket til dette enkelte Tilfælde, og end ikke til den hele Kreds af Tilfælde, hvormed Paragrafen beskæftiger sig. Sagen maatte da tages langt mere almindeligt, medens det er utvivlsomt, at det nu kun er ganske undtagelsesvis, at Lovgiveren er slaaet ind paa denne Vej, jfr. § 197, og at særlig den danske Straffelov ikke har fulgt flere fremmede Straffeloves Mønster, at gjøre Forgiftning til et saadant *delictum sui generis* lige overfor Enkeltmand, s. ovfr. §§ 14—16. Mere end besynderligt vilde det være, om et af disse Undtagelsestilfælde skulde have forvildet sig hen paa dette Sted i Straffeloven. Det er afgjort, at det kun vilde skyldes en Inkurie, hvis det nødvendig maatte antages. Men en saadan Antagelse vilde ogsaa af en anden Grund i høj Grad lide af indre Usandsynlighed. Vistnok kan det ikke siges, at den Ordning, der ved de almenfarlige Forbrydelser følger af selve disses Væsen, nemlig at den farlige Handling som saadan udgjør Forbrydelsen uden Hensyn til Virkningen, er urimelig ved Forbrydelser mod Enkeltmand, skjønt der i Lovgivningen kun undtagelsesvis gjøres Anvendelse af den. Men hvad Begrebet dog altid maa fordre, er, at det er selve den farlige Handling (ɔ: en Handling med Evne til retlig Foraarsagelse), som gjøres til Forbrydelsen, ikke en blot Forberedelse til hin, der maatte ud-

kræve yderligere Kjendsgjerninger, for at Fare kunde siges at foreligge. Idet der om Begrebet Farlighed henvises til Udviklingen i den almindelige Del, maa der altsaa kræves en Handling, der uden Tilstød af uberegnelige Omstændigheder og uden at behøve nye, mellemkommende, bevidste Akter, er istand til at bevirke den befrygtede Skade. En saadan Handling foreligger i de her omspurgte Tilfælde ikke allerede ved Anvendelsen af det farlige Stof, men først ved Salgs- eller Benyttelsestilbudet. Dermed kan Faren siges at være tilstede. Thi hvad der derefter følger fra dens Side, til hvem Tilbudet sker, hører ikke til det efter Livets almindelige Forhold Uberegnelige og er paa Grund af den Vildfarelse, der forudsættes, ikke heller en mellemkommende *culpa*, der afbryder Kavsaliteten. Hint Øjeblik, hvor den farlige Handling foreligger, er, naar der tænkes paa Almenfare ɔ: Fare for en *incerta persona*, tilstede, naar Tingen ved de objektive Forhold viser sig at være offentlig tilbudt til Salg, Leje o. s. v. Tingenes objektivt fremtrædende Bestemmelse falder sammen med Tilbudet til ubestemte Personer. Anvendt paa disse Tilfælde, er § 290 derfor i Overensstemmelse med Forholdets Natur. Er Talen derimod om Fare for en enkelt bestemt Person, forudsættes der Henvendelsen til denne. Men dette vilde ikke kunne kræves efter § 290. Skulde Paragrafen have dette Tilfælde for Øje, maatte den Skyldiges subjektive Bestemmelse om, at han vilde tilbyde Personen Tingen, være Forbrydelsens Fuldbyrdelse, med andre Ord: en blot Forberedelse til at udføre den farlige Handling. For at undgaa det af de anførte Grunde forkastelige Resultat kræves nu heller ikke en indskrænkende Fortolkning. Her er kun Tale om den rette Betydning af Udtrykkene, *„der ere bestemte til Forhand-*

ling eller Benyttelse af Andre" o. s. v., om et Valg mellem en subjektiv eller objektiv Forstaaelse. Forstaaes de subjektivt, som Udtryk for, at den Skyldige har bestemt Varerne til Forhandling m. m., kommer man til det vide Omraade, men dermed ogsaa til at forrykke Fuldbyrdelsesmomentet ved den almenfarlige Handling. Opfattes de objektivt, som udtrykkende, hvad Tingene ved de objektive Forhold vise sig bestemte til, er Begrænsningen til Almenfare given. Thi denne objektive Bestemmelse kan netop kun forekomme her. Efter det Udviklede kan Valget ikke være tvivlsomt. Straffeloven vil i Virkeligheden sige det Samme, som fremmede Straffelove udtrykkelig udtale ved at indskyde det al Tvivl fjernende Ord „offentlig". Forsaavidt det kunde synes, at § 290, 2. St., ved denne Fortolkning af Ordene *„ere bestemte til"* blev overflødig, er Forholdet det, at Paragrafens første Stykke har det Tilfælde for Øje, hvor den Skyldige selv har anvendt (eller ladet anvende) det farlige Stof til de Varer, han falholder, det andet Stykke det Tilfælde, at det er sket af Andre, jfr. Ordene *„hvortil han veed"* o. s. v. Det ved den sidste Bestemmelse besvarede Spørgsmaal opstaaer paa tilsvarende Maade ved Dokumentfalsk.[1])

[1]) Jfr. ndfr. I Overensstemmelse med det Udviklede maa Rigtigheden af D. i U. f. R. **1874** S. 436 hævdes mod de i Ugeskriftet paa det citerede Sted forsaavidt gjorte Bemærkninger, og den Omstændighed, at Stl., som Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 356 bemærke, ikke udtrykkelig har indskrænket § 290 til Næringsdrivende, beviser intet, da det ikke er utænkeligt, at en offentlig Falbydelse kan ske af Andre, jfr. U. f. R. **1893** S. 741, jfr. H. R. T. 1893 S. 130 (Anvendelse af Kjød af tuberkuløse Dyr, som er sundhedsfarligt, til Føde for Vedkommendes Tjenestefolk og en Røgter, der fik det som Gave, ikke straffet efter § 290, men efter L. 12. Jan. 1858).

I Henhold til det Udviklede kan det objektive Retsbrud, som kræves til Anvendelse af § 290, paa en for begge Tilfældene fælles Maade angives saaledes, at det er den almenfarlige Handling, at tilbyde til offentlig Salg eller Benyttelse Varer, hvortil giftige eller andre farlige Stoffer ere anvendte paa en saadan Maade, at Andres Sundhed udsættes for Fare ved Brugen af dem. Af den udtrykkelige Udtalelse ses det, at Bestemmelsen ikke er anvendelig, naar Handlingen efter sin konkrete Beskaffenhed ikke kunde medføre Fare for Andres Sundhed, hvilket er i Overensstemmelse med Forholdets Natur, jfr. forrige Paragraf. Forsaavidt § 290, 2. St., kun omtaler *„falholder“*, kan der ingen Tvivl være om, at ialtfald Analogien er anvendelig ogsaa paa det offentlige Tilbud til Brug. Om de enkelte Momenter i dette Retsbrud bliver Følgende at bemærke.

Paragrafen har for Øje den Fare, der hidrører fra *„giftige eller andre farlige Stoffers“* Anvendelse til Varerne. Den Omstændighed, at andre farlige Stoffer end Gift ere medtagne, i Forbindelse med Hensynet til, om Almenfare *in concreto* er tilstede, gjør det unødvendigt at forsøge en Definition af hvad der bliver at henregne til Gift. Hvor der er Trang til nøjagtig Bestemmelse af dettes Begreb, maa det ske ved en Opregning, og man vilde ikke kunne hjælpe sig med en saadan almindelig, i flere Retninger ubestemt Forklaring som den, at Gift er et Stof, der er egnet til i ringe Dosis, ved sin kemiske Beskaffenhed eller ved Optagelse i Blodet, at ødelægge Liv eller Helbred. Her derimod behøves de nøjagtige Grænser ikke. Hvad der ikke maatte være Gift efter hin Forklaring, men dog helbredsfarligt ved Brugen, falder ind under de *„andre farlige Stoffer“*, og udelukke de givne Forhold Faren ved *„Gift“* i den angivne Betydning, bortfalder Anvendelsen paa Grund af Tilføjelsen

„paa saadan Maade“.[2]) Det udkræves iøvrigt ikke, at der skal være Livsfare ved Brugen. Fare for Sundheden er nok. Hvad der hertil maa fordres, lader sig ikke nøjagtig præcisere. Der maa være Fare for *„Skade paa Helbred“*, jfr. § 203, en Skade, der vel ikke behøver at være saa betydelig som § 204 forudsætter, men dog heller ikke rummer enhver ubetydelig Skade, paa hvilken § 203 bliver anvendelig, jfr. S. 26 o. ff.

Paa selvfordærvede Varer som saadanne er § 290 ikke anvendelig, jfr. L. om Undersøgelse af Levnedsmidler 1. April 1894 § 6.

De Gjenstande, til hvilke de farlige Stoffer skulle være anvendte, betegnes i Loven som *„Varer“*. I den snævrere Betydning, hvori dette Udtryk bruges om rørlige Ting, der ere Gjenstand for Handel, kan Ordet ikke være taget her, da der ogsaa er Tale om Bestemmelse til *„Benyttelse“* i Modsætning til *„Forhandling“*. Ordet maa være taget i den videre Betydning af rørlige Ting, der have en Pris, hvortil da Sætningen *„der ere bestemte til o. s. v.“* er føjet som Begrænsning, ikke som Forklaring. Som bemærket, maa Bestemmelsen til Forhandling eller Benyttelse fremtræde objektivt som en Egenskab ved Varerne, — altsaa f. Ex. ved, at de findes i Butik, ere bragte paa Torvet o. s. fr. I det 2det Stykke ligger dette i Ordet *„falholder“*.

Handlingen straffes baade som forsætlig og som uagtsom.

---

[2]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1882** S. 882, **1883** S. 1098, jfr. H. R. T. 1883 S. 463, **1887** S. 1229, **1891** S. 1024, jfr. H. R. T. 1891 S. 279, **1892** S. 618, jfr. H. R. T. 1892 S. 91, **1893** S. 170, jfr. H. R. T. 1892 S. 765, S. 741, jfr. H. R. T. 1893 S. 130 (særlig med Hensyn til Brød af urenset Korn).

For den forsætlige Forbrydelse findes Straffen fastsat i § 290, 1. og 2. Stykke, jfr. i 2det Stykke Ordene *„Varer, hvortil han veed, at slige Stoffer paa foranførte Maade ere benyttede"*.[3]) Straffen er Fængsel eller under skærpende Omstændigheder, navnlig naar Nogen derved har taget Skade eller endog er omkommen, Forbedringshusarbejde. Det tilføjede Forbehold *„forsaavidt ikke nogen anden Straffebestemmelse maatte medføre højere Straf"* har Hensyn til Reglerne om Manddrab og Legemsbeskadigelse, jfr. ovfr. Afsnit I, Kap. 1.[4])

Foretages Handlingen af Uagtsomhed, er Straffen ifølge § 290, 3. St., Bøder, men kan under skærpende Omstændigheder stige til Fængsel ifølge L. 1. April 1894 om Undersøgelse af Levnedsmidler § 6, 2. Denne sidste Lov har kun Gyldighed for 3 Aar. Den forlængede den, ligeledes for 3 Aar gjældende og den samme Bestemmelse indeholdende L. 9. April 1891, se § 5, 2.[5])

---

[3]) U. f. R. **1892** S. 618, jfr. H. R. T. 1892 S. 91 (O. R. alene efter § 290, 3; H. R. for en Del efter § 290, 2).

[4]) Iøvrigt erindres herved Spørgsmaalet om denne Sætnings Betydning i Forhold til Sammenstødsreglerne, jfr. § 3 Note 1.

[5]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 356, U. f. R. **1883** S. 1093, jfr. H. R. T. 1883 S. 463, **1887** S. 1229, **1891** S. 1024, jfr. H. R. T. 1891 S. 279 (Straf efter § 144, jfr. § 141, § 228, jfr. § 54, § 251, jfr. § 54 og § 51, § 278, jfr. § 54 og § 290, 3, jfr. § 54), **1893** S. 170, jfr. H. R. T. 1892 S. 765 (§ 290 ikke anvendt; en selvdød Kos Nikotinforgiftning ikke antagen af Tilt., ej heller konstateret; Straf efter § 257, jfr. § 54), **1893** S. 741, jfr. H. R. T. 1893 S. 130 (ikke § 290, men Straf efter L. 12. Jan. 1858 § 2 for at anvende til Menneskeføde for sine Tjenestefolk og som Gave Kjød af en tuberkuløs Ko og Brød af urenset Korn), **1894** S. 1001 (Straf efter § 290, sidste St., for Salg af Kjød af en Ko, der var bleven syg under Kælvningen og derefter slagtet, og som var erklæret uskikket til Menneskeføde; Forsæt [Bevidsthed om Fare for Menneskers Sundhed ved

Af andre Lovbud, der staa i Forbindelse med den her omhandlede Forbrydelse, mærkes:

a) Fdg. 1. April 1796 og Pl. 28. April 1843 angaaende Handel med Gift m. m., jfr. Pl. 26. Juli 1831, Bekgj 8. Aug. 1834, Pl. 6. Aug. 1835, Kanccirkl. 21. Decbr. 1836, L. 29. Decbr. 1857 § 46, Bekgj. 12. Juli 1862, 29. Juli 1869, Jstm. Cirkl. 29. Sept. 1869, Bekgj. 13. Decbr. 1860, 18. Marts 1861, 3. Juni 1865, 21. Novbr. 1865, 11. Sept. 1866, 6. Novbr. 1866, 8. April 1868, 27. Marts 1869, 29. Juli 1869, 14. Marts 1871, An. 22. Maj og Bekgj. 23. Maj 1871, Bekgj. 15. April 1874, 5. Decbr. 1876, 21. Decbr. 1877, 9. Jan. 1878, 1. Novbr. 1878, 25. Sept., 17. Okt. 1879, 1. Juni. 1883, 18. Jan. 1886.[6])

b) Skjønt ikke saa umiddelbart, som hvad der er omhandlet under Ltr. a., vedrører dog hele Ordningen af Handel med Lægemidler dette Emne. Thi vel er der ofte her umiddelbart kun Spørgsmaal om Næringsbestemmelser. Men Ordningen i sin Helhed har til Grund Omsorgen for den almene Sundhed. Her mærkes dels visse ubetingede Forbud, dels Reglerne om Apothekeres Eneret, dels Reglerne om, hvad der ved Udøvelsen af den berettigede Handel skal iagttages. I førstnævnte Henseende (1) mærkes Forbud mod Handel med og Bekjendtgjørelse af

---

Nydelsen] ikke antaget), 1213, jfr. H. R. T. 1894 S. 428 (Salg af i høj Grad tuberkuløst Kjød straffet efter § 290, 3. Mulig Ukjendskab til Erklæringen om Utjenlighed til Menneskeføde diskulperede ikke, da Tilt. under de givne Forhold vare pligtige til at søge den formentlige Ufarlighed konstateret ad sagkyndig Vej).

[6]) Et Forslag til Lov om Handel med samt Opbevaring og Anvendelse af Gifter og andre for Sundheden farlige Stoffer, der forelagdes i Rigsdagssamling 1880—81, er ikke blevet til Lov. Jfr. ved dette Ltr. Domme i U. f. R. **1872** S. 957 og **1873** S. 415, jfr. H. R. T. 1872 S. 552, **1873** S. 209, jfr. H. R. T. 1872 S. 482, **1884** S. 412, **1887** S. 226, jfr. H. R. T. 1886 S. 26.

de saakaldte Arkana, s. Pl. 1. Decbr. 1779, jfr. dog Bekgj. 12. Juli 1862 og 23. Maj 1871, der tillader Apothekere at forhandle *arcana medicata*. At Pl. 1779 ikke omtaler Straffen, udelukker ikke en saadan.[7]) Med Hensyn til Brokbaand og Bandager mærkes Reskr. 7. Jan. 1791, bekgj. for Kjøbenhavn ved Pl. 10. Jan. 1791, men tilsigtende almen Gyldighed.[8]) Fremdeles mærkes Pl. 25. April 1809 med Hensyn til den saakaldte *china nova*. Med Hensyn til uberettiget Medicinalhandel (2) mærkes Fdg. 4. Decbr. 1672 § 30, jfr. Pl. 1. Decbr. 1779 og 15. Maj 1807, 10. Jan. 1791, L. 29. Decbr. 1857 §§ 33, 35, 46, Bekgj. 12. Juli 1862 og 23. Maj 1871, An. 12. Nvbr. 1886.[9]) Med Hensyn til de

---

[7]) Jfr. Domme i U. f. R. **1880** S. 57, jfr. H R. T. 1879 S. 406, **1881** S. 659 og **1882** S. 92, jfr. H. R. T. 1881 S. 456, **1885** S. 786, **1886** S. 85, jfr. H. R. T. 1885 S. 455.

[8]) U. f. R. **1888** S. 879. (Resol. 27. Maj 1813 paaberaabt udenfor Kbhvn. Dommen forandret ved H. R. D. i U. f. R. **1889** S. 157, jfr. H. R. T. 1888 S. 657. H. R. frifandt, allerede af den Grund, at Vedkommende havde Næringsberettigelse som Bandagist).

[9]) Se U. f. R. **1890** S. 303 og Bemærkninger af Redaktionen, jfr. Domme i U. f. R. **1867** S. 654 (Materialist straffet efter L. 1857 § 75, ikke efter Fdg. 1672 § 30), **1869** S. 424 (Materialist straffet efter Fdg. 1672 § 30, ikke efter L. 1857 § 75), **1870** S. 37 og 370, jfr. H. R. T. 1869 S. 737 (Kjøbmand paa Landet af O. R. straffet efter Fdg. 1672 § 30, af H. R. efter L 1857 § 75), **1872** S. 957 og **1873** S. 415, jfr. H. R. T. 1872 S. 552 (Kjøbmand i Silkeborg dømt efter L. 1857 § 75), **1873** S. 209, jfr. H. R. T. 1872 S. 482 (Fabrikanter frifundne af Kr. R., straffede af H. R. efter Fdg. 1672 § 30), **1874** S. 831 (Manufakturhandler dømt efter Fdg. 1672 § 30), jfr. iøvrigt herved D. i H. R. T. **1862** S. 525, 756, U. f. R. **1876** S. 31, jfr. H. R. T. 1875 S. 314 (Destillatør straffet efter Fdg. 1672 § 30), 765, jfr. H. R. T. 1876 S. 161 (Frifindelse), **1878** S. 1175, jfr. H. R. T. 1878 S. 279 (Straf efter Fdg. 1672 § 30), **1879** S. 1029 (Frifindelse), **1880** S. 553, jfr. H. R. T. 1879 S. 742, **1881** S. 658 og **1882** S. 892, jfr. H. R. T.

Pligter, der paahvile Apothekerne (3), mærkes Fdg. 4. Decbr. 1672 §§ 22 og 23, Pl. 17. Jan. 1809, jfr. Pl. 29. Novbr. 1839, Kanc. Cirk. 11. Marts 1820, 15. Sept. 1812, Pl. 31. Maj 1798, Fdg. 21. April 1812, jfr. Kanc. Skr. 18. Maj 1813, Fdg. 14. Juni 1805 og Bekgj. 25. Juli 1850, Kskr. 7. Febr. 1829, s. ogsaa Reskr. f. Norge 14. Jan. 1791,[10]) Bekgj. 14. Decbr. 1857, 31. Okt. 1864, L. 14. Febr. 1868, An. 12. Maj 1869 (2), Bekgj. s. D., Pl. 11. Decbr. 1869, Bekgj. 5. Marts 1870, Bekgj. 15. April 1874, Kdgj. 26. Sept. og 6. Okt. 1874, An. 3. April 1875, jfr. Bekgj. 30. April s. A., An. 29. April 1893 om en ny Farmacope, jfr. ogsaa L. 13. April 1894.[11])

c) Fremdeles mærkes her de Bestemmelser, der

1882 S. 456, **1882** S. 604 (Straf efter Fdg. 1672 § 30; Dissens), 1048 (Straf efter Fdg. 1672 § 43, uagtet Betaling ej forlangtes, men kun den frivillig ydede modtoges), **1883** S. 123, jfr. H. R. T. 1882 S. 517, **1884** S. 190, jfr. H. R. T. 1883 S. 679, **1885** S. 786, 984, jfr. H. R. T. 1885 S. 205 (Fortolkning af Bevilling), **1888** S. 1057, jfr. H. R. T. 1888 S. 301 (Frifindelse), S. 1158, 1216, **1889** S. 678, jfr. H. R. T. 1889 S. 230 (O. R. domfældte, H. R. frifandt), **1889** S. 1118, jfr. H. R. T. 1889 S. 371, **1890** S. 98, jfr. H. R. T. 1889 S. 664, S. 303 (Bem.), **1891** S. 79, jfr. H. R. T. 1890 S. 535, **1892** S. 584, jfr. H. R. T. 1891 S. 856 (Frifindelse), **1892** S. 1030 og **1893** S. 91, 396 og **1894** S. 60, jfr. H. R. T. 1893 S. 636 (Straf efter Fdg. 1672 § 30). Se fremdeles U. f. R. **1885** S. 164, jfr. H. R. T. 1884 S. 600 (Straf efter Lovg.'s Anal.), **1887** S. 193, jfr. H. R. T. 1886 S. 541 (Island, Rskr. for Norge 17. Jan. 1783. Kskr. 16. Sept. 1797), **1887** S. 226, jfr. H. R. T. 1886 S. 26, **1887** S. 739 og **1888** S. 50, jfr. H. R. T. 1887 S. 440, **1888** S. 1102, jfr. H. R. T. 1888 S. 438 (Fdg. 1672 gjælder ikke for Færøerne).

[10]) D. i N. J. A. III, S. 181.

[11]) Jfr. *Ussing* Hdbg. 4. Udg. S. 374 o. ff., U. f. R. **1874** S. 436 med Bemærkninger af Redaktionen S. 439 o. ff., **1884** S. 47, **1885** S. 792 (Rskr. 14. Jan. 1791 gyldigt ogsaa for Danmark).

sigte til at sikre Almenheden forsvarlig personlig Hjælp i Sygdomme.

Her mærkes først Strafforeglerne for Kvaksalveri. Ifølge L. 3. Marts 1854 straffes denne Forseelse med Bøder indtil 200 Kr. eller simpelt Fængsel indtil 4 Maaneder, og i Gjentagelsestilfælde enten med disse Straffe eller under meget graverende Omstændigheder med Fængsel paa Vand og Brød. Hvad der udkræves til Forseelsens Begreb, fastsætter L. 3. Marts 1854 ikke. Den forandrer kun den ældre Lovgivnings Straf, men ikke noget med Hensyn til Strafbarhedens Betingelser. I saa Henseende gjælder endnu stedse Fdg. 5. Sept. 1794 § 5, der angiver Betingelsen i følgende Passus: „*Dersom nogen Kvaksalver befindes at tage Syge under Kur og saaledes at udsætte disse for Fare*“, jfr. derimod L. for Island 29. Febr. 1884 om Forandring i Fdg. 5. Sept. 1794.[12])

Det i Fdg. 1794 § 5 angivne Subjekt for Forseelsen indbefatter enhver til Virksomhed som Læge uautoriseret Person, der befatter sig med saadan Virksomhed, jfr. den islandske Lov. Med Hensyn til, hvad der falder ind under „Lægevirksomhed“, mærkes Fdg. 4. Decbr. 1672 og L. om Barbernæringen 30. Jan. 1861 §§ 2 og 6.[13])

---

[12]) Den islanske Lov lyder saaledes: „*Den, som uden at være autoriseret som Læge udøver Lægevirksomhed, og som overbevises om ved sine Kurforsøg at have gjort Skade, skal, forsaavidt hans Forseelse iøvrigt ikke er af den Beskaffenhed, at den efter Lovgivningen medfører højere Straf, anses med Bøder indtil 100 Kr. eller simpelt Fængsel indtil 4 Maaneder, og i Gjentagelsestilfælde enten med disse Straffe eller under særdeles skærpende Omstændigheder med Fængsel paa Vand og Brød. Bestemmelserne i Fdg. om Kvaksalveri af 5. Sept. 1794 § 5 ophæves.*“

[13]) U. f. R. 1892 S. 584, jfr. H. R. T. 1891 S. 856 (Behandling af Ligtorne, haard Hud, indgroede Negle er ikke i Al-

Det er den de Autoriserede forbeholdte Virksomhed eller Dele af den, der skal udøves af en Uautoriseret, for at Forseelsen kan foreligge.[14]) Udtrykkene i Fdg. 1794 antyde dernæst ved Flertalsformen — den islandske Lov siger det udtrykkelig — at Straffen forudsætter, at den Uautoriserede udøver Lægegjerning som *„Virksomhed“* (praktiserer). Hertil kræves vel ikke, at den skal udøves som *„Erhverv“*, altsaa mod Betaling.[15]) Men den maa ikke være begrænset til enkelte særlige Tilfælde eller bestemte Personer, til hvilke Vedkommende staaer i et særeget, Forsorg medførende Forhold.[16]) Ligesom det derfor er givet, at Vedkommendes Behandling af sig selv ikke falder ind under Forbrydelsesbegrebet, saaledes kan det ikke komme til Anvendelse paa Be-

---

mindelighed af Lovgivningen henregnet under Lægevirksomhed, jfr. L. 30. Jan. 1861 § 2). I Lighed hermed maa f. Ex. ogsaa den saakaldte Sygegymnastik og Massage falde udenfor det Omraade, der beskyttes ved Kvaksalverlovgivningen. Til Aareladning kræves vel ikke *jus practicandi* som Læge, men dog en særegen Autorisation, s. L. 1861 § 6, jfr. Kskr. 22. Jan. 1831, ligeledes til Tandlægevirksomhed, s. An. 19. Juni 1888, Justm. Skr. 5. Jan. 1875, samt til at praktisere som Fødselshjælper. Se endvidere H. R. T. **1866** S. 107 (Frifindelse af H. R., fordi der ikke var givet Raad til „egentlige Sygdomstilfælde“), H. R. T. **1857** S. 427 (det hjælper ikke, at Vedkommende havde konfereret med en Læge om Kuren). Jfr. Noter 14 og 15.

[14]) Jfr. U. f. R. **1881** S. 659 og **1882** S. 92, jfr. H. R. T. 1881 S. 456 (angaaende et Tilfælde, hvor kun en Del af Lægegjerningen var udøvet).

[15]) Jfr. om strafbare Virksomheder, hvortil dette kræves, ovfr. § 44. Se derimod med Hensyn til Kvaksalveri H. R. T. **1867** S. 153, **1870** S. 582, U. f. R. **1884** S. 85, jfr. H. R. T. 1883 S. 455 (fritager ikke for Straf, at Vedkommende har troet sig berettiget til at praktisere lige overfor Udlændinge), **1890** S. 68, jfr. H. R. T. 1890 S. 505.

[16]) H. R. T. **1867** S. 130, U. f. R. **1883** S. 886, jfr. H. R. T. 1883 S. 229, — jfr. dog U. f. R. **1884** S. 104.

handling alene af de Vedkommendes Forsorg Undergivne. I Straffebudene om Legemsbeskadigelser, jfr. § 197, eller om Udbredelse af smitsomme Sygdomme eller i de særlige Bud for det forudsatte Forhold (Tyendeloven, Søloven) vilde saadanne Syges Værn mod uforsvarlig Behandling være at søge.

Det kræves ikke efter almindelig dansk Ret, saaledes som efter den ommeldte Lov for Island, at Kurforsøget har gjort Skade.[17]) Men det maa dog kræves, at den Syge ved Kuren udsættes for Fare. Dette ligger i Tilføjelsen i Fdg. 1794 *„og saaledes at udsætte disse* (de Syge) *for Fare"*, en Tilføjelse, som det vilde være ubeføjet at frakjende Betydning, da Lovgiveren ikke kan have været blind for, at med et Begreb om *„Syge"*, naar dette skulde tages i videre Forstand, og *„tage under Kur"* uden Begrænsning vilde mangfoldige Tilfælde falde ind under Bestemmelsen, hvor det var givet, at den Paagjældende ikke kan udsættes for Fare, nemlig alle de idelig i det daglige Liv forekommende Tilfælde, hvor lette Sygdomme behandles med Husraad eller lignende Midler (*medicina domestica*). Derom har der heller aldrig været Tvivl, at disse Tilfælde ikke falde ind under Straffen for Kvaksalveri, jfr. Kskr. 17. Decbr. 1785, Kanc. Cirk. 18. Jan. 1840 med Noten.[18]) Der kræves vel ikke

---

[17]) Jfr. H. R. T. 1857 S. 427, 1867 S. 153, 1870 S. 582, U. f. R. 1888 S. 11, jfr. H. R. T. 1887 S. 322 (vestindisk Sag; Straf efter Fdg. 4. Okt. 1833 § 29, 2, hvorved efter § 29, 3, Kvaksalveristraffen efter Fdg. 1794 § 5 absorberedes).

[18]) J. T. XXIV, 1, S. 88, XVIII, S. 168, H. R. T. 1866 S. 107, 1867 S. 130, jfr. ogsaa den paa et dobbelt Hensyn hvilende Frifindelse i D. i H. R. T. 1862 S. 757 (H. R. frifandt for at lade en Patient, der efter særegen Ordination skulde indgnides med „Waldwolle", nyde nogle Draaber i Brændevin, med Hensyn til Beskaffenheden af Præparaterne, jfr. Note 11).

til Anvendelsen af Straffen, at baade Sygdommen skal medføre Fare, og at Kvaksalverens Behandling skal være forkert og farlig. Men et af to maa kræves. Enten maa Sygdommen medføre i det Mindste nogen Fare for Helbred, hvis den ikke behandles rigtig. Isaafald er Straf anvendelig, om end de anvendte Midler ere uskadelige Husmidler, eller Kuren endog maatte have et heldigt Udfald.[19]) Eller ogsaa, naar Sygdommen i sig selv er uden Fare, maa Behandlingsmaaden gaa ud over Husmidlernes Omraade, jfr. Kanc. Cirk. 14. Jan. 1817, 13. Maj 1817, Kskr. 22. Jan. 1831 (Aareladning) og 23. Jan. 1834.[20]) Naar den Syge maatte antages „opgiven af Lægerne", har D. i j. T. XXIX, S. 72 frifundet, medens D. i H. R. T. 1857 S. 240 har domfældt. Da den Situation, der menes med „opgiven af Lægerne", ikke udelukker, at Kvaksalverens Behandling kan fremskynde Døden, maa den sidste Dom erkjendes for grundet. Noget Andet er, at i Nødstilfælde, hvor Læge ikke kan haves, kunne Grundsætningerne om Nødretten hjemle Straffrihed, jfr. Kskr. 17. Decbr. 1785, Kskr. 27. April 1822. Det er ingen Betingelse for Straf, at der er handlet med Forsæt ɔ: Bevidsthed om Fare.[21])

---

[19]) Jfr. H. R. T. 1857 S. 427, 1867 S. 153. 1870 S. 582, U. f. R. 1881 S. 659 og 1882 S. 92, jfr. H. R. T. 1881 S. 456, 1889 S. 244 (Straf for Behandling ved Magnetisme; indirekte kan saadan Kur forvolde Skade ved at afholde fra at søge Lægehjælp), 612, jfr. H. R. T. 1889 S. 66 (do.), 1883 S. 123, jfr. H. R. T. 1882 S. 517, 1883 S. 886, jfr. H. R. T. 1883 S. 229.

[20]) U. f. R. 1874 S. 831, 1884 S. 875 (Frifindelse), 1890 S. 68, jfr. H. R. T. 1890 S. 505 (om et ejendommeligt Forsøg paa at eludere Loven, hvilket dog ikke hjalp).

[21]) I mange Tilfælde vil Kvaksalveri ikke blot være en Politiforseelse. Men da det ikke er Betingelse for Straf,

Om de autoriserede Lægers Pligter mærkes Fdg. 4. Decbr. 1672.

Naar en uautoriseret Kvinde betjener en Barselkone, kan dette være, men er ingenlunde altid Kvaksalveri. Forholdet er alligevel strafbart efter Rgl. 21. Novbr. 1810 § 33, medmindre det bevises, at en autoriseret Jordemoder ikke har været at erholde. Straffens Størrelse (Bøde fra 66 Øre til 10 Kr.), at den tilfalder den beskikkede Jordemoder, og at den ogsaa paahviler Barselkonen, viser imidlertid, at Forseelsen nærmest straffes som Indgreb i en Næringsret, om end det Synspunkt, som betegner de her omhandlede Politiforseelser, ej er udelukket. Nogle Straffebud for Jordemødre, der overtræde deres Pligter, s. Rgl. 21. Novbr. 1810 §§ 39, 43, Fdg. 30. Maj 1828, kunne ogsaa nævnes her, s. endvidere L. 15. Maj 1875 § 4 og L. for Island 17. Decbr. s. A., Instr. 28. Sept. 1877, L. 29. Novbr. 1878 for Færøerne, Instr. 4. Novbr. 1881.[22]) Se om Tand-

---

at Kvaksalverens Behandling *in concreto* har været farlig, og den Omstændighed, at en mere kyndig Hjælp ikke er tilkaldt, ikke kan hjemle at betragte ham som Aarsag i retlig Forstand til den Fare, som selv ved en uskadelig Behandlingsmaade ligger i selve Sygdommen, maa Forseelsen dog i sin Helhed betragtes som en Politiforseelse. Paa Grund af denne Betragtning blev en Straffebestemmelse for Kvaksalveri, som fandtes i Udkastet til Straffeloven, fjernet af Loven under Behandlingen i Rigsdagen. Det i Texten Bemærkede om, at der til Kvaksalveriet kræves uautoriseret Virksomhed som Læge (at „praktisere" som Læge), anviser Forseelsen den Plads, der er given den her blandt de strafbare Forhold, der berøre Almenheden.

[22]) *Ussing* a. V. S. 372 o. ff.

læger An. 19. Juni 1888[23]) og om Barberer L. 30. Jan. 1861.[24])

d) Med Hensyn til den almene Sundheds Betryggelse i Henseende til Levnedsmidler mærkes nu Lov om Undersøgelse af Levnedsmidler m. m. 1. April 1894, gjældende for 3 Aar, jfr. forhen. L. 9. April 1891, hvis Straffebestemmelse i § 6 delvis hører herhen. Ifølge samme skal *den, som i Afsætningsøjemed bedragerisk eftergjør eller forfalsker Levnedsmidler eller underkaster fordærvede Levnedsmidler en Behandling, der er beregnet paa at skjule deres fordærvede Tilstand, saavelsom den, der, vidende om, at et Stof er undergaaet nogen af de ovenfor nævnte Behandlinger, falholder det som Næringsmiddel, uden at dets farlige Beskaffenhed ved et paa samme anbragt tydeligt og forsvarligt Mærke eller paa anden for Kjøberen lige saa iøjnefaldende Maade udtrykkelig er anført, straffes, forsaavidt Forseelsen ikke falder ind under andre Bestemmelser i almindelig borgerlig Straffelov, navnlig § 278, 1. St., med Fængsel. Dog kan under særlig formildende Omstændigheder og for første Gang begaaet Forseelse Straffen gaa ned til Bøder.* Jfr. den i Henhold til L. udfærdigede Anordning om, hvad der ved Tilberedelse af Vin og Spirituosa til Forhandling maa anses for tilladelig, 17. April 1894. Det vil ses, at Lovbudet kun delvis hører herhen, nemlig kun, forsaavidt der er Tale om fordærvede Levnedsmidler eller Eftergjørelsen eller Forfalskningen har en

---

[23]) S. U. f. R. **1893** S. 612 (Tandlægernes Ret er beskyttet ved Lovgivningens Bestemmelser om, at Indgreb i den ere Gjenstand for offentlig Paatale og Straf. Udover dette stadfæstes Forbud), S. 916 (do.), **1886** S. 1227 (Kvaksalveristraf for uberettiget Tandlægevirksomhed), **1894** S. 788, 1102.

[24]) U. f. R. **1885** S. 796 (Barber for Tandudtrækning straffet for Kvaksalveri).

sundhedsfarlig Karakter. Bestemmelsen er forsaavidt endda kun anvendelig, naar Forholdet er bedragerisk. Allerede som Følge heraf og med Hensyn til Lovens temporære Karakter ere de spredte, tidligere Lovbud om den almene Sundheds Betryggelse i Henseende til Levnedsmidler af Betydning. Her mærkes: Pl. 29. Marts 1814, jfr. Fdg. 28. Decbr. 1836 § 23 (om havarerede Levnedsmidler), Rskr. 21. Novbr. 1696, jfr. Lavsart. 23. Juni 1683 (Rugbrøds Godhed), Pl. 12. Maj 1790, jfr. Rskr. 17. Novbr. 1798, Lavsart. 5. Maj 1683 § 5 (Slagtere), Fdg. 30. Aug. 1805 (Bryggere), Bekgj. 30. Okt 1869 (Mælk), endvidere de Bestemmelser, som i Sundhedsvedtægterne særlig have Hensyn til de for Sundheden skadelige Næringsmidler, s. om Tilvejebringelse af Sundhedsvedtægter L. 12. Jan. 1858, jfr. L. 29. Decbr. 1862 og L. 28. Marts 1868, L. for Færøerne 7. Maj 1881, mrk. ogsaa L. om Fiskeri 5. April 1888 § 56 (Forbud mod Kjøb og Salg af umoden Fisk og Fiskeyngel),[25]) samt L. om Tilsyn med Udførselen af fersk Kjød 13. April 1894. I denne Forbindelse kunde ogsaa nævnes Næringslovens Regler om Brændevinsudsalg og Brændevinsudskænkning m. m. Men herom henvises til Fremstillingen af Næringsforseelser, til hvilke de nærmest henhøre. S. ogsaa L. 23. Marts 1888 om Forbud mod Forhandling af spirituøse Drikke til Fiskere i Nordsøen udenfor Søterritoriet, jfr. Bekgj. 23. Maj 1894.[26])

2. Medens Straffeloven ikke i Lighed med de fleste fremmede Love har nogen Bestemmelse om almenfarlig Forgiftning af **Brønde**, **Vandbehold-**

---

[25]) U. f. R. **1893** S. 878.

[26]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 367, jfr. flere af de ovfr. i Note 5 anførte Domme samt U. f. R. **1894** S. 688, jfr. H. R. T. 1894 S. 170 (Kr. R. straffede efter Bagerlavsart. 23. Juni 1683 § 7, jfr. Pl. 16. April 1841 § 2; H. R. frifandt).

ninger, der tjene til Brug for Andre,[27]) findes der i § 293 jævnsides med de andre Tilfælde, der have Hensyn til Fare for den almindelige Færdsel, ogsaa et Straffebud for forsætlig Borttagelse, Ødelæggelse eller Beskadigelse af *„Brønde og Vandledninger"*. Herved tænkes, i Modsætning til Forgiftning, ikke paa Vandet, der indeholdes i Brønden eller Vandledningen, men paa Beholderen, og den Unddragelse af eller Indskrænkning i en uundværlig Livsfornødenhed, som kan blive Følgen af dennes Beskadigelse. Herved finde iøvrigt de ofte gjentagne Bemærkninger om Handlingens objektive Retstridighed og Almenfarlighed tilsvarende Anvendelse. Ved Siden heraf bestaaer imidlertid det særegne Straffebud i L. 30. Novbr. 1857 til Beskyttelse af de til Kjøbenhavns Vandvæsen hørende Værker, Anlæg og Beholdere, hvor Straffen dels er strengere, dels ogsaa rammer Uagtsomhed, og hvor der tillige er Straf fastsat for at gjøre Vandet urent og dermed beslægtede Handlinger. I den samtidige Lov om Kjøbenhavns Forsyning med Vand fra de nye Vandværker findes yderligere Straffebud for Overtrædelse af denne Lov.[28]) Se om Udvidelse af Bestemmelserne i sidst nævnte Lov til kommunale Vandværker i Kjøbstæder og Handelspladser ved Vedtægter L. 28. Jan. 1876, der er blevet efterfulgt af en Række saadanne Vedtægter.[29])

3. Endelig mærkes her endnu Straffebudet i Stl.'s § 291, der har Hensyn til smitsom Sygdom blandt Mennesker, jfr. Modsætningen til § 292. Loven betegner det strafbare Forhold med Ordene *„ved Overtrædelser af de Lovbestemmelser, der ere givne, eller de Forholdsregler, der af Øvrigheden anordnes,*

---

[27]) Jfr. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 354.

[28]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 382—83. U. f. R. 1894 S. 799 (Straf efter L. 30. Novbr. 1857 § 2, 5te Pkt.).

[29]) U. f. R. 1881 S. 992.

til Forebyggelse af smitsom Sygdom, at foranledige Smitte eller videre Udbredelse af Sygdommen." I Lighed med, hvad der er Tilfældet med Brandstiftelsesforbrydelsen og med den i § 286 omhandlede Forbrydelse, er det ogsaa her Foraarsagelsen af en vis Skade eller Ulykke, der gjælder som usvigeligt Vidnesbyrd om (giver uafbevislig Præsumtion for) Almenfare. Ligesaa lidt som ved hine Forbrydelser bliver der ved Anvendelsen praktisk at tage Hensyn til, om denne har foreligget. Den er legalt repræsenteret i den Virkning, som udkræves.[30]) Dernæst er at mærke, at Loven ikke rammer enhver Foraarsagelse af den Virkning, som udkræves (*„Smitte eller videre Udbredelse af Sygdommen"*), men kun den Foraarsagelse, der sker *„ved Overtrædelse af de Lovbestemmelser, der ere givne, eller de Forholdsregler, der af Øvrigheden anordnes, til Forebyggelse af smitsom Sygdom eller sammes Udbredelse.*" Denne Begrænsning, der synes vilkaarlig,[31]) har sit Forsvar i den Betragtning, at det ikke let udenfor disse Tilfælde vil kunne forekomme, at et uforsvarligt Forhold, der er Aarsag til Smitten eller Sygdommens videre Udbredelse, konstateres.[32]) Praktisk Vigtighed har Betingelsen ved at begrænse det Felt, paa hvilket der overhovedet bliver Spørgsmaal om Paragrafens Anvendelse, idet det kun er ved saadanne smitsomme Sygdomme, om hvilke Love eller Forholdsregler af den omtalte Art ere givne eller trufne, at Budet finder Anvendelse, jfr. Lov om Kokoppeindpodning 4. Febr. 1871 § 9, der indeholder Forudsætningen om, at § 291 ikke altid vil være anvendelig paa Overførelse af anerkjendt smitsom Sygdom. Da dette naturligvis vil være begrundet paa Graden af Almenfare,

[30]) S. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 357.
[31]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 193.
[32]) Jfr. StR.'s alm. Del I S. 198—99.

opnaaes derved en Begrænsning, som Forholdets Natur kræver. En altfor stor Rækkevidde af Bestemmelsen vilde være unaturlig og i Virkeligheden kun bidrage til at gjøre Budet endnu mere upraktisk, end det ifølge den Fordring, der maa stilles til Foraarsagelsen, allerede er. En anden særdeles vigtig Begrænsning af Bestemmelsen ligger deri, at den ikke angaaer den forsætlige Foraarsagelse af Smitte eller Foraarsagelse af Sygdom. Selvfølgelig er et saadant Forhold strafbart, og det i langt højere Grad, end det uagtsomme Forhold. Men man har ment, at der for dette lidet praktiske Tilfælde var tilstrækkelig streng Straf i de almindelige Regler om Manddrab og Angreb paa Legeme og Helbred, uden at der behøvedes en endnu strengere paa Grund af Almenfare. Det var netop kun ved den uagtsomme Foraarsagelse, at et strengere Straffebud behøvedes.[33]) At denne Opfattelse af Lovbudets subjektive Betingelse er rigtig, godtgjør ikke blot Straffen, sammenlignet med Straffen for Manddrab og Angreb paa Legeme og Helbred. Men særlig ses det af § 292, hvis andet Stykke svarer til § 291, medens der intet Tilsvarende findes i § 291 til § 292, 1. St., der omhandler den forsætlige Udbredelse af Smitte blandt Husdyr. Lovbudet svarer altsaa til Regelen i § 284, jfr. § 289, idet Ordene „*ved Overtrædelse af* o. s. v.“ træde i Stedet for de i § 284 brugte Udtryk „*ved Tilsidesættelse af almindelig Forsigtighed*“. De indeholde en nærmere Bestemmelse og Begrænsning af det sidste Udtryk, hvilken af de ovfr. angivne Grunde er funden hensigtsmæssig.[34])

Det Omraade, til hvilket Stl.'s § 291 er ind-

---

[33]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 356 o. ff.

[34]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 193, 195, 354, 357.

skrænket, er altsaa det, hvor der er givet Lovbestemmelser eller anordnet Forholdsregler af Øvrigheden til Forebyggelse af smitsom Sygdom eller sammes Udbredelse. I de Love, der give slige Bud eller hjemle Øvrigheden at anordne slige Forholdsregler, vil der nu altid findes Straffebud fastsatte for Overtrædelser af disse som saadanne. Kun disse, ikke § 291, finde Anvendelse, naar Overtrædelsen ikke har havt den Virkning, som § 291 kræver. At der ikke bliver Tale om Forsøg paa den i § 291 omhandlede Forbrydelse, følger af, at denne Paragraf, som nys bemærket, kun angaaer uagtsom Forbrydelse. Hine Overtrædelser af de givne Forskrifter som saadanne ere altsaa *delicta sui generis*, men blive Moment i Forbrydelsen efter § 291, naar Virkningen indtræder. De strække sig imidlertid ikke blot derved ud over § 291's Omraade, at de ikke kræve denne Virkning, men ogsaa derved, at de end ikke forudsætte, at Handlingen var egnet til at have denne Virkning i det konkrete Tilfælde, medens denne Forudsætning giver sig af sig selv ved § 291 (*ab esse ad posse*).[35]) Derfor kan der fremdeles blive Spørgsmaal om strafbare Overtrædelser af Forskrifter af den omhandlede Art, som ikke blot ikke i det konkrete Tilfælde, men overhovedet ikke kunne have den Virkning, som § 291 kræver, og ved hvilke derfor dette Lovbud altid bliver uden Anvendelse. Saaledes er Forholdet, naar der er Tale om Undladelseshandlinger i Almindelighed,

---

[35]) Det er ved denne Omstændighed, at hine Overtrædelser faa Karakteren af Politiforseelser, ikke derved, at Overtrædelsen er strafbar, uagtet den ingen Virkning har havt. Motiv. t. Stl.'s Udk. S. 357 forudsætte urigtigt dette. Var det rigtigt, maatte alle de almenfarlige, i Straffeloven omtalte Forbrydelser, som ingen Virkning kræve (§§ 285, 287, 288, 290), jfr. ogsaa § 197, betragtes som Politiforseelser.

f. Ex. strafbar Undladelse af flere i Lovene om smitsomme Sygdomme foreskrevne Pligter, af den i L. 25. Marts 1872 om Tilsyn med Udvandreres Befordring § 2 foreskrevne Syning og af en foreskreven Indpodning af Kokopper, jfr. L. 4. Febr. 1871 §§ 1—8, se derimod § 9, der forudsætter, at Nogen ved ikke at iagttage tilbørlig Forsigtighed ved Koppeindpodningen kan blive Skyld i, at en anerkjendt smitsom Sygdom ved denne overføres til sunde Personer, og at da efter Omstændighederne — nemlig naar Uforsigtigheden har den i § 291 nærmere angivne Karakter — kan være forskyldt større Straf efter Lovgivningens almindelige Forskrifter end den i L. 4. Febr. 1871 § 10 foreskrevne Bøde. Her kan iøvrigt jævnføres, at Undladelser af de i L. om Foranstaltninger til at modarbejde den veneriske Smittes Udbredelse af 10. April 1874 § 1 indeholdte Forpligtelser kun medføre Fremtvingelse ved Tvangsbøder. Selv om Overtrædelse af de i denne Lov, jfr. L. 1. Marts 1895, givne Forskrifter, kunne have og have den Virkning, § 291 kræver, vilde de dog ikke i Almindelighed komme ind under denne Paragraf, jfr. Stl.'s § 181 og, hvad der ovfr. S. 516 o. ff. er bemærket, men kun, hvis Smitte ved Overtrædelse af Lovens Forskrifter maatte være paaført Nogen udenfor de i Stl.'s § 181 og L. 1874 § 2 omhandlede Tilfælde.

Blandt Love af den Art, hvortil § 291 sigter, mærkes L. 30. Marts 1892[36]) om Foranstalt-

---

[36]) Den ældre, allerede tidligere delvis ved nyere Bud (Fdg. 29. Maj 1808 § 5, 8. Aug. 1832) fortrængte Fdg. 17. April 1782, angaaende de fornødne Hjælpemidler til de blandt Almuen opkommende smitsomme Sygdommes Helbredelse og at forekomme deres videre Udbredelse, ophævedes ved L. 20. April 1888. Denne er nu atter ophævet ved L. 30 Marts 1892.

ninger imod Udbredelse af smitsomme Sygdomme, jfr. Regul. 23. Juni 1892 for Behandling af Lig, samt de Love, der anordne Foranstaltninger mod smitsomme Sygdommes Indførelse i Riget,[37]) Lov 2. Juli 1880, jfr. L. 30. Marts 1885 (forel. L. 12. Sept. 1884) og L. 1. April 1893 (forel. L. 1. Sept. 1892, med Hensyn til Kolera. Bemeldte Love give de nu gjældende Regler om Foranstaltninger med det nævnte Maal for Øje, jfr. Bekgj. 15. Juli 1880, Inst. s. D., Jmstr. 1. Febr. 1881, Bekgj. 1. Sept. 1892, se, med Hensyn til Anvendelsesomraadet for L. 2. Juli 1880, §§ 1, 3, 5, 31. Loven af 1880 hjemler ved Siden af de almindelig forebyggende Bud, som omhandles i §§ 1—4, følgende Foranstaltninger:

a) det almindelige Eftersyn, der finder Anvendelse paa Skibe, som ankomme fra udenrigske Steder, fra hvilke Indførelse af asiatisk Kolera (se herom nu L. 30. Marts 1885 og L. 1. April 1893), gul Feber, Dyssenteri, exanthematisk Tyfus eller Børnekopper ifølge Bekjendtgjørelse fra Justitsministeriet (§ 12) kan befrygtes, — og ved kgl. Anordning kan sættes i Kraft ved anden smitsom Sygdom, der maatte optræde særlig ondartet, eller som det paa Grund af Forholdene her i Landet maatte være særligt magtpaaliggende at holde fjernet, se § 13, jfr. § 14—18 om Betydningen af denne Foranstaltning;

b) Karantæne, der finder Anvendelse paa Skibe, som ankomme fra udenrigske Steder, fra hvilke Indførelse af pestagtig Sygdom, se nu ogsaa L. 30. Marts 1885 og L. 1. April 1893, §§ 2 og 3, ifølge Be-

---

[37]) Den tidligere herom gjældende, almindelige Fdg. 8 Febr. 1805 og den senere særlige Lov 1. Maj 1868 ere med alle dertil sig sluttende Bestemmelser ophævede for Kongeriget, ved L. 2. Juli 1880 § 40, jfr. Regul. 23. Jan. 1892 for Behandling af Lig.

kjendtgjørelse fra Justitsministeriet kan befrygtes, se § 19, hvorhos ved kgl. Anordning Karantæne kan anordnes for Personer, der ankomme over Landgrænsen, saavelsom for Personer, der ankomme fra indenlandske Steder, hvor pestagtig Sygdom er udbrudt, se § 31, se nærmere om denne Foranstaltning §§ 20—30;

c) Foranstaltninger til at forhindre Indførsel af smitteførende Sygdomme efter de nærmere Regler i L.'s § 32, dels for de Sygdomme, som ommeldes i Litr. a, dels af strengere Karakter ved de under Litr. b ommeldte;

d) særligt Sundhedspas efter Reglerne i § 33 med Hensyn til pestagtige Sygdomme, se nu med Hensyn til Kolera L. 1. April 1893 § 1 om Standsning af al. Persontrafik Syd fra over hele Grænsen, og § 4.

I L.'s § 38, der indeholder Straffebestemmelserne, er der taget Forbehold med Hensyn til højere Straf efter den almindelige Lovgivning, jfr. L. 18. Febr. 1879, der udtrykkelig henviste til Stl.'s § 291. Se nu L. 30. Marts 1885 § 13 og 1. April 1893 §§ 2 og 3. Med Hensyn til Færøerne mærkes L. 8. Jan. 1872 og L. 14. Febr. 1874, jfr. An. 15. April 1872, An. 27. Febr. 1882 (Mæslinger og Skarlagensfeber), Bekgj. og Instr. s. D., for Island L. 17. Decbr. 1857 og L. 24. Okt. 1879, der i § 4 henviser til isl. Stl. § 293 (Stl.'s § 291).

Endvidere mærkes den ovfr. omtalte L. om Indpodning af Kokopper 4. Febr. 1871, særlig § 9, jfr. Bekgj. 13. Decbr. 1871, An. for Vestind. 2. Febr. 1877, undtagelsesvis L. 10. April 1874, jfr. ovfr., L. om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene 14. April 1893, hvis § 9 angaaer Forebyggelse af Hundegalskab.[38]) Derimod høre Opfordringer

[38]) Ved L. 14. April 1893 ophævedes med Hensyn til Hundegalskab L. 30. Novbr. 1876, jfr. L. 29. Decbr. 1857 § 11 og Bekgj. 28. Jan. 1876.

af den Art, som med Hensyn til Mæslinger indeholdes i Bekgj. 5. Okt. 1879, ikke til *„anordnede Forholdsregler“*, som § 291 kræver. Forsaavidt der iøvrigt i denne Paragraf er Tale om Forholdsregler, der anordnes af Øvrigheden, vil disses faktiske Begrundelse ikke, men vel deres formelle Gyldighed, kunne bedømmes af Domstolene ved Anvendelsen af § 291, jfr. herved L. 2. Juli 1880 § 12.

Straffen for de Forhold, der falde ind under § 291, er Fængsel eller under skærpende Omstændigheder Forbedringshusarbejde indtil 2 Aar.

I Forbindelse med § 291 mærkes her dernæst de Straffebestemmelser, der findes i de ovenfor anførte Lovbud med Hensyn til Forebyggelse af smitsom Sygdom, og som komme til Anvendelse paa Overtrædelserne som saadanne, hvad enten de kunne eller ikke kunne have den i § 291 forudsatte Virkning, og hvad enten isaafald denne Bestemmelse vilde finde Anvendelse eller ikke,[39]) se L. 2. Juli 1880 § 38, L. 30. Marts 1885 § 13, L. 1. April 1893 §§ 2 og 3 (§ 3 straffer de tilsynsførende Læger for Pligtovertrædelser som Embedsforbrydelser efter Stl.'s §§ 142 og 143, jfr. § 144), L. 4. Febr. 1871 §§ 1, 2, 3, 8, 9, jfr. om Ophævelse af ældre Bestemmelser § 12, L. 10. April 1874 §§ 6, 10,[40]) jfr. L. 1. Marts 1895 L. 14. April 1893 §§ 11 og 16, L. f. Færøerne 8. Jan. 1872 § 6, L. f. Island 17. Decbr. 1875 § 7, L. f. Island 24. Okt. 1879 § 4, An. 2. Febr. 1877 f. Vestindien, Politivedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883 § 46, L. 30. Marts 1892 § 27.[41])

---

[39]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 371.

[40]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 371 med Hensyn til Rskr. 2. Juli 1790 og Rskr. 14. Marts 1788.

[41]) Jfr. D. i U. f. R. 1875 S. 274 (vedk den ældre Karantænefdg. 8. Febr. 1805 og den allerede ved Stl. ophævede Pl. 6. Okt. 1819), **1877** S. 128, jfr. H. R. T. 1876 S. 317, **1894** S. 994 (Straf for Overtrædelse af L. 14. April 1893 § 11 b).

Dernæst mærkes ogsaa her en Række Politistraffebud, som have til Hensigt at forhindre Sygdommes og Helbredsskades Opstaaen i Almindelighed, ikke særlig smitsomme Sygdommes, og til hvilke der ikke findes nogen tilsvarende, i Straffeloven optagen almenfarlig Forbrydelse, rækkende videre end §§ 290 og 291. Her mærkes saaledes det store Flertal af Bestemmelserne i de ovfr. omtalte Sundhedsvedtægter — saaledes med Hensyn til Vandforsyning, Afløb, offentlig Renlighed, Latrinforhold, skadelige Næringsveje, jfr. L. 10. Marts 1852, Slagterier og Kjødudsalg, Kvæghold, Svinestier, Logihuse og Lejeboliger for Fattige, Fattighuse, Hospitaler og Sygehuse, Begravelsesvæsenet, nye Byggegrunde, Fabriker, Skoler, Børneasyler m. m., jfr. f. Ex. Sundhedsvedtægt for Kbhvn. 15. Juni 1886, og en Del Bud i de almindelige Politivedtægter, jfr. Vedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883, Afsnit II, Kap. 1 og 2, og af ældre Bud Fdg. 11. Sept. 1739, Fdg. 13. Decbr. 1793 § 86, Fdg. 31. Jan. 1794 §§ 1—2 (om Aadslers Nedgravning; sidstnævnte Fdg.'s § 3 er ophævet ved Stl.'s § 308),[42])

---

[42]) Se *Ussing* a. V. S. 392. U. f. R. **1867** S. 89, **1876** S. 535 (Straf efter L. 4. Febr. 1871 § 6, jfr. Byens Politivedtægt). **1877** S. 366 (Straf efter L. 12. Jan. 1858 § 2, jfr. L. 28. Marts 1868), **1881** S. 914, jfr. H. R. T. 1881 S. 349 (Frifindelse), **1883** S. 415 (Frifindelse), 559, jfr. H. R. T. 1882 S. 784 (Straf efter L. 12. Jan. 1858. jfr. L. 28. Marts 1868), **1884** S. 286 (Straf efter Politilov 4. Febr. 1871 § 6), 1129 jfr. H. R. T. 1884 S. 273 (Prøvelse af Vedtægtens Gyldighed), **1887** S. 218, jfr. H. R. T. 1886 S. 597, 1225 (Straf efter Sundhedsvedt. f. Kbhvn. 15. Juni 1886), **1888** S. 1140, **1892** S. 825, jfr. H. R. T. 1892 S. 227, 1193 (Bestyrer af Ejendom, men ikke Ejer eller Lejer, straffes). **1893** S. 741, jfr. H. R. T. 1893 S. 130, **1894** S. 126 (Straf efter L. 12. Jan. 1858, uanset L. 21. Juni 1867), 506 (Frifindelse for Ikke-Efterkommelse af Paalæg af Sundhedskommission). 792 (Straf efter L. 12. Jan. 1958 § 2), 516 (Frifindelse).

— endvidere hygiejniske Forskrifter med Hensyn til Handelsskibe, Sølov 1. April 1892 § 26, Bekgj. 13. April 1893, L. om Tilsyn med Udvandreres Befordring 1. Maj 1868, jfr. Regl. 28. Marts 1870, L. 25. Marts 1872, Regl. 18. Maj 1872, L. f. Island 14. Jan. 1876, jfr. L. 18. Sept. 1891 — med Hensyn til Bygninger i Almindelighed de forskjellige Bygningslove,[43]) — med Hensyn til Fabriker, Maskiner m. m. L. om Børns og unge Menneskers Arbejde i Fabrikerne og fabrikmæssig drevne Værksteder samt det Offentliges Tilsyn med disse af 23. Maj 1873,[44]), jfr. ogsaa L. om Tilsyn med Plejebørn 1. Marts 1895 § 9, ligelydende med L. 20. April 1888 § 9, for hvilken den træder i Stedet — tildels L. 14. Febr. 1874, Pl. 16. Decbr. 1876, Bekgj. 28. Febr. 1877,[45]) L. om Forebyggelse af visse Ulykkestilfælde ved Maskiner 12. April 1889 § 20, — med Hensyn til visse Arter af Handel L. 29. Decbr. 1857 § 51, med Hensyn til Skade, foraarsaget af Hunde L. 12. April 1889 §§ 8 og 9,[46]) jfr. L. for Island 22. Maj 1890 § 6.

§ 54.

Andre almenfarlige Forbrydelser. Fortsættelse.

B. Med Hensyn til Almenfare for Ejendom mærkes følgende Forbrydelser:

---

[43]) Af Domme, der vedkomme Bygningslovenes sanitære Bestemmelser, mærkes U. f. R. 1878 S. 607, 1880 S. 304, jfr. H. R. T. 1879 S. 562, 501, jfr. H. R. T. 1879 S. 643, 562, jfr. H. R. T. 1879 S. 752, 576, 1884 S. 612.

[44]) U. f. R. 1882 S. 19, 1894 S. 483.

[45]) U. f. R. 1877 S. 901, jfr. H. R. T. 1877, S. 250.

[46]) U. f. R. 1870 S. 925, 1876 S. 470, 1891 S. 604.

1. Om smitsom Sygdoms Udbredelse blandt Husdyr giver Straffeloven Forskrift i § 292, der, foruden en i det Væsentlige til § 291 svarende Bestemmelse om den uagtsomme Udbredelse af saadan Sygdom i § 290, 2. St., tillige i første Stykke fastsætter Straf for den forsætlige Udbredelse. Herved er imidlertid at bemærke, at ved den forsætlige Udbredelse er det ikke fordret, at den, saaledes som ved den uagtsomme, skal ske *„ved Overtrædelse af de Lovbestemmelser, der ere givne eller Forholdsregler, der af Øvrigheden anordnes, til Forebyggelse af smitsom Sygdoms Udbredelse hos Husdyrene“*, og en Indskrænkning af den objektive Handling hertil ved den forsætlige Forbrydelse har derfor ingen Hjemmel. I Redaktionen er der iøvrigt den Forskjel mellem § 291 og § 292, at den sidste alene taler om Udbredelse af Sygdommen (*„videre Udbredelse“*), medens den første ved Siden heraf nævner Foranledigelse af Smitte, ɔ: Sygdommens første Opstaaen. Forudsat imidlertid, at der overhovedet kan forekomme en Opstaaen af de paagjældende smitsomme Sygdomme fra første Haand, vil Analogien af § 292 utvivlsomt være anvendelig paa Foraarsagelsen heraf. Det kan derfor heller ikke antages at være Meningen med § 292 kun at ramme Tilfælde, hvor der allerede er Tilfælde af smitsom Sygdom her i Riget, der nu udbredes videre. Da de Lovbestemmelser og Forholdsregler, som § 292, 2. St., har for Øje, ogsaa omfatte Indførsel fra fremmed Sted af Smitten, jfr. L. 14. April 1893 §§ 14 og 15, vilde en saadan Indskrænkning være urimelig. Derimod følger det af den Omstændighed, at der ved disse Lovbestemmelser og Forholdsregler alene kan være tænkt paa danske Love og dansk Øvrighed, at § 292, 2. St. — ligesom § 291 — kræver Udbredelse i Danmark, hvorimod

en lignende Indskrænkning ikke har Føje ved § 292, 1. St., da her ingen Indskrænkning til slige Lovbud eller Forholdsregler er hjemlet.[47]) Idet iøvrigt med Hensyn til § 292, 2. St., henvises til det i forrige Paragraf ved § 291 Udviklede, der finder tilsvarende Anvendelse, skal her blot endnu bemærkes, at Ordene i § 292, 2. St., ingen Tvivl efterlade om, at den Virkning kræves, at Sygdommen er opstaaet. Noget mere Tvivl kunde Ordet *„udbrede"*, hvormed den forsætlige Forbrydelse betegnes i § 291, 1. St., fremkalde. Sprogrigtigt maa dog ogsaa dette Ord erkjendes at forudsætte Virkningen, og der er derfor paa dette Punkt næppe nogen Forskjel mellem den forsætlige og den uagtsomme Forbrydelse.

Den gjældende Lov om smitsomme Sygdomme hos Husdyrene, der ved Anvendelsen af § 292 kommer i Betragtning, er af 14. April 1893,[48]) se L.'s § 2 om de Sygdomme, der ere undergivne det Offentliges særlige Forsorg (ondartede smitsomme Sygdomme), og §§ 3—8 om denne Forsorg, § 9 om Hundegalskab, § 10 om mildere smitsomme Sygdomme, § 11 om Tuberkulose, §§ 12—15 om almindelige Forholdsregler, § 16 om Straffe, §§ 17—20 andre almindelige Bestemmelser. Jfr. Bekgj. 13. Maj 1893, 27. Sept. 1893.

Straffen for den forsætlige Forbrydelse er efter § 292, 1. St., Strafarbejde indtil 8 Aar, for den

---

[47]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 100 o. ff.

[48]) Ved L. 14. April 1893 § 20 er ophævet den tidligere Hovedlov herom af 29. Decbr. 1857, se § 15 om Ophævelse af ældre Bestemmelser, hvilken Ophævelse stadfæstes ved L. 1893 § 20 i. f., samt Tillæg til nævnte Lov af 12. Okt. 1892, L. 14. Decbr. 1887 om Foranstaltninger mod den saakaldte Svinedifteritis, samt L. 30. Novbr. 1876 om Foranstaltninger til Forebyggelse af Udbredelse af Hundegalskab.

uagtsomme efter § 292, 2. St., Fængsel eller Bøder ikke under 40 Kr.

2. For Overtrædelser af Forpligtelser i Henhold til L. 14. April 1893 som saadanne fastsættes Straf i L.'s § 16.[49]) Jfr. L. for Island 17. Marts 1882.

Endvidere mærkes her de Regler, der sigte til at sikre Husdyr en rationel Behandling i Sygdom eller ved Operationer. Et almindeligt Lovbud af lignende Art som ved Menneskekvaksalveri findes ikke.[50]) Derimod hjemler Fundats for Veterinærskolen 23. Juli 1777 § 8 de ved Skolen udlærte Veterinærer Ret til at ernære sig ved Hestekur, og forbyder i § 9 Grovsmede at befatte sig med Hestekure. Straf for Overtrædelse af dette Forbud bestemmes vel ikke her; men det kan ikke være tvivlsomt, at den har Hjemmel i Lovgivningens Grundsætninger.[51]) At Forbudet maa strække sig til alle ikke-autoriserede Dyrlæger, er utvivlsomt. Skjønt det ikke ligger i Fund.'s § 9, kan det dog maaske paa Grund af dens § 8 antages, at Strafbarheden er betinget af, at Vedkommende befatter sig dermed som Erhverv, og at han altsaa ikke kan fældes, naar det sker uden Vederlag.[52]) Der-

---

[49]) D. i U. f. R. 1877 S. 128, jfr. H. R. T. 1876 S. 217.

[50]) Jfr. D. i U. f. R. 1873 S. 146, *Scheel* Personret, 2. Udg., S. 507 med Note 16.

[51]) Jfr. Domme i U. f. R. 1877 S. 789, 1880 S. 972, 'jfr. H. R. T. 1880 S. 279, 1881 S. 990, 1882 S. 582.

[52]) Dette er ialtfald antaget i Domme i U. f. R. 1873 S. 659, 941, se med Hensyn til Frifindelse af særlig Grund *(error juris)* 1875 S. 25 og 433, jfr. H. R. T. 1874 S. 593, se endvidere Domme i U. f. R. 1880 S. 972, jfr. H. R. T. 1880 S. 279. 1881 S. 990, 1882 S. 582. Se ogsaa U. f. R. 1891 S. 899 samt 1885 S. 674, jfr. H. R. T. 1885 S. 122 (§ 257 anvendt paa simuleret Kur paa en Stud mod Betaling), 1884 S. 99, jfr. H. R. T. 1883 S. 565.

næst straffer Fdg. 8. Maj 1795 § 18, jfr. Pl. 19. Sept. 1791 § 3, med Bøde uautoriserede Hesteskærere, der befatte sig med at skære Heste eller andre Kreaturer, indbefattende ogsaa mindre Kreaturer, f. Ex. Kalve, Lam, Svin og Grise.[53]) Endelig er det ved L. 14. April 1893 § 1 forbudt andre end de autoriserede Dyrlæger at tage Andenmands Husdyr under Behandling for nogen smitsom Sygdom, jfr. Straffebestemmelsen i § 16.[54])

Tillige mærkes, at Fdg. 4. Decbr. 1672 § 30 ogsaa finder Anvendelse paa uberettiget Falbydelse af veterinære Lægemidler.[55])

3. En Ejendom truende Almenfare hidrører fra Sandflugt. Straffeloven har imidlertid ikke noget herhen hørende Straffebud.[56]) Dette Synspunkt har derfor kun strafferetlig Betydning, forsaavidt der i den særlige Lovgivning om Sandflugts Dæmpning findes Straf fastsat for Overtrædelsen af de i dem givne Forskrifter af præventiv Natur.[57]) Herom mærkes L. 29. Marts 1867, jfr. Straffebud

---

[53]) Jfr. D. i U. f. R. 1875 S. 25 og 433, jfr. H. R. T. 1874 S. 593, 1877 S. 789.

[54]) Allerede i Henhold til L. 29. Decbr. 1857 maatte det anses for strafbart for andre end autoriserede Dyrlæger at tage Husdyr i Kur for smitsomme Sygdomme baade af den mere ondartede og af lettere Art, jfr. L. 1857 §§ 2, 3 og 10, jfr. Domme i U. f. R. 1875 S. 25 og 433, jfr. H. R. T. 1874 S. 593, 1877 S. 789, 1882 S. 582.

[55]) Se Domme i U. f. R. 1876 S. 765, jfr. H. R. T. 1876 S. 161, 1880 S. 553, jfr. H. R. T. 1879 S. 742.

[56]) Jfr. Mot. t. Stl.'s Udk. S. 352.

[57]) Se om den ældre Ret (Chr. V.'s L. 6. 17. 29 og Fdg. 19. Sept. 1792, jfr. Fdg. 20. Maj 1840 § 16), *Ussing* a. V. S. 388—89 samt Pl. 6. Marts 1838, L. 26. Marts 1852, L. 4. Marts 1857 og L. 29. Decbr. 1857, se nu L. 29. Marts 1867, ved hvilken alle disse Lovbud ere ophævede, forsaavidt de ikke ere udtrykkelig paaberaabte eller gjentagne i denne Lov, se § 25.

i L.'s §§ 2, 10, 17, 18, 19, 21, jfr. § 20 (om Anvendelse af Stl.'s §§ 100 og 101), se endvidere L. om Diger 10. April 1874 § 19, samt om Ophævelse af L. 1867 § 19, L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872 § 15.

§ 55.

V. Forbrydelser mod det almene Samkvems Fred.

Det er især Retsbeskyttelsen for den offentlige Kommunikation, der falder ind under det i Overskriften angivne Synspunkt, altsaa med Hensyn til almindelige Veje og Gader, Jernbaner, Vandveje, Telegrafer, Postbefordring o. s. v., alt forsaavidt der ikke herved er Tale om Fare for Almensikkerheden, i hvilket Fald det i forrige Afsnit angivne Synspunkt finder Anvendelse. Imidlertid bør ogsaa den særlige Retsbeskyttelse for offentlige Steder, der ikke tjene Kommunikationen, men til anden almindelig Benyttelse, her nævnes. Straffebud, der hvile paa dette Synspunkt, findes dels i Straffeloven, dels i særlige Love, samt i Politivedtægterne. Følgende Tilfælde mærkes:

1. Stl.'s § 294, forsaavidt den fastsætter Straf — af Bøder eller Fængsel — for *forsætlig Borttagelse Ødelæggelse eller Beskadigelse af Ting, som ere bestemte til almindelig Nytte* og derunder fremhæver som Exempel paa saadanne Ting dels *Træplantning*, dels *Hegn*, *Lygter til Gaders og Vejes Belysning*, *Vejviser eller Milepæl.* Den sidste Række af Exempler have, som det vil ses, alle den almindelige Kommunikation for Øje.[1]) I Forbindelse hermed

[1]) Jfr. D. i U. f. R. 1875 S. 152, 1886 S. 1238.

mærkes Fdg. 13. Decbr. 1793 om Vejvæsenet,[2]) L. 25. Marts 1872, forsaavidt den omhandler Vejfred,[3]) se §§ 11, 12, jfr. § 15, jfr. An. 12. Jan. 1888 om Vejfred paa St. Thomas og St. Jan, Lov om Hegn 6. Marts 1869 §§ 9 og 12, L. 27. Jan. 1872 § 11, en Række Bestemmelser i Politivedtægterne, paa hvilke atter her kan tjene til fortrinligt Exempel Politivedt. f. Kbhvn. 22. Juni 1883, se 1. Afsnit Kap. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, i Forbindelse med forskjellige særlige Reglementer for den offentlige Kjørsel, L. 28. Maj 1880 §§ 32, 33.[4]) Se endvidere L. 27. April 1883 om Fiskeripolitiet i Nordsøen, Marts 1890 og enkelte Bud i Bygningslovene.[5])

2. I Henhold til, hvad der ovfr. er bemærket, bør her nævnes Bestemmelsen i Stl.'s § 288, 2. St., forsaavidt den omhandler *visse retstridige Handlinger med Hensyn til Jernbaner, som efter deres Beskaffenhed ikke kunde bringe Transporten i nogen virkelig Fare.* Om dette Bud og om de Politiforskrifter med Hensyn til Jernbanesamfærdselsmidlet henvises til, hvad der S. 633—34 er udviklet og citeret.

---

[2]) U. f. R. **1875** S. 1115 (Frifindelse med Hensyn til Fdg. 1793 § 9 og § 78), **1881** S. 985 (Frifindelse med Hensyn til Fdg. 1793 § 82), **1884** S. 414, jfr. H. R. T. 1883 S. 755 (Frifindelse), S. 552 (Domfældelse efter Fdg. 1793 §§ 81 og 82), **1887** S. 732, 1050, **1890** S. 88, jfr. H. R. T. 1889 S. 638 (Frifindelse ad Fdg. 1793 § 78), 755 (Domfældelse efter Fdg. 1793 § 82), **1891** S. 346 og **1892** S. 892, jfr. H. R. T. 1892. S. 354 (Frifindelse ad Fdg. 1793 § 82), **1892** S. 812, jfr. H. R. T. 1892 S. 203 (Frifindelse ad Fdg. 1793 § 81).

[3]) U. f. R. **1880** S. 339.

[4]) Jfr. herved Domme i U. f. R. **1875** S. 1115, **1880** S. 339, **1881** S. 985, **1888** S. 713.

[5]) U. f. R. **1880** S. 1097.

3. Med Hensyn til elektriske Telegrafer hjemler Straffeloven for *forsætlig og uagtsom Beskadigelse af en saadan eller de til samme hørende Apparater eller andre Handlinger, hvorved Telegrafledningen afbrydes eller svækkes, eller Apparaternes Afbenyttelse forhindres.* Gjenstanden betegnes som *„elektrisk Telegraf"* uden nærmere Begrænsning, og Pladsen viser ikke afgjørende, at en saadan dog maa antages. Derimod vil det kunne sluttes deraf, at der er givet et særligt Straffebud, afvigende fra og strengere end § 296, samt af Forudsætningen i § 295, 2. St., der henviser til en særlig Forsorg fra Politiøvrighedens Side og taler om de ved Vej- eller Telegrafvæsenet ansatte Embedsmænd eller Betjente, at § 295 overhovedet kun har Hensyn til Telegrafanstalter, der tjene Almenheden. ikke til rent privat Brug indrettede Anstalter.[6]) Den vide Formulering i § 295 turde imidlertid berettige til den Antagelse, at Straffebudet ikke, som forhen og som ofte i fremmede Love, er indskrænket til Telegrafanstalter, som findes i Danmark. Denne i og for sig ganske irrationelle Indskrænkning vilde ikke have tilstrækkelig Hjemmel i den Omtale af Politiøvrighed m. m., som med Hensyn til uagtsom Forbrydelse findes i § 295, 2. St., men uden at der

---

[6]) Det første særlige, om dette Emne handlende Lovbud, L. 29. Decbr. 1853, havde kun de af Staten anlagte Telegrafer for Øje. Ved L. 21. Jan. 1857 udvidedes denne Bestemmelse til Telegrafer, der „efter dertil erhvervet Koncession anlægges for Kommuners eller Privates Regning eller, som uden at være koncessionerede, benyttes af Staten". I denne Formulering var Forudsætningen om Benyttelse til almene Øjemed indeholdt, og at ingen Fravigelse fra denne Forudsætning har været tilsigtet, ses af Mot. t. Stl.'s Udk. S. 360.

dog er Tale om et Moment i Begrebet,[7]) se ogsaa Bekgj. 11. Juni 1874. Se herved den for en begrænset Tid gjældende Lov 30. Marts 1885 om Forholdsregler til Beskyttelse af undersøiske Telegrafledninger, jfr. Bekgj. 18. Novbr. 1885. og Bekgj. 26. April 1888 samt nu Lov af 15. Febr. 1895.[8]) Se ogsaa An. for St. Croix af 18. Sept. 1885 og 26. April 1888.

De strafbare Handlinger angives i Stl.'s § 295 dels i nogle specielle Exempler, dels ved det almindelige *„eller iøvrigt foretager nogen Handling* osv.“ Af den sidste Passus ses, at det er Afbrydelsen, Svækkelsen, Hindringen, som rammes, ligegyldigt forøvrigt, paa hvilken Maade den er fremkaldt. Under Hindring af Apparaternes Benyttelse maa derfor ogsaa Hindring af Funktionærernes Virksomhed gaa ind. Derimod er Telegrafens Misbrug til et eller andet Øjemed ikke indbefattet under Lovbudet. Til Forbrydelsen er det nok, at Afbrydelsen, Svækkelsen, Hindringen, om end blot forbigaaende, har fundet Sted, og det er nok, at Adgangen til Benyttelse har været hindret. Det kommer ikke i Betragtning, at denne ikke er blevet effektiv lige overfor virkelig indgivne Depecher, fordi Hindringen forinden er blevet fjernet, jfr. ogsaa § 295, 2. St.,

---

[7]) Jfr. StR.'s alm. Del I, S. 98.

[8]) Loven gjaldt i 5 Aar fra den Dag, da Konventionen traadte i Kraft. Loven 1885 havde det utilstrækkelige Udtryk „Fængsel“ i § 6. En for det almindelige Spørgsmaal om en skadeforvoldende Handlings Berettigelse ved Øjemedet betydningsfuld Bestemmelse fandtes i § 1. Mærk endvidere Deklaration i Bekgj. 26. April 1888. Til denne Deklaration er der taget særligt Hensyn ved Lovens Fornyelse ved L. 15. Febr. 1895, der ogsaa har rettet flere andre Ting i L. 1885 samt udtrykkeligt, om end næppe nødvendigt, udtalt dens Anvendelse paa Telefonledninger.

der kun hjemler Muligheden af Straffens Bortfald for den uagtsomme Forbrydelse, naar Gjerningsmanden uopholdelig gjør visse Skridt til at gjøre det Skete godt.

Forbrydelsen er strafbar baade som forsætlig og som uagtsom. Til Forsæt forudsættes Bevidstheden om, at Handlingen er egnet til at hindre Benyttelsen o. s. v., ikke yderligere retstridige Øjemed.

Straffen for den forsætlige Forbrydelse er Fængsel eller under formildende Omstændigheder Bøder, ikke under 100 Kr., se § 295, 1. St., der tilføjer det hyppig forekommende Forbehold „*forsaavidt Handlingen ikke efter sin Beskaffenhed medfører højere Straf.*“ For den uagtsomme Forbrydelse er Straffen Bøder indtil 200 Kr. eller simpelt Fængsel indtil 1 Maaned. Dog kan Straffen bortfalde, hvis Gjerningsmanden uopholdelig anmelder det Skete for den nærmeste Politiøvrighed eller en af de ved Vej- eller Telegrafvæsenet ansatte Embedsmænd eller Betjente, se § 295, 2. St.

For Vestindien mærkes An. 12. Maj 1871 (St. Thomas).

4. Med Hensyn til indre Vandveje mærkes L. 28. Maj 1880 § 13 i Slutn., med Hensyn til Havne L. 30. Jan. 1875 om reglementariske Bestemmelser for Havnes Benyttelse og en Række dertil sig sluttende Bestemmelser.[9]) Se nu herved

[9]) Se D. i U. f. R. 1882 S. 838, der udtaler, at om der end af Bestemmelserne i D. L. 5. 10. 34 og 45 samt Fdg. for Fiskeriet i Limfjorden 15. Decbr. 1750 § 5 maatte kunne udledes en almindelig Grundsætning om, at det under Strafansvar er Fiskerne forbudt at udsætte deres Fiskeredskaber saa nær ved Sejldybet, at de ere til Hinder for den frie Sejlads, var der ikke i Lovgivningen nogen Bestemmelse, som forbyder Fiskere at lade deres

L. om Fiskeriet i Danmark 5. April 1888 § 7 og § 51. Jfr. iøvrigt, hvad der er anført ovfr. ved Stl.'s § 285 S. 619 o. ff., særlig med Hensyn til Lodsning.

5. Med Hensyn til Postbefordringens Sikkerhed, der af Straffeloven er tagen i Betragtning ved Bestemmelsen i § 229 Nr. 3, mærkes[10]) Postlov 5. April 1888 Afsnit V §§ 19—25 samt § 30. Mærk fremdeles Fdg. om Befordringsvæsenet 27. Jan. 1804[11]) og Pl. 12. Aug. 1820 om Færgesteder, jfr. L. 3. Maj 1867, L. 21. Marts 1874 § 1.[12]) Jfr. endvidere de kjøbenhavnske Politireglementer for Bybudevæsenet og Dragervæsenet, 18. Jan. og 12. Marts 1869 og 18. Maj 1872.

---

lovlig udsatte Fiskeredskaber henstaa i Havet, saalænge de finde det rigtigt. Da der i Sagen ikke var klaget over det første Forhold, blev den Tiltalte frifunden.

[10]) Se forhen L. 7. Jan. 1871 Kap. 5, §§ 19—25, jfr. § 30 om Ophævelse af ældre Bestemmelser.

[11]) Jfr. *Ussing* a. V. S. 396 og ovfr. § 52, S. 635 o. ff. samt U. f. R. 1888 S. 856 (27. Jan. 1804 § 6).

[12]) *Ussing* s. St. S. 397.

TILLÆG OG RETTELSER

TIL FØRSTE DEL.

Side 50, Note 17. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 650, jfr. H. R. T. 1894 S. 141 (Husbonds Revselsesret ikke antaget overskreden).

- 54, Note 25. Her tilføjes D. i U. f. R. **1894** S. 463 og 641, jfr. H. R. T. 1894 S. 127.

- 55, Note 27. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 743, jfr. H. R. T. 1894 S. 281 (H. R. Straf efter § 186, jfr. § 46, O. R. § 198).

- 58, Note 30. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 403, jfr. H. R. T. 1894 S. 72, 1165, jfr. H. R. T. 1894 S. 292.

- 92, Note 5. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 463 (U. R. § 207; O. R. frifandt, da Aarsagsforholdet var uoplyst).

- 103, Note 14. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1165, jfr. H. R. T. 1894 S. 292 (§ 190 anvendt).

- 105, Note 15. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1282.

- 108, Note 4. Her tilføjes: D i U. f. R. **1894** S. 407, jfr. H. R. T. 1894 S. 76 (Mishandling efter § 202, 1, ikke antaget).

- 162, Note 18. Her tilføjes: Se derimod D. i U. f. R. **1894** S. 332, jfr. H. R. T. 1894 S. 777, der straffede efter § 194 i et Tilfælde, hvor Barnet ikke kunde findes, men maatte antages at være dødt.

Side 170. Ved Slutningen af første Stykke tilføjes: Her mærkes nu den Strandingslov, der ventelig vil udkomme i April 1895, §§ 2 og 22.

- 201, Note 2, Lin. 5: „Forretningsblod", læs: Forretningsblad.

Der tilføjes i Noten: D. i U. f. R. **1894** S. 155 (Frifindelse).

- 201, Note 4. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 780.
- 203, Note 7. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 847 (Frifindelse med Hensyn til Udtalelse, at Bestyrerne af de Fattiges Kasse ikke havde Spor af Begreb om det, de havde paataget sig).
- 209, Note 20. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 793.
- 223, Note, 1. St. i. f. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1893** S. 613 og **1894** S. 1242, jfr. H. R. T. 1894 S. 531 (§ 217 for Fornærmelser mod Aktieselskabs Bestyrelse).
- 225, Note 24. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 309, jfr. H. R. T. 1893 S. 719, S. 503 (Formanden for dansk Apothekerforening ikke kompetent til at sagsøge for Fornærmelser, ikke rettede mod denne Forening, men mod de danske Apothekere).
- 244, Note 9. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 139 („Røverhistorier" Ukvemsord, ikke Sigtelse for bevidst urigtige Meddelelser), 490 („de to Siamesere").

I Notens 6te Lin. f. n. rettes „1898" til „1891".

- 247, Note 4. Her tilføjes: D. i U f. R. **1894** S. 136.
- 248, Note 6. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 378, jfr. H. R. T. 1894 S. 26 (at en Samtale er fingeret, ophæver ikke dens fornærmelige Karakter), 391, jfr. H. R. T. 1894 S. 47 (Frifindelse).
- 259. Her sættes som Note til sidste Linie: D. i U. f. R. **1894** S. 129 (en Forhørsdommer antagen at have overskredet Grænserne for sin Ytringsfrihed, men af subjektiv Grund ikke straffet,— derimod Mortifikation. Dissens, om Sagen ikke burde afvises som stridende mod Instansfølgen).
- 260, Note 36. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 119 og 1239, jfr. H. R. T. 1894 S. 519 (Straf efter § 217 for paa løst og utilstrækkeligt Grundlag at anmelde til Politiet et Forhold som mulig bedragerisk), 1255, 1265.

Side 264, Note 3. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1082.
- 265, Note 4. Her tilføjes: Noget videre synes at gaa D. i U. f. R. **1894** S. 502, idet den frifandt, fordi det bevislig existerende Rygte kun var omtalt til enkelte Personer, ikke „i videre Omfang".
- 271, Note 1, 1. St. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 71, jfr. H. R. T. 1893 S. 662 (med Hensyn til Meddelagtighed), 490 (Grundsætningerne i §§ 62 og 64), S. 706, jfr. H. R. T. 1864 S. 209 (§ 67).
- 277, Noten. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 155 (Frifindelse; smh. den ovfr. cit. D. i U. f. R. **1892** S. 1015 [§ 217]), S. 491 (§ 217 for Sigtelser om Embedsefterladenhed), 706, jfr. H. R. T. 1894 S. 209.
- 279, Note 6. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 309, jfr. H. R. T. 1893 S. 719 (§ 216, jfr. § 215), 473 (kun § 215, da Offentliggjørelsen ikke var sket med Sagsøgtes Samtykke).
- 286, Note 5. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 119, og 1239, jfr. H. R. T. 1894 S. 519 (Erstatning ikke tilkjendt, da ingen Oplysning var fremkommen om, at Tab var lidt), 378, jfr. H. R. T. 1894 S. 26 (Erstatning ikke tilkjendt af H. R.), 473 (ikke Erstatning), 491 (2000 Kr. til Stadslæge i Henhold til §§ 301 og 303).
- 287, Note 8. Her tilføjes: Se dog i et Tilfælde, hvor der forelaa en retstridig, men ikke ærefornærmende eller strafbar Handling, U. f. R. **1894** S. 780.
- 288, Note 12. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 1255, 1265.
Note 13. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 502.
- 291, Note 27. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 706, jfr. H. R. T. 1894 S. 209.
- 297, Note 4. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1165, jfr. H. R. T. 1894 S. 292 (uterligt Forhold til Drenge i et Børnehjem; Straffen absorberet ved § 190).
- 299, Note 5. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 10, jfr. H. R. T. 1893 S. 568 (§ 176, jfr. § 174).
- 301, Note 9. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 371, jfr. H. R. T. 1894 S. 10.
- 302, Note 13. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 14, jfr. H R. T. 1893 S. 571 (Tiltvingen af Kys og under uanstændig Ytring Befølen udenpaa Klæderne).

Side 305, Note 17. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 1165, jfr. H. R. T. 1894 S. 292, **1895** S. 73, jfr. H. R. T. 1894 S. 644 (§ 170 fandtes uanvendelig, da Pigen, hvis aandelige Evner vare særdeles ringe, dog ikke var ganske blottet for Forstaaelse af Samlejets Betydning eller manglede al Evne til at beherske sin Kjønsdrift; Frifindelse, da der iøvrigt mangler Straffebestemmelse.

- 329, Note 18. Her tilføjes D. i U. f. R. **1894** S. 1271 (§ 210, jfr. § 46).
- 336, Note 27. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1271 (§ 210, jfr. § 46).
- 341, Note 33. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1271 (§ 210, jfr. § 46).
- 387, Note 32. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 10, jfr. H. R. T. 1893 S. 564 (O. R. § 168, jfr. § 46, H. R. § 168, jfr. tildels § 46).
- 395, Note 9. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1895** S. 93, jfr. H. R. T. 1894 S. 711 (§ 168 ikke anvendt; O. R. frifandt, men H. R. anvendte § 210, da den udviste Vold ikke var af saadan Beskaffenhed, som § 168 kræver.
- 399, Note 17. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 743, jfr. H. R. T. **1894** S. 281.
- 411, Note 40. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 316, jfr. H. R. T. 1893 S. 749 (Aandssvag), **1895** S. 73, jfr. H. R. T. 1894 S. 644 (ringe aandelige Evner; § 170 ikke anvendt).
- 413, Note 1. Her tilføjes: U. f. R. **1895** S. 63, jfr. H. R. T. 1894 S. 599 (§ 173, jfr. §§ 46 og 36, paa 13aarig Drengs Forsøg paa Samleje med 5aarigt Pigebarn. Drengen fandtes at have indset Handlingens Strafbarhed. O. R. anvendte § 176, jfr. § 36).
- 414, Note 3. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 332, jfr. H. R. T. 1892 S. 777 (Vedk. vidste, at Pigen var meget ung; Bevidsthed om, at hun var under 16 Aar, statueret).
- 419, Note 9. Her tilføjes: Domme i U. f. R. **1894** S. 10, jfr. H. R. T. 1893 S. 564 (§ 176, jfr. § 174), 332, jfr. H. R. T. 1893 S. 777 (Pigen kjønslig uberørt; § 174 anvendt, skjønt de „vare lige gode om det"), 737, jfr H. R. T. 1894 S. 271 (H. R. § 176, jfr. §§ 163, 174 og og § 64).

Side 419, Note 10. Her tilføjes: D. i U. f. R. 1894 S. 10, jfr. H. R. T. 1893 S. 564 (§ 176, jfr. § 174), 737, jfr. H. R. T. 1894 S. 271 (§ 176, jfr. §§ 163, 174 og 64).

- 421, Stykket under Stregen, 2. Lin. Mellem „Anvendelse" og „paa" sættes: ved Angreb.

sidste Linie. „176" rettes til: 173.

Stykket under Stregen. Den her givne Sammenstilling af de ved Angreb paa Kvindens Kjønsfrihed anvendelige Straffebestemmelser kan gives anskueligere paa følgende Maade:

1. § 185, naar Frihedskrænkelsen ikke kommer særlig i Betragtning.
2. § 185 i Forbindelse med de almindelige Straffe for Frihedskrænkelser (§§ 210, 211, 213), naar disses Betingelser foreligge.
3. Tilfælde, hvor særlige Straffebestemmelser ere givne for Angrebet paa Kvindens formelle eller sædelige Kjønsfrihed:
   a) paa Grund af Mandens særlige Autoritet: §§ 167, 166, 183;
   b) paa Grund af Kvindens sædelige Umodenhed: §§ 173, 174, 175.
   c) paa Grund af det anvendte Middels Beskaffenhed: §§ 168—172.

- 430, Note 12. Her tilføjes i Notens Lin. 10: Domme i U. f. R. 1894 S. 254 (§ 250 anvendt paa at røbe Forfatter-Anonymitet), 378, jfr. H. R. T. 1894 S. 26 (§ 220 ikke anvendt paa en fingeret Samtale), 775, 1092, 1149.

- 431, Note 13. Der tilføjes i sidste Linie —; „forsaavidt angaaer § 220 og Forbud desangaaende forandret ved H. R. D. i U. f. R. 1894 S. 531 (§ 220 ikke funden anvendelig).

- 468, Note 10. Her tilføjes: Her mærkes ogsaa D. i U. f. R. 1894 S. 64, jfr. H. R. T. 1893, S. 648 (en H. R. D. for Blodskam med uægte Datter lagt til Grund ved Spørgsmaalet om Slægtskabsforholdet, skjønt Mandspersonen vedblivende nægtede at være Faderen).

- 469, Note 12 Her tilføjes: D. i U. f. R. 1894 S. 64, jfr. H. R. T. 1893 S. 648.

Side 470, Note 16. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 737, jfr. H. R. T. 1894 S. 271.

- 472, Note 19. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 737, jfr. H. R. T. 1894 S. 271 (O. R. § 176, jfr. § 163 H. R. § 176, jfr. §§ 163, 174).

- 484, Note 31. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 1056 (Barnemoder og Fader til uægte Barn ikke straffede efter § 179 for under kriminel Undersøgelse om formentlig Blodskam at forklare, at en Trediemand var Fader, men efter § 179, 2. Pkt., jfr. § 52, 1. Pkt., for at anstifte denne til at udgive sig for Fader, hvilket han paatog sig med Tanken om at udtale det for Kirkebogen, men, da ved Daaben ingen opgaves som Barnefader, kun fik Lejlighed til som Vidne under den krim. Sag at udtale; denne straffet efter § 179, 2. Pkt., og § 146, 1. Pkt., 2. Mbr.).

- 489. Til Slutningen af Nr. 1 føjes: Se nu L. 1. Marts 1895.

- 499, Note 6. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 650, jfr. H. R. T. 1894 S. 141 (Husbonds Revselsesret ikke antaget overskreden).

- 501. Ved Slutningen af Nr. 3 tilføjes: Ved den Strandingslov, der ventelig vil udkomme i April 1895, ophæves Fdg. 28. Decbr. 1836, og de anførte Straffebud erstattes ved de i den nye Lovs § 22 indeholdte Bestemmelser.

- 516, 3. Lin. f. o.: „§ 160", læs: § 180. 10. Lin. f. o. tilføjes: Her mærkes nu L. 1. Marts 1895.

- 536, 7. Lin. f. o. Ordet „ikke" udgaaer.

- 546, Noten. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 993 (Uterlighed i en Kirkes Vaabenhus).

- 568, 12. Lin. f. o. „Staf", læs: Straf.

- 581, Note 9. Her tilføjes: Ved denne Paragraf mærkes ogsaa den ved forel. L. 19. Juni 1888 ophævede forel. L. 2. Novbr. 1885 § 3, der nærmest hører herhen, men iøvrigt omtales nærmere i det følgende Afsnit om Statsforbrydelser.

- 611, Note 33, 1. Lin. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 543.

- 613. Som Note ved § 50 tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 728, jfr. H. R. T. 1894 S. 236.

Side 614, Note 1. Her tilføjes: D. i U. f. R. **1894** S. 728, jfr. H. R. T. 1894 S. 236 (H. R. frifandt for L. 21. Marts 1873).

- 615, Note 2. Her tilføjes Domme i U. f. R. **1894** S. 541 (Mulkt efter Bekgj. 30. Marts 1889 § 20, jfr. Justm. Skriv. 29. Aug. 1890), 543 (Annullation af Dom efter Bekgj. 30. Marts 1889 § 21.

